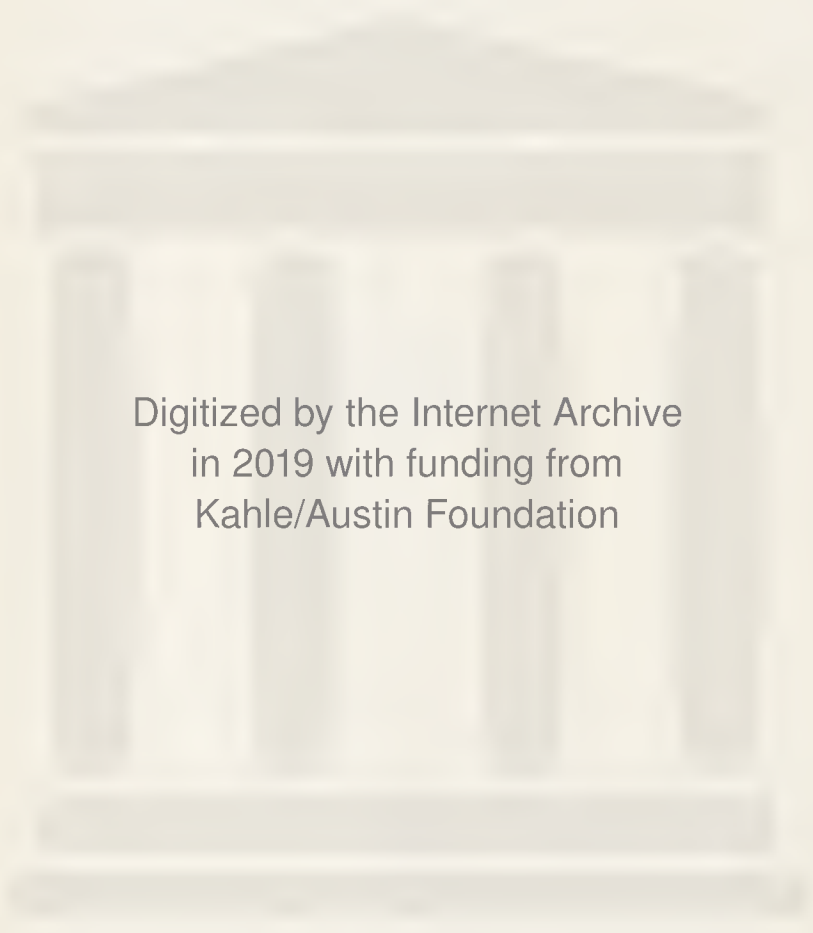

TRENT UNIVERSITY

LIBRARY
OF RELIGION

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Kahle/Austin Foundation

CORPVS
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
LATINORVM

EDITVM CONSILO ET IMPENSIS
ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE
VINDOBONENSIS

VOL. XXX

S. PONTII MEROPII PAVLINI NOLANI OPERA

PARS II

C A R M I N A

INDICES VOLVMINVM XXVIII ET XXX

EX RECENSIONE

GVILELMI DE HARTEL

PRAGAE VINDOBONAE LIPSIAE
F. TEMPSKY F. TEMPSKY G. FREYTAG

BIBLIOPOLA ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE VINDOBONENSIS

MDCCLXXXIII.

SANCTI
PONTII MEROPII PAVLINI
NOLANI

C A R M I N A

INDICES VOLUMINVM XXVIII ET XXX

RECENSUIT

ET

COMMENTARIO CRITICO INSTRUXIT

GVILELMVS DE HARTEL

PRAGAE

VINDOBONAE

LIPSIAE

F. TEMPSKY

F. TEMPSKÝ

G. FREYTAG

BIBLIOPOLA ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE VINDOBONENSIS

MDCCCLXXXIII.

LR

BR 60. C 6 V. 30

PRAEFATIO.

I.

Corpus carminum Paulini si quando exstitit antiquis iam temporibus in duo uolumina diuisum est, quorum unum carmina tantum natalicia in S. Felicis memoriam composita amplexum fere intactum ad nostra tempora peruenit, alterum quod carmina ad Ausonium aliosque continebat mox dispersum est. neque enim ullus codex exstat, qui utraque haec exhibeat, nonnulla paucis uel adeo uno libro hodie seruantur. sunt autem carmina huius editionis 1, 2, 4—9, 10, 11, 17, 22, 24, 25, 31, 32, 33. quo ex numero primum de iis agamus, quae Ausoniani codices receperunt. cum uero Ausonii editores recentissimi Carolus Schenkl et Rudolfus Peiper*) hos libros accuratissime descripserint, nos breues esse possumus.

Inter eos uetustissimus et uirorum doctorum opinione optimus est codex Vossianus 111 membr. f. 40, bin. col. XXXII V uersuum scriptura langobardica ineunte saeculo VIII exaratus, cuius de fatiis Peiper l. c. p. 257 sqq. docte disputauit; uiros doctos, qui antea pretioso libro usi sint, C. Schenkl in praef. p. XXXII enumerat. scripturae specimina imagines arte photographica confectae, quas Monumentorum Hist. Antiq. tom. V, fasc. 2 Schenkl, Teubnerianae editioni Peiper addendas cura-

*) Praeter praefationes harum editionum singularis Peiperi libellus, cui „die handschriftliche Überlieferung des Ausonius“ (Jahrb. f. class. Phil., XI. Suppl., Lipsiae 1880, p. 191 sqq.) inscribitur, inspiciendus est. Emili Chatelainii opusculum *Notice sur les manuscrits des poésies de S. Paulin de Nole* (Bibl. des écoles françaises d'Athènes et de Rome, 14 fasc., Paris 1880) ad natalicia potissimum carmina pertinet.

uerunt, praebent et reuera magnis difficultatibus lectionem impeditam esse, quod quicumque librum inspexerunt affirmant, ostendunt; si quae ex codice adnotauit plena certaque sunt, imprimis Schenkeli diligentiae id deberi scias, qui post Zechmeisterum carmina et Ausoniana et Pauliniana bis contulit; ad confirmandum comparandumque Peiperi, adnotatio carminibus addita praesto fuit*). differunt uero testimonia in leuioribus plerumque uelut rebus orthographicis et correcturis, de quibus Schenkl accuratissima codicis scientia imbutus scribit: *Correctus est hic liber manibus duabus, altera antiquiore, altera recentiori. quarum illa non solum singulas litteras uel syllabas immutauit, scriptura antiqua plerumque erasa, sed etiam locos euanidos refinxit ac nonnumquam suis scripturis illatis obleuit ita, ut manus antiquae uestigia omnino obruerentur. — tertia manus leuiores fere scripturas intulit; sic, ubi n per compendium exaratum est, hanc litteram supra adiecit, ueluti cⁿære, et compendio q^a, si id uim habet pronominis quae, supra uocalem a adscripsit. nec multum Peiper differt praef. XVIII: ipsius librarii manus quaedam correxit; praeterea trium potissimum manus ueterum correctorum conspiciuntur, quorum langobardicis litteris atramento nunc flauescente primus, alter minutioribus atrioribusque litteris est usus; tertius grossioribus atque non satis elegantibus et mundis textum inquinauit atque hic quidem euanidos locos ita saepe refinxit, ut pristinae scripturae uestigia omnino obruerentur. — accedit quarta manus recentior, quae in eo uersata est maxime, ut compendia leuaret litteris supra scribendis. cum correcturae recentioris uel tertiae manus in Paulinianis certe nullo ullius auctoritatis essent loco, has plerumque neglexi, quae prima manus exhibet, omnia enotauit, nisi quod e pro ae, u pro b et similia scribi selectis locis commemorari satis esse putauit.*

*) Contulerunt codicem totum uel partes eius L. Mueller anno 1863, A. Holder 1867, O. Axt 1872, W. Brandes, H. I. Mueller, R. Peiper, C. Schenkl, I. Zechmeister 1875, Aem. Baehreus 1876, M. Mertens 1879, C. Schenkl iterum 1881, Peiper iterum 1884. Holderi et Zechmeisteri collatione Schenkl usus est, H. I. Muellerei Peiper. Cf. Peiper praef. p. XVIII.

Codice Vossiano Paulini carmina post Ausoniana exhibentur haec:

- f. 31^r *Quum pontius paulinus iunior quartis iam litteris non respondisset sic ad eum scriptum est.*)*
Quarta tibi hec (= Auson. E. 24 Sch.) —
- f. 31^v *inc̃pt alia ad eundem cum ille ad aliam agis respondere neque se benturum | polliceretur.*
Discutimus paline iugum (= Auson. E. 25, 1—102 Sch.) —
- f. 32^v *Ausonius paulino.*
Agnosne tuam (= Auson. E. 25, 103—132) —
- f. 32^v col. 2 *It̃ ad eundem p̃t paulinum epistola subinde scripta.*
Proxima que ñe (= Auson. E. 23 Sch.) —
- f. 33 *Ausonius paulino* (in *ausonio paulinus* corr. alt. m.).
Continuata mee (= Paul. c. 11, 1—48) —
- f. 33 col. 2 *Ausonius paulino* (in *ausonio paulinus* corr.).
Defore me patriis (= Paul. c. 10, 103—331) —
- f. 35 *Ausonio paulinus.*
Quarta redit duris (= Paul. c. 10, 1—18) —
- f. 35 col. 2 *Ausonio paulinus.*
Quid abdicatas (= Paul. c. 16, 19—102) —
- f. 35 B *Incipit oratio sc̃i paulini.*
Omñps genitor (= Paul. c. 4) —
- f. 35 us. 22—36 col. 2 *secuntur epigrammata ausonii de diuersis rebus.*
- f. 36 col. 2 *Incipiunt epistolae sc̃i paulini. dño merito suscipiendo gestidio paulinus.*
Iniuria quidem est (= Paul. c. 1) —
- f. 36 col. 2 us. 24 *Item alia ad quem super.*
Pauperis ut placeat (= Paul. c. 2) —
- f. 36^v *It̃ epistola sc̃i paulini ad nicetam ep̃sc̃m.*
Ianne abis (= Paul. c. 17) —

*) Tituli plerique maioribus litteris minio picti sunt.

f. 37^u—40^u secuntur carmina quaedam Anthologiae latinae
(= 648—657° R.).

Ad codicis fidem et auctoritatem iuste aestimandam non nihil rectum de totius collectionis, quam continet, consilio ualet iudicium. fuerunt enim qui hanc syllogam ab ipso Ausonio factam uel saltem ad eius uoluntatem concinnatam putarent, ut A. Riese (Anthol. lat. II, praef. p. 18) et Peiper (lib. p. 273, praef. p. VIII sq.), uel ab Hesperio institutam suspicarentur, uelut Brandes (Ann. phil. 1881, p. 65 sqq.). quae contra has sententias faciunt argumenta ut mihi uidetur grauia Schenkl (praef. p. XXXVI sqq.) protulit easque ita emendauit, ut florilegium ex opusculis Ausonianis in scholae alicuius usum concinnatum in Vossiano inesse atque eum, qui hoc florilegium composuisset, optimo codice a quodam cognato uel propinquo Ausonii conscripto usum ac plerumque etiam ordinem, quo singula opuscula in codice illo disposita essent, secutum esse, ita tamen, ut quaedam in hac re immutaret atque aliis carminibus omissis aliis transpositis turbas excitaret, arbitraretur; *nec uideo* inquit p. XXXVIII *quid obstet, quominus in monasterio illo, quod in Barbarae insula* (fuit enim Vossianus olim bibliothecae monasterii S. Benedicti in insula Ile-Barbe siti) *Carolus Magnus condiderat, florilegium, quod complectebatur excerpta ex Ausonio adiectis simul quibusdam Symmachi Paulinique epistulis et carminibus Paulini, Petronii, Claudiani aliorumque confectum esse putemus, quo scholae, quae ibi florebat, discipuli uterentur?*

Ante annum MDII Sannazarius (Actius Sincerus) ex codice Vossiano tunc etiam in insula Barbarae conseruato nonnulla excerpserit; quorum excerptorum apographa plura quae facta sunt non curamus praeter unum, quod in codice Vindobonensi 3261 f. 81 chart. saec. XVI post Endlicherum accurate a Peipero descripto (lib. p. 345 sqq.) exstat, cuius lectiones ad carmina 5 et 10 enotauimus; continet autem f. 7^u sqq. Paulini carmen 5, Ausonii Epistulas 24, 25, 1—102, 23 (Sch.), Paulini ad Ausonium c. 11, 1—48, c. 10, 19—102.

N Collectionis diuersae memoriam seruat codex Paris. 7558 membr. f. 168 s. VIII (= cod. Colbert. 4133, Regius 6411. 5),

quem E. Duemmler in N. Arch. IIII p. 299 sqq. et Chatelain l. c. p. 36 descripserunt, qui praeter tractatus grammaticos, Bedae, Claudii Marii Victoris, Ausonii aliorumque carmina Pauliniana exhibet haec:

f. 90^r *Incipit oratio sancti paulini.*

Omnipotens genitor rerum (= Paul. c. 4) —

f. 90^v *Perpetuam spondent uentura in secula uitam.*

Incipit oratio sancti ausoni.

Omnipotens solo mentis mihi cognite cultu

Ignorate malis (= Auson. IIII, 3, Paul. c. 5) —

f. 92^v *Mistica quem celebrant modolati carmina dauid*

Et responsuris ferit aera uocibus AMEN.

Incipit ausoni ad paulinum.

Quarta tibi haec motus detexit (Auson. E. 24) —

f. 94^r *Accipite et latiis uatem reuocate camenis.*

Finit. Item ausoni ad paulinu

Proxima quae nostrae (= Auson. E. 23) —

f. 95 *Primus in aonidum qui te collegia duxi.*

Ausonio paulinus.

Continuata meae durare (= c. 11, 1—48) —

f. 96 *Corpore uita meo quam uester pectore uultus.*

Ausonio paulinus.

Defore me patriis tota (= c. 10, 103—331) —

f. 101^v *Si contra est christo tuntum me linque probari.*

Ad paulinum ausonius.

Agnoscisne tuam ponti dulcissime culpam (= Auson. E. 25, 103—132) —

f. 102 *Credimus an qui amant ipsi sibi somnia fingunt.*

Ausonio paulinus.

Quarta redit duris haec iam messoribus (= c. 10, 1—18) —

f. 102^v *ut fecere aliis orsa gradumque silent.*

Ausonio paulinus.

Quid abdicatas in meam curam (= c. 10, 19—102) —

- f. 104ⁿ *Gratare si uiuam ut libet.*
Finit. Incipit laus sancti iohanni(s).
Summe pater rerum caelique (= c. 6) —
- f. 111ⁿ *ut uidet utque sunt oculis subiecta uidemus.*
Incipiunt laudes domini cum miraculo quod accedit in
aediuco.
Qui quaeritur sera uirtutis dote iuuari. Qui promissa
dei lento procedere passu (= G. Fabricius, Poet. uet.
 eccl. opera, Basileae 1564 p. 765) —
- f. 114ⁿ *Nec dabis . cœquent utinam sua pignora patrem.*
Finit laus domini cum miraculo. Incipit heroo ad quem
supra.
Iam mihi polliceor sacris tua carmina (= Paul. c. 22) —
- f. 118 *Perpetuo sanctum complectar pignore.*
Finit. Incipit bebiani diuerso modo et metro dictis.
O uir beatus cui remissa iniquitas (= Morel in Claudii
 Marii Victorii ed. Paris. 1560 p. 96, Fabricius l. c. 782,
 Collectio Pisaur. tom. VI p. 249, Brandes Stud. Vind. XII
 p. 281 sqq.) —
- f. 121 *in caelos (caelis m. 2) etiam gloria prepis erit.*

codicem partim I. Zechmeister, partim C. Schenkl excuserunt; postremum carmen ex editione G. Brandesii recepi.

Carmina Paulini 10 et 11 cum Ausonianis coniuncta, quae Vossianus (V) et Parisinus (N) praebent, in similem collectionem recepta erant, quam in antiquissimo cōdice Bobiensi hodie deperdito exstitisse R. Peiper codicum inde descriptorum comparatione cognouit (praef. XXXVI sqq.). tenuem eius memoriam catalogus bibliothecae Bobiensis a G. Beckero ex Muratorii antiquit. Ital. III, 817—824 iterum in *Catalogis bibliothecarum antiquis* p. 64 sqq. editus conseruauit hanc: nr. 610 (de libris Petri presbyteri) *librum Ausonii I in quo mictologia Fulgentii. rhetorica Caroli et Albini et periermeniarum Apulei et alia quaedam.* ex libro Bobiensi Veronam translato apographa confecta sunt:

- 1) Parisinus 8500 membr. f. 105 saec. XIII, qui olim fuit
 n Francisci Petrarcae (cf. L. Delisle, *Cabinet de manuscrits* I,

139), post Vicecomitum bibliothecae Ticinensis erat, unde circa a. 1500 in Gallias translatus est; in quo post Fulgentii Mythologiam, Ausonii Ludum septem sapientum et Periochas exstant haec:

f. 20^a *Viro illustri ausonio paulinus* (= Paul. c. 10, 1—102).

f. 21^r *Ausonio paulinus* (= Paul. c. 11).

et titulo *Ausonio paulinus* omissis Paul. c. 10, 103—331.

f. 22^a *Epistola decii magni ausonii ad paulinum* (= Auson. E. 23).

f. 23^r *Alia epla eiusdem ad eundem* (= Auson. E. 25).

f. 23^a *Finit epla. Incipit alia eiusdem ad eundem* (= Auson. E. 24).

secuntur deinde alia Ausonii et Prudentii.

2) Codex Musei Brit. Harleianus 2613 chart., quo exhibentur *H*
(cf. Peiper praef. XXXVIII):

f. 2^a *Epistola eiusdem metrica ad paulinum | presbyterum
nondum episcopum.*

Proxima quae (= Auson. E. 23) —

f. 3^a *Alia epistola ad eundem paulinum.*

Discutimus pauline (= Auson. E. 25, 1—122) —

f. 6 *Epistolae sancti paulini ad uirum illustrem | ausonium
cum adhuc intra hispanias religioni deditus assiduis
ab ipso literis | prouocaretur ut reuersus ad patriam
red|deret se contuberniis amicorum. domino | illustri
ausonio paulinus.*

Quarta redit duris (= Paul. c. 10, 1—18) —

f. 6^a *Vale domine illustris.*

Epistola paulini praesbyteri ad eundem.

Quid abdicatas (= Paul. c. 10, 19—102) —

f. 8 *Vale dñe illustris.*

Epistola paulini presbyteri ad eundem.

Continuata meae (= Paul. c. 11) —

f. 9^a *Vale dñe illustris.*

Paulinus ausonio salutem.

Defore me patriis (= Paul. c. 10, 103—166) —.

secuntur Ausonii Ludus et Epistulae.

Harleianum ex codice Parisino (*n*), a quo et ordine et scripturarum sinceritate differt, non descriptum esse, sed utrumque ex communi fonte descendere Peiper iam antea recte intellexerat et collatione Harleiani a H. Mueller-Struebingio curata, quam in praefatione p. XXXVI publici iuris fecit, probatur. denique idem Auantium, cum alteram pararet Ausonii recensionem, quae Venetiis a. 1507 prodiit, carminibus nonnullis *diu in situ iacentibus et locis plerisque deprauatissimis* aucta — haec uerba neque ad Ticinense neque ad Harleianum apographum quadrare patet —, tertio apographo uel fortasse antiquissimo libro ipso usum esse probabiliter coniecit. Harleiani et Auantii scripturas ex Peiperi praefatione recepi.

Eadem carmina a Paulino Ausonio missa, quae in codicibus Ausonianis *VNHn* exstant, inueniuntur cum aliis Paulini coniuncta in codicibus Parisino (*O*) 2122 et Bruxellensi (*B*) 10703/5.

O Codex Parisinus 2122 s. X, quem iam in praefatione epistularum Paulini (uol. XXVIII p. VI) descripsimus, haec Paulini carmina carmine 22 excepto, quod semper cum epistulis coniectum fuit, non ex suo archetypo sed aliunde accepta post epistulas adiecit:

Paulini 22, Ausonii E. 24, Paulini 10, 19—102, Ausonii E. 23, Paulini c. 11, Ausonii E. 25 (1—5, 20—37, 123—132), Paulini c. 10 (103—107. 176—277. 108—175. 278—331), 24, 31, 17, 9, 7, 8.

B Codex Bruxellensis 10615—10729 membr. 4° f. 231 bin. col. s. XII, cuius descriptionem P. Thomae et Chatelainio debemus, inter alia multa opuscula et profana et ecclesiastica 16 carmina Paulini continet. codex olim fuit Nicolai Cusani, unde in manus patrum S. I. et saeculo duodeuicesimo in publicam bibliothecam peruenit. carmina incipiunt hoc ordine se excipientia f. 156 (sign. 10703—10705):

- f. 138^r a. *Finit ad Iouium prosa. Incipit ad eundem uersus.*
Iam mihi polliceor (= c. 22) —
- f. 138^v a. *Lege felix Ioui in Christo Iehsu domino nostro.*
Incipiunt uersus Ausonii ad Paulinum.
Quarta tibi hec notos (= Auson. E. 24) —
- f. 138^v b. *Vale felix optatissime. Incipit Paulini ad Ausonium.*
Quid abdicatas (= c. 10, 19—102) — *gratare si uiuam ut libet.*
- f. 139^r a. *Finiunt ad Ausonium. Incipiunt Ausonii ad Paulinum.*
Proxima que nostre (= Auson. E. 23) — *qui te collegia duxi. Vale Felix optatissime. Ausonio Paulinus.*
Continuata mee durare (= c. 11) — *perhenne uiuax et memor.*
Finit. Item incipit Ausonii ad Paulinum. Discutimus Pauline (= Auson. E. 25, 1—132) — *sibi somnia fingunt.*
- f. 139^v a. *Vale Felix optatissime. Ausonio Paulinus.*
Defore me patriis (= c. 10, 103—331) — *tantum mel inque probari.*
- f. 140^r b. *Finit ad Ausonium. Incipit ad citherium supra memoratum. Meropius Paulinus citherio fratri in Christo domino salutem. Hoc metro sunt isti uersus id est iambicus* (in mg.: hexametris et iambi) *tetrameter.*
Martinianum spiritu (= c. 24) —
- f. 142^r a. *Cum rege uiuatis deo.*
Finit ad Citherium. Incipit de natale domini felicis qui obseruatur die XVIII Kalendas februarias. Et hi sunt primi quos in Hispanis adhuc positus fecit.
Inclite confessor (= c. 12) — *defesso corpore uitam.*
Finit I. Incipit II. Item hoc anno sequenti iam presentatus.
Felix hic merito (= c. 13) — *sit anchora uitae.*

Finit II. Item in eundem diem III.

Venit festa dies (= c. 14) —

f. 142ⁿ b. *laudatis aggreget agnis.*

Incipit natalis quartus. Annua uota mihi (= c. 15) —

f. 144^r a. *quas et modo cernimus auxit.*

Incipit natalis quintus. Tempora temporibus (= c. 16) —

f. 145^r b. *non clausit secula uitae. Finit natalis V. Incipit VI natalis.*

Lex mihi iure pio (= c. 18) —

f. 146ⁿ b. *gemina uictoria uoti. Finit natalis VI. Incipit VII Ver auibus (= c. 23) —*

f. 148^r a. *de lumine lumen haberem.*

Finit natalis VII. Incipit natalis VIII.

Ecce dies nobis (= c. 26) —

f. 149ⁿ a. *flamma uel unda refugit. Finit natalis VIII. Incipit de obitu pueri.*

Ante puer patribus (= c. 31) —

f. 151ⁿ b. *pignoris esse patres. Incipit ad eundem nicete episcopi de Dacia qui ad natalem domni felicis occurrat.*

Nascere que tardo (= c. 27) —

f. 154ⁿ a. *habitor mentibus adsis. Incipit natalis decimus. In ueteri nobis (= c. 28) —*

f. 155^r b. *inmutabitur a se. Incipit de nicete episcopo de Dacia. Hi uersus sunt metro saffico facti. Iam ne abis (= c. 17) —*

f. 156^r b. *sume coronam. Finiunt sex sancti uolumina felicis deo gratias.*

codicem I. Zechmeister contulit et post eum pluribus locis A. Swoboda examinauit. eo antea Pulmannus in edit. Auson. Antuerp. 1568 et Rosweyd usi sunt.

Codices O et B quae communia habent et Ausonii (Epist. 23, 24 Sch. [= 25 Peip.], 25 Sch. [= 24 Peip.]) et Paulini (10,

11, 22, 24) carmina eidem fonti utriusque opuscula continenti debere et horum ordine et scripturarum consensu apparet. inter se uero ita differunt, ut Parisino Bruxellensis, aliorum librorum lectionibus et interpolationibus inquinatus, tantum cedat uirtute quantum aetate ab illo superatur. multo implicatior quaestio est, quae ratio inter *BO* et *VNHn* uel etiam inter hos ipsos intercedat. maxima enim non tantummodo in scripturis sed etiam in ordine epistularum carminumque communium cernitur discrepantia. quod ut facilius conspiciatur, quae in codicum descriptionibus dispersa commemorauimus, iam in unum colligamus. exhibent igitur *A*(usonii) et *P*(aulini) opuscula hoc ordine:

<i>V</i>	<i>N</i>	<i>H</i>	<i>n</i>	<i>BO</i>
A. 24	A. 24	A. 23	P. 10, 1-102	A. 24
A. 25*), 1-102	A. 23	A. 25*), 1-122	P. 11	P. 10, 19-202
A. 25, 103-132	P. 11, 1-48	P. 10, 1-18	P. 10, 103-331	A. 23
A. 23	P. 10, 103-331	P. 10, 19-102	A. 23	P. 11
P. 11, 1-48	A. 25*), 103-132	P. 11	A. 25*)	A. 25*)
P. 10, 103-331	P. 10, 1-18	P. 10, 103-166	A. 24	P. 10**), 103-331
P. 10, 1-18	P. 10, 19-102			
P. 10, 19-102				

Has uero turbas foliis codicum deperditis uel translocatis enatas esse uix quisquam sumat; certum potius et diuersum in hac re eorum consilium, qui nostrorum codicum syllogas confecerunt, conspicitur. *VH* et *N* Ausonii epistulas Paulini carminibus praemittunt, *n* postponit, nisi quod in *N* Ausonii epistula 25 post alterum Paulini carmen (10) forte fortuna, ut Peiper opinatur (l. c. p. 326) inserta est, *B* et *O* singulis Ausonii epistulis singula Paulini carmina subiecerunt, in separandis et digerendis partibus suam quisque rationem secuti. cuius simplicitatem quandam in *VNH* uel *n* agnoscas, qui utriusque carmina in singula quasi corpora coniungunt uel con-

*) Epistulae 25 uersus 31-37 om. *VHn*, uersus 34-62 et 66-122 om. *BO*.

**) Versus huius carminis in *O* hoc ordine se excipiunt: 103-107, 176-272, 108-175, 278-331, editio Coloniensis has partes carminis separatas in unum conclusit, initium uero (1-18) Muratorius primus adiecit.

iuncta receperunt, artificiosius ingenium in *BO* admireris, si quidem qui eorum ordinem creauit, Paulinum Ausonio quasi respondentem inducat; at nescio an hic pristinus antiquioris fontis ordo fuerit aut pristino propior. nam A. 24 saltem ante A. 23 et P. 10, P. 11 autem ante A. 25 scriptum esse probabile est (cf. Peiper l. c. p. 326 sqq.). in tanta diuersitate ordinis harum syllogarum et cum in Ausoniana epistula 25 inter *VNn* et *OB*, qui multos uersus omittunt, in aliis ne duo quidem uerba communia exhibeant, maximas discrepantias adesse uideamus, non mirandum est, quod Peiper duplicem horum carminum, imprimis epistulae 25 recensioem sibi deprehendisse uisus erat (cf. l. c. p. 328), quam sententiam Schenkl, qui scripturam in *OB* lacunis deformatam ac temere interpolatam esse doceret (cf. praef. p. XLII), tanta felicitate impugnavit, ut ille suam coniecturam iam reliquisse putandus sit (cf. praef. XXXV) et cum Schenkeli utrosque codices ex communi fonte uariis uis deflectentes fluxisse arbitretur. neque ipse in his carminibus recensioem antiquioris certa adesse indicia putauerim. sed postea, i. e. eo tempore quo codicem Paulini uel Ausonii integrum quendam in syllogae usum exciperent, reuera eam experta esse uidentur; nam forte fortuna fieri nequibat, ut duarum familiarum testes principes *V* et *OB* et qui medium locum tenent *NHn* in tanto consensu tantopere discederent; et facile concedemus minorem fuisse talium compositorum religionem, qui, quae sibi magis apta haberent, eligerent, diuersis locis ponrent, alia diuiderent uel omitterent. sic uero etiam uerba carminum ipsa, quod aliarum syllogarum exemplis saepius probari uidemus, arbitrariae recensioem magis obnoxia erant, quam quae per describentium manus ex uno libro in alterum transeunt. neque carmina selecta ab excerptoribus omnia aequae tractata esse necesse est. quare uerendum est, ne in errorem inducamur, si quod de uno uel Paulini uel Ausonii carmine ut maxime uerum cognitum fuerit, etiam de reliquis ualere praesumamus. quod si Schenkl codici *V* in Ausonii epistula 25 summam prae ceteris libris auctoritatem uindicauit, in carminibus, quae Paulini collectio suppeditauerit, magnam in eo licentiam grassari uidemus, dum *B* et *O* religiosius ea seruant.

quod de *V* dixi, idem fere de *H* et *n* ualet; medium autem inter *V* et *O* locum codex *N* tenet. quae ne sine causa affirmari putes, carmen 17 accuratius inspiciamus, quod strophis permultis uel omissis uel contractis (5—12, 41—56, 61—68, 89—100, 129—136, 141—192, 205—216, 253—264, 277—284, 290—293, 297—336) ita decurtatum in *V* exstat, ut Paulinum ipsum carmini exiliori suos colores et lumina postea addidisse atque omnibus numeris absolutum, ut in reliquis libris legimus, reddidisse aegre credideris, quamquam qui breuiavit suo munere non inscite functus est. accedit quod *V* libidine singula uerba mutandi non abstinuit. ita initio carminis Paulinus de amico redeunte in Thraciam et tamen remanente, de dimisso eodemque retento suo more duabus strophis ludit:

*Iamne abis et nos properans relinquis,
quos tamen sola regione linquis
semper adnexa sine fine tecum
 mente futuros?*

*iamne discedis reuocante longe
quam colis terra? sed et hic resistis,
sancte Niceta, quoniam et profectum
 corde tenemus.*

quas *V* in unam contraxit:

*Iamne abis et nos properans relinquis,
sancte Niceta? neque nos relinquis
semper adnexa sine fine tecum
 mente futuros,*

quo id etiam assecutus est, ut Nicetas, ad quem carmen directum est, iam altero uersu appellaretur. — pro uersibus 52—68, qui a ceteris libris traduntur:

*sic meo, qua se feret actus ora,
cuncta Nicetae dominus secundet,
donec optato patriam uehatur
 laetus ad urbem.*

*perge, Niceta, bene qua recurris
prosperos Christo comitante cursus,*

*quam tui dudum populi fatigant
nocte dieque
te reposcentes, ut ager leuandis
cum satis imbrem sitit etc.*

hos quattuor V praebet:

*perge, Niceta, bene qua recursus
prosperos Christo comitante ducis,
donec optato patriam ueharis
letus ad urbem.*

eadem licentia, qua in uocabuli iteratione fortasse offendens *recurris—cursus* in *recursus—ducis* male mutauit, alia etiam nouauit, uelut 231, ubi de latronibus Nicetae doctrina correctis sermo est,

*praeda fit sanctis uetus ille praedo,
et gemit uersis homicida damnis,
iure nudatus spoliante Christo
criminis armis*

oxymorum *iure—spoliante Christo* V sustulit reponendo *dum renudatus*.

Supra Schenkeli opinionem commemorauit, qui scholarum in usum Vossiani syllogam institutam fuisse suspicatur. nonne tali consilio breuiandi studium optime explicatur? sed non solum in hoc carmine Vossiani auctoritas suspecta est, sed etiam in aliis, ubi cum *O* comparari potest, huius ei sinceritas officit. nonnulla eius rei exempla ex c. 10 petita apponam, quibus etiam aliorum codicum ratio illustrari possit.

10, 28 *fuit ista quondam, Ausonio concedit Paulinus, tecum
mihî concordia
uocare Musas numina
fandique munus munere indultum dei
petere e nemoribus aut iugis.*

NV exhibent *e* (et V m. 2) *fonte nemoribus*, Hn *fonte uemore*, utrique contra metrum uersum interpolantes.

us. 56 Christus deus homo factus est

*aeterna iungens homines inter et deum
in utroque se commercia.*

i. e. per se, qui utrumque homo et deus erat, inter homines et deum aeterna commercia iunxit. B et O *in utrumque* exhibent, quod fortasse pro *in utroque* recte dictum est. erroris initium, quod in Vossiani lectione *utrumque* praepositione *in* omissa conspicitur, uitium in HNn *inter utrumque* peperit.

us. 70 *quae (sc. fides) quas uidemur spernere
non ut profanas abicit aut uiles opes,
sed ut magis caras monet
caelo reponi creditas Christo deo.*

HVWn habent *uidemus*, quod sensu caret. *uidemur* quod BNO praebent, aut pro *quas nos uidetis spernere* dictum est aut a genuina scriptura *suademur* una certe litterula propius abest.

us. 128 *si displicet actus
quem gero agente deo, prius est, si fas, reus auctor,
cui placet aut formare meos aut uertere sensus.*

sic optime B et O *si fas*, quo audacia poetae deum accusantis mitigatur, contra male VHN *fiat*, n *ut fiat*.

us. 135 Paulinus nunc se esse diuersum ab illo fatetur, qui eo tempore fuerit quo non peruersus haberetur

stulta deo sapiens et mortis pabula uiuens.

usitatam dictionem *stulta deo sapiens*, quam B et O praebent, H et N in *stulta dī sapiens*, V peius etiam in *stulta desipiens* mutauit.

us. 156 *non etenim mihi mens demens neque participantum
uita fugax hominum.*

sic BO optime; lusum uerborum et metrum VHn corruerunt *uaga* pro *demens* scribentes, cui N et V m. 3 *est* addiderunt.

us. 199 *sint multa locorum,*
multa hominum studiis inculta, expertia legum,
quae regio agresti cultu caret? aut quid in istis
inprobitas aliena nocet?

non de improbis hominibus in uniuersum agitur, sed de hominum feritate, quam in regionibus illis, ubi Paulinus moretur, regnare Ausonius putat; aptius igitur *in istis* uidetur, ut BOn scribunt, quam *honestis*, quae codicum V et N est lectio.

us. 234 *quid numerem egregias terris et moenibus urbes,*
qua geminum felix Hispania tendit in aequor,
qua Baeti Oceanum Tyrrhenumque auget Hiberno?

in his uerbis uitium *bētis* omnibus libris commune alterum in VNn peperit *hiberus*. cum O et B *hibero* exhibeant, *Baeti* quantitate syllabae prioris seruata scribendum esse apparet.

Haec sufficiant ad decernendum principatum inter codices O et V eorumque familias. de codice Parisino igitur in carminibus recensendis idem quod in epistulis ualeat, propter summam integritatem scripturas eius sine causa non esse neglegendas. maiore cautione in codicibus V et N opus est, quorum N medium, ut uidimus, inter O et V tenet locum, dum H et n interpolatione in eis magis grassante in peius uergunt. sed pauca sunt carmina, quae utraque codicum traduntur familia; in pluribus alterius utrius testimoniis res agenda est; in nonnullis alii codices neque ii ullius pretii accedunt, quod haec tabula ostendit:

carmen	1.	2	exhibet	V		
"	4.	5	"	VN		
"		6	"	N		
"	7.	9	"		O π	
"		8	"		O	
"	10.	11	"	VN Hn O	B	
"		17	"	V	O π BGR	
"		22	"	N	O B	FLMPUt z
"		24	"		O B	
"		31	"		O B	T
"		33	"	N		

Sunt uero codices, qui unum alterumue horum carminum exhibent, hi:

Codex Parisin. 2772 s. X/XI, quem descripsit A. Riesius (Anthol. lat. II praef. 10, C. Schenkl praef. XXXI, R. Peiper praef. XXX), continet praeter primos septem uersus carminis 7 f. 79^r carm. 17 et f. 85^u carm. 9, utrumque manu librarii et posteriore correctum. originis memoriam, quae exstat f. 3^u, Riesius non recte descripsit: *Iste liber est de conuentu paradisi*; nam et hic et duobus aliis locis (f. 12^r et 76^r) legendum est *de conuentu paredi*. Paredum Moniale (= Paray le Monial, Saône et Loire) abbatiam esse Benedictinorum notum est. liber, quem G. Brandes in meum usum accuratissime contulit, nullius pretii est, quippe qui a codice *O* descriptus esse uidetur, neque ueras scripturas suppeditat nisi quae facili coniectura poterant recuperari.

Carmen 17 etiam in codice Petropolitano (olim Sangermanensi) Q XIII 1 s. VIII et in codice Palatino 235 s. VIII exstat, quos, cum natalicia exhibeant, infra accuratius describemus. in hoc carmine eo quidem insignes sunt, quod codicis Parisini *O* recensionem confirmant, sed neuter ea interpolatione immunis est, quae recentiore Bruxellensem *B* infecit et qua in nataliciis carminibus sunt maxime conspicui.

Carmen 22 praeter *BNO* et codices epistularum interpolatos *FLMPU*, de quibus in praefatione uoluminis XXVIII p. VI sqq. diximus, duo codices nouicii *tz* exhibent,

t est codex Vrbinas 1303 s. XIII,

z est Vaticanus 524 s. XV,

neuter ullius auctoritatis.

E numero carminum singularium est etiam 25 a Schotto primum editum, cuius uersus 1—65 codex Brit. Bibl. Reg. 15 B XVIII f. 205 s. VIII fol. 82^u exhibet (cf. *A catalogue of the Manuscripts of the King's Library by D. Casley, London 1734*). uersus F. Weigel descripsit. cum eo arte cognatus est codex Paris. 8094 f. 107 membr. s. X, secundum titulum tergo adfixum *Mesmianus inter Bigotianos*, qui inter Sedulii Prosperique carmina et Boetii tractatum in librum Aristotelis f. 33^r eosdem uersus 1—65 continet: *incipit epitha-*

lamium a sc̄o paulino dictum | in iulianum filium epici memoris et titiam | clarissimam feminam uxorem eius (rubro colore) — f. 34^r *aspernata superbo | Explicit ars sedulii dō gratias.* codicem non saeculi XI, ut catalogus refert, sed X esse Omonte consentiente F. Weigel affirmat, qui uersus in meum usum contulit; Chatelain eum saeculo XI adscripserat (l. c. p. 39). quo codice Schottus, qui primus totum carmen edidit, usus sit, nescimus.

Carmen quod 30 posui duabus inscriptionibus constat, quae Nolae in Basilica uetere leguntur. alteram *Rosweyd* in notis ad Paulinum p. 161 ad Sirmondi apographum (cf. codicem Parisinum 10809 f. 30) et Sirmond in Epist. ad Sidonium III, 18 publicauerunt, inter Paulini carmina primus posuit Muratorius ut XXVIII. prius carmen quattuor uersuum, cuius auctorem Paulinum esse non minus constat, editiones adhuc secluserunt. utrumque apparatu uberrimo instructum in de Rossii *Inscript. christian.* II part. 1 p. 189 exstat, quem in legendis litteris hodie et uetustate et squalore obscuratis antiqua apographa adiuuabant, uelut sylloge epigraphica codicis Cluniacensis nunc Parisini (nouuell. acq. ms lat. 1443) s. VIII, Remondini (*Nolana st. eccl.* I p. 403), anonymus s. XVII (*Delle antiche basiliche di s. Felice presso Nola*).

T Carmen 31 praeter *B* et *O*, qui arte cohaerent, codice *Vrbin.* 533 s. XV (*T*) exhibetur, quem interpolationibus et coniecturis speciosis insignem esse infra p. XXVIII demonstrabimus; tamen hic illic plenior quam *B* et *O* et integrior testis apparet, quem ne iniuria despiciamus uidendum erit.

A Carmen 32, quod ex numero dispersorum est et, si Paulini est, inter prima eius tentamina numerari debet, extremis codicum *A* et *D* foliis receptum aetatem tulit. hi codices alterius generis codicum sunt optimi, de quibus proximo subinde capite agendum erit; *A* integritate nonnihil praestat.

II.

Alterum carminum corpus plenius congestum integriusue nobis conseruatum carmina natalicia in honorem S. Felicis

composita complectitur et praeter codicem Bruxellensem (B) supra iam descriptum pluribus libris traditur, qui sunt:

Codex Ambrosianus C. 74 sup. col. bin. f. 141 membr. s. VIII, quem Reifferscheid in *Patrum lat. bibl. Ital.* II p. 67—70 descripsit, quaternionibus XI—XVIII *Paulini Petrecordiae* (sic) *Natales XIII* continet. pagina prima haec exhibet: *In hoc uolumine infra continentur: Venantii Honorii Fortunati poemata omnia, Aratoris Subdiaconi poema de actis apolorum, S. Paulini Petrecordie* (corr. in *Nolani*) *Natales XIII editi a Lud^o. Ant^o. Muratorio* (S. *Paulini—Muratorio* add. man. recens), *Paulini Petrae concordiae* (sic) *poema de Vita S. Martini, Prosperi poemata, Aquilini Iuueni Poemata Euangelica, Praecepta moralia quae uulgo Catoni tribuuntur, Isidori Hispalensis uersus de titulis Bibliothecae. hunc codicem ex Bibliotheca Bobij a S. Columbano instituta desumptum Illmo. Card. Federico Borrhomaeo B. Caroli patrueli dum Ambrosianam bibliothecam instrueret et manuscriptos codices undique conquireret, religiosissimi patres ord. Benedicti uicissim ab ipso Illmo. simili munere compensati humanissime traderunt. Anno 1606 Antonio Olgiato Ambrosianae Bibliothecae quam primus omnium tractauit Praefecto.* A

Est igitur ille codex maximi pretii unde Muratorius quatuor carmina primus edidit (*Anecdota quae ex Ambrosianae bibliothecae codicibus nunc primum eruit, notis ac disquisitionibus auget Ludouicus Antonius Muratorius. Mediolani 1697—1698*) quemque ita praedicat: *Incidit in manus meas antiquissimum uolumen, in quo Venantii Fortunati, Prosperi, Iuueni, Aratoris aliorumque ueterum christianorum carmina continebantur. Tres et decem S. Paulini natales ibi exaratos inueni, quos cum Dungali fragmentis collatos germanum protinus tanti scriptoris foetum mihi et orbi literario sum gratulatus. Codex uenerandam sapit uetustatem. Characteres quadrati, ac minutissimi, miraue uenustate rectis lineis inter se distincti seculo, ut arbitror, nono elaborati fuere.*

Paulini natales f. 77 incipiunt spatio uacuo quod titulos et uersus primos exciperet relicto; nam inscriptio supra notata *Paulini Petrecordiae Natales XIII* recentioris manus est:

- f. 77 *Qui dominum ihesum non uincta uoce professus* (= c. 12, 3) — *defesso corpore uitam* (duarum linearum spatium).
Qui merito redit alma dies qua te sibi summas (= 13, 2) — *fixa sit anchora uitae.*
Venit festa dies (= 14) —
- f. 78 *Annua uota mihi* (= 15) —
- f. 79 *Corpora temporibus subeunt* (= 16) —
- f. 81 *Lex mihi iure pio* (= 18) —
- f. 83^u *Ver auibus uoces* (= 23) —
- f. 85 *Ecce dies nobis* (= 26) —
- f. 87^u *nec cruor haec uiolet quae flamma uel unda refugit.*
Finit septimus. Incipit octauus.
Nascere quae tardo (= 27) —
- f. 91 *culmina et extractis habitator mentibus adsis.*
Explicit octauus. Incipit nonus.
In ueteri nobis (= 28) —
- f. 92^u *Idem et in aeterno non inmutabitur a se.*
Explicit nonus. Incipit decimus.
Sidera si caelo possunt (= 19) —
- f. 96 *In cruce nixa fidem et de cruce nancta coronam.*
Explicit decimus. Incipit undecimus.
Saepe boni domini (= 20) —
- f. 98^u *Non taceant homines quem signis muta loquuntur.*
Explicit undecimus. Incipit duodecimus.
Candida pax grata uice (= 21) —
- f. 102^u *Nominis obtinent felices uiuere felix.*
Explicit liber XX^{us}.
Discussi fateor sectas antonius omnes (= 32 i. e. Poema ultimum apud Murat.) —
- f. 104 *Aeternique dei pietas aeterna manebit.*

Quod ad scripturas attinet, uerba *per pro prae quam sunt sed* et syllabae *am um em im bis bus con* plerumque abbreviatae scribuntur; textum duae manus correxerunt, antiqua saepius, raro altera pallidiore colore conspicua. quattuor postrema carmina, quae Muratorium primum ex hoc codice edidisse diximus,

ille satis negligenter descripsit neque cum omnium operum Paulini editionem Veronae a. 1736 emitteret, reliqua Ambrosiani carmina ea qua par erat diligentia curavit aut omnino contulit, neque Mingarellius qui post Muratorium noua carmina edidit (*Anecdotorum fasciculus siue S. Paulini Nolani, anonymi scriptoris* etc. Romae 1756), eum diligentius excutere uoluit, cum codice Bononiensi s. XV se satis adiuuari putaret. ipse Zechmeisteri collatione et scripturis a Chatelainio ad carmina 19, 20, 21 adnotatis usus sum; complures locos dubios amici, dum Mediolani morantur, inspexerunt.

Cod. Monacensis lat. 6412 (= Fris. 212) membr. f. 116 (= 14 D quatern. + 5 sing. f.) s. X continet eadem quae Ambrosianus carmina.

f. 1^a *Incipit liber primus sc̃i Paulini Nolani ep̃i in laudem beatissimi ac sanctissimi Felicis papae et confessoris xp̃i.*

f. 2^r *Inclyte confessor (= c. 12) — corpore uitam.
Expl̃ praef. Incipit laus anni primi B̃. F̃.
Felix hoc merito quo nomine (= 13) —*

f. 3^a *anchora uitae.*

Expl̃ laus anni primi. Incipit anni secundi.

Venit festa dies (= 14) — adgreget agnis.

Explicit secunda. Incipit tertia.

Annua uota mihi (= 15) — auxit.

Explicit tertius. Incipit quartus.

Tempora temporibus (= 16) — saecula uitae.

Explicit IIII. Incipit quintus.

Lex mihi (= 18) — uictoria uoti.

Explicit quintus. Incipit sextus.

Ver auibus (= 23) — lumen haberem.

Ecce dies (= 26) — unda refugit.

Finit septimus. Incipit octauus.

Nascere quae tardo (= 27) — mentibus adsis.

Explicit octauus. Incipit nonus.

In ueteri nobis (= 28) — inmutabitur a se.

Explicit nonus. Incipit decimus.

Sidera si caelo (= c. 19, us. 1) — *Cybeleia gallis* (= us. 87)
— *qui magis infuso sibi daemone saeuus in se* (us. 180
om. 88—179) — *de cruce nancta coronam* (us. 730).

Explicit decimus. Incipit undecimus.

Saepe boni domini (= c. 20) — *muta loquuntur.*

Explicit undecimus. Incipit duodecimus.

Candida pax (= c. 21, us. 1) — *sponsi caelestis odores*
(= us. 71) — *debere quemquam plaudere* (= us. 124
om. 72—123) — *felices uiuere felix.*

Explicit liber duodecimus.

Discussi fateor sectas antonius omnes (= 32 = carm. ul-
timum ap. Murator.) — *pietas aeterna manebit.*

codex una manu cum magna cura exaratus est, altera hic illic tantum correctus. abbreviationibus fere immunis est. cum singulae paginae minimum 23 uersus complectantur, lacunae carminum 19 et 21 duorum foliorum et unius iacturam ostendunt. codicem contulit I. Zechmeister, qui quantum ille ualeat in quaestione Stud. Vindob. tom. XII inserta recte perspexit.

E Codex Bononiensis chart. f. 153 bibliothecae uniuersitatis 2671 (= S. Saluatoris 519) s. XIII. Mingarellius, qui in Anecdotorum fasciculo (Romae 1755) primus codice usus est, eum s. XIII esse affirmat: *codex iste quo usus sum chartaceus est ac saeculo, ut equidem opinor, XIII a Lippo Platesio exaratus*, ad primae paginae notam relegans, quam ita legit: *iste liber est . . . scriptus a Domino Lippo de Plathesiis uiro deuoto et docto. plenius autem Chatelain uerba obscurata f. 3 extricauit: (ist)e liber est LOCI S(AN)CTI FRANCISCI INTER CENTVM ET PLEBEM*, et alterum originis indicium detexit, quod ibidem exstat: *Donum a Reu(eren)d(o) D. Archy-presbytero, datum D. Chrys(ostomo) Trombelli*, quibus ipsi codicis historiam retexere contigit. ille igitur primum fuit monasterii Franciscanorum inter Centum et Plebem (Pieue) siti, de quo Flaminius Parmensis (*Memorie istoriche delle Chiese e Conuenti dei fratri Minori della prouincia di Bologna, Parmae 1760, tom. II p. 254 sqq.*) egit. inde in manus Baruffaldi

uenit, qui a. 1675 Ferrariae natus magnam librorum collectionem a patre hereditate relictam auxerat (cf. Mazzuchelli, *Scrittore d'Italia*, tom. II part. 1, p. 483) et ut archipresbyter ecclesiae Centensis pretiosum librum facile comparare potuit. Ioannes Chrysostomus Trombellius autem (1697—1784) in bibliothecam monachorum S. Saluatoris, quibus a. 1760 praefuit, multa comportauit suamque librorum manuscriptorum scientiam opusculo, cui inscribitur: *Arte di conoscere l'età de' codici latini e italiani*, Bononiae 1756, probauit. denique Mingarellius, Trombellii successor, hoc codice ad emendanda natalicia noua, a Muratorio edita XI. XII. XIII, quae multo integrius quam Ambrosianus exhibebat, usus est. idem in folii tertii margine summa nondum abscisa antiquam, ut uidetur, inscriptionem legit: *Beati Meropii Paulini episcopi Nolani de Vita S. Felicis carmen anni primi*. inscriptiones enim et huius carminis et carminum quattuor quae secuntur: *liber primus, et est liber secundus, quod est liber tertius, qui est liber quartus, est quoque liber quintus*, recentioris manus sunt. continentur uero haec:

- f. 3 *Inclite confessor* (= c. 12) —
 f. 3^u *Carmen anni II. incipit* (unc. rubro colore). *Et est liber secundus. Felix hoc merito* (= 13) —
 f. 4^u *carmen anni III. incipit* (rubro colore). *quod est liber tertius. Venit festa dies* (= 14) —
 f. 7 *Incipit carmen anni IIII.* (rubro colore). *qui est liber quartus. Annua uota mihi* (= 15) —
 f. 14 *Incipit carmen anni quinti* (rubro colore). *est quoque liber quintus. tEmpora temporibus* (= 16) —
 f. 19^u *Incipit liber sextus. Lex mihi* (= 18) —
 f. 28^u *Incipit liber septimus.* (sept in ras.). *Ver auibus* (= 23) —
 f. 35 *Incipit liber VIII.* *Ecce dies nobis* (= 26) —
 f. 43^u *Incipit liber VIII.* *Nascere quae* (= 27) —
 f. 55^u *Incipit liber X.* *In ueteri* (= 28) —
 f. 62 *Incipit liber XI.* *Sidera si caelo* (= 19) —
 f. 76 *Incipit liber XII.* *Sepe boni domini* (= 20) —
 f. 84^u *Incipit liber XIII.* *Candida pax* (= c. 21 us. 1) —

f. 86^a *Incipit liber XIII. Castis agendus gaudiis et hostiis*
(= c. 21 us. 105) —

f. 90 *Vno loquente spiritu in affectu trium* (= c. 21, us. 271).
Explicit liber quaterdecimus s(an)cti paulini de s(an)cto
felice presbytero et confessore in ci(uita)te nola. natalis postremi (c. 21) uersus 587 desiderantur, quos cum Ambrosianus solus exhibeat, magnopere dolet Mingarellius, quod Lippus Platesius totum hocce carmen non exscripserit: plura enim alia menda illius ope expungere liceret quae in Muratorii codice reperiuntur.

f. 90^a maximam partem et totum f. 91 uacua sunt. f. 91^a—163 Prudentii carmina apotheosin, hamartogeniam, psychomachiam continent. codicem I. Zechmeister contulit.

Q Cod. Parisin. 13026 membr. f. 182 bin. col. s. VIII (= cod. Sangermanensis Lebruni temporibus nr. 540, postea nr. 1188 signatus) inter multorum auctorum opuscula quaternionibus X—XII i. e. f. 100^a—120^a nunc carmina septem natalicia exhibet; olim multo plura exhibuisse uidetur.

f. 100^a *Qui dominum christum non* (= c. 12, us. 4) —

f. 101 col. 1 *Qui merito reddit* (= c. 13, us. 2) —

f. 101^a col. 1 *Venit festa dies* (= c. 14) —

f. 103 col. 1 *Annua uota* (= 15) —

f. 107 col. 2 *Corpora temporibus* (= 16) —

f. 110^a col. 2 *Lex mihi iure pio* (= 18) —

f. 115^a col. 2 *Ver auibus uoces* (= 23) —

f. 119^a col. 1 *Ecce dies nobis* (= c. 26, us. 1) —

f. 120^a *Nunc opus adiutore* (= c. 26, us. 111).

reliqui huius carminis uersus desunt. codicem post Lebrunium, qui multas eius scripturas enotauit, I. Zechmeister contulit, Chatelain breuiter descripsit (p. 34).

T Codex Vrbinas lat. 533 membr. f. 81 4° s. XV continet carmina 12. 13. 14. 15. 16. 18. 26. 28. 27; secuntur carmina: *Sancte deus* (= Append. c. 3) quod Angelus Mai (*SS. episcoporum Nicetae et Paulini scripta*, Romae 1827) primus edidit, c. 31, carmen *Verba tui famuli* (= Append. c. 4, ibid. apud Maium). indicem carminum artificiosis circulis circumscriptum maius-

culisque litteris uarii coloris pictum pagina prima exhibet. inscriptiones singulorum carminum modo exstant modo desunt, ut dubitandum non sit, quin carmina *Sancte deus* et *Verba tui famuli* a librario ut Paulini praebeantur; accedit quod prius carmine 31 excipitur; atqui hoc *item uersus eiusdem consolatorii de Celso puero Pneumatii filio defuncto* inscribitur et Paulini est. codex partim a I. Zechmeistero partim a Guil. Weinbergero excussus est.

Codex Petropolitanus membr. f. 22 Q XIII 1, s. VIII (= G Sangermanensis sec. catalogum a. 1677 nr. 481, postea nr. 613 signatus), quem R. Gilbert in N. Arch. V p. 608 descripsit (cf. etiam Chatalainium l. c. p. 41), continet eodem quo Palatinus 235 (R) ordine sex carmina Paulini 15. 16. 18. 28. 27 et 17. f. 1^r manu recentissima: *S. Paulini Poema de S^o Felice Versibus Litteris Saxonis VIII° saeculi*, et eadem manu f. 1ⁿ: *Voyez au sujet de ce mss. Le Traité de Diplomatique tom. VI p. 639 col. 1, no. 613*, et medio fol.: *Ex museo Petri Dubrowsky*, quae uerba f. 22ⁿ iterantur, ubi etiam legitur: *Ce présent manuscrit contient vingt-deux feuillets numérotés L'abbé de Grandidier*. liber est igitur ex numero codicum Sangermanensium, qui furto delati in manus Petri Dubrowski et postea Petropolim peruenerunt (cf. L. Delisle, *Le cabinet des manuscrits*, tom. II p. 52) et secundum notitiam D. Poirier (613 *Sancti Paulini uersus de sancto Felice Isagoge Porphyrii Priscianus* etc.) alia etiam continuit quae hodie desiderantur. Benedictini saepissime pretiosum codicem citant (cf. *Traité de Dipl.* tom. III p. 126. 127. 130. 132. 202. 340. 342. 349. 354. 361. 365. 369. 378. 379. 388) et tom. III p. 228 ita describunt: *C'est un petit in-folio qui renferma: 1° Six livres de saint Paulin en vers sur saint Felix martyr. Les vers sont écrits comme de la prose et l'écriture est saxone. 2° Un traité de Praedicamentis attribué ici à saint Augustin, et ailleurs à Boëce, en écriture minuscule ordinaire. 3° Un traité de Praedicabilibus avec l'art de la grammaire, par Priscien. Ces ouvrages paraissent avoir été transcrits au huitième ou neuvième siècle.* tabulae Tractatui additae scripturae exempla praebent, unde Chatelain Sangerma-

nensem et Palatinum fratres gemellos cognouit: *L'écriture, que les Bénédictins appellent: "saxone de France" et que nous nommons simplement mérovingienne, est absolument l'écriture employée dans le Palatinus 235. Le c est très élevé au-dessus de la ligne, au point de se confondre parfois avec l ou s; atque eodem ordine in utroque carmina se excipiunt:*

f. 2^r *Versus sc̃i paulini ep̃i de uita sci felicitis libri VI. Annua uota mihi (= c. 15) —*

f. 6^r *quas et modo cernimus auxit. Finit. Tempora temporibus (= 16) —*

f. 9^r *clausit saeculum uitae. Finit secundus liber. Lex mihi iure iur̃e^{p̃io} proposita (= c. 18, us. 1—166, 220—468) —*

f. 12ⁿ *laeta sequibatur gemini uictoria uoti.
finit t̃er̃ incipit qũar̃.
In ueteri noua res (= 28) —*

f. 15ⁿ *non mutabitur a se.*

Finit basilicae uolumen. Nascere mihi redderis quae tardo semper (= 27) —

f. 20^r *mentibus adsit. Finit. Iamne abis et nos (= 17) —*

f. 22ⁿ *sume coronam. Finiunt sex uolumina sc̃i felicitis.*

codicem liberalitate maxima Vindobonam missum bis contuli. Lebrun multas scripturas ex eo hausit.

R Codex Palatinus 235 membr. f. 67 s. VIII, quem A. Reifferscheid (*Bibl. patr. lat. ital.* I p. 302) et E. Chatelain (l. c. p. 5 sqq.) descripserunt. scripturam eius Merouingicam esse quam dicunt et saeculi non VIII sed VIII indicia prae se ferre Chatelain affirmat. continet ut Petropolitanus (G) carmina natalicia septem.

f. 4 *Incipiunt sex libri felicitis sc̃i.
Annua uota mihi (= c. 15) —*

f. 8 *modo cernimus auxit. (sine subscriptione et inscriptione sequitur)*

Tempora temporibus (= 16) —

f. 12 *clasit saeculum uitae.*

Lex mihi iure pio proposita (= c. 18, us. 1—166, 220—468) —

f. 16^a *letas et iuebatur gemini uictoria uoti.*

Finit III. Incipit IIII.

In ueteri nobis noua res (= 28) —

f. 20 *non motabitur a se.*

Finit liber IIII. Incipit V.

Nascere mihi semper quae tardo (= 27) —

f. 27 *habitor mentibus adsis.*

Finit Quintus liber. Incipit felicitis Liber.

Iam ne abis et nos (= 17) —

f. 29^a *iustis sume coronam. Finit amen deo gratias.*

carmina Paulini a duobus librariis scripta esse Chatelain animaduertit, f. 1—7 et 17—20 ab uno liberius et largius litteras pingente, f. 17—20 ab altero timidiore manu per lineas repente. f. 1—20 binas columnas habent, reliqua singulas. carmina ipsa ut prosa uersibus non distinctis scribuntur. f. 30—70 litteras minusculas quas dicunt carolingicas s. VIII prae se ferunt. f. 30 originis indicium exstat: *Liber sancte marie uirginis in huisborch.*

Codex Palatinus ut alii octauis saeculi libri mendis omnis generis litteris syllabis uerbis omissis additis transpositis corruptis repletus est, sed tamen simplicitate errandi saepius pristinum uerborum tenorem non tam deleuit quam induxit. laudem eius arta cum codice uetustissimo Sangermanensi (G) cognatione augeri suspicaris; at ne illi quidem aetas integritatem seruauit. codicem Zechmeister et Chatelain excuserunt, quorum testimonia ubi dissidebant, per adulescentes amicos Romae degentes librum inspiciendum curauit.

Praeter hos codices in censum uenit

codex Ambrosianus B 102 sup. membr. f. 70 s. VIII, qui duo Dungali opuscula continet, prius f. 1—60 manu s. XVI inscriptum: *Dungali responsa aduersus peruersas Claudii Taurinensis sententias*, quod P. Massonius Parisiis 1608 edidit

(= Bibl. patr. Lugd. a. 1677 p. 204 d, Migne, Patrol. tom. 105), alterum f. 60—70 eadem manu inscriptum: *Incipiunt pauca excerpta unde supra* (incipit: *Verum quia urbis huius fecimus mentionem, iustum uidetur commemorare etiam illud in ea gestum quod historia dignum duximus. Mulierem quam sanguinis profluvio laborantem* —). prius opusculum a Dungalo uiro Caroli magni temporibus doctissimo compositum et Ludouico pio Lotharioque dedicatum magni pretii est, quod ex Paulini carminibus permulta, nonnulla etiam ex epistulis eius excerpta offert. et Ambrosianum Dungali ipsius exemplar esse uidetur, quod monasterio Bobiensi, cuius incola mortuus est, reliquit; in folio enim primo haec de origine codicis uerba exstant: *Codex hic in quo Claudii Taurinensis ep̄i errores circa sacrarum imaginum cultum a Dungalo damnantur prodiit ex bibliotheca Bobii a S. Columbano instituta, fuitque I^{mo} et R^{mo} Card. Federico Borrhomaeo Ambrosianae bibliothecae fundatori a religiosissimis Patrib. ord. S. Bened. simili munere donatis humanissime traditus anno 1606. Antonio Olgiato Bibliothecae Ambrosianae qua primus omnium tractauit praefecto.*

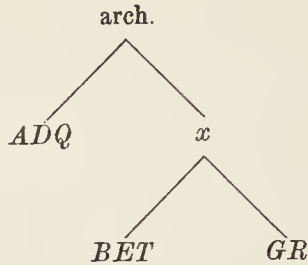
Dungalus Paulini codice nostris libris uetustiore uel certe coaeuo usus est, in quo carmina eodem ordine, quem libri *ADE* praebent, digesta fuisse uidentur. citantur enim, si Massonii editioni fides habenda est, recto numero uersus carminis 12, 1—30 ut natalicii I., 13, 4—17. 24—34 ut natalicii II., 14, 116—126 ut natalicii III., 15, 45—48 ut natalicii IIII., 18, 82—91. 121—129. 154—161. 181—195. 452—468 ut natalicii VI., 23, 206—213. 309—319 ut natalicii VII., 26, 58—63. 106—110. 132—134. 230—234. 269—275. 309—322 ut natalicii VIII., 27, 89. 90. 148—153. 154. 155. 171—177. 404—407. 436—454. 511—518. 542—557. 580. 583. 589—595. 596—606. 616. 617 ut natalicii VIII., 28, 5. 6. 12. 13. 110—137 ut natalicii X, sed nonnullorum carminum numeri turbati sunt uel turbatum codicis ordinem testantur. ita carminis 19 uersus 329—362, 648—654 et 716—730 ut natalicii XI recte afferuntur, sed eiusdem carminis uersus 1—6. 10—19. 45—55. 76—84. 141—143. 152—157. 164—167. 261—265 libro XVIII,

carminis 21 uersus 27—36 recte libro XIII, sed 344—356. 361—364. 628—635 libro XIII, carminis 26 uersus 145—149 (i. e. natal. VIII) libro VIII dantur. contra fragmenta quae huius editionis carmine 29 comprehendimus, ex natalicio hodie deperdito, quod in Dungali codice *liber XV* inscriptus fuit et post natalicia postrema in *A* et *D* solis seruata (i. e. XII et XIII) postremum locum occupauisse uidetur, sumpta sunt. quae de causa numeros illos *XVIII* ex *XI*, *XIII* ex *XIII*, *VIII* ex *VIII* errore corruptos esse probabilius est. uersus epistulae 32, p. 277, 26 *diues—cuique salus* et carminis 27, 511—518. 542—557. 580—583. 589—595 cum primis codicis foliis, qui hodie a uerbis *rationem litterarum significationes proprietatesque* (= Bibl. patr. Lugd. p. 204 d) incipit, perierunt. de epistularum fragmentis in praefatione uol. XXVIII p. XII egi.

Hi codices et integriores et decurtati quamquam in uerbis singulis uel etiam in uersibus totis omittendis addendisue maximas discrepantias prae se ferunt, tamen ex uno omnes archetypo manarunt, quem ab auctore ipso uel ab ecclesia Nolana confectum esse probabile est. quare eum Natalicia carmina in S. Felicis memoriam composita omnia complexum esse putauerim. archetypus ille maiorem iacturam foliis amissis uel ita ut difficiliter legerentur oblitteratis in fine post Dungali tempora fecisse uidetur, qui integriore exemplari usus est, in quo carmen (29), quod in plenioribus libris *ADE* iam desideratur, etiamtum inuenit. neque haec sententia eo infirmatur, quod nostri codices carmina alterius generis, quae ad Felicem non pertinent, ut *A* et *D* carmen 32, *B* 31 et 17, *G* et *R* 17, *T* 31 et duo suppositicia addunt; in fine enim ea adiecerunt aliunde petita. continent autem ut uidimus:

<i>A</i>	} 12. 13. 14. 15. 16. 18. 23. 26. 27. 28. 19. 20. 21.	32.	om.
<i>D</i>			
<i>E</i>			
<i>Q</i>	12. 13. 14. 15. 16. 18. 23. 26.		
<i>A</i>	12. 13. 14. 15. 18. 23. 26. 27. 28. 19. 21. 29 (= Nat. XV?)		
<i>B</i>	12. 13. 14. 15. 16. 18. 23. 26. 27.	31.	17.
<i>T</i>	12. 13. 14. 15. 16. 18. 26. 28. 27.	App. 3. 31. App. 4.	
<i>G</i>	} 15. 16. 18. 28. 27.		17.
<i>R</i>			

Quibus uero uinculis inter se conectantur, hac tabula potest illustrari:

codices igitur *ADQ* artissime inter se cohaerent archetypi integritatem fidelius quam reliqui seruant; neque unus eorum ita prae reliquis excellit ut ubique maiore fide dignus sit, quamquam in *A* coniecturae et interpolationes rarius inrepserunt; saepius uero hi tres lacunis et singulorum uocabulorum et totorum uersuum deformantur, quibus alterius familiae libri non laborant. ubi hi uero scripturis a *ADQ* discrepant, raro eis fides habenda est; nam interpolationibus et correcturis omnis generis inquinantur, quamquam non eodem modo graduque omnes. ita codices *G* et *R* fere gemelli non tam fallendi quam explicandi studio metri uinculis solutis uerba addunt omittunt transponunt uariant, ut firmum fundamentum quo pedem sistas nusquam praebeant, quod Chatelainii uidere licet exemplo, qui ubicumque eorum testimoniis solis se confidere posse putauit lapsus est. recensiois indicia diuersae, quae maiore cura et arte confecta est, libri *BET* offerunt; eius auctor partim bonas archetypi scripturas conseruauit partim corruptas uel difficiles tentauit, saepius felici coniectura usus. quod ille ita inchoauit, pro suo quisque ingenio persecutus est et duo recentissimi *E* et *T* totam sui temporis licentiam produnt, et maxime cauendum est, ne fallacibus quibus *T* splendet inuentis decipiamur.

Ad carmina quae in appendicem relegaui recensenda hi libri usurpati sunt

1. ad carmen primum *ad coniugem*, quod ex Prospero editio- nibus Rosweyde primus inter Paulini carmina recepit, praesto fuerunt

τ codex Reginensis lat. 230 membr. 4° s. X (cf. Reifferscheid *Bibl. patr. lat. ital.* p. 394)

codex Casinensis lat. 226 s. XI.

σ

Lebrun, qui in quattuor codicibus uersus Prospero adscribi affirmat, duobus codicibus abb. S. Victoris Parisiensis 300 annorum usus est.

2. carmen secundum *de nomine Iesu* Caspar Barthius in codice membr. Cartusiae prope Argentoratum inter nonnulla ueriorum auctorum opuscula inuentum in Aduersariorum commentariorum libr. 34, c. 1 Paulino uindicauit et edidit. codex periisse uidetur; nos certe eum frustra quaesiuimus.

3. carmen tertium et quartum codex Vrbinas 533 s. XV, de quo supra egimus, exhibet, unde A. Mai (*SS. episcoporum Nicetae et Paulini scripta ex Vatic. codicibus edita*, Romae a. 1827, p. 63 sqq.) primus edidit. prius a I. Zechmeistero, alterum a Guil. Weinbergero collatum est. T

Cum I. Zechmeister, dum Paulini editionem parat, per duos annos maximas bibliothecas perscrutatus esset et ipse hoc studium catalogos perlegendo codicesque comportando, ab amicis adulescentulis in Italia Gallia Hispania morantibus strenue adiutus, per plus decem annos continuassem, spem noua carmina uel noua saltem recensitionis subsidia inueniendi tandem deposui. nonnumquam in hac opera falsa spe, quam librorum catalogi excitauerant, deceptus sum, quod ne post me uenturis eueniat, curam omittere nolo.

Ita codex Sangallensis 573 s. X nullos Paulini Nolani uersus habet; nam C. Halm, qui eum Paulini Nolani carmina exhibere in *Verzeichniss der älteren Hss. lat. Kirchengäter in den Bibliotheken der Schweiz* (Acad. Vind. 1865 tom. L, p. 155) affirmabat, codicem ipse non inspexisse uidetur.

Inter libros Asburnhamenses, qui nunc Florentiae asseruantur, ita describitur nr. 1814 (1737 ant.): *Miscellanea Beati Hieronymi . . . Epistolae Paulini, Gregorii etc. cod. membr. in fol. s. X et XI.* inuenitur autem epistula non Paulini Nolani sed Foroiuliensis patriarchae f. 20^a *de Augustuleo qui uxorem suam occidit causa adulterii propter unius testimonium. Ammonere te cum lacrimis et multo gemitu — Expl. et dñi adtentius misericordiam cotidie implorare qui cum patre etc.*

Codex Casinensis, quem Paulini uersus exhibuisse et monasterii illius olim fuisse ex Catal. mss. Cass. tom. I p. LXII sci-
mus, frustra et a me et a Chatelainio quaesitus est. neque
alios praeter descriptos libros, quod mireris, Italiae bibliothecae
suppeditauerunt*). Gallia etiam pretiosis antiquitatis monumen-
tis uberrima nobis negauit quos sicubi inuentum iri speraue-
ramus; atque ibi Paulini codices iam medii aevi temporibus
raros fuisse ex catalogis antiquis, quos L. Delisle (*Le cabinet
des manuscrits*, tom. II p. 427—550) publici uiris fecit, constat;
tria tantummodo catalogi Corbeiensis s. XII (l. c. 432) exem-
plaria nominantur: 240 *Paulini epistole ad multos*, 241 *Pauli-
ni uersus de uita sancti Felicis*, 242 *Paulini liber de tran-
situ eiusdem*. frustra Paulini Nolani opera in cod. Paris. 1154
et 1632 quaesiui.

Codex Paris. 1154 membr. f. 145 s. VIII secundum indicem
catalogi codicum mss. bibl. nat. inter hymnos et carmina chri-
stiana f. 110^a—113^a *uersus Paulini de Lazaro* exhibet, quo-
rum primum hemistrophium hoc est:

*Fuit dominus dilectus
Languens a Bethania
Lazarus beatus sacris
olim cum sororibus.*

postremum 48:

*Quarto radio iam solis
Refugatis tenebris
Dux in orbe radiauit
Ex quo iacet mortuus.*

interiecto hymno XIII stropharum denos uersus comprehen-
dentium qui incipit: *Christus rex uita | Lux uia ueritas |*

*) Cf. Chatelainium l. c. p. 3: 'Dans toutes les bibliothèques des villes
d'Italie ou je me suis arrêté, j'ai recherché les manuscrits contenant des
poésies de saint Paulin. Le nombre n'en est pas grand. Je n'ai rien
trouvé à Naples (bibliothèque nationale et bibliothèque des Girolamini),
ni à Venise (bibliothèque Saint Marc), ni à Turin (bibliothèque de l'Uni-
versité), ni au monastère de la Cava, près Salerne. unus tantummodo
codex Vrbinas 533 (T) Chatelainii curam fugit.

Qui cuncta regis | Et gubernas omnia, secuntur f. 116^r uersus Paulini de Herico duce. carmina autem illa non sunt Nolani, sed Paulini Aquileienseis, atque prius exstat impressum in Patrologiae Latinae tom. LXXXVIII p. 683, alterum autem a Bern. Pezio in Thesauro anecdotorum nouissimo (Ang. Vind. 1721—1729) ex codice Lemouicensi i. e. hoc ipso Parisino editum legitur. hymnum de Lazaro ad nostrum Paulinum non pertinere iam Chatelain (l. c. p. 40) obseruauerat. neque magis ad Paulinum Nolanum pertinent quae in codice Parisino nou. acq. 1632 (Libri 41) s. X secundum catalogum (cf. L. Delisle, *Catalogue des manuscrits des fonds Libri et Barrois*, Paris 1888) eius esse uidentur: f. 70^a *Paulinus ad Carolum regem: Moneo te—testatur. Item qui supra de rectoribus: Primum est quod—obliuionem. Paulinus Nolane sedis ep̃s ad Carolum imperatorem. Expedit tibi—triumphes.* epistulae sunt Paulini Aquileienseis atque primum a Baluzio in Miscell. p. 362 (Paris 1678) ex uetere codice ms. clarissimi uiri Agmonis a Campoburgo antecessoris Aureliani i. e. ex nostro codice editae sunt (cf. Migne LXXXVIII col. 503 sqq.)

III.

Pauca de editionibus additurus sum, quas iam in praefatione uol. XXVIII enumeravi et descripsi: nam epistulas ibi respexi, non carmina. editio igitur Parisina a. 1516 (cf. praef. l. c. p. XXII) v post uersus ad Iouium, quos ut epistularum corollarium codices exhibere uidimus, carmina Ausonii ad Paulinum adnectit.

f. CXCVIII^a *Sequuntur carmina Ausonii ad Pontium Paulinum qui an hic idem sit uisum est in primo quaternione post Crinitum.*

f. CXCIX *Ausonius Pontio Paulino cum ille misisset poemation uersibus plurimis de regibus ex Tranquillo collectis. Condiderat iam solis (= Auson. E. 19) —*

f. CC *Paulino Ausonius: metrum sic suasit (= Auson. E. 20) — Ausonius Paulino suo salutem dicit.*

Quanto me affecit beneficio (= Auson. E. 21, 1) —

f. CC^a *Ad Iambum, Paulino suo missum.*

Iambe Parthis et Cydonum spiculis (= Auson. E. 21, 2) —

f. CCI^a *Idem eidem. Multas et frequentes mihi* (= Auson. E. 22, 1) —

f. CCII *Trimeter primus: Dimeter secundus: Iambici.*

Philon meis qui (= Auson. E. 22, 2) —

f. CCIII *Epistola secunda ad Paulinum.*

Proxima quae nostrae (= Auson. E. 23) —

f. CCIII^a *Tertia ad eundem.*

Discutimus Pauline (= Auson. E. 25) —

f. CCVI *Epistola sancti Paulini ad Ausonium: cum adhuc esset in Hispania religioni deditus assiduis literis provocatus ut in patriam rediret. Paulinus Ausonio.*

Quid abdicatas (= Paul. 10, 19—102) —

f. CCVII^a *Ausonius Paulino suo salutem.*

Quarta tibi haec (= Auson. E. 24) —

f. CCIX *Ausonio Paulinus.*

Quarta redit ruris (= Paul. 10, 1—18) — *orsa gradumque secent. Paulinus Ausonio.*

Continuata meae — uiuax et memor (= Paul. 11, 1—48) —

f. CCXI *Ausonio Paulinus.*

Defore me patriis (= Paul. 10, 103—107. 176—277. 108—175. 278) —

f. CCXV *me linque probari. Finit ad Ausonium.*

secuntur deinde carmina 24, 31 et inde a f. CXLV natalicia 12. 13. 14. 15. 16. 18. 23. 26. 27. 28.

f. CCCI *Finit natalis X. et ultimus*

f. CCCI^a *Sequitur canticum quod a nonnullis Paulino a pluribus Ausonio ascribitur: et est precatio matutina ad omnipotentem deum.*

Omnipotens quem mente colo pater unice rerum (= c. 5, om. 8—16*), et post hunc hymnum carmina 17. 8. 7. 9.

Iodocus Badius Ascensius etiam in carminibus recensendis codice *O* usus est et quae ille suppeditauit carmina 10. 11. 24. 31. 17. 8. 7. 9 ordine non curato recepit, cum his Ausonii epistulas aliquot et carmen 5 ex Ausonii, ut uidetur, editione Parisina a. 1513 et decem Natalicia ex libro Bruxellensi (*B*) uel eius apographo asciiuit. nam easdem lacunas quas ille, uelut in carmine 12 uersibus 2 et 3, 6—8, 15—17, 18 *iam—disparat*, 22 *et si—27 mari*, 29 et 30 omissis, easdemque scripturas offert. nullius igitur fere auctoritatis est, nisi quod menda librorum *O* et *B* lenissima nonnullis locis correxit.

Editio Grauii Coloniensis a. 1560 (cf. uol. XXVIII praef. *Col.* p. XXIII) ordinem carminum in Parisina institutum fideliter seruat, nisi quod a uerbis Ausonianae epistulae 25 us. 103 *agnoscisne tuam Ponti dulcissime culpam* inscriptione *Ausonius Paulino* inserta ut codex *V* nouum carmen incipit et Paulini carminis 10 uersus 103—331 male in illa turbatos in ordinem suum redegit. in margine uero codicis *V* uel simillimi lectiones et aliquot coniecturas adscripsit in textu ne corruptissimis quidem uerbis tentatis.

Editio Basileensis a. 1569 Io. Iac. Grynaei (in Monumentis S. Patr. Orthodoxograph. I, 2, p. 76—268; cf. praef. uol. XXVIII p. XXIII) carmina diuerso quidem ab editione Parisina ordine exhibet (24, 31, 12, 13, 14, 16, 18, 23, 26, 27, 28, 17, 5, 7, 8, 9) carminibus nataliciis 12, 13, 14 et 16 in unum comprehensis et epigrammata ex epistula 32 ad Seuerum duodecim excerpta addit, sed textum fere immutatum praebet. falsus est igitur Rosweyd, cui ex manuscripto expressa uideretur. *Gryn.*

Editio Coloniensis a. 1618 (in tom. V Magnae bibliothecae patrum primo a Margarino de la Bigne collectae et tertio ab Andr. Schotto editae) ex Grauii editione expressa uidetur, cuius *Schot.*

*) Hos uersus, qui in editione principe Ausonii Mediolanensi a. 1490 de-erant, Mariangelus Accursius in Diatribis suis in Ausonium (Romae 1524) et inter Paulini editores Rosweyd primi addiderunt.

ordinem usque ad carm. 10, us. 103—331 seruat; deinde secuntur carmina 1, 2, 25 (i. e. Epithalamium, quod nondum editum erat), 3, 27, 31, natalicia decem, 5, 4, 7 et 9. epithalamium ex codice hodie ut uidetur deperdito sumpsit, carmina uero 1, 2 et 4 Vineti editioni Burdigalensi debere uidetur, quamquam ipse antiqui codicis mentionem facit: *Eidem Paulino et haec inscribebat antiquus codex: quae eius scripta a Badio Ascensio Lutetiae formis primum edita non inuenias.*

Rosw. Editio Auerpiensis a. 1622 (cf. praef. uol. XXVIII p. XXVIII) carmina hoc ordine exhibet: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 (us. 1—102), 11, 10 (us. 103—331), 24, 31, 25, deinde natalicia decem, post quae *Natalis XI fragmenta apud Dungalum* (= carminis 19, 1—6. 10—19. 45—55. 76—84. 329—362. 141—143. 152—157. 164—167. 261—265. 648—654. 716—730), *Natalis XIII fragmenta* (= carm. 21, 27—36), *Natalis XIV* (= carm. 21, 344—356. 361—364. 628—635), *Natalis XV* (= carm. 29), *Natalis incerti fragmentum* (= carm. 19, 300—306), deinde carmen 17, *Ad coniugem suam exhortatio* (= App. carm. 1), fragmentum poematii de regibus ex Suetonio collectis (= carm. 3) secuntur. carmina 1, 2, 4 et 6 ex editione Ausoniana Vineti recepisse uidetur, contra carmen 25 se ex Bibliotheca patrum sumpsisse in Not. p. 843 ipse fatetur neque ut nouum uendere studet, quod uerbis *hoc nunc primum Epithalamium huic editioni inseritur ex Ms. Belgico, ex quo nuper in Bibliotheca Patrum Coloniae prodiit* deceptus Schoenemann putauit. neque magis noua sunt carmen 5 et *exhortatio ad coniugem*, quorum illud editio Ausonii Lugdunensis a. 1603, hoc Prosperi editiones suppeditauerant. Rosweyd in carminibus neque libris neque amicis bonis iam adiutus pauciora quam in epistulis nouauit.

Lebrun Editio Lebruni Parisina a. 1685 (cf. praef. uol. XXVIII p. XXVI) in carminibus nullius potuit ut in epistulis Chiffletii laboribus uti; cum tamen codices plures quam ante ipsum editores adhiberet, fieri non potuit, quin lacunas nonnullas expleret melioresque scripturas reponeret. optimi codices ipsi non praesto fuerunt, ut ex eorum indice tom. II p. 184 composito apparet.

Carmina natalicia decem his editionibus cognita Ludouicus *Mur.*
 Antonius Muratorius tomo priore *Anecdotorum* (Mediolani,
 typis Iosephi Pandulfi Malatestae 1697) tribus nouis XI, XII,
 XIII (= carm. 21, 22, 23) ex codice Ambrosiano (*A*) auxit inde-
 que carmen 32 accepit; his notas et dissertationes XXII de
 singulis fere personis, quibuscum Paulinus coniunctus erat,
 aut rebus gestis eorum subiecit. haec omnia cum Lebrunii
 commentariis coniuncta in editionem a Muratorio curatam, quae
 Veronae typis Dionysii Romanzini 1736 prodiit, transierunt.

Carmina natalicia XI, XII et XIII D. Ioh. Aloysius Min- *Ming.*
 garelli in *Anecdotorum fasciculo* (Romae, sumpt. Venantii
 Monaldini typis Io. Zempel) a. 1756 emendatiora edidit, in
 hac re codice Bononiensi (*E*) usus. praeterea uarias scripturas
 ad priora Paulini carmina ex codice (*A*) cum Veronensi editione
 collata communicauit.

Carmen 32 postquam in codice Monacensi *D* inuentum est,
 Bursian in scriptis academiae Monacensis (1880, I. Phil. phil.-
 hist. Cl. tom. I, 1) multis locis emendatum et explicatum denuo
 edidit.

Quod ad haec carmina adieci nr. 33 a G. Brandesio demum,
 qui post Morelium in Cl. Marii Victoris editione (Parisiis 1560)
 et Fabricium (*Poet. uet. eccles. oper.*, Basileae 1564, p. 782)
 in Stud. Vindob. tom. XII p. 280 sqq. ad unicum codicem *N*
 recognouit, Paulini esse demonstratum est. notas margini
 exemplaris Moreliani, quod bibliothecae Bodleianae est (Auct. *Bodl.*
 S. V. 30), adiectas collega optimus C. Schenkl mecum commu-
 nicauit.

In hac editione eisdem quas in praefatione uol. XXVIII
 p. XXVI exposui adductus causis ordinem carminum a Mura-
 torio institutum retinui, nisi quod uersus a Dungalo ex nata-
 liciis adhuc conseruatis citatos, quos ille ad Rosweydi exemplum
 ut carmina nr. 30—34 seorsum edidit, in seriem carminum
 non recepi; scripturae eorum uariantes suis locis adlatae sunt,
 natalicii uero hodie deperditi fragmenta ut carmen 29 posui.
 Muratorii uero numeri a Lebrunianis inde a carmine 18 disce-
 dunt, post quod ille carmina tria (19, 20, 21) in Ambrosiano

inuenta inseruit. carmina igitur in his tribus editionibus ita se excipiunt:

in hac editione	Muratorii	Lebruni
1—18	1—18	1—18
19—21	19—21	desunt
22—28	22—28	19—25
	30—32	27—29
29	33	30
30	29	26
	34	31
31	35	32
32	poema ultimum	deest
33	deest	deest

In rebus orthographicis rationes, quas in epistularum praefatione p. XXV sq. explicavi, secutus sum; antiquissimorum librorum quales sunt plerique scripturas ubi in textum non recepi, accuratius in adnotatione critica adnotaui, tritissimas tantum litterarum uelut *e ae oe, i et y, ci et ti* mutationes parcius commemoravi.

I. Zechmeisterum qui plerosque codices accuratissime contulit quique post eum hanc operam perfecerunt iam in descriptione singulorum librorum grato animo nominaui. Zechmeister uero non tantum suppellectilem criticam ad adornandam nouam editionem impigro labore congressit, sed etiam emendationem inchoauit, cuius specimina praeclara in Stud. Vindob. a. 1879 edere coeperat, cum immatura morte nobis ereptus est. coniecturae et ibi prolatae et in margine editionis Mignianae ad nonnulla carmina adscriptae quae ille praestiturus fuerit, si ipsi studia incepta persequi licuisset, satis probant. in indicibus conficiendis Carolus Weilnböck seminarii Vindobonensis sodalis me adiuuit.

Vindobonae, Kal. Iul. 1894.

Guilelmus de Hartel.

TABVLA CODICVM.

<p><i>A</i> = Ambrosianus C. 74 s. VIII.
cf. praef. p. XXII sq.</p> <p><i>B</i> = Bruxellensis 10615 — 10729
saec. XII. cf. p. XII sq.</p> <p><i>D</i> = Monacensis 6412 saec. X.
cf. p. XXII. XXV sq.</p> <p><i>A</i> = Ambrosianus Dungali B 102
sup. s. VIII. cf. p. XXXI sq.</p> <p><i>E</i> = Bononiensis 2671 saec. XIII.
cf. p. XXVI sq.</p> <p><i>G</i> = Petropolitanus Q III 1 saec.
VIII. cf. p. XXI. XXVIII sq.</p> <p><i>H</i> = Harleianus 2613. cf. p. XI.</p> <p><i>N</i> = Parisinus 7558 saec. VIII.
cf. p. VIII sq.</p> <p><i>O</i> = Parisinus 2122 saec. X.
cf. p. XII.</p> <p><i>Q</i> = Parisinus 13026 saec. VIII.
cf. p. XXVIII.</p> <p><i>R</i> = Palatinus 235 saec. VIII.
cf. p. XXI. XXX sq.</p> <p><i>T</i> = Vrbinas 533 saec. XV. cf. p.
XXII. XXVIII sq. XXXV.</p> <p><i>V</i> = Vossianus 111 saec. VIII.
cf. p. V sq.</p> <p><i>W</i> = Vindobonensis 3261 saec. XVI.
cf. p. VIII.</p> | <p><i>n</i> = Parisinus 8500 saec. XIII.
cf. p. X.</p> <p><i>q</i> = Parisinus 8094 saec. X.
cf. p. XXI.</p> <p><i>s</i> = Brit. Bibl. Reg. 15 B XVIII
saec. VIII. cf. p. XXI.</p> <p>π = Parisinus 2772 saec. X/XI.
cf. p. XXI.</p> <p>σ = Casinensis 226 saec. XI.
cf. p. XXXV.</p> <p>τ = Reginensis 230 saec. X.
cf. p. XXXIII.</p> <p>Codices nisi ad carm. 17 non adhibiti
(cf. praef. uolum. XXVIII p. VI sq.):</p> <p><i>F</i> = Laurentianus 23, 20 saec. XV.</p> <p><i>L</i> = Lugdunensis 535 s. XII/XIII.</p> <p><i>M</i> = Monacensis 26303 saec. XIII.</p> <p><i>P</i> = Parisinus 9548 saec. XV.</p> <p><i>U</i> = Vrbinas 45 saec. XV.</p> <p><i>t</i> = Vrbinas 1303 saec. XIII.</p> <p><i>z</i> = Vaticanus 524 saec. XV.</p> <p><i>v</i> = editio princeps Parisina a.
1516. cf. p. XXXVII.</p> <p>ω = codices omnes.</p> <p><i>cet.</i> = codices ceteri</p> |
|---|---|

OPERVM
S. PAVLINI NOLANI

PARS POSTERIOR
C A R M I N A.

I.

DOMINO MERITO SVSPICIENDO GESTIDIO PAVLINVS.

Iniuria quidem est patri familias maritimis deliciis abundanti
terrenum aliquid et agreste praebere; sed ego, ut et causa
5 mihi esset apud unanimitatem tuam aliquid conloquendi et ali-
quod sermoni huic obsequium uiderer adiungere, pauculas de
paucissimis quas pueruli uespere inferunt ficedulas misi. qua-
rum cum erubescerem paucitatem, plura etiam uersiculis uerba
subtexui quasi uero numerum loquacitate facturus. sed quia
10 utraque culpabilia sunt, tu utrisque benigne ac familiariter igno-
scendo facies, ut nec inhumana uideatur paucitas nec odiosa
garrulitas.

Sume igitur pastas dumoso in rure uolucres,
quas latitans filicis sub tegmine callidus auceps,
dum simili mentitur aues fallitque susurro,
agmina uiscatis suspendit credula uirgis.

5 tunc referens tenuem non paruo munere praedam

V. — Incipiunt epistulae s̄c̄i paulini V 3 habundanti V 5 apud V
aliqui^{od} (od m. 3) V 7 ficedulas (corr. m. 3) V 8 quū V 9 uerum con-
Barthius 11 facis Vin. uideantur V¹

us. 1 dūoso (n m. 2) V in rure V; in mg. in rure et man. saec. XVII
in fume 5 praedam V

digerit aucupium tabulis; et primus opimis
 ordo nitet sensim tenuatus ad ima tabellae.
 ut minus offendat macies, praelata saginae
 gratia praeuentos pingui iuuat alite uisus.

II.

Pauperis ut placeat carum tibi munus amici,
 munera ne reputes quae mittis ditia nobis.
 nam tibi quid dignum referam pro piscibus illis,
 quos tibi uicinum locupleti gurgite litus
 5 suppeditat miros specie formaque diremptos.
 at mihi uix alto uada per saxosa profundo
 rarus in obscura generatur sphondylus alga.
 hinc te participans bis quinque et bis tibi ternas
 transmisi aequoreo redolentes nectare testas,
 10 quas uiscus praedulce replet bicolore medulla.
 oro libens sumas nec uilia dedigneris,
 quae sunt parua modo magno metitus amore.

III.

Europamque Asiamque, duo uel maxima terrae
 membra, quibus Libyam dubie Sallustius addit
 Europae adiunctam, possit cum tertia dici,
 regnatas multis, quos fama oblitterat et quos
 5 barbara Romanae non tradunt nomina linguae,
 Illibanum Numidamque Auelim Parthumque Vononem
 et Caranum, Pellaea dedit qui nomina regum,
 quique magos docuit mysteria uana Nechepsos,

I. — 8 praelata *V* 9 praeuentos *V* iubat *V*

II. *V*. — Item alia ad quem super *V* 2 quae *V* 5 mira *Vin.*
 direptos *V*, *em. Vin.* 6 alto] acto *Schot.* 7 sfondilus *V*, funditus *Vin.*
 10 praedulce *V* 12 modum *Scaliger*

III. — *Hoc fragmentum cum notis ex Ausonii editionibus Schenkeli et
 Peiperi receptum est* 2 lybiam *T(illiamus) M(ugliabecchianus)* 3 pos-
 set *T* 4 oblitterat *T*, oblitterat *M* 6 uonouem *M* 8 misteria *TM*
Nechepsus Vin., mechepsi *T*, nethepsi *Vatic. 1611*, nechepsi *cet. edit. Ve-*
net. a. 1472, Nechepsos *Plinius*

et qui regnauit sine nomine moxque Sesostris.

10 * * * * *

audax Icario qui fecit nomina ponto,
et qui Chalcidicas moderate enauit ad arces.

III.

ORATIO.

Omnipotens genitor rerum, cui summa potestas,
exaudi si iusta precor: ne sit mihi tristis

ulla dies, placidam nox rumpat nulla quietem.

nec placeant aliena mihi, quin et mea prosint

5 supplicibus nullusque habeat mihi uota nocendi

aut habeat nocitura nihil. male uelle facultas

nulla sit ac bene posse adsit tranquilla potestas.

mens contenta suo nec turpi dedita lucro

uincat corporeas casto bene conscia lecto

10 inlecebras, turpesque iocos obscenaque dicta

oderit illa nocens et multum grata malignis

auribus effuso semper rea lingua ueneno.

non obitu adffigar cuiusquam aut funere crescām.

inuideam numquam cuiquam nec mentiar umquam.

15 adsit laeta domus epulisque adludat inemptis

uerna satur fidusque comes nitidusque minister,

morigera et coniunx caraque ex coniuge nati.

moribus haec castis tribuit deus, hi sibi mores

perpetuam spondent uentura in saecula uitam.

III. — 9 moxque sesostris *T*, mox sesoostris *cet.* 11 ycario *M* 12 cal-
cidicas *TM* arces *uetus lectio auctore Accursio*, arthos *M*, arctos *cet.*

III. *NV.* — Incipit oratio s̄c̄i Paulini *NV* 2 mici *V* *semper*
4^{pro} sint *V* 5 habet (^a m. 2) *V* 6 aueat *fort.* nihil *N*, mihi *V* *edd.*
7 hac *V*¹, at *Gravius*; cf. *V* 65 8 cōtemta *V* dedita *V*¹, de^dita *N*
9 uinceat *V*¹ corp^oraeas *N* 10 turpis *N* 12 offuso *Heinsius* 13 obi-
tum *N*¹ 15 da sit *Heinsius* leta *V* epulisque *Vin.*, epulis *N*, aepu-
lis *V* 17^{con} iux *N* coniunge *V*¹ 18 tribuat *edd.* his ibi *NV*, hi
tibi *edd.*

V.

ORATIO.

Omnipotens, solo mentis mihi cognite cultu,
 ignorate malis et nulli ignote piorum,
 principio extremoque carens, antiquior aevo
 quod fuit aut ueniet, cuius formamque modumque
 5 nec mens complecti poterit nec lingua profari,
 cernere quem solus coramque audire iubentem
 fas habet et patriam propter considerare dextram
 ipse opifex rerum, rebus causa ipse creandis,
 ipse dei uerbum, uerbum deus, anticipator
 10 mundi quem facturus erat, generatus in illo
 tempore quo tempus nondum fuit, editus ante
 quam iubar et rutilus caelum inlustraret Eous,
 quo sine nil actum, per quem facta omnia, cuius
 in caelo solium, cui subdita terra sedenti
 15 et mare et obscurae chaos insuperabile noctis,
 inrequies, cuncta ipse mouens, uegetator inertum,
 non genito genitore deus, qui fraude superbi
 offensus populi gentes in regna uocauit,
 stirpis adoptiuae meliore propage colendus,
 20 cernere quem licuit proauis, quo numine uiso
 et patrem uidisse datum, contagia nostra
 qui tulit et diri passus ludibria leti
 esse iter aeternae docuit remeabile uitae,

9] (Ioh. 1, 1). 13] (Ioh. 1, 3). 14] (Matth. 5, 34). 18] (Rom. 9, 9).
 19] (Rom. 11, 17). 20] (Ioh. 14, 9).

V. *NVW et Ausonii (Ephem. IIII 3) codd.* — Incipit oratio *sc̄i ausoni*
NV, oratio paulini episcopi *W* 1 solo mentis mihi cognite cultu (culto ^u *N*)
NVW, quem mente colo pater unice rerum *v* 8—16 *om. v* 9 uerbum
om. NW 11 tempore *V*² *in ras.* 12 inlustraret *NVW*, illustrauit *v*
 13 se (ⁱⁿ *m. 2*) *V* nil actum (nilae *in ras. m. 2*) *V* 14 sedenti *É N*
 15 obscure *N* cahos *V* post noctis *eras. Inrequies N* 16 cunctis *N*
 17 non genitor ex *v* 18 regno *N* 19 styrrpis *N* adobtiuę (b *in ras.*
m. 2) *V* 20 nomine *N* 21 datur ex datum *V m. 2* 22 dira *N* pa-
 suus *N*¹ ludibri laeti *N* 23 i*ter (u *eras.*) *V*, et *N* uita *N*

nec solam remeare animam, sed corpore toto
 25 caelestes intrare plagas et inane sepulchri
 arcanum uacuis adopertum linquere terris.
 nate patris summi nostroque salutifer aeuo,
 uirtutes patrias genitor cui tradidit omnes,
 nil ex inuidia retinens plenusque datorum,
 30 pande uiam precibus patriasque haec perfer ad aures.
 da, pater, inuictam contra omnia crimina mentem
 uipereumque nefas nocituri auerte ueneni.
 sit satis antiquam serpens quod perdidit Euam
 deceptumque adiunxit Adam; nos sera nepotum
 35 semina, ueridicis aetas praedicta prophetis,
 uitemus laqueos, quos letifer implicat anguis.
 pande uiam, quae me post uincula corporis aegri
 in sublime ferat, puri qua lactea caeli
 semita uentosae superat uaga nubila lunae,
 40 qua proceres abiere pii quaque integer olim
 raptus quadriugo penetrat super aëra curru
 Elias et solido cum corpore praeuius Enoch.
 da, pater, aeterni speratam luminis auram,
 si lapides non iuro deos unumque uerendi
 45 suspiciens altare sacri libamina uitae
 intemerata fero, si te dominique deique
 unigenae cognosco patrem mixtumque duobus

in uu. 24—29 *ultimis scripturam euanidam refecit V m. 2* 24 solum *N*
 25 intrareplagas (rep *in ras. m. 2*) *V* sepulchri *V* 29 nihil *N*. 30 haec
om. N 30 at *V*¹ 32 uipereum (que *om.*) *N* auertere ueni *N*
 33 antiquus *Bolt.* perdidit *VW*, prodidit *Nv* aeuam *V*, aeuam *W*
 34 adiunxit *V* nos separare potū *N* 35 ueridicis *N* aetas *Wv*,
 actas *N*, olim *V* profētis *V* 36 letifer *V*, lethifer *W*, leo fer *N*
 implicat *N* 37 quae *V*, que *N*, qua *codd. Auson.* 38 ferat *VW*, fera
N, ferar *codd. Auson.*, feram *v et codd. Auson.* 39 semita *N* uentose
 superat (sesup *in ras. m. 2*) *V* nubila] uentos lumina *N*, lumina *Lugdun.*
Scal. 40 quam *V* proceris *N*, proceres (res *in ras. m. 2*) *V* abiere
VW, abiero *N* 41 aerae curru *N*, aethera curru *v* 42 Helias *V²Wv*,
 telias *N*, Helia *L. Mueller* enoc *N* 43 spiratam *VW* aeternis paera-
 tam *N* numinis *T(ilianus)* 44 inro *N* 45 sacrae *codd. Auson.*
 47 unigenae *W*, unigene *N*, unigeni *v* missumque *Graeuus*

qui super aequoreas uolitabat spiritus undas.

da, genitor, ueniam cruciatque pectora purga,
 50 si te non pecudum fibris, non sanguine fuso
 quaero nec arcanis numen coniecto sub extis,
 si scelere abstineo errori obnoxius et si
 opto magis quam fido bonus purusque probari.
 confessam dignare animam, si membra caduca
 55 execror et tacitum si paenitet altaque sensus
 formido excruciat tormentaue sera gehennae
 anticipat patiturque suos mens saucia manes.

da, pater, haec nostro fieri rata uota precatu:
 nil metuam cupiamque nihil; satis hoc rear esse
 60 quod satis est. nil turpe uelim nec causa pudoris
 sim mihi. non faciam cuiquam quae tempore eodem
 nolim facta mihi. nec uero crimine laedar
 nec maculer dubio; paulum distare uidetur
 suspectus uereque reus. male posse facultas
 65 nulla sit et bene posse adsit tranquilla potestas.
 sim tenui uictu atque habitu, sim carus amicis
 et semper genitor sine uulnere nominis huius.
 non animo doleam, non corpore; cuncta quietis
 fungantur membra officiis, nec saucius ullis
 70 partibus amissum quicquam desideret usus.
 pace fruar, securus agam, miracula terrae

48] (Gen. 11, 2).

49 cruciatque *N* 50 pecudum *V* frebris *N* 51 arcanis *NV*¹, archanis
*V*²*W*, carnis *v* omen *coni. Heinsius* exitis *N* 52 scelere *N* (i in e *corr.*
m. 1) abtineo *N* errorique *Accursius*, errori ipse *v* et si *V in ras. m. 2*
 53 obto *N* quan *N* probprobari *V*¹ 55 exseror (^e *m. 2*) *N* tatitum *N*
 56 serae geennae (^h *m. 2*) *V*, serehennae *N* 57 anticipat *N*, anticipant *VW*
 saucia] anxia *Heinsius*, conscia *Turnebus* 58 hoc uel huic *codd. nonn.*
Auson. 59 rear *VW*, rera *N* 61 sim *VW*, sit *N*. non *VW*, nec *Nv*
 cuiquamque *N* 64 mala *VW Col.* 65 nulla (u *in ras.*) *N* et] at *Gra-*
uius bona *Col.* 66 adque *V* amicis *VW*, amicus *N* 67 nominis huius
 (s h *in ras. m. 2*) *V* 68 cunta *ex cuncta V* suetis *Heinsius* 69 sua-
 cius *N* 70 amissum (^d *m. 2*) *V* quicquia *N* 71 fruar] fraias *N*

nulla putem. suprema diei cum uenerit hora,
 nec timeat mortem bene conscia uita nec optet.
 purus ab occultis cum te indulgente uidebor,
 75 omnia despiciam, fuerit cum sola uoluptas
 iudicium sperare tuum; quod dum sua differt
 tempora cunctaturque dies, procul exige saeuum
 insidiatorem blandis erroribus anguem.
 haec pia, sed maesto trepidantia uota reatu,
 80 nate, apud aeternum placabilis adsere patrem,
 saluator, deus ac dominus, mens, gloria, uerbum,
 filius, ex uero uerus, de lumine lumen,
 aeterno cum patre manens, in saecula regnans,
 consona quem celebrant modulati carmina Dauid,
 85 et responsuris ferit aëra uocibus Amen.

VI.

LAUS SANCTI IOHANNIS.

Summe pater rerum caelique aeterna potestas,
 cum quo nostra salus, sanctorum gloria, Christe,
 spiritus et patri pariter natoque cohaerens,
 qui mentes linguasque regis uiresque ministras,
 5 promeruit quas sola fides, cui plena potestas
 brutis ingenium uocemque infundere mutis,
 praesta euangelico ductum de fonte Iohannem
 in nostra arenti decurrere carmina riuo.
 ille quidem tantus, quantum potuit dare mundo
 10 qui nasci talem noua per miracula iussit;

72 diei *NVW*, mihi *v*, dii *codd. Auson.* cū in qū *V m. 2* 73 ob*tet *V*
 74 cū in qū *V m. 2* 75 despiciam *NV¹* uoluntas *V* 77 cuntaturque *V*
 79 sed] nec *duo codd. Auson.* reatu (tu in *ras. m. 2*) *V* 80 nate
NVW, christe *v* apud *V* apuda æternum *N* asse *N* 81 mēs *VWv*,
 meus *N* 82 ex uerbo *N*, et uero *v* uerus *NVW*, uerum *v* 84 con-
 sona *VW*, mistica *N* celebrat *v* modolati *N*, modulato *v* carmine
Wv dauid *NVW*, plēbes *v*

VI. *N.* — Incipit laus *sc̄* iohanni (*s m. 2*) *N* 4 uirisque *N¹* 5 pote-
 stras *N*

- sed licitum magnis tenues inpendere curas,
nec dedignantur uilem caelestia laudem.
pars etiam meriti meritum celebrare piorum;
nec noua nunc aut nostra canam; dixere prophetae
15 cuncta prius sanctique uiri sermone soluto
promissum exortum, uitam mortemque sacrarunt,
si mors illa fuit, meruit quae sanguine caelum.
nos tantum modulis euoluere dicta canoris
uouimus et uersu mentes laxare legentum.
20 sic (nam magna licet paruis, antiqua nouellis,
perfecta indoctis conferre, aeterna caducis)
inspirante deo quicquid dixere priores
aptauit citharis nomen uenerabile Dauid,
consona caelesti pangens modulamina plectro.
25 nos quoque fas meminisse dei et quamquam obruta multis
pectora criminibus caelestem admittere sensum.
Zacharias Syria quondam de gente sacerdos
credita sollemni curabat templa paratu.
uita uiri pietate fide grauitate pudore
30 obsequio condigna dei, coniunx huic alma
Elisabeth prisca sanctorum stirpe uirorum
progenita et tanto uirtutibus aequa marito.
sed, quod in obprobrio matrum posuere priores,
prole carens sterilem ducebat maesta senectam
35 spemque omnem sobolis transacta excluserat aetas.
forte sacrum sollemne deo plebs cuncta ferebat,
et pius antistes sacros adoleuerat ignes,
intima diuinis decorans altaria flammis;
ecce sacram propter caelestis nuntius aram

12 dignantur *N*¹ 13 caelebrare *N*¹ priorum *N* 15 saloto *N*¹
18 modulcis *N*¹ 20 nam *N s. l. m. 2* patruis *N* 23 cytharis *N*
25 et *N, om. Lugdun. Rosw.* obruta *N, obsita Rosw.* multis *add. N*
m. 2 26 admittera *N*¹ 27 zaaharias *N* 30 condigno *N*¹ coniux
Rosw. 32 merito *N*¹ 34 ^{oe}mesta (*oe m. 2*) *N* 36 forte sacrum solle
in ras. N sollempnne (*corr. m. 2*) *N* 37 pius *Lugd. Rosw., prius N*
antestis *N*¹

- 40 adstitit ac ueste insignis, uenerabilis ore
 se caelo missum uultuque habituque probauit,
 tum sancta in tales laxauit pectora uoces:
 accipe, caelesti domino dilecte sacerdos,
 aeterni mandata dei, cui cura piorum
- 45 perpetua est, iugis qui puro in pectore custos
 meritum sanctis inpendere sciuit amorem.
 ac primum genus hic extincto semine non uult
 interiisse tuum fecundaque uiscera fecit
 coniugis, effeto quae iam cessabat in aeuo.
- 50 cur tamen addubitas, mortali tu quoque sensu,
 omnia posse deum? sed credes, ille probabit.
 nascetur dignus tanto sponsore beatus
 perpetuusque puer, qui primo protinus aeuo
 te maior sacras inuicto in pectore uires
- 55 auctoris dono plus quam genitoris habebit.
 nec sane, nato quae prima uocabula ponas,
 arbitrii iurisque tui est; deus ipse profecto
 qui nasci iubet hunc idem iubet esse Iohannem.
 nominis hic titulus, meritorum inmensa propago,
- 60 quae necdum genito potuit praenoscerere solus
 qui dabit et tanto tribuet tibi gaudia nato.
 nec uero tribuet tantum tibi, gloria parua est
 intra unam conclusa domum; sed quantus ab ortu
 tenditur in serae finita crepuscula lucis,
- 65 totus prole tua tecum laetabitur orbis.
 quid mirum? cuncta uitiorum faece carebit,
 caelestem ducens sine labe et crimine uitam,
 uesano seruans abstemia pectora uino
 omniaque euitans malesuadi pocula suci,
- 70 cumque hominum generi uel post errata salutem

41 abituque probabit *N*¹ 42 laxabit *N*¹ pectorae *N*¹ 46 sciuit
ex saeuit *N m. 2* 47 extinto *N* 48 interisse *N* fe^{oe}cundaque (*oe m. 2*) *N*
 49 effe^{oe}cto (*corr. m. 2*) *N* cessabait *N*¹ 54 malor *N* 59 rominis *N*¹
 60 necdun *Rosw.*, ñ *N* 61 tanto~~o~~ *N* 64 serae *Rosw.*, sera *N* 66 fece *N*
 68 uaesano *N* 69 omnia que et uitans *N* suci (*e m. 2*) *N*

- spondeat, ab sancta quisquis renouabitur unda,
 ipse in se nihilum quo purificetur habebit.
 ac ne plura tibi uariis ambagibus edam,
 Eliae meritum doctus nescire sacerdos
- 75 non potes, exosae qui mortis lege remissa
 aeternam degit proprio cum corpore uitam,
 igneus excelsum quem uexit ad aethera currus
 flammantum rapido nisu glomeratus equorum;
 hunc tuus aequabit meritorum stemmate natus
- 80 tantundem et laudis simul et uirtutis habebit.
 ergo ad condignas tanto pro munere grates
 ne dubiam suspende fidem, ne mota fauentis
 ira dei meritam statuatur post praemia poenam.
 haec ait et tenues elabitur ales in auras
- 85 fragrantemque sacro procul aëra fundit odore.
 dirigit trepida confusus mente sacerdos,
 ac dum promissum cunctantia corda volutant,
 dum se diffidit tantum meruisse fauorem,
 ut summi sit cura dei, dimissus ut alto
- 90 nuntius e caelo famulo tam clara referret
 a domino mandata suo ludique ueretur,
 somniaque illa putat, mores dum parcius aequo
 aestimat ipse suos nec se meruisse fatetur,
 infidum facit ipsa fides; dum credere dignum
- 95 se non uult, poenas incredulitate meretur.
 protinus adstricta est dubitanti lingua palato,
 et motus oblita sui molitaque uocis
 articulare sonum pigro torpore cohaesit,
 dumque cupit narrare suae miracula plebi,
- 100 conatus frustra defixo obmutuit ore.
 maestus abit uersatque inclusa mente dolorem
 et ueniam erratis arcano in corde precatur.

73 edam *ex aedem N m. 2* 74 heliē *N* 78 flammatum *Rosw.* ra-
 pido *Lugd.*, rapi *N* glomeratos *N¹* 82 neu dubiam *N* 84 aures *N¹*
 85 fragrantemque *N¹* 87 corde *N¹* uolutat *N* 90 nuntius (*c m. 2*) *N*
 95 paenas *N¹* 101 maestus (*o m. 2*) *N* 102 praecatur *N¹*

quanta dei pietas quamque exorabile numen!
 paenituisse sat est. rata qui dat temporis ordo
 105 uoluitur, et grauida (mirum) distenditur aluo
 Elisabeth, sanctumque gerunt pia uiscera pondus,
 et uenit effeto munus iuuenile sub aeuo.
 inde aliud sanctus Gabriel, qui nuntius idem
 Zachariae fuerat, multo maiora uolutans
 110 ad Mariam molitur iter, quae sponsa marito,
 sed mage lecta deo, mundi paritura salutem
 uirgo inlibatum seruabat casta pudorem.
 cui postquam insignis caelesti forma decore
 constitit ante oculos, uultus demissa pudicos
 115 tinxit suffuso rutilantes sanguine malas.
 ille ait: o toto quem solis circulus ambit,
 quaeque fuere prius, quae sunt, quae deinde sequentur,
 uirginibus cunctis felicior orbe puella,
 magno lecta deo, mater dicaris ut eius,
 120 cuius et ille pater! felix age concipe pondus,
 inpolluta uiro coituque immunis ab omni,
 uerbo feta dei; corpus tua uiscera praestent
 illi, qui caelum terras mare sidera fecit,
 qui semper fuit et nunc est et tempore in omni
 125 semper erit mundi dominus lucisque creator.
 et lux ipse poli per te mortalia membra
 induet atque oculos hominum coetusque subibit.
 inperturbatos tantarum in praemia laudum
 tolle animos, dabit ille tibi uiresque fidemque,
 130 qui uoluit (nam cuncta regit nutuque gubernat)
 filius esse tuus, domini cum filius esset.
 dixerat, et uisus pariter terrasque reliquit
 adsuetumque sibi facili petit aethera nisu.

103 exorabilis *N*¹ 104 qui *Lugd.*, quae *N* 107 effeto (^{oe} *m.* 2) *N*
 iuuenale *N*¹ 109 multa *N* 110 iterq; *N*¹ 111 malge *N* 112 po-
 dorem *N*¹ 113 decora *N*¹ 114 dimissa *N*¹ 115 tinxit *N* suf-
 fossa *N*¹ 120 cuius (iu *in ras.*) *N* 122 uerba *N*¹ feta (^{oe} *m.* 2) *N*
 123 caelu *N*¹ 129 tabit *N*¹ 132 reliquid *N*¹

- inplentur praecepta dei creditque puella
 135 protinus atque auget meritum uitamque priorem
 prompta fides. tacitis elementa latentia causis
 diuinum informant corpus sacrandaque crescit
 sarcina, caelestem dominum pia confouet aluus.
 interea grauidam soboles quamquam edita necdum
 140 instigat Mariam sanctam, ut progressa reuisat
 Elisabeth, longo quae iam uenerabilis aevo
 dilectum domino puerum paritura gerebat.
 auscultat nato genitrix, uis tanta fidei,
 et quo iussa uenit; mouit materna Iohannes
 145 uiscera et inpleuit diuino pectora sensu.
 iam uates necdum genitus conclusus in aluo
 iamque propheta prius gesta et uentura uidebat.
 illa ubi concepto fulgentem lumine longe
 conspexit Mariam, celeri procul incita gressu
 150 obuia progreditur uenerataque brachia tendens
 salue, o mater, ait, domini, salue, pia uirgo,
 immunis thalami coitusque ignara uirilis,
 sed paritura deum; tanti fuit esse pudicam,
 intactae ut ferres titulos et praemia nuptae.
 155 cur mihi non meritae nec tanto munere dignae
 officii defertur honos? cur gloria caeli
 in nostros delata Lares et uilia tecta
 obscuris tantum lumen penetralibus infert?
 sed mitis placidusque suis cultoribus adsit,
 160 praestet et hunc genitus quem praestitit ante fauorem.
 dixit et amplexus ulnis circumdata iunxit
 iamque deum uenerata pio dedit oscula uentri.

139 subolis *N*¹ 140 reuisit *N*¹ 141 helisabeth *N* quae iam *ex*
 quendam *N m. 2* 142 peritura *N*¹ 143 genitrix (ⁱ *m. 2*) *N* 147 pro-
 pheta *ex profida N m. 2* pius *N* 149 maria^{it} maria^{it} *N* 150 brahia *N*¹
 151 salua *N*¹ o *om. N* 152 coetusque (^{it} *m. 2*) *N* 154 intactae
N ante corr. m. 1 ferris *N*¹ 155 tantū *N*¹ 156 honus *N*¹ 158 pe-
 netrabilibus *N* 160 praestet et hunc *Gronowius*, prestitet hunc (^{it}
m. 2) *N* 161 et *N s. l. m. 2* circumdata *N* 162 dedet *N*¹

- dic age nunc, Iudaea nocens et sanguine regis
 conmaculata tui, uerbis si nulla priorum
 165 est adhibenda fides, sacros si fallere uates
 creditis et Moysen ipsum, si fallere Dauid
 inpia peruersae putat inclementia gentis,
 credite non genitis; materna clausus in aluo
 quid uideat, sancto matris docet ore Iohannes.
 170 quis, precor, hunc docuit quem casto uiscere uirgo
 contineat, quantus maneat noua saecula partus?
 sed sanctis abstrusa patent nec uisa profanis.
 uerum egressa modum latos petit orbita campos
 atque oblita mei procurrere longius audet.
 175 spero, erit ut possim firmato robore quondam
 hoc quoque per spatium fortes agitare quadrigas.
 nunc coeptum repetamus iter; mortalia dicat
 pagina mortalis, dominum diuina loquantur.
 iamque adeo exacto, quantum natura iubebat,
 180 tempore matura puer inclitus editur aluo,
 et promissa dei magna non credita poena
 inplet certa fides et natus conprobat infans.
 conueniunt contingentes de more propinqui,
 ut puero ueterum de nomine ducta parentum
 185 aptent conlatis quaesita uocabula causis;
 sed negat arbitrium cognatis esse relictum
 caelestis iussi per natum conscia mater.
 ergo placet dudum praeclusa uoce silentem
 consuluisse patrem; promendi sola facultas
 190 indicii quod lingua nequit, si littera signat.
 consulitur, sumit tabulas scribitque Iohannem.
 mirantur cuncti nullumque habuisse priorum

164 cū^omaculataui (*corr. m. 2*) *N* 165 adihbenda *N*¹ 166 ipsum
N s. l. m. 2 167 peruese *N*¹ indementia gentes *N*¹ 168 geni-
 tus *N*¹ 173 latos *ex latis aut latus N m. 2* 174 procure *N*¹
 176 fortis (*e m. 2*) *N* agitur equadrigas *N* 177 nunc *Gronouius*,
 huc *N* 180 temporet *N*¹ maturet *N*¹ 183 contigentis *N* 184 ue-
 terum *Lugd.*, ueterem *N* 188 præclausa *N* 190 signae (*t m. 2*) *N*

- praescriptum nomen recolunt de stirpe parentum.
 quantum sera fides ualuit! quia dextra notauit
 195 quod mens crediderat, peccati poena remissa est.
 soluuntur uinctae laxata repagula linguae
 respondet iam uoce senex proditque propinquis
 tecta diu mandata dei spondetque futura,
 dum transacta probat. talem fore quis dubitaret,
 200 quem domini iussis naturae lege remissa
 insolito exortu nasci potuisse uideret?
 exemplum cunctis celebrandum incredulitatis
 ante oculos cunctis posuit uel poena parentis
 uel uenia, atque animis instat simul hinc metus, hinc spes.
 205 labitur interea cunarum tempus; in ipsis
 extat diuini species manifesta uigoris.
 blanditiae risusque silent incertaque cessant
 murmura; serietas lasciui praeuia sensus
 iam tenera informat uenturis moribus ora.
 210 inde ubi prima puer stabili uestigia nisu
 fixerat et certam signarant uerba loquelam,
 mos erat aut sancti dicta auscultare parentis
 aut antiquorum praeclara ediscere facta
 uel quas ipse deus leges interprete Moyse
 215 condiderat, sacri quas seruat pagina saxi.
 haec et quae teneram firmarent cetera mentem
 tractabat recolens; neque enim ignorasse priora
 credendus, dederat dominus cui nosse futura.
 at postquam robur membris accessit ab aeuo
 220 (nam mens plena deo tardos praeuenerat amos),
 illa sibi iam tum statuit discenda, docere
 quae nequeunt homines, simul effugienda ciborum
 et potus sanctae contagia noxia uitae.

197 respondit *N*¹ 202 celebranda^ū (*u m. 2*) *N* 207 blanditia eris
 usque *N*¹ incaertaque *N*¹ 208 seria etas *N* 211 Eixerat *N*¹
 cera signarat *N* 212 auscultate *N*¹ 213 preclare discere *N*¹
 214 moise *N* 216 tenerum *N* 217 tractaba *N* prooraⁱ *N*¹ 219 ro-
 bor *N*¹ 220 uersum uncinawit *N m. 2*

- tecta igitur sancti quamquam immaculata parentis
 225 deserit ac turbas hominum coetusque nocentes
 effugit ac solas loca tendit ad inuia terras,
 in quis se tantum mens inpolluta uideret
 liberaque a curis sacra ad praecepta uacaret.
 uestis erat curui saetis conserta cameli,
 230 contra luxuriam molles duraret ut artus
 arceretque graues compuncto corpore somnos.
 hunc uilis rigidos ad lumbos zona ligabat.
 praebabant uictum facilem siluestria mella
 pomaque et incultis enatae cautibus herbae
 235 arentemque sitim decurrens unda leuabat.
 quis locus hic uitii? aditum quem praua cupido
 inuenit haec inter sacrae ad penetralia mentis?
 quo peccet qui nil cupiat? quo tendat iniqui
 in latebras sensus quisquis non indiget ullo?
 240 sic primi uixere homines, mundoque recenti
 hos auctor dederat uentura in saecula mores,
 inseruit donec sese malesuada uoluptas
 ac secum luxus et amorem inuexit habendi.
 hinc odia, hinc lites, hinc fraus, hinc liuor et irae,
 245 caedes arma cruor conflictus proelia mortes,
 hinc offensa dei, quam tartara saeua piabunt.
 uerum ego cur nimium communes arguo culpas,
 inmemor ipse mei, quem non commissa grauare,
 sed ueniam sperare decet? mirabimur immo
 250 rectius inuictam nullique imitabile prisci
 exemplum saeculi transgressum humana labore
 semideumque uirum, qui labe immunis ab omni,

225 nocentis <i>N</i>	226 terrais <i>N</i>	227 quis ^{ei} (<i>ei m. 2</i>) <i>N</i>	229 con-
serta <i>Lugd.</i> , sarta <i>N</i>	230 molles ^o (t? <i>eras.</i> , * <i>m. 2</i>) <i>N</i>	231 sum-	
nis <i>N</i>	232 hanc <i>N</i> ¹	rigides <i>N</i> ¹	237 sacrae ad <i>N</i> , sacra ad <i>Lugd.</i>
238 cupiet <i>N</i> ¹	239 in latebras <i>Lugd.</i> , in lacebras <i>N</i> , inlecebras <i>fort.</i>		
242 malas uada <i>N</i> ¹	243 inuexit (<i>x in ras.</i>) <i>N</i>	244 litis <i>N</i> ¹	245 cae-
dis <i>N</i> ¹	prelia <i>N</i>	246 cartara <i>N</i>	247 communis <i>N</i> ¹
249 mirabitur <i>Rosw</i>	250 nulliq; <i>N</i>		argo <i>N</i>

- cum sua tam saeuis cruciarit corpora poenis,
 praescripsit quid nos uel post peccata deceret.
- 255 at postquam inuictam firmans per talia mentem
 exegit largum tempus statuitque reperta
 quae fuerant quaerenda, sibi uox edita caelo est:
 iam satis impensum spatii, dilecte propheta,
 quo tibi prodesses; tempus tibi quae data sentis
- 260 ut prosint aliis et quae iam perdita seruent.
 perge igitur sanctas puri Iordanis ad undas.
 hic quicumque hominum uitae commissa prioris
 paenitet et tandem sensu meliora uolutat,
 ablue confessum; quisquis tibi mente fideli
- 265 crediderit delere pio commissa lauacro,
 ille renatus erit, talis modo uita sequatur
 quae probet ablutos uitam damnasse priorem.
 paruit auditis famulanti mente Iohannes
 protinus et ripas iussi descendit ad amnis.
- 270 praedicat hic praecepta dei sermone uerendo
 infunditque nouam credentum in corda salutem.
 diluit infusis credentum crimina limphis
 absoluitque metus hominum poenasque remittit
 atque ignem restinguit aquis, obliuia suadet
- 275 errorum praestatque nouae noua corpora uitae.
 o pater, o hominum rerumque aeterne creator,
 quot gradibus parcit pietas tua! qui pater umquam
 sustinet erranti totiens ignoscere nato?
 das genti sensum, quo uel bona uel mala noscant.
- 280 non satis, innectis seruandae uincula legis
 proponisque malis poenas et praemia iustis.
 haec quoque quis spreuit, redeat quandoque libebit;

254 doceret *N*¹ 256 exigit *N*¹ 259 prodisses *N* tibi *Lugd.*,
om. N 260 seruant *N* 264 sibi *N*¹ 265 delere pio *ex dele rapio*
N m. 2 268 famulari *N* iohannis *N*¹ 269 descendendi *N*¹ 272 cre-
 dentum *Lugd.*, credentia *N* lymfis *N*¹ 275 prestat quae non enoua
N (corr. m. 2) 277 quod *N*¹ 279 da *Rosw.* gentis *N*¹ 281 pro-
 priusque *N*

in promptu uenia est, sanctum patet ecce lauacrum,
 quod renouet uitam ueteresque obliteret actus
 285 quodque nouos homines faciat. quid quaerimus ultra?
 et tamen ulterior uenia est, uiolauerit ullus
 hoc quoque polluto prolapsus corpore donum.
 quamquam iam nimius longe processerit error,
 desinat et redeat. cum se damnauerit ipse,
 290 absolui meruit; si paenitet, inrita culpa est.
 o uere, quod ais, pondus leue quodque cohaeret
 suaue iugum, totiens homini cum ignoscitur uni;
 et tamen erramus, finis nec criminis ullus
 humano generi. sed crescit laus tua; nam quo
 295 maior culpa rei, parcentis gloria maior.
 grates ergo tibi referat mens omnis et omnis
 lingua canat, quantumque potest humana propago,
 si placuisse nequit, fieri uel grata laboret.
 panditur inmensum, si demus uela, profundum
 300 in laudes, pater alme, tuas; sed conscia tanti
 mens oneris trepidat propriasque haud inscia uires
 consulit et dignis potius dicenda relinquit.
 reddamur coeptis: opus hoc tibi, sancte Iohannes,
 quo renoues puras abluto corpore mentes.
 305 non haec prima dedit domini sententia, qua te
 admonuit claram mittens per nubila uocem,
 saecula multa prius sancti deus ore locutus
 Isaiiae uatis, ueteris qui maximus aevi:
 mittam, ait, ante tuos oculos, o nate, ministrum,
 310 qui sentosarum purgans concreta uiarum
 gressibus ille tuis celsos subsidere montes,

308] (Es. 40, 3. 4).

284 quod *ex quoq;* *N m. 2* ueterisque *N¹* 287 domum *N¹* 295 pa-
 rentis *N* 296 gratis *N* 297 hamana *N* 298 nequid *N¹* 299 de-
 mos *N¹* uela *ex uł a N m. 2* 300 caudes *N¹* 301 propriatque
 (*s m. 2*) *N* aut *N* 302 reliquid *N¹* 303 iohannis *N¹* 304 mentis *N¹*
 306 ammonuit *N* clarum *N¹* 308 uates *N¹* 310 purgans *Lugd.*,
 purum *N*

- idem depressas faciet consurgere ualles;
 diriget hic quae praua et leniet aspera, dura
 molliet et totum coget planescere mundum.
- 315 tune, precor, donum summi patris, alme Iohannes,
 cum Christo promisse, uenis teque inputat ille
 qui misit natum? tune, o praedictae prophetis,
 nominis angelici tu participatus honore?
 per te prima dei sese clementia profert;
- 320 prima tibi dandae ueniae permissa potestas.
 te cum multa nouae peterent miracula plebis,
 de te Christus ait: concessum est uisere talem,
 qualem nulla prius uiderunt saecula prophetam.
 dico ego, qui solus quae gesta gerendaque noui:
- 325 inter mortales dederit quos femina partus
 quosque dabit sollemni hominum de more creatos,
 nullus erit possit qui se praeferre Iohanni.
 haec de te ille refert, qui quaelibet intima cordis
 humani et cunctos saeculorum ex ordine tractus
- 330 peruidet, ut quae sunt oculis subiecta uidemus.

VII.

Beatus ille qui procul uitam suam
 ab inpiorum segregarit coetibus
 et in uia peccantium non manserit
 nec in cathedra pestilenti sederit,
 5 sed corde toto fixus in legem dei

322] (Matth. 11, 11).

312 depressus (° m. 2) N 313 dirigit N¹ leniet N¹ 314 et N s. l.
 m. 2 planaescere N¹ 315 iohanne N¹ 316 promissę N¹ 322 con-
 cessum est *Lugd.*, prophetis N, properetis *fort.* 326 quisqui N sol-
 lemni (° m. 2) N 329 saeculorum N tractos N¹ 330 peruidet ut
Lugd., ut uidet ut N

VII. Oπ. — Psalmus primus O, incipit de psalmo primo *in mg. fere*
eras. π 4 cathedra π pestilenti *Rosw.*, pestilentiae Oπv 5 legem v,
 lege Oπ

- praecepta uitae nocte uoluit et die
 mentemque castis institutis excolit.
 erit ille ut arbor, quae propinqua flumini
 humore ripae nutriente pascitur
 10 suoque fructum plena reddet tempore,
 et fronde numquam defluente peruirens
 stabit perenni uiuidum lignum coma.
 non haec iniquos prosequetur gloria;
 sed ut fauillam pulueris uentus rapit,
 15 sic ira iniquos uerret a uultu dei.
 idcirco tali diuidentur ordine
 hominum per orbem dissipatorum greges,
 ut iudicandi non resurgant inpii,
 qui denegarunt debitum cultum deo,
 20 sed puniendi; namque crimen euidentis
 non indigebit quaestione detegi,
 quoniam imminentem praeferent mortis notam
 signum salutis non gerentes frontibus.
 peccator autem, non et inpius tamen,
 25 quae magna turba est, non resurget gloriae,
 uerum resurget deputanda examini.
 nec enim sedere cum piis iudex potest
 causas suorum redditurus actuum
 uarieque gestis aut probandus aut reus.
 30 sine lege passim legis ignari cadent,
 in lege lapsus lege iudicabitur.
 opus per omne curret ignis arbiter;
 quod non cremarit flamma sed probauerit,
 illud perrenni praemio pensabitur.
 35 qui concremanda gesserit, damnum feret,
 sed ipse saluus euolabit ignibus;
 tamen subusti corporis signis miser

8 *us.* 8—51 *om.* π 10. fructum *Rosw.*, fluctu *O*, fructu *v* redde *O*
 13 prosequitur *O* 15 sic in ira *O* 20 namque *scripsi*, nam *Ov*, nam
 suum *Rosw.*, euidentis *scripsi*, uidens *Ov* 21 questioni *O* 22 eminentem
Schot. in mg. 29 uarieque *Col.*, uariaeque *Ov* 33 cremarit *v*,
 cremauit *O*

- uitam tenebit, non tenebit gloriam.
 quia carne uictus, mente non uersus tamen,
 40 etsi negarit debitam legi fidem,
 per multa saepe deuolutus crimina,
 tamen fidei nomen aeternum gerens,
 numquam salutis exulabit finibus.
 idcirco cuncti nunc in isto saeculo,
 45 dum currit aetas et dies aevi patet,
 rectas agamus semitas firmo pede
 nec deferamur lubrico latae uiae;
 praestat per artum dimicantes tramitem
 laboriosis introire nisibus.
 50 uias bonorum laetus agnoscit deus,
 at inpiorum pronum iter delebitur.

VIII.

- Cur gentes fremuere et inania cur meditati
 sunt populi? adstiterunt proceres cum regibus acti
 aduersum dominum et Christum uesana frementes:
 uincula rumpamus, iuga discutiamus eorum.
 5 qui manet aeterno totis moderamine caelis,
 inridebit eos iustaque loquetur in ira
 terribilique minax uerbo turbabit iniquos:
 ast ego rex ab eo parili dicione creatus,
 praeceptum domini super alnum praedico Sion.
 10 ipse ad me dominus, meus, inquit, filius es tu,
 teque hodie genui. pete; sis mihi gentibus heres,
 et tua fundatur totis possessio terris.
 ferrea uirga tibi est, ualido quia iure tumentes
 orbe regis toto populos, ceu uasa recocto
 15 ficta luto frangens corda, ut meliora reformes.

42 nomen *v*, non *O* 48 dimicantes *Rosw.*, dimicantis *Ov* 50 lætus
v, loetas *O* 51 ad *O*

VIII. *O.* — *Psal.* secundus *O* 3 frementes *Ov*, furentes *uel* ferentes
Sacch. 9 alnam *Sacch.* peto *Rosw.* 14 recocta *v* 15 lugo *O*

- et nunc ecce, omnes, stratis aduertite, reges,
 mentibus et quicumque hominum famulantia corda
 iudicio regitis rerumque tenetis habenas,
 deseruite deo trepidi mixtoque fideles
 20 exultate metu; fiat discordia concors
 dissimiles socians affectus pectore in uno,
 ne timor adfligat mentes uel gaudia soluant,
 si careant laeto pauidi formidine leti.
 dicite iustitiam rectosque capessite mores
 25 et iusto trepidate deo, gaudete benigno,
 ne quando meritum deus irascatur in orbem
 uosque uia iusta iuste pereatis abacti.
 amodo iam resilire uia properetis iniqua;
 ecce breui cum magna potentis inarserit ira,
 30 uentilet ut totum diuino examine mundum
 segreget et paleas igni, frumenta saluti,
 tunc omnes, quibus est in eo spes fida, beati.

VIII.

- Sedimus ignotos dirae Babylonis ad aunes
 captiui, Iudaea manus, miserabile flentes,
 cum patrium memori traheremus pectore Sion
 et meritum iusta suspiraremus ab ira
 5 exilium, lentis qua consita ripa salictis
 hospitibus populis umbras praebat amicas.
 illic Assyriae mediis in moenibus urbis
 obliti laetas per maesta silentia uoces
 de salicum ramis suspendimus organa nostra.
 10 namque dabat nobis durum grauis ira dolorem,

22 adfligant *O* 24 capessite *v*, capessito *O* 28 amodo *v*, modo *O*
 30 ut *v*, *u*. *O* diuino *v*, diuine *O*

VIII. π — Incipit de psalmis quibusdam uersus eiusdem. Psal. centesimus XXXVI *O*, incipiunt uersus de psalmo CXXXVI id est de fluminibus babylonis π 1 babilonis π 3 patriam *Sacch.* 4 iustas *O* 5 consista *O* salictis *v*, salectis *O* π 6 praemebat π 7 assyrie D urbes *O* *v*
 8 oblite π mesta *O* 9 salic~~um~~um rami π

- quod solita in sancto depromi cantica templo
 haec ad delicias sibi nos cantare iubebat
 inpius ille domo qui nos abduxerat hostis.
 ergone diuinas laudes et carmina castis
 15 apta choris inter sacra barbara foedaque busta
 inter et accensas funestis ignibus aras
 heu! male de nostro laetis maerore canemus
 deque pio ritu luxum faciemus iniquum,
 mystica ad hostilem modulantes cantica ludum?
 20 quo miseri nunc ore sacros cantabimus hymnos?
 quoue loco Babylon poscit sibi cantica Sion?
 sed domini carmen tellus aliena mereri
 non capit, indignas sacra uox auertitur aures.
 si tamen ut captis dominus uiolentior instas,
 25 et si tantus amor Sion pia noscere uobis
 cantica, si pergis me cogere non tua fari
 et diuina tibi quaenam sint cantica Sion,
 accipe quid captae deus ultor spondeat urbi,
 ne longum speres isto gaudere triumpho,
 30 inpie, quo sacrum prodi tibi praecipis hymnum;
 ecce quis est hymnus domini, quae cantica Sion:
 si fuero oblitus mea moenia, te, mea cura,
 urbs Hierusalem, fiat mea non memor unquam
 dextra mei, mea lingua meis et adhaereat arens
 35 faucibus, aeterno nisi te conplectar amore
 et nisi principio promissi in saecula regni
 laetitiaequae meae primo reminiscar in anno,
 te cunctis, Hierusalem, praeponere terris.
 esto memor tum prolis Edom, ut uersa uice nostrum
 40 adspiciat confusa diem, quo plebs tua claram
 moenibus aeternis Hierusalem habitabit,
 cui nunc gens oblita tui crudele minatur

13 hostis *v*, hostes *Oπ* 15 cōris *π* 17 merore ^{ne u} *comes π* 18 de
 quo *O* inicum *O* 19 misticca *π*¹ 20 hymnus *O* 21 canta *π*
 24 instans *π* 26 fari (*a in ras.*) *π* *us.* 28–31 *om. O*¹, *add. in mg. O*²
 31 qui *π* qui canta *π* 32 fuere *π* 34 adereat *π* 39 edum *π*
 nustrum *π* 40 que *π*

- excidium, dicens: inuisam funditus urbem
diruite et uacuate manu, uestigia donec
45 nulla relinquantur muris ad inane redactis.
infelix miserae Babylonis filia, felix
qui tibi pro nobis in nos tua gesta rependet.
nec minus ille beatus erit, qui parua tenebit
et simul elidet solidae tua pignora petrae.
50 si cupis extincta Babylonis stirpe beari,
in te ipso primis gliscentia crimina flammis
frange fide. iam propter adest petra Christus; in ipso
uipeream sobolem ualidis elide lacertis.
nam Babylon nomen confusio, filia cuius
55 est caro, peccatis mater, quae turba saluti
noxia corporeis ducit mala semina fibris.
haec uincenda tibi, si uis euincere mortem;
namque tuis tales inclusos ossibus hostes,
si permittantur crescendo adsumere uires,
60 difficili uinces luctamine; praeci-pe paruos,
dum rudis ex utero cordis per pectora capta
reptat adhuc teneris uitiorum infantia membris.
quae nisi praecaueas, aucta uirtute necabit
concordem uitii animam terrena propago.
65 ne parcas igitur talem mactare cateruam.
non tibi crimen erit nocituram perdere gentem
ultricemque malo perfundere sanguine petram;
gaudet enim iustus, si concidat in pia proles;
nam magis atque magis pius ista caede piatur,
70 si perimat peccata suis dominantia membris
et fracta in Christo uitiorum plebe triumphet.

43 insam ^u π 46 misere babilonis π felix *in ras.* π 47 rependit π
49 allidet *Schot. in mg.* solida etua π patrae π 50 extinctae O
51 primi gliscentia π grimina π¹ 52 iam *v, om.* Oπ 53 subolem π
54 nan babilon π 55 materque O 56 febrī π 58 tuis tale π *v*, ui-
tales O 60 praeripe *Lebrun* 61 rudis *v*, rudes Oπ exutere π
62 reptā π infancia membris π 63 acta π 64 uiciis anima terre-
nam π 66 non *in nan corr. m. rec.* π crimenen nerit nocitura perdae
regentem π 67 pfundere π 68 proles *v*, prolis Oπ 70 mēnbris π

X.

AVSONIO PAVLINVS.

Quarta redit duris haec iam messoribus aestas
 et totiens cano bruma gelu rigit,
 ex quo nulla tuo mihi littera uenit ab ore,
 nulla tua uidi scripta notata manu,
 5 ante salutifero felix quam charta libello
 dona negata diu multiplicata daret.
 trina etenim uario florebat epistola textu,
 sed numerosa triplex pagina carmen erat.
 dulcia multimodis quaedam sub amara querellis
 10 anxia censurae miscuerat pietas.
 sed mihi mite patris plus quam censoris acerbum
 sedit et e blandis aspera penso animo.
 ista suo regerenda loco tamen et grauiore
 uindicis heroi sunt agitanda sono.
 15 interea leuior paucis praecurret iambus
 discreto referens mutua uerba pede.
 nunc elegi saluere iubent dictaque salute,
 ut fecere aliis orsa gradumque, silent.

X. *BHNOVWn.* — Incipit paulini ad ausonium *BO*, ausonio paulinus *NV*, dñō illustri ausonio paulinus *Hn* 1—18 *om. BOW* 1 reddit *n* me*^soribus (*n uid. eras., s m. 2*) *V* 2. brūa (^m *m. 2*) *V* et in *mg. m. 3*: bruma 3 hore *n* 4 tuo *V*¹ 5 quā *NV* (*q m. 2 in ras. V*), comuni *n*, cum *Hv* carta *NVn* 6 di (^u *m. 3*) *V* (*in mg. diu*), diū *n* daret] clarum *n* 7 uarios *V*¹ 8 set *HV*, et fort. carmen (*r et c corr.*) *V* 9 multamodis *NV*, multa modis *coni. Sacch.* subamara uulgo querillis *N* 10 censura *N* m̄iscuerat *V* piaetas *V*¹ 11 michi mitte *n* qua *n* 12 sederit et blandis *H Auant(ianus)* et *v*, sederit et stantis (*flandis teste Peipero*) *n* pensa *H*, pulso *coni. Zechmeister us. 13 et 14 om. n* 13 regerenda *H Muratorius*, regenda (^{te} *m. 3*) *V*, regenda *N*, referenda *v* 14 heroo *v* 15 in *mg. m. 2 exh. V* praecurret *N*, praecurrit *HVnv* 16 descreto *n* 17 legi *n* saluta *V* 18 alias *v* silent] secent *v* post *um. 18 inscr.* Ausonio paulinus (*add. V in mg. m. 2: metro iamuco. uersus maior senario, minor quaternario*) *NV*, uale dñē illustris *H al. m.*, epistola paulini presbyteri ad eundem *H*

- Quid abdicatas in meam curam, pater,
 20 redire Musas praecipis?
 negant Camenis nec patent Apollini
 dicata Christo pectora.
 fuit ista quondam non ope, sed studio pari
 tecum mihi concordia
 25 ciere surdum Delphica Phoebum specu,
 uocare Musas numina
 fandique munus munere indultum dei
 petere e nemoribus aut iugis.
 nunc alia mentem uis agit, maior deus,
 30 aliosque mores postulat,
 sibi repscens ab homine munus suum,
 uiuamus ut uitae patri.
 uacare uanis, otio aut negotio,
 et fabulosis litteris
 35 uetat, suis ut pareamus legibus
 lucemque cernamus suam,
 quam uis sophorum callida arsque rhetorum et
 figmenta uatum nubilant,
 qui corda falsis atque uanis imbuunt
 40 tantumque linguas instruunt,
 nihil ferentes, ut salutem conferant

us. 19—38 *minutis uncialibus al. m. scripti* H 19 quum n abdi-
 catã V¹ patet V¹ 20 redimere OW¹ praecipis] precibus B 21 ca-
 moenis HW parent H appolini n 23 sta quondam (q ex c, ⁱ et ^u m.
 3) V sed] at con. Zechmeister patri in parili corr. V, om. BO
 24 mici V ut semper 25 ciere] uere O (oere teste Peipero) delphica BOV,
 defica N phebum n, foebum O, febum B 26 nomina BO 27 fundi-
 que OV (sed in V u corr. m. 3), fundiquẽ B munerem O inductum
 B, ductum O diei N 28 e O, om. BWv, e (et V²) fonte NV, fonte Hn
 nemore Hn 29 alia HVWv, aliam cet. 30 aliosque (s in lit. m. 3) V
 31 subire poscens W ab homine] a suo fort., ab nomine con. Peiper
 33 ocio aut negotio B 34 literis W 36 suam] saum O, sum^a N 37 so-
 forum NVn calida n rethorum BNVWn et om. W 38 fic-
 menta B nubilant Hn 39 uanis et falsis BO 41 nihil BHOv,
 nich' n, nil NVW ferentes BOv, adferentes cet.

aut ueritate nos tegant.
 quod enim tenere uel bonum aut uerum queunt
 qui non tenent summae caput,
 45 ueri bonique fomitem et fontem deum,
 quem nemo nisi in Christo uidet?
 hic ueritatis lumen est, uitae uia,
 uis mens manus uirtus patris,
 sol aequitatis, fons bonorum, flos dei,
 50 natus deo, mundi sator,
 mortalitatis uita nostrae et mors necis,
 magister hic uirtutum;
 deusque nobis atque pro nobis homo
 nos induendo se exuit,
 55 aeterna iungens homines inter et deum
 in utroque se commercia.
 hic ergo nostris ut suum praecordiis
 uibrauerit caelo iubar,
 absterget aegrum corporis pigri situm
 60 habitumque mentis innouat;
 exhaurit omne quod iuuabat antea
 castae uoluptatis uice

42 aut *BO*, quod *cet.* ueritate *scripsi*, ueritatem ω nos tegant
scripsi, non tegant *BO*, detegat *cet.* v 43 quid *BHnv* aurum *O*
 queunt *BONV* (eunt in *ras.m. 2 V*, quaeant *V¹ teste Peipero*), queant *Hnv*
 44 tenet *HV¹* summe *BO*, sume *H*, summuin *v* capud *BV¹* 45 for-
 mitem *N* et fontem *om. BO* 46 quem *om. W* nixi *O* quem
 non nisi in Ch. uident *coni. Zechmeister* 48 et uirtus *W*, uite ut *ui-*
detur n 49 sola *N* honorum *H* 50 mat⁹ *n* satio *n* (satis *teste*
Peipero) 51 uitam *n*, uitae *HN* metis *n* 52 uirtutum *NOV*, uirtu-
 tutuum *W*, uirtutum *cet.* 53 d^s quae *O* nouis *V¹* 54 induendo se
 exuit *Auant v*, induendo induit *Hn*, induendus (induendos *N*) induit *cet.*,
 exuendus induit *edd.* 55 iungent *N¹* inter homines *v* 56 in utroque
 (*i. e.* qui utrumque, homo et deus, erat) *scripsi*, in utrumque *BO*, utrum-
 que *VW*, inter (*i*nter *N*) utrumque *HNn* commercia (er *corr.*) *V*,
 comercia *H* 57 p^cordis *n* 58 uibrauit e *coni. Zechmeister* 59 abster-
 git *Murat.* pigris *V¹*, pigrii *n* 60 abitumque *N* 61 exaurit *V¹*
 iubauat *V¹* 62 uoluntatis *V¹W* uice (c *m. 2 in ras.*) *V*, uitae
H¹Nn

totusque nostra iure domini uindicat
 et corda et ora et tempora;
 65 se cogitari intellegi credi legi,
 se uult timeri et diligi.
 aestus inanes, quos mouet uitae labor
 praesentis aevi tramite,
 abolet futurae cum deo uitae fides.
 70 quae quas uidemur spernere
 non ut profanas abicit aut uiles opes,
 sed ut magis caras monet
 caelo reponi creditas Christo deo,
 qui plura promisit datis,
 75 contempta praesens uel mage deposita sibi
 multo ut rependat fenore.
 sine fraude custos aucta creditoribus
 bonus aera reddet debitor
 multaque spretam largior pecuniam
 80 restituet usura deus.
 huic uacantem uel studentem et deditum,
 in hoc reponentem omnia
 ne, quaeso, segnem neue peruersum putes
 nec crimineris inpium.

63 totaque *Hn*, totoque *edd.* nostras *n* et iure *O*, sibi iure *Hn*,
 iure sibi *Auant.* dñj *n* uindicabat *B* 64 tempoꝛ *O* 65 se] sic *W*
 intelligi *HNVn* crediligi *N* 66 dilligi *H* 68 praesenti *H* 69 abolet]
 horret *ed. Lugd.*, abhorret *Auant.* futurae *n* *Auant. v*, futura *cet.* uite^a
N, uita *O* 70 que^a *N*, qui *H* uidemus *HVWn*, iubemur *Schot. in mg.*,
 suademur *fort.* 71 profamas *n* abicet *V¹*, abiciat *n* uiles] iubes *n*
 72 sed ui magis curas *W* mouet *W*, moneat *n* 73 caelis *H*, coelis *n*
Auant. v reponi^z *V* treditas *V¹* 75 contimpta *N*, contemta *Vn*
 praestans *Schot. in mg.* uelo *B* reposita *W* deposita mage *coni.*
Zechmeister, mage adposita *fort.* 76 multa *V* foenore *V*, foenore *ON*
 77 sine *Hn*, sic *BNO*, ne *VW* fraudis *O* custus *H* aut a *NVW*
 78 era *V¹*, sera *Hn* reddit *VWnv*, redit *H* 79 quae multa (*in lit.*
m. 2 V) *VW* (multaquaes pretam *V¹* teste *Peipero*) peccuniam *n*
 80 restituit *VW* 81 huic (hui *m. 2*) *V* uacatem *n* 82 reponent *BO*
 83 segene *N* neque *BO* putet *n*, putos *H* 84 necrimineris *O*

- 85 pietas abesse christiano qui potest?
 namque argumentum mutuum est
 pietatis, esse christianum, et inpii,
 non esse Christo subditum.
 hanc cum tenere discimus, possum tibi
 90 non exhibere id est patri,
 cui cuncta sancta iura, cara nomina
 debere me uoluit deus?
 tibi disciplinas dignitatem litteras,
 linguae togae famae decus
 95 prouectus altus institutus debeo,
 patrone praeceptor pater.
 sed cur remotus tamdiu degam arguis
 pioque motu irasceris?
 conducit istud aut necesse est aut placet,
 100 ueniale quicquid horum inest.
 ignosce, amans, mi si geram quod expedit;
 gratare, si uiuam ut libet.

Defore me patriis tota trieteride terris
 atque alium legisse uagis erroribus orbem,

85 et 86 om. B piaetas V¹ cristiano O (et infra), christianum n
 86 mutuum] tuum n 87 pietas O abesse B impium B, ipsum n
 88 xp̄m n 89 hic n discamus Hn posum V¹ tibi] ter n 90 ex-
 iuere V¹, exhibere n idem W, item fort. 91 sancta iure Hnv, sancto
 iure edd. 93 tei n disciplinās N 94 et toge et Hn, toge et B
 fama~~ae~~ V, famen O 95 altus BHOⁿ, auctus NVW institus O 96 pa-
 tronae V¹ praecepto O 97 cure n, quur ex cur V m. 2 motus n
 digam B, degam (g in ras. m. 2) V, dem (^{gam} m. 2) O 98 motus B,
 mota n 99 stud V¹ 100 uel aliud Hn quidquid V, quid H, quis n
 heorum W inest conī. Zechmeister, est ω, erit v ueniale et horum
 quicquid est fort. 101 amans mi (uel mihi) scripsi, amans BO, amens
 NV, amice W, amanti Hnv, clemens conī. Zechmeister 102 grata res n
 utilib; n — Finiunt ad ausonium [Ausonio paulinus B, ausonio paulinus
 (ex ausonius paulino corr. m. 2) V, finiunt paulini ad ausonium. incipit
 ausoni ad paulinum (sc. proxima quae etc.) O fol. 91ª col. 1 (us. 103 sqq.
 extant in O fol. 92ª inscripti ausonio paulinus), uale dñe illustris. pauli-
 nus ausonio salutem H, finit N, om. n; us. 103 sqq. om. W 103 patris V¹
 tota—terris om. n trietheride NV 104 adque V me egisse Hn

- 105 culta prius uestrae oblitum consortia uitae,
 increpitas sanctis mota pietate querellis.
 amplector patrio uenerandos pectore motus
 et mihi gratandas saluis affectibus iras.
 sed reditum inde meum, genitor, te poscere mallet
 110 unde dari posset. reuocandum me tibi credam,
 cum steriles fundas non ad diuina precatus,
 Castalidis supplex auerso numine Musis?
 non his numinibus tibi me patriaeque reducis.
 surda uocas et nulla rogas (leuis hoc feret aura
 115 quod datur in nihilum) sine numine nomina Musas.
 inrita uentosae rapiunt haec uota procellae,
 quae non missa deo uacuis in nubibus haerent
 nec penetrant superi stellantem regis in aulam.
 si tibi cura mei reditus, illum aspice et ora,
 120 qui tonitru summi quatit ignea culmina caeli,
 qui trifido igne micat nec inania murmura miscet
 quique satis caelo soles largitur et imbres,
 qui super omne quod est uel in omni totus ubique
 omnibus infuso rebus regit omnia Christo,
 125 quo mentes tenet atque mouet, quo tempora nostra
 et loca disponit. quod si contraria uotis

105 oblita *O* 106 nota *Col. in mg.* ^{te} *pie n* querillis *N*, querelis *HOn*
 107 inpelector *ut uidetur N¹* *patiē n* post 107 ponunt spernentes—
 seuro *i. e. us. 176—277 BOv* 108 et] *hae v* 109 set *BV¹* re-
 ditus *V¹* poscere nollem *Auant.* 110 posset *BOVv*, possit *cet.*
 111 sterilis *N* praecatus *N* 112 nomine *BNO* musas *V¹* 113 is *n*,
 hīs *O* nominibus *BO* reduces *Rosw.* 114 post 115 transposuit
Rosw. nicilum *B* nomine nomina *BO*, numine nomine *N*, numine
 nomina *HNn* 115 hoc feret] auferet *coni. N Heinsius* 116 insita *H*
 uentosa eripiunt *O* uota] uerba *Hn et Col. in mg.* hoc *B* precellē *V¹*
 117 unguibus *V¹* haberent *n* 118 superis *H* superis cellantem *n*,
 super*stillantem *O*, superstillantem *B*, superexcellentem (*perexcell in ras.*
m. 3) *V* regi *V¹* 120 tronitu *N* querit *n* culmine *N* 121 *om. N*
 inania] ina *O* 123 uel *add. V m. 2, om. cet., et coni. Zechmeister* omni]
 omnia *NV* 124 infusus *V* christus *NV* 125 quo *BHOnv*, qui
NV adque *V ut solet* mobet *V¹* quo *HOn*, qui *BNV* 126 quod
 si] neq̄ *V* (^{quid} *m. 3*)

- constituat nostri, prece deflectendus in illa est
 quae uolumus. quid me accusas? si displicet actus
 quem gero agente deo, prius est, si fas, reus auctor,
 130 cui placet aut formare meos aut uertere sensus.
 nam mea si reputes quae pristina, quae tibi nota,
 sponte fatebor eum modo me non esse sub illo
 tempore qui fuerim, quo non peruersus habebam
 et peruersus eram, falsi caligine cernens,
 135 stulta deo sapiens et mortis papula uiuens.
 quo magis ignosci mihi fas, quia promptius ex hoc
 agnosci datur a summo genitore nouari
 quod non more meo geritur; non, arbitror, istic
 confessus dicar mutatae in praua notandum
 140 errorem mentis, quoniam sim sponte professus
 me non mente mea uitam mutasse priorem.
 mens noua mi, fateor, mens non mea, non mea quondam,
 sed mea nunc auctore deo, qui si quid in actu
 ingenio meo sua dignum ad munia uidit,
 145 gratia prima tibi, tibi gloria debita cedit,
 cuius praeceptis partum est quod Christus amaret.
 quare gratandum magis est tibi quam queritandum,
 quod tuus ille, tuis studiis et moribus ortus,
 Paulinus, cui te non infitiare parentem,

127 nostris *HNV* 128 mea causas *N* tactus *n* 129 que *n*, quae
Auant. si fas *BOv*, fiat *HNV*, ut fiat *n* auctor *V* 130 aut (a in
ras. m. 3) *V* seruus *n* 131 reputas *n* 132 eum] enim *Col. in mg.*
 eo modo ne *n* 133 quo] qui *V* 134 persus *N* 135 stultiter *V* deo
 sapiens *BO*, di sapiens *HNv*, desipiens *V*, dum sapiens *n* stultus de-
 sipiens *Col. in mg.* papula *B*, pauula *V*¹ 136 *om. Hn* qua *V*¹
 exoc *V*¹ nobari *V*¹ 138 mo^{re} (*re m. 3*) *V* istis *Auant. Rosw.* 139 di-
 cat *n* mutata *n*, mutatae *NOV*, mutae *V in mg.* mutandum *O*, nu-
 tandum *B*, notandus *n* 141 *infra lineam add. V m. 1* me non] nemo *N*
 142 noba *V*¹ mi] me *Hn* mens non mea nou mea *BOV*, mens non mea
H(?) Nn, flexit (cepit *v*) mens non mea *ed. Lugd. v* condam *n* 143 qui]
 quid *O* siquit *V* 144 ingenio meo *N* munia *N*¹, numina *n* 145 gr̃a
 p̃ t̃ tibi gloria *n* deuita *V*¹ cedit *N*, credet *n* 148 tuos *n* tuis
om. O 149 cui te] culte *B* infitiare *N*

- 150 nec modo, cum credis peruersum, sic mea uerti
 consilia, ut sim promeritus Christi fore, dum sum
 Ausonii; feret ille tuae sua praemia laudi
 deque tua primum tibi deferet arbore fructum.
 unde precor meliora putes nec maxima perdas
- 155 praemia detestando tuis bona fontibus orta:
 non etenim mihi mens demens neque participantum
 uita fugax hominum, Lyciae qua scribis in antris
 Pegaseum uixisse equitem, licet auia multi
 numine agente colant, clari uelut ante sophorum
- 160 pro studiis musisque suis, ut nunc quoque castis
 qui Christum sumpsere animis agitare frequentant,
 non inopes animi neque de feritate legentes
 desertis habitare locis, sed in ardua uersi
 sidera spectantesque deum uerique profunda
- 165 perspicere intenti, de uanis libera curis
 otia amant strepitumque fori rerumque tumultus
 cunctaque diuinis inimica negotia donis
 et Christi imperiis et amore salutis abhorrent
 speque fideque deum sponsa mercede sequuntur,
- 170 quam referet certus non desperantibus auctor,
 si modo non uincant uacuis praesentia rebus,

150 cum *om.* *N* credes *NV* peruersum *V*¹ mea *çręđi ũti H*
 151 ut] aut *N* promeritum *n* dum suum *V*¹ 152 et in *mg. sup.*
columnam et in contextu add. V m. 2 fert *NV* tuae] me *n* 153 fructum]
 pomum *Hn* 154 putas *n* perdes *B* 155 premia *V*, pristina *B*
 detestanda *Hn* horta *O* 156^{et} enim (*et m. 2*) *V*, enim *N* demens *BO*,
 uaga est (*est add. m. 3*) *V*, uaga · ã · *N*, uaga *Hn*, uaga sed *Rosw.* parti-
 cipatum *n*, participantem *N*, praecipitatum *coni. Sacch.* 157 fugas *V*
 litiae *Nn*, licie *B*, lice *V* agris *BO* 158 pigaseum *N* equitem (*i m. 2*)
V, equitatem *n* 159 nomine *H* numinae agenta *N*, non me agente *B*
 uelud *B* soforum *NVn* 160 misissque *n* ut] et *Hn* castris *n*
 161 sumere *V* agitare] h̄itare *Hn* frequentes *n*, frequentent *H*
 163 set *BV* 164 profundi *n* 165 prospicere *n*, prespicere (*p m. 1,*
p m. 2) *V* liuera *V*¹ 166 ament *N* strepitusque *n* *us. 167 sqq.*
om. H negatio *N* 168 aborre *V*¹ 169 seque *BO* deum] dum *n*
 secũtur *V*¹, sequentur *N*, sequuntur *B* 170 disperantibus *NV*

- quaeque uidet spernat, quae non uidet ut mereatur
 secreta ignitus penetrans caelestia sensus.
 namque caduca patent nostris, aeterna negantur
 175 uisibus, et nunc spe sequimur quod mente uidemus,
 spernentes uarias, rerum spectacula, formas
 et male corporeos bona sollicitantia uisus.
 attamen haec sedisse illis sententia uisa est,
 tota quibus iam lux patuit uerique bonique,
 180 uenturi aeternum saeculi et praesentis inane.
 at mihi, non eadem cui gloria, cur eadem sit
 fama? fides uoti par est, sed amoena colenti
 nunc etiam et blanda posito locupletis in acta
 litoris unde haec iam tam festinata locorum
 185 inuidia est? utinam iustus me carpere liuor
 incipiat, Christi sub nomine probra placebunt.
 non patitur tenerum mens numine firma pudorem,
 et laus hic contempta redit mihi iudice Christo.
 ne me igitur, uenerande parens, his ut male uersum
 190 increpites studiis neque me uel coniuge carpas
 uel mentis uitio; non anxia Bellerophontis
 mens est nec Tanaquil mihi, sed Lucretia coniunx.
 nec mihi nunc patrii uisa est obliuio caeli,

173 *om. n* secreta *O* ignitus (ⁿ *m. 2*) *V* 174 naegantur *N* 175 se-
 quitur *N* quo *V* monte ui demus *N* *us.* 176—277 *post* 107 *exh. Ov*
 178 adtamen *V*¹ sedisse illis *Bv*, illis edisse (aedisse *V*¹ teste *Schenkelio*,
 aedisse *V*¹ teste *Zechmeistero*, edi ex aedi *V m. 2* teste *Peipero*) *OV*, illis
 edi *N*, illis (*spat. 6 fere litt. om. sedisse*) *n*, illis saeculis *Col. in mg.*, illis
 saeculi *coni. Zechmeister* sentia *N* 180 saeculi *O* inanũ *O*, inae
 (ⁿ *m. 2*) *V* 181 gloria cur] goria cure *N*, gloriatur *O*, gloria *v* cur *ex*
 non *corr. B m. 2* adempsit *N* 182 uoti *B s. l. m. 2*, ueri *ed. Lugd.*
 pars est set *B* 183 Nnunc *N* 184 lotoris *V*¹, littoris *O* undis *O*
 iam] itam *N* 185 me] sine *B* libor *V*¹ 186 proba *N* 187 teno-
 rem *N* nomiñ *O*, nomine *B*, niuem (inueni teste *Peipero*) *n* dudorẽ *N*¹
 188 hinc *Heinsius* rediit *n* 189 *om. N* ne me] deñ *O* ueneranda *B*
 190 increpitet *V*¹ parcas *O* 191 bellerofontis *BNO*, bellerofõ*tis *V*,
 bellerofontis *n* 192 lucretia *B*, cretia *N* coniunx *N*¹*O* 193 *in inf.*
mg. exh. V patrię *V*, patri *O* uisa est *Vv*, est uisa *O*, est uisa* *B*,
 est ut uis *Nn*, est ut uisa *coni. Peiper*, est tibi uisa *fort.*

qui summum suspecto patrem, quem qui colit unum
 195 hic uere memor est caeli. crede ergo, pater, nos
 nec caeli inmemores nec uiuere mentis egentes
 humanisque agitare locis; studia ipsa piorum
 testantur mores hominum; nec enim inopia summum
 200 gens poterit nouisse deum. sint multa locorum,
 multa hominum studiis inculta, expertia legum,
 quae regio agresti ritu caret? aut quid in istis
 improbitas aliena nocet? quid tu mihi uastos
 Vasconiae saltus et ninguida Pyrenaei
 obicis hospitia, in primo quasi limine fixus
 205 Hispanae regionis agam nec sit locus usquam
 rure uel urbe mihi, summum qua diues in orbem
 usque patet mersos spectans Hispania soles?
 sed fuerit fortuna iugis habitasse latronum,
 num lare barbarico rigui, mutatus in ipsos,
 210 inter quos habui socia feritate colonos?
 non recipit mens pura malum neque leuibus haerent
 inspersae fibris maculae; sic Vascone saltu
 quisquis agit purus sceleris uitam integer aequus,
 nulla ab inhumano morum contagia ducit
 215 hospite. sed mihi cur sit ab illo nomine crimen,
 qui diuersa colo, ut colui, loca iuncta superbis

194 patrem] deum *Col. in mg.* 195 ueri (i in ras.) *V* caeli *om. n*
 credet *V*¹ paterni *Heinsius* 196 celum memores *n* 198 mortes *BO*
 sumum *n* 200 hominū *V* experientia *n* 201 aggesti *B*, agrestis *n*,
 agoesti *N*¹ rutu *N* quod *V*¹; qui *n* in istis *BO nv*, honestis *NV*
 202 quid *B*, quod *ω*, quo *Heinsius* 203 uasconum *BO* pyrinaei *O*,
 pirinei *BV*¹, pirineorum *V*³, pirenei *N*, pyrenei *n* 204 oblitis ospitia *n*
 lumina *BN* (lumine *N* teste *Peipero*) 205 hispanie *n*, hispaniae *ex spanae*
V m. 3, nispanae *N* sic *N* unquam *n* 206 dibes *V*¹ urbem *BO*
 207 merso *N* 208 set *B* 209 nu *NVn*, nunc *BO*, non *v* clare *O*
 origui *N*, regum *BO* mutatur *n* in *O s. l.* 210 colonus *N*
 211 recipit *N*¹ lebibus *V*¹ heret *V*¹ 212 febris *BN* ma-
 cula *V*¹ sic *BO*, si *NVn* 213 uita *B* integer aequus *coni. Zech-*
meister, integer eq *B*, integer equo *ONV*, inter iniquos *v*, inter *n*, integer a
 quo *Col. in mg.*, integer aequae *coni. Peiper* 214 humano *O* 215 set *B*
 fit *coni. Zechmeister* 216 quid uersa *B* colo (lo *ex lui*) *V*

- urbibus et laetis hominum celeberrima cultis?
 ac si Vasconicis mihi uita fuisset in oris,
 cur non more meo potius formata ferinos
 220 poneret in nostros migrans gens barbara ritus?
 nam quod in euersis habitacula ponis Hibera
 urbibus et deserta tuo legis oppida uersu
 montanamque mihi Calagurrini et Birbilim acutis
 pendentem scopulis collemque iacentis Hilerdae
 225 exprobras, uelut his habitem laris exul et urbis
 extra hominum tecta atque uias: an credis Hiberæ
 has telluris opes, Hispani nescius orbis,
 quo grauis ille poli sub pondere constitit Atlans,
 ultimã nunc eius mons portio metaque terrae,
 230 discludit bimarem celso qui uertice Calpen?
 Birbilis huic tantum, Calagurris, Hilerda notantur,
 Caesarea est Augusta cui, cui Barcino amoena
 et capite insigni despectans Tarraco pontum.
 quid numerem egregias terris et moenibus urbes,

218 ac] at *V in ras.*, t ex c m. 3 uasonicis *n* horis *B* 219 ^u quæ
 ex cur *V m. 2* more] minore *n* 221 non *O* quid fort. in]
 me *O* anersis con. *Heinsius et Lebrun*, uersis *O* ponis (nis in *ras.*
m. 2) *V* hibera *BNOV* (sed *V in ras.*), hiberis *n* 222 diserta *N*
 legis] iacis *n* uersus *n* 223 montanaque *B* calagorrem (re in ri
 corr. *V*) *NV¹*, calagurrin *OV²n* birbilim *BOV*, byrbilim ex byrririm(?)
N, birlim *n*, Bylbilim *v* 224 pendente in *N*, pondentem *O* scopulis
NV¹ iacentes *N*, iacenti *O* ilerdae *B*, si ledæ *O* 225 uelud *B*
 orbis *BOv* 227 has *V in ras. m. 2* ex as tellure *n* opes ex hospes
V, sopes *n* 228 grabis *V*, grauius *n* constituta *n* atlans *BO*,
 aelans *N*, halans *V¹* (teste *Schenkelio*), ahtlano *V¹* (teste *Peipero*), ahtlans
V², om. *n* 229 mentaque *O* 230 discludit *V* (u in *ras. m. 2*) bi-
 barem *N* qui celso *n* calpem *NVn* 231 byrbilis *N*, birbilis
BOVn (lis in *ras. m. 2* *V*) 231 huic *V in ras. m. 3*, hic *n*, uic *N*
 calagorris *Nn*, calagoris *V¹*, calagurris *OV²* ilerda notantur *O*, ilerdano
 tant⁹ *B*, hilerda notatus *nv* 232 cui eni *V* (teste *Schenkelio*) et *v*, cui
 cet. barchino *Bv*, barthino *O*, barcinus *NV*, barcinusa *n* amães^u *V*,
 moena *n* 233 despectans *NV¹* (i in e corr. *V²*) tartaco *B*, taraca *n*
 234 numerũ *O* egregias *B m. 2*, aegregias *O*, eggiem *n* tectis et
Sebis, turritis *Heinsius*

- 235 qua geminum felix Hispania tendit in aequor,
 qua Baeti Oceanum Tyrrhenumque auget Hiberno
 lataque distantis pelagi diuortia complet,
 orbe suo finem ponens in limite mundi?
 an⟨ne⟩ tibi, o domine inlustris, si scribere sit meus,
 240 qua regione habites, placeat reticere nitentem
 Burdigalam et piceos malis describere Boios?
 cumque Maroialicis tua prodigis otia thermis
 inter et umbrosos donas tibi uiuere lucos,
 laeta locis et mira colens habitacula tectis:
 245 nigrantesne casas et texta mapalia culmo
 dignaque pellitis habitas deserta Bigerris?
 quique superba potens contemnis moenia Romae
 consul, harenosos non dedignare Vasatas?
 uel quia Pictonicis tibi fertile rus uiret aruis,
 250 Raraunum Ausonia heu deuenisse curules
 conquerar et trabeam ueteri sordescere fano,
 quae tamen augusta Latiaris in urbe Quirini
 caesareas inter parili titulo palmatas

235 qua *Accursius v*, quas ω germinum *O* spania *V*¹ aecor *N*
 236 quia *n* *Beti Lebrun*, uetis *V*¹, betis *cet.* tyrrenumque *BNO**n*, tirre-
 numque *V* atget *V* hiberno *BO*, iberus *V*¹, hiberus *NV*²*n* 237 late-
 que *B* destantis *O* diuorgia *n* 239 anne *Heinsius*, an ω o] mi *n v*, o
 (^{omi} *m. 2*) *V* si *Vv*, *om. BON*, sic *N* mōns *n* 240 quia *n* pateat *V*
 nitem *O*, nitemus *B* 241 burdigalem *V* e (^t *m. 2*) *V* mallis
BNOV, malum *n* describere *NVn* baios *N* 242 maroia lacis *O*,
 marota lucis *B*, maroialici *V*, maiora litis *n*, marogalicis *N*, marosaacis *v*
 prodigis] proteris *n* otiaethermis (*alt. t corr.*) *V* 243 et *om. N*
 donasti (tibi *om.*) *O* lutos *n* 244 loeta *O* 245 nigrantes necasas *V*¹
 tecta *v* textã apalia *V*¹ 246 habita *V* uigerris *V* 247 potens
BO, tuae *nv*, altae *NV* contemnis *B*, contendis *N* 248 arenosus
B, harenosus *N*, arenosas (^h *m. 2*) *V*, has harenosas *O* non] num *Rosw.*
 249 pictonis *V* ras *B* ueret *BO*, uiueret *N* 250 rara unum
NVn, rara annū *BO*, Raurauum *Rosw.*, Romanum *v* ausonia *BO*,
 ausonias *cet.* heu *NVv*, eu *n*, seu *B*, se ^u *O*, huc *v* deuenisse ω ,
 deuexisse *v* curules] secures *Vossii cod.* 251 sordiscere *BN* fano ω ,
 phano *v*, panno *con.* *Heinsius* 252 augusta *N* latialis *n* 253 pari *BO*

- fulget inadtrito longum uenerabilis auro,
 255 florentem retinens meriti uiuacis honorem?
 aut cum Lucani retineris culmine fundi,
 aemula Romuleis habitans fastigia tectis,
 materiam praebente loco, qui proxima signat,
 in Condatino diceris degere uico?
- 260 multa iocis pateant; liceat quoque ludere fictis.
 sed lingua mulcente grauem interlidere dentem,
 ludere blanditiis urentibus et male dulces
 fermentare iocos satirae mordacis aceto
 saepe poetarum, numquam decet esse parentum.
- 265 namque fides pietasque petunt, ut quod mala nectens
 insinuat castis fama auribus hoc bona uoti
 mens patris adfigi fixumque haerescere cordi
 non sinat. et uulgus scaeuo rumore malignum
 ante habitos mores, non semper flectere uitam
- 270 crimen habet; namque est laudi bene uertere. cum me
 inmutatum audis, studium officiumque require.
 si prauo rectum, si religiosa profanis,
 luxurie parcum, turpi mutatus honestum,
 segnīs iners obscurus ago, miserere sodalis
- 275 in mala peruersi; blandum licet ira parentem

254 in adtrito (atrito *N*, attrito *Bn*) ω , natiuo *Vin.* lōge *n Vin.*
 255 forentem *N* 257 emulor *B* omuleis *B*, romuleis *V*¹ dectis *N*
 258 materia *n* praeiubente *V*¹ 259 condantino *B*, colatino¹ (1 *m. 2*)
V, colatino *N* diceris diceris degere uico (iceris de ante gere in ras.
m. 2) *V* degerre *N* 260 iocis] satis *n* quaeque *O* 261 set *B*
 262 ludere] laudem *n* 263 satyrae *O* acaeto *V*¹ 264 parentem
*BO**n* 265 male *Bn* noctēs *n* 266 famā *N* h *B* boti *V*¹,
 moti *coni.* *Zechmeister*, noti *Vin.*; uoti — patrii *coni.* *Heinsius* 268 et ω ,
 ut *v* seuo *B*, seuorum *n* rūore (^m *m. 2*) *V* malignuum *N*¹ 269 uitae
coni. *Lebrun*, uita *coni.* *Zechmeister* 270 uetere quū (^r *m. 3*) *V*
 272 sic *O* relligiosa *n* 273 luxuriae *V*, luxorie *O*, luxuria *N* par-
 tum *B*, peūt *n* turbi *n* mutatur *Auant. Col.* honesto *V*, honestam
N (honestate *Peipero*) 274 in *mg. m. 2 exh. V* saegnīs *O* in
 eis *n* misere *B* 275 in mala peruersi] inmersa sodali *N* blandium
 liceti parentem *O* iram *n*

- excitet, ut lapsum rectis instauret amicū
moribus et monitu reparet meliora seuero.
at si forte itidem quod legi et quod sequor audis,
corda pio uouisse deo, uenerabile Christi
280 imperium docili pro credulitate sequentem
persuasumque dei monitis aeterna parari
praemia mortali damnis praesentibus empta,
non reor id sancto sic displicuisse parenti,
mentis ut errorem credat sic uiuere Christo,
285 ut Christus sanxit. iuuat hoc nec paenitet huius
erroris. stultus diuersa sequentibus esse
nil moror, aeterno mea dum sententia regi
sit sapiens. breue, quicquid homo est, (est) corporis aegri,
temporis occidui et sine Christo puluis et umbra;
290 quod probat aut damnat, tanti est quanti arbiter ipse.
ipse obit, atque illi suus est comitabilis error,
cumque suo moriens sententia iudice transit.
at nisi, dum tempus praesens datur, anxia nobis
cura sit ad domini praeceptum uiuere Christi,
295 sera erit exutis homini querimonia membrīs,
dum leuia humanae metuit conuicia linguae,
non timuisse graues diuini iudicis iras,
quem patris aeterni solio dextraque sedentem,

276 excitet ut] et *B* instaureat *N* 277 reparare *BO* post
277 *exh. us. 108 sqq. Ov* 278 ad *BNV*, aut *Ov* ididem *O*
279 corde *v* pie *coni. Heinsius*, pium *fort. sed cf. epist. 52, c. 6*
nouisse *Bn*, uouis (*in uobis corr.*) se *N* 280 loquentes *n* 281 dei]
tenēs *n*, sedet *ex det V m. 3* monitus *N¹*, montis *O* pcuri *n* 282 prae-
senti *V¹* 283 id] hoc *n* sano *V* diplicuisse *V¹* 284 si *BO*
us. 285—331 om. n 285 sancxit *N*, sancsit *V¹* iuuat *B*, iubat *V*
ne *B*, *om. N* penitet *BO* 286 stultos *BO* esse *V* 287 mora *BO*
288 rapiens *N*, sapiens (*s ex c corr. m. 2*) *V* quidquid *Vn* est est
scripsi, est *BO*, est homo *NO*, est ut *v* 290 qui *V* (*i ex o corr.*
m. 3) pabata ut *N* 291 adque *V* ecomitabilis *O* 292 iudice]
lucide *B* 293 at *BO*, et *NV* praesens tempus *N* 294 dñ *B*
295 exutus *O¹* hominum *BN* quaerimonia *V* membrīs *V partim*
in ras. m. 2 296 leuiā *O*, leui ad *B* linguae *V in ras. m. 3*
298 dextraque *N*

omnibus inpositum regem et labentibus annis
 300 uenturum, ut cunctas aequato examine gentes
 iudicet et uariis referat sua praemia gestis,
 credo equidem et metuens studio properante laboro,
 si qua datur, ne morte prius quam crimine soluar.

huius in aduentum trepidis mihi credula fibris
 305 corda tremunt gestitque anima id iam cauta futuri,
 praemetuens ne uincta aegris pro corpore curis
 ponderibusque grauis rerum, si forte recluso
 increpitet tuba uasta polo, non possit in auras
 regis ad occursum leuibus se tollere pinnis,

310 inter honora uolans sanctorum milia caelo,
 qui per inane leues neque mundi conpede uinctos
 ardua in astra pedes facili molimine tollent
 et teneris uecti per sidera nubibus ibunt,
 caelestem ut medio uenerentur in aëre regem

315 claraque adorato coniungant agmina Christo.
 hic metus est, labor iste, dies ne me ultimus atris
 sopitum tenebris sterili deprendat in actu,
 tempora sub uacuis ducentem perdita curis.
 nam quid agam, lentis si dum coniuueo uotis,

320 Christus ab aetheria mihi proditus arce coruscet
 et subitis domini caelo uenientis aperto
 praestriatus radiis obscurae tristia noctis
 suffugia inlato confusus lumine quaeram?
 quod mihi ne pareret uel diffidentia ueri

325 uel praesentis amor uitae rerumque uoluptas

299 omnibus *V*¹ labentibus *N* 301 uariis *V*¹ gentis *N*
 302 metuo *BOv* 303 ne] me *B* qua *N* 304 crepidis *N* febris *N*
 id *om. BO*, haec *v* 307 recluso *O* 308 posset *O* aures *B* 309 cur-
 sum *N* se tollerae *V*, attollere *O* pinnis *NOV*¹, pennis *cet.* 311 leuis
*NV*¹ uinctus *B* 312 facile *V*¹ modimine *N*¹ tollet *V*¹ 314 aëre *V*
 316 sattris *O*¹, acris *NV* 317 stereli *BV*¹ deprehendat *V*, deprendit
*BO*¹ 319 letis *V* coniuueo *v*, conhibeo (*sed in mg. cōsētio m. 2*) *V*
 320 arte *O* choruscat *B* 321 subditis *O* 322 praestriatus *O*, ~~per-~~
 strictus (*er in ras. m. 2*) *V* obscure *N*, obscura et *O* tristitia *N*
 323 suffugia *N*, subfugia *O* 325 rerumue *B*

curarumque labor, placuit praeuertere casus
 proposito et curas finire superstite uita
 communique deo uentura in saecula fretum
 expectare trucem securo pectore mortem.

330 si placet hoc, gratare tui spe diuite amici;
 si contra est, Christo tantum me linque probari.

XI.

AUSONIO PAULINVS.

Continuata meae durare silentia linguae
 te numquam tacito memoras placitamque latebris
 desidiam exprobras neglectaeque insuper addis
 crimen amicitiae formidatamque iugalem

5 obicis et durum iacis in mea uiscera uersum.
 parce, precor, lacerare tuum nec amara paternis
 admiscere uelis ceu melli absinthia uerbis.
 cura mihi semper fuit et manet officiis te
 omnibus excolere, adfectu obseruare fideli.

10 non umquam tenui saltem tua gratia naeuo
 conmaculata mihi est; ipso te laedere uultu
 semper et incauta timui uiolare figura.
 cumque tua accessi uenerans, mea cautius ora

326 curarumue *v* 328 communique *BOv*, cōnesque *NV*, commissis-
 que *Rosw.*, communemque adeo *coni. Peiper* fretum *scripsi*, ribus *N*,
 rebus *cet.* 330 place *B* tui sp^s diuit^o amic^o (corr. *m.* 3) *V* 331 chri-
 stum *BO* *um.* 331 *secuntur us.* 1—102 *in V.* — Finit ad ausonium *BO.*

XI. *BNOVWn.* — ausonio (o *ex us m.* 2) paulinus (us *ex o m.* 2)
V, ausonio suo paulinus *W*, ausonio paulinus *NO*, *om. Bn* 1 mea *n*
 2 memores *N*¹ placitumque *OW* 3 *om. W* exprobas *B*, ex-
 probra *N* neglecteque *B*, neglecteque *V*¹ 4 amicitiae (ci *corr.*) *V*,
 amici *B* iugalem *N* 5 obiciss *V* iacet *V*¹ (iaces *auctore Peipero*),
 iacit *V*², iaces *N* 6 precor] da *add. B* tunū *O*¹ 7 melli *V*
 (teste *Peipero*) *W Vin.*, melle *cet* absentia *V*¹, absentia *N* 8 offici|cis
 te *n* 9 excolere *N* obserbare *V*¹ 10 noñ *n* numquam *On*
 tenuis *B*, tenuit *n* saltim *NOV*²*n* neuo *BO**n*, ineuo *N* 11 cum-
 maculata *N* 13 *om. n*

- conposui et laeto formaui lumine frontem,
 15 ne qua uel a tacito contractam pectore nubem
 duceret in sanctum suspicio falsa parentem.
 hoc mea te domus exemplo coluitque colitque,
 inque tuum tantus nobis consensus amorem,
 quantus et in Christum conexa mente colendum.
 20 quis tua, quaeso, tuis obduxit pectora liuor?
 quo rumore pium facilis sibi fama per aures
 inrupit pepulitque animum contraque uetustam
 experta pietate fidem noua uulnera mouit,
 laederet ut natis placidum malesuada parentem?
 25 sed mihi non fictae mens conscia simplicitatis,
 nec patris inculti pietas rea respuit omne
 inmeritum et falso perstringi crimine non fert,
 immunis uero; grauius uiolatur iniquo
 uulnere tam tenera offensae quam libera culpae.
 30 discussisse iugum quereris me, quo tibi doctis
 iunctus eram studiis. hoc nec gestasse quidem me
 adsero; namque pares subeunt iuga, nemo ualentes

14 leto *B*, leta *n* formabi *V* 15 ne qua] neque *O* uel a tacito
On, uel tacito *VW*, uelacito *B*, uelatito *N* pectora *O* 16 ducere *n*
 suspicio *Nn* 17 exempla *n* coletque *n* 18 tuo *Ov* tantus nobis
O, tantum nobis *NVn*, nobis tantus *B* amorē *V¹W* (*sed re m. 2 V*),
 amore est *v*, amor est *cet.* 19 Christum *NVWv*, christo *BO*, *Col. in.*
mg., exemplum *n* colendo *Col. in. mg.* 20 quaesotus *O*, quaesotius *N*
 liuor (u *in ras. m. 2*) *V*, liqor (q *postea eraso*) teste *Peipero V* 21 quo-
 rumre (rum^e *m. 2*) *V* (rumre *V teste Peipero*), quorum exore *W*, quorum
 ore *n* pias (teste *Peipero*) *nv* 22 inripuit *B* uetustan *V*, ue-
 tusta *W* 23 expertam *W*, experte *n* poe *n* noba *V¹* mobit *V¹*
 24 *om. W* natis] magis *NV* malesuad *O* parentum *n* 25 set
BV conficte *B*, non fure *n* simplicitas *V¹* 26 inculci *N* rea
B s. l. m. 2, rae *N* respicit *W* 27 prestringi *N* 28 uero] merito
n Vin. grabius *V¹*, grauior *N* uiolatur *N* 29 uulnera *O* tenero
B, tanera *n*, tetro *VW*, *sed V in ras. m. 3* ffense *V*, offensa *B* culpa *n*
 30 tugum *V¹* me quod *B*, meqo (in *ex m m. 2*) *V* 31 studiistudis
 (tudis *exp.*) *V* huc *n* nec *n*, ne *BVW*, ae *N¹* (ne *ex ge teste Peipero*)
 32 adsero] ad se *B* partes *n*

copulat infirmis, neque sunt concordia frena,
si sit compulsis mensura iugalibus inpar.

- 35 si uitulum tauro uel equum committis onagro,
si confers fulicas cygnis et aedona picae,
castaneis corylos, aequas uiburna cupressis,
me compone tibi; uix Tullius et Maro tecum
sustineant aequale iugum. si iungar amore,
40 hoc tantum tibi me iactare audebo iugalem,
quo modicum sociis magno contendit habenis
dulcis amicitia aeterno mihi foedere tecum
et paribus semper redamandi legibus aequa.
hoc nostra ceruice iugum non scaeua resoluit.
45 fabula, non terris absentia longa diremit
nec perimet. toto licet abstrahar orbe uel aeuo,
numquam animo diuisus agam; prius ipsa recedet
corpore uita meo quam uester pectore uultus.

ego te per omne quod datum mortalibus

- 50 et destinatum saeculum est,
claudente donec continebor corpore,
discernar orbe quolibet,

33 copulat *B*², culpa in *B*¹, culpat in *O* frene *V*¹ 35 equum *B*
36 fuligas *B* cignis *NV*¹, cignis *BV*², cygnis *On* aedona pice *B*,
cydon apice *O*, edonia parre *n*, aedona parrae *Nv*, lolia farre *W*, lolia
farre (lolia *f in ras. m. 2*) *V sed in mg. eras.* ¶parre¶ 37 corulos *V*
uiurna *V*¹, uiburna *O*, uiuurna *N* compressis *N um.* 38 post 39 *exh. n*
a me *n* tullius *ex illius B*² tectum *O*, tetum *n* 39 sustineat
BNO, substineant *n* iungor *NVW* 40 audebam *n* 41 quod *B*
modicus *Heinsius* socius *O* abenis *O*, abhēis *n*, auenis *W post um.* 42
iterum exh. vm. 41 cum uera scriptura audebo *n* 43 patribus *n* re-
damnandi *O*, redanuiandi *B*, et amandis *n*, et amandi *Auantius* aequo *V*¹
44 cerbice *V*¹, e ceruice *Auantius* non *om. O* scēba *V (in mg.*
m. 2: .i. sinistra uel contraria), saeua *Auantius* resoluet *NV*² *W*,
resolbet *V*¹ 45 subsentia *n* longa] nostra *NVW* dirimit *BNO*
46 dirimet *Heinsius* abstruar *V*¹ *W*, abstraa *V*² urbe *n* 47 Non
animo *n* ipsam *n* recedit *BO* 48 ū̄ *ex uidetur n m. 2* uultu *B*
us. 49—68 *om. NVW* 52 ab orbe *BO* qualibet *n*, quamlibet
Heinsius

nec ab orbe longe nec remotum lumine
tenebo fibris insitum,
55 uidebo corde, mente conplectar piã
ubique praesentem mihi.
et cum solutus corporali carcere
terraque prouolauero,
quo me locarit axe communis pater,
60 illic quoque animo te geram.
neque finis idem qui meo me corpore
et amore laxabit tuo.
mens quippe, lapsis quae superstes artubus
de stirpe durat caeliti,
65 sensus necesse est simul et affectus suos
retineat ut uitam suam;
et ut mori sic obliuisci non capit,
perenne uiuax et memor.

XII.

Inclite confessor, meritis et nomine Felix,
mens pietate potens, summi mens accola caeli
nec minus in totis experta potentia terris,
qui dominum Christum non uincta uoce professus
5 contemnendo truces meruisti euadere poenas,

53 longum *Bv*, longo *n* nec ore longe *uel* nec orbe l. n. r. limine
coni. Sacch. 54 febris *n* *us.* 56 et 57 *om. n* 58 terraque cum *n*
prolauero *O* 59 locari *O* 60 animo te *coni. Zechmeister*, te animo (amo
B) BONv 62 laxauit *BO* tui *v* 63 artibus *n* 64 styrpe *O*,
stirpae *B* dura *BO* 66 retineat *coni. Chatelain*, teneat *BOv*, teneat
aeque (aeque *add. B^a) Bn*, sic teneat *coni. Zechmeister* 67 mori] mares *n*
68 perhenne *B*, perhempne *n* uiuat *n*. — Finit *B*, uale domum illustris *n*

XII. *ABDEQT*; *A* *exh. us.* 1—30. — Incipit de natale dñi felicis qui
obseruatur die XVIII. k̄ febr̄ et hi sunt primi quos in hispanis adhuc
positus fecit *B*, incipit liber primus sc̄i paulini nolani ep̄i in laudem bea-
tissimi ac sanctissimi felicis papae atque confessoris xp̄i *D*, paulini sanctis-
simi atque beatissimi episcopi nolani in laudem sancti Felicis Nolani *T*
us. 1—3 *om. AQ* inclyte *DA* *us.* 2 et 3 *om. ABv* 3 totis]
multis *D* 4 christum] ih̄m *AD* non uincta] constanti *BTv*

- deuotamque animam tormenta per omnia Christo
 sponte tua iussus laxatis reddere membris
 liquisti uacuos rabidis lictoribus artus,
 uectus in aetherium sine sanguine martyr honorem,
 10 o pater, o domine, indignis licet, adnue seruis,
 ut tandem, hanc fragili trahimus dum corpore uitam,
 sedibus optatis et qua requiescis in aula
 hunc liceat celebrare diem, pia reddere coram
 uota et gaudentes inter gaudere tumultus.
 15 sit iam, quaeso, satis merita inpietate tulisse
 hanc poenam, tot iam quod te sine uiximus annis,
 sede tua procul heu! quamuis non mente remoti.
 iam desideris inmenso tempore fessis
 consule, iam uel sero memor miserere tuorum
 20 perque orbem, magni qui nos tanto aequore ponti
 disparat, obtritis quae nos inimica retardant
 pande uias faciles et, si properantibus ad te
 inuidus hostis obest, obiecta repagula pelle
 fortior aduersis et amicos prouehere cursus.
 25 seu placeat telluris iter, comes aggere tuto
 esto tuis; seu magna tui fiducia longo
 suadeat ire mari, da currere mollibus undis,
 ut famulis famulos a puppi suggere uentos,
 ut Campana simul Christo duce litora uecti
 30 ad tua mox alaeri rapiamur culmina cursu
 inque tuo placidus nobis sit limine portus.
 illic dulce iugum, leue onus blandumque feremus

us. 6—8 *om. B* 7 laxitas^{a i} *Q*, laceratis *T* 8 littoribus *T* artis *Q*
 12 acula *Q* 13 licet at *B* redde *Q* coram] nostra *v us.* 15—17
om. Bv 16 quot *AT* sine te *q E* 17 sed tua *ADQ* hea *A*,
 haec *Q*, ea *D* quamuis nomen tenere moti *Q* 18 desideris *Q post*
um. 18 *exh. T*: consule et obtritis: que in nos inimica resultat 19 iam —
 21 disparat *om. Bv* uel *D s. l.* 20 p quo *Q* que *T* tanto *AQ*,
 procul *cet.* 21 obtritos (os *in ras.*) *D*, et obtritis *Bv* 22 et si —
us. 27 mari *om. Bv* 23 abest *T* 25 agmine *fort.* 26 magno *T*
 27 undas *AD, om. Q* 28 ut *ADQ*, et *cet.* appuppis *B*, a puppis *Q*
 suggsre] agere *B* a puppibus aggere *v us.* 29 et 30 *om. Bv* 31 sit
 nobis *B* lumine *BE* 32 honus *E*

seruitium sub te domino; etsi iustus iniquis
 non egeas seruis, tamen et patiere et amabis
 35 qualescumque tibi Christo donante dicatos
 et foribus seruire tuis, tua limina mane
 munditiis curare sines et nocte uicissim
 excubiis seruare piis et munere in isto
 claudere promeritam defesso corpore uitam.

XIII.

Felix, hoc merito quod nomine, nomine et idem
 qui merito, redit alma dies, qua te sibi summas
 adsciuit patriam confessum Christus in aulam,
 tempus adest plenis grates tibi fundere uotis.
 5 o pater, o domine, indignis licet optime seruis,
 tandem exoratum est inter tua limina nobis
 natalem celebrare tuum. tria tempore longo
 lustra cucurrerunt, ex quo sollemnibus istis
 coram uota tibi, coram mea corda dicaui.
 10 ex illo qui me terraque marique labores
 distulerint a sede tua procul orbe remoto,
 nouisti; nam te mihi semper ubique propinquum
 inter dura uiae uitaeque incerta uocauit.
 et maria intraui duce te, quia cura pericli
 15 cessit amore tui, nec te sine; nam tua sensi

33 *add. m. 1 in mg. Q* sub te] subite *Q* dn̄e *Q* et sic
 ustis iniq; *Q* 35 qualiscumque *AD¹ Q* 37 mundiciis *Q*, mundicies *B*,
 mundicie *v* sinis *B* nocte *Q* 38 excubiis *Q* piis] tuis *T*. —
 Finit I: *B*, *expl̄i* praef. incipit laus anni primi *D*.

XIII. *ABDEQT*; *A* *exh. us.* 4—17, 24—34. — Incipit II. Itē hos anno
 sequenti iam presentatus *B*, Item de eiusdem de natiuitate ipsius *T*, Car-
 men anni II. Incipit *E* 1 *om. AQ* hic *B* quo *D* 2 cui
Gryn. reddit *ADQ* te] et *T* summas *ADQ*, summus *cet. v*
 3 confessum (*m in ras.*) *A*, confessus *Q* xp̄s *Q* 4 tibi] ti *Q* 5 opti-
 me] annue *B* 6 tande *B* intra *Rosw.* 7 natale *BA* tempora
ABDQ longa *Q*, longe *B* 8 solemnibus *E* 9 corde *B* 10 illoq; me
Q, illo quo me *v* 12 te] ne te *B* me tibi—uocasti *v* 15 cesset *T*

- praesidia in domino superans maris aspera Christo;
 semper eo et terris te propter tutus et undis.
 hunc, precor, aeterna pietate et pace serenum
 posce tuis, cuius magno stas nomine, Felix.
- 20 nunc iuuat effusas in gaudia soluere mentes,
 cara dies tandem quoniam hic praesentibus orta est,
 semper et externum nobis celebrata per orbem,
 quae te sacrauit terris et contulit astris.
 ecce uias uario plebs discolor agmine pingit,
- 25 urbes innumeras una miramur in urbe.
 o felix Felice tuo tibi praesule Nola,
 inclita ciue sacro, caelesti firma patrono
 postque ipsam titulos Romam sortita secundos,
 quae prius imperio tantum et uictricibus armis,
- 30 nunc et apostolicis terrarum est prima sepulchris!
 sis bonus o felixque tuis dominumque potentem
 exores, liceat placati munere Christi
 post pelagi fluctus mundi quoque fluctibus actis
 in statione tua placido consistere portu.
- 35 hoc bene subductam religaui litore classem,
 in te, compositae mihi fixa sit anchora uitae.

XIII.

Venit festa dies caelo, celeberrima terris,
 natalem Felicis agens, qua corpore terris
 occidit et Christo superis est natus in astris,

16 superant *Q*¹ 17 eo] ego *edd.* *us.* 18—30 *om.* *Bv* 19 magno
 stas] agnoscas *T* 20 uiuat excussas in *T* 21 caro *Q* est *om.* *T*
 22 aeternum *Lebrun*, eternum *E* celebratea *Q* 26 felix licet tuo
 tibi *D*, felix licet uoti *AQ* praesole *AQ* 27 caue *T* 28 titulis
 romam dignata secundis *T* 30 sepulchris] secundis *ADQ* 32 pla-
 cato *AT*, placiti *B* munera *AQ* 33 plagi *T* 34 placito *T* *us.* 35
 et 36 *om.* *Q* bone *B* subducta religa in *T* 36 ancora *T.* —
 Finit II *B*, *exp*^l laus anni primi. Incipit anni secundi *D.*

XIII. *ABDEQT*; *A* *exh.* 116—126. — Itē in eandem diem III · *B*,
 carmen anni III · incipit *E.* 2 *om.* *Q*

- caelestem nactus sine sanguine martyr honorem.
- 5 nam confessor obit poenas non sponte lucratus
 acceptante deo fidam pro sanguine mentem,
 qui cordis taciti scrutator ferre paratos
 aequiperat passis, sat habens interna probasse
 supplicium carnis iusta pietate remittit;
- 10 martyrium sine caede placet, si prompta ferendi
 mensque fidesque deo caleant; passura uoluntas
 sufficit et summa est meriti testatio uoti.
 ergo dies, tanto quae munere condidit alto
 Felicem caelo, sacris sollemnibus ista est,
- 15 quae post solstitium, quo Christus corpore natus
 sole nouo gelidae mutauit tempora brumae
 atque salutiferum praestans mortalibus ortum
 procedente die secum decrescere noctes
 iussit, ab hoc quae lux oritur uicesima nobis,
- 20 sidereum meriti signat Felicis honorem.
 denique nil inpar his, qui fudere cruorem,
 testibus et titulo simul et uirtute recepti
 martyris ostendit meritum, cum iure potenti
 daemonas exercet deuinctaque corpora soluit.
- 25 nam sibi Felicem caecis incumbere poenis
 pestiferi proceres tristi clamore fatentur
 occultasque cruces gemitu testantur aperto,
 uelatumque oculis mortalibus, at manifestum
 auribus et multo praesentem numine produnt,

4 na*ctus *D*, nactus *BET* 5 paenam *ET* lucratas *AD* 6 accep-
 tante *B* 7 tacitis *B* scrutatur *Q* 8 aequiparat *Q* passis *Q*
 interra *B* 9 suplicium *B* remittat *Q* 10 si—us. 11 caleant
om. Bv ferendi *Q* 11 mens *AD* do~ *Q* caleat *T* 12. merita *T*
 13. munera *E* edit *Q*, retulit *B*, contulit *T*, rettulit *v* 15 quae *scripsi*,
 qua *E*, quam *cet.*, nam *Rosw.* solsticium *B* 16 solo *Q* 17 hortum *Q*
 18 secunde crescere *B* 19 ab] ad *B* uicissima *AQ* 21 denique *Q*
 nihil *B* iis *T*, in his *B* fundere *BQ* 22 titulo] merito *T* re-
 cepta *v* 24 deuinctaque *B* corporea *Q* 25 caecis] cunctis *T* in-
 cumbe *Q* 26 proceris *Q* tristi *BET*, xpi *ADQv* 28 ad *T*
 29 multo] uultu *T* nomine *T*, numi *Q*

30 cum captiua intra deprensi corpora Christum
 in sancto fulgere suo clamantque probantque,
 membrorum incussu tremuli capitumque rotatu
 tormentisque suis. sed non sua corpora torquent,
 clamantes proprios aliena per ora dolores
 35 orantum ueniam; latet ultor, poena uidetur.
 tum si quos grauiore malo uiolentior hostis
 uinxerit, ista dies diuino numine soluit.
 cernere nunc passim est sacra purgata medella
 pectora liminibus sterni, iam mente refectos,
 40 gratantes iam uoce sua; concurrunt hiantum
 turba tremens hominum, mixtae inter gaudia cunctis
 prosiliunt lacrimae, praesens deus omnibus illic
 creditur; inmensi Felix est gloria Christi.

alma dies magnis celebratur coetibus, omnes
 45 uota dicant sacris rata postibus; omnia gaudent
 terrarum et caeli, ridere uidetur apertis
 aethrae polis, uernum spirare silentibus aurae
 flatibus et laetum plaga cingere lactea caelum.
 nec modus est populis coeuntibus agmine denso
 50 nec requies, properant in lucem a nocte diemque
 expectare piget, uotis audis mora noctis
 rumpitur et noctem flammis funalia uincunt,
 stipatam multis unam iuuat urbibus urbem
 cernere totque uno compulsam examina uoto.
 55 Lucani coeunt populi, coit Apula pubes

30 dephensi *ADQ*, detenti *T* 31 clamant qui *Q* 32 membrorum *B*
 incusa *AQ*, incussa *D* tremu *Q* capitumque *Q*, captumque *B*
 33 tormentis qui *Q* torquent *Q* 35 orant tum *coni. Zechmeister*
 37 uixerint *Q*, uixerit *B* numine] munere *BTv* soluti *T* 38 tunc
Bv passum *B* sacris *E* purgante *E*, inspurgante *T* me-
 dela *ET* 39 sterniam *AQ* 40 hiantem *Q* 41 miste *T* gaudēa *Q*
 44 magis *Q* omnia *B* 45 uota—omnia *om. B* dicant *Q* 46 ui-
 dentur *T* 47 ethera *B*, aetra *Q* 48 ingere *Q* 49 pupulus *Q*¹
 acnue *B* 50 ac noctem *Q* 53 urbibi *Q* 54 totque] atque *T*
 copulosa (os *corr.*) *T* exanima *Q*, examine *E* 55 appula *Ev*
 pupes *B*

- et Calabri et cuncti quos adluit aestus uterque,
 qui laeva et dextra Latium circumsonat unda;
 et bis ter denas Campania laeta per urbes
 ceu propriis gaudet festis, quos moenibus amplis
 60 diues habet Capua et quos pulchra Neapolis aut quos
 Gaurus alit, laeta exercent qui Massica quique
 Ufentem Sarnumque bibunt, qui sicca Tanagri
 quique colunt rigui felicia culta Galaesi,
 quos Atina potens, quos mater Aricia mittit.
 65 ipsaque caelestum sacris procerum monumentis
 Roma Petro Pauloque potens rarescere gaudet
 huius honore diei portaeque ex ore Capenae
 milia profundens ad amicae moenia Nolae
 dimittit duodena decem per milia denso
 70 agmine; confertis longe latet Appia turbis.
 nec minus ex alia populis regione profectis
 aspera montosae carpuntur strata Latinae,
 quos Praeneste altum, quos fertile pascit Aquinum,
 quosque suburbanis uetus Ardea mittit ab oris,
 75 quique urbem liquere Cales geminamque Teanum,
 quam grauis Auruncus uel quam colit Apulus asper;
 huc et oliuifera concurrit turba Venafro,
 oppida Samnites duri montana relinquunt.
 uicit iter durum pietas, amor omnia Christi
 80 uincit et alma fides animisque locisque rigentes
 suadet acerba pati, simul aspera ponere corda.

56 calabris *Q* abluit *E*, adluita *Q* est utique *Q* 57 qua *E*²
 leua *AEQT* e (^t m. 2) *A* lacium *B* circumstrepit instant *T*
 58 bis ter denas] qua bis ternas *Bv* cāpinia *Q* 59 quos *om. ADQ*
 60 pulera *B* aut] ã *A*, et *E* 62 saturnumque *T* 63 quiaque *A*, quiaq *Q*
 colōnt *Q* galaesi *AD*, galesi *cet.* 64 antina *E* | materarcia *Q*
 misit *T* 65 sacrum *Q* monumentes *A¹DQ* 66 paulo qui *Q* 67 die *E*
 69 per] post *T* 71 ne *B* 72 montuose *B* 73 equinum *T* 74 quos-
 que] quos *ADQ* horis *B* 75 quisque *Q* celes *B* geminumque *v*,
 gemina qui *Q* theanum *BT* 76 aruncus *B*, auruncis *AQ* appulus *Ev*
 77 oliuafera *B*, oliuiferat *Q*, olifero *v* concurritur *AQ* terra *T*, ba *AQ*
 uenefro *AD*, funefro *Q* 78 sannites *T* mutana *Q* relinquunt *B* 79 uincit
D²T 80 rigentis *ADQ* 81 acerua *B* mollit simul aspera corda *T*

una dies cunctos uocat, una et Nola receptat,
 toto plena sui spatio spatiosaque cunctis,
 credas innumeris ut moenia dilatari
 85 hospitibus. sic, Nola, adsurgis imagine Romae,
 [tu quoque post urbem titulos sortita secundos;
 nam prius imperio tantum et uictoricibus armis,
 nunc et apostolicis terrarum est prima sepulchris].
 tu quoque perpetuas duplici sub honore coronas,
 90 ante sacerdotis, post martyris omne per aeuum
 Felicis complexa tui, gemino bene caelum
 contingis merito diuini mater amici.
 te prius alma pio celebrans altaria cultu
 presbyter instituit placido et moderamine rexit.
 95 nunc quoque perpetuo decorat te nomine Felix.
 namque tuo meritum in gremio sacratus honorem
 ducit odorifero pia conditus ossa sepulchro.
 aurea nunc niueis ornantur limina uelis,
 clara coronantur densis altaria lichnis,
 100 lumina ceratis adolentur odora papyris,
 nocte dieque micant. sic nox splendore diei
 fulget et ipsa dies caelesti inlustris honore
 plus nitet innumeris lucem geminata lucernis.
 nos quoque felices, quibus istum cernere coram
 105 et celebrare diem datur et spectare patroni
 praemia praestantique suis tam grandia Christo
 gratari et laetos inter gaudere tumultus.
 ferte deo, pueri, laudem, pia soluite uota

82 et una et *Q* 83 totaque *v* suis *Bv* spacio *ET*, *om. cet. v* pa-
 ciosaque *T*; limina *add. B m. 3 et v* 84 innumeris *Q* 85 assurgis *ET*,
 assurgit *v us.* 86—88 (= *carm. XIII, 28—30*) *om. ADEQ* 88 est] es *B*
 89 duplicis *Q* 90 per eum *Q* 91 feces *Q* geminos *T* celos *T*
 93 pius *B*, *om. AQ* alma] parens *add. s. l. in ras. D¹* 94 presbiter *BD*,
 presbit̃ *Q* rexit *om. Q* 95 nunc *ω*, hinc *v* quoque] que *T* te *om. Q*
 nomi *Q* 96 inque tuo merito gremio sacratus honore *T* 97 sepulcro *B*
 98 niues. hornantur *Q* 99 lignis *B* 100 limina *ABD*, lynina *Q* ad-
 orentur *ADQ* paphyris *AQ* 101 splendorque *B* 103 nitet] micat *Bv*
 104 iste *Q* 105 datur expectare *T*, datur et expectare *B*, datur spectari *Q*
 108 pie *ADQ*

- et pariter castis date carmina festa choreis,
 110 spargite flore solum, praetexite limina sertis.
 purpureum uer spiret hiems, sit floreus annus
 ante diem, sancto cedat natura diei.
 martyris ad tumulum debes, et terra, coronas.
 ast illum superi sacra gloria liminis ambit
 115 florentem gemina belli pacisque corona.
 hunc, precor, aeterna nobis cum pace serenum
 posce diem, hoc iterum liceat gaudere reuerso
 annuaque hic et uota tuis et carmina festis
 reddere placati tranquillo numine Christi.
 120 hic amor, hic labor est nobis; hæc uota tuorum
 suscipe commendaque deo, ut cum sedula cura
 seruitium nostrum longo tibi penderit aeuo,
 tunc demum placitos pietate laboris alumnos
 absoluas mittente manu, positasque tuorum
 125 ante tuos uultus animas uectare paterno
 ne renuas gremio domini fulgentis ad ora,
 quem bonitate pium sed maiestate tremendum
 exora, ut precibus lenis meritisque redonet
 debita nostra tuis. cum tu quoque, magna piorum
 130 portio, regnantem, Felix, comitaberis agnum,
 posce ouium grege nos statui, ut sententia summi
 iudicis hoc quoque nos iterum tibi munere donet,
 ne male gratatis laeuos adiudicet haedis
 et potius dextre positos in parte piorum
 135 munifico pecori laudatisque adgreget agnis.

110 lumina *B* 111 purpureum *Q* hiemps *ABD* sit] it *Q*
 112 sanctum *T* 114 luminis *BTv* 115 pacis qui *Q* 116 nobicum
Q, nobiscum *v* 117 postte diæm *Q* ruerso *T*, reumso *Q* 118 hic
om. B 119 placiti *D* tranquillo *Q* nomine *BQ*, munere *T* 123 tum *T*
 placidos *BEv* pietatis *Q* alumnos *B* 124 absoluat *Rosw.* 125 ante
 uos uultu *Q* animos *B*, ⁿⁱamas *Q* 126 rennuas *D* 128 plenis *Bv*
 130 comitaueris *B* 131 poste *Q* greges *T*, in grege *fort.* 133 gratatis
D, gradatis *Q*¹, leuos *BET* edis *EQ* 134 et] sed *Tv* dextre *BET*,
 dextrae *ADQv*, dextra *Rosw.* posios *T*, positas *ex* positus *Q*¹ dextra ex-
 positos *coni. Chatelain* piorum *E*, priorum *ADQ*, salutis *BTv* 135 lau-
 datis (*om. que*) *B*. — Explicit secunda. incipit tertia *D*.

XV.

Annua uota mihi remeant, simul annua linguae
 debita, natalis tuus, o clarissime Christo
 Felix, natali proprio mihi carior, in quo
 quamlibet innumeris sint gaudia publica turbis,
 5 est aliquid speciale tuis, quod nos tibi Christus
 esse dedit, uiles caro largitus amico,
 non quia tu dignus famulis tam uilibus esses,
 aeternis dignante deo comes ire triumphis,
 sed quia nos inopes aequi indignosque salutis
 10 sic uoluit ditare pater bonus, ut male dites
 criminibus uersa in melius uice diuitiarum
 pro cunctis opibus cunctisque affectibus et pro
 nobilibus titulis et honoribus omnia uanis
 Felicem caperemus opes patriamque domumque.
 15 tu pater et patria et domus et substantia nobis,
 in gremium translata tuum cunabula nostra,
 et tuus est nobis nido sinus, hoc bene foti
 crescimus inque aliam mutantem corpora formam
 terrena exuimur stirpe et subeuntibus alis

XV. ABDEGQRT; *A* *exh.* 45—48, *Beda de re metr. ed. Keil tom. VII*
exh. um. 299. — Incipit natalis quartus *B*, incipit carmen anni IIII · *E*,
 uersus s̄ci paulini ēpi de uita s̄ci felicitatis libri VI · *G*, incipiunt sex libri
 felicitatis sancti *R* 1 remiant *G*, redeunt *T* · anna *G* 2 clarissime *G*,
 clarissime *E*, km̄e *T* christo *om.* *T* 3 felix it *Q* clarior *ADQ* 4 in-
 numeraris *Q* fiunt *T* publica *ABGR* 5 aliquid *T* nos tibi] nost̄ *Q*
 x̄ps tibi *GR*² 6 esse *om.* *R* claro *coni.* Zechmeister amicus *Q*, ami-
 cos *E* 7 tū *R* dignus] indignus *coni.* Zechmeister famulus *Q*¹ 8 di-
 gnate *Ev*, dignitate *D* comites *B*, te comitem *GR* (*sed te exp. in R*)
 9 set *B* aequi *ADQ*, iustique *R*¹, iustitiae *G*, iusti *cet.* indignos-
 que (*uo in ras.*) *E*, indignosque *cet.* 10 si *Q*, te *T* ditare (~ *eras.*) *G*
 11 creminibus *GR*¹ melius] milibus *D* 12 prae *R* cunctisque] uni-
 uersisque *GR* affectibus *R* pro *om.* *GR* 13 nobilibi *Q*, et nubilibus
G, nubilibus *R* honoribus *R* omnibus *GR* 14 cuperemus *T* opes
Q, opes *ex opm corr.* *G* domumque] et domum *GR*¹ 15 patriae *ADQ*
 et *om.* *ADQT* 16 tuum translata *G*, translatum *Q* conabula *GR*
 nam *Q* 17 tuus] tutis *T* 18 motantes *BR* 19 subeuntibus *T*

- 20 uertimur in uolucres diuini semine uerbi.
 te releuante iugum Christi leue noscimus, in te
 blandus et indignis et dulcis Christus amaris.
 ista dies ergo et nobis sollempnis habenda,
 quae tibi natalis, quia te mala nostra abolente
 25 occidimus mundo, nascamur ut in bona Christo.
 surge igitur, cithara, et totis intendere fibris,
 excita uis animae; tacito mea uiscera cantu,
 non tacita cordis testudine dentibus ictis
 pulset amor, linguae plectro lyra personet oris.
 30 non ego Castalidas, uatum phantasmata, Musas
 nec surdum Aonia Phoebum de rupe ciebo;
 carminis incentor Christus mihi, munere Christi
 audeo peccator sanctum et caelestia fari.
 nec tibi difficile, omnipotens, mea soluere doctis
 35 ora modis, qui muta loqui, fluere arida, solui
 dura iubes tu namque asinam reboare loquendo
 perfectamque tibi lactantes condere laudem
 fecisti et solidam soluisti in flumina rupem
 et terram sine aqua subitis manare fluentis
 40 iussisti, deserta rigans in spem populorum,
 in quorum arentes animas pia gratia fluxit,

36] (Num. 22, 28). 37] (Ps. 8, 3).

20 in *om.* *Q* 21. releuant *Q*, reuelante *ex* reueantur *corr. G*, releuante
ex reuelante *R m.* 2 leue *B s. l. m.* 3 nos scimus *T* 22 blandis *B*,
 blanda *GR* christus *om.* *GR* 23 ista] ita *D* et *om.* *GR* sollempnis
 nobis *GR* sollempnis *DET* 24 natalis est *GR* nostrā *Q* 25 occidimur
D²E, occidamus *Q*, occulimus *T* munde *T* ut nascamur *GR* 26 ex-
 surge *GR* cythara *ERT ut solent* intedere *Q* 27 cantu] tactu *T*
 28 ictis] istis *T* 29 linguae] lire *E* lira *BGR*, cor *v* personat *R*
 Plectro lingua lyre: plectro lyra personet horis *T* 30 ergo *GR* fantas-
 mata *ω* mussas *R* 31 sordum *GR* aonie *B*, auoniae *G*, iuoniae *R*,
 iconia *T* foebum *ADQR*, phebum *E*, febum *BG* eyebo *G¹R* 32 in-
 cestor *D¹* \tilde{x} ps in \tilde{s} ps *corr. G* 33 peccator *Q* sancta *BGR* 34 de-
 ficile (il *ex* el? *corr. G*) *GR*, difficilem *Q* 35 multa *BR¹* soluii *R*
 36 assinam *BR¹* roboare *ER¹*, reāboarae *Q*, recare *B* 37 latentes
Q, lactentes *Tv* 38 et] ac *R* soluisti] uertisti *B m.* 2 rumpe *Q*,
 rubem *R* 39 manere *G¹R¹* 40 iusisti *G¹R*

- quos Christus uiuo manans petra fonte refecit.
unde ego, pars hominum minima, isto munere fretus
roris, Christe, tui uiuos precor aridus haustus.
- 45 da uerbum de fonte tuo, tua non queo fari
te=sine; namque tui laus martyrīs et tua laus est,
qui facis omnipotens homines diuina ualere
fortiaque infirmis superas de carne triumphans,
aërios proceres uincens in corpore nostro.
- 50 quare ades, ut duce te repetens ab origine pergam
Felicem narrare tuum, cui nobile ductum
ex Oriente genus; nec enim magis altera tellus
Felicis patriam decuit quam quae patriarchas
quaeque pios tulerat, Christi sacra uasa, prophetas,
- 55 unde et apostolicis fundens sua flumina linguis
totum euangelii sonus emanauit in orbem.
debitus inde deo Felix, genitore profecto
Italiam necdum genitus, tamen in patre uenit,
cuius ut affectu nostris oreretur in oris
- 60 nec cuiquam natum nisi nobis se meminisset.
sic pater Abraham domini praecepta secutus
mutauit patrias externo cespite terras
deposuitque sacrum Chananaeis semen in aruis;

42 manens *G* fonte *Q* refecit *GR*¹ 43 ergo *G*¹*R* pars (p ex p
corr.) *G* 44 praecor *R*¹ ut solet aridus austus *Q* 46 laud^s *Q* martiris
GR 48 superans *BAEGR* triumphas *BAD*¹*EGR*, triumphis *D*²*T*
49 *om.* *ADEQ* aereos *BR*, ethereos *T*, Assyrios *v* 50 ducet et *Q* re-
petens *om.* *T* 51 nubile *GR*¹ dictum *QR*¹ 52 oriente] origine *R*
53 felices *Q*¹ dedecuit *R*¹ quem que *B*, quam illaq: *GR* sed illa in *R*
exp. m. 1 54 queq; *EQ*, q:q: *G* tuos *T* tullerat *R*¹, tollerat *G*¹ x̄ps *Q*
uassa *R*¹ profetas *GR* 55 uno *AQ*, una ex uno *D*², imo *E* et *om.* *R*
suas *Q*, *om.* *T* fulmina *v* 56 euangelii *GR*¹ eminauit *Q*, emanauit *G*
57 praefecto *G* 58 INitaliam *G*, inetaliam *R* 59 ciues *AQ*, nobis
cuius *G* at *Q* affectus *D* oriretur *DET*, oretur *G* 60 ne cuiquam
GQRT natus *D*² se miminisset *G*, remansisset *ADQ* 61 sic patriarca *T*
abram *Q*, habraham *A* çonsecutus *R* 62 motauit *R*¹ cispite *GR*¹.
excepta *B* us. 63 et 64 *om.* *v* posuitque *T* chananeis *BD*, cananeis
EQT, channaneis *GR* semen] semper *T*

- unde peregrinas abeunte propagine terras
 65 mystica Felicem nobis transmisit origo,
 quem perfecta fides illa radice profectum
 prodidit, ut nobis esset pia uena fidei.
 Felix nunc etiam posita cum carne quiescit,
 spiritus in Christo uiuens, operantibus altae
 70 uirtutis meritis Abrahae semine mutat
 duritiam lapidum, quos suscitatur in bona uitae.
 hac igitur genitore Syro generatus in urbe
 dilectam coluit patriae sub imagine Nolan
 sede beans placita multoque relictus in auro
 75 diues opum uiguit quamuis non unicus heres.
 Hermia cum fratre sui cognomine patris
 terrenas diuisit opes, caelestia solus
 obtinuit Felix; geminos sententia discors
 diuisit fratres: Hermiam mundus abegit,
 80 Felicem Christus sibi sustulit; ille caduca
 maluit, hic solida; praesentibus ille cohaesit,
 iste solum caelo uertit, patrimonia regnis;
 ille heres tantum proprii patris, iste coheres
 Christi. sed quis tam uariam miretur ab uno
 85 sanguine progeniem, ueterum inter sancta parentum
 pignora qui relegat, populorum stirpe duorum

64 inde *T* abeunte *ADQ*, obeunte *ET*, subeunte *BGR* propa-
 ginem *Q* 65 mistica *BGQRT*, mystica *E* transmissit *R*, tranmis *Q*
 orego *G* 66 perfectus *Q* perfectum *GR¹T* 68 possita *R* 69 spiritu *R¹*
 uiuens in \widehat{xpo} *GR¹* 70 abraha *BEQT*, abrachae *GR*, abrahe qui *T* se-
 mine *om. GR*, *add. G in mg. alia m.* motat *R¹* 71 duritiam *T*;
 simine *add. GR (sed G exp. m. alia)* in *om. Q* 72 hic *R* genitore *G*
 siro *BGR* natus in nutritus *corr. R m. 2*, genarat; *Q* orbe *G¹*
 73 dilectam *R¹* nulam *R¹* 74 sedem beatam *GR* placito *GR*
 multaque *T* reliquit *E* 75 inopum *Q* ueguit *R¹* quamquam
BGR 76 cognomento *GR* 77 opus *Q* 78 gemina *R* 79 abegit] *R*
 elegit *BGR* 80 sibi christus *ADQ*, \widehat{xpe} sibi *T* sustullit *R* cau-
 duca *R* 81 malluit *BGR* cohesit *G*, cohesit *R* 82 patrimonia *R*
 regni *BGR*, regis *Q* 83 proprii *R* coheredes *R* 84 qui istam *B* mire-
 tur uariam *G* unu *G inter scrib. corr.* 85 propaginem uerum *R* pa-
 rantū *G* 36 pignera *T* religat *G* stirpe duorum *om. Q*

fecundam pugnās uteri doluisse Rebeccam
 conquestamque deo grauidi luctamina uentris?
 cum iam tunc fremeret sanctae intra uiscera matris
 90 quae nunc intra uterum mundi discordia saeuit,
 hispida Iudaeis hirti sectantibus Esau
 perfidiae, addictis populo seruire minori,
 at nobis leuem per lenia pacis Iacob,
 qua uia lucis agit, meliore sequentibus ortu.
 95 ergo pari dispar fratrum de sanguine sanguis
 Hermias uelut asper Edom terrena secutus
 squaluit in uacua captiuus imagine mundi
 duraque Idumaei praelegit iura parentis,
 in gladio uiuens proprio uanaeque laborem
 100 militiae sterilem tolerans, qua Caesaris armis
 succubuit, priuatus agens ad munia Christi.
 at meus aeterni satus arma capessere regis
 in patris Israel migravit nomina Felix
 seseque a puero pia mens caelestibus edens
 105 instituit seruire deo; nec gratia pauper
 adfuit, et quantum sitiebat corde capaci
 lucis hians animus, tam largiter influa traxit

87 fecondam *R* uter *B* rebetcam *Q*, rebicam *R* 88 conquesta-
 que *Q* grauida *G* 89 tum *T* fremerēt *B* inter *BRT* *um.* 90
ante 89 *pon.* *GR* inter *G* 91 hispidas *BGR*; *ad* hispida *adscr.* in
mg. *D*: hispidaridacis hirsuti *GR*, hertis *Q* et cantibus *Q* essau *R*
 hirtis sectantibus, Esau *v* 92 perfidie *B*, perfidias *G*, perfidas *R*, per-
 fida *ADQ*, perfidia *ETv* addictas *B*, adductis *R* 93 laeuem *BT*
 lenia] laeuia *v* 94 quia *G* uiam *GR* hortu *Q* 95 pari] patri *B*,
 patrum *GR* sanguis *GR*, sanguinis *Q* 96 hermiā *T* uelud *BR*
 uelugas per *E* edum *Q*, aedum *R* sequutus *B*, scutus *Q* 97 scaluit
G, squaluit *R* captiuus *GR* magine *Q* 98 idomei *G¹R*, idimaei *Q*
 praelegit *R* rura *v* potentis *GR* 100 stirilem *G* tollerans *BG¹R*
 qua *GR*, quia *ADQ*, que *BET*, qui *v* cessaris *GR* 101 sucubuit *B*
 priuatus *G* aegens *T* menia *B*, monia *Q*, moenia *GR* 102 satus]
 partus *GR* capissere *ADGQR* 103 israhel *DT* migravit israhel *R*
 104 sesequi *Q* aedens *R* 105 paper *R¹* 106 sinebat *T* sagaci *B*
 107 lucis *Q¹* hians huius animus *G* largitur *Q* influxit radiis
 (radius *R*) *GR* traxit *om.* *GR*

- dona dei. primis lector seruiuit in annis.
 inde gradum cepit, cui munus uoce fideli
 110 adiurare malos et sacris pellere uerbis.
 quod quia perspicua meriti uirtute gerebat,
 iure sacerdotis ueneranda insignia nactus,
 mente loco digna meritum decorauit honorem.
 sed ne sola sacrum caput infula comeret illi,
 115 extitit et potior geminandae causa coronae,
 dira profanorum rabies exorta furorum,
 cum pia sacrilego quateretur ecclesia bello
 praecipueque illos populo deposceret omni
 impietas, quorum pietas insignior esset.
 120 tunc senior sanctis Nolanam legibus urbem
 Maximus et placido formabat episcopus ore,
 presbytero Felice potens, quem mente paterna
 complexus ueluti natum sedisque uouebat
 heredem; subita sed tempestate fugatus
 125 non cedente fide petiit deserta locorum.
 tunc magis atque magis quaesito antistite Felix
 claruit obpositus gladiis solusque fidei
 inuidia effectus, nec spectabatur honore;

108 dono *GR*, dō *D* seruit *G* armis *T* 109 coepit *DG¹R* cui] ouī *T* minus uoci *Q* 100 pellare *Q*, uellere *v* 111 perspecua *B* uirte *T* regebat *v* 112 iure] inde *T* nactus *BD²ET* 113 mente] iure *T* locum *AQ* dignum meriti seruauit *T* 114 set *B*, et *T* solum *R*, solam *Q* capud *GR* infola *AGQR* uiro sacrum caput infula uelet *v* 115 exstet *R* corne *Q* 116 dura *T* rabias *Q* ex-torta *A*, ex *Q* 117 cupiam *Q* sacrislego *Q*, sacrilegi] *R* quatitur *R* ecclesia *DT*, aeclesia *GR*, ecclesia *B* bella *B* 118 p̄populo *GR*, p̄p̄lo *B* posceret *B* omnis *BGR*, om. *Q* 119 impietatis *G¹* 120 tum *ADE* s̄s̄ *G* nolam *BR*; sub *add. B*, qui *add. G m. rec.* 121 et *T*, e *cet.* formaaba *Q*, firmabat *GRT* episcopos *AD¹* 122 Presbitero *D*, Bp̄fo *B*, praesbitero *AQ*, prespitero *G*. prispiterio *R* felici *R* 123 complex *G* natus *Q* sedis *R* uouebat *ADEQT*, fouebat *BGR* 124 sed] sub *BGR* 125 cendente *G¹* petit *BGR* 126 atque] ac *GR* antestite *AGQR* 127 obpositus *GR* gladis *GR*, rabidis *T* *us.* 128 et 129 om. *Q* affectus *Col.* expectabatur *B*, ministra tabatur *G*, ministrabat *R*, monstrabatur *coni. Chatelain*

- maior honore fides, quia tantum causa fidei.
 130 tunc petitur, sua cum draco liuidus excitat arma,
 prouere id cupiens quo surgimus et cadit ipse.
 ergo truces poenas fugiente antistite solus
 uel primus de plebe quasi de corpore uertex
 competitur Felix. hunc omnes uincere certant
 135 et quasi praecelsam obsessis in moenibus arcem
 facta mole petunt, cuius munimine uicto
 cetera iam facili cadat urbs prostrata ruina.
 o digna infidis dementia! creditur uno
 extinguenda fides, totus quam credidit orbis.
 140 heu, misera impietas, infernis caeca tenebris
 quo ruis? in quem tela moues? an credis in uno
 mortali constare deum? et, si corpora soluas,
 uim simul et mentem diuinam posse aboleri?
 quae mundi per membra meat, qua nasceris ipse
 145 indignusque aleris, cuius de numine pendet
 uincere uel uinci, cuius uirtute uel unus
 fortior innumeris, pietate armatus inermi
 armatos ferro, sed inermes pectora Christo
 prosternit superante fide, quae conscia ueri
 150 caelestis uitam praesenti morte futuram
 comparat et uicto uictricem corpore mentem

129 tantum quia *v* 130 tum *T* peccat *B*, petit *GR* cum sua
GR liquidus *ADQ* excidit ^t am^t arma *Q* 131 qua *B* cadat *R*
 132 antestite *GR*, antistite *Q* 133 uertix *AQR* 134 uincere] uiscera *Q*
 135 quassi *G* p̄celsa *Q* in *om.* *B* menib^u *G* arcem] partem *GR*
 136 mola *Q* uincto *D* 137 caetera *A*, ceter *Q* prostrata cadat pars
GR constructa *B*, constrata *v* 138 infides ⁱ *Q* 139 extinguenda *G*,
 extincta *R* 140 inferni *BGR* caca ^e (^e *m.* 2) *A*, cecata *GR* 141 mo-
 nes *G*¹ credes *ADQ* 142 mortale *G*¹ constari *B*, constrare *R*
 dñm *GR* 143 uis *GR* et simul *R* 144 membra *B* eat *R* 145 no-
 mine *AQ*, munere *T* 146 uenci *R* 147 armatus *T*, armatur *E* in-
 ermis *BT*, inhermis *GR* 148 armatis *T* inhermes *GR*, inermis *T*
 pectore *BGR* 149 prosternit *G*, prosternat *BR*, prosternet *cet.* 150 p̄sen-
 tam p̄senti *Q* 151 mente *Q*

- laeta deo referens gaudentibus inuehit^f astris.
 quid iuuat ergo pium tanta quod mole furoris
 Felicem, uesane, petis? manet intus operto
 155 mens inuicta deo; nec iam tibi sola resistit
 terreni natura hominis; deus ipse repugnat
 quem petis, atque tuis, serpens antique, uenenis
 ipse offert se per famulorum corpora Christus
 teque tuis nectens laqueis in caede suorum
 160 sternit, per mortis speciem de morte triumphans.
 sed fera corda suos stimulis furialibus error
 sanguinea flagrare siti sanctumque cruorem
 urgebat ueluti sceleris deponere palmam.
 ergo ubi sacrilegos excepit Nola furores
 165 intentosque piis expauit ciuibus enses,
 quaeritur excussa Felix uenerandus in urbe.
 nec refugit celso iam spirans sidera flatu
 et tacitis acuens stimulis in proelia mentem,
 inpauidus trepidum seruabat pastor ouile,
 170 exemplo domini promptus dare pro grege uitam.
 ergo alacer saeuos perstat quasi murus in hostes
 et canis florente fide reuiescit in annis,
 totus in astra animo, Christi memor, inmemor aevi,

152 referens *G*, refferens *R* gaudientibus *R* inuenit *Q*, *om.* *R*
 astris inuehit *G* inuehit referens gaudentibus *B* 153 qui diuat *G*
 furo^{ris} *add. sic in mg. G m. 1* 154 uassane *G*, uassanae *R* operta *G*
 155 inuictatō *T* restitit *R*, restitit *G* 156 terrena *GR* natora *Q*
 ipsa *Q*, in se *R* repugnat] pug *Q* 157 adq. *G* tui *A* ueninis *R*, *om.* *Q*
 158 se per] semper *Q*, se pro *T* corpore *T*; suorum *add. GR* 159 ser-
 uorum suorum *GR* 160 de morte *om.* *R* 161 coda *Q* suis *BGQR*
 furalibus *R*, feralibus *T* eror *Q* 162 sanguine *R* flagare *A*, flagrans
GR sitis *B*, *om.* *GR* sanctique *Q* 163 deposceret *G* 164 excipit *G*,
 excoepit *R* 165 intentusque *v*, intentos *R* pijs *G* ensis *Tv* 166 que-
 ritur *ABEQ* excusa *A*, excursa *T* uelix *R* 167 refuga *Q* celo *B*
 ipse spirans *G*, sprans *Q* sedera *R* flatu iam sidera spirans *B*
 168 acuent *G*¹ stimuli *Q* 169 oliue *Q* 170 dñs *Q* prumtus *R*,
 promptus promptus *Q* 171 seuos praestat *B*, perstabat seos *G*, perstabat
 seus *R* murum *Q* 172 reuiscit *Q*, reuiescebat *GR* 173 in astra]
 erat in astra *G*, in astra erat *R*, intra *ADQ* eui *GR*, aui *Q*

- corde deum gestans et plenus pectora Christo.
 175 nec iam se capit ipse, sacer maiorque uideri
 sidereumque oculis et honorem fulgere uultu.
 ilicet arripitur gaudens saeuisque furentum
 protrahitur manibus, sed, qui mos hostis iniqui,
 cui potior labor est animas quam corpora nostra
 180 perdere, dilatatum gladio terroribus ante
 temptat et in mortem surgit gradibus poenarum.
 primus supplicii de carcere textitur ordo.
 ferrea iunguntur tenebrosis uincola claustris;
 stat manibus colloque chalybs neruoque rigescunt
 185 diducente pedes; sternuntur fragmina testae,
 arceat ut somnum poenalis acumine lectus.
 nec requie tamen est uacuum nec luminis expers
 confessor, cui iam sociatus in omnia Christus
 compatitur, uirides grauior cui poena coronas
 190 multiplicat, spatiantem polum qui mente peragrat.
 seque ipsum, uincto quamuis in corpore, liber
 spiritus anteuolat summi in penetralia Christi
 praemeditante anima certis sua praemia uotis.
 ergo beata sacris Felicem passio poenis

174 pectore *BGR* 175 se iam *T* maior quid *Q* 176 sidereum qui
Q, sydereum *G*, sed ereum *R* honorem *AE*, hominum *G*, honorum *cet.*
 fulgere *om.* *Q* uultu *Q* 177 Et licet *v*, Elicet et *B* arripitur *R*
 furentem *B* 178 protrahitur *GR*, protraitur *A*, pertrahitur *v* set *B*
^{ho} estis *G* antiqui *G* 179 animos *v* 180 delatum *BGR* 181 urgit *GR*
 in mortes urget *coni. Chatelain* gradibusque *ABGQR* paenarum
A²G, penarum *A¹* in mortem poenarum gressibus exit *v* 182 sub-
 plitici *G*, supplicii *R*, suplicii et *B*, supplicii *cet.* ordo textitur *GR*, su-
 mitur ordo *E* 183 tenebris *G* 184 instat *GR* colloqui *Q*, ferro-
 que *T* calybs *ADE*, calibs *Q*, chalibs *T*, calips *B*, chalebs *G*, caleps *R*
 rigentes *T* 185 deducente *BD²EGT*, deducante *R* fracmina *B*, fra-
 mina *T*, fragmenta *GR* 186 arceat *Q* sumnum *R* paenalis *G*,
 penalis *AE* lectur *Q* 187 est] nec statu *add. GR* numinis *BGR*
 expers *Q* 188 cuiam *Q* 189 paena scoronas *G* 190 spatiantem *Q*
 qui polum *R* 191 se *R* uicto *G*, uictum *T* quam ^{uis} *R* libus *Q*
 192 petralia *Q*, penetrabilia *G¹R²*, petra *R¹* 193 p me ditante *Q* anima
 omnia *R*, omnia anima *G* ceteris *T* 194 paenis *G* *semper*

195 urgebat grauibus uinclis et carcere caeco,
quantasque ex homine induerat caro subdita poenas,
tantas a Christo recipit patientia palmas.

Maximus interea solis in montibus aeger,
contentus fugisse manus feraliaque ora

200 carnificum, diuersa at non leuiore ferebat
martyrium cruce, quam si ferro colla dedisset
membraque tormentis aut ignibus; acrior illum
cura sui gregis urit et afficit; uritur igne
frigoris et gelido caeli de rore rigescit,

205 panis inops tectique simul, noctemque diemque
peruigil, intenta iungit prece tempus utrumque,
dumosa prostratus humo compungitur artus
sentibus et mentem curis, intusque forisque
dimicat et ruris spinas in corpore perfert,

210 tristitiae patitur spinas in pectore maesto.
duris dura tegens cruciatu mentis acerbo
membrorum tormenta leuat, sensumque doloris
corporei excludit mentis dolor. attamen aegra
materies terrae, licet inconcussa maneret

215 uis animae spernente fide labentia carnis,

195 utgebat *Q*, urgebat et *GR* uinclis *GR*², undis *Q*, uindis *A*
cercere *R* 196 quantas *R*, quantaque *AD* indurat *Q* penis *T*
197 recepit *AQ* patientiae *GR*, paciencie *B* palmās *B* 199 feralia *B*
200 carnificium *R* at *om. R* leuiora *BT*, latiore *E* 201 crucem
quasi *T* ferro si *B* colla dedisset *om. Q* 202 turmentis *G* aut
ginibus *Q* 203 grēs *Q* et adfecit exoritur *G*, et adfecit et uritur *R*,
et adfigitur *ADQ* igni *GR* 204 furigoris *G* gilido *GR* regescit
R; riquescit *E* 205 inobs *GR* simul] simus *T* noctem *R* 206 per-
uigili *BR*, peruigem *G* intacta *AEQ*, tenta *G*, intacta *coni. Chatelain*
praece *GR* fere semper utrique *ut uidetur A* 207 domosa *G*, do-
mussa *R*, dumoso *B* prostratus *ω*, dum stratus *v* aretus *GR* 209 de-
micat *R* corpore — 210 spinas in *om. Q* 210 tristitiem *A*, tristi-
fices (fices *m. 2 in ras.*) *D*, tristitiae et *fort.* 211 aceruo *BR* 212 tur-
menta *R* 213 corporei *ET*, corporeis *B*, corporis *GR*, corpore *ADQ*
mentis *ADQ*, cordis *cet.* 214 matheries *Q*, matiries *R* inconcusa *A*
manet *G* 215 superante *G* libentia *D*; subplicita *add. GR*

- uicta hieme atque fame duroque adtrita cubili
 deficiente suam linquebat corpore mentem,
 altius et uacuis fessi senis hausta medullis
 frigora pellebant glaciato sanguine uitam.
- 220 mota patris summi pietas antistite tanto
 non tulit obscuro consumi funere corpus.
 quamquam et ut Elian istum quoque pascere posset,
 esciferas uolucres ieiuna per auia mittens,
 posset et ut Mosen secreto operire sepulchro;
- 225 sed soli hoc dederat deus uni munus amico
 arcana tellure tegi, quia iure decebat
 tantus honos illud corpus, quod comminus ore
 fulserat et sermone dei, ut mortalia functus
 iura deo tantum frueretur teste sepulchri.
- 230 ergo sacerdotem confessoremque sereno
 lumine respiciens tacitis tabescere siluis
 non tulit ulterius mitis pater, et quia digno
 condignum comitem meritis sociare parabat,
 Felicem numero de carceris eligit omni,
- 235 cuius id adponat meritis opus, ut senis almi
 membra leuet reuocetque animam reuehatque refotum

216 hime *G*, hema *R* atrita *A* cubuli *R* 217 *om. E* difi-
 ciente *G*, deficientes *AQ* linguebat *Q* corpora *Q* 218 et] e *BGRv*
 hausta] acta *T* medullis *Q* 219 frigura *G* sanguine *Q* 220 mota
G, motat' *R* antestite *AGQR* 221 tullit *GR* obscura *B* cū sumi *Q*
 222 et ut] ut *ADEQv* heliam *BEGRTv*, helian^{et} (^{et} *m. 2*) *D* istum
 quoque *ADEG²QR*, sic istum *BTv*, sic iustum *G¹* 223 per auia
 mittens ieiuno *GR* 224 moysen *BERT* sepulcro *BR* 226 *om. GR*
 archana *BDET* cure *Q* 227 tantum *GR* honus illud *A*, bonus
 illud *Q*, munus ut illud *GR* corpus] niuus *add. R* 228 ut *om. GR*
 functum *GT*, iura functum *R* 229 iura *om. R* tam̄ *B*, tanti *v*,
 taciti *coni. Sacch.* testa *v* sepulch^{re}ri *R* 231 conspiciens *G*, re-
 spiciens *R¹* taciti *Q* 232 ulterius non tulit (tullit *R*) *GR* alterius *T*
 quia] quae *Q* digno *G s. l.* 233 comitem condignum itineris *GR*
 meriti *ADQT* 234 felicem parabat, *R* elegit *BDGR* 235 id *om. R*
 adponit *B* opus ut] et *ADQ* 236 reuocet qui *Q*. reueatq. *QT*,
 reuechatque *R* refotum] spectatis *add. GR*

adtonitisque ouibus cari solacia reddat
 pastoris. uenit ergo micans iam nocte silenti
 angelus et tota uinctorum in plebe reorum
 240 Felicem solum, pietas cui sancta reatum
 fecerat, adloquitur; fugit atri carceris horror.
 uoce simul sacri Felix et luce ministri
 excussus tremit et uerbum trahit aure fideli.
 ac primum, ueluti ludentis imagine somni
 245 accipiat mandata dei, stupet anxius et se
 causatur non posse sequi prohibente catena
 insuper et claustro simul et custode teneri
 carceris obsessi. sed uox diuina morantem
 increpitans iubet excussis adsurgere uinculis.
 250 et subito ut molles manibus fluxere catenae,
 sponte iugo ceruix ferrato exuta leuatur
 prosiliuntque pedes laxato caudice nerui.
 mira fides! saluis reserato carcere claustris
 sopito custode fores interritus exit,
 255 perque ipsos uia fit, per quos uia clauditur; ibat
 angelus et tacitae per amica silentia noctis
 lux et iter Felicis erat. nonne unus in omni
 Christus adest sancto? sicut uiget omnibus idem
 spiritus in Christo genitis, sic ipsa piorum
 260 gratia concordat. ueterem remeare recenti

239] (I Petr. 2, 19. 3, 14).

237 adtonitisqui *Q* solatia *ET* .238 iam] in *T* 239 uictorum *R*
 reuorum *G* 241 fuit *B* acri *Q* 242 felex *R* 243 excussit *AQ*
 tremet *R* trahit *R*, trahitur *T* aura fidelis *Q* 244 uelut *ADQv*
 eludentis *v* sumnii *G*, sumni *R* 245 accipit *GR* mundata *Q* anxius
GR et se] esse *B*, et *GR* 246 causatus *E*, causatur se *GR* 247 clau-
 stra *B* 248 uox *om.* *R*, nox *Q* 249 increpans *R* uinculis *G* 250 noles
Q, nolles *A* 251 ferroque *GR* 252 pedis *T* 254 subito custodes
BGR foresque *BR*, foraresque *G* exiuit *R*, exiit *G* 255 iabat *G*
 256 noctis silentia *GR* 257 felici *R* erat] iter *AD*, it̃ *Q* none ⁿ uns ^u *G*
 omnes *BGR* 258 sc̃s *B*, sanctos *GR* sanctos christus adest *G* 260 con-
 dat *Q* uetm̃ *B* remiare *GR* renti *Q*

historia uideo speciem, qua iussus abire
 bissono sublimis in agmine discipulorum
 Petrus sponte sua uinclis labentibus eque
 carcere processit clauso, qua praeuius illum
 265 angelus Herodi praedam furatus agebat.
 sic meus educente deo geminata per atra
 carceris et noctis reliquis obscura sed uni
 inlustrata sibi Felix inpune per ipsos
 custodes constante premens uestigia passu
 270 callibus ignotis directus iussa petebat.
 et postquam emensus secretos auia saltus
 rura locum fessi senis inuenit, aegra trahentem
 iam tenui cernit maestus suspiria flatu.
 et primo ut cari cognouit membra parentis,
 275 fusus in amplexum dat uultibus oscula notis
 et temptat gelidis reuocare fouendo calorem
 artubus et crebris adflatibus oris anelli
 reddere uiuentes tepefacto corpore sensus.
 sed neque clamatu est neque pulsu mobile corpus
 280 iam simile exanimo, modicus tamen ultima uitae
 flatus et internae prodit trepidatio fibrae.

263] (Act. 12, 7. 10).

261 historiam *T* specie *T* quam *G*, quia *B*, aut *R* uisus *R*
 abire *BT* et in *mg.* *G*, adiri *P*, adiri *cet.* 262 bissonus *R*¹, bissonos *ADQ*
 sublimi in (in *om.* *Q*) imagine *ADQ*, princeps super agmine *v* 263 uin-
 culis *GR* latentibus *DQ* aequae *ADGQ*, aequae *R* 264 praecessit *R*
 cluso *R* quo *BGR* 265 erodi *R* furatus] futurum *GR* regebat *R*
 266 edocente *R* $\delta\eta\theta$ *G*, die *T* gemina *B* 267 cerceris *R* et] ac
BR 268 felex *R* 269 constanti *R*, cunctante *E* 270 callidiss ex
 callidus *R* iusa *G*¹*R*, iussu *D* 271 mensus *T* secretus *AQR* auis
Q, auiaque *GR* altus *Q* 272 iura *AD*¹*Q*, pura *v* fessis *AQ* seni *R*
 thraentē *AQ*, trachentem *R*, trachantem *B* 273 nam *AQ* uestigia *T*
 flatus *AQ* 274 cognouit *R* 275 fessus *GR*, fluxus *Q*, fustum *T* am-
 plexus *T*, camplexum *G* da *Q* uultibi *B* nostis *R*¹ 276 gilidis *R*
 fuuendo *G*, fouenda *Q* 277 artibus *Q*, arctibus *GR* anelli *AQ*, ang-
 chelli *G*, ancelli *R* 278 typefacto *R* 279 clamatū *B* est *om.* *G*
 neque pulsu est *T* pulsū *B* mobile *G* 280 exanimo *Q* ultimae *GR*
 281 tripidatio *GR*, repidatio *Q* phibrae *G*, febre *Q*

- anxius intuitu tali pia pectora Felix,
 distrahit exsanguis artus et lurida cernens
 ora fame nec habens quicquam, quo rebus egenis
 285 ferret opem, non igne procul neque comminus esca,
 ut dape tabentem recrearet et igne rigentem.
 quaerenti et multa Christum prece conuenienti,
 quanam ope quaue uia iussum complere ualeret
 seruitium, subitam omnipotens de sentibus uuam
 290 edidit et capiti iussit pendere propinquam,
 ut facile adtiguu posset decerpere ramo
 natum sponte cibum. diuinitus ergo reffectus
 mente pia oblato laetatur munere Felix
 demessumque manu morientis ad ora racemum
 295 admouet, et quoniam strictis iam dentibus ille
 et sentire negat dulces et sumere uictus,
 exprimit umentes acinos sucumque liquentem
 instillat, digito diducens arida labra,
 donec et adspirante deo conatibus aegris
 300 et luctante manu rigidos paulisper hiatus
 laxauit tenuemque aditum dedit oris aperti,
 quo rorem exiguum resoluta infunderet uua.
 hinc animae sensus, calor ossibus atque oculis lux

282 anxius *GR* felex *R* 283 distrahit *R* exsanguis *G* arctos^u
G, aructus *R*, scortos *B* 284 egenis *R* 285 feret *Q* ignē *BGR*
 escā *BGR* 286 dapet habentē *AQ* et *om.* *R* igni *GR*, ignem *T* regen-
 tem *R* 287 querenti *BEGQR* praee *G*, p̄ *Q* conuenti *R*¹ 288 opeue
 qua uia *B* iussum *GR* 289 uitibus *v* uubam *R* 290 edidit *B*
 iusit *G* pendere *om.* *R* 291 atiguo *B* decarpere *GR*, deterpere *Q*
 292 ergo] munere *add.* *R* reffectus *G* 293 pio *B*, floripia *G* monere
G, *om.* *R* 294 demessumque *D*, demensumque *AB*, dimensumque *G*,
 demens eque *Q*, demissumque *ET*, demersumque *R*, decerpumque *v* ma-
 nū orientis *AQ* racinū *G*, racinum *R* 295 amouet *B*, ammouet *R*
 iam strictis *GR* 296 et *om.* *R* uictus] gustus *G* 297 expraesum *G*,
 exprimitum *R* humentes *BET*, *om.* *GR* acinū *G*, accinum *R*,
 acemo *B* 298 instilat *Q*, instilliat *R* deducens *BGR* 299 et *om.* *BGR*
 300 et *om.* *DQ* eluctante manu *DE*, eluctantem anu *Q* rigidos *Q*,
 rigidus *R* 301 leuemque *T* asperti *AQ* 302 resoluta *G*, resolutā *A*
 uuā *AQ* 303 hanc *Q* calorque *GR*

uitaque tota redit, quaeque haeserat obsita siccis
 305 faucibus exercet solitas iam lingua loquellas,
 postquam uocis iter patefecit lubricus umor.
 ergo reuiuiscens notissima comminus ora,
 Felicis uidet ora sui amplexusque uicissim
 conqueritur tardum: nam te promiserat, inquit,
 310 adfore iamdudum dominus mihi, pars mea Felix;
 praecipuum, Felix, pignus mihi, quae rogo tantae
 aut ubi te tenuere morae? si corpore cessi
 ad tempus fragili, solido tamen esse fidelis
 pectore durauit. docet et locus et status ipse,
 315 in quo me cernis uitae istius ima trahentem,
 non mortis fugisse metu Christoque meam me
 praeposuisse animam; fugi non lucis amore,
 sed fragile hoc metuens infirmi corporis; atquin
 tecta petens alia uixissem tutus in urbe,
 320 si mihi uile fides et carum haec uita fuisset.
 ignotos montes desertaque nuda petiui,
 in gremio domini dulcis mea colla reponens,
 ipso ut deficerem teste aut ut pascerer ipso.
 nec frustra, ecce uides, fuit haec fiducia nobis;
 325 adfuit omnipotens et te mihi mittere legit,
 per quem dona mihi sua redderet; utere, fili,

304 haeserat *GR* 305 iam *B s. l. m. 3, om. R* loquellas *BET*
 306 uocis] lucis *G*, lucis] lucis *R* humor *BEGRT* 307 ergo *om. GR*
 reuiuiscens *DT*, reuiscens *G* ura *Q*, hora *G* 308 uidet] sui (suis *G*)
 agnoscit ad *GR* amplexusq; *G*, amplexum *R*, amplexus qui *Q*
 309 grandum *R* namque *GR* promiserat *Q* inquit *BGQR*
 310 mi *Q* 311 praecipue *R* pignus felix *B* 312 at *B*, ad *Q* te *om.*
QR tinuere *G* sic *AQ* 314 pectora dura cui *Q* stat *Q* ipse *B*
s. l. m. 3, om. GR 315 in] ipse in *sed* ipse *exp. B m. 3* quo] ipse
add. R 316 me *om. R*, ne *Q* 317 praeposuisse *GR*, proposuisse *BT*
 non] si *Q* 318 infirmi corporis metuens *G¹* corpore *T* adquin *D*,
 atqui *v* 319 orbe *D* 320 uilis *R* cara *GR* haec *om. T* 321 de-
 serta nudaque *GR* petui *R* 322 dñi in *G* lucis *ADQ* med *R*
 reponens *G*, reportans *B* 323 ut] ut aut *GR* difecerim *G* testae *R*
 aut ut] aut *BGR*, aut duce *T* 324 haec fuit *G* 325 aut fuit *Q*
 mihi te *B* mitte *Q* religit *Q*, elegit *BEG*, egi] relegit *R* 326 do-
 mina *G* sua mihi *BGR* reddere *B* uteri *A* filii *GR*

praeceptis pietatis opus mandantibus et me
suscipiens humeris commune ad ouile reporta.

inpiger optato gauisus munere Felix

330 carum onus ut Christi pondus leue sumit et adfert
tam uolucer cursu, tamquam magis ipse feratur
nec ferat, et uere Christus fert ipse ferentem
et pedibus pietate citis deus addidit alas.

nocte eadem pariter tot munera percipit unus
335 et simul exequitur Felix; sua rumpere iussus
uincla sacerdotem reficit reuehitque reffectum
deponitque sui tutum sub culmine tecti,
unica quod seruabat anus; tam celsus et isto
Maximus extabat merito confessor, ut illi

340 orba domus summa et census anus una maneret.
pulsatis foribus Felix hanc excitat; illa
ad primos stupefacta sonos, uix nota renoscit
adloquia et dominum tectis adsumit apertis,
uoce graduque tremens quatiente timore senectam.

345 cui Felix: cape depositum hoc quod conscia mecum
sidera noctis et angelicae sub principe Christo
me tradente manus tradunt tibi; sume fideli
hanc domini gemmam gremio, quam tempore summo

327 praeceptis *R* opus pietatis *R* 328 umeris *A* comune *Q*, com-
mone *GR* reportat *Q* 329 om. *T* oblato *G*, abtato *R* 330 honus
GR pondus *R* sumpsit et *R*, submittet *Q* adfert eum *GR*, aufert
coni. Sacch. 331 tum *B* uolucer *ADEQ*, uolucris *BTv*, ueloci *GR*
cursus *D*¹ tamque *Q* ipsa *B*, ip^{so} *G*, ille *T*, om. *R* referatur *Q*
333 et] it *v* halas *R* 334 monera *G* percipi *Q*, precipit et *R*
335 et om. *R* iusus rumpere *GR* iussu *ADQ* rupere *B* 336 rumpere
uincla *G* sacerdotum] euadens sacerdotemque *GR* refecit *AGQ*
337 disponit *R* 338 quod unca *G* et isto] existo *G*, isto *R* 340 orba
scripsi, de turba *GR*, turba *cet.* una anus *G* maneret *T* 341 hanc
felix *G* suscitatur *BGR* at illa *G* 342 stupefacta *ADQ*, pauefacta
cet. v sonus *G*¹*R* 343 testis *Q* 345 Felix] inquit *add. GR* capi *R*
depositum *GR* hoc om. *E* 347 me *exp. G*, om. *R* tradunt *R*,
trahunt *G*¹, traddunt *E* 348 dñm *Q* geminam *B*, gemma in *R*
summo] summoto *R*, submoto *G*

incolumem nobis domino sub iudice reddas,
 350 quo nunc teste capis. subit istis Maximus orsis
 Felicemque suum reuocans: cape tu quoque, dixit,
 muneris, o mi nate, uicem, quam me tibi iussit
 reddere conpositum, qui te mihi iussit adesse
 deposito. tum deinde sacram Felicis amati
 355 inponit capiti dextram, simul omnia Christi
 dona petens, uelut ille patrum uenerabilis Isac
 rore poli natum et terrae benedixit opimo;
 Felicem Christo sic Maximus ore paterno
 ore et apostolico benedicens et locupletans,
 360 inmarcescibilis redimiuit honore coronae
 perpetuisque opibus, quas et modo cernimus, auxit.

XVI.

Tempora temporibus subeunt, abit et uenit aetas;
 cuncta dies trudendo diem fugit et rotat orbem;
 omnia praetereunt, sanctorum gloria durat
 in Christo, qui cuncta nouat, dum perfranet ipse.

356] (Gen. 27, 28).

349 incolomem *BDR* 350 subit] sub *GQR* ^h oris *G*, horis *BR*
 351 capi *R* tū *BR*, tū (*id est* tu) *G* 352 muneris (numerus *Q*) o mihi nate
ADEQ, o huius mihi nate qui *B* natae *G* iusit *GR* 353 conpositum
 qui *GR*, ēpositūq: *Q* iusit *GR* 354 depossito *R*, depositum *T* amanti
GR 355 dexteram et *G* 356 dona christi *R* uelud *BGR* illo *AQ*
 isaac *ADEQ*, isaa ^c *G*, isaah *T* 358 $\overline{\text{xpi}}$ (*i in ras. m. 2 D*) *DT* 359 loco-
 pletans *GR* 360 inmarcescibiles *BD*, inmarcescibilis *AGQR*, immar-
 cessibili *E* 361 opipus *B*, operibus *Q*, opibus *om. in uersu G, add. in mg.*
 modo] mo *Q* auxit—; etas *Q*. — explicit tertius. Incipit quartus *D*,
 finit *G*.

XVI. *ABDEGQRT*. *Beda de re metr. ed. Keil tom. VII exh. us. 64,*
 125, 181. — Incipit natalis quintus *B*, incipit carmen anni quinti *E*, item
 unde supra *T* 1 corpora ^a *AQ* abiit *GR* aestas *BDv* 2 fugit
 diem *R*, fugatque diem *B*, fugit diem *G* 3 praetereunt omnia *R* 4 ipse
BR, ipse *G*, iſse *D*

- 5 tandem igitur, reuoluta dies, mihi nascere, toto
 exoptata dies anno, quae dulcia festa
 et mea uota nouas, quae me sollemnia poscis
 munera natalem referens, quo milia gaudent
 innumeri populi, quo me specialia tangunt
 10 gaudia, quo famulae rata debeo munera linguae
 Felici libare meo, cui mente dicata
 in domino Christo sum deditus; hunc etiam oris
 obsequio celebrare per annua carmina sanctum
 fas mihi. dicam igitur merita et causas meritorum,
 15 e quibus obtinuit caelestum praemia laudum
 aeternosque dies et magni nomen honoris.
 iam prior hoc primos uobis liber edidit actus
 martyris, unde domum uel qui genus et quibus altus
 in studiis, quo deinde gradu per sancta uocatus
 20 munia maluerit Christo seruire perenni
 quam patrias errare uias per deuia mundi;
 nam pater emeritis sub Caesare uixerat armis.
 diximus et taetro toleratas carcere poenas,
 quas confessor obit, mortem quoque ferre paratus,
 25 ni deus anticipans gladios soluisset iniquis

5 nascere mihi *G*, minascere *Q* 6 et exoptata *R*, et optata *T* du-
 cilia *Q* 7 me] mea *GR* sollemnia *G*, solemnna *AQT*, solempnia *R*
 8 refferens *GR* 9 populo *G*¹ 10 rata] sat *B*, *om.* *GR* munere *Q*
 sacra munera *G*, munera sacra *R* 11 librare *E*, libera *Q*, libata *v* de-
 dicata *G*¹*R* 12 ihū xpō *R* hunc et amoris *v* 13 obsequia *B* cae-
 lebrare *R* ut solet gaudia *T* 14 mihi est *G*, est mihi *R* igitur
 dicam *B* 15 obtinuit *R* caelestium *GR* 16 nomen *om.* *R* hono-
 res *R*¹ 17 priores *GR* hic (*i in ras.*) *D*, hos *R* primus *BGQR*,
 primum *T* nobis *GR*, a nobis *T* 18 martiris *GR* domum *ADEQ*,
 domus *BGRT*, domo *v* uel] et *G* quod *B*, quid *GR* altis *Q*
 19 studis *GR* 20 mania *B*, munera *R* malluerit *R* perhenni *B*,
 peremni *T* 21 reseruare *G*, seruare *R* diuia *R* 22 meritis *R* cessare
GR 23 ut ita diximus *R*, diximus ut ita *G* taetro] retro *T*, *om.* *R*
 tollerat has *G*, protulerat has *R* carceris *B* 24 confesor *R* abit *B*,
 subit *G*, subiit *R*, adit (*ad in ras. m. 2*) *D* ferre *om.* *T* paratur *DQ*
 25 anticipans *G* ^{sol} uisset *G*, soluisse *T* et iniquis *GR*

- emissum uinclis aliosque uocasset ad actus,
 ut prius ad sacram remearet episcopus aulam
 Maximus, in solis qui saltibus ultima uitae
 aeger anhelabat grassante fugatus ab hoste,
 30 quem iussus proprio subuexit corpore Felix
 pauperis et tecti delatum in sede locauit;
 pensatisque sibi sancto senis ore beati
 officii benedictus abijt paucisque diebus
 delituit proprii tacitus sub culmine tecti,
 35 non tacita dominum caelestem mente fatigans,
 quem prece directa penetrans super astra propinquo
 pulsabat merito, pacem procedere poscens.
 interea fluxere dies, pax uisa reuerti.
 deseruit latebram Felix tandemque sereno
 40 confisus caelo laetis se reddere laetum
 fratribus et placidae committere coeperat urbi.
 gratabantur oues Christi pastore recepto.
 ille gregem pauidum de tempestate recenti
 mulcebat monitis caelestibus et duce uerbo
 45 anxia corda regens firmabat amore fidei,
 contemnenda docens et amara et dulcia mundo;
 nec concedendum terroribus obuiaeque ipsis
 ignibus aut gladiis promptos inferre monebat
 pectora; et ipse suis addebat pondera uerbis,

26 emisum *GR* uinclis *GR* altosque *G*, altos quoque *R* actos *B*
 27 pius *BGR* ad *om.* *R* remiaret *R*, remeasset *B* 28 soli *D* qui]
 sui *AQ*, suis *D* altibus *D* ultimã *AQ* 29 anhelebat *Q*, anaellabat
R, anchellabat *G* grassante *GR*, gransante *Q*, crassante *T* fugatur *Q*
 30 ifelix *G* 31 et *G s. l.* inside locauit *Q* 32 sibi *om.* *Q* sanctio *Q*
 seniore *ET* beatis *T* 33 officis *GR* abiit *GR* 34 latuit *G*, di-
 latauit *R* proprii *GR* 35 deum caelestem ente *Q* 36 praeece directea
Q, praecaedi (praecedi *R*) recta *GR* penetrans *G* sub astra *Q* 37 prae-
 cedere *R* 38 uissa *R* reuertenti *R* 39 diseruit *R* 40 seq *G* laetum]
 celum *T* 41 caeperat *G* 42 recepto pastore *R* 44 munitis *Q* 45 anc-
 xia *R* firmat *G*¹ 46 contemnenda *G* mundi *BGR**Tv* 47 ciden-
 dum *G*, concidendum *R* obiaque *G*, obiaque *R*, obuia *ADQ* 48 aut]
 et *Col.* gladis *GR* inferre *G* munebat *R* 49 pondera *R* umbis *Q*

- 50 confessor passus quae perpetienda docebat,
 omnibus eloquio simul exemploque magister.
 non tulit haec malus ille diu; sed inhorruit atris
 crinibus et rabidis inflauit colla uenenis
 inmisitque suum scelerata in pectora uirus,
 55 ureret ut nigras Felicis gratia mentes.
 inseruit stimulos, et mentibus arsit iniquis
 uiperae furor inuidiae; petit improba primum
 ira domum; cunctis amor inpius in scelus ardet.
 Felicem sitit impietas; sed ab aedibus absens
 60 forte suis media steterat securus in urbe,
 fraternis de more suo uallatus amicis
 et pia uerba serens populi credentis in aures.
 ecce et eum strictis quaerentes ensibus adsunt,
 cum subito aut illis corda hostibus aut huic ora
 65 uertuntur; notum non agnouere furentes
 Felicemque rogant. Felix ubi cernitur, et non
 cernitur; ipse nec ipse uir est; cum sit prope, longe est.
 ignotus notusque suis fit ciuibus idem,
 discernente fide uultum credentibus ipse,
 70 hostibus alter erat. persensit et ipse fauentis
 consilium Christi ridensque rogantibus inquit:
 nescio Felicem quem quaeritis. illicet illi

50 confessor] *add. GR*: tuo nonne hoc subuexisti proprio corpore
 eaque *R*, eaq. *G* perpetenda *R* 51 simul exemplo qui *Q*, simulque
 exemplo *R* magister erat *GR* 52 tullit *R* inorruit *Q* 53 crimini-
 bus *B*, creminibus *GR* rapidis *BRv* inflabit *B* 54 inmisitque *R*,
 imisitq: *Q* celerata *A*, caelerata *Q* 55 ureret *G*, uteret *Q* felices *Q*
 56 istimulos *Q* mensibus *G*¹ mersit *Q* iniquis *om. R* 57 uipereus
*BGR*², uipereos *R*¹ inuidia *B* petit *om. R* primam *Gv* 58 ira] peti-
 tura *R* demonum domum *GR*¹ celus *Q* ardor *G*¹ 59 et felicem *R*
 sibi sitit *AQ* 61 uellatus *R* 62 credentes *Q* 63 et *AEQT*, *om. D*,
 ad *cet.* hunc *D in ras. m. 2* stratis *Q* 64 et cum *R* aut huic]
 an huic *B* 65 uertuntur *G* agnoscere *R* 66 rogant et *R* 67 ipse
om. A uir est] et uiris *G*, et uiris unus *R* sit *om. D* 68 sit *Q*
 cibibus *G*¹, quibus *R* 70 erat] estat *T* praesensit *v* uauentis *G*¹
 71 consilium] Anulium *B* christi consilium *R* inquit *B* 72 queritis
 illic *G* elicet *B*, il*icet (*1 eras.*) *D*, illico et *G* illi] ipsi *G*

praetereunt ipsum; discedit at ille platea
inludente canes domino frustratus hiantes.

75 nec longum emensis spatium et scitantibus omnes,
qua Felix regione foret, quidam increpat et dat
indicium, ignarus causae credensque furore
dementes, qui non uidissent comminus ipsum,
ad quem contiguus fecissent uerba loquellis.

80 percussi nouitate doli grauiusque furentes
mox redeunt perque ipsa uiri uestigia currunt.
iamque propinquabant, sed praecurrente tumultu
urbis et adtoniti clamoribus undique uulgi
admonitus Felix instantia uulnera flexu

85 declinat medioque procul se deuius aufert
e spatio nactusque locum, qui forte pauenti
panditur effugium, celebri seductus ab urbe
sic quoque non longinquus erat sectoribus atris,
qui prope conspicuo subductus ab ore sequentum

90 infestos utcumque timens uitauerat enses;
et capiendus erat, quia nullius obice claustrum
ille repellendis locus obsistebat iniquis.
nam foribus nullis in publica rostra patebat
semirutus paries male fidus fragmine muri.

73 praeteriunt *G*, praeterunt *R* descendit *B*, discedit *GR* illa *R*,
ipsa *B* platea *A*, a platea *GR* 74 deo *GR* frustratus *G* hien-
tes *R* 75 emensi *BDGQR* sciscitantibus *GRT*, scientibus *Q* om̄s
ADEQT, om̄e *B*, omnibus *GR*, illis *v* 77 credens *R* forere *T*
78 dementesq: *Q* uidissent *R* 79 at *BQT* ctinguis *Q*, attiguis *G*,
atiguis *R* ficissent *R* loquellis *BET* 80 percussi *R* 81 perquae *A*
ipsi *R* uestigia uiri *G*¹ 82 propinquabant *R* procurrente *T*, pro-
pinquante *ADQ* 83 atoniti *G* 84 ammonitus *DG*, iam monitus *B*,
attonitus *ET* felix ammonitus *G* instantia *Q* 85 deuium *GR*
86 e *ET*, *om. cet.* nactusque *AD*¹, nactusque *cet.* qui] q; *Q* nam-
que locum nactus spatio qui forte patenti *v* 87 cele^uris *D* eductus
DGR 88 si *Q* lonquinqus *R*, lonquinqus *G* sic quoque longinquus
errat *v* sectoribus *GR* 89 prope *om. R* subductus conspicuo urbe
ab ore sequentium *R* 90 infestus *D*¹ ensis *T* 91 nullus *G* clatri *T*
93 iam *GR* publica *ABGR* rustra *R*, rostrostra *G*, rosta *Q*, strata
Schot. in mg. patiebat *R* 94 simirutus *R* fracmine *B*

- 95 sed diuina manus sese sanctum inter et hostes
 obposuit miroque locum munimine saepsit,
 non strue saxorum, neque ferratis data ualuis
 claustra, per humanas quibus atria claudimus artes,
 rudere sed subito concreuit sordidus agger,
 100 iussaque nutantes intendit aranea telas
 et sinibus tremulis intutum struxit apertum
 desertaeque dedit faciem sordere ruinae.
 quae simul occurrit minitantibus, obstipuerunt
 defixoque gradu sibimet dixere uicissim:
 105 nonne furor temptare aditus aut credere quemquam
 hac intrasse hominem, minimi qua signa dedissent
 uermiculi? modicae rumpunt haec retia muscae,
 nos penetrasse uirum per clausa putamus inepti
 et tenerum tanto non ruptum corpore textum?
 110 ille magis nostris manibus modo debitus index,
 qui nos in deserta doloso callidus astu
 induxit uersumque alio mentitus in isto
 Felicem latitare situ, quo nostra maligno
 uerteret arma dolo, capiti fugientis amicus.
 115 ergo recedamus, nam stare diutius istie

95 et inter hostem *R* 96 ⁱ miroque *G*, miro *R* munimisine *Q*
 97 struae *R* dat *GR* 98 ^u claudimus *G* 99 ^{con} creuit *G* sordibus *AEGR*
 100 iussa^sque *G*, iussaqui *Q* nutantes *T* aranea *RT* 101 tri^mmulis *G*
 intutum *DEGT*, intuitum *AQR*, in totum *Bv* 102 desertae^eque *DG*,
 deserteque *ER*, desertaque *AQ* sordidae *G*, surdidae *R* uinia^e *R*,
 uinetae *G* 103 obstupuerunt *BE*, obstuperunt *G*, obstupere *T* 104 fixo-
 que *GR* simimet ^b *G*, simul et *v* uicissim *G*, uicissem *R* 105 tem-
 perare *B* aut] an *E* quemque *Q* 106 huc *GR* intrase *AQ* ho-
 minum *R* quo *B*, quoq: *G*, cui *R* 107 uerunculi *B* modica^e *B*,
 modice^e *G* rompunt *R* musae *G*, mutae *R* 108 per claustra *BT*,
 praec^oclusa *v* petamus *ADEQ* 110 debetⁱus^r (*sic*) *G* 111 deserto *D*
 dolosa^o *G* calidus astu *Q*, haustu (*hausto* *R*) callidus *GR* 112 indux *Q*
 113 latere *R* maligno nostra *R* 114 Uteret *B* dolo] loco *T* capti *Q*
 amictus *G* 115 recidamus *R* staret *B* deutius *GR*, diustius *T*

risus erit uulgi demensque notabitur error
 scrutatum hac hominis latebras contendere gressum,
 qua uel mole putri uel araneolis obductis
 monstrat inaccessos humus incalcata recessus.

120 nec mora, discedunt propere in diuersa frementes;
 sed deus, ut scriptura canit, uesana minantes
 inridebat eos caelesti Christus ab arce
 Felicemque suum sacris uelauerat alis.

qui domini tutus gremio candentia tela
 125 discutiebat ouans galea scutoque fidei
 et gladium uerbi confessor in ore gerebat.
 armatus pietate manus et pectora plenus
 casta deo insignis meriti thorace tegebat.

o multis diuina modis sapientia diues,
 130 semper ab infirmis confundens fortia mundi!
 uix populos altis defendunt moenia muris,
 et fretos ualido munimine saepius hostis
 obrimit euersaeque obponunt mortibus urbes.
 nunc et ab armatis protexit aranea sanctum

135 defensante deo; teneris stetit hostis abactus
 cassibus; aërio cessit uis ferrea filo.
 uana salus hominum, uirtus mea non mihi uirtus,

121] (Ps. 2, 1. 4).

116 r*i**sus *G* demensqui *Q* 117 scrutari *BGR* ac *AD*²*Q*, hic
BR, hoc *G* latebra *ET* et contendere *GR* gressus *T* 118 quo
BGR araneolisque *B*, araniae *R*, aranae *G* reductis *B*, filis obductis
G, obductis pylis *R* 119 monstratim *Q* inacensos *R*, accessos *Q*, in-
 cessos *D* non calcata *R* recessi *Q* 120 discendunt *GR* in] diu in
GR 121 d*ũ*s *G* uesania *G*, uesania *AQ* 123 uallauerat *T* aliis *R*
 124 tutos (tutus in *G*) gremio *GR*, gremio tutus *B* 125 galia *G*
 126 more *BG*¹ 128 ferebat *T* 130 infirmis *G* 132 fretus *B* muni-
 me *R* septos *GR* hostes *AD* 133 euerseque *BET*, **uersaeque *D*,
 aduersisque *v* obponunt *ADQ*, exponunt *BE*, exponuntur *GR*, obsunt *T*
 mortibus *ADEQ*, mortalibus *T*, montibus *BGR* urbis *ADQ* 134 ab
om. *Q* 135 stetis *Q*, astitit *B*, adstetit *G*, adsistit *R* hostibus abat⁹ *Q*
 136 casibus *T* aereo *BEGR*, et lidio *T* ius *T* fylo *R* 137 non]
 non est *GR*

- si caream uirtute dei. quo uasta gigantum
 robora? quo Pharii reges? ubi magna Hierico?
 140 omnibus exitii sua gloria, qua tumuerunt,
 causa fuit, neque herois uirtutibus ista,
 sed magis infirmis diuina potentia fregit.
 ille gigans pueri funda pastoris obiuit
 ut canis; illam urbem sonitus soluere tubarum;
 145 litorea iacuit rex ille superbus harena,
 diuitias regni pendens in funere nudo.
 sic ubi Christus adest nobis, et aranea muro est;
 at cui Christus abest, et murus aranea fiet.
 digressis igitur cum facta silentia turbis
 150 secretoque fugae fidas nox alta tenebras
 praebuit, egreditur Felix mutatque latebras,
 illa canens domino: media si noctis in umbra
 ingrediar, mala non metuam, quoniam tua mecum
 dextra; per infernum non expers luminis ibo.
 155 ergo dei ductu capit in regione remota
 conpluuium angusto breuia inter tecta cubili,

152] Ps. 22, 4.

138 carenam *B*, ca*ream *G* uastata *GR* sunt gigantum *R* 139 farii
ADQT, feri *GR*, ferri *B* regis *T*, res *Q* ubi] sub *GR* herico *Q*,
 ierico *BT*, hiericho *ADE*, hericho *GR* 140 exitii *DEQ*, exitu *ABT*,
 exitio *v*, exutis *G*, exustis *R* gloria sua gloria *R* 141 causa *ADEQT*,
 cassa *cet. v* herois ^{uero} *scripsi*, suis *R*, uero suis *cet. v* 143 gigas *Tv*
 pueris *Q* obiit *ABGR* 144 orbem *R* sonitur *Q*, solutus *D²* tu-
 barum soluere *GR* 145 litorea *T* iacuit rex ille superbus in litore *GR*
 illa *Q* arena *BG*, aranae *R* 146 pensans *ET* 147 adest christus *GR*
 arena *Q* murus (est *om.*) *BGR* 148 at] et *B*, ad *AQ* adest *T*
^u *GR* 149 degresis *G*, degressus ⁱ *R* 150 secreto qui *Q* fuge *DGR*
 fidus *G¹* tenebras] latebras *ADE* 51 p̄ibuit *Q* motatque *G*, mutat-
 qui *Q* laetebram *R* 152 ille *Q* deo *R* medio *T* noctis *ADQ*, mortis
cet. v in umbra ingrediar] inueniar umbra *R* medias — in umbras
coni. Chatelain 154 dextera *GR* infernum *G* expres *Q* luminis ibo
 non expers *GR* 155 die ducto *GR* ^{mota} reducta *G* 156 *add. B m. 2*
in mg. sup. conplum *R*, conpluum ⁱ *G* breui *GR* in tecta cubuli *R*

- quo uetus arebat tecto cisterna profundo.
 propter in adtiguis habitabat femina tignis
 sancta deo mulier, quae confessoris operti
 160 nescia Felicem Christo quasi conscia pauit.
 mira canam, ingenium domini pascentis alumnum
 ignara pascente suum. nunc sedula panes,
 nunc alias de more, sibi quas coxerat escas,
 mentis in excessu diuino facta paratu
 165 inportabat eo, Felix ubi teste latebat
 uelatus domino; sed nec cum tenderet illo,
 nouerat ingressum nec cum discesserat inde,
 introitus erat illa sui memor; utque paratus
 intulerat satagens, propriis licet illa cibando
 170 seruiret manibus sancto, tamen inscia tanti
 muneris hoc de corde suo nouisse nequibat,
 quod non mente sua sed Christi numine agebat,
 proque loco latebrae et structae super ora lacunae
 adpositos ingressa cibos linquebat, eosque
 175 se posuisse domi credens, ita semper abibat,
 ponendae memer et positae mox inmemor escae.
 o mulier benedicta dec, uelut una uoluerum,

157 arcebat *B*, herebat *R*, ^haerebat *G* cisterna *R* profundo *T*
 158 prope *BGR* atiguis *GR* 159 operti nescia *G* 161 mirum ar-
 canum *GR* 162 paciente *Q* penas *Q* 163 aescas *A* 164 excessū
ABQ, excussu *D*, excelsu *G* diuina *AQ* factus *R*, factas *G*, facto *AQ*
 165 inportebat sibi eo quod felix teste *R* ubi ~ elatebat *Q* 166 ue-
 latus *G* nec] haec *BG*, om. *R* illuc *G*, illum *T*, haec illuc *R* 167 in-
 gressam *DQ*, ingresum *A* decesserat *T*, discederat *B*, discenderet *R*
 168 inmemor *GR* utique *R* et ut uidetur *G*¹ paratus *DG*¹ *Q*, paratos
cet. v. 169 intolerat *G*, intullerat *R* satagens *ADEQ*, uictus *cet. v*
 propriis *GR* lucet *Q* cibanto *B* 170 seruire *AD*¹ *Q* sc̄a *Q*
 171 hec *Q* ~~missis~~ *D* nequiebat *GR* 172 nomine *G*, in numine *R*,
 munere *B* 173 proquo *GR* structae *AD*, structe *BEQT*, strictae
GRv lucunar *D* 174 adpositos *R*, adpropositos *G* ingresa *Q*
 linquebat cibos *G* 175 possuisse *GR* craedens *G* 176 ponendo *Q*¹
 possitae *GR* esca *D*¹, aescae *AG*, aescē *Q* 177 benedicta deo mulier *T*
 uelud *BGR*

quae quondam mundo abductum pauere prophetam,
 tu quoque secreto pauisti martyra tecto,
 180 sicut auis domino parens, et nescia sancti
 conscia seruitii, quid gesseris et cui tandem
 seruieris, illo gaudens sub tempore nosces,
 cum deus ipse suo pro confessore coronam
 iustitiae Christus reddet tibi; tunc tua Felix
 185 ipse tibi referet sub iudice prandia Christo,
 quae deus ad dulces sacrati martyris usus
 transtulit, ut quondam coctas messoribus escas
 angelica per inane manu pendente propheta
 misit ieiuno rabida inter monstra prophetae;
 190 non fera iam feritas, saeuos quia praeda leones
 sanctaque frenabant auidos ieiunia rictus.

sex illum totos perhibent ex ordine menses
 expertem coetus hominum uixisse sub illa
 culminis obscuri simul angustique latebra,
 195 nil opis humanae indignum, solamine Christi
 semper abundantem; qui tempore fertur in illo
 saepe illum sermone suo dignatus adisse,
 saepe sua pauisse manu caeloque dedisse

178 quandam *R* abductam *Q*, obductum *B* profetam *AGR* 179 *om.*
AD secreto *om.* *GR* martirem *GR* 180 dominum pascens *T* et
om. *GR* nescija *G* 181 seruituti *R* quod *AD*³ 182 gaudens illo
ET gaudes *Q* 183 coram *G* 184 iusticia *B* tibi redderit *R*, tibi
 reddirit *G* ipse tibi felix *GR* 185 reffert *R*, refferret *G* 186 sacri *R*
 ussus *R* 187 quodam *G*, quandam *R* aescas *AQ*, *om.* *GR* 188 pro-
 feta *AR*, profecta *B* 189 misit escas *G*, missit aescas *R* ieiunio *Q*
 rapida *R* 190 et 191 *bis* *exh.* *T* iam feritas saeuos quia praeda leones
ADQ, monstra fides quia (qui *B*) uicerat alma leones *BTv*, monstra quia
 fides: uincerat alma leones *GR*, iam feritas hominem circumstetit alium
E et alt. loco T 191 sancta (sancto *GR*) que (quoque *GR*) frenabant (frene-
 bant *D*¹, fremebant *B*, frenabat *GR*) auidos (auibus *Q*) ieiunia (ieiuno
GR) rictus (rictos *Q*) *ABDGQRT*, frenarunt auidos ieiunia sancta leones
E et alt. loco T 192 per totos *GR* peribent *G* perhibent totos *B*
 193 uixise *G* 195 nihil *GR* opus *B* indignum *GRT* 196 habun-
 dantem *BEGR* que *Q* refertur *GR* 197 addisse *G*, addidisse *R*
 198 *om.* *ADGR*

pocula non pluuiialis aquae, quam nubila passim
 200 omnibus effundunt, sed quem specialiter uni
 gratia Felici defudit ab aethere rorem;
 nam nimiis, ut fit, tunc torrida solibus aestas
 et puteum quoque siccarat, qui parca latenti
 pocula praebuerat. sed ne sitis ureret illum
 205 carnea, qui Christum sitiendo ferebat et istam
 corporis adflicti poenam, delata sereno
 inque globum tenuem nubes collecta per artum
 conpluuii dulcem sitientis in ora liquorem
 infudit quasi pressa manu, caeloque uocandum
 210 uelleris aetherii suco lactante refecit.
 quid mirum, si nunc terrena labe solutum
 Christus alat, positum quem in corpore sanctus alebat
 spiritus et cui panis erat uerbum deus ipse,
 caelestum panis, quo uescitur angelus omnis?
 215 tempus ut hoc abiit, pax reddita condidit enses,
 Felicemque deus monuit prodire latebra,
 qui dudum placidas mundi clamoribus aures
 struxerat, humanis ducens obliuia rebus.
 ut nouus in lucem iam desperantibus exit

199 pocula *G* pluuiialis *GR* aquae] atque *B* quam] per *BE*, *q* *Q*,
 que *E* nubila *GR* passi *B* 200 quam *v*, que *T* 201 felice *AQ* de-
 fudit] mittebat *BRv*, mitebat *G* 202 nam *Q* nimis *GRT* turrida *G*
 solis *GR* 203 et *om. R* siccaret *R*, siccarerat *G* latent *B* 204 pu-
 cula *G* praepuerat *B*, praeberat *R* ureret *GR* 205 sp̄s ferebat *GR*
 et *G* 206 corpori *Q* paenam *G* de electo *G*, die laeto *R*, celo
 acta *T* serenoque *R* 207 inque *om. R* globus *GR* tenuem *BET*,
 tinuis *G*, *om. cet.* nubis *R*, nobis *G* collectam *B*, collectae *GR*
 atrum *A* 208 conpluuii *AQ*, compluuii *DET*, pluuii *GR*, impluuii *Bv*
 ore *E* liquore *Q* 209 infudit *GR*, influxit *v* praessa *GR* manu
om. AQ caeloqui *Q* uagantem *B* 210 aetherii *AD*, aetheri *BETv*,
 aetheris *GR*, set-heri *Q* refecit *B*¹, refecit *R* 211 nunc] iam *T*
 terraena *G* labore *B*, mole *v* solutam *D*¹ 212 possitum *GR* pa-
 scebat *GR* 213 uerum *AD*¹*Q*, uerus *D*²*E* 214 caelestium *BGQR*,
 celestis *T* uestit' *Q* 215 redita *R* credidit *T* 216 munit *R*
 217 qua *v* 218 obstruxit *R*, obtruxit *G* dicens *Q* 219 disperantibus
GR exiit *GR*

220 et patria tamquam rediuuius in urbe uidetur
 et multi dubitant agnoscere et ante rogantes,
 uerane, te, facies? aiunt, tune ille beatus,
 redderis qui tanto nobis post tempore, Felix?
 qua regione uenis? caelo datus an paradiso
 225 redditus in terras habitacula nostra reuisis?
 ille fidem firmat coram se corpore adesse,
 seruatum uixisse deo; data gaudia cunctis,
 laudibus et meritis populo celebratur ab omni.

functus erat longum perfunctus episcopus aeuum
 230 Maximus, et pecudes ductu pastoris egebant.
 Felicis nomen totum balabat ouile,
 quem confessoris redimibat adorea Christo
 quemque saluiferum spondebat lingua magistrum
 uitaque doctrinae concors; sed ut hoc quoque palmam
 235 iustitiae ferret, meritum sublime quieto
 corde premens uelut indignus non audet honore
 crescere testaturque seni mage debita Quinto,
 quod prior ille gradum socii meruisset honoris
 presbyter. haec septem distabat summa diebus.

220 et] ut v rediuuius R, rediuius G^{i n} 221 multa Q dubitabant T
 et om. Q 222 uera nec Q, uerene R, uerane G te facis GR, efacies Q
 tune in tunc D m. 2 ille om. GR 223 heu qui ADQ, aui GR, heu
 cet. v tanta GR nobis post] pus nobis T tempora GR 224
 et 225 om. Q an] in GR paradisso R, paradyso A 225 reditus R
 terra GR reuisas B, reuissas GR 227 seruatu T, reseratum R uixise R
 deo] xp̄o R, dei T data ADQ, dat cet. v 228 caelebratur DR, cele-
 brantur Q, celebratus E 229 largum Bv perfectus BGR aeuum ep̄s
 R, aeuum aeip̄scop̄s G 230 pecudes] numerus BGRv doctu R egebat
 BG, aegebat R 231 om. E balat R, balat G, uallabat T ouilae GR re-
 dimebat BR adhoñea T xp̄i (i ex o m. 2) D 233 queque Q mastrum G^{gi}
 234 uitaq̄ G doctrina in mg. D m. 2 consors GR hoc om. AT
 palma E 235 iustia Q 236 praemens R uelud BGR honoñ T, hono-
 rem ADQ 237 testatuque E, testaque B seni magi AD¹ Q, senem
 magis agere GR, sem mage B debitum R¹ quintum BGR 238 quo
 AGR prius BGR soci G, sotie Q 239 p̄p̄ B, presbiter GQ, prae-
 sbiter ADQ, praespiter R destabat GR, testabat B diebus summa R

- 240 ergo sub hoc etiam Felix antistite uixit
 presbyter et creuit meritis, quia crescere sede
 noluit; ipse illum tamquam minor omnia Quintus
 obseruabat, et os linguam Felicis habebat.
 ille gregem officii, Felix sermone regebat.
- 245 multa aliis sanctum Christi uirtutibus auxit
 gratia Felicem, nec pace minora subegit
 proelia, quam ualidis confessor gesserat armis.
 corpoream tristi sub tempestate salutem
 spreuerat, idem et opum simul et contemptor honorum
- 250 secreta sub pace fuit. non ille tenendi
 securus meriti, sed cautior, ut bona uitae
 parta tueretur, postquam discrimina mortis
 uicerat, et scopulos inter tranquilla timebat.
 diximus ut mortem calcarit et ambitionem;
- 255 nunc aliam confessoris cognoscite palmam.
 uicit auaritiam; nam praedia multa domusque
 diuitiis locuples patriis possederat heres.
 confessor proscriptus erat, sed pace reducta
 et sua, si uellet, deposcere iura licebat;
- 260 maluit ille tamen uerbum curare magistri:
 cuncta licent, non cuncta iuuant. licito utile praefert

261] I Cor. 6, 12.

240 ego *T* antestite *GQR* 241 *om. T* presp̃it̃ *B*, presbiter *G*,
 praesbiter *AD*, sprespeter *R* & *Q*, qui *v* sede] de se *B*, se *G*, *om. R*
 242 ipe *T* illum *om. R* per omnia *GR* quit' *Q* 243 obseruabat *T*,
 seruabat *R* et os et *GR* 244 officii *AQ*, officii *D*, officio *cet. v* gere-
 bat *B* 246 pacem in ora *D*, pacem mora *Q*, minora pace *R* 247 & *Q*,
 quamque *R*, quamque *G* 248 tristis *Q*, christi *B* 249 spreuerat *GR*
 contempor *R* onorem *A* 250 secretaque *G* ille *om. R* tacendi *R*
 251 ut *om. T* 252 parata *GR*, parte *D* discrimina *GR* 253 scrupulos
T tranquilla *R* 254 calcari *B*, calcauerit *G* ambitione *Q*
 255 agnoscite *B* 256 uicit *G* auaritiam (^a *m. 2*) *G* domosque *DET*,
 domum *R* 257 diuitis *GR* locoplex *G*, locuples *R* patris *GR*
 haeres *G* 258 proscriptus *G*, prescriptus *D*² 259 licebat iura *GR*
 iure *B* 260 maluit *BG* cauere (u *in ras. m. 2*) *D* 261 cuncta]
 omnia *GR* licet *G*¹ iuant *G* licito *R* utile *R*, ut ille *Q*

- et quasi terrenae contagia ducere labis
 horruit amissos in iura repositos fundos.
 multi obtundebant, prae cunctis nomine prisco
 265 Archelais, tam sancta fide quam nomine clara,
 diues opum uidua et sanctum pietate fideli
 Felicem uenerans atque illi cara uicissim.
 haec illum iuxta meritum uenerata colebat,
 utque ferunt, iunctum sibimet pro iure sodali
 270 usurpans animum, crebris pia corda querellis
 saepe fatigabat, cur debita promptaque reddi
 iura recusaret, quae dispensare recepta
 mercedis magnae cum fenore posset egenis.
 plurima de propriis quoque rebus munera saepe
 275 obtulit. ille pio contentus ad omnia sensu
 femineam placido ridebat pectore curam,
 caelestum sibimet sat conscius ipse bonorum,
 quae pro terrenis sibi compensata tenebat.
 unde potens caris instantibus haec referebat:
 280 cogitis ut repetam terrena, perennia perdam?
 praestat, opes saluo desint quam uita opulento;
 diues egebo deo, nam Christum pauper habebō.
 diuitiis inopem ditabit gratia Christi.

263 orruit *G* ammissos *B*, amissos *G* iura] uia *B* 264 obtundebat
AQ, obtundebant *BGR* nomine *A* prisco] claro *DEQ* 265 archelais
DT, archelaus *Q*, archilaus *AGR*, archelai *E*; ancilla dī *add.* *R*, nom
 prisco . . , Ancilla dī *add.* *G* fidae *R* nomine *ADEQ*, stemate *B*, steg-
 mate *T*, stigmatē *GR* claro *A* 267 uenarans *Q* adque *R* illi *om.* *R*
 268 illi *R* iuxta *R* 269 utique *G* fecl̄runt *G* uinctum *D* sibi
 et *GR*, sōbi *Q* solali *R*, sodalem *A*, sole *Q* 270 quaerilis *R* 271 fat-
 gabat *Q* prumptaque *GR*, prompt' *AQ* 272 recussaret *R* dispensata
B, pensare *R* 273 mercedis *GR* faenore *ADQ* possit *GR* aegenis
G, aegnis *R* 274 propriis *GR* 275 omnia] omam *Q* censu *Schot.*
in mg. 276 femeneam *G* placito *R* in pectore *R* 277 celestam
Q, caelestium *BGR* sibi erat nam conscius *T* 278 prop̄t̄ renis *Q*
 279 petans *AQ* insontibus *GR* reffererat *G* 280 cognitis *R*¹ me
 ut *G* perhennia *BT*, perjennia *G*, praemia perennia *R* 281 desit *E*
 opulenta *BT*, polento *Q* 282 agebo *GR* deo nam] donā *A* abeo *GR*
 283 diuitis *GR* ditauit *BT*

- hunc retinens animum modici tria iugera ruris
 285 nec proprio sub iure tenens conducta colonus
 ipse manu coluit famulo sine pauperis horti
 possessor; sed et has de cespite diues egeno
 in dominum confudit opes, cum paupere semper
 collectum diuisit holus, cum paupere mensam.
 290 una dies illi curam consumpsit habendi,
 unica uestis eum, saepe et uix unica textit.
 si geminas habuit, nudum meliore refouit.
 saepe nouo miseros uertit uelamine pannos,
 Felicisque habitu pauper mutatus ab atro
 295 enituit; contra mendici tegmine Felix
 sorduit, exornans inculto corpore mentem.
 hac uiuens pietate deo maturus et aeui
 et meriti plenis clausit sua saecla diebus
 mutauitque piaae, non clausit saecula uitae.

XVII.

Iamne abis et nos properans relinquis,
 quos tamen sola regione linquis

284 modici tria] tria macri (macri *B* *add. m. 2*) *Bv* 285 colonūs *A*,
 colonus *T* 286 ipsae *Q* manu *om. Q* coluit *G* orti *BEGT*
 287 possessor *G*, posses *Q* sed et has] sed eas *BGR* cespitē *GR*
 egeno *R*, egino *G*, *om. AQ* 288 dñm *GR* pauperes est per *Q* 289 di-
 uisit (diuissit *R*) holus collectum *GR* hollus *AQ* pauperē *Q* mensa
Tv 291 una *ADQ* uix] lux *Q* una *R* 292 fouit *QR*, uouit *G*,
 refudit *B* 293 noui *T*, nouos *B* misseros *R* uestit *QT* uelamina *T*
 panni *T*, passus *D* 294 motatus *R*, mutus *AQ* 295 econtra *GR*
 mendaci *T* tecmine *B* Felix *om. R* 297 eui *AEG* 298 plenus *E*
 sua *om. Q* saecula *GQ*¹, sacula *R* 299 motauitque *G*, motauit *R*
 pie *GR* clausit *R* saeculum *G*, saeculum *R*, pecula *B*. — finit natalis
 · *V* · *B*, explicit · *IIII* · Incipit quintus (*i. e. carm. XVIII*) *D*, finit se-
 cundus liber *G*.

XVII. *BGORVπ*. *Beda de re metr. ed. Keil tom. VII exh. us. 1—4,*
 45—56, *Hrabanus Maurus de uniuerso XVI 2 exh. uss. 16, 17, 250—252.*
 — Incipit de nicete ep̄o de dacia. hi uersus sunt metro saffico facti *B*, de
 reditu Nicetae episcopi qui ad natalem sancti felicis occurrit *O*, item epi-

semper adnexa sine fine tecum
mente futuros?

5 iamne discedis reuocante longe
quam colis terra? sed et hic resistis,
sancte Niceta, quoniam et profectum
corde tenemus.

i memor nostri remaneque uadens
10 spiritu praesens, animis uicissim
insitus nostris, trahe ferque tecum
quos geris in te.

o nimis terra et populi beati,
quos modo a nobis remeans adibis,
15 quos tuo accedens pede uisitabit
Christus et ore.

ibis Arctos procul usque Dacos,
ibis Epiro gemina uidendus,
et per Aegeos penetrabis aestus
20 Thessalonicen.

Apulis sed nunc uia prima terris
te uehet longo spatiosa plano,

stola sc̄i paulini ad nicetam eps̄m V, incipit de niceta ep̄m de dacia (*in mg.*: hi uersus sunt Metro saffico facta) π 1 iamne bis R¹ abisset nos π 2 quos tamen sola regione relinquis GR, sc̄e niceta neque nos relinquis V 3 semper R adnixa GORπ, adnixas B tecum mente] et tumente BR 4 futurus R, futrus G 5—12 om. V discendis GR reuocate R, reuocat G longe] amor longe GR 6 qua Oπ sed et] est set B, est et GR 7 neceta GR et om. B 8 te tenemus R 9 i om. GOR inmemor O 10 sp̄u psens add. G m. alia in mg. 11 insitis R trachae R perque BR 12 in te geris B 13 o nimis V¹ teste Zechmeister et v, omnis cet. terrae O, te terra R, et (et in ras. m. 2) terra V beati populi GR 14 remians GR 15 accidens R uitauit B 16 ore (h. eras.) V 17 ibis] armatus add. s. l. G arctos V Hrab., arctuos BOπ, aretos GR esque B, osque GRO¹ π 18 adibis GR Epyro O, efro G, epsre R uidendus] ab urbe add. GR 19 egeos RVπ, geos G penetrauis V¹ hestus R, om. G 20 tessalonicen V, tesalonicen Rπ, thessalonica B, tesalonecae nec G 21 Apulis sed OVπ, neapolis B, apolis neceta sed R, apolis hestus sed G 22 te uehat B, teue et π blano GR

- qua Canusino medicata flagrant
uellera fuco.
- 25 ast ubi paulum uia proferetur,
det, precor, mites tibi Christus aestus
et leuis spiret sine nube siccis
aura Calabris.
- sicut antiqui manibus prophetae
- 30 per sacramentum crucis unda misso
dulcuit ligno posuitque tristes
merra liquores,
sic tibi caelum modo temperetur,
et leui sudo tenuatus aer
- 35 flatibus puris placide salubres
spiret in auras,
qui solet flatu grauis e palustri
anguium tetros referens odores
soluere in morbos tumefacta crasso
- 40 corpora uento,
quem potens rerum dominus fugari
siue mutari iubeat suoque
nunc sacerdoti bona sanitatis
flabra ministret.

31] (Ex. 15, 25).

23 canosinu *BGR*, uenusino (*sed in mg.* ^canusino) *V* mmedicata π
24 uellera *R* suco *GR* 25 uia paulum π paululum *R*, paulum *G*
proferitur *GR* 26 de *BGRV* mitescat *G*, nitescat *R* estus *G*,
hestus *R* 27 leues π^1 , leue (*in mg. m. rec.* leuis) *V* spiret *V* 28 ca-
lebris *G*, cultabris π 29 antiquis *BO\pi* profetae *GRV\pi* 30 undas
miso *GR* 31 dulciuit *B* depossuitque *GR* 32 merra *G*, mirra *BV\pi*,
myrra *O*, mira *R* licores *V* 33 modo caelum *O^1\pi* 34 et] ut *GR*
leue *BOV*, leua π ^{splendido} sudo *G*, sudet *BO\pi*, sudans (*sed in mg.*: sudet) *V*
aer *V* 36 spiret *ex* spirat *Q* aures *R* 37 grabis *V*, graues *O\pi*
e] exque *V*, se *GR* pallustri *R*, paulustri *G*, lustris *V* 38 angium *G*,
anguum *R* refens *R* 39 moribus *R* crasso *G s. l.*, cruso *R* 40 cor-
pore *B* uentu *R*, uentre *V* 41—54 *om.* *V* dominus rerum *B*
43 sanitis π^1

- 45 sicut Aegypto pereunte quondam
 noctis et densae tenebris operata,
 qua dei uiui sacra gens agebat,
 lux erat orbi,
 quae modo in toto species probatur
 50 orbe, cum sanctae pia pars fidei
 fulgeat Christo, reliquos tenebris
 obruat error:
 sic meo, qua se feret actus ora,
 cuncta Nicetae dominus secundet,
 55 donec optato patriam uehatur
 laetus ad urbem.
 perge, Niceta, bene qua recurris
 prosperos Christo comitante cursus,
 quem tui dudum populi fatigant
 60 nocte dieque
 te reposcentes, ut ager leuandis
 cum satis imbrem sitit utque molles
 cum suas matres uituli represso
 lacte requirunt.
 65 unde nos iustis precibus tuorum,
 qui suum recte repetunt parentem,
 cogimur uicto, licet inrepleti,
 cedere uoto.
 et quia spes iam rapitur tenendi,

45 aegipto *G*, aegito *R* perente *R* quondam *R* 46 nontis π
 operata *R* 47 quam *O*¹ dīm *G* 49 quomodo π speciem *O*¹ π
 50 pras π ¹ sidei *R* 51 fulgeat $\overline{\text{xpo}}$ (eat *x* in *ras. m. 2*) π 52 ob-
 sura *R* 53 quas efferet *B* 54 necetae *G*, necetate *R* 55 obtato *BG*,
 obtoto *R*, optatam *coni. Zechmeister* patream *G* uiatur π ^h, ueharis *V*
 56 letus *V* π urbem *R* 57 micaeta *V*, neceta *GR* qua] qu *R* re-
 curris] recursus *V* 58 presbeteros *R* cursus] ducis *V* post. *um.*
 58 sequuntur 55, 56 et 69 seqq. (59—68 *om.*) in *V* 61 respondentes *GR*,
 re pos nocte dieque centes π lauandis *R* 62 ymbrem *O* moles *B*
 63 repraesio *G*, leuandis π 65 iustis in iuncti *corr. O*, iustis (iu *m. 2*
corr.) π , iuncti *G*, iuncti *R* tuorum praecibus *GR* 67 uicti *fort.* et
 repleti *BO*¹ π 68 credere *B* 69 iam *om. G*¹*R*

sed licet pigro teneamur aegri
 corporis nexu, tamen euolamus
 95 mentibus post te dominoque tecum
 dicimus hymnos.
 nam tuis intus simul implicati
 sensibus, uel cum canis ac precaris,
 cum tua de te prece cumque uoce
 100 promimur et nos.
 inde iam terris subeunte ponto
 stratus Hadriae sinus obsequetur,
 unda procumbet zephyroque leni
 uela tumescent.
 105 ibis inlabens pelago iacenti
 et rate armata titulo salutis
 uictor antemna crucis ibis, undis
 tutus et austris.
 nauitae laeti solitum celeuma
 110 concinent uersis modulis in hymnos
 et piis ducent comites in aequor
 uocibus auras.
 praecinet cunctis tuba ceu resultans
 lingua Nicetae modulata Christum,

94 nixu *R*, nexut π euoluamus *GR* 95 mente *GR* poste π
 96 ymnos *BR*, imnos *G* 97 intuus *R* simul *O* 98 cum *om.* *R*
 ac] uel *GR* praecaris *G*, praearis *R*, capreçaris π 99 de te *om.* *R*
 100 promittitur *R* 101 punto *R* 102 stratus hadriae (adriae *V*) *OV* π ,
 stratus adrie *B*, strato atriae *R*, strato a^atriae *G*, Adriae stratus *v* sinu
GR obsequitur π , *om.* *GR* 103 zefiroque leni *V*, zebphero lenique *G*,
 zephiroque plena *B*, pefero uentu lenique *R* 104 uella *G* tumescant
B, tumencent π 105 inla^a*ens *G* pilago *GR* tacenti *V* 106 et]
 etempus *O*, tempus π amata *Lebrun* titulos π 107 antempna *GR*
 undus π^1 bis *V* 108 austrus π 109 nautae *GR* laeti] ipsi
add. *GR* celeumma *GR*, celeusma *v* 110 canent *GR* modulis *GR*
 in *om.* *G*, et *V* immnos *G*, hiñis *V*, hymn, *O*, sumnos *R* 111 ducent
O π coenites π in] per *GR* equor *R* π , iquor *G* 113 precinet *V* π
 cheu *G*, ceur π essultans π 114 lineua *V*, liangua π^1 necetae *G*.
 nectae *R*, nicætae *V* xp̄o *V*

- 115 psallet aeternus citharista toto
aequore Dauid.
audient Amen tremefacta cete
et sacerdotem domino canentem
laeta lasciuo procul admeabunt
120 monstra natatu.
undique adludent patulo uirentes
ore delphines, sine uoce quamquam
aemula humanis tamen eloquentur
gaudia linguis.
125 nam deo quid non sapit atque uiuit,
cuius et uerbo sata cuncta rerum?
hinc dei laudem maris ima noscunt
mutaque clamant.
testis est nobis ueteris prophetae
130 belua ad nutum domini profundo
excita, ut mersum caperet deinceps
redderet haustum.
sed modo ad nostrum ferus ipse uatem
auribus tantum pia deuorabit

129] (Ion. 2, 1).

115 psallet *R*, psallit *Oπ* aeternis *ORv*, alternis *Rosw.* cytharista
OR 117 aude tamen *π*, audiens tamen *V* tremefacti *GR* coete *V*,
cete *π*, caeti *G*, coeti *R*, cetae *O* 118 et] te *V*, neceta *G*, niceta *R*
sacerdote *GR* canente *GR* 119 leta *Vπ* admeabunt *GR*, admea-
bunt *V* 120 natata *π* 121 adludent *R* uirentes *scripsi*, uerrentes
π, uerentes *cet. v* 122 delphines *BRV*, delfenes *G* quamquam] quam
GR 123 emula *GRπ* eloquentur *Oπ* 124 gaudia *π* 125 dñō *R*
adq. *G* 126 et *OVπ*, e *BGR* rerum *BQπ*, crescunt *V*, rerum con-
sistunt *GR* 127 hic *V* dñi *R* hima *V* 129—136 *om. V*
testes *R* profetae *Oπ*, profhaetae *G* 130 belua *GR*¹, babilon *O*,
babilon *π* notum *GO*¹*π* profunda *R* 131 excitata *GR* capiret
G, cuperet *R* denique *B s. l. m. 3*, deneque *G*, dienique *R* 133 modo]
cetu *add. R* ^a *π* uatum *O* 134 tatum *π*, tamen *B* deuo-
rauit *Oπ*

- 135 cantica; inpastam saturabit aluum
 carmine pastus.
 qua libet pergas iter, et per undas
 perque tellurem licet et per hostes,
 ibis armatus galea salutis,
 140 uertice Christo.
 aduolet missus Raphael; ut olim
 Tobiae Medis, ita prosequendo
 ipse Nicetae comes usque Dacos
 angelus adsit.
 145 ducat hunc aequae famulum suum dux
 ille, qui quondam profugum superbi
 fratris a uultu deus in salutem
 duxit Iacob.
 namque Niceta fugitius aequae est;
 150 quod semel fecit patriarcha, semper
 hic facit, mundo fugiens ad alti
 moenia caeli;
 et gradus illos, quibus ille uidit
 angelos uersa uice commeantes,
 155 iste contendit superante nubes
 scandere uita,

141] (Tob. 5, 5). 146] (Gen. 28, 13). 154] (Gen. 28, 12).

135 carmina *BGR* inpastum *BGR*, inpastā ^ū *O*, inpastā π saturabit
R, saturauit *O*, satur π aluo *O*, uitalno π 136 patus *R*, pastor
*BO*¹ π 137 quas *GR* liuet *V*¹ iter] licet *V*, inter *BG*¹ π 138 tel-
 lorem *G* hostis *R*, ostos π , aequor *V* 139 aronatus π 140 uer-
 tique *R* 141—192 *desunt in V* misus *GR* raphael *B*, rafahel
GOR π 142 Medis *om. GR* (*sed G in mg.*: m̄dis), moedis *O* π 143 nae-
 cetae *G*, necetae *R*, nicetae est *B*, nicetēm *O*, nicetem π comis π
 dacus *B* 145 eque *GR* 146 quondam *R* profugam *R*, famulum π ,
^{profugum}
 famulum *O* superbi *BGO*²*R*, separauit *O*¹ π , minacis *v* 148 iacobum
BGR 149 neceta *QR* fugitius *G* 150 faecit *G* 151 mondo *G*
 ad *om. GR*, ab *Ov* 152 monia *R* 153 uidit ille *BGR* 154 angelus *R*
 comenantes *R* 155 contentus *O* π

- per crucis scalas properans in astra,
 qua deus nitens ad humum coruscis
 e thronis spectat uarios labores
 160 bellaque mentis.
 tuque, Niceta, bene nominatus
 corporis uictor, uelut ille dictus
 Israel, summum quia uidit alto
 corde satorem,
 165 unde Nicetes meus adprobatur
 Israelites sine fraude uerus,
 qui deum cernit solidae fidei
 lumine Christum.
 hic deus noster, uia nostra semper,
 170 sit comes nobis, sit et antecessor,
 semitis lumen pedibusque nostris
 sermo lucerna,
 qua per obscuri uada caeca saeculi
 luminis ueri face dirigamur,
 175 donec optatos liceat salutis
 tangere portus,
 quos modo undosum petimus per aequor,
 dum uagae mentis fluitamus aestu,

163] (Gen. 32, 28). 172] (Ps. 118, 105).

157 scalas crucis *B* schalas *Oπ* astro *π* 158 nitens ad humum
 coruscis *Oπv*, nitentis ad alta celi *B*, nitentis ad summum thoracis (tho-
 races *G*) *GR* 159 et thronis *π*, et throni *G*, et troni *B*, et thori *R*
 expectat *π* 161 tu *GR* neceta *G*, necta *R* nomenatus *R* 162 cor-
 pori *R* uelud *BG* illud *R* benedictus *G* 163 israhel *BGOR*,
 strahel *π* alta *π* 165 nicetis *BORπ*, necetis *G* 166 israhelitis *BO*,
 israhelsite *R*, strahelitiis *π*, iste *G* fraude] israhel *add. G* uerum
GR 167 quia *GR* solide *B*, solido *GR*, solidae *O* fideli *B*, fidæi *O*
 lumine fidei *GR* 169 uita *BGR* 170 comis *π* artecessos *π*
 171 lumenque pedibus *GR* nostris *B s. l. m. 3* 173 obsucuri *R* ceca
GR saeculi *R*, rec*li *G*, sedi *π*, mundi *v* 175 obtatos *BGπ*, ob-
 tatus *R* 176 portos *GO¹π* 177 ondosum *R* pequor *π* 178 uage
GRπ fluctuamus *GR* estu *GR*, hestu *R*

- terreo tamquam fragili carina
 180 corpore uecti.
 sed gubernaculo crucis hanc regente
 nunc ratem in nobis pia uela cordis
 pandimus Christo referente laetos
 flamine dextro.
 185 ergo dux idem modo prosequatur
 te uia, qua nunc properas reuertens
 ire, Niceta, patrioque reddat
 limine tutum.
 sed freto emenso superest uiarum
 190 rursus in terra labor, ut ueharis
 usque felices quibus es sacerdos
 praestitus oras.
 tu Philippeos Macetum per agros,
 per Tomitanam gradieris urbem,
 195 ibis et Scupos patriae propinquos
 Dardanus hospes.
 o quibus iam tunc resonabit illa
 gaudiis tellus, ubi tu rigentes
 edoces Christo fera colla miti
 200 subdere gentes!
 quaque Riphaeis Boreas in oris

179 terraeo $O^1\pi$, terimur B , terremur R , terræmur G carina fragili
 GR 181 gubernaculo $G\pi$, guberaculo R 183 pandamus GR ferente π
 ipso laetos (*corr. m. 2*) O , ipso letos π , littus v , fretis peletos B , freti spe li-
 tus R , freti spe] spe litus G 184 dextero R 185 prosaeqatur R 186 nunc
 om. B 187 ire om. R neceta GR patrio GR reddi GR 188 li-
 mine BO^2 , lumine $O^1\pi$, limiti G , limeti R tutus GR 189 freta O^1 ,
 ferte π menso π 190 rursus π in terra rursus GR interea B
 ut om. GR 191 es quibus B sacerdos es G^1R 192 praestitutus $R\pi$
 193 philipeos π , filipeos V , pilipeos G , pilippeum R Macedum v 194 to-
 minatam V , tomitam nam B , tomi namque GR gradieres G urbem π
 195 scopos BV , scopus R 196 dardanis B , dardanis GR ospes G
 197 resonauit V^1 198 gaudis G , gudis R regentes R 199 in *mg.*
add. B^2 edocis π fera] srea R colla] corda BGR 201 quasque
 B , quoque GR riphaeis v , ripheis ω boria GR horis R

- adligat densis fluuios pruinis,
 hic gelu mentes rigidas superno
 igne resoluis.
- 205 nam simul terris animisque duri
 et sua Bessi niue duriores
 nunc oues facti duce te gregantur
 pacis in aulam.
 quasque ceruices dare seruituti
- 210 semper a bello indomiti negarunt,
 nunc iugo ueri domini subactas
 sternere gaudent.
 nunc magis diues pretio laboris
 Bessus exultat; quod humi manunque
- 215 ante quaerebat, modo mente caelo
 conligit aurum.
 o uices rerum! bene uersa forma!
 inuui montes prius et cruenti
 nunc tegunt uersos monachis latrones
- 220 pacis alumnos.
 sanguinis quondam, modo terra uitae est,
 uertitur caelo pia uis latronum,
 et fauet Christus supera occupanti
 regna rapinae.
- 225 mos ubi quondam fuerat ferarum,
 nunc ibi ritus uiget angelorum,

202 aligat *R* fluuius *V*, fluuios *G*¹*R*, fluuiis *B*, fluuitis π pruniis *R*
 203 gilū *GR* mentis *QRV*¹ rigidos *BG*, rigidos *R* superbo *R*
 204 in igne *G*, in igni *R* 205—216 *om. V* 206 bessu *GR* 209 ser-
 uitate *R* 210 indominti π ¹ negauerunt *G* 212 sterne π 214 exul-
 tet et *G* quod] que *B* nanunque *R* 216 collegit *R* 217 o bices *V*,
 cui aes *GR* o bene *GR* uarsa (*in mg. fursa*) *V* 218 in · uu · *B*,
 iniqui *GR* cruenti] crudeles *B*, crudiles *GR* 219 tegunt] aequant *V*
 monachis π , monachi *O*, monaci (^h *m. 2*) *V*, monachos *BGR* latrones π ,
 latronibus *G*, tatronibus *R* 220 pascis alumpnos *R* 221 terrae *G*¹ uita *R*
 222 caelo *om. GR* 223 fauit *GR* supra *R*, superna *G*, super *OV*. π
 occupantes *V* 224 rapinis *V* 225 mons *V* ubique *G* condam *V*
 quandam *R* foerat *R* 226 nunc bi *V*, ibi nunc *GR* manet (*in mg.*
m. s. XVI uiget) *V*

- et latet iustus quibus ipse latro
uixit in antris.
praeda fit sanctis uetus ille praedo,
230 et gemit uersis homicida damnis,
iure nudatus spoliante Christo
criminis armis.
interit casu satanae uicissim
inuidus Cain, rediuius Abel
235 pascit effusi pretio redemptos
sanguinis agnos.
euge, Niceta, bone serue Christi,
qui tibi donat lapides in astra
uertere et uiuis sacra templa saxis
240 aedificare.
auios saltus, iuga uasta lustras,
dum uiam quaeris, sterilemque siluam
mentis incultae superans in agros
uertis opimos.
245 te patrem dicit plaga tota Borrae,
ad tuos fatus Scythia mitigatur
et sui discors fera te magistro
pectora ponit.
et Getae currunt et uterque Dacus,

234] (Gen. 4).

227 iustus] intus *R*, intus *G* sed in *mg.*: iustus 229 praeda fit] praesit *GR* 230 et *om.* *R* uersit π homicida uersis *G*, homicidia uersis *R* dominis *R* 231 dum renudatus *V*, iure (in iure uel uere *R*) nudatus *cet. v* 232 creminis *GR* 233 casus *B*, cassu *R*, cassâ *G*, casa π , suasu *fort.* 234 inuidas *R* rediuius habel *GR* 235 pascit *R* redemptos (o *ex u in ras.*) *V* 236 agnus *B* π , agnis *R* 237 neceta *G* 238 donet *BG* lapedes in astra *R* 240 aediuicare *G* 241 uassta inlustras *G* 242 queris stirilemque saluam *G* 243 subarans *coni. Zechmeister* 245 tota plaga *GR* Borrae *Lebrun*, boraë *V*, boreae *O* π , borrae *GR* boree plaga tota *B* 246 scithia *B*, scitha *GR*, schita *V* 247 discors π ferae magistro *R* magistros π^1 248 pectora ponit π^1 249 gethe *B*, gettae *G*, gete *V* π daccus *V*¹, ducus *R*, dattus *V*², dacus *V*³ ut *cet.*

- 250 qui colit terrae medio uel ille
diuitis multo boue pileatus
 accola ripae.
de lupis hoc est uitulos creare
et boui iunctum palea leonem
- 255 pascere et tutis caua uiperarum
 pandere paruis.
namque mansueto pecori coire
bestias pulsa feritate suades,
qui feras mentes hominum polito
- 260 inbuis ore.
orbis in muta regione per te
barbari discunt resonare Christum
corde Romano placidamque casti
 uiuere pacem.
- 265 sic tuo mitis lupus est ouili,
pascitur concors uitulus leoni,
paruus extracto trucibus cauernis
 aspide ludit.
callidos auri regulos in aurum
- 270 uertis inque ipsis imitaris ipsos,
e quibus uiuum fodiente uerbo
 eruis aurum:

253] (Es. 11, 7, 8).

250 media *V* 251 diuitēs ⁱ *G* pileatus *Hrab.*, pelleatus *BOπ*,
pilletus *G*, pillatus *R*, palleatus *V* 252 accula *R* riphe *B* 253—
264 *om.* *V* uitolos *GR* 255 pascere π caua] causa *BR*¹ uepe-
rarum *G* 256 parulis *GR* 257 nam *R* choire *G*, choiere *R*
258 suadis π 259 fera] uesa *R* pilito *R* 260 induis *GR*
261 multa *BGR* 262 barbaris π 263 placidam *G*¹*R* 264 que-
rere *BG*, querrere *R* 265 miti *V* est *om.* *R*, ab *G s. l.* ouile *B*
266 consors (*in mg. m. s. XVI* concors) *V* 267 extracta *BGR*
268 haspide *O*, aspida *GR* 269 regulus *B*, regulos *GR* 270 in
que ipsis *V*, et bersos *O*, et bessos *cet.*, et uersos *v* imtaris *R*, initare
Oπ ipsos *V*, ipsis *B*, in ipsis *GORπ*, ipse *v* 271 uiuum *GR*
272 aurum eruis *R*

has opes condens domino perenni,
 his sacrum lucris cumulans talentum,
 275 audies: intra domini perennis
 gaudia laetus.
 his, precor, cum te domus alma sancto
 ceperit fratrum numerosa coetu
 in choris, et nos pietate cari
 280 pectoris adde.
 nam deo grates, quod amore tanto
 nos tibi adstrinxit per operta uincla,
 uis ut internam ualeat catenam
 rumpere nulla.
 285 unde complexi sine fine carum
 pectus haeremus laqueo fideli,
 quaque contendas comites erimus
 mente sequaci.
 caritas Christi bene fusa caelo
 290 cordibus nostris ita nectit intus,
 ut nec abiuncto procul auferamur
 orbe remoti.
 nulla nos aetas tibi, <nulla> labes
 orbis aut alter neque mors reuellet;

274] Matth. 25, 21.

273 $\text{ospes } V, \text{ ospes } \pi$ $\text{condes } \text{dñō } O\pi, \text{ condis } \text{dño } V, \text{ domino condis } BGR$ $\text{perhenni } B$ 274 $\text{lucris } \text{s̄cōrum } G, \text{ lucris sanum } R$ $\text{cumulans } v, \text{ cumulas } \omega$ 275 $\text{audi } (^{es} m. 2) V$ $\text{perhennis } B$ $\text{semper } 276 \text{g} \text{u} \text{a} \text{u} \text{d} \text{i} \text{a} R$ 277—284 $\text{om. } V$ $\text{te] de } \text{dñs } G$ $\text{sancti } \pi$ 278 $\text{coeperit } GOR$ $\text{fr̄m } B$ $\text{caetu } G\pi, \text{ cetu } B$ 279 $\text{coris } \pi$ 280 $\text{addae } R, \text{ abde } v$
 281 $\text{quia morte tanta } B$ 282 $\text{adstrinxit } BG, \text{ adstrigit } R$ $\text{per opertam } \text{clauis } R, \text{ propter tam clauis } G$ 283 $\text{uis } \text{om. } GR$ $\text{interna } BR$ $\text{ueleat } R$
 284 $\text{inrumpere } GR$ 286 $\text{heremus } V\pi, \text{ eremus } B, \text{ erimus } GR$ 287 $\text{quoque } Rosw.$ $\text{aderimus } G$ 288 $\text{mentes et quaq; } G, \text{ mentes quaq; } R, \text{ aetheris arce } \text{eras.}, \text{ in } \text{mg.}$ $\text{mente sequaci } (m. s. XVI) V$ 289 $\text{fussa } G, \text{ fus } \pi$
 290—293 $\text{om. } OV\pi v$ $\text{ita nostris } B$ $\text{nectet } G$ $\text{intuus } R$ 291 $\text{abiunto } R$ $\text{adferamur } R$ 293 $\text{nulla labes } \text{scripsi}, \text{ lapes } R, \text{ labis } BG, \text{ labis unquam } Lebrun$ 294 $\text{orbis] uellet } B$ $\text{ne } \pi$ $\text{reullet } R$

- 295 corporis uita moriente uita
 uiuet amoris.
 dum graues istos habitamus artus,
 mente te semper memori colemus;
 tu, petes, simus simul in perenni
 300 tempore tecum.
 namque te celsum meritis in altum
 culmen inponet pretiosa uirtus
 inque uiuentum super urbe magnis
 turribus addet.
 305 nos locis quantum meritis dirempti
 eminus celsis humiles patronis
 te procul sacris socium cateruis
 suspiciemus.
 quis die nobis dabit hoc in illa,
 310 ut tui stemus lateris sub umbra
 et tuae nobis requietis aura
 temperet ignem?
 tunc, precor, nostri nimium memento
 et patris sancti gremio recumbens
 315 roscido nobis digito furentem
 discute flammam.
 nunc abi felix, tamen et recedens
 semper huc ad nos animo recurre;
 esto nobiscum, licet ad paternam
 320 ueneris urbem.

310] (Luc. 16, 24).

296 uiuit *GR* 297—336 *om.* *V* grauis *Oπ* arctus *GR* 298 te
om. *GR* memores *BGR* colamus *B*, colimus *Gπ*, colimus te *R*
 299 petes *v*, pete *BOπ*, pete ut *GR* simus simul *Oπ*, forte ut simus
B, simus *GR* 301 uam *GR* 302 inponit *GR* 303 inque] atque *fort.*
 uiuentium *B* urbem *GR* 305 direpti *B*, diripti *R* 306 patronum
BGR 308 suscipiemus *R* 309 hec *B* 310 et *π* umbra *R*
 311 *equietes *R* 313 nimium *om.* *R*, omnium *G s. l.* memento *R*
 315 ruscido *G*, rusido *R* 317 filex *G*, flex *π* redens *R*, redens *G*
 318 animo ad nos *B* succurre *GR* 319 ad *BGR*, et *Oπ* patriam *R*

non enim unius populi magistrum,
 sed nec unius dedit esse ciuem
 te deus terrae; patria ecce nostra
 te sibi sumit.

325 nunc tuos aequa pietate utrisque
 diuide affectus et amore nobis,
 ciuibus uultu, gemina morare
 cuius in ora.

forsan et maior patria haec habenda,
 330 non manufactis ubi contineris
 pectorum tectis hominesque uiuam
 incolis urbem.

sicut antistes, ita dignus almi
 hospes es Christi, quia Christianis
 335 mentibus consors habitas erile
 accola templum.

iam uale nobis et in omne nostri
 diligens aeuum bonus usque finem
 duc bonum cursum positamque iustis
 340 sume coronam.

XVIII.

Lex mihi iure pio posita hunc celebrare quotannis
 eloquio famulante diem, sollemne reposcit

322 nec *om. GR* dedis π 23 te *om. R* patra *R* haecce π
 325 tuus *R* hequa π pietat *R* utrisque *om. GR* 327 ciui (u *ex b*) *G*
 328 cici' *BO* in urbe *R* 329 forsán *Ov*, forsitan *cet.* 330 manus
 factis π uibi *R* contineris *O* 331 omnes π uiam *R*, quiam π
 332 incoris π , incilis *R* 333 antestes *G* alm̄is *R* 334 es et *GR*
 qui *GR* π cristianis π 335 concors *B* aerile *GR*, herile *B* 336 ac-
 cula *GR* 338 dilegens aeuum *R* usque in *BG*¹*R* 339 bonorum π . —
 Finit *V*², finiunt sex sc̄i uolumina fel̄icis dogr̄as *B*, finiunt sex uolumina
 sc̄i fel̄icis *G*, finit amen deo gratias *R*, finit uersus de niceta ep̄o π .

XVIII. *ABDEGQRT*; *A exh.* 82—92, 122—130, 155—162, 182—196,
 453—469; *Beda de re metr. ed. Keil VII exh.* 35, 281, 385. — Incipit
 ·VI· natalis *B*, incipit liber sextus *E*, item VI cuius supra et de qui-
 busdam miraculis eius *T* 1 iure ^{pio} iure *G* proposita *GR* hanc *T*
 quodannis *D* 2 solemne *ADEQT*, solemne *G* resposcit *R*, resposcis *Q*

- munus ab ore meo, Felicem dicere uersu,
 laetitiamque meam modulari carmine uoto
 5 et magnum cari meritum cantare patroni,
 quod per iter durum, qua fert uia peruia paucis,
 alta per arta petens superas penetrauit ad arces.
 concordate meis, precor, et conplaudite, fratres,
 carminibus castoque animos effundite luxu.
 10 gaudia sancta decent et carmina casta fideles;
 nam cui fas hominum, cui Christus amorque timorque est,
 non gaudere hodie et uacuum procedere uoti,
 qua quis possit ope ingenii linguaeque reique,
 caelicolas Christo quando adgaudere ministros
 15 ipsa etiam festo produnt elementa colore?
 cernite laetitiam mundi in splendore diei
 elucere sacris insignibus; omnia laetus
 candor habet, siccus cineris a nubibus imber
 ponitur et niueo tellus uelatur amictu,
 20 quae niue tecta, solum niue siluas culmina colles
 compta senis sancti canos testatur honores;
 angelicaque docent et luce et pace potiri
 Felicem placida clarum in regione piorum,

3 ab ore meo uersu felicem manus dicere *G*, ab ore meo munus dicere
 felicem *R*, ore meo munus felicem dicere *B* 4 modulari *R* 6 quo
BEGT, qui fort. per iter] praer id *R* qua *ADQ*, quo *cet.* fertiua *Q*
 pacis *R* 7 arcta *BEGR* supernas *G* ad *om.* *GR* 8 uos praecor *G*,
 praecor uos *R* 9 castosque *R* 10 dicent *GR* fidelis *D¹G²Q* 11 cui
R s. l. hominum *R* cuique *ADQ* christus] *sēs GR* amor *GR*
 est *om.* *Bv* 12 gaudire *R* uacuis *G* praecedere *A*, preprecedere *Q*
 uoto *D²* 13 ante 11 *ponit v* ingeni *GR* linguaeque *Q* 14 et gau-
 dere *G*, et gaudire *R* 15 ipso *GR*, ipse *D¹* festo festo *G* elimenta *BR*
 colere *R* 16 cenite *R* splendore *R* 17 insignis *R* 18 cineris *AQ*,
 ceneris *in ceteris corr. D m. 2, teneris cet.* ymber *QR* 20 qua niue
T, quia aequae niue *GR* niue] uel *GR* siluas *ABDEQT*, silua *GR*,
 siluae et *v* culmine *Q* aequae tecta solum niue siluae *coni. Chatelain*
 21 compta *ABDEQ*, cuncta *cet. v* senes *T* canus *Q* testantur
D²T testantur canos *GR* 22 angelica *R* et luce et lece et pate *Q*
 potieri *G* 23 in regione uiuorum placida clarum *GR* clarum]
 celsum *T*

lactea qua tacito labuntur uellera caelo.

- 25 Christe deus Felicis, ades, da nunc mihi uerbum,
sermo deus, da perspicuam, sapientia, mentem.
non opis humanae facundia dicere laudes
posse tuas; tua namque tui sunt gloria sancti.
cedo, alii pretiosa ferant donaria meque
30 officii sumptu superent, qui pulchra tegendis
uelas ferant foribus, seu puro splendida lino
siue coloratis textum fucata figuris.
hi leues titulos lento poliant argento
sanctaque praefixis obducant limina lamnis.
35 ast alii pictis accendant lumina ceris
multiforesque cauis lychnos laquearibus aptent,
ut uibrent tremulas funalia pendula flammās.
martyris hi tumulum studeant perfundere nardo,
ut medicata pio referant unguenta sepulchro.
40 cedo equidem et uacuo multis potioribus auro,
quis grauis aere sinus releuatur egente repleto,
qui locuplete manu promptaria ditia laxant

24 lactea|aque *G* qua *scripsi*, quae *ω* uelleraque *R* 25 christus
R, xp̄s ^{et} *G* mihi uerbum nunc *GR* 26 perspicuum *Q*, prospiciam *T*
sp̄ntia *R* 27 opus *G¹T* facunde *v*, fecundia *Q* 28 possitnas *Q*
sunt gloria *ABDEQT*, gaudia sunt *GR*, sunt gaudia *v* sanc *Q* 29 caedo
GR, cedo *Q* ali *R* 30 officii *DQR*, officiis *T* sumptu sū|mp̄tū *G*,
sumptus *ADEQT* superant *B* qui] hi *ET* pulchra *B* 31 foribus
adferant *G* pura *B* 32 seu *BGR* textum *T*, per textum *R*, per-
textuum *G* fumata *ex* fucata *R* 33 hii *GR* leues] positos *in mg.*
D m. 2 polleant *R*, edificant *G* 34 perfixis *G* obducunt lumina *R*
lamminis *GR*, lāmis *E*, bratheis *B* 35 at *B* patis *Q* limina *D¹GQ*
cereis *BR et Beda*, aereis *G* 36 multiforisque *DQ*, multiformes *R* cauis *G*
lychnos *AQ*, lichinos *BGR* laquiaribus abtentent *G* 37 et birent tri-
mulas (crimulas *R*) *GR* pindula *R*, pin̄nula *G*, pedula *Q* 38 mar-
teris *G* hii *AR*, hy *Q*, in *B* studeant *om. R* 39 ut *ABDEQ*,
et *cet.* medicato *D*, medica *Q* refferant *GR* unguenta *DG*, un-
gento *B* 40 caedo *R*, coede *Q* quidem *B*, quide *Q*, aequidem *R*
uacūs (s *in ras. m. 2*) *D*, uano *GR*, flauo *T* 41 graues *GR* aere]
feret *G*, ferret *R*, heres *T* mus *T* releuetur *G*, leuetur *R* aegente
GR 42 cui *R* promptuaria *BD²T*, prumptuaria *GR* dicent *Q*
laxatⁿ (*n m. 2*) *D*, laxent *BGR*

- et uariis animam sponsantes dotibus adstant,
 mente pares, ope diuersi; nec segnus illi
 45 fercula opima cibis, ceras aulaea lucernas,
 larga quidem sed muta dicant: ego munere linguae,
 nullus opum, famulor de me mea debita soluens
 meque ipsum pro me, uilis licet hostia, pendo.
 nec metuum sperni, quoniam non uilia Christo
 50 pauperis obsequii libamina, qui duo laetus
 aera, piaee censum uiduae, laudata recepit.
 tunc quoque multa deo locupletes dona ferebant,
 implentes magnis aeraria sancta talentis;
 sed Christus spectator erat, qui corda ferentum
 55 inspiciens uiduae palmam dedit; illa diurni
 rem uictus, geminos, quod ei substantia, nummos
 miserat in sacram nil anxia corporis arcam.
 propterea ex ipso uenturi iudicis ore
 ante diem meruit facti praecerpere laudem
 60 praeferrique illis, quorum stipe uicerat aurum,
 munere pauper anus, sed prodiga corde fideli.
 ergo, boni fratres, quibus hic dignatio et istae
 concessa est, placidis aduertite mentibus aures,

43 uaris *GR* anima *B*, animarum *R* doctibus *Q* 44 signus *R*
 illi *om.* *R* 45 fecula *Q* cereas *GR*, ceruis *v* aulaea *AE*, aulea *BDQT*,
 aulas *GR* lucernis *BET*, ferisque *v* 46 sed] se *Q*, et *GR* multa di-
 cant *EQ*, multa ducant *BGR*, muta dicant *ADv*, muta ferunt *T* munera *R*
 47 nullus *ADEQ*, nullus *G*, nullius *R*, pauper *D s. l. m. 2*, Nodus *B*,
 nudus *Tv* famulo *D¹*, famulus *E* me *s. l. m. 2 G, om.* *Q* 48 ne-
 que *R* uelis *DQ* licet uilis *G¹* 49 ne *B*, neque *R* 50 obsequi
GQR libamina *G* laetus] totum *E* 51 aerea *BR* laudate *Q* reci-
 pit *GR* 52 locupletis *R* 53 erraria *R*, aera (*sed in mg. m. 2 arberia*) *D*
 54 spectatur *G¹*, inspector *R* 55 inspiciens est *R* 56 substantia] su-
 peret *add. R*, super aret *add. G* nūm' *AQ*, numbos *GR* 57 misserat *AQR*
 nihil *R* anxia *GR* 58 ores *Q* 59 et 60 *om. Q* diem] iudici *add. R*
 factis decerpere (*decarpere R*) *GR* praecerpere *in* percipere *corr. D m. 2*
 60 praeferrique *R* fecerat *B* 61 munera *BDE*, monereque *G*, munere-
 que *R* prodigia *R* corda *AQ* 62 hic *T*, huē *cet.*, haec *v* istic *ω*,
 iste *v* 63 concessa est *scripsi*, concessus *AD¹Q*, concessa *D²*, concessum
T, consensus *Gv*, consensus et *R*, consessus *E* placidas *GR* adferte *G*

- nec qui, sed de quo loquar, exaudite libenter.
- 65 despicienda quidem, tamen et miranda profabor,
 despicienda meo ingenio, miranda beati
 Felicis merito, quod dicere non sine Christi
 laude licet, quia quicquid in hoc miramur ab illo est,
 unde piis uirtus et per quem uita sepultis.
- 70 praeteritis cecini patriam genus acta libellis
 et tota sanctum repetens ab origine dixi
 Felicem, donec perfectae tempora uitae
 clauderet et posito desertis corpore terris
 tenderet aeterni merita ad consortia regni.
- 75 sed quia non idem tumuli qui membra piorum
 et merita occultant, animarum uita superstes
 corporibus functis quaesitos corpore fructus
 et post corporeos obitus non mortua sentit
 laeta bonos, cruciata malos, quos rursus in ipsum
- 80 tempore uenturo corpus reuocata remixto
 corpore communi metet indiscreta receptu.
 longa igitur mihi materies; quantumque erit aeu,
 tantum erit et uerbi super hoc, cui dicere gesta
 Felicis pateat, si copia tanta sit oris,

64 nec quid *T*, nec quis sum *GR* loquor *R* libentes *T*, benter *Q*
 65 despicienda *GQR* et miranda] admiranda *T* probabor *G¹R*, fate-
 bor *B* 66 miran *Q* beatā *G* 67 discere *T* laude christi *G¹R*
 68 quitquit *R*, quicquit *G* miramur in hoc *GR* est *om. B* 69 unde
 et *GR* sepultos *B* 70 cecini *B s. l. m. 3*, cecini *R* et genus actaque
GR 71 dixi *v*, duxi *T*, duxi *et*. et tota — duxi *post uerbum* clau-
 deret *us*. 73 *pon. G¹R* 73 et *om. Q* possito *R* 75 iidem *E* qui]
 quia *A*, *q* *Q*, sunt qui *G* 76 occultant *GQR* 77 cunctis *E* quaes-
 sitos *R* 78 corpore eos *Q* obitus *G* morta *GR* 79 bonos] bonis *T¹v*
 cruciatque *Tv* que *T* laeta bonis cruciatque malos quod *v* rursus *GR*
 in ipsum *om. GR* 80 tempore in id (id *om. G*) ipsum *GR* remisto *Rosw.*
 81 corpori *DQ*, corpori] (s *eras.*) *A* communi *GR* metat *Q*, metet
 (mitet *R*) et *GR* recepto *ADEQ* 82 lingua *R* matiries *G*, martiries *R*,
 materia *A*, materia est *T* 83 quantum querit *Q*, tamen erit *B* et *om. ADQ*
 uerbis *ET*, uerbis uerbis *Q* cui *scripsi*, hoc qui *AD¹Q*, hoc quo *D²ET*,
 hoc quod *BAGRv*, o si *Rosw.* pateat (patent *R*) dicere gesta felicis *GR*
 84 Felicis liceat totumque efferre per orbem nomina sic meriti si copia *v*

- 85 quanta operum meritique manet. nam tempore ab illo,
 quo primum ista dies Felicem fine beato
 condidit et carnem terris, animam dedit astris,
 ex illo prope cuncta dies operante uidetur
 confessore dei, probat et sine corpore uiuum
 90 Christus, ut ostendat maiorem in morte piorum
 uirtutem quam uim in uita superesse malorum.
 ecce uides tumulum sacra martyris ossa tegentem
 et taciturni obtento seruari marmore corpus;
 nemo oculis hominum qua corpore cernimus extat,
 95 membra latent positi, placida caro morte quiescit,
 in spem non uacuum rediuiuae condita uitae.
 unde igitur tantus circumstat limina terror?
 quis tantos agit huc populos? quaenam manus urget
 daemones inuitosque rapit frustra que rebelli
 100 uoce reclamantes compellit adusque sepulchrum
 martyris et sancto quasi fixos limite sistit?
 respicio hanc aliquando diem, quam maesta relicto
 orbe fuit, quam laeta polo, cum Christus amicam
 adsumens animam casto deus hausit ab ore.
 105 addidit ornatum caelis nec pignore terras

85 operis *G* meriti qui *Q* 86 ita *R* fine] sine *BR* beatum *T*
 87 astris dedit *G¹R* 88 cuncta *Q* dies *om.* *R* confessore uidetur *G¹*
 89 sine] ^sue *Q* uiuum *G* 90 ostendit *Q* priorum *R* 91 quia *B* uim
om. *AET* in uita quam uim *GR* 92 sacri ^a*G* marteris *G* tegentem
 ossa *G¹* 93 obseruari tanto (tanta *R*) *GR* 94 *om.* *v* nemo] longe *D* in
ras. m. 2 qua] quibus *GR*, quis *T* corpora cernimus hestat *T* 95 posi-
 siti *GR* placida *T* coro *R* 96 in specie *T* non uacuum] nouenda *G*,
 noue anda *R* 97 tantas *Q* lumina *R¹* 98 tantis *Q* ait ^e*Q* huc]
 adhuc *R* populus *D¹* quaenam n, a: nus *R*, que nanus *T* 99 demones
BR, demonas *G* 100 uocare *Q* clamantes *GQR* usquead *R*, usquead *G*
 sepulchrum *B* 101 marteris *G* sacro *T* fixus *ABD¹Q*, adfixus *R*, ad-
 fixos *G* limite *ADEQ*, limine *cet.* 102 diem aliquando *GR* que *T*
 mesta *EGQT* 103 que *T* laeto *D¹* populo *R* 104 casta deo *A*,
 cauto deo *Q* ausit *GR* ausit ab ore deus *R* 105 addedit *G*, addit *R*
 ornatam *R* nec celis *B*

- orbavit; superi Felicis mente fruuntur,
corpore nos; animaeque potentis spiritus illic
vivit et hic meritum. sed totum funeris almi
praesentare iuvat quem Nola impendit honorem.
- 110 namque sacerdotem sacris annisque parentem
perdiderat, sed eum caelis habitura patronum
urbs deuota pium; spe solabatur amorem.
totis ergo quibus stipatur conflua turbis
currit in obsequium populos effusa fideles.
- 115 tunc dolor et pietas coeunt in pectora cunctis;
admixta pietate fides gaudetque doletque.
et licet accitum Christo super aethera tolli
Felicem credat, tanto tamen ipsa relinqui
praeceptore dolet; quodque unum in funere sancto
- 120 inter et exequias restat solamen amoris,
postquam depositum tumulandi in sede feretrum,
certatim populus pietatis circumfusus
undique densato coetu sita membra coronat,
religiosa pie pugna exercetur amantum.
- 125 quisque alium praestans propior consistere certat

106 superi ni *G* fruuntur *G* · 107 illis *T* 108 huc *G* fueris *T*
109 iuat *G*, vivat *T*, vivet *Q* 110 nam *GR* sacrisque *GR* annis
qui *Q*, annis *GR* parem *R* 111 cū *BT* urbs patronum *GR* 112 spes
BE, ipsa spe *GR*, pe *Q* sed spe solatur *v* merorem *R*, merrorem *G*
113 confluit *GR*, cōfluat *Q* turbis *om.* *GR* 114 per populos *GR*
effussa *GR* 115 coeunt *R* pectore *v* 116 amixta *Q*, permixta *T*
sides *R*, fidei^a *G* doletetque *R* 117 accitum *BEv*, tacitum *ADQ*,
acceptum *GRT* aethra *G*, hero *Q* tullii *R* 118 reliqui *GR* 120 inter]
I xpm̄ inter *G*, xpm̄ inter *R* et *om.* *R* exsequia *AQ* 121 depossitum
est *GR* sed in *G* est *s. l.* in sede tumulandi *GR* 122 circumfusus
populus pietatis *B*, populus pietate circumfusus *GR* circumfusus]
omnis *add. D m. 2* populus pius undique circumfusus densato coetu
sancti sita *coni. Chatelain* 123 densato *ADAQ*, densato *B*, densato (*a*
in ras. E) *cet. v* coetto *Q* membra *Q* 124 relogiosa *GR* pia *G¹R*,
om. Q exercitatur *G*, exercitus *R* amantium *R* 125 alius *Q*, alio
BGR praestans *scripsi*, praestare et *ABDAEGQR*, premere et *Tv*
proprior *Q*, propius *AET*

reliquis corpusque manu contingere gaudet.
 nec satis est uidisse semel, iuuat usque morari
 luminaque expositis et qua datur oscula membris
 figere; dat meritam Christo plebs consona laudem

130 moliturque sacrum solii Felicis honorem.

qua muris regio et tectis longinqua uacabat,
 fusus ibi laeto ridebat caespite campus
 uberius florente loco, quasi praescia iam tunc
 semper honorandi mundo uenerante sepulchri

135 gaudebat sacro benedici corpore seque
 ueris amoena habitu, quo dignior esset humando
 martyre, graminibus tellus sternebat odoris.

ast illum placido scandentem celsa uolatu
 et casto adsumptum de corpore laeta piorum

140 turba per aetherias susceperat obuia nubes;
 angelicique chori, septemplicis agmina caeli,
 totis, qua caelum patet, occurrentia portis
 regis in aspectum summique parentis ad ora

126 reliquis *GR*, reliquiisque *A¹D¹Q*, reliquiasque *D²* contingere cor-
 pusque gaudet manu *GR* 127 uidēs *G*, adisse *T* usque] que *A*,
 qui *Q* 128 luminaque *G*, liminaque *ex* luminaque *D m. 2* expositis
GR aequae *GR* dantur *GR* oscolabri *Q* 129 figure *D* dat] ad *Q*
 meritas *T* plebs *B*, mens *E* 130 molliturque *R* solius *GR*, *om.*
ADQ honorem felicis *R* 131 qua] ubi *GR* longinqua *GQR* uo-
 cabat *B*, cabat *Q* 132 fessus *GR* redebant *GR* caespite *BE*, cepitē *T*,
 caespite *G*, caespite *R* 133 uberiusque *ADQ*, liberius *Bv* praescio *GR*
 tum *T* 134 honorantēdo *Q*, honorando *D*, humandi *GR*, humando *A*
 mundo *om.* *ADQ* uenerando *BD²*, uirente *GR* sepulchri *D¹EQT*,
 sepulchro *AD²*, sepulchri *B*, sepulchro *G*, sepulchro *R* 135 benedici *R*
 corpori *ADQ* 136 amoeni *D²*, ameno *BR*, amino *G* quo] quodi *R*
 dignior eet *Q* humano *B*, humato *v* 137 martēre *G*, martyri *Q*
 odores *BG¹* 138 illum *Q* placito *R* candentem *B*, scandentem *R*
 caelās *G* 139 ad *G* pectore *AQ* priorum *D* 140 per] pr *R et ut*
 uidetur *G¹* aethereas *BE* susceperat *GR* 141 angelici *B*, angelica-
 que *R*, angelicūque *G*, angeliceque *Q* 142 qua] quibus *R*, que qui-
 bus *G*, que *Q*, quis *T* 143 in regis *GR* ad ora] adore *R*, odora *B*,
 adoraē *G*

sidereo uolucrum laeti uexere triumpho.

- 145 tum niuea sacrum caput ornauere corona
 sed tamen et roseam pater addidit iudice Christo
 purpureoque habitu niueos duplicauit amictus,
 quod meritis utrumque decus. nam lucida sumpsit
 serta quasi placido translatus in aethera leto,
 150 sed meruit pariter quasi caesi martyris ostrum
 qui confessor obit. tenet ergo et praemia passi,
 quod prompta uirtute fuit, nec pacis honore
 ornatuque caret, quia non congressus obiuit.

- facta igitur rata iusta, pium texere sepulchro
 155 funus; at in sanctis diuinitus insita membris
 gratia non potuit cum carne morique tegique,
 ilico sed positis ex ossibus emicuit lux,
 quae medicis opibus meriti dare signa potentis
 hactenus ex illo non unquam tempore parcit.
 160 et toto quo mundus erit fulgebit in aeuo
 lux eadem, sancti cineris per saecula custos.
 martyris haec functi uitam probat, et bona Christi
 ad tumulum Felicis agens diffundit in omnes
 Felicis late terras mirabile nomen,

144 sedereo *R*, sidera *Q* uolucrum *Q*¹ laeti *om. R* exere *R*, du-
 xere *T* 145 niuia *GR* capud *BG* 146 *om. GR* roseo *B* addit
ADEQT indice *GRv* 147 porpureo *G*, purpureo *R* habituque *GR*
 niueo *Q* duplicacauit *A* 148 qui *B*, pro *T* iam *GR* lucidam *BGR*
 149 sertam *GR* ac si *B* placida *B* ^{et} hera *Q* laeto *Q*, loeto *A*,
 laetus *BGR* 150 quasi *G s. l.* cessi *GR* marteris *G* 151 obiit *G*
 ¶praemia et (et *eras.*) *B* 152 quam *B* prumpta *GR*, prom *Q* 153 qui *R*
 congressus *G* obit *R* 154 busta *BGR* 155 ad *B*, aut *Q* diuitus *A*¹
 instita *R* 157 sed *om. B* emicuit *ABDAEGQR*, emicat hec *T*, ecce
 micat *v* emicuit lux ex possitis ossibus *GR* 158 que *A*, quem *Q*
 medici ossibus emeriti dat *B*, medicis ossibus meriti daret *GR* 159 ac-
 tenus *B*, actinus *GR* non nūquā *BGR* tepore *Q* paret *B*, ap-
 paret *GR* 160 in *om. R* 161 custos marteris per secula *G* saecula *R*
 custos *Q* 162 uita *ADQ* et bona Christi *om. Q* xpi et *G* 163 de-
 fundit *GR* 164 felices *R*, felicem *T*¹ latebras *G* uenerabile *E*
 lumen *R*

- 165 dignatam et tanto prae cunctis urbibus unam
 hospite nobilitat Nolam, quam gratia Christi
 Felicis meritis ita dilatauit, ut aucta
 ciuibus ecce nouis et moenibus hic etiam urbs sit,
 pauper ubi primum tumulus, quem tempore saeuo,
 170 religio quo crimen erat minitante profano,
 struxerat anguste gladios trepida inter et ignes
 plebs domini, ut seris antiqua minoribus aetas
 tradidit. ingentem paruo sub culmine lucem
 clauserat et tanti tantum sacer angulus olim
 175 depositi possessor erat, qui lucis opertae
 conscius ut quidam fons aedibus extitit amplis
 et manet in mediis quasi gemma intersita tectis,
 basilicas per quinque sacri spatiosa sepulchri
 atria diffundens, quarum fastigia longe
 180 adspectata instar magnae dant uisibus urbis.
 quae tamen, ampla licet, uincuntur culmina turbis,
 quod crescente fide superundat gratia Christi,
 quae populis medico Felicem munere praestat
 uiuere. qui perstans etiam post corporis aeuum
 185 praesidet ipse suis sacer ossibus; ossaque sancti
 corporis e tumulo, non obsita puluere mortis,
 arcano aeternae sed praedita semine uitae,

165 dignatam et tanto *ADE*, dignata metanto *Q*, dignatam tanto *v*,
 digna tamen tanto *BT*, digna est tamen tanto *GR* cunctis *R* una *GR*
 166 ospite *GR* nobilitat *R* nola *GR* que *Q* 168—218 *om. GR*
 hic *add. in mg. B m. 3*, haec *edd.* 170 minante *ADQ* 171 stuxerat *D*
 anguste (^u *m. 2*) *D* trepidos *ADQ* (*sed in D o ex a m. 2*) 172 plebs *B*
 series *BT* 173 ingententem *Q* 175 dispositi *D*, dispositis *A*, dispos-
 sitis *Q* eritq: *Q* oportae *AQ* 177 gema *Q* 178 bassilicas *AQ*
 quæ nq̄ *Q* sacris *BQ*¹ 179 ad tria *Q* 180 aspectata *BET*, adspectatur
AQ, adspec̄tū (*corr. m. 2*) *D* instar *om. ADQ* uisibus *AQ*; certis
sup. uisibus *D m. 2*, uersibus *T* urbes *B*, urbs *Q* 181 *om. B*, post
 182 *exh. T* ambla *T* 182 superunda *Q* 183 qui *B* prestans *T*
 184 uiuereq; *Q* perstans *Rosw.*, praestans *ABDAEQTv* et clam *B*
 185 ossa *Q* 186 e *ADAEQ*, ex *T*, *om. B*, in *v* opsita *ADQ* 187 ar-
 chano *BET*, arcano (^h *m. 2*) *A* semina *AQ*

- uiuificum spirant animae uictricis odorem,
 quo medicina potens datur exorantibus aegris.
- 190 quanta resurgentes uirtus et gloria cinget
 coniectare licet, cum gratia tanta sepultos
 ambiat, et quanto rediuuua decore micabunt
 corpora, in obscuris cum sit lux tanta fauillis!
 quid nobis minimis horum praestare coronae
- 195 sufficient, quorum et cineres dant commoda uiuis?
 cernere saepe iuuat uariis spectacula formis
 mira salutantum et sibi quaeque adcommoda uotis
 poscentum; uideas etiam de rure colonos
 non solum gremio sua pignora ferre paterno,
- 200 sed pecora aegra manu saepe introducere secum
 et sancto quasi conspicuo mandare licenter,
 moxque datam sua confisos ad uota medellam
 experto gaudere deo et iam credere sana
 et uere plerumque breui sanata sub ipso
- 205 limine laeta suis iumenta reducere tectis.
 sed quia prolixum et uacuum percurrere cuncta,
 quanta gerit Felix miracula numine Christi,
 unum de multis opus admirabile pronam
 innumeris paribus, sed ab uno pende relicta,
- 210 quae uirtus eadem gessit distantia causis.
 pandite corda, precor, breuis est iniuria uobis,
 dum paucis magnum exigisque, opus eloquor orsis.
 et memores uiduae primo sermone relatae,
 quam deus e pretio mentis, non munere cernens,

188 adorem *Q* 189 ex orabus *Q* 190 resurgentis *BÆE* cingit *T*
 191 coniectare *Q* gratia] gloria *ÆET* 193 lux tanta] iuxta *Q* 194 mi-
 nimis] miseris *AT* 195 sufficiunt *Q* et *om.* *T* 197 queque *E*, quo-
 que *ABDQ* adcommoda *B* uotis] *m* *T* 198 uideas *om.* *T* de rure
 colonos] desperata ad culminis huius *T* colonis *B* 199 pignore *D*¹
 patronum *T* 201 conspicuum *T* licetⁿ *Q* 202 mox qui *Q* confisos
ADQ uita *B* 203 do *Q* eciam *B* crescere *T* 205 limina *B*
 207 nomine *BTv* 208 ammirabile *D* 209 pendere fas est *T* 212 ma-
 gnum exiguis paucis *T* exigisque *v*, exiguis *BE*, exiguis *ADQT* elo-
 quior *B*, eloquar *T* 213 memore *A*¹ uidua *Q* 214 e] et *D*, ex *ET*
 quē dñ emptio m̄tis non munerenens *Q*

- 215 antetulit multum mittentibus, omnia dantem,
 me quoque ferte leui dicentem magna relatu.
 et mea namque illis sunt aemula uerba minutis,
 quis pretium pietas et uilibus aurea fecit.
 quidam homo re tenuis, plebeius origine, cultu
 220 rusticus, e geminis angustam bubus alebat
 pauperiem mercede iugi, nunc subdere plaustris
 suetus eos oneri pacta regione uehendo,
 nunc operae pretium sub aratra aliena locatis
 paupertatis habens reditum; spes anxia resque
 225 tota inopi par illud erat. non carior illi
 progenies aut ipse sibi; sed pignora et ipsos
 ducebat; neque cura minor saturare iuuenos
 quam dulces natos educere, parcior immo
 natis quam pecori caro; non gramine uili
 230 illos aut sterili palea, sed tegmine aprico
 algidus et de farre sibi natisque negato
 esuriens pascebat, egens sibi, diues in illis,
 quorum fecundus labor exsaturabat egentem.
 hos igitur, tam cara suae solamina uitae,
 235 nocte miser quadam somno grauiore sepultus,
 amisit taciti furto praedonis abactos;

216 ferte *om.* *Q* 217 minotis *AD*¹, minortis *Q* 218 quis *BDQ*
 p̄dū *B*, praedum *v* et uilibus *DEQT*, ex uilibus *T*, seruilibus *Bv*, per-
 uilibus *Rosw.*, exilibus *fort.* 219 plebeus *GR* origine *G* cultuque
GR 220 e] et *T* bobus *EGR* 221 mercede *GR* seubde *R*, sidere *Q*
 plustris *Q* 222 sueta *B*, suetos *G* eos] nunc *add.* *BGR* honeri
EGRT, oneris *A*, honeris *Q* aratriā *G* e aliena *G* locatus *B*, loca-
 tos *R*, loquatos *G* 224 anxia *GR* 225 illut *R* nunc *B* 226 et
 pignora *GR* illos *R* 227 ducebat] sed *add.* *GR* minor] fuit *add.* *GR*
 euencos *R*, iuuenas *Q* 228 edocare *GR* parcior] fuit *add.* *GR* 229 pec-
 cori *G*, petcori *R* iuli *T* 230 stereli *GQR* paleas *T* sed] sub
coni. Sacch. tecmine *B* 231 algidos *GR*, alrigidus *T* et] at *coni. Sacch.*
 fare *R* natisque] pascebat *add.* *GR* negata *GR* 232 esurientes *G*,
 essurientes *R* pascebat *om.* *GR* in *om.* *GR*, et *T* 233 faecundus *G*
 aegentem *G*, agentem *R* 234 suae] sibi *G*, suaesibi *R* 235 quaedam *G*
 sumno *G* sepult⁹ *D*, sepult *Q*, sopitus *BR*, subpitus *G* 236 furto *R*
 praedones *D*, praetonis *R* abactus *G*¹, adactus (*s corr. D*) *ADQ*

- exurgensque die reduci de more iugandos
 infelix primo in uacuis praesepibus intus
 moxque foris frustra notis quaesiuit in agris;
 240 ilico sed fessus cassis erroribus ultro
 atque citro, postquam nullis uestigia signis
 certa uidet, spebus frustrata indage peremptis,
 humanam desperat opem et pietate repletus
 adspirante deo depressam in pectore fracto
 245 erigit in caelum mentem; et mox corde refecto
 praesumente fide spem uoti conpotis haurit
 sanctaque Felicis rapido petit atria cursu
 ingressusque sacram magnis cum fletibus aulam
 sternitur ante fores et postibus oscula figit
 250 et lacrimis rigat omne solum, pro limine sancto
 fusus humi, et raptos nocturna fraude iuuenos
 a Felice pio uelut a custode reposit
 increpitans miscetque precantia uerba querellis:
 sancte deo Felix, inopum substantia, semper
 255 pro miseris felix et semper diues egenis,
 te requiem fessis deus adflictisque leuamen,
 te posuit maestis ad saucia corda medellam;
 propterea tamquam gremio confisa paterno
 in te paupertas caput adclinata recumbit.

237 die] dei *AQ* more] munere *ADQ* iugand⁹ *AQ*, iugundus *R*,
 iungendus *G* 238 primum *T* 239 noctis *AQ*, uacuis *T* quesit^u *G*
 aruis *T* 240 elico *R* sede fessus *Q* casis *G* ultra *T* 241 adq. *G*
 citra] cura *T* uestigi *R* 242 uidit *GR* pebus *Q* indege *Q* 243 dis-
 perat *GR* replet *Q* 244 depraesam *GR* corpore *GRT* frato *R*
 245 om. *T* erigit *GR* 246 conpotem *GR* hausit *Q*, adit *GR*
 247 atria petit *R* atria rapido petit *G* 248 ingressusque *G* cōn-
 flectibus *G* 249 sternitor *R* fingit *GR* 250 sancti *T* 251 fusus *G*
 raptos *R*, raptio *B*, raptus *G*¹ iuuenos *AR*, iuuent' *Q* 252 uelud
BGR reposit *GR* 253 procacia *T* 254 dei *T* et semper *GR*
 255 pro — semper om. *R* felix om. *G* 256 tereque~ *Q* fesis *G*
 deus om. *GR* 257 te om. *G*, deus *R* aud *Q* suaucia *R* 258 pro-
 terea gremio tamquam *DQ* fiso *B* 259 ite *Q* paupertas *DEQT*,
 pauperies *cet.* capud *BGR*, cap' *Q* inclinata *BT*, inclinans *GR*

- 260 Felix sancte meos semper miserate labores,
 nunc oblite mei, cur me rogo uel cute nudum
 deseris? amisi caros, tua dona, iuuenos,
 saepe tibi supplex quos commendare solebam,
 quos tua perpetuo seruabat cura fauore
- 265 pascebatque mihi. tua nam custodia saluos
 dextraque sufficiens illos praestabat opimos,
 quos misero mihi nox haec abstulit. heu quid agam nunc?
 quo deceptus eam? quem criminer? an tibi de te
 conquerar inmemoremque mei accusabo patronum,
- 270 qui mihi sopito tam densum inreper somnum,
 ne mea sentirem perfringere claustra latrones,
 passus es et nullo fregisti dura pauore
 pectora nec lucem tenebris furtoque dedisti?
 aut ullis profugos curasti prodere signis?
- 275 qua modo discurram? quo deferar? omnia caecis
 structa mihi latebris; nunc et mea tecta uidentur
 clausa mihi, abductis ubi desolatus alumnis
 nil habeo, quod habere uelim, quod dulce uidenti,
 dulce laboranti non inrita gratia praestet,
- 280 oblectans inopem sensu fructuque peculi.
 hos ubi nunc quaeram miserandus ego? aut ubi quando

260 te miserante *GR* 261 oblitus *GR*, obliti *Q* cute *scripsi*, cui
 ω, cur *v* nudum me *GR* 262 deseris *GR* ammissi *B*, amissi *R*
 263 quos] eos *Q* comendare *B*, cummendare *R* 264 perpetuos *B*,
 perpetua *AD¹G¹QR* seruauat *G* 265 pascebat mihi eos *T* nam-
 que *G¹* saluosque *G¹* 266 dextraque *G* praestaba *Q* 267 mox *D*
 268 quod *Q* eamq; *A*, eaq; *Q* creminer *G*, creminar *R*, criminer
 (° *m.* 2) *D* tibi an ubi te *GR*, aut ubi de te *E* 269 conquerar *A*,
 conquirar *GR* inmemorem *DQ*, inmeroremque *R* mei *om.* *GR* 270 su-
 pito *G*, subopito *R* tantum *T* inripere *GR*, inreperere *D*, subreperere *T*
 sumnum *R* 271 perfringere *GR* clausa *Q* 272 es *om.* *ADQ* fri-
 gisti *GR* 274 nullis *DGR* profugus *B*, prodigos *GR* curas *Q*
 prodine *R* 275 qua *ADEQT*, quo *BGRv* curram *AD¹Q* deferar *R*,
 differar *ADEQ* 276 a tenebris *R* 277 claustra *T*, quae clausa *R*
 desolutus *GR* 278 nihil *GR* uellim *GR* dulce *R* 280 censu *R* et
Rosw. peculii *T* 281 ciueram *R* miserandus ego *T*, miserandis *AD*,
 miserandi *Q*, miserandos *E*, miserandus *cet.* aut *om.* *B* ubi quando
 ω, quando uel usquam *v*

inueniam tales aut unde parabo, repertos
 qui solos habui contentae rusticus illos
 paupertatis opes? ipsos igitur mihi redde,
 285 nolo alios. nec eos ulla regione requiram,
 hic mihi debentur; haec illos limina reddent,
 in quibus ipsum te subplex adstringo tibi que
 haereo. cur quaeram aut ubi quos ignoro latrones?
 debitor hic meus est; ipsum pro fure tenebo
 290 custodem. tu, sancte, reus mihi, conscius illis.
 te teneo; tu scis ubi sint, qui lumine Christi
 cuncta et operta uides longeque absentia cernis
 et capis includente deo, quo cuncta tenentur.
 atque ideo occulti fures quacumque latebra
 295 non tibi celantur nec de te euadere possunt,
 quos licet et manus una tenet. deus unus ubique,
 Christi blanda piis, sed iniquis dextera uindex.
 redde igitur mihi, redde boues et corripe furem.
 sed non quaero reos; abeant, non nescio mores,
 300 sancte, tuos; nescis male facta rependere, malis
 emendare malos uenia quam perdere poena.
 conueniat nobis igitur: sic diuide mecum
 quae tua, quae mea sunt; indemnis stet mea per te
 utilitas iuxtaque tuas clementia partes

282 inueniant *R* rerepertos *Q* 283 quo *R* solas *BD¹R*, solus *G*,
 sola *T* contenuitae *R*, continuatae *G* rusticos *A¹G¹* 284 pauper-
 tatis] illo (illos *DQ*) paupertatis *ADQ* ipso *Q* 287 ipsum *om. GRT*, his
 nunc *T* adstringe *D*, astrigo *T* 289 meus] intus *E* est *om. ADEQ*,
 es, te *fort.* tinebo *G*, retinebo *R* 290 mihi es *G*, mihi et *R* 291 te
 tineo *GR*, tet meo *R*, teneo (^{te} *m. 2*) *A*, teneo *Q* tu] nec tu *B* sunt
GR limine *Q* 292 aperta *GR*, opta *Q* 293 indulgente *fort.* te-
 guntur *T* 295 caelantur *GR* de *om. GR* possint *GR* 296 licet
 et *scripsi*, neccit *T*, et *ADQ*, etiam *BG*, et iam *Rv*, et te *E* una]
 tua *GR* 297 christi *Tv*, christus *cet.* inimicis *GR* 298 conripe *G*,
 curripe *R* furē *ADQ*, fures *cet. v* 299 habeant *ADER*, habiant *G*
 300 sancte mores tuos (tuas *R*) *GR* mala facta *BE*, facta mala *GR*
 malis *ADQ*, maus *cet. v* 301 ueniaq: pdere *Q* mala poena *G* 302 no-
 bis *om. GR* diudē amecū *Q* 303 indemnis *R* stet] sit *T* per
 te] parte *BGR* 304 iuxtaque *ABDEQT*, iustaque *GR*, iusteque *v*

- 305 uindicet aequatoque tuum libramine constet
 iudicium; tibi solue reos, mihi redde iuuenços.
 ecce tenes pactu.7, famuli iam nulla morandi
 causa tibi; adcelera tantis me soluere curis.
 nam mihi certa manet sententia cedere nusquam,
 310 donec subuenias, nec ab isto poste refigi;
 ni properas, isto deponam in limine uitam,
 nec iam repperies cui reddas sero reductos.
 talia uoce quidem querula sed mente fideli
 plorantem totoque die sine fine precantem
 315 audiuit laetus non blando subpllice martyr
 et sua cum domino ludens conuitia risit;
 poscentisque fide, non libertate dolentis
 motus opem properat; paucis mora ducitur horis.
 interea labente die iam uespere ducto
 320 nec precibus dabat ille modum nec fletibus; una
 uox erat adfixi foribus: non eruar istinc;
 hic moriar, uitae nisi causam protinus istie
 accipiam. tandem tamen, ut iam plurima tutum
 nox secretum adytis fieri cogebat, et ille
 325 temporis oblitus, damni memor, ostia pronò

305 uendicet atque tuum iusto *T* libramine tuum *G¹R* 306 sol-
 uereos *G*, soluere hos *AQ*, soluere et hos *E* iuuenços *R* 307 eae *Q*
 tenens *AQ* pactu.7 *Q* 308 meas *E* 309 certe *Q* menet *G*
 numquam *GR* 310 *om. GR* subuenis *T* ista *D²* refigor *D²*,
 reuelli *T* 311 properes *BGR* in *om. GR* limite *B* 312 nam iam
 non *GR* cõperies *v* cui *eras. D* reddas cui *E* sero reductos *BGR*,
 errore reduct *Q*, errore ductos (*re m. 2*) *A*, errore reductos *DET*, sero iu-
 uenços *v* 313 querella *R*, querelas *G* 314 plurantem *R* totaque *GR*
 dies *Q* 315 laetos *D¹* blandum *G*, plandum *R* subpllicem *GQR*
 martir *GR* 316 laudens *Q*, laudans *B*, fidens *GR* (sidens *GR auctore*
Chateláin), plaudens *fort.* conuicia *A¹D²R*, conuincia *D¹*, conuentia *Q*,
 conficia *G* 317 libertatis *R* 318 opem] ferre *add. GR* 319 ducto
 uespere *G¹R* 320 dat *GR* 321 istie *GR* 322 morior *R* causas *T*,
 casu *BR*, cassu *G* istos *GR* 323 accipiam auditus tandem et iam *T*
 totum *E*, tantum *GR* 324 uox *GR* aditis *ABDQ*, aditus *T*, ab istis
GR agebat *AQ* 325 tetemporis *R* hostia *GT* pronò *om. Q*

- ore premens, toto prohibebat corpore claustra.
 sed multis frustra pulsantum uocibus aures
 adgreditur uiolenta manus tandemque reuellit
 turba reluctantem et sancta procul exigit aula.
- 330 pulsus ab aedituis flet amarius et sua lugens
 tecta petit, resonant plangore silentia noctis
 questibus et magnis late loca sola resultant,
 donec et inuitus peruenit. et atra silentis
 ingrediens tuguri penetralia rursus ab ipso
- 335 culminis introitu taciti, ut praesepia uidit
 nuda boum et nullos dare tintinnabula pulsus,
 excussa ut ceruice boum crepitare solebant
 mollius aut lentis caua linguis aera ferire,
 armentum reduces dum gutture ruminat escas:
- 340 his grauius tamquam rescisso uulnere planctum
 integrat, et quamquam neget aegro cura quietem,
 et uigili tamen haec dat solamenta dolori,
 ut bubus stabulata suis loca corpore fuso
 pressa superiaceat; nec duro fracta cubili
- 345 membra dolent, iuuat ipsa iniuria; nec situs horret

326 praemens *GR*, promens *D* cohibebat *D*², praemebat *GR* pec-
 tore *T* claustra *Q* 327 multi *Q* pulsantum *AQ*, pulsantem *GR*,
 pulsatum *cet. v* uicibus *B* 328 uiolenta *GR* repellit *GR* 329 luc-
 tantem *AG* exiit *GR* 330 aedibus *GR* [marius *D* sua] su *Q*
 nolens *T* 331 teca *R* repetit *GR* plangore *R* silentia *R* 332 que-
 stibus *E* et magnis questibus *GR* sola *om. ADQ* resultant *R*
 333 et *om. GR*, eo *fort.* inuitis *R*, uitus *Q* et atra] atria *G*, auiua
R, ad atra *A* 334 tegori *GR* inpenetrabilia *G*, inpenetrabilia *R* 335 ci-
 minis *R*, liminis *coni. Chatelain* 336 bouum *R* darent *GR* tinti-
 nabula *BR*, tintinnabula *G*, in nabula *Q* pulsos *G* 337 excusa *B*, ex-
 cusae *G* aut *Q* 338 mollius *R*, mollibus *T* lentis *R* ora *ET*
 339 armentis *D*², armento *T* reduceps *G* gutture *G*, gutture *B*, ru-
 minat herbas *GRT*, ruminat es stant (stant *add. m. 2*) *D*, rû inantes *AQ*
 340 hic *R* huc *G*, is *fort.* rescisso *GR*, resciso *A*, resciso *Q*, rescisso *T*
 341 quamquam *A* aegro] ergo *G*¹*R* cusa *B* 342 peruigili *GR*
 tamen *R* haec *om. GR* solamina *R*, solamina *G* 343 bobus
BEGRT stabulata *B* fusso *GR* 344 praesa *G* superiacebat *GR*
 dura *B*, durae *Q* 345 membra *F* iuat *G*

- sordentis stabuli, quia notum reddit odorem
dilecti pecoris, nec fetor fetet amanti.
si qua illi extremo tulerant uestigia gressu
aspicit et palpante manu calcata retractans
350 ingemit et refricat totis iam frigida membris
signa pedum; mentemque suam, licet eminus absit
corpore, sacratam Felicis mittit ad aulam,
Felicem fletu, Felicem nomine clamans,
nec desperat opem nec parcit fundere uota.
355. nox medium iam uecta polum perfuderat orbem
pace soporifera, reticebant omnia terris;
solum illum sua peruigilem spes curaue habebat.
ecce repente suis strepitum pro postibus audit
et pulsas resonare fores, quo territus amens
360 exclamat, rursum sibi fures adfore credens:
quid uacua incassum crudeles ostia uultis
frangere? iam nullus mihi bos; quid quaeritis ultra?
praeuenere alii, mea tantum uita superstes,
quae sociis uestris ut praedae cassa remansit.
365 dixerat haec metuens; sed nullo fine manebat
liminibus sonitus. quo crebrescente nec ulla

346 surdentis *R* reddet *GR* hodorem *A*¹, om. *GR* 347 dilecti
(dilicti *R*) pecoris hodorem *GR* fetor fetit *BGR*, faetor (fateor *A*) faetet
ADEQ 348 extrimo *R* tollerant *GR* gresu *G* 349—376 om. *Q*
respicit *GR* palpitante *GR*, palmante *T* manu et *AD* calcata re-
tractans manu et palpitante manu *R* 350 respirat *BGR* membris fri-
gidus *GR* 351 pedumque *B* 252 sacram *GR* 353 clamitans *GR*
354 disperat *GR* uotã *A* 355 media nox *G*, nox media *R* iam uecta
polum (poli~~z~~ *D*) *ADET*, uecta iam polo *GR*, transucta polum *Bv* medio
iam uecta polo *coni. Chatelain* perfudera *T*, perfunderat *R*, perfun-
derat *G*, perdiderat *AD* 356 pacem *R* et iacebant *GR* terris *AD*,
sumno *R*, sumino *G*, somno *cet.* 357 sola *GR* habebant *T*, habeat *R*
358 ecce suis strepitum subitum *T* stripitum *R* pro] de *GR* adit *R*
359 amen *R* 360 rusum *A* 361 om. *AD* uacua] uana *E* crudiles
GR hostia *BEGRT* 363 uos praeuenire *GR* 364 sociis om. *GR*
uestris escis *GR* ut om. *GR.* praedae *ADET*, praeda *cet.* iam
cassa (casça *G*) *GR* 365 metues *T* sed] et *GR* sed in *G* s. l.
366 crebriscente (en *ex* aen *G*) *GR*, crebescente *T*

respondente sibi pulsantum uoce propinquat
 suspensus cunctante gradu et dat postibus aurem
 sollicitam et rimis aciem per hiantia claustra,
 370 qua tenebris albus caeli color interlucet,
 inserit exploratque diu, nec adhuc sibi credit
 quid uideat; nec enim sublustri lumine noctis
 pura fides oculis, dubio tamen ipsa per umbras
 corpora pulsantum trepidos auferre pauores
 375 spemque boni coepere nouis promittere formis.
 non homines pulsare uidet; sed quod uidet esse
 uerum, non audet sibi credere. magna profabor,
 quamquam parua deo miracula, cui sapit omne
 rerum animal sensu, quo iusserit ipse creator
 380 omnigenum pecus. ecce gerens duce numine mentem
 par insigne boum non nota per auia nocte
 uenerat ad notas nullis rectoribus aedes,
 sponte quasi, non sponte tamen, quia numinis actu
 ereptos potiore manu praedonibus illos
 385 egerat occultis Felix moderatus habenis.
 et postquam adtigerant adsueti culmea tecti
 culmina gaudentes reditu expertasque timentes
 sat memori terrore manus, quasi pone timerent

367 pulsatum *BT*, pulsantium *G* 368 dat *om. GR* p^ostibus *G* aures *B*
 369 sollicita *B* et rimis aciem *ADET*, extremis (extrimis *GR*) faciem
BGR, et rimis acies *v* 370 per quae *GR* uidetenebris *G* abus *R*
 inlucet *GR* 371 negat hu~~ic~~ *D*, negat huc *A* 372 sublustris *D*²,
 subiplustri *G* 373 fides est *G* oculis *BR* dubia *GR* 374 tripi-
 dos *GR* auferre *G*, auferere *R* 375 *om. GR* boui *B* noui *B*
 376 set quod uidet esse *B s. l. m. 2* 377 probator *G* 378 quanquã *R*
 379 iuserit *GR* creatur *R* 380 omnigenum *G*, omnigenu *AQ* pec-
 cus *R* nemine *BGR* mente *DQ* 381 *om. ADQ* per *R*, 1 per *G*
 insigni *G*¹ *R*² non] nec *T* tota *T* 383 tamen mente *GR*, *om. ADQ*
 numini *D*² actum *B*, acta *A(D*¹*?)*, sancto *D*² 384 eraptos *G* 385 ocul-
 tis *R* moderator *T* 386 adtegerat *Q*, adtigerunt *Bv* assuti *T* cul-
 mea *v*, culmina *BD*² *EGR*, culmine *AD*¹ *Q*, fumida *T* tecto *Q* 387 cul-
 mina *om. AGR* timentes (*sic*) *Q*, trementes *B* 388 stant *in ras. D*² *v*
 memores terroris *GR* pene *ADEQT*, sponte *cet. v*

instantem sibi raptorem, quater ostia iunctis
 390 frontibus et tamquam manibus sic cornibus uti,
 ut dominum excirent sonitu. sed territus ille
 rursus ut hostili circum sua claustra tumultu
 tuta etiam timuit; rursus sapientia bruto
 adspirat pecori causam sentire morantis
 395 atque intellectum domini reserare timentis.
 edere mugitum, de quo formidine pulsa
 panderet exclusis aditum securus alumnis.
 ille inopina uidens diuini insignia doni
 haeret adhuc, trepidumque etiam sua gaudia turbant.
 400 credere non audet, metuit non credere; cernit
 comminus et caligare putat; dum respicit ad se,
 diffidit tantum sese potuisse mereri;
 sed contra reputans a quo sperauerit, audet
 credere, cognoscens Felicis gesta patroni.
 405 iamque rubescebant rumpente crepuscula mane
 noctis et extremae fuga rarescentibus astris
 luce subobscura uel sublucentibus umbris
 coeperat ambiguos rerum reserare colores.
 tunc demum nota specie sibi bubus apertis,
 410 ut primum coepere oculis clarescere setae,

389 raptorem *R* quater *R*, quater *A* hostia *EGRT* 390 si *RT*
 391 ut *om.* *G* excitarent *GR* sonitus exterritus *T* 392 claustra *Q*
 393 bruto *om.* *R* 395 atque] et *GR* intellectu *D* 396 aedere *GR*
 fulsa *Q* 397 exclusit *B*, excludit *R*, excelsis *ADQ* alumnus *B*, alu-
 minis *R* 398 inopina *G* 399 hereat *D*, esitaret *G*, haberet *R* huc *D*
 tripidumque *GR*, repidumque *Q* etiam *om.* *GR* gaudea *Q* 400 audet]
 credet *ADQ* 401 comminus *G*, cominus *BET*, cumminis *A*, coram *v*
 ad se] adsedet *Q*, an sit *T* 402 deffidit *G*, defficit *R*, diffidi *Q* se
GR 403 sperauerat *AD*, sprauerit *R*, sparauerat *Q* 404 agnoscens
GR 405 rubisebant *GR*, erubescabant *T* 406 et *om.* *GQR* extrema
R, extrema *G* fugat *R*, fugata *G* rariscentibus *R*, resescentibus *D*
 umbris *T* 407 luce] *G*, lice *Q* subosecura *A* sublucescentibus *GR*
 humbris *GR*, astris *T* 408 coeceperat *Q* reseruare *B*, seruare *v*
 409 tum *T* uota *RT*, nata *D* species *B* bobus *BEGRT* 410 cae-
 pere *G* settae *G²R*, saetae *G¹*

certior exultat remouens et pessula claustris
 ostia laxato stridentia cardine soluit.
 dum facit hoc, iuncti simul inrupere iuueni
 et reserantis adhuc molimina praeuenerunt.
 415 dimoto faciles cesserunt obice postes,
 oblatumque sibi mox ipso in limine regem
 cognoscunt hilares laetum lambuntque uicissim
 mulcentem labrisque manus palpantis inudant
 atque habitum totum spumosa per oscula foedant,
 420 dum complectentis domini iuga cara benignum
 molliter obnixa blanda uice pectus adulant.
 illum dilecti pecoris nec cornua laedunt
 et conlata quasi molles ad pectora frontes
 admouet, et manibus non aspera lingua uidetur,
 425 quae lambens etiam siluestria papula radit.
 sed tamen haec inter non uano corde fidelis
 rusticus officii meminit, neque curat anhelos
 ante boues stabulis inducere postque laborem
 atque famem recreare cibo, quam ducere secum
 430 illuc, unde suos meruit. uenit ergo reductos
 ducens nec tacitis celat sua gaudia uotis
 et referens densas trahit ad sua uerba cateruas
 ingrediturque sacras cunctis mirantibus aedes.

411 exultet *R*, exultare *T* remouens *G*, mouens *T* pessula *R*, pisula
G, pessulae *Q* laustris *Q* 412 hostia *EGR* stridenti *B* cordine *R*
 413 inripere *GR*, inreperere *Q* 414 reserantis *Q* adhuc *D* mulimina
G¹R praeuenerunt *G¹R* 415 demoto *GR*, domito *Q* faceles *R*
 cessere *T* obiece *R*, abice *Q* 416 oblatumque *B* mox sibi *GR* in
om. GR lumine *Q* 417 cognoscunt *R* uicissim *G* 418 labrisque *Q*
 inudant *A*, inudant *G*, inhumanant *R*, inundant *cet. v* 419 tantum *R* fe-
 dant *GR* 420 complectentes *BE* iuga cara] sibi colla *T* benignum *R*
 421 adolant *BGR*, adorant *v* 422 *om. AQ* dilecti *R* corona *R*
 423 frondes *D²* 424 admouet *GR* non aspera] nam spera *T* 425 la-
 bens *B* siluestria *R* papula *BD* 426 sed] nec *T* 427 officii *G¹R*
 anhellos *D*, ancellos *G*, anchellus *R* 428 preq: labore *Q* 429 recreare
 cybo *R* quam] que *Q* 430 illic *B* ductos *GR* 431 ne *BQ*
 caelat *AQ* 432 referens *GR* trait *R*, tradidit *G* uerba] uota *E*,
 umbra *T¹*

quos miser hesterno amissos deflerat, eosdem
 435 praesentes hodie ducit sanctique triumphum
 martyris ostentat populis; ducuntur et ipsi
 per medios coetus, modo furum praeda, iuueni,
 et modo Felicis spoliū; dat euntibus ingens
 turba locum et muto celebratur gloria Christi
 440 in pecore. ille autem, qui tanti muneris alto
 causa fuit domino mediis in milibus extans
 flensque iterum sed laetitia modo debita sancto
 uota refert, non aere graui nec munere surdo,
 munere sed uiuo linguae mentisque profusus,
 445 uoce pia largum testatur pauper amorem
 debitor et Christo satis isto pignore soluit,
 immaculata suae cui sufficit hostia laudis:
 captiuos en, sancte, tuos tibi plebe sub omni
 uictor ago et uictos iterum tibi mando tuendos;
 450 conserua reduces dignatus reddere raptos.
 sed tamen in me nunc ipsum, bone, respice, martyr;
 namque uides quod agas tibi adhuc superesse, sed in me,
 qui prope caecatis oculis tua comminus adsto
 limina; nam multo mersi mea lumina fletu,
 455 non solum damno sed et inter gaudia plorans.

434 quo *T* aesterno *GT* ammissos *B*, amisos *GR* defleuerat
*G*²*R*, defleberat *G*¹, deflerent *Q*, deflebat *D*² 436 marteris *G*. osten-
 dit *GR* populus *Q* 437 cetus *B*, caetōs *G* modum *AQ* 439 motu
R, mutuo *T* 440 autem *om.* *GR* tanto *B* moneris *G* almo *T*
 441 deo *GR* medis *GR* in *om.* *B* melibus *G*, liminibus *Bv* exi-
 stans *G*, exstans *R*, stans *v* 442 sed *om.* *GR* laetitiam *Q* 443 re-
 ferre *B*, reffert *GR* aerae *Q* neque *T* 444 uiuo] diuino *T* lingua *Q*
 per usus *T* 445 pauperem *G* amorem *ADEQ*, honorem *cet.* *v* 446 de-
 bitum *G*, debitm *R* 448 captiuos enseme tuos *T* 449 uictos *scripsi*,
 uictor *ADQ*, supplex *cet.* tuendo *R* 450 dignatos *Q* 451 in] id *R*
 ut *G*, et *T* me *om.* *GR* ipsum nunc *GR* bene *GR* martir *GR*
 452 quid *B*, quos *ADQ* athuc *D* sēp esse *T* 453 prope] pro
BGRT cecatis *EGR*, caecitatis *AD*¹, citatis *Q*, plagatis *T* cominus
*BA*¹*ET* 454 lemina *Q* limine *A*¹ 455 damnos *Q*, damnū *T* et
om. *GQR*

- dempsisti causam lacrimarum, tolle modo orta
 uulnera de lacrimis; miseratus, sancte, meorum
 damna boum, miserare itidem modo damna oculorum.
 donasti reduces pecudes mihi, rursus et illis
 460 redde meos oculos. nam quid iuuat esse reductos,
 si languente acie praesens praesentibus absim?
 talia praesentes populi risere querentem.
 sed procul admotae secreti martyris aures
 susceperere pias ab inepto subpllice uoces,
 465 moxque relecta sacram senserunt lumina dextram.
 inde domum gaudens oculis bubusque receptis
 conlaudante deum populo remeabat, et illum
 laeta sequebatur gemini uictoria uoti.

XVIII.

- Sidera si caelo possunt, si gramina terris
 defore, mella fauis, aqua fontibus, uberibus lac,
 sic poterunt linguis laudes cessare piorum,
 in quibus et uitae uirtus et gloria mortis
 5 ipse deus, pro quo uitam uoluere pacisci
 et moriendo piam sancire fidem populorum
 mercarique sacrum pretioso sanguine regnum,
 sanguine quo totum spargentes martyres orbem

456 depressisti *T* horta *R* 457 miseratus *G* 458 dampna *GR*
 bouum *R* miserere *GR* iterum *GR* 459 pecudes] illos *GR* mihi
 et *G* 460 quit *A* iuuat *G* 461 languente accipe *R* absim *Q*
 462 praesentis *A*, presentis *B* risere *R* querentem *AD*, quirentem *Q*
 463 marteris *G*, martyres *A*, martires *Q* 464 suscipere *GR* suplice
BR 465 mox qui *Q* relecta *R*, relecta *ADQ* sensere *T* dex-
 teram *G* 466 unde ad *GR* gaudens *G* bobusque *BEGT*, bouusque
R, bubus qui *Q* 467 dominum *R* remeabat *G*, remeabat *R*, remeauit *T*
 468 letas etirebantur *R* (*sed* letas et luebatur *R auct. Chatelain*) finit
 natalis .VI. *B*, finit teñ incipit quañ *GR*, explicat quintus. Incipit sextus *D*.
 XVIII. *ADE*; *A* *exh.* 1—6, 10—19, 45—55, 76—84, 141—143, 152—
 157, 164—167, 261—265, 300—306, 329—362, 648—654, 716—730. —
 1 possunt si *ADE*, si possunt *A* 4 et uitae *A*, et uita et *ADE* 5 ipse
A, sp̄s *ADE* pacifici *D* 7 mercharique *E*

- gentibus innumeris semen caeleste fuerunt.
- 10 horum de numero procerum confessor in ista
 urbe datus Felix longe lateque per orbem
 nominis emicuit titulo. sed Nola sepulti
 facta domus tamquam proprio sibi sidere plaudit.
 omnis enim quacumque iacet mandatus in ora
 15 martyr stella loci simul et medicina colentum est.
 namque tenebrosum ueteri caligine mundum
 languentesque animas miseratus in orbe creator
 sic sacra disposuit terris monumenta piorum,
 sparsit ut astrorum nocturno lumina caelo.
- 20 et licet una fides, par gratia et aemula uirtus
 martyribus cunctis maneat, tamen omnibus isdem
 dissimiles operum formas extare uidemus.
 atque alibi tacitis meritum sublime sepulchris
 excolimus memores, alibi clamantia signa,
 25 conspicuas miramur opes. ubi, credo, mali plus
 durior impietas retinet, maiorem ibi morbus
 poscit opem grauior, uel adhuc ubi caecior altam
 perfidiae noctem trahit error et aegra laborat
 in populo titubante fides, ibi lumina prorsus
 30 accendi maiora decet mundique tenebras
 inlustrante deo perimi mentesque retusis
 adtonitas oculis trepidasque intendere ad ipsos
 diuini ueri radios, caligine taetra
 soluere collyrioque medentis inungere Christi.
- 35 quod per apostolicas curandis sensibus artes
 cote pia teritur, quia lene iugum et leue Christi
 est onus ad Christum puro iam lumine uersis
 atque euangelico suffusis pectora suco,

9 fueñ *A*, fuere *Mur.* 10 de *A*, pro *ADE* 13 sydere *E ut solet*,
 sidera *A* 14 iacet *AD*, manet *AE* 15 locis imul *A* 18 si *D* sacra]
 sua *A* monimenta *A*, munimenta *A* 19 nocturno *A*, nocturna *ADE*
 21 hisdem *A* 23 tacitum *E* sepulchrum *D* 26 retine *A*¹ maiorem
 ibi *ex* maiorem *A m. 2* 27 athuc *D* altum *AD* 31 perimentes (que
 om.) *AD* 32 attonitas *DE* 33 diuimi *A* 34 collyrioque *D* medentes
AD iniungere *D* 37 honus *E* 38 succo *DE*

quo bene purgantur nebulae, quibus interiorem
 40 obducunt aciem mundi fallentis amores,
 qui magnum per inane uagos sine remige sensus
 circumagunt hebetantque graui caligine captos
 mollibus inlecebris, ut frangant robora uitae
 sectenturque cauas per gaudia lubrica pompas.
 45 hos igitur nobis cupiens auertere morbos
 omnimedens dominus, sanctos mortalibus aegris
 per uarias gentes medicos pietate salubri
 edidit; utque suam diuina potentia curam
 clarius exereret, potioribus intulit illos
 50 urbibus, et quosdam licet oppida parua retentent
 martyras, at proceres deus ipsos moenibus amplis
 intulit et paucas functos diuisit in oras,
 quos tamen ante obitum toto dedit orbe magistros.
 inde Petrum et Paulum Romana fixit in urbe,
 55 principibus quoniam medicis caput orbis egebat
 multis insanum uitiiis caecumque tenebris.
 sed potiore deo nostram reparare salutem
 quam Satana captos etiam nunc fraude tenere
 rarescunt tenebrae mundi, et iam paene per omnes
 60 praeualuit pietas et mortem uita subegit.
 crebrescente fide uictus dilabatur error,
 et prope iam nullis sceleri mortique relictis
 tota pio Christi censetur nomine Roma,
 inridens figmenta Numae uel fata Sibyllae.
 65 cumque sacris pia turba refert pastoribus Amen
 per numerosa dei regnantis ouilia laetum.
 laudibus aeterni domini ferit aethera clamor
 sanctus et incusso Capitolia culmine nutant.

40 fallentes *D* 41 magos *D* sine] si *AD* 44 setenturque *A*¹
 cauas *ADA*, uagas *E* 48 utque *AE*, atque (a *in ras. m. 2 D*) *AD* 49 ex-
 aere~~ret~~ret *D* 50 opida *A* parua *A* 51 martyras *AE*, martyres *AD*
 at *AE*, ad *AD* ipsos deus *AD* 53 tota *A* 56 uitis *A*¹ 58 satana
AD, sathanae *E* teneri *E* 61 crebrescent *AD* delabatur *E* 62 sce-
 lerique *AD* 64 sybillae *ADE* 65 refert *E*, fert *AD*, ferat *Mur*.
 66 laetus *D*² 68 fulmine *coni. Mur*.

- in uacuis simulacra tremunt squalentia templis
 70 uocibus icta piis impulsaque nomine Christi.
 diffugiunt trepidi desertas daemones aedes.
 liuidus incassum serpens fremit ore cruento
 lugens humanam ieiuna fauce salutem
 seque simul pecudum iam sanguine defraudatum;
 75 praedo gemens frustra siccas circumuolat aras.
 sic deus et reliquis tribuens pia munera terris
 sparsit ubique loci magnas sua membra per urbes.
 sic dedit Andream Patris Ephesoque Iohannem,
 ut simul Europam atque Asiam curaret in illis
 80 discuteretque graues per lumina tanta tenebras.
 Parthia Matthaeum complectitur, India Thomam,
 Lebbaeum Libyes, Phryges acceperere Philippum,
 Creta Titum sumpsit, medicum Boeotia Lucam.
 Marcus, Alexandria, tibi datus, ut boue pulso
 85 cum Ioue nec pecudes Aegyptus in Apide demens
 in Ioue nec ciuem coleret male Creta sepultum,
 nec Phryges exsectis agerent Cybeleia Gallis
 inpuram foedo solantes uulnere matrem,
 et tandem castis fronderet montibus Ida
 90 intactas referens securo uertice pinus,
 uana nec ulterius mutos iam Graecia Delphos
 consuleret spernensque suum calcaret Olympum
 altius in Sion gradiens, ubi collis alumni
 lene iugum celso fastigat uertice Christus.
 95 fugit et ex Epheso trudente Diana Iohanne
 germanum comitata suum, quem nomine Christi
 inperitans Paulus pulso Pythone fugauit.

69 simulachra *E ut solet* 70 ista *D* 71 daemonis *AD* 74 iam
E, quem *AD*, quoque *fort.* 78 patras *D*² 79 at^{que} *A* 81 mattheum
A, matheum *ADE* thoman *A* 82 lebbeum *ADE* lybies *ADE*
 fryges *D*, friges *AE* phyllippum *A* 83 sibi sumpsit et *A* medicum
 om. *A* boethia *AD*, otia *A* lucan *AD* 84 alexandrea *E* 85 pec-
 cudes *D* 87 fryges *A*, friges *DE* et sectis *AD* cybelaeia *A*, cibe-
 leia *E* 88—179 om. *D* 91 multos *A* 97 imperitas *A* pythone *A*,
 phitone *E*

fugit et Aegypto Satanas, ubi mille figuras,
 nomina mille sibi uariis adcommoda monstris
 100 sumpserat, ut Serapi sanctum formaret Ioseph,
 nomine ferali abscondens uenerabile nomen,
 cum tamen ipsa fidem simulacri forma doceret,
 qua modius capiti superest, quia frugibus olim
 ante famem domino sic inspirante coactis
 105 innumeras gentes Aegypti ex ubere pauit
 et steriles annos annis saturauit opinis.
 sed ne ultra sanctus coleretur honore profano,
 mens arcana dei deuotae pectora plebis
 inmissis acuit stimulis cultumque nefandi
 110 daemonis euerso fractoque Serapide clausit.
 non Pelusiacis uaga saltibus Isis Osirim
 quaerit aruspibus caluis, qui pectore tunso
 deplorant aliena suo lamenta dolore,
 moxque itidem insani sopito gaudia planctu
 115 uana gerunt eadem mentiti fraude repertum,
 qua non amissum sibi quaesiuerunt uagantes.
 heu quo stultitiae merguntur gurgite mentes
 luce dei uacuae! nam quid, rogo, caecius illis,
 qui non amissum quaerunt nusquamque manentem
 120 inueniunt, planguntque alii quod non dolet ipsis?
 elige quid facias, miser error. quid colis aut quid
 plangis? non coeunt quae iungis; luctus honorem
 non sequitur, lamenta colis lugendaque credis
 quae diuina putas. si di sunt, nec miseri sunt;
 125 aut si sunt miseri, di non sunt atque homines sunt
 et miseri. miserare igitur mortalia passos

102] (Phil. 3, 1).

98 et *scripsi*, et exa *A*, ab *E* satanas *E* sub mille figuris *Mur.*
 99 ad commoda *A* 100 Serapis *Mur.* 101 abscondens *A* 102 fide *A*
 103 fructibus *E* 108 archana *E* 109 nefandi *E* 110 auerso *Mur.*
 111 pelusiaci *A* 112 haruspibus *A* 114 planctu *A*, luctu *E*
 115 eadem] tandem *fort.* 120 planguntque *A* 124 di sunt *A*, dii sunt
E, dicis *Mur.* 125 *om. E* di *A* 126 miserere *Mur.*

- aut laetos uenerare deos; nam caecus aperte est
 hic furor aut miseros colere aut lugere beatos.
 ergo dea est Isis? mulier dea? si dea, corpus
 130 non habet, et sexus sine corpore uel sine sexu
 partus abest. unde ergo illi quem quaerit Osirim?
 atque ubi quaerat eum nescit dea? sed dea numquam
 eſſe potest mater nec femina. nam deus unus,
 uirtus trina, deus pater unus et unus in ipso
 135 filius, ex ipso simul unus cum patre uerbi
 ſpiritus; haec tria sunt deus unus nomina semper.
 sola dei natura deus, quod filius et quod
 spiritus et pater est; sed filius ex patre natus,
 spiritus ex patre procedens. nihil hic habet ulla
 140 commune aut simile in rebus natura creatis.
 at Carthago potens Cypriano martyre floret,
 cuius et ore simul profusi et sanguine fontes
 fecundauerunt Libyae sitientis harenas.
 nec procul inde Vticam conlatis candida massa
 145 martyribus magno uenerandae caedis aceruo
 extulit; unus enim benedicti caespitis agger
 corpora multa tegens alte caput extulit aruis
 et meritis altos testatur monte sepulchri.
 inde deo dudum iam fertilis Africa Christo
 150 multiplicat largas tanto de semine fruges
 et parit egregios uerboque fideque magistros.
 nec minor occiduis effulsit gratia terris.
 Ambrosius Latio, Vincentius extat Hiberis.
 Gallia Martinum, Delphinum Aquitania sumpsit.
 155 multaque praeterea per easdem largiter oras

127 laetos *A*, laetus *E* 128 furos *A* 130 sexum *coni. Mur.* uel
E, aut *A* 131 partus abest *E*, pars habet *A*, corpus uel partum habet
coni. Mur. quaeritis *A*, quaerat *Mur.* quod cum quaerit Osirim Aut
 ubi *coni. Mur.* 132 eum] cum *Mur.* 134 et pater *A* 136 tria *E*,
 trina *A* trino deus unus nomine *coni. Mur.* 137 quod *ſps A* 139 habet
 hic *A* illa *Mur.* 141 at *A*, ast *E*, atque *A*, et *Mur.* floret *AE*,
 gaudet *A* 143 lybiae *AΔE* arenas *A* 145 acerbo *A* 146 unum *A*
 caespitis *E* 148 alto *E* 154 delfinum *A* aquitanica *AΔ*

- semina sanctorum positis diffusa sepulchris
 inlustrant totum superis uirtutibus orbem
 et toto antiquum detrudunt orbe draconem,
 qui genus humanum per nomina mille deorum,
 160 quae tamen ex obitis mortalibus et sibi sumpsit
 ipse suisque dedit coluber, quatit arte nocendi,
 princeps in uacuo taetrum gerit aëre regnum
 daemonibusque caput nobis inimicus oberrat.
 sic itaque et nostra haec Christi miserantis amore
 165 Felicis meruit muniri Nola sepulchro
 purgarique simul, quia caecis mixta ruinis
 orbis et ipsa etiam moriens in nocte iacebat
 saxicolis polluta diu cultoribus, in qua
 prostibulum Veneris simul et dementia Bacchi
 170 numina erant miseris, foedoque nefaria ritu
 sacra celebrabat sociata libido furori.
 et quis erat uitae locus hic, ubi nec pudor usquam
 nec metus ullus erat? quis enim peccare timeret
 hic, ubi sanguineus furor atque incesta libido
 175 religionis erant? et erat pro numine crimen
 his, qui crediderant esse ullum in crimine numen,
 atque erat in toto quasi sanctior agmine cultor,
 qui Veneris sacris pollutius incaluisset,
 plenus ut ille deo reliquisque beatior esset,
 180 qui magis infuso sibi daemone saeuus in se
 desipiens propriisque litans furialia sacra
 uulneribus sanam meruisset perdere mentem.
 o caecis mens digna animis et numina digna!
 auersis seruire deo Venus et nemus illis

post us. 159 lacunam esse suspicatur Mingarelli 161 quatit scripsi, quibus *AE* 162 tetrum *A²E*, et taetrum *fort.* lignum *A* 167 etiam *coni. Chatelain*, iam *E*, *om. AA*, simul *Mur.* 169 bachi *E* 170 numerant *A* 175 religiones *A* erat *E* 176 hic *om. et post us. 212 inserit A* 178 sacri *A* 179 ut scripsi, at *BE*, et *Mur.* esset *Mur.*, esse *AE* 181 propriis *Mur.* litens *D* furialia *AD Mur.* sacrae *Mur.* 183 numina *E*, numine *AD* 184 auersis *E²*, aduersis *ADE¹* numine, digna *Aduersis seruire deis Mur.*

- 185 sint deus; ebrietas demens, amor inpius illos
sanctificent; abscissa colant miserumque pudorem
erroris foedi matris mysteria dicant.
digna fides illis, quibus almo in lumine ueri
legibus et castis et magno nomine Christi
- 190 nulla fides et nullus amor, ideoque nec ullum
indignae pretium uitae est in sanguine Christi.
sit deus his uenter uel cetera gaudia carnis,
quis deus ipse deus non est, quibus in cruce Christi
gloria nulla subest, quia non dignatur adire
- 195 degeneres animos uirtus crucis. inde beatus
Felix, ut reliqui diuerso martyres orbe
Nolanis medicus fuit, estque perennis ope ista,
nec modo Nolanis sed et omnibus, a quibus idem
inploratus erit, dabit isto iure salutem,
- 200 si crucis alma fides in pectore supplicis adsit.
ista fides genus humanum curatque piatque;
haec ubi defuerit medicina, morabitur illiæ
omne mali regnum, nec in illo desinet umquam
Cypris adulteriis, furiis regnare Lyaeus,
- 205 in quo defuerit Christi pudor et crucis ardor.
ignis enim diuinus inest, ubi uis crucis intus
ardescente fide cruciat male conscia corda
uiuificatque animam uitii in carne peremptis.
hostibus his obtrita diu corruptaque tantis
- 210 pestibus ingentem poscebat Nola medellam,
atque ideo pensante deo discrimen opemque
Felicem accepit medicum, qui uinceret omnem
quamlibet antiquam miserorum in cordibus atris

192] (Phil. 3, 1).

185 sint *AD*, sit *E* 186 abscissa *E* miserique *Mur.* 192 in his
AD 195 beatus *AD*, beatis *E* 200 sic *AD* assit *E* 204 cypres
AD lieus *E* 208 uiuificansque *Mur.* 209 iis *E* 210 poscebat *A*,
poscebant *D*, pascibat *E* medelam *DE* post us. 213 sequitur in *A*: his
qui crediderant esse ullum in crimine numen, sed post 175 inserendum
esse signo indicatur

- perniciem et meriti uirtute potentior altis
 215 uulneribus ductum super ulcera putria callum
 scinderet, ut saniem suffusa labe coactam
 exprimeret sinibus ruptis ac deinde lacunam
 uulneris expleret plana cute ducta cicatrix.
 ergo ubi Nolanis Felix ut stella tenebris
 220 fulsit ab ore dei ueniens uerbumque medendi
 ore gerens, tamquam uenturo sole serenus
 in matutino laetum iubar exserit ortu
 Phosphorus occiduisque nouus prae fulget in astris
 nuntius instantis cessura nocte diei:
 225 sic iam euangelio totum radiante per orbem
 et propiante deo cunctis mox iudice terris
 aduentus uexilla sui praetendit ubique
 perque suos Christus sua signa coruscat amicos.
 ex quibus hac uoluit sibi praelucere sub ora
 230 Felicem, ut nostras isto decerperet umbras
 sidere et antiquos ista quoque pelleret urbe
 daemonas, ut pulsus hominum de corde colonis
 talibus intraret puras deus incola mentes,
 et uice mutata nobis pietate solutis
 235 nostra prius nostros premerent modo uincla leones
 frustra in oues Christi uincta feritate frementes.
 et manet haec nobis etiam nunc gratia, quae nos
 peccatis prece sanctorum exorante resoluit
 atque isdem sanctis ultoribus adligat illos
 240 discruciatque hostes, qui nos uincire solebant.
 hi modo ut inlato deprensi lumine fures
 atque in uincla dati, nunc ignea flagra piorum,

214 perniciem *D* altis *AD*, alti *E* 215 obductum *AD* 216 suffu-
 sus a *E* 217 raptis *AD* 218 explere *AD* 220 fulxit *E* 222 exerit *E*
 223 fosforus *AD* occiduis quae *D* prae fulget in *E*, prae fulgeret *AD*,
 prae fulgurat *Mur.* 224 instantes *AD* 226 propiante *E*, propitiantie
AD 229 hac *E*, haec *AD* 230 decerperet *AD*, depelleret *E* 231 si-
 deret (et *om.*) *D* 232 daemones *Mur.* 235 premeret *A*, praemeret *D*
 236 uincta *AD*, uicta *E* 239 iisdem *E* 241 modo tam lato *Mur.*
 242 dati *om. A*

- ut meruere, ferunt, aut iam infernis male trusi
 carceribus trepidant, uicinum instare fatentes
- 245 iudicium domini solis sibi triste suisque
 omnibus, in Satanae partem quos scaeua uoluntas
 uerterit et Satanae sociauerit aemula uita,
 istic nequitiae socios homines, ibi poenae.
 ecce dies accepta deo, modo uera salutis
- 250 lux micat, omnia iam nobis bene uersa uidemus;
 diffugere doli, cecidit Bel, interit error,
 quique colebantur totis quasi numina templis
 daemones, hi per templa dei torquentur inermes,
 et qui diuinos audebant sumere honores,
- 255 hi modo ab humana plectuntur lege subacti.
 namque isti, quos nunc celebri Felicis in aula
 torqueri clamare rapi per capta uidemus
 corpora, corporibus uincti retinentur in ipsis,
 in quae se trusere ipsi, poenamque uolentes
- 260 humanam inuenere suam. nunc ergo reorum
 personae exululant poenis, qui numine falso
 di fuerant, et qui mentito numine uiuos
 ante dei cultum sibi nil caeleste uidentes
 dediderant homines, hi nunc, ubi lumine Christi
- 265 uera fides patuit, non possunt ferre sepultos.
 sed magis ut pateat quia nunc hi, qui cruciantur
 daemones ante fores aut ante sepulchra piorum,
 idem sint illi, quibus olim serua litabat
 gens hominum et sacros demens libabat honores,
- 270 ipsa docet uocum species; nam saepius illa
 uoce gemunt, solitum ut noscas clamore furorem.
 sic plerumque uelut resoluta laxius ore
 dente fremunt, spumant labris horrentque capillis,

243 inferni *E* 245 solis (*s in ras.*) *D*, soli ^B*E*, soli *A* 246 parem *A*¹
 scaeua *AD*, saeua *E* 248 sibi *E* 255 lege *AD*, gente *E* 261 paenis *A*
 262 di *ADA*, dii *E* (*defuerant Dung. auctore Ming.*) nomine *Dung.*
auctore Ming. diuo *coni. Mur.* 268 iidem *E* sunt *Mur.* 269 lita-
 bat *Mur.* 271 clamore *D*, clamare *AE* 272 resoluta *E*, dissoluta *AD*

utque manu prensante comam excutiuntur in altum
 275 et pede pendentes stant crinibus; interea illic
 sacrorum memores ueterum, quibus exta solebant
 lambere caesarum pecudum aut libamine pasci
 lasciuosque choros hederatis ducere pompis,
 nunc etiam sua testantes sacra illa fuisse,
 280 in quibus insanos dabat ebria turba tumultus,
 euhoe, Bacchi sonum, fractis imitantur anhelis
 uocibus et lento iactant sua colla rotatu.

sed quia non poterat mortalis <et> unius aetas
 sufficere, ut longo contagia tempore tracta
 285 dilueret paucis quos corpore uiueret annis
 confessor Felix et presbyter, ore magister,
 elogio martyr, merito officioque sacerdos,
 omnipotens dominus finitum corporis aeuum
 Felici potiore uia persistere fecit,
 290 continuans medicos operosi martyris actus,
 uirtutes ut eas idem celebraret humatus,
 quas in carne manens Christi uirtute gerebat,
 atque ita susceptae nec mortuus aforet urbi
 corpore, cum tantum positi sanator adesset
 295 spiritus et desideriiis latitaret amantum
 ad tempus cari facies subtracta patroni,
 prompta sed aegrorum semper medicina saluti
 adforet. inde perennis honos et gloria sanctum
 Felicem meritis sine fine uirentibus ambit;
 300 et licet a ueteri tumulis absconditus aeuo,
 qua mortalis erat, lateat telluris operto,
 uiua tamen uegetante deo membrisque superstes
 gratia diuinum spirantia martyris ossa
 clarificat populis merito uiuente sepulti,

274 prensante *E*, pensante *AD* 275 pendente *A* 278 lasciuosque *D*
 279 hunc *A* sua *E*, suae *AD* 281 bacchi *D*, bachi *A*, bache *E* 283 po-
 terat* *E* mortalibus *Mur.* et *addidi*, *om. ADE* immortalis unius aetas *E*
 286 presbiter *D* 293 aforet *AD*, abforet *E* 295 spiritu *A* 297 aegro-
 tum *D* 298 afforet *E* 299 sine fine *AD*, sinper *E* sed per in *ras.*
 301 latuit *A*

- 305 et magni solium breue confessoris adorat
 iugiter e uariis conferta frequentia terris.
 sed deus ut cunctorum hominum sator, omnibus istam
 de sanctis indulsit opem procedere terris,
 ut iam de tumulis agerent pia dona beati
- 310 martyres et uiuos possent curare sepulti.
 nec satis hoc donum domino fuit, ut sua tantum
 nomine siue opibus loca martyres inlustrarent;
 ex isdem tumulis etiam monumenta piorum
 multiplicans multis tribuit miserator eosdem
- 315 gentibus. et referam uarias ab origine causas,
 ex quibus haec orta est uariis benedictio terris.
 nam quia non totum pariter diffusa per orbem
 prima fides ierat, multis regionibus orbis
 martyres afuerant, et ob hoc, puto, munere magno
- 320 id placitum Christo nunc inspirante potentes,
 ut Constantino primum sub Caesare factum est,
 nunc famulis retegente suis, ut sede priori
 martyras accitos transferrent in noua terrae
 hospitia; ut sancto non olim antistite factum
- 325 nouimus Ambrosio, qui fultus munere tali,
 postquam ignoratos prius et tunc indice Christo
 detectos sibimet mutata transtulit aula,
 reginam prompta confudit luce furentem.
 nam Constantinus proprii cum conderet urbem
- 330 nominis et primus Romano in nomine regum
 christicolam gereret, diuinum mente recepit
 consilium, ut quoniam Romanae moenibus urbis
 aemula magnificis strueret tunc moenia coeptis,
 his quoque Romuleam sequeretur dotibus urbem,

305 et magni — adorat *in mg. infer. A m. ant.* 306 conferta *D*,
 congesta *AE*, confesta *A* (*sed ut etiam legi possit confecta*), confecta *Mur.*
 310 martyris *A* sepulto *A*¹ 311 domum *A* 312 martyris *AD*
 313 iisdem *E*, hisde *D* monimenta *AD* 319 afuerant *AD*, affue-
 rant *E* 320 spirante *AD* 322 tunc *Mur.* priorum *E* 323 mar-
 tyres *A* 328 luce *AD*, uoce *E* 329 dum *A* auctore *Mur.*, qui de us. 329
 —362 testatur 331 gereret et *AD*

- 335 ut sua apostolicis muniret moenia laetus
corporibus. tunc Andream deuexit Achiuis
Timotheumque Asia; geminis ita turribus extat
Constantinopolis, magnae caput aemula Romae,
uerius hoc similis Romanis culmine muris,
340 quod Petrum Paulumque pari deus ambitione
compensauit ei, meruit quae sumere Pauli
discipulum cum fratre Petri. iam quanta per istam
sanctorum per longa uiam diuortia terrae
creuerit utilitas ad nostrae munia uitae,
345 ipsa docent hodieque loca, in quibus illa beati
rheda capax oneris posita statione resedit
omnibus in spatiis, quacumque aut mansio sanctis
corporibus requiesque fuit uectantibus illos
sacratos cineres, miris clamantia signis.
350 nam diuina manus medica uirtute per omnes
est illic operosa uias, qua corpora sancta
inpressere sacro uestigia uiua meatu.
inde igitur suadente fide data copia fidis
tunc comitum studiis, quaedam ut sibi pignora uellent
355 ossibus e sanctis merito decerpere fructu,
ut quasi mercedem officii pretiumque laboris
praesidia ad priuata domum sibi quisque referrent.
ex illo sacri cineres quasi semina uitae
diuersis sunt sparsa locis, quaque osse minuto
360 de modica sacri stipe corporis exiguus ros
decidit in gentes, illic pia gratia fontes
et fluuios uitae generauit gutta fauillae.
inde in nos etiam stillauit copia Christi
diues et in minimis; nam hoc quoque sumpsimus istic,

337 thimotheumque *E* 339 huc *AD* 340 qud (° m. 2) *A* 341 quae
D, q̄ *A*, quia *AE* 345 locat *AD* post. us. 349 unum uersum inter-
cidisse putat *Mur.* 350 diuinam *D* 351 illis *E* operata *A* 352 sacra
AD 354 tum *A* ut sibi] si fort. 355 e *AE*, et *AD* 357 referret
*D*¹, referre *A* 358 cineris *AD* 359 quacumque *A* 361 decidit, in-
gentes — fructus *A* 364 hoc] nos *coni. Mur.*, haec fort.

- 365 carnis apostolicae sacra pignora puluere paruo,
 quae sanctus nostri dominusque paterque cubilis
 et custos animae nostrae et tutela salutis
 Felix uicina sibi cominus aede recepit,
 quae reliquis eius aetate recentior aulis
- 370 exiguos cineres et magnos seruat honores
 seruaturque magis custodibus ipsa patronis;
 absit enim, ut seruari umquam uideantur egere
 qui seruare solent tamen et curare suorum
 comoda alumnorum patrio dignantur amore
- 375 atque dicatorum sibi tutamenta locorum
 diligere; hoc sanctis studium pietatis inesse
 spiritibus miranda fide documenta dederunt.
 unde recens etiam paucis opus eloquar orsis;
 dignum etenim sancti Felicis munera in ipso
- 380 natali eiusdem gratantibus edere uerbis.
 non peregrina locis neque tempore prisca profabor;
 finibus in nostris et in ista sede patratum
 nuper opus referam, quod forte renoscere uobis
 promptum erit, in medio quoniam res lumine gesta est.
- 385 credo ex hoc numero uestrum prope nullus in isto
 sit nouus auditu, quia per longinqua remotis
 fama uolans ierit. certe adfueritis in ista
 urbe aliqui per idem tempus, quo contigit, ut fur
 illicitis animo stimulis agitatus auaras
- 390 mitteret in sacra dona manus et ab omnibus unam
 inprobos et demens uenerandae insignibus aulae
 eligeret praedae speciem crucis, inscius illam
 indicio sibi, non spolio fore, quam uelut hamum
 piscis edax hausit capta capiendus ab esca.

365 paruo] patrum *A* 368 cominus *E* ede *A* 373 tantum *coni.*
Zechmeister 374 dignatur *AD* 376 diligere *AD*, dirigere *E* 377 do-
 cumenta *AD* 378 inde *A* 381 locis] loquar *Mur.* tempora *D*
 383 renoscere *E*, noscere *AD*, agnoscere *Mur.* nobis *A*¹ 384 prom-
 tum *A* 387 iuit *Mur.* adfueritis *AD*, affueratis (ra ex ri m. 2) *E*
 392 crucis *E*, cruce *AD*

- 395 quis, rogo, latronem tam grandi spiritus auso
 inpulit armauit caecauit praecipitauit,
 ut nec ad excubias uigilum nec ad ipsa, quod est plus,
 quae cineres reuerenda tegunt altaria sacros
 pulueris et sancti uirtutem halantia fragrant,
 400 corde repercusso fugeret neque numine tantum,
 sed specie simul et pretio praestantia ferret?
 multa etenim suberant alia, ut nouistis, in ipso
 ornamenta loco quae sumeret, ut crucis auro
 parceret; intus enim latitabant mystica uasa
 405 sumendis mandata sacris. sed praeter et aulae
 ipsius in spatio uariis insignia formis
 munera erant de more sita haec, quae cernitis illic
 omni prompta die uel circumfixa per omnes
 ordine dimenso quasi candelabra columnas,
 410 depictas exstante gerunt quae cuspede ceras,
 lumina ut inclusis reddantur odora papyris.
 at medio in spatio fixi laquearibus altis
 pendebant per aëna caui retinacula lychni,
 qui specie arborea lentis quasi uitea uirgis
 415 braccia iactantes summoque cacumine rami
 uitreolos gestant tamquam sua poma calielos
 et quasi uernantes accenso lumine florent
 densaque multicomis imitantur sidera flammis
 distinguuntque graues numerosa luce tenebras
 420 et tenerum igniculis florentibus aethera pingunt,
 dumque tremunt liquidos crines crebrumque coruscant,
 adsiduis facibus sparsa caligine noctis
 ambiguam faciem miscent lucem inter et umbras

395 grandis *A* 396 praecipitauit *A*¹ 399 pulueres *D*¹ alantia *A*
 fragrant *AD* 401 pretio *om. Mur.* 404 mixtica *E* 408 promptata *A*
 409 dimenso *AD*, diuerso *E*[†] 410 extante *E*, extare *AD* 411 lumi-
 nauit (ut *om.*) *A* 412 a ([†] *m.* 2) *D* fixa *AD* 413 lichni *E*
 414 uitea ([†] *m.* 2) *A* 415 braccia *AD* 416 calillos *E* 418 imi-
 tatur *AD*¹ sydera *E* 419 distinguuntque *D* 421 tremi~~z~~ *D* cornu-
 scat *ex* coruicant *D m.* 2 423 et inter et *D*

- et dubium trepidis conspectibus aëra turbant.
- 425 ergo iste haec licet in patulo sibi prompta uideret
tutius et furanda sibi, quoniam minus esset
criminis et pretii suspensam altaris ab ora
longius argentoque leuem amandare lucernam,
sed miser ambitiosus et ipsa in fraude superbus
- 430 tamquam uile nefas argentea sumere furto
spreuit et audacem porrexit in aurea dextram,
quae simul e uariis scite distincta lapillis
uiderat, et magnis inflarat pectora uotis,
ut pariter gemmis gauderet diues et auro.
- 435 sed tantum sceleris magni cumulatus iniquo
pondere peccato mansit grauis et leuis aere;
sacrilegum sua poena manet, sua praeda latronem
deseruit. spolio furti, non crimine nudus
uiuuit inops fructu, sed uulnere fraudis abundans.
- 440 quamquam illum non hoc magno sine numine Christi
consilioque putem permissum crimen adisse,
ut, quia uel quicquam de sacris tollere rebus
mente recepisset, sineretur ad illa uenire,
in quibus admissi impietas insignior esset.
- 445 ante dies paucos idem confugerat illuc
militiam simulans fugere et susceptus amice
hospes ab aedituis sacram curantibus aulam.
toto paene latens ubi mense cubilia somnos
tempora custodum simul explorauerat et cum
- 450 cepisset placitas meditati criminis horas,
nocte nefas tacita arripuit nulloque labore
nec strepitu foribus clausis inclusus ut unus
seruantum, quibus hospes erat, primos ubi somnos
non uigiles uigiles coepere silentibus umbris

425 iste haec *scripsi*, isthaec *E*, istae *D*, iste *A*, iste ergo *Mur.*
427 ob (o *in ras. m. 2*) *D* 428 amandare *coni. Ming.*, mandare *D*¹,
emendare *AD*², emandare *E* 430 nephas *E et infra.* 432 e *E*, et,
AD 435 cumulatus *AD*, cumulatur *E* 438 forti *AD* 441 adisse *E*,
adesse *AD* 448 pene *E* ubi *A*, ibi *DE* 450 coepisset *AD* pla-
citas *Mur.*, placitus *AD*, placidas *E* 454 caepere *AD*

- 455 carpere et oppressis obliuia ducere curis,
 ille locum sumens sceleri, qua nouerat usu
 adpositam lychnis per noctem ex more parandis
 machinulam gradibus scalas praebere paratis
 et male securo sibi iam custode relictam,
 460 qua crucis instar erat, quod et est modo, perpete uirga
 directum geminos transuerso limite gestans
 cantharulos, unum de calce catenula pendens
 sustinet. in tribus his scyphulis inserta relucent
 lumina, cum fert festa dies; tunc uero sine usu
 465 luminis ad speciem tantum suspensa manebat.
 sed paulo crucis ante decus de limite eodem
 continuum scyphus est argenteus aptus ad usum.
 hunc inportuno sibi lumine praedo micantem
 protinus extinguit; namque id quoque nouerat idem
 470 saepe solere mori, cum stuppa perarida longam
 conderet in noctem consumpto lumen oliuo,
 nec miraturum uigilem, si forte tenebras
 cerneret obducto subducere culmina lychno,
 more putaturus noctem, non crimine factam.
 475 non igitur quasi fur, quod erat latro, sed quasi custos
 aufert illicitam securus praedo rapinam,
 nec fugit inpavidusque manet. tegit una latentem
 cellula de multis, quae per latera undique magnis
 adpositae tectis praebent secreta sepultis
 480 hospitia. harum una fur abditur; atque ubi mane
 claustra patere uidet, reserata prosilit aula
 et latebram linquens portat scelus; ire parabat

456 sumpsit *mauult* *Ming.* quam *Mur.* 457 adpositam *Mur.*, ad-
 posita *AD*, expositam *E* lychnis *E* 458 machinulum *A*¹ paratam *Mur.*
 459 iam *AD*, tunc *E* 460 qua *AD*, quae *E* perpete *D* 462 cantha-
 rulos *E*, cartarulos *AD* catenula *E* 463 scyphulis *AD* Sustinet in
 tribus. His scyphulis *Mur.* incerta *A* lucent *A*¹ 465 manebant *E*
 466 limite *scripsi*, limine *AD*, lumine *E* 467 scyphus *A*, scyphi *D*
 470 longum *AD* 471 conderat *E* lumine *A*¹ 473 culmina *E*,
 culmine *AD* lychno *E* et *infra* 475 castos *D* 479 adposita *A*
 secreta *Mur.* 480 abditur *AD*, abditus *E* 481 claustra (ubi *eras.*) *A*

Romuleam, ut post iam captus narrabat, ad urbem,
illic infandae acturus commercia fraudis.

- 485 interea ignaris nostris nox illa diesque
totus obit; sero solitum iam uespere munus
curantes posuere gradus; ut scandere coepit
facturus lychnum, nihil inuenit; orba manebat
uirga crucis solitae pulchro spoliata monili.
- 490 pallescunt miseri neque damnum criminis audent
prodere, noscentes etiam sibi iure reatum
competere. abscedunt trepidi fugiuntque latronem
sectantes profugum. nusquam uestigia lapsi
ulla legunt. omnes adeunt diuersa uiarum
- 495 scrutanturque sitos diuerso litore portus.
effluxere dies frustra quaerentibus octo
siue decem et cunctis uacua iam indage reuersis;
unus quaerentum puer inritus ipse laboris
in cassum fusi longa regione redibat,
- 500 et prope iam Nolam ueniens subsistit in ipso
aggere et ingenti gemitu fletuque profuso
Felicem clamans praesumit corde fideli
non remeare domum nisi cum cruce; moxque peractum
promptus iter relegit. fit et illicet obuius illi
- 505 quidam homo, qui furem non furem sed quasi ciuem
norat. eum noster primus rogat unde uiator
adforet; ille refert. rursus de fure rogatur,
si uidisset eum; respondit at ille propinquis
inde locis agere, et regio illa <indicta> prope ipsos,
- 510 dum loquerentur, erat monti coniuncta Veseuo,
quintus ab urbe lapis Nola. sed uesperis ortus
consilium differt. placet ut lux crastina rursus

486 obit *AD*, abit *E* 488 orba *E*, orbe *AD* 489 solito pulchrae
fort. 490 pallescunt *AD*, pauescunt *E* 491 iure *E*, *om. D et spatio*
uacuo A, posse *Mur.* 495 scrutantur quaesitos *D* littore *E* 497 re-
cursis *Mur.* 499 fusus *E* 504 fit et *E*, fiet *AD*, fitque *Mur.* illicet *E*
506 norat eum. noster *Mur.* rogat] eum *add. AD* 507 rogatus *Mur.*
508 ad *D* 509 illa indicta *scripsi, om. A*, illa *D*, tunc illa *E* ipsos
AD illos *E* 510 besaeno *AD* 511 ortos *AD*

- iungat utrumque sibi. fit mane, reuertitur index;
 perducit nostros, capitur fur, praeda refertur.
 515 forte sacrata dies inluxerat illa beati
 natalem Prisci referens, quem et Nola celebrat
 quamuis ille alia Nucerinus episcopus urbe
 sederit. ecce ipsam sancti Felicis in aulam,
 quam tunc sollemni populus stipauit honore,
 520 post sacra iam soluente pios antistite coetus
 tempore prouiso diuinitus egredientis
 plebis in occursum subito introducit ille
 furaces post terga manus nodata reuinctus.
 laetitia populus, formidine praedo repletur,
 525 utque nouum ad monstrum tota concurritur urbe.
 turba furens odiis popularibus ibat in illum,
 laetitia incertos miscebat et ira tumultus.
 pertimui, fateor, ne forte diabolus illa
 qua solet inuidia uiolaret sanguine pompam
 530 et peiore prius curaret uulnere uulnus.
 eripitur populo cellaque includitur ipsa,
 quod sic forte reo capto tunc accidit, in qua
 delituit rapta cruce; qua post ipse reperta
 clauditur, ut uiuat. tunc ergo ut mente recepta
 535 ipse suum facinus reus atque obstacula coepit
 mirandis narrare modis, fassusque per illos
 octo decemue dies, quibus ire parauerat urbem
 Romuleam, implicitis ita se pedibus retroactum,
 semper ut ire parans, semper retrahente rediret
 540 nescio quo rursusque illam remearet ad oram
 Veseui, qua iussus erat quasi carcere claudi
 angelica nectente manu; tamen ille putabat
 arbitrii miser esse sui, quod corpore liber

514 nostrum *fort.* 515 illuxerat *E* 516 quem et *ex met A m. 2,*
 quem *Mur.* 519 solemni *E* stipauit *AD,* stipabat *E* 523 posterga *D*
 525 orbe *D* 527 incertos *AD,* maestos *E* 528 diabolus *A* 530 prius]
 malum *add. AD* 533 ipsa *D* 534 ut *AD, om. E* 541 be-
 saeui *AD*

- esse uidebatur, quem non extante catena
 545 fortior arcanis retinebat dextera uinclis.
 ultor eum digno Felix errore ligabat
 et tali amentem uertigine circum agitabat,
 semper ut abscedens nusquam discederet et cum
 prosiliente gradu coepisset abire, rediret.
 550 mira fides! ibat stando, remanebat eundo,
 nescius hoc ipso, pro quo fugitare parabat,
 ne fugeret fieri et secum sua uincla manere
 inruptamque sibi proprium scelus esse catenam.
 namque sinu clausae mandauerat insita praedae
 555 pondera, et hinc audius quasi captus mente latebram
 quaerens, luce tamen campis errabat apertis
 seque latere putans extabat in aequore claro.
 conscia sic mentem inpietas caecauerat, ut nec
 effugeret fugiens nec celaretur aberrans.
 560 sensibus aduersis metus hinc, stupor inde nocentem
 miscuerant animam; uitabat strata uiarum,
 secretos metuebat iners accedere saltus,
 ipsa etiam in siluis sibi forte silentia tantum
 clamatura nefas metuens aut tristia formis
 565 occursura putans ultricum monstra ferarum.
 inde miser celebri seductus ab aggere iuxta
 deuius in quodam spatiabatur sibi rure
 securum ignaris simulans, sed corde timorem
 ut facinus sub ueste premens; nam uestis in altum
 570 succinctae sinibus clausum mandauerat aurum.
 nam neque uel tacitae furtum committere terrae

544 cathena *E et infra* 545 arcanis *ADE* 547 talia mentem *AD*
 circumagitabat *scripsi*, circumagebat *ADE* 548 discederet *E*, descen-
 deret *D*, descendere *A* et cum] tectum *A* 553 insuptamque *E*
 554 sinu *E*, sinum *AD* mandauere *AD* 555 audius (us *ex is*) *E*,
 auidam *AD* 557 aequore] aethere *uel aere con. Mur.* 560 sentibus
Mur. 561 miscuerant *E*, miscuerat *AD* 566 celebri seductus *A*, ce-
 lebris eductus *D*, celebri seiunctus *E* 567 in id quod *E* 568 sed
AD, sub *E* 569 ut] et *con. Zechmeister* reste *E (auctore Ming.)*
 nam] quia *add. AD*

- ausus erat specubusue cauis de more latronum,
 indicium metuens, credendae fraudis auarus.
 inde suae tantum tunicae sua furta nefandus
 575 crediderat, qua restrictum nodarat amictum
 suspendens fluidam nudato poplite uestem.
 hanc sibi praedo penum sceleris tunc semet in ipso
 struxerat, et digne tali est formidine uinctus,
 crederet ut nullis miseri consortia furti,
 580 ut sceleris tanti contagia solus haberet
 et sinus illius fieret custodia furti,
 cuius sacrilegam fuerat manus ausa rapinam,
 ipse suum sibi ferret onus solumque grauaret
 pollueretque suae letalis sarcina praedae,
 585 ut nihil ex illo uacuum impietate maneret,
 qui spoliū sceleris sacris ex aedibus actum
 includens habitu cincto constringeret ipsum
 atque suis signum praetenderet ipse catenis.
 namque breui captus mutauit cingula uinclis,
 590 utque aurum sinibus discincta ueste solutis
 decidit, ex ipsa fuerat qua cinctus habena
 uinctus eas quas in sacra dona tetenderat audax
 praedo manus, proprii captus nodamine lori,
 retulit et praedae uacuas et reste repletas.
 595 uerum si penitus totam spectare uolumus
 ordinis exacti seriem magis ac magis omni
 in specie, uelqua latuit scelus atque reclusum
 claruit, admiranda dei cernemus operta
 Felicem gessisse manu. iam plurima retro
 600 diximus, ut fugiens non fugerit utque redactis
 passibus emensos sua per uestigia cursus

575 quare strictum *D Mur.* nodarat *A* (^a *n. 2*), nudarat *Mur.*
 576 fluidam *A* 577 paenum *D*, poenum *A* hanc praedo poenam
coni. Mur. 586 acto *AD* 587 cinctu *AD* constringeret *AD*, sub-
 stringeret *E* 591 auena *D* 594 retulit *E* reste *E*, recte *AD*, rete
Mur. 595 paenitus *AD* totum *D* 597 scelus *E*, *om. AD* atque
E, aeque *AD* latuit quae arte reclusus *Mur.* 598 ammiranda *D*

in cassum totiens uolente relegit orso
longinquis exclusus et ad uicina recussus.

nunc aliud Felicis opus, quod dextera Christi
605 edidit, ut meritum cari monstraret alumni,
commemorabo, pari specimen mirabile signo,
quod reus ipse tremens confesso prodidit auso.
ante tamen, quia res ita postulat, ipsius instar
enarrabo crucis, qualem et pictura biformem
610 fingere consuevit, baculo uel stante bicornem
uel per quinque tribus dispensam cornua uirgis.
forma crucis gemina specie conponitur: et nunc
antemnae speciem naualis imagine mali
siue notam Graecis solitam signare trecentos
615 explicat existens, cum stipite figitur uno,
quaque cacumen habet, transuerso uecte iugatur;
nunc eadem crux dissimili compacta paratu
eloquitur dominum tamquam monogrammate Christum.
nam nota, qua bis quinque notat numerante Latino
620 calculus, haec Graecis chi scribitur, et mediat rho,
cuius apex et sigma tenet, quod rursus ad ipsam
curuatum uirgam facit ω uelut orbe peracto.
nam rigor obstipus facit, quod in Hellade iota est.
tau inde breui stilus ipse retro α (que) cacumine ductus
625 efficit, atque ita sex, quibus omni nomine nomen
celsius exprimitur, coeunt elementa sub uno
indice, et una tribus formatur littera uirgis.

603 exclusus *D* recursus *D* *Mur.* 606 comemorabo *E* 607 auso
AD, ausu *E* 608 ita *DE*, ista *A*, haec *Mur.* 610 fingere *E*, cin-
gere *AD*, pingere *Mur.* 611 dispensam *AD*, dispansam *E* 613 an-
temnae *AD*, antōne *E* 615 existens *D* 620 mediat *scripsi*, mediam
ADE, medium (*uel* media) est *coni. Mur.* ro *AD* 621 sigma *coni.*
Mur., signa *ADE* 622 ω *AD*, \circ *E* 623. obstipuus *E* ellade *ADE*
624 taut *E* inde *scripsi*, indem *AD*, idem *E* breui stilus ipse *scripsi*,
stilus ipse breui *AD*, stilus ipse *E* aque cacumine *scripsi*, a cacu-
mine *AD*, acumine *E* tau idem stilus, ipse breui retro acumine *coni.*
Mur., tau stylus ipse breui retrorsum acumine *coni. Ming.* 626 co-
heunt *D* 627 formatur *AD*, firmatur *E* littera *D*

- sex itaque una notas simul exprimit, ut tribus una
 significet uirgis dominum simul esse ter unum,
 630 et deus in Christo est, quem sumpto corpore nasci
 pro nobis uoluit trinae concordia mentis.
 idque sacramenti est, geminae quod in utraque uirgae
 ut diducta pari fastigia fine supinant,
 infra autem distante situ parili pede constant
 635 adfixaeque sibi media conpage cohaerent
 et paribus spectant discreta cacumina summis.
 has inter medio coeuntibus insita puncto
 uirga quasi sceptrum regale superbius extat,
 significans regnare deum super omnia Christum,
 640 qui cruce dispensa per quattuor extima ligni
 quattuor attingit dimensum partibus orbem,
 ut trahat ad uitam populos ex omnibus oris.
 et quia morte crucis cunctis deus omnia Christus
 extat in exortum uitae finemque malorum,
 645 alpha crucem circumstat et ϕ , tribus utraque uirgis
 littera diuersam trina ratione figuram
 perficiens, quia perfectum est mens una, triplex uis.
 alpha itidem mihi Christus et ϕ , qui summa supremis
 finibus excelsi pariter complexus et imi
 650 uictor et inferna et pariter caelestia cepit
 effractisque abysis caelos penetrauit apertos,
 uictorem referens superata morte salutem.
 utque illum patriae iunxit uictoria dextrae,
 corporeum statuit caelesti in sede tropaeum
 655 uexillumque crucis super omnia sidera fixit.

628 exprimitur (*om. ut*) *A* et—significat *Mur.* 633 diducta *AD*,
 deducta *E* fastigia *E*, fastidia *AD* 634 destante *AD* 636 summi
AD 637 has *AE*, his *D* inter medio *D*, intermedio *AE* 638 quasi
AD, uelut *E* 640 dispensa *D*, dispansa *AE* quattuor *E* extima
 Signi *coni. Mur.* 641 quattuor *E* attingit *E* 645 alfa *AD* 646 tri-
 na *AD*, terna *E* 647 perfectu^o *D* unam *D* 648 alfa *AD* *A* suprae-
 mis *A* 650 cepit *A* 651 effratisque *A* abyssis *ADA* 652 supe-
 rate *A* 653 ut quae *AD* 654 tropeum *D*, trophoeum *E* *us.* 654 et
 655 *inuerso ordine A*

- illa igitur species, quam fur agitatus auaris
 in cassum furiis pendente refixerat unco
 pollutaque manu sancta amandauerat aula,
 hoc opere est perfecta, modis ut consita miris
 660 aeternae crucis effigiem designet utramque,
 ut modo, si libeat spectari comminus ipsam,
 prompta fides oculis; nam reddita fulget in ipso
 quo fuerat prius apta loco et uelamine clausi
 altaris faciem signo pietatis adornat.
 665 ergo eadem species formam crucis exerit illam,
 quae trutinam aequato libratam stamine signat
 subrectoque iugum concors temone figurat,
 siue superciliis a fronte iugantia uultum
 lumina transuersis imitatur cornibus arbor
 670 ardua, qua dominus mundo trepidante pependit
 innocuum fundens pro peccatore cruorem.
 huic autem, solido quam pondere regula duplex
 iungit, in extrema producti calce metalli
 parua corona subest uariis circumdata gemmis.
 675 hac quoque crux domini tamquam diademate cincta
 emicat aeterna uitalis imagine ligni.
 hanc fur ille sui toto de corpore furti
 intactam ferro, quo cetera fregerat, unam
 liquit, et ut capto tunc distinctoque refusus
 680 uestibus elapsae ceciderunt fragmina praedae,
 uisa rei species tunc inuentoribus ipsis
 ancipiti motu confudit pectora. gaudent
 inuentis, sed fracta dolent; cum quaerere causam
 incipiunt, cautum simul audacemque latronem
 685 mirantes, caecum fractis cautumque relictis,
 tunc ille adtonitis crimen numenque fatetur;

657 casum *A* furiis *ex* uariis *A* 658 amandauerat *A* 661 spectati
AD comminus *E* 663 clausa *coni. Mur.* 665 eadem *E*¹ exserit *AD*
 666 aequato *E*, aequatae *AD* 667 subrectoque *coni. Mur.*, subrepto-
 que *ADE* concors *A*¹ 672 duplex *E* 675 hac *D*, haec *AE* tincta
AD 677 hanc *E*, hunc *AD* 679 distinctoque *E*¹ 680 et lapsae *D*
 caeciderunt *A* 683 cum *AD*, tum *E* 686 attonitis *DE*

- mente etenim totum conciderat, hoc tamen unum
 numine seruarat, quo crux inclusa uetabat
 quamlibet audacem segni uirtute latronem.
- 690 ipse fatebatur mentis scelus atque crucis uim
 contestans, quotiensque manus armasset in illam
 in cruce consertam socia conpage coronam,
 ceu fractas totiens ictu cecidisse recusso
 brachiaque aegra sibi neruis stupuisse solutis.
- 695 hic libet in miserum paucis insurgere furem:
 infelix, quae tanta tuam dementia mentem
 uerterat, ut tanto reprehensus lumine ueri
 non festinares omnem praeuertere cursu
 indagem reuolans, ut furtum sponte referres?
- 700 tantane uis animum tenebris oppressit auarum,
 auderes illam ut gremio tibi condere partem,
 quam totiens arcente deo uiolare timebas?
 dic mihi, qua pauor ille tuus fugiebat et unde
 rursus, ut intrepidum praeceps audacia sensum
- 705 tam male durabat, pauidus contemptor et idem
 eiusdem sceleris speciem diuersus abibas
 perfidiaeque fidem diuiso pectore miscens?
 uirtutem crucis et signum inuiolabile Christi
 credebas metuendo idem contingere ferro
- 710 et quod noscebas metuens portando negabas?
 sed tamen impietas tua nec tibi profuit, et nos,
 stultitiam confesse tuam diuinaque signa,
 fecisti magno crucis exultare triumpho.
 ergo relinquamus captum iam incessere furem,
- 715 cui satis ad poenam est spoliatae fraudis egestas.
 nunc ad te, ueneranda dei crux, uerto loquellas

687 totum *E*, om. *AD*, placida *coni. Mur.* conciderat *scripsi*, consi-
 derat *ADE*, consederat *coni. Mur.* 689 signi *D* 691 in *Mur.*, om.
AD, ut *E* 692 socia *E*, sociam *AD* 693 fractas *Mur.*, fracta *ADE*
 icta *AD* 694 brachiaque *A* 700 auaris *Mur.* 701 contendere *A*
 706 speciem *AD*, specie *E* 709 idem *scripsi*, fidem *AD*, crucem *E*
 confringere *Mur.* 711 profuit *om. Mur.* 714 captus *A* incessere *D*
Mur., cessere *AE* 715 egestans *A*

gratantesque tua concludam laude profatus:
 o crux magna dei pietas, crux gloria caeli,
 crux aeterna salus hominum, crux terror iniquis
 720 et uirtus iustis lumenque fidelibus. o crux,
 quae terris in carne deum seruire salutem
 inque deo caelis hominem regnare dedisti;
 per te lux patuit ueri, nox inopia fugit.
 tu destruxisti credentibus eruta fana
 725 gentibus, humanae concors tu fibula pacis
 concilians hominem mediis per foedera Christi.
 facta hominis gradus es, quo possit in aethera ferri.
 esto columna piis tu semper et anchora nobis,
 ut bene nostra domus maneat, bene classis agatur
 730 in cruce nixa, fide et de cruce nacta coronam.

XX.

Saepe boni domini caris famulantur alumnis
 mente pia, patrio subiecta tumentur amore
 mancipia hisque fauent cura propiore fouendis,
 quos magis indignos opis et uirtute carentes
 5 affectu rimante uident. et si quis eorum,
 moris ut humani sollemnis postulat usus,
 uotum aliquod celebrare uelit neque possit egenis
 id patrare opibus, studio curatur erili
 seruus inops, cui diues opum, qua pauper egebat,
 10 contulerit dominus cumulandae impendia mensae.
 haec mihi condicio est data sub Felice patrono;
 nulla mihi ex me sint, ut sint mihi cuncta per illum;

719 hominum *AE*, hominis *AD* 721 terris *AE*, cernis *AD* 724 fana et
AD 726 mediis *D*, mediis *A*, medium *AE* 727 possim *A* 729 maneat
AE, mane ut *AD* clausis *A* 730 nixa *AD*, fixa *AE* fide *scripsi*,
 fidem *ADAE* et *AD*, uel *AE* nacta *AE*. — explicit decimus *AD*
 XX. *ADE*. — Incipit undecimus *AD*, incipit liber XII. *E* 2 pia]
 et *add. E* 5 et *E*, om. *AI* 6 sollemnis *E* postulatus *A* 7 posit *A*
 8 herili *E* 9 qua *scripsi*, quo *ADE*, queis *Mur*. 11 'conditio *E*
 12 sint ut (ut *in ras.*) *E*, sunt ut *coni. Zechmeister*

- namque ad natalem nunc ipsius, ut quidem et ante
 praeteritis quibus ista dies mihi floruit annis,
 15 non erat unde epulum uotis sollemne pararem,
 instabatque dies, nec adhuc mihi prompta facultas
 ex aliquo suberat; subito ecce patronus abundans
 unde dapem largam struerem geminos dedit una
 cum iunice sues, quorum de carne cibatis
 20 pauperibus nos materiam ex animalibus isdem
 sumpsimus, egregiis quoniam miracula signis
 per pecudes ipsas nuper deus edidit, alta
 destimulans ratione homines adtendere Christo
 nec desiderium carnis praeferre fidei;
 25 namque ad auaritiae nostrae lacrimabile probrum
 per pecora humanae rationis egentia summum
 signa dedisse deum, series recitanda docebit.
 non adfecta canam, licet arte poematis utar.
 historica narrabo fide sine fraude poetae;
 30 absit enim famulo Christi mentita profari.
 gentibus hae placeant ut falsa colentibus artes;
 at nobis ars una fides et musica Christus,
 qui docuit miram sibimet concurrere pacem
 disparis harmoniae quondam, quam corpus in unum
 35 contulit adsumens hominem, qui miscuit alium
 infusa uirtute deum, ut duo conderet in se
 distantesque procul naturas redderet unum;
 ut deus esset homo, deus est homo factus ab ipso
 qui deus est genitore deo, cui gratia non est,
 40 sed natura, quod est summi patris unicus heres,
 solus habens proprium, quod munere praestat habere
 his, quibus alma fides dederit diuina mereri.
 ille igitur uere nobis est musicus auctor,

15 uotis *E*, uoti *AD* sollemne *E* 18 largam *E*, *om. AD* instruem
 rem *AD* 19 iunice *AD*, nutrice *E* cibatos *E*¹ 20 hisdem *AD*
 24 desyderium *E* 26 per *E*, *om. AD*, et *Mur.* 31 falso *D* 34 ar-
 moniae *AD* quo tamquam *E* 35 cui *D* 41. solus *E*, solum *AD*,
 solum et *Mur.*

ille D̄auid uerus, citharam qui corporis huius
 45 restituit putri dudum compage iacentem,
 et tacitam ruptis antiquo crimine chordis
 adsumende suum dominus reparauit in usum,
 consertisque deo mortalibus omnia rerum
 in speciem primae fecit reuirescere formae,
 50 ut noua cuncta forent, cunctis abeunte ueterno.
 hanc renouaturus citharam deus ipse magister
 ipse sui positam suspendit in arbore ligni
 et cruce peccatum carnis perimente nouauit.
 atque ita mortalem numeris caelestibus aptam
 55 composuit citharam uariis ex gentibus unam,
 omnigenas populos conpingens corpus in unum.
 inde lacessitis fidibus de pectine uerbi
 uox euangelicae testudinis omnia complet
 laude dei; toto Christi chelys aurea mundo
 60 personat innumeris uno modulamine linguis,
 respondentque deo paribus noua carmina neruis.

sed referam ad mea coepta pedem; nam tempus et hora est
 promissas offerre dapes, adponere uobis
 prandia sollicitas caste sumenda per aures.

65 non ueteri repetam quae sum dicturus ab aeuo;
 ante dies paucos istic spectata profabor.
 uenerat huc quidam placitum sibi soluere uotum
 urbis Abellinae de finibus aduena nostris
 sedibus. hic porcum studio curante paratum
 70 dilatatumque diu, ut simul annis atque sagina
 cresceret, huc illinc perduxerat; atque ubi nenit,
 pingue pecus uoti iugulat de more uouentum.
 fama suis magni per egentum accenderat acrem

44 cytharam *D¹E et infra* 45 putri *E*, patri *AD* compagine *D*
 45 tacentem *fort.* 49 reuirescere *Mur.*, reuiuiscere (*es ex is m. 2*) *D*,
 reuiuiscere *AE* 59 chelis *E*, caelybs *D*, chelybs *A* 60 uno *E*, lino
AD, pleno *fort.* lingis *A* 65 nec *Mur.* repetam *E*, petam *AD*
 73 magni uel magnae *coni. Mingar.*, magna *ADE* magnopere gen-
 tum *Mur.*

- ora famem et cuncti magnae spe partis hiantem
 75 tendebant ad opima senes conuiuia faucem.
 interea largitor inops non partibus aequis
 diuidit incisas carnes, medium suis aufert
 sinciput et tantum secti coquit intima uentris
 solaque pauperibus caesi uitalia porci
 80 diuidit ac totum sibi corpus habere relinquit,
 et uotum complesse putat laetusque redire
 incipit, ausus eas iumento inponere secum
 reliquias, et in his placiti se pignora uoti
 sancta referre domum male credulus, in quibus idem
 85 damnum animae nodumque uiae portabat auarus.
 denique mox nec mille uiam permissus abire
 passibus elucente die simul aggere plano,
 non tenebris pauitante nec offendente salebris,
 lapsus equo et quasi fixus humi se tollere rursus
 90 ad consistendum reparato robore surgens
 non potuit coepitque pedes clamare ligatos
 idque probare iacens plantis quasi conpede iunctis.
 hic aliud mirum casu sociatur in ipso;
 nam dum illum tanta cum debilitate iacentem
 95 maesta propinquorum circumstat turba suorum,
 iumentum, cui sola oneri porcina manebat,
 ascensore sui uacuum et ductore relictum
 sponte sua sese nullo flectente refrenans,
 tamquam offendiculi causam cognosceret ultro
 100 aut aliquem prohibere uiam, qua coeperat ire,
 uidisset, sic fugit, iter cursumque retorsit,
 et properante gradu recurrit ad hospita tecta
 omnibus anteuolans, quos lapsi attenda tenebat
 cura uiri, qua paulatim quasi corpore fracto

74 ore *Mur.* cuncti *E* hiantem ^u *D* corr. m. 2, hiantes *Mur.* 75 fauces *A* us. 77—79 om. *AD* et *Mur.* 80 ac] et *Mur.* 83 pignori *D*
 84 referre (re *in ras.*) *D* 90 raparato *E* 92 pede coniunctis *A*
 95 mesta *E* 96 honeri *E* 98 frectente *AD* 102 recurrit *A*¹
 tecta *E*, tectu *D*, tecti *A* 104 qua *scripsi*, quae *ADE*¹, quem *E*²

- 105 nitentem et genibus rigidis prodire negantem
 caecaque uincla pedum pariter meritumque ruinae
 illius et poenae lacrimosa uoce fatentem
 luce palam, manibus graue subuectantibus aegri
 corpus, fida cohors sanctas referebat in aulas,
 110 orantem medici Felicis ad ipsa reduci
 limina, mox illic certum reperire medellam.
 illum homines interque manus interque cateruas
 in sacra uectatum mirantibus atria turbis
 dispositi trino per longa sedilia coetu
 115 obstipuerunt senes, inopum miserabile uulgus
 et socio canae residentes agmine matres.
 praeterea multi, sua quos deuotio sanctis
 aedibus attulerat diuersis eminus oris,
 uiderunt insigne pium, cum tempore eodem,
 120 immo die, tam mira foret mutatio rerum.
 idem homo, qui paulo ante suo digressus ab isdem
 liminibus gressu, nunc ipse redux alienis
 infertur pedibus, subuecto corpore pendens.
 parte alia stratus nullo seruante sequentum
 125 hospitis ante fores etiam nunc carne suilla
 stabat onustus equus, neque quisquam notior illi
 adstiterat, cui cura foret releuare grauatum
 fasce suo et notis reducem subducere tectis.
 ille tamen uelut humana ratione repletus
 130 quaerentique suos et protinus operienti
 adstiterat similis, certo uestigia seruans
 fixa loco, simul aure micans et naribus efflans
 adsuetorum hominum notos quaerebat odores.
 mirum erat hospitibus, quaenam fuga, qui status ille

106 pedum *E*, pedem *AD Mur.* pariter *E*, om. *AD*, amissum *Mur.*
 107 illius et *AD*, et causam *E* 111 certum *coni. Mur.*, certam *ADE*
 repperire *AD* 112 cateras *D* 115 obstupuerunt *E* 117 quo *D*
 118 diuersis *E*, diuersus *AD* 121 digressus *E* isdem *A*, hisdem *D*
 123 subrecto *fort.* 126 nec *Mur.* illa *E* 127 adstiterat *D*
 130 operienti *A*, operiente *D* 131 asstiterat *D* 134 stat (^{us} *m. 2*) *A*
 10*

- 135 esset equi, notumque animal faciebat amicis
 ambiguum noua forma rei, neque quisquam erat index
 accidui, cunctis illum stipantibus intus,
 qui fuerat manibus sanctam portatus in aulam
 martyris, aeger ubi sancto pro limine fusus,
 140 corpore proiecto et complexis postibus haerens,
 oscula figebat supplex fletuque lauabat
 seque recognoscens proprii caput esse doloris,
 tales sese ipsum dabat accusando querellas:
 o mihi, qui talem merui desumere poenam
 145 hac in sede miser, qua, si miser adueniat quis,
 efficitur felix! sed iustum parque maligno
 me fateor merito exitium cepisse patique,
 ut reus ipsa inter modo limina puniar ardens
 exurente pedes simul et stringente dolore,
 150 in quibus, heu demens! oblatis munera uoti
 fraude fidem uiolans conuerti in damna salutis.
 est tamen, est aliquid, fateor, quod dicere possim
 iam mihi mutari grata uice tristitia laetis
 atque ipsas animo iam prosperiora tuenti
 155 infractis coepisse malis dulcescere poenas,
 ex quibus haec nunc ipsa mihi bene gratia uenit,
 qua factum est mihi nunc, ut tam cito tangere rursus
 limina Felicis misero ueneranda liceret.
 nam mihi si nullus uel si leuis iste fuisset
 160 casus, ut adreptum possem pertendere cursum,
 tunc magis infelix de prosperitate fuisset,
 mansisset quia culpa nocens neque uulnus adactum
 intus in ossa animae sensissem carne rebeli.
 occultasset enim meriti discrimen iniquo

136 abiguum *A*, ambigui *E* rei] feri *E* index *E*, inde *AD*, ipse *Ming*. 138 sacram *Mur*. 143 querelas *E* 144 o mihi *DE*, omnibus *A*, hic ego *Mur*. 145 hac in sede *E*, haec inde *AD*, factus et inde *Mur*. 148 ipse *Mur*. 152 quo *fort*. 153 tristitia *D* 157 qua *E*, qui *AD*, quod *Mur*. est *E*, om. *AD* 159 uel *E*, aut *AD* 160 protendere *E* 162 mansisset quia *scripsi*, mansissetque *ADE* (sed in *E* que *exp.*). mansisset mihi *Mur*. 164 iniquo *AD*, iniqui *E*

- 165 corporis inlaesi uigor et uinxisset inertem
mens durata reum, nisi lapsum poena ligasset.
ergo potens medice in domini tu nomine Christi
Felix, iam satis hoc tibi sit dominoque potenti,
quod non ira mihi, pietas sed amica saluti
- 170 supplicium peperit, deuinctum ut corpore culpa
solueret. ecce malum seruum refugamque uoracem
iure retraxisti iniectis pro crimine uinclis.
debitor infelix teneor constringor aduror,
propositus cunctis diuini forma timoris.
- 175 mentibus haec omnes trepidis adtendite, quae nunc
me miserum reliquis documento ferre uidetis.
numquid enim hoc errore carent aliqui? sed in uno
exemplum fieri placuit, quo sit mea poena
et praeiudicium quibus emendatio non est.
- 180 sed iam parce tuo misero, precor, optime Felix,
parce libens, succurre fauens; dolor ultimus urget
clamosas iterare preces; festinus adesto,
ne mors praeueniat medicum festina morantem.
sed scio quod domini manus haec, quae uerberat et quae
- 185 parcat in ore tuo; mihi tantum tu modo fesso
iamque fatiscenti propera laxare catenam,
quam tu, sancte, uides, ego sentio; sicut operto
clam tacitus uinclo fugitiui membra ligasti,
sic inuisibili medicina solue reuersum.
- 190 talia clamantem, dum postibus haeret in ipsis
Felicis sancti lambensque per oscula tergit,
adtonitis illum pia turba et cernit et audit
coetibus; ipse iacens etiam nunc erigitur spe

167 domino *Mur.* 169 mira *D* 170 deuinctum *AD*, deuincto *E*, deuinctam *Mur.* corpora *D* culpam *Mur.* 171 seruum fugamque *A*, seruumque fugamque *Mur.* 175 trepidis omnes *Mur.* 176 miserum *A*¹ documento *AD* 179 et *AD*, in *E*, ut *fort.* 184 et quae] aequae *fort.* 185 parcat *E* in ore tuo *ADE*, more suo *Mur.*, parcat. in ore tuo est *coni.* *Chatelaine* parcat in ore tuo est citus ergo patronus adesto *E* 187 aperto *E* 191 terget *AD*

- increpitatque moras omnes et tarda suorum
 195 obsequia. adferri porcum totasque iubet mox
 pauperibus reddi partes, sibi uiuere tantum
 concedi petit atque inopum saturamine pasci.
 certatim socii cito iussa fidelia curant.
 itur ad hospitium notum, deponitur illic
 200 sarcina iumento, carnes in frustra secantur
 et diuisa coquit spumantibus ignis aënis.
 cocta inportantur patulis numerosa catinis.
 exsaturata fames inopum gratantia reddit
 uerba deo et ueniam petit ut placata datori.
 205 nec mora, confestim uoti ratione soluta
 debitor ille intus meritae compage catenae
 soluitur et pedibus domino miserante reffectis
 tamquam liber equus uel ruptis cassibus ales
 euolat et cerui salientis imagine currit.
 210 mira fides oculis obtenditur. omnia gaudent
 tam facili pietate dei tantumque ualenti
 Felicis merito, ut coram adsit Christus in illo,
 pro meritis hominum moderans in utroque potenter,
 ut resipiscenti medicus sit et ultor iniquo.
 215 cernite enim, quantae fuit illa iniuria fraudis,
 qua miser ille prius diuiserat inter egentes
 seque suem atque istic, ubi totum reddere uotum
 debuerat, solum caput intestinaque porci
 carpserat et reliquam toto sibi corpore partem
 220 fecerat imprudens atque improbus, et tamen ipsa,
 qua miser extiterat, factus mox fraude beatus
 commutante deo pietatis uerbere culpam.
 talis enim censura dei est, sic temperat alti
 pondera iudicii deus arbiter et pater et rex,

194 increpitat ^{que} *A* 200 frustra *A* 201 aenis *om. A* lymphis spu-
 mantibus ignis *Mur.* 203 exaturata *E* famis *D* 206 compago *E*
 208 casibus *A* 211 facile *D* 212 assit *E* 215 fuit *Mur., om.*
AD, sit *E* 217 istis *E* 219 reliquam *E*, reliquum *AD* 223 est
ex et A m. 2

- 225 omnibus ut placidam moderato examine libret
 iustitiam, et leuior mixta bonitate potestas
 ante reos moneat stimulo quam fulmine perdat,
 ut si profuerit praemissi uerberis ictus,
 salua salus homini redeat commissa pigenti.
- 230 at si quis sacri monitus terrore flagelli
 noluerit sentire plagam, incuratus abibit
 seruatusque neci perfectam sentiet iram.
 ille igitur miser ante, dehinc mox ipse beatus
 tali sanatus carnemque animamque medella.
- 235 sed quia cognouit causam agnoscensque iacenter
 paenituit, meritum curae sibi semet in ipso
 repperit inque breui est expertus utrumque, quod omnes
 iusta lege manet diuinae pacis et irae
 ius et opus, maneat uindex ut iure superbos
- 240 poena reos, pietas seruet miserata fatentes.
 ergo relaxatis alacer uestigia uinclis
 idem ex incolumi cito debilis et cito liber
 ex modo captiuo laeta cum uoce redibat,
 insultans uelut ille olim, quem matris ab aluo
- 245 claudentem in uerbo domini Petrus atque Iohannes
 iusserunt ualidis in saltum exurgere plantis.
 dignus et hic pauper speciosae limine portae,
 quem deus ipse, Petri deus et Felicis, eadem
 nunc uerbi uirtute sui sanauit apud nos
- 250 de casu claudum modo, qua sanauerat olim

225 placitam *A*, tacitam *Mur.* 227 reos *E*, reos non *AD* perdat
om. A, ullo *Mur.* 228 praemiis sine uerberis ictu *Mur.* 229 ho-
 mini *E*, hominis *AD* pige *A* redeat compage remissa *Mur.* 230 sa-
 cri *AD*, sacro *E* 231 iniuratus *A*¹ 234 medela *E* 235 sed] se *coni.*
Mur., et *fort.* iacenter *scripsi*, iacentem *E*, iacentur *AD* 236 penituit *AE*
 meritum curae *AD*, merito curam *E* sibi semet in *coni. Zechmeister*,
 sibi memet in *E*, sibimet *AD*, sibimet simul *Mur.* in ipso] ipse *Mur.*
 237 inque breuem expertus *E* omne *Mur* 238 iuxta *AD*¹ 239 uti
Mur. 242 incolomi *D* 244 insultans *AD*, exultans *E* 245 plau-
 dentem *uel* claudum ante *coni. Mur.* 246 exurgere *D*, exurge *A*,
 assurgere *E* 250 de casu *DE*, su (*ante* su *spatium uac.*) *A*, excessu *Mur.*

ex utero claudum, qua nunc ope laetus abibat;
 quique preces maestas in uulnere fuderat intus,
 ecce foris sano reddebat corpore grates:

- quidnam ego Felici possim redhibere patrono?
 255 quas illi referam tanto pro munere digne
 tam cito de tanto sanatus uulnere grates?
 non pretium statui medico aut fastidia lecti
 tristia sustinui, neque per scalpella uel ignes
 aut male mordaces uario de gramine sucos,
 260 saeuior et morbis et uulneribus medicina
 in corpus grassata meum est, uelut accidit illis,
 quos humana manus suspecta uisitat arte
 semper et incerto trepidos solamine palpat.
 en ego per breue nunc spatium perlatus ad ipsum
 265 Felicis sancti solium et proiectus in ipso
 limine tam gelido quam duro in marmore fractus
 atque dolens iacui, et solus mihi sermo precandi,
 sola fides medicina fuit; nullum adfore uidi
 et sensi medicum. quisnam hic medicus nisi Christus
 270 ipse uel a Christo Felix de nomine Christi
 et uirtute potens? neutrum illo in tempore sensi,
 et tamen ipse fuit praesens in utroque, uel ut me
 peccantem argueret cito sanaretque dolentem.
 par modus in specie uaria mihi castigantis
 275 parentisque fuit domini. sanator et ultor
 luminibus latuit, poena atque medella refulsit.
 nunc ego iam pleno perfectis ordine uotis
 ibo domum gaudens medico tutusque patrono
 aeternum Felice mihi; non iam ulla uerebor
 280 occursura mihi uelut ante pericla uiarum;
 namque periculum aberit, quia causa soluta periculi est.

251 qua] ista *Mur.* 252 moestus *coni. Mur.* in *E, om. AD*, pro
Mur. 255 pro tanto *Mur.* dignet *AD*, dignas *Mur.* 258 sustinui *E*
 259 fucus *E*¹ 264 ergo *D*, ergo *A* illum *E* 266 fractus *E*, fractas *AD*
 270 numine *fort.* 276 medela *E* 278 totusque *A* 279 Felice, nec
 amplius ulla uerebor *Mur.* 281 soluta *E, om. AD*, est nulla *Mur.*

non resoluta fides me uinxerat, et modo soluit
 rite soluta fides; tamen alliget, oro, tuus me
 semper amor, Felix. istam mihi necte catenam,
 285 qua tibi me numquam nec mors nec uita resoluat.
 uerum omnes, quicumque meos uidere dolores
 inque tuo merito magnis insignibus altam
 conspexere manum Christi, cognoscere debent,
 quantum illis mea poena boni prouiderit, ut iam
 290 praecaueant de terrenis sibi parcere rebus
 et, lucra dum captant, adquirere damna salutis.
 nam si de uili pecudis mihi carne alimentum
 pauperibus fraudasse malo fuit, ecquid in illis,
 qui male diuitias uano amplectuntur amore
 295 defossisque suo pariter cum corde metallis
 incubitant atque haec latitare superflua produnt,
 quae proprio longe secreta tuentur ab usu?
 quid facient? quidnam pro se tibi, Christe, loquentur,
 tantorum qui partem inopum inuasere nec ullam
 300 apposuerunt sibi de re superante salutem?
 unus abit missus. nunc mensae grata secundae
 fercula ponemus; sed quamuis rursus eandem
 diuerso carnem conditam iure feremus.
 namque aliud uobis iterum, quod de sue mirum
 305 lusit opus Felix, mira nouitate retexam.
 tempore res prior est; sed nostris ante libellis
 praeterita, in praesens tempus seruata canetur.
 nec refert, quod opus quo sit sub tempore gestum,
 unus erit quoniam uariis operator in annis,
 310 qui diuersa facit sanctorum in laude suorum
 omnibus in terris rerum miracula Christus.
 agricolae quidam de nostris longius oris
 Apula trans urbem Beneuentum rura colentes

282 me — 283 fides *om.* AD 284 ista A 285 sesoluat A¹ 293 malo
 AD, malum E ecquid *scripsi*, et quid ADE illic D 294 diuitia A
 uano D, sua ñ A, multo E 304 nobis E 311 miracula E 313 appula E
 ueneuentum AD

- de grege setigero multis a fetibus unum
 315 lactea adhuc tenero pulsantem sumina rostro
 excerpsero sibi et curatum tempore multo
 pauerunt in uota suem, et coepere paratum
 ducere sacratam sancti Felicis ad aulam,
 corpore de magno ut multos mactatus egenos
 320 pasceret et saturo gauderet paupere martyr.
 sed grauis aruina porcus superante pedum uim
 non potuit se ferre diu primoque uiarum
 limine succubuit sibimet neque deinde moueri
 uoce manu stimulis potuit. liquere iacentem
 325 hospitibusque suis commendauere relictum
 maerentes domini. mens anxia nutat in anceps;
 nam uoti reuocare uiam pia pectora nolunt;
 rursum Felicis ueneratum limina longe
 ire pudet uacuos deuoti muneris. ergo
 330 ambiguis talis sententia mentibus haesit,
 ut totidem lectos eadem de gente minores
 ad sua uota legant, quot erat prouectus in annos
 ille, sua pressus qui mole manebat iners sus,
 quod deuota fides obstricti debita uoti
 335 maturare parans tali ratione putauit,
 pluribus ut modicis unum pensaret opimum.
 ergo sacrum huc uenere locum uotisue patratris
 hospitium rediere suum non cominus istinc.
 nam tum forte domos, quae circa martyris aulam,
 340 inplerat solitis denseta frequentia turbis.
 propterea procul hinc secreto in rure remotam
 contenti subiere casam, qua mane parabant

314 foetibus *E* 318 sancitam *Mur.* 321 graue sagina *Mur.* pedum-
 que *A* uim *E*, om. *AD* 322 referre *D* 325 commandauere *AE*
 328 rursus *Mur.* longo *E* 331 et *Mur.* electos ipsa de *fort.* gente *E*,
 grege *AD* 332 ad sua *E*, adsidua *A*, assidua *D* legunt *Mur.* quod *D*
 prouectus *E*, profectus *AD* 333 ineptus *Mur.* 334 quod *E*, et quod
AD obstricti *D* 337 huc *AD*, hunc *E* 338 cominus *E* 339 aulas *E*
 340 denseta *E*, densata *AD* 341 preterea *E* rure *E*, ruere *AD*
 motam *A*¹

- ad reditum proferre pedem, cum prima ruberet
 parturiens aurora diem. tuguri fore aperta
 345 hospes homo egreditur tecto notumque sueni uir
 conspicit ante fores mirando adstare paratu.
 tamquam se missum domino loqueretur adesse
 atque salutanti similis uestigia lambit
 gaudentis domini et gestu subgrunnit alumno
 350 blandus et olfaciens motando dat oscula rostro
 seque quasi uotum debere agnoscat erile,
 ingerit et tardos inuitat gutture cultros.
 quo duce, quaeso, uias ignotis finibus egit
 quosue pedes, tam longe ut posset currere, sumpsit,
 355 qui breuibus spatiis in primo fine uiarum
 defecit fluidae depressus mole saginae?
 certe nulla manus tantum pecus aggere longo
 nec sinus aduexit nec mens sua tam spatiosam
 ignota regione uiam penetrare subegit,
 360 quando homines etiam et mentis ratione uigentes
 perque ignota regi faciles interprete lingua,
 si tamen hi careant duce, quo uia luceat illis,
 caecus in externis regionibus implicat error.
 quisnam igitur direxit iter suis? unde uoluntas,
 365 qua dominos sequeretur, ei uel sensus, ut esset
 conscius ad uotum se longa aetate paratum?
 unde haec cura fuit pecori, quae rara fideles
 excitat, ut, tamquam proprio culpabilis actu
 pigra remansisset, sancto sus icta timore
 370 contractam remanendo sibi ueniendo piare
 curaret culpam et uitium pensaret inertis

344 for*o (t eras.) *A*, forte *Mur.* aperti *Mur.* 346 asstare *D*,
 astare *E* 347 missum] a *add. E* 349 subgrunit *A* 351 herile *E*
 354 quosue *AD* possit *AD* us. 355 in *mg. inferiore add. et u* ante
 356 *inserendum notauit A* us. 355 post 356 *ponit E* spaciis *A* 356 de-
 pressum *E* teste *Mur.* 359 coegit *mauult Mur.* 361 rei *E* 362 quo *E*,
 quod *AD* 363 externis *E*, extremis *AD* 366 paratum *AD*, coactum *E*
 368 ut *om. A* actu *E*, astu *D*, actu *uel etiam* astu *A* 369 sus icta *D*,
 suscita *A*, subiecta *E*, cincta *Mur.* 370 piaret 371 curare *AD*

- desidia, quamuis sero comitata profectos
 obsequio dominos? patet admirabile monstrum
 caelesti ditione datum tanto suis auso,
 375 solus ut iret iter longum, tantoque fuisse
 ingenio porcum, ignotis ut tramite recto
 dirigeret spatii. quid et hoc quam grande, quod illum
 Transbeneuentanis huc finibus aduenientem,
 publica seu medii se strata per aggeris audax
 380 miserit, occursus nusquam cepere frequentes,
 siue per occultos egit uestigia saltus,
 nulla manus ferro, fera uel fuit obuia morsu.
 quae solum duxit manus aut protexit euntem?
 nempe oculos aliqua celatus nube fefellit
 385 aëre uel raptus uento mage quam pede uenit
 et subita hospitium domini delapsus ab aura
 constitit ignoto pro limine quadrupes hospes.
 dicam aliud prope uicini mirabile signi.
 nam genere abiunctam, pecus armentale, iuuenecam
 390 quidam homines aequae longinqua huc sede profecti
 secretam primo lactantis ab ubere matris
 nutrierant nostris uotiuo munere pactam
 pauperibus, magna quos istic plebe coactos
 larga ope multorum Felicis gratia pascit.
 395 ergo ubi iam membris uitula exultabat adultis,
 facta per excretum iam corpus idonea uoto,
 promouere domo; sed, qui mos esse uidetur
 persoluenda piis longe sua uota ferentum
 martyribus plaustro subiungere, quo ueherentur,

373 ammirabile *D* 374 tanto *om. A* 377 dirigeret *scripsi*, digere-
 ret *AD*, diggereret *E* quid *E*, quod *AD* quam *AD*, tam *E* 378 trans-
 ueneuentanis *AD* 379 publica seu *E*, publicas heu *AD* mediis *D* se
 strata *A*, est rata *D*, constrata *E* atgeris *A* 380 numquam: *Mur.* 381 egit
E, igitur *AD* 385 aere *E*, aerea *AD* ruptus *AD* 386 subito *Mur.*
 ab aura *DE*, ad ipsum *Mur.*, *om. A* 390 hac *Mur.* 391 lactentis *Mur.*
 393 ista *A* 395 exultauit *Mur.* 399 plaustro *E*, plastrum *AD* sub-
 iungere *AD*, subiunctam *E*

- 400 adgressi hanc uoluere iugo subiungere, quamuis
 insuetam, tamen ut mitem iam mente subacta
 usibus humanis, quibus illam e congrege coetu
 sustulerant domini paruam et tectisque cibisque
 miscuerant; hinc ut domita feritate putantes
 405 sub iuga se facilem docili ceruice daturam,
 sollicitant palpante manu et conantur in artum
 ducere, at illa sibi solitos adludere tactus
 credula consentit primum sequiturque uocantes.
 uerum ubi iam propiata iugo conspexit habenas
 410 ceruicique suae persensit lora parari,
 indignata dolis et permutata repente
 fit fera, nec ceruice iugum nec uincula collo
 suscipit et uictis manibus lorisque recussis
 prosilit a coetu retinentum et deuia longe
 415 rura petit, fugiens dominos adsuetaque tecta.
 nec procul ex oculis hominum de more ferino
 se rapit et caecis fugitiuam saltibus abdit;
 nam fugiens dominos abeuntes eminus adstans
 sic fugit, ut non se patiatur rure relinqui.
 420 denique ubi iunctum gemino boue tendere plaustrum
 conspicit, humanum sapit et quasi conscia uoto
 deberi sese, comes incipit esse profectis.
 nec longe comes est, tardis comes orbibus ire
 spernit, et excursu uelut insultante gementes
 425 praeteruecta rotas lenti moliminis agmen
 respicit anteuolans nec iam timet ad iuga cogi,
 inuisoque prius fit amica et praeuia plastro,
 donec sacratam uentum Felicis ad aulam.
 illic sponte gradum sistit seseque uocanti
 430 adplicat et tamquam uoti rea gaudet in ipso
 stare loco, propriam cui debet uictima caedem.

400 subiungere] submittere *Mur.* 401 iam mente subacta *AD*, iam-
 que ante subactam *E* 403 et *AD*, *om. E* 411 dolos *Mur.* 415 rara *A*
 418 astans *E* 419 rōre *AD* 420 uinctum *Mur.* tendere *E*, *om.*
AD, currere *Mur.* 422 comis *E* 424 insultante *AD*, exultante *E*
 428 aulam] est *add. E*

- illa rebellis et humanis non subdita uinculis
 ducitur ad placidam nullo luctamine mortem;
 intemerata iugis submittens colla securi,
 435 pauperibus factura cibos de corpore caeso,
 laeta suum fundit dominorum in uota cruorem.
 quorsum istaec? numquid pecudum est, ut apostolus inquit,
 cura deo? sed qui propter nos omnia fecit,
 omnia pro nobis operatur in omnibus auctor
 440 atque per ignaras pecudes operantia nobis
 signa facit, brutas per clara insignia mentes
 sollicitans firmare fidem et confidere uero,
 ut dominum dociles linguis in uerba solutis
 non taceant homines, quem signis muta loquuntur.

XXI.

- Candida pax grata nobis uice temporis annum
 post hiemes actas tranquillo lumine ducit
 signatamque diem sancti Felicis honore
 securis aperit populis. gaudere serenis
 5 mentibus abstersa diri caligine belli
 suadet ouans Felix, quia pacis et ipse patronus
 cum patribus Paulo atque Petro et cum fratribus almis
 martyribus regem regum exorauit amico
 numine Romani producere tempora regni
 10 instantesque Getas ipsis iam faucibus urbis
 pellere et exitium seu uincula uertere in ipsos,
 qui minitabantur Romanis ultima regnis.
 nunc igitur pulsa formidine ut imbribus actis
 respicere expulsas nubes, praesentia rerum

438] (I Cor. 9, 9).

434 sumittens *E* 437 quorum *A* 440 ignoras *A*, ignotas *Mur.* —
 explicit undecimus *AD*.

XXI. *ADE* — incipit duodecimus *AD*, incipit liber XIII. *E* *A* *exh.*
 27—36, 344—356, 361—364, 628—635 1 nobis *E*, *om.* *AD* 3 diem
om. *A* signatumque pio *Mur.* 10 gaetas *AD* 13 ut] et *Mur.*

- 15 praeteritis conferre iuuat. quam taetra per istos,
 qui fluxere dies, elapso nox erat anno,
 cum furor accensus diuinae motibus irae
 inmisso Latiis arderet in urbibus hoste!
 nunc itidem placidi spectate potentia Christi
- 20 munera; mactatis pariter cum rege profano
 hostibus Augusti pueri uictoria pacem
 reddidit, atque annis tener idem fortis in armis
 praeualuit uirtute dei et mortalia fregit
 roborum sacrilegum Christo superante tyrannum.
- 25 sed quid ego hinc modo plura loquar, quod non speciale
 esse mei Felicis opus res publica monstrat?
 pluribus haec etenim causa est curata patronis,
 ut Romana salus et publica uita maneret.
 hic Petrus, hic Paulus proceres, hic martyres omnes,
- 30 quos simul innumeros magnae tenet ambitus urbis
 quosque per innumeras diffuso limite gentes
 intra Romuleos ueneratur ecclesia fines,
 sollicitas simul inpenso duxere precatu
 excubias. Felix meus his uelut unus eorum,
- 35 in precibus pars magna fuit; sed summa petiti
 muneris ad cunctos, nulli priuata refertur.
 ergo pedem referam; sat enim mihi pauca locuto,
 unde nihil proprium meritis Felicis adesset;
 nec reticere tamen potui, quia portio laudis
- 40 hinc quoque Felici suberat, quod summa potestas
 rexque potens regum Christus deus omnibus una
 adnuerat sanctis, quibus in grege supplice mixtum
 Felicem parili audiuit pietate benignus.
 parcam igitur propriis adiungere publica donis
- 45 munera priuatosque canam Felicis honores,

15 tetra *DE* 18 ardere *A* in urbibus] milibus *E* 19 spectate *A*,
 spectata *DE* 20 munere *Mur.* 22 reddit *D* idem] et *add. Mur*
 24 tyrannum *E* 30 innumeros *A*, innumeras *ADE* 31 limite *ADAI*.
 lumine *Mur.* 32 ecclesia *AD*, aecclia *A* 33 impensu *D* 34 his *AD*.
 hic *E* 37 locuto *E*, locutum *AD* 40 hinc *E*, hoc *AD*

quaeque suis proprie gerit hic in sedibus, edam.

unde igitur faciam texendi carminis orsum?

quae bona Felicis referam? quae multa per omnes
passim agit, expediam magis, ane domestica dicam

50 munera, quorum ego sum specialis debitor illi?

haec potius repetam, mihi quae conlata meisque
sat memini; et quia praeteritis magis illa libellis
dicta mihi, quae partim aliis permixtaque nobis
praestitit, ex his nunc opibus, quas largiter in nos

55 contulit, hunc animo texam gratante libellum,

et contra solitum uario modulamine morem,
sicut et ipse mihi uarias parit omnibus annis
materias, mutabo modos serieque sub una,
non una sub lege dati pede carminis ibo.

60 nam quasi fecundo sancti Felicis in agro
emersere noui flores, duo germina Christi,

Turcius ore pio, florente Suerius aeuo,
et pariter sanctae matres similesque puellae,
Alfia qualis erat soror illa Philemonis olim

65 nobilis, in titulo quam signat epistola Pauli,

et simul Eunomia aeternis iam pacta uirago
in caelo thalamis, quam matris ab ubere raptam
festino placitam sibi Christus amore dicauit
unguentoque sui perfudit nominis, unde

70 tincta comas animae et mentis caput uncta pudicum

spirat eo sacros sponsi caelestis odores;

haec Melani soror est simul et quasi filia, cuius
haeret ouans lateri germanum nacta magistrum.

quae simul astrictae diuinis dotibus ambae

75 uirtutum uarias ut uiua monilia gemmas

64] (Phil. 1, 2).

46 sues *A*¹ egerit *Mur.* 51 que *AD* 60 quasi *scripsi*, quia *ADE*
62 turtius *E* florentes *D* suerius *E*, suetrius *A*, uetrius *D*, sueerius
Mur. inter 63 et 64 aut 64 et 65 aliquos uersus desiderari censet *Ming.*
64 Apphia *coni. Ming.* 67 ab *E*, sub *AD* 70 comas animae *AD*,
comam *E* et mentis capud *AD*, meritis sacris *E* iuncta *A* uersus
71—123 *om. AD Mur.* 71 eo *Ming.*, io *E*

- mentibus excultis specioso pectore gestant.
 has procerum numerosa cohors et concolor uno
 uellere uirgineae sequitur sacra turba cateruae.
 Eunomiam hinc Melani doctam sub principe uoce
 80 formantem modulis psalmorum uasa modestis
 auscultat gaudens dilecto Christus in agno,
 quod modulante deo benedictas paruula princeps,
 sanctorum comites, casto regat ore choreas.
 haec igitur mihimet meditati congrua suasit
 85 gratia multimodis inluso carmine metris
 distinctum uariis imitari floribus hortum,
 sicut Felicis gremium florere repletum
 lumine diuerso quasi rus admiror opimum
 hospitibus multis in eum Christo duce missis
 90 Felicique patri denso simul agmine natis
 pignoribus, subito ut totis habitacula cellis
 per fines creuisse suos et sobria castos
 tecta sonare modos tandem sibi uocibus aptis
 gaudeat hospitibus suis et corpore et ore
 95 ipse sinu pleno dignos miretur alumnos
 et uirtute pares animas in dispare sexu;
 sicut oliuarum fecundo in colle nouellas
 laetatur senior diuino a semine Christi
 plantator cernens inter sua rura colonos.
 100 floreat ergo nouo mihi carminis area prato
 laudibus et domini, qui conditor oris et artis
 omnimodae est, uario famulans pede musica currat.
 iamque intertextis elegus succedat iambis,
 sit caput herous fundamentumque libello.
- 105 castis agendus gaudiis et hostiis
 dies refulsit laude Felicis sacer.

76 spetioso *E* 77 proceres *fort. uss.* 77 et 78 post 83 ponendos
 esse cens. *Zechmeister* 84 mihimet *scripsi*, mihi *E*, mecum *coni.* *Zech-*
meister 86 ortum *E* 97 nouellas *coni.* *Zechmeister*, nouella *E* 102 omni-
 mode *E* 103 elegu^s *E* 104 libello] *add. E:* Incipit liber XIIIH.

- quod ,laude' dixi, ,morte' dictum discite,
quia mors piorum iure laus uocabitur,
pretiosa domino quae deo rependitur.
- 110 unde et propheta dicit in uerbo dei
uitae probatae in exitu laudem dari,
et ante mortem praedicandum neminem
Salomonis ore sermo diuinus docet,
laudanda quamuis quidam in hac uita gerant
- 115 nec possit alibi quam sub isto saeculo
laus praeparari, quae canenda in exitu est.
sed credo, quoniam tota res uitae istius
fluitans et anceps lubrico pendet statu,
breuique nostram uertit aetatem rota
- 120 surgens cadensque per salebrosas uias,
quibus huius aevi cursus explicandus est:
iccirco nos magistra prouidentia
monet ante finem nec sibi nec alteri
debere quemquam plaudere et confidere;
- 125 quamuis honesta rectus incedat uia,
tamen timere semper offensam pedis,
donec peractis usque metam cursibus
palmam petitaе comprehendat gloriae.
quare beatos martyras, quos extulit
- 130 perfecta uirtus in coronam caelitem,
iustis honoris debiti praeconiis
celebramus omnes nos eorum posteri
confessione Christiani nominis,
quibus profuso sanguine ob sanctam fidem
- 135 proseninarunt frugis aeternae bonum,
ut, si ambulemus martyrum uestigiis,
paribus parentum perfruamur praemiis.
hinc ergo sanctis siue confessoribus

110] (Tob. 3, 1). 113] (Eccli. 11, 30).

107 discite *scripsi*, dicite *E*, ducite *coni*. *Zechmeister* 120 surgens-
que *E* 125 quamuisque *coni*. *Zechmeister* incidat *A* 129 martyres *A*
132 caelebramus *A* 137 partibus *A*, partis *Mur*.

- seu consecratis passione testibus
 140 dies sacratos, in quibus functi diem
 mortalis aevi morte uitae suum
 de labe mundi transierunt ad deum,
 populi fideles gaudiis sollemnibus
 honore Christi gratulantes excolunt,
 145 ut iste sancti pace Felicis dies,
 quo clausit olim corporis uitam senex,
 confessionis ante functus proelia,
 sed incruento consecratus exitu,
 post bella uictor pacis adsumptus die
 150 uocante Christo liquit exultans humum
 et in supernas transitum fecit domos,
 non defraudatus a corona martyris,
 quia passionis mente uotum gesserat.
 nam saepe agonem miles intrauit potens
 155 uictoque semper hoste confessor redit;
 sed praeparata mente contentus deus
 seruauit illum, non coronam martyris
 negans, sed addens et coronam antistitis,
 ut incruento palmam adeptus proelio
 160 et proeliati possideret praemium
 confessionis purpurante laurea,
 uittaque pacis in sacerdotis stola
 redimitus idem bis coronatus foret
 confessor atque presbyter Felix dei.
 165 hic ergo, uotis quem recolimus annuis,
 non est agonis, sed sepulturae dies,
 quo separata ab inuicem substantia
 animae uolauit ad deum, in terram caro
 reuersa tumulo conqueiuit abdita.
 170 et merito sanctis iste natalis dies
 notatur, in quo lege functi carnea

139 siue *Mur.* 143 solemnibus *E* 145 sanctus *coni. Zechmeister*
 150 exultans *A* 153 qui *fort.* 155 rediit *Mur.* 161 confessione *E*
 162 uitaeque *A* 165 annuis *E*, annus *AD* 167 quo separata *E*, quos
 parata *AD* 168 anima *Mur.*

- mortalitatis exuuntur uinculis
 et in superna regna nascuntur deo
 secumque laetam spem resurgendi ferunt.
- 175 ego semper istum sic honoravi diem,
 magis hunc putarem ut esse natalem mihi,
 quam quo fuisset natus in cassum die.
 legendus etenim est ille dignius mihi
 dies, in istud quo creatus saeculum
- 180 peccator utero peccatricis excidi
 conceptus atris ex iniquitatibus,
 ut iam nocentem pareret me mater mea.
 maledictus ergo sit dies, quo sum miser
 ad iniquitates ex iniquis editus.
- 185 benedictus iste sit natalis et mihi,
 quo mihi patronus natus in caelestibus
 Felix ad illam exortus est potentiam,
 qua me ualeret faece purgatum mea
 laxare uinclis et redemptum absoluere
- 190 de luctuosa morte natalis mei.
 eadem recurrit semper haec cunctis dies
 acto per orbem circulis anno suis;
 uerum quotannis innouante gratia
 diuersitatem munerum, quae dat suo
- 195 Christus sodali, donet ut Felix mihi,
 mutatur et non ipsa quae cunctis uenit,
 uarias meorum carminum causas ferens.
 uideamus ergo, quid mihi hoc anno nouum
 attulerit, unde uocibus uernem nouis.
- 200 non ibo longe, nec procul sumam mihi
 praeterita tempore aut locis absentia.
 adsunt, tenentur ipsa dona comminus;
 uidetis omnes munera hoc anno data
 nobis in uno iuncta Felicis sinu,

178 legendus *A* dignius *E*, dignus *AD* 179 istud *Ming.*, istum
ADE 189 laxatum *E* 190 et 191 *inuerso ordine exh. Mur.* 193 quod-
 annis *D* 200 summam *AE*¹ 202 assunt *E* cominus *E*

- 205 mancipia Christi, nobiles terrae prius,
 nunc uero caelo destinatos incolas,
 quos Christus ipse, qui crearat diuites,
 hoc pauperavit saeculo, in regnum ut suum
 terreni honoris arce deiectos uehat:
- 210 Apronianum Turciae gentis decus,
 aetate puerum, sensibus carnis senem,
 ueteri togarum nobilem prosapia
 sed clariorem Christiano nomine,
 qui mixta ueteris et noui ortus gloria
- 215 uetus est senator curiae, Christo nouus.
 huic propinquat socius aequali iugo
 aeuo minore Pinianus, par fide,
 et ipse prisco sanguine inlustris puer,
 in principe urbe consulis primi genus.
- 220 Valerius ille consulari stemmate
 primus Latinis nomen in fastis tenens,
 quem Roma pulsus regibus Bruto addidit,
 Valeri modo huius Christiani consulis
 longe retrorsum generis auctor ultimus.
- 225 o uena felix! ille gentili licet
 errore functus hoc suae stirpis bonum
 non capiat atro mersus inferni lacu,
 sed nos fideli contuentes lumine
 retroacta uel praesentia humani status
- 230 miramur opera conditoris ardui
 et praeparatos a uetustis saeculis
 successionum mysticarum lineis
 pios stupemus inpiorum filios;
 tamen in tenebris inpiarum mentium
- 235 lucis uidemus emicasse semina

207 creauit *Mur.* 210 Apronianum *E* 211 carnis] cordis *fort.*
 214 quo *E* 215 christo *AD*, christi *E* 217 minore *coni. Zechmeister*,
 minor est *E*, minor *AD* pinnianus *E* 219 urbis *ex urbe D m. 2*
 primi genitus *E*, primigenus *Mur.* 220 Valeru~~u~~ *D* 221 latinus *A¹*
 226 errore *E*, terrore *AD* 232 myxticarum *E* 233 pios *E*, post *AD*

in tempore ipso noctis antiquae sitis,
 quibus probata quamlibet gentilibus
 mens et uoluntas lege naturae fuit.
 hinc in quibusdam nunc eorum posteris
 240 ueterum subinde uena respondet patrum;
 ut ille quondam Piniani nunc mei
 auctor supremus in libertatem suis
 post regna dura uindicandis ciuibus
 lectus nepotis huius ortum praetulit,
 245 qui mente auita persequens superbiam
 potiore causa seruitutem depulit
 a semet ipso, corporis uictor sui,
 pulsoque regno diaboli e membris suis
 iam spiritali pace peccati iugum
 250 fidelis animae casta libertas terit,
 et in hoc parentis aliquid illius refert
 puer iste Christi consulatum militans,
 quod liberandis consulens munus pium
 redemptionis opere dispensat deo,
 255 prisca parentis aemulator hactenus,
 quod seruitute liberat domesticos,
 ut ille ciues. sed quod ille gesserat
 in urbe et una et paruula primis adhuc
 Romae sub annis, hic modo in multis agit
 260 diuerso in orbe constitutis urbibus,
 passim benignus et suis et exteris.
 nam et liberorum plurimis ceruicibus
 seruile sanctis opibus expellit iugum,
 quos aere uinctos in tenebris carceris
 265 absoluit auro de catena fenoris.
 hos ergo Felix in suo sinu abditos
 mandante Christo condidit tectis suis

241 pinniani *E* 242 superemus *A* 244 lecti *E* neputis *A*
 251 referi *A* 254 ope *Mur.* dei *coni.* *Zechmeister* 258 una et]
 una *E* paruola *A*, paruola, *sed* in ant paruola *add. in mg.* *D* athuc *D*
 262 et *AD*, *om.* *E* libertorum *Mur.* 265 faenoris *AD*

- mecumque sumpsit sempiternos hospites.
 his nunc utrimque laetus adiutoribus
 270 trium sub una uoce uotum dedico,
 uno loquente spiritu affectu trium.
- magnificate deum mecum et sapienter honestis,
 unanimes pueri, psallite carminibus.
 ut decachorda sonant pulsibus psalteria neruis
 275 et paribus coeunt dissona fila modis,
 sic pia conpagis nostrae testudo resultet,
 tamquam uno triplex lingua sonet labio.
 tres etenim numero sumus, idem mentibus unum,
 et plures coeunt in tribus his animae,
 280 quarum caelestis liber indita nomina seruat:
 prima chori Albina est cum pare Therasia;
 iungitur hoc germana iugo, ut sit tertia princeps
 agminis hymnisonis mater Auita choris.
 matribus his duo sunt tribus uno pignora sexu,
 285 flos geminus, Melani germen et Eunomia.
 haec eadem et nobis maribus sunt pignora; nam quos
 discernit sexus, consociat pietas.
 cum patre Paulino pater aequae Turcius iste est,
 sed me aetas, suboles hunc facit esse patrem.
 290 diuerso ex aeuo sociamur nomen in unum,
 et non ambo senes, sed tamen ambo patres.
 ergo cohors haec tota simul, tria nomina matres,
 quattuor in natis, in patribus duo sunt.
 nam puer hinc Melani coniunx in corpore Christi,
 295 cui deus a pinu nomen habere dedit,

268 secumque *fort.* 270 trinum *fort.* 271 spiritu *scripsi*, spiritu
 in *ADE* loquente in spiritu *Zechmeister* *uss.* 272 et *seqq. om.* *E*
 273 dñm *A* sapienter *coni.* *Zechmeister*, sapientes *AD* 274 deca-
 corda *A* sonent *Mur.* 275 coeunt *AD*, coeant *Mur.* 278 tris *AD*
 iidem *Mur.* 281 ethaerasia *D* compare (*uel* cum pare) Therasia *coni.*
Mur., compar et haerasia *AD* 284 tribu *AD* 287 consciat *A*
 289 mea *A* soboles *Mur.* 290 nomen sociamur *Mur.* 291 et] ut
fort. patres *coni.* *Mur.*, pares *AD* 294 hic *coni.* *Zechmeister*

natus ut aeternae uitae puer arbore ab illa
 susciperet nomen, quae sine fine uiret.
 pinus enim semper florente cacumine perstans,
 semper amans celsis alta comare iugis,
 300 non mutat speciem cum tempore (namque sub aestu
 et niue par sibimet stat uiridante coma)
 fertilis et fructu ualidae nucis intus ad escam
 lac tenerum crispo tegmine mater habet,
 pinguis odoratum desudat taeda liquorem,
 305 ut nec in ipso arbor robore sit sterilis.
 haec igitur typus est aeterni corporis arbor,
 pulchra ferax uiuax ardua odora uirens.
 istius instar erit domino puer iste beatus
 arboris, ut maneat gratia perpes ei.
 310 iamque deo plantatus agit sanctoque profectu
 fructiferum adtollit pinus ut alta caput.
 eminent hic proprio mihi filius in grege primus;
 ast aliud mihi par lumen in Asterio est,
 quem simul unanimes uera pietate parentes
 315 infantem Christo constituere sacrum,
 ut tamquam Samuel primis signatus ab annis
 cresceret in sanctis uotus alente deo.
 prima parens Christi sub nomine murmura soluit,
 et domini nomen prima loquella fuit,
 320 iamque parente deo regnis caelestibus ortus
 sidereo pariter nomine et ore micat.
 hunc puerum et fratrem fecit pia gratia patri;
 nam pariter sancto flumine sunt geniti.
 quos natura gradu diuiserat, hos deus almo
 325 munere germanos in sua regna uehet.
 ergo nouem cuncti socia cum prole parentes

301 pars *D* 303 *chrispo A* 306 est] et *A* 311 attollit *D* 312 emi-
 net *Mur.*, enim et *AD* 313 par *Mur.*, per *D*, p *A* 318 parens *coni.*
Zechmeister, parente *AD* 319 et *om. in spat. uac. A* domni *A* lo-
 quilla *A* 324 hoc *A*

- pectore concordi simus ut una chelys;
 omnes ex nobis cytharam faciamus in unum
 carmen diuersis compositam fidibus.
- 330 Aemilius ueniat decimus. tunc denique pleno
 concinet in nobis mystica lex numero.
 hoc etenim numero capitum in testudine pacis
 uiua saluiferum chorda loquetur opus.
 huic cytharae plectrum Felix erit. hoc decachordam
- 335 Christus ouans cytharam pectine percutiet.
 quae cythara in nobis Christo modulante sonabit
 plena perfectis sensibus armonia,
 si pax nostra deo totis sit consona fibris,
 simus ut uniti corpore mente fide.
- 340 talis enim cytharam sanctis homo legibus inplet,
 omnibus ad uitam compositus numeris,
 cuius uita sacrae concordat ad omnia legi;
 omnis enim inrupto stamine chorda canet.

nunc ad te, uenerande parens, aeterne patrone,
 345 susceptor meus et Christo carissime Felix,
 gratificas uerso referam sermone loquellas.
 multa mihi uariis tribuisti munera donis;
 omnia, praesentis uitae rem spemque futurae
 quae pariunt, tibi me memini debere, cui me
 350 mancipium primis donauit Christus ab annis.
 si mihi flumineis facundia curreret undis
 oraque mille forent centenis persona linguis,
 forte nec his opibus conlato fonte refertus
 omnia Felicis percurrere munera possem,

327 pectori *AD* caelis *D* sed in *mg. m. 1*: in ant̃ chelys 328 ci-
 tharam *AD* et *infra* 329 compositum *A* 332 numero capitum *coni.*
Zechmeister, numeri in capite *AD* 333 corda *D* 334 dechacordam *A*
 337 plenam *Mur.* armoniam *Mur.* 338 si] sic *Mur.* totis sit deo *AD*
 339 unti *A* 340 citharem *D*¹ implat *D* 343 corda *D* 346 lo-
 quellas *AD*, loquillas *A* 349 me *om. A* 353 fronte *A* refectus *A*
 354 munera percurrere *AD*

- 355 quanta suo dominus donauit Christus amico
 et mihi confessor famulo transfudit alumno.
 quae quibus anteferam? donis diuersa, sed aequis
 grandia ponderibus concurrunt multa, nec ex his
 quid potius memorare legam, discernere possim;
- 360 iudicii facilis discrimen copia turbat.
 si prima repetens ab origine cuncta reuoluam,
 quae pietate pari, uario mihi praestitit aeuo,
 ante queam capitis proprii numerare capillos
 quam tua circa me, Felix bone, dona referre.
- 365 tu mihi caelestum, si possem adtingere, rerum
 prima salutiferis iecisti semina causis.
 nam puer occiduis Gallorum aduectus ab oris,
 ut primum tetigi trepido tua limina gressu,
 admiranda uidens operum documenta sacrorum
- 370 pro foribus feruere tuis, ubi corpore humato
 clauderis et meritis late diffunderis altis,
 toto corde fidem diuini nominis hausi
 inque tuo gaudens adamaui lumine Christum.
 te duce fascigerum gessi primaeuus honorem
- 375 teque meam moderante manum, seruante salutem,
 purus ab humani sanguis discrimine mansi.
 tunc etiam primae <puerus> libamina barbae
 ante tuum solium quasi te carpente totondi;
 iam tunc praemisso per honorem pignore sedis
- 380 Campanis metanda locis habitacula fixi,
 te fundante tui uentura cubilia serui,
 cum tacita inspirans curam mihi mente iuberis
 muniri sternique uiam ad tua tecta ferentem
 adtiguumque tuis longo consurgere tractu
- 385 culminibus tegimen, sub quo prior usus egentum

356 transfudit] transmisit A 357 post feram interrogationis signum
 posui 361 repens D 363 quaeam D 369 ammiranda D docu-
 menta AD 371 diffuderis AD 376 sanguis scripsi, sanguinis AD
 humanae caedis coni. Mur. 377 puerus (an puer et?) addidi, om. AD, ut
 mos est add. Mur., iuuenis add. Zechmeister 379 honore A 381 tui Mur.,
 cui AD 385 culminibusque D prior uisus A, plus unus coni. Zechmeister

- incoluit. post haec geminato tegmine creuit
 structa domus, nostris quae nunc manet hospita cellis;
 subdita pauperibus famulatur porticus aegris,
 quae nos inpositis super addita tecta colentes
 390 sustinet hospitibus inopumque salubria praestat
 vulneribus nostris consortia sede sub una,
 commoda praestemus nobis ut amica uicissim,
 fundamenta illi confirment nostra precantes,
 nos fraterna inopum foueamus corpora tecto.
 395 ergo ubi bis terno dicionis fasce leuatus
 deposui nulla maculatam caede securim,
 te reuocante soli quondam genitalis ad oram
 sollicitae matri sum redditus. inde propinquos
 trans iuga Pyrenes adii peregrinus Hiberos.
 400 illic me thalamis humana lege iugari
 passus es, ut uitam commercarere duorum
 perque iugum carnis duplicata salus animarum
 dilatam unius posset pensare salutem.
 ex illo quamuis alio mihi tramite uita
 405 curreret atque alio colerem procul absitus orbe,
 qua maris Oceani circumsona tunditur aestu
 Gallia: mente tamen numquam diuulsus ab ista
 sede fui semperque sinu Felicis inhaesi
 inque uicem sensi Felicem adsistere nostris
 410 rebus in omne bonum per cuncta domique forisque
 conficienda. mihi res et defensio rerum
 unus erat Felix placato numine Christi,
 semper et auertens aduersa et prospera praestans.
 tu Felix semper felix mihi, ne miser essem,
 415 perpetua pater et custos pietate fuisti.
 cumque laborarem germani sanguine caesi

398 sollicite *A* 401 commercare *D* 405 aliam c. p. a. oram *coni.*
Petrus Bernardonius 406 ociani *A* circumsona tunditur *D*, ut *Petrus*
Bernardonius coniecerat, circumsonat unditus *A* 407 gallia *DA*¹,
 Galla *A*² *Mur.* 408 side fuisset perque sinus *A* 411 res] spes *fort.*
 413 auersa *Mur.* 416 laborem *A*

- et consanguineum pareret fraterna periculum
 causa mihi censumque meum iam sector adisset,
 tu mea colla, pater, gladio, patrimonia fisco
 420 eximis et Christo domino mea meque reseruas.
 nam quo consilio rebus capitique meo tunc
 Christus opem tulerit, Felicis cura potenter
 adfuerit, docuit rerum post exitus ingens,
 quo mutata meae sors et sententia uitae
 425 abiurante fide mundum patriamque domumque.
 prodita diuersis egit commercia terris
 portandamque crucem distractis omnibus emit.
 res igitur terrae regni caelestis emit spem;
 spes etenim fidei carnis re fortior. haec spes
 430 perpetuam, quae nixa deo est, rem parurit; at res
 carnea caelestem perimit spem, quae tamen et rem,
 si superet uincente fide, non protinus aufert,
 sed bene mutatam diuino iure reformat,
 de fragili aeternam referens terrisque remotam
 435 in caelis statuens, ubi fidus credita custos
 Christus habet; neque tantum isto quo sumpserit istinc
 depositum numero seruat, sed multiplicato
 his qui crediderint commissa talenta rependet
 fenore seque ipsum credentibus efficiet rem.
 440 et quae res hac re poterit pretiosior esse?
 si totus mundus mihi res priuata fuisset,
 num potior domino foret haec possessio Christo?
 et quis me tantae uel spe modo possessorem
 praestitit esse rei? quis me rem compulit istam
 445 spernere pro Christo, ut Christum mihi uerteret in rem?
 quis nisi tu, semper mea magna potentia, Felix
 peccatis inimice meis et amice saluti?
 tu mihi mutasti patriam meliore paratu,

418 rector *Mur.* adisse *A* 419 gladia *D* 420 me meaque *D*
 424 qo *A* meae *scripsi*, mea *AD*, mea est *Mur.* 425 patriamque *D*
 426 egi *coni. Mur.* commertia *D* 427 emi *coni. Mur.* 439 faenore *D*
 ipsum *AD*, om. *Mur.*

te mihi pro patria reddens. tu carnea nobis
 450 uincula rupisti. tu nos de labe caduci
 sanguinis exemptos terrae genitalis ab ora
 ad genus emigrare tuum et caelestia magnis
 fecisti spirare animis. tu stemmata nostra
 mutans de proavis mortalibus inter amicos
 455 caelestis domini et libro signata perenni
 nomina translato mortalis originis ortu
 deleri facies morti, transcripta salutem.
 quid simile his habui, cum dicerer esse senator,
 qualia nunc istis habeo, cum dicor egenus?
 460 ecce mihi per tot benedicti martyris aulas
 et spatii amplas et culminibus sublimes
 et recauis alte laquearibus ambitiosas
 inriguas et aquis et porticibus redimitas,
 undique ubique simul, quodcumque per ista beati
 465 nomine Felicis colitur celebratur habetur,
 omnibus in spatii domus est mea. nec locus ullus
 aedibus illius coniunctus et insitus extat,
 qui mihi non quasi res pateat mea. sed quid in isto
 munere me iactem, si rem Felicis amati
 470 uisibili lapidum tecto uernaculus hospes
 possideam? quanto plus est mihi, quod mihi Felix
 ipse dei dono domus est, in quo mea uiuam
 uita domum nullis lapsuram possidet annis?
 nam quod Felicis domus et mea sit domus, ipso
 475 permittente sui licitas mihi iuris habenas,
 his etiam probat officii audacia nostra,
 hospita quod socios in tecta recepimus et nunc
 omnes iure pari Felicis iura tenemus
 Felicisque patris gremio coniuncta fouemur

453 spirare *AD*, sperare *Mur.* 454 proavis *AD*, prauis *Mur.* 455 et
delere uult Zechmeister 457 transscripta *D*, transcribita *A* 458 hic *fort.*
dicerer AD, diceret *Mur.* 462 ambitiosa *AD* 464 et ubique *AD*
 468 quid *ex q^d A* 469 iacentem *A* 472 uiuam *AD*, uiuat *Mur.*
 475 sue *A*¹

- 480 pignora, quae nostis, quos cernitis et modo in ipsis
 Felicis tectis mecum metata tuentes
 hospitia, oblitos ueterum praecelsa domorum
 culmina et angustis uicino martyre cellis
 tutius in paruo spreta ambitione manentes.
- 485 Christus enim iuxta est modicis, auertitur altis
 pauperis et tuguri magis arta tegilla frequentat
 quam praecelsa superbarum fastigia rerum.
 ergo ut componam quae nunc colo tecta relictis
 culminibus, quae nunc habeo aut habuisse recorder,
- 490 si placet, arbitriis sibimet componite iustis.
 quae tam pulchra domus, quis ager fertilis umquam
 in re mortali fuerit mihi, quam modo in ista
 pauperie tribuit Christus, per quem mihi abundat
 diues inexhausto reditu possessio Felix?
- 495 ut uero ex ueteri relegam mea praedia censu,
 quicquid erat magnum quondam mihi qualibet in re,
 terra erat et uacuae species uentosa figurae;
 siue aurum gemmaeue forent, erat illa supellex
 uile bonis pretium, pretiosum uirus auaris.
- 500 at modo cassus opum, nec opum sed uerius expers
 damnatorum onerum, secura liber habendi
 paupertate fruor, nec habent inimica segmentum
 uincula quo teneant nudum. facili leuis exit
 corpore quem nullis suffocat amoribus illex
- 505 per uarias species mundi fallentis imago.
 o ueneranda mihi et toto pretiosior orbe
 pauperies Christi! thesauro caelite ditas

486 tegilla *Mur.*, tigilla *AD* frequentat *D* 487 superborum *AD*
 superborum f. regum *fort.* 488 relictis *AD*, relatis *Mur.* 489 aut] ã *A*,
 et quae *coni.* *Zechmeister* 490 placeat *D* arbitriis *AD*, arbitris *Mur.*
 491 umquam *AD* 493 pauperie tribuit *AD*, paupere contribuit *Mur.*
 496 quidquid *D* 498 gemmaeue *coni.* *Zechmeister*, gemmaeque *AD*
 ille *A* 500 at *A*, ad *D*, ac *Mur.* 501 damnatorum *Mur.*, damnorum
AD 502 fruor *A* inimica *Mur.*, imma *AD* segmentum *coni.* *Gitl-*
bauer, sequentum *AD* 503 facili *scripsi*, facile *AD* 504 suffocata
 moribus *D* illex *A*¹ 505 fallentis *A*

quos spoliās opibus, terrae quasi rudere purgas,
 destruis in nobis terrena, aeterna uicissim
 510 construis, in pretium uitae dispendia terrae
 uertis iure nouo, uersa uice detrimenti
 atque lucri, ut nobis seruata pecunia damnum,
 non seruata lucrum faciat; sed more sinistro
 fusa eadem damno est. nec enim nisi nomine Christi
 515 praeceptoque dei cuiquam sua fundere prodest;
 nam uere pereunt uitis inpena profanis.
 luxus et ambitio in magno discrimine morbi
 crimen auaritiaē pensant, quia par in utroque
 causa subest mortis, quam sic maculosa libido
 520 perficit ut rerum mundi malesuada cupido.
 his me diuitiis inopem cupis, optime Felix,
 ut facias uitae locupletem et paupere cultu
 exortem reddas mortis sine fine luendae
 diuitibus mundi, quibus auri letifer usus
 525 parturit aeternos sociis cum uermibus ignes.
 non solis tibi nos iunctos uis degere tectis,
 quos et in aeternae tibimet consortia uitae
 enutrire paras et ad illam ducere formam,
 quam tu sub domini perfectus imagine Christi
 530 gessisti in terris, homo quondam ex diuite pauper.
 nam cui paupertas tua, quam pro nomine sancto
 proscriptis opibus gaudens confessor adisti,
 ignorata iacet, et qua praeditus usque senectam
 conducto, Felix, coluisti semper in horto?
 535 propterea similes tibi niteris efficere omnes
 paupertate pia, quos suscipis hospite tecto;
 dissimilis nec enim tibi posset forma coire.

509 destrues *AD*; *em. Mur.* 510 construes *AD*; *em. Mur.* 511 iure
coni. Gitlbauer, uere *AD*, more *coni. Zechmeister* 512 atque ut lucri
AD, ut lucri *Mur.* 514 nisi *D*, sine *A* 515 praeceptoque dei *AD*
(sed in A que s. l.), praeceptoque eius *coni. Mur.* 517 lux *A* in *om.*
Mur. 520 ut *AD*, et *Mur.* 526 iunctos *AD ut Mur. coni.*, iunctis
Mur. 532 proscriptis *D* 533 iacet *scripsi*, lac *D* et *s. l. A*, latet *Zech-*
meister, manet *Mur.*

- quantum etenim discors agno lupus et tenebris lux,
tantum dispescunt uia diuitis et uia Christi.
- 540 nam uia lata patet, quae prono lubrica cliuo
uergit in infernum, quae dites urget auaros,
molibus impulsos propriis in tartara ferri.
at uia, quae Christi est, quae confessoribus almis
martyribusque patet, paucis iter ardua pandit.
- 545 non capit ergo uia haec farsos, excludit onustos.
propterea famulum sectatoremque beati
martyris adstringi decet exutumque molestis
conpedibus tenuem de paupertate salubri
atque leuem fieri, ut portam penetrare per artam
550 possit et excelsum domini conscendere montem.
sed quid ego inprudens discernere pondera rerum
pro magnis haec pono tuis, pater optime, donis?
quamlibet haec quoque sint mihi grandia, parua tamen sunt,
si potiora loquar. quota portio namque tuorum est
- 555 erga nos operum reputatio muneris huius,
quod terram hospitio dederis habitandaque tecta
condere praestiteris, cum tu, pater, et tua nobis
uiscera praebueris? nam quid nisi uiscera nobis
intima prompsisti, quibus interiora sepulchri,
- 560 sancte, tui excitis ab operto puluere causis
pandere dignatus, speciali nos tibi amore
insertos tanto uoluisti prodere signo,
ut tacitam et fixam per tot retro saecula sedem
corporis, alme, tui subito existente fauilla
- 565 pulueris in nostro reserari tempore uelles?
ergo illas Felicis opes in laudibus eius
transcursu properante legam quasi dona minora,
multa suo nobis quae iam gremio susceptis

539 discordant *coni. Mur.* diuites *A*¹ 541 quae *coni. Zechmeister*,
qua *AD* 542 instar tara *D* 543 ad *A* 545 fursos *AD*, fartos *coni.*
Bernardonius 347 asstringi *D* 552 magnis haec *D*, magis hae *A*,
pro magis haec ego *Mur.* 553 mihi sint *AD* 556 terram] ullam *coni.*
Zechmeister 560 caufif *D* 564 existente *D* 565 reserari *coni. Zech-*
meister, reseruari *AD*, seruari *Mur.*

- sedulus adtribuit, neque parcat prodigus in nos
 570 iugiter affluere innumeris ope diuite donis.
 non ea suppeditans tantum, quibus indiget usus
 corporis, illa etiam, quibus et nunc gratia laudis
 quaeritur et post <nos> retinetur nomen honoris,
 addidit, ut tantis numquam retro conditus aeuis
 575 nostro opere extractas adcrecere uel renouari
 porticibus domibusque suas permetteret aulas.
 ille etiam proprii nobis secreta sepulchri
 sancta reuelauit. paucis uenerabile munus
 eloquar, ut magnae pietatis luceat instar,
 580 qua nos indignos tanto dignatus amore est,
 ut prope ad arcanum permittens nostra uerendum
 lumina ceu propriis sua proderet ossa medullis.
 ergo suam toto uobis loquar ordine causam,
 qua tribuit uicina suis nos cernere membris
 585 atque ipsam positi contingere corporis arcam.
 nota loci facies cunctis manet, ut super ipsum
 martyris abstrusi solium claudente sepulchri
 cancello latus in medio sit pagina quaedam
 marmoris, adfixo argenti uestita metallo.
 590 ista superficies tabulae gemino patet ore
 praebens infuso subiecta foramina nardi.
 quae cineris sancti ueniens a sede reposta
 sanctificat medicans arcana spiritus aura,
 haec subito infusos solito sibi more liquores
 595 uascula de tumulo terra subeunte biberunt,
 quique loco dederant nardum, exhaurire parantes,
 ut sibi iam ferrent, mira nouitate repletis
 pro nardo uasclis cumulum erumpentis harenae

572 laudis *D*, *om. A*, nobis *Mur.* 573 nos *Mur.*, *om. AD* 574 con-
 ditus aeuis *scripsi*, condita saeculis *AD* tanto numquam retro conditus aeuo
coni. Zechmeister 583 suo totam *coni. Zechmeister* 588 sit *coni. Mur.*,
 sed *AD* 589 uestita *A*¹ 591 infusae *Mur.* nardi *scripsi*, nardis *AD*,
 nardo *Mur.* *post nardi punctum posui* 594 haec *AD*, hos *coni. Zech-*
meister 595 uascula *D*, pocula *A* 596 parentes *A* 598 uasclis *coni.*
Mur., iaculis *AD*, in uasclis *fort.* erumpentes *D*

inueniunt pauidique manus cum puluere multo
 600 faucibus a tumuli retrahunt. noua res mouet omnes
 et studium accendit subiti disquirere causam
 prodigii. placet ergo diem condicere certam
 scrutari et penitam submoto marmore sedem.
 hoc etenim, fateor, nimis anxia cura timebat,
 605 ecquid forte pio de corpore puluis haberet,
 quem manus e tumulo per aperta foramina promptum
 hauserat et uaria concretum sorde ferebat
 cum ossiculis simul et testis cum rudere mixtis.
 inde metus hominum per mutua uerba putabant,
 610 ne fortasse sacram sancta de carne fauillam
 bestiola occultis aliqua interclusa cauernis
 altius expueret, sicut deserta per agros
 monstra solent terram rostris fodere intus acutis
 et foueas circum cumulos effundere nigros,
 615 sic et ab interno sancti Felicis operto.
 quo magis hoc mirum foret, interualla dierum
 fecit congestae miranda eruptio terrae.
 ergo die placita multis opus utile rebus
 arripitur. cunctos transmittit episcopus ad nos
 620 presbyteros. his fabra manus spectantibus instat
 iussa sacerdotum facere; et primus labor illis
 cancellos remouere loco curaue sequenti
 haerentes tabulas resolutis tollere clauis.
 uerum ubi depressam sub tegmine marmoris arcam
 625 uidimus inrupta solii conpage manentem,
 tunc segura fides dubio de corde periculum
 erroris pepulit, cum tactu oculoque probaret,
 incolomi solio nusquam rimante sepulchro,
 undique uallatum ualido munimine corpus
 630 martyris emeriti nullis patuisse piaculis

599 manus *A* 605 ecquid *scripsi*, et quid *AD*, ne quid *coni. Mur.*
 615 sanctis *AD*; *em. Mur.* 617 mirandae ruptio *AD* 620 praesbiteros *A*
 621 sacerdotis *coni. Mur.* et *AD*, est *Mur.* 623 haerentem tabulam
coni. Zechmeister 628 incolomi *D* nusquam *AD*, numquam *A*

- et dignum retinere suae pia carnis honorem
 ossa, quibus sanctus nunquam desistit adesse
 spiritus, unde piis stat gratia uiua sepulchris,
 quae probat in Christo functos sine morte sepultos
 635 ad tempus placido sopiri corpora somno.
 ergo reformato Felicis honore sepulchri
 omnia sollicite munita relinquimus, ut iam
 usque diem domini, quo debita principe Christo
 excitis pariter radiabit gloria sanctis,
 640 inconcussa suo requiescant ossa cubili,
 quaeque animam sanctam manet in regione superna
 pax, eadem in terra teneat uenerabile corpus.
 quid superest quod adhuc referam? quasi uero uel ipsa
 quae cecini digne ediderim uel cuncta profusi
 645 munera retulerim pleno sermone patroni.
 multa latent numero, memori tamen omnia nobis
 pectore fixa sedent, et plurima iam memorata,
 plura etiam memoranda manent. sed maxima multis
 excerpta monet moderandi regula libri.
 650 omnibus extractis operum quae arte uidentur
 diuersis exstare modis, excelsa per aulas
 et per uestibula extentis circumdata late
 porticibus, solum simul omnia munus aquarum
 tecta uidebantur maestis orare colonis.
 655 ipsum etiam, fateor, querula iam uoce solebam
 Felicem incusare meum, quasi segnius istis
 instaret uotis, quod aquae consortia nobis
 tam longum socia pateretur ab urbe negari.
 uerum inconsulta properantes mente trahebat
 660 consilio potiore moras in tempora nectens

634 probat *ADA*, probet *Mur.* functus *A* 635 tem^{pus} *A* sopiri
Mur., sopiti *ADA* 640 incussa *A* 642 teneat *A* 643 athuc *D*
 645 rettulerim *D* 647 et *Mur.*, ex *AD* us. 650 post 703 omnibus in-
 structis operum quae multa uidentur *iteratur ut facile uideri possit cor-*
rectior 650 arte *scripsi*, stare *AD* 652 extensis *Mur.* circumdate *A*
 655 quaerula *A*

congrua; sic etenim iusta ratione petebat
 ordo operum, prior esset ut his perfectio coeptis,
 quae circa sanctas uenerandi martyris aulas
 sedula multiuigo molimine cura parabat,
 665 cumque manum summam factis diuina dedisset
 gratia, tunc pleno finitis ordine uotis
 condita perductos riuaret in atria fontes.
 denique ut inpleto stetit hic opus omne paratu,
 non est tracta diu nostri sitis arida uoti,
 670 moxque uolente deo populi prius aspera corda
 consensum facilem procliui corde dederunt.
 dicam igitur modo munus aquae. da nunc mihi, Felix,
 a domino exorans uerbo mihi currere uerbum
 tam facili eloquio quam largo flumine fontes
 675 in tua uestibula atque domos manare dedisti.
 omnia, quae nobis te suffragante benignus
 contribuit dominus, tali decorauit et auxit
 munere, quo fontes sitientibus intulit aruis.
 illa pio rursus petra Christus ab ubere fluxit,
 680 antiquae referens donum pietatis, ut omnem
 insolito siccam prius inroraret harenam
 et terram sine aqua subitis manare fluentis
 efficeret sanctasque sui Felicis in aulas
 hospitibus populis diuersa gente coactis
 685 per puteos simul atque lacus conchasque capaces
 largiter infusus noua currere pocula riuus.
 quis mea te, fons summe, daret deserta rigare
 pumiceumque mei cordis perrumpere saxum
 inque petra fundare domum et de te bibere undam,
 690 quae pareret uiuam mihi sicco in pectore uenam
 aeternum salientis aquae? sed et haec mihi gutta
 eloquii tenuis, quo te loquar, inde profecto

669 est tracta *AD*, extincta *Mur.* 671 dedere *Mur.* 680 omne *AD*;
em. Mur. 684 diuesa *A* 686 procula *D*¹ 687 fon *A* summe *coni.*
Zechmeister, summa *AD* 689 inque *scripsi*, et quae *D*, et que *A*, exque
Mur. 690 in sicco *A*

- ducitur, unde etiam fluuiis exundat origo.
 nam quis uel modico te, summa potentia summi
 695 Christe patris, fari sine te queat? ipse tuus te
 spiritus inspirat dici, quo lumine lumen
 et patris et nati par cefnimus, ut duce sancto
 adspirante deum fateamur cum patre Christum.
 sed quia, dum uiui fontis gero nomen in ore,
 700 gutta meum stillauit in os de flumine uerbi,
 forte aliquem referent ex hinc mea labra saporem,
 et nunc munus aquae non siccis faucibus arens
 lingua, sed uberius uelut umectata loquetur.
 omnibus instructis operum quae multa uidentur,
 705 postulat iste locus deuotae nomen Abellae
 indere uersiculis; nam digna uidetur honore
 nominis huius, ut in laudem Felicis et ipsa
 laudetur, quia pro Felicis honore laborem
 sponte sibi sumpsit, quo desudare sub aestu
 710 rupibus abruptis requiem pretiumque putauit.
 parua quidem haec muris, sed sancto magna feretur
 urbs opere hoc. nostrae hinc sex milibus absita Nolae
 altiugos montes inter iacet, ex quibus ortas
 comminus haurit aquas et in unam suscipit arcam,
 715 unde per insertos calices sibi prima fluentum
 uindicat et reliquo Nolanam profluit urbem
 flumine, multa rigans et in agris praedia passim.
 sed redeam ad grates operis pro munere habendas;
 namque operas ad aquaeductum, quem longa uetustas
 720 ruperat, ad sua uasa iterum formasque uocandum
 praebuit ubertim gratis operis. locus altis

693 oligo *AD*; *em. Mur.* 694 modice *coni. Zechmeister*, modicum *fort.*
 696 \tilde{s} p̄s inspirat *D*, \tilde{x} p̄s inspirat *A*, inspirat Christus *Mur.* 698 as-
 spirante *D* christo *AD*; *em. Mur.* 701 referant *AD*; *em. Mur.*
 703 humectata *Mur.*, umecta *AD* *us.* 704 qui paullo mutatus 650 legitur
hic fort. delendus est 706 dignam *A* 709 quod *D*, quod *A* 711 magna
Mur., mihi magna *AD* feretur *scripsi*, fertur *D*, feret *A*, feretro *Mur.*
 712 operae *D* hoc *scripsi*, haec *AD* hinc] huic *coni. Zechmeister*
 719 operas *D*, operis *A* 721 gratas operas *Mur.*

- insertus scopulis nullo neque calle uiarum
 iumentis etiam penetrabilis esse negabat,
 unde etiam mercede manum reperire paratam
 725 difficile inmensi faciebant ardua montis;
 quo maior mercedis honor locupletat Abellam,
 quod prompte famulata sacro Felicis honori
 effusa pietate manus inpendit inemptas.
 cernere erat trepidas tota de plebe cateruas
 730 ordinis et populi simul una mente coactas
 mane nouo excitos ad opus concurrere laetos
 certatimque alacres in summa cacumina ferri
 et sub fasce graui cophini ceruice subacta
 caementisque simul dumosa per ardua uectis
 735 sole sub ardenti crebros iterare recursus
 et totam, quam longa dies aestate moratur,
 tendere ab aurora seras in uesperis horas,
 peruigilesque animis modica uix nocte refectis
 corporibus rursus ante diem fabrilia ad arma
 740 surgere nec sentire deo uegetante laborem.
 denique sic operis processit gratia magni,
 ut tamquam ludo paucis opus omne diebus
 sumeret explicitum perfecto munere finem,
 formaque longinquis a montibus agmine farso,
 745 qua fuerat longo prius interrupta ueterno,
 undique fonticulis diuersa ex rupe receptis
 collectam reuocaret aquam sitientibus olim
 urbibus, et pleno per milia multa uiarum
 tramite formarum et nostri Felicis inundans
 750 tecta, nouum calicem fluuio superante repleret.
 et quod diuini documentum muneris egit,

723 penetralis *D* 724 manu *AD*; *em. Mur.* patam *D* 725 mon-
 tes *D* 733 cofinis *D*, confinis *A* 734 cementisque *AD* uectos *Mur.*
 736 totam *AD*, tota *Mur.* quam] quos *coni. Zechmeister* 738 per-
 uigilisque *AD* 744 agmine farso *coni. Zechmeister*, agminis arso *AD*,
 aggeris arto *Mur.* 745 qua *AD*, quae *Mur.* longo *AD*, longe *Mur.*
 746 receptus *A*¹ 750 tecta *scripsi*, laeta *AD* nouum *A s. l.* replere
AD; *em. Mur.* 751 egit] edit *fort.*

largior aestiuus huc mensibus unda cucurrit,
quam prius hibernis ex imbribus ire solebat.

- hic ego te modo iure ream, mea Nola, patrono
755 communi statuam et blandae pietatis ab ira
mente manens placida motum simulabo patronum,
filiolam increpitans ueteris sub uoce querelae.
nam mihi, Nola, tui consortia iusta petenti
fontis, quo turbata metu quasi dura negabas
760 hospitium communis aquae? diuinaque iura
respicere oblita humanis mea uota putabas
usibus et mihi te, Felicem oblita, daturam
credebas ac, si tribuisses, mox tibi siccam
subducto patriam potu fore maesta gemebas
765 idque etiam moto clamabas saepe tumultu,
nescia diuinis opibus promptos fore fontes,
sicut et experta es. nam mox deus ipse creator
arguit ignauas Christo diffidere mentes,
cum tibi post placitam pacem iam fluminis usum
770 Felici consorte pie partita teneres,
quo magis exuperante tuam bonitate querellam
argueret. non, ut metuebas, ille sitire
diuisa te fecit aqua, sed ut auctor et altor
rerum hominumque simul, qui condidit omnia uerbo,
775 ostendit tibi rem esse suam, quam tu eius amico
ut propriam, domino rerum diffisa, negabas;
uidisti certe, nam te res ipsa fateri
compulit, aeterni sublimia iura parentis
Felicis(que) potens meritum, cum larga sub aestu
780 proflueret damnoque pio, quo martyris aulis
tradideras partem, subitos creuisse meatus
laxatoque suis in faucibus ubere fontis

756 paterna *D* 757 querelae] que *A* 759 quo *scripsi*, eo *AD*
762 usibus *scripsi*, uiribus *AD*, iuribus *coni.* *Zechmeister* 764 potu *A*
765 clamabas *D*, damnabas *A* 766 promptos *AD*, promotos *Mur.*
769 iam *scripsi*, ut iam *AD*, tum *coni.* *Zechmeister* 779 Felicisque *coni.*
Zechmeister, Felicis *D*, eis *A* 780 proflueret *D*, flueret (*sed ante f spat.*
uac.) *A*, efflueret *Mur.*

- iussa fluenta tibi cum fenore reddita multo
 moenibus influxisse tuis; et tempore in ipso,
 785 quo totiens <tuae> aquae possessor egere solebas,
 in multum referente deo quod sumpserat a te
 fluxit abunda tuis aqua potibus atque lauacris.
 quodnam igitur tanto pro munere munus, Abella
 pauper opum, referam tibi? saltem carmine nostro
 790 obsequium nomenque tuum dum praedico signans,
 hoc pensabo tibi pretium mercedis honore,
 Felicis sancti scribaris ut addita semper
 laudibus et tanti memoreris alumna patroni,
 cuius donorum <tibi> maxima portio facta est.
 795 nunc tuus iste labor, quo te Felicis adegit
 spiritus, ut tota tibi plebe uel ordine concors
 adgredereris opus magno sudore parandum,
 tempore et aestiuo durum duplicante laborem,
 molis ut antiquae per iniqua cacumina formam
 800 praeteritis notam saeculis, iam uero sine usu
 deficientis aquae, superactis undique multa
 congerie siluis inter iuga uasta latentem
 exuis aggeribus densis oblitaque dudum
 munia restituis sparsasque per auia uenas,
 805 pumiceis alte quae sorbebantur harenis,
 colligis et sua quamque sequi uestigia rursus
 cogis aquam et reducem formae matricis in ora
 inuehis et dudum uacuos cessante meatu
 exundare facis fluctu remeante canales
 810 atque diu querulam subductis fontibus urbem
 iam desperato perfundis flumine Nolam,
 quae fruitur Felicis aquis, quia copia non est
 haec ipsi sua nunc urbi, quam nuper adepta est
 Felicis studio, modicae pro munere guttae

783 faenore *AD* 785 tuae *addidi*, *om. AD* aquae *AD*, undae *Mur.*
 789 saltim (i *ex*) *D* 794 tibi *Mur.*, *om. AD* portio maxima *Mur.* est
in es corr. D 799 ut] tu *fort.* 804 sparsaque *A* 807 oram *A¹D*
 809 faucis *A* 813 adempta *AD*; *em. Mur.*

- 815 ex ope diuina largis ditata fluentis.
 ergo et tu mecum parnam quasi mater Abellam,
 Nola, foue, quoniam, ut cognoscis, et ipsa tuarum,
 filia cum tua sit, tamen est tibi mater aquarum,
 cuius ab indigenis tibi montibus adfluet omnis
- 820 copia, qua fueras felicibus ante superba
 et qua post studio meliore ministra fuisti.
 gaude igitur, mea Nola, tibi et gratare, profusis
 uiribus exultans Christo, qui te per amicum
 dilectumque suum Felicem finxit, et auxit
- 825 natura famulante tuum manus alta decorem.
 cerne tuam faciem, qua nunc noua praenituisti,
 ut noscas, dederisne aliquid Felicis honori
 an magis a Felice dei cumulata colaris?
 asper ubi nudis arebat calculus aruis,
- 830 nunc mutata uiret madefactis gratia glebis.
 non istos tantum fontes tibi, Nola, profudit
 Felicis merito diues tibi gratia Christi;
 caelifluos etiam fontes huc ad tua duxit
 moenia Felicisque sinu gaudente locatos
- 835 diffluere in multas effusis amnibus urbes
 urbe tua iussit. famulos Christi loquor istos,
 par inlustre deo, <par> nobile nomine Christi,
 Albina cum matre tuis modo finibus ortos,
 pignora cunctorum sanctorum et gaudia caeli,
- 840 Piniadem Melani cum foedere par benedictum.
 hos deus et natos Felicis et ubera fecit,
 ubera diuinae bonitatis proflua lacte,
 e quibus omnis inops alimenta fluentia sumit,
 omnis item diues documenta salubria sumit.
- 845 hi sunt ecce pio Christi de flumine fontes,
 qui non uisibili per terram gurgite manant,

820 qua *AD*, quae *Mur.* Felice arente *fort.* 826 praenituisti *coni.*
Zechmeister, paenituisti *AD* 828 dei] adeo *coni.* *Zechmeister* co-
 loris *A*¹ 829 nodis *A* 830 glaebis *AD* 832 tibi diues *Mur.* 837 par
Mur., om. *AD* 840 Piniadem *D*, piniade *A*, Piniadae *Mur.* 843 e
Mur., et *AD* 844 documenta *AD*

de uiua miserantis aqua pietatis abundant.
 hos tu, Christe, tibi praesta ubertate perenni
 scaturire tui Felicis in ubere fontes
 850 et numquam has ullo tenuari sidere uenas.
 influe pectoribus semper tibi, Christe, dicatis
 Felicique tuo de peccatoribus ipsi
 mandatis tribue, ut numquam pietas tua nostris
 uisceribus fontem huius opis subducat et ipse
 855 fons a fonte tuo Felix nos largus inundet,
 semper ut in nobis saliat, rex Christe, tuus fons,
 et nos de miseris et egenis sorte sui iam
 nominis obtineat felices uiuere Felix.

XXII.

Iam mihi polliceor sacris tua carmina libris
 condere teque dei flammatum numine Christi
 ora soluturum summo facunda parenti.
 incipe diuinis tantum dare pectora rebus
 5 subrectosque deo sensus adtollere terra.
 mox oculis caelo noua lux orietur aperto
 intrabitque sacer tacito per opera meatu
 spiritus et laeto quatiet tua uiscera flatu.
 heia age tende chelym, fecundum concute pectus,

849 scaturire *D*, scaturrite *A* 852 peccatoris *AD*; *em. Mur.* 857 sui
AD, tui *Mur.* explicit liber duodecimus *AD*

XXII. *BFLMNOPUtz* — incipit hexoo ad quem supra *N*, incipit uersus
 ad eundem *O*, finit ad iouium prosa. incipit ad eundem uersus *B*, epistola
 Paulini per uersus ad Iouium clarum *F*, item uersus \tilde{s} paulini ad quem
 supra *L*, epistola paulini per uersus Ad Iouium clarum *P*, item ad eun-
 dem exhortaria heroico metro *XLV M*, epistola sancti Paulini episcopi
 ad iouium clarum oratorem ac (et *U*) philosophum maximum uersibus
 pulcherrimis compaginata. ubi docet eum omnia que in mundo et supra
 mundum sunt ab uno uiuo uero et summo deo esse creata et sua prouid-
 entia regi ac gubernari *Ut* 1 nam *U* tua] mea *Ut* 2 flamma cum z^2
 munere *LM* 3 salutorum *Oz^1* parendi *N*, parent z^1 5 subreptos-
 que *BO*, subiectosque *LM* terrae *B*, terrã *N* 7 aperta *LM*, aper-
 tu z^1 9 heia *BLNO*, eia *Mt*, eia *PUz*, ea *F* chelim *FLMNUTz*
 fecundum *BNO*, facundum *cet*.

- 10 magna mouens; abeat solitis inpensa facultas
 carminibus, maior rerum tibi nascitur ordo.
 non modo iudicium Paridis nec bella gigantum
 falsa canis. fuerit puerili ludus in aeuo
 iste tuus quondam; decuerunt ludicra paruuum.
- 15 nunc animis grauior, quantum prouectior annis,
 aspernare leues maturo corde Camenas,
 et qualem castis iam congrua moribus aetas
 atque tui specimen uenerabile postulat oris,
 suscipe materiam, diuinos concipe sensus.
- 20 si decus e falsis aliquod nomenque tulisti
 de uacuis magnum rebus, cum ficta uetustis
 carminibus caneres uel cum terrena referres
 gesta, triumphantum laudans insignia regum:
 non equidem ex illis tu laudem sumere dignus,
- 25 quos magis ornabas opulenti munere uerbi.
 quanto maior ab his cedit tibi gloria coeptis,
 in quibus et linguam exercens mentem quoque sanctam
 erudies laudemque simul uitamque capesses?
 dumque leges catus et scribes miracula summi
- 30 uera dei, propior disces et carior ipsi
 esse deo, quem dum credens miraris, amare
 incipies et amando deum redamabere Christo.

10 uomens *M* habeat *BNt*¹, discedat *supr.* abeat *M m. 1* 12 nom *Ut*
 13 falsam *N* canes *N* fuerat *Col.* puerulo *B* 14 tuum *B* do-
 cuerunt *N* ludicra *O*, ludicra *om. Ut* 15 animus *LM* perfectior *Bz*
 16 leues] uelesues *N*, uelis *N*² *et coll. Pisaur.* maturio *N* 18 tuis *FUtz*¹
 specimen *om. z et in spat. uac. PUt*, decus hoc *F* tui senium *add. z*
m. 2 in mg. 19 diuinas *N* 20 decet *Ut* 21 de *in textu*, dū *in*
mg. m. 2 z conficta *FUtz* 22 caneris *N* referris *N* 23 trium-
 phatum *Ut* 24 nonne quidem *NO* summere *Ut* 25 opulenti nume u
 uerbi *N* 26 cedit *LMN*, cedit *BFOPUtz*, crescet *coll. Pisaur.*
 ceptis *L*, ceptis *ex rebus P*, rebus *Fz* 28 erudiens *N*² capessis
BFOPUtz 29 dum quem *N* cautus *B*, caute *LM*, ca~~ss~~is *m. 2 corr. z*
 (catus uel carus *m. 1 habuisse uidetur*) scribis *BFNOPUtz* 30 propior
BFNPUT, prior *O* ipse *B* 31 miraris *N* 32 incipiens *O* mando *N*
 redamabere ab ipso *M*, reclamaberē christo *F*, reddam auertere christo *B*,
 redam habere christo *N*

- hactenus illa tuae uanos tuba uocis in usus
 persona, diuinos modo celsius intonet actus.
- 35 nosse moues causas rerum et primordia mundi:
 ne uagus innumeros, Epicuri somnia, mundos,
 quos atomis demens per inane parentibus edit,
 irritus in uacuum spatiato pectore quaeras.
 legifer antiquo uenerandus nomine Moyses,
- 40 compositum prima referens ab origine mundum
 instituyente deo, curas tibi soluet inanes,
 formatumque hominem limo et spiramine sacro
 adflatum referens, cuius sis munere cunctis
 celsior in terra spirantibus, ipse docebit.
- 45 nec te ceu lapides Pyrrhae argillamue Promethei
 contemnas, quam summa manus uultuque animoque
 sublimem et propria dignatus imagine finxit.
 cognosces itidem, ne pergas tradere fati
 arbitrium nostri, quae nos sententia leto
- 50 uinxerit et cuius uitam sub lege trahamus.
 si mentem caelo iacis altius et super astra
 scire cupis quid sit uel quid fuerit prius aeuo,
 et mundo et saeculis docet ulteriora Iohannes.
 principio uerbum, inquit, erat; deus obside uerbo

54] (Ioh. 1, 1).

33 actenus *N* ^{tue} que (^{tue} *m. 2*) *z* uanos (*os m. ant. in ras.*) *N*,
 uarios *z* tubi *O* 34 personuit uanos *Schot.* celsior intonat *Schot.*
 35 nosce *F et coll. Pisaur.*, noscere *ed. Morell. (a. 1560) mg.* moues]
 uolens *LM*, mauis *N*, aues *ed. Morell.*, magis *coll. Pisaur.* 36 epicuris
 omnia *BFNPUTz* 37 atomis *B*, athomis *LMNPUz* patentibus (*te*
ex re m. 2) *z* 38 spatio *O*, spacioso *z*¹ 39 ueneranuenerandus *N*,
 uenerando *B* 40 compositus *L* a prima *N*¹ mundi *BO* 41 sol-
 uit *N* 43 refereens *z in mg. m. 1* 44 interea *z* 45 nec *Oz*, *ne*
cet. pyrre *LN*, pirre *M* argilãue *O* promethi *BNO*, promothei *FL*
PUt 46 manu *BFPUTz*¹ amoque *PUT*, hamoque *Fz (in mg. z²: an*
humero) 47 sublimen *O* 48 cognoscis *FNPUTz*¹ itidem *O*, ibidem
cet. perdes *B*, *p N* 49 arbitrii *FLMPUTz* quem *B*, que *Ftz* loeto *O*
 51 sic *N* iaces *FPUTz*¹ et *om. z*¹ 52 prius ab *B* 53 *alt. et om. F*
seculis O, sedis *N* ulterior *FPUTz* ioannis *P*, iohannis *FNUtz*¹ 54 deus
*om. FMPUTz*¹ obside uerbo *om. in spat. uac. L*, intraque paternum *M*

- 55 gaudebat uerbumque dei simul et deus idem
 uerbum erat. hoc uerbum est, sine quo nihil, omnia per quod
 facta uigent, quod cuncta regit, cui subdita parent
 omnia et aeterno natura omnis famulatu
 strata deo geniti nomen genitoris adorat.
- 60 cunctaque per gentes in maiestate paterna
 regnantem dominum iam lingua fatetur Iesum,
 nomine quo fundata salus stat nostra fidesque
 nititur, aeternae tendens in saecula uitae.
 huius diuino mortales munere fulti
- 65 adsequimur fragilem castis euincere factis
 naturam et rigidae dirumpere uincla mortis
 et non corporeis in corpore legibus uti,
 sectantes diuina dei uestigia Christi,
 mente animam corpusque sacris moderante sub armis,
- 70 mens quoniam subiecta deo capit arma salutis
 inque animam carnemque suam regnum obtinet, et fit
 iure potens homo quisque sui, qui deditus uni
 aeternum domino proprios regnator in artus
 efficitur, uitii inuictus et osor iniqui,
- 75 fortior aduersis uirtutibus, ordine iusto
 uerus homo, quia mente potens, in qua rationis
 lumen habet, famulos nullo certamine sensus
 temperat et placidis sua pectora flectit habenis.

61] (Phil. 2, 11).

55 gaudeat *N*, gaude *FPUTz*, om. *LM* 56 uerbum erat archaenum eter-
 naliter et deus idem *M* um. 56 add. in mg. *B*² erant *U*¹ sine] ã sine *N*
 57 om. *N* 58 aeterna *N* omnis natura *FPUTz* famulato *N* 59 se-
 rata *z* genti *FPUTz*¹ numen *LMN* numen geniti et *LM* ado-
 rant *N* 60 per genita *N* paterne *FPUT*, paterna *F* 61 fatemur coll.
Pisaur. ihesum *MN* 62 nomina *U* 63 netitur *N*¹ tendus *N*
 64 cuius *M* fulti *M*, fultu *z*¹ 65 at sequimur *B* fragiles coll.
Pisaur. 66 natura *B* regide *N* dirumpere *BL* uincla *O* 69 sacris]
 seris *O* 70 deo capit deo *N* 72 iure *BLMN*, in re *FOPUt*, inde *z*
 quiqui *z*¹ 73 aeterno *LM* domino *B s. l. m. 3* regnatur *FPUTz*¹
 74 osor *FPUT*, usor *N* iniquus *U*¹*t*¹ 75 iusto] mesto *Ut* 78 pa-
 cidis *N* abenis *M*¹*NOPz*¹

tu, cui mens generosa superni seminis igne
 80 ardet, in aetherios animo conscende recessus
 et gremio domini caput insere; mox inhianti
 proflua lacte sacro largus dabit ubera Christus
 diuinoque tuam perfundet lumine mentem,
 ut uideas pulsa caligine magna tremendi
 85 iura dei, quibus omniparens sapientia Christus
 in sese ipse manens semper nouat omnia rerum.
 atque ut uult, operum deus arbiter ipse suorum,
 continet et mutat species et tempora uitae
 porrigit aut retrahit, caelum mare sidera uentos
 90 qua fecit uirtute regens (docet exitus ingens
 Aegypti mersusque mari refluxente tyrannus,
 et prius ipse graues elementa per omnia motus
 expertus), quem cuncta tremant, cui cuncta ministrent.
 tempore namque uno tellus communis habebat
 95 Iudaeos, quae sola deo tunc lecta fuit gens;
 et tamen illa dei grauis hostibus ira superbis
 permixtos inter populos discreta cucurrit.
 iam scio, non dicis, quod fors incerta procellis
 et mare casus agat, mare cum discedere iussum
 100 discessisse legas siccamque rigentibus undis
 inter aquas patuisse uiam rursusque solutum

90] (Ex. 14). 95] (Ps. 75, 2).

79 siminis *N*, luminis *FPUtz* ignis *N* 80 etherios *M*, ethereos *P*
 conscende *F*, concende *L* gresus *N* 81 et] in *N* inhianti *L*, inhaianti *N*
 82 lacti *N* largos *Ut* ubera (b ex e) *N*. 84 uides *U¹t¹* caliginem *O*
 magna]agri *O* 86 sese remanens *coll. Pisaur.*, sese om̄īps *B* nouã *O*
 87 ut uult *uncis inclusit z²* ipse] esse *coll. Pisaur.* 88 tempera *N*
 89 corrigit *M* atque *ex* aut *z m. 2* retrahit *B*, rethrait *LN*, trahit
FPUtz 90 quoque *L* facit *FLOPt* 91 mensusque *FPUtz* fluente
FPUtz¹ 92 et] at *M* 93 que *BO* tremant *N*, tremunt *Schot.*
 cui *om. B* ministrant *Schot.* 94 tempora *B* communes *B* 95 iu-
 deo *Ut* tum deo *F* leta *BM*, laeta *LO* 96 graues *N* ira *ex* ita
z m. 2 97 permictos (c in x *corr.*) *N* 98 dicens *N*, dices *fort.* sors
NUtz¹ procellas *z²* 99 discere *Ut* 100 legar *Ut* gerentibus *Ut*
 101 inter aquas] hebreis *M* aquas *ex* quas *B m. 3*, quas *FOPUt*

- aequor ad imperium sancti uirgamque prophetae
 in liquidos remeasse sinus. in utroque maris uis
 paruit, ut sanctis iter et uindicta daretur.
- 105 quid profugus Tharsum uates, quem sorte pericli
 in mare deiectum spatioso belua rictu
 cepit et innocuum uasta eructauit ab aluo?
 nonne docet dicione dei mare et astra moueri?
 namque deum frustra fugiens, quem cuncta tenentem
- 110 nemo fugit, mouit caeli simul et maris iras.
 omnipotentis enim domini natura rebellem
 cognoscens timuit per se quasi conscia tutum
 ferre reum et uentis fugitiuum uinxit et undis.
 iste propheta deo lectus terrere minaci
- 115 peccantes monitu populos, postquam graue dixit
 exitium fregitque reos auertit et iras
 numinis, inpenso lauit sua crimina fletu,
 extremumque diem fugit bene uersa Niniue.
 num rex ille habuit fatum, qui morte propinqua
- 120 orauit dominum, quem leges nouerat unum
 flectere posse suas, consumptum ut tenderet aeuum
 longius, et meruit tria ducere lustra, superstes
 annis ipse suis, et non sua uiuere saecula?

105] (Ion. 1). 118] (Es. 38, 5).

102 perfecte *B*, proficae *N* 103 liquidas *N* utrosque *FUt* uis]
 suis *O* 104 ut] ui *B* 105 quis *B* profluuis *N* tarsum *B* uatis
*BFNOPUt*², fatis *z*¹ quam *FPz*¹, qua *Ut* forte *M* pericli *in mg.*
z m. 2, in textu ras. 106 bellua *BP*, bilua *N* 107 coepit *O*, crep-
 pit *N* ructauit *BLM*, ructuabit *N*, iactauit *FPUt* 108 mouerit *N*
 109 que *B* 110 post iras *apparent litterae cog*****set eras. in N*
 112 timuit—113 reum et *om. M* 112 constia *N*, concia *B* totum
FLPUt 113 ferrererum *N*, terret eum *t*, ferret eum *FLPUz* uentis
 (^{ri} *m. 2*) *z* uinxit *L*, unxit *U* et] ab *z* undas *N* 114 ista *z*¹
 dei *M* electus *Ut* terrere (terr *in ras.*) *N* monaci *N* 115 pec-
 cantis *N* monito *O* 117 nominis *BFOPUt*¹, non minus *LM* im-
 pensa *N* 118 fuit *B*¹ nineue *BF¹NPUt*², nieue *z*¹ 119 num]
 non *N* fectum *N* morte] forte *z* 120 orbit dūm *N* legis *BNO*
 121 ut] in *N* eum *FP*, eum *Ut* 123 Aannis *N* seclā *O*

- nunc tria miremur textentem fata Platonem
 125 aut Arati numeros aut picta Manethonis astra?
 dicant, quaeso, ubi tunc rapidas nascentibus horas
 ponebant et quae quibus ibant sidera signis,
 cum pius Ezechias fidei uirtute precatus
 uerteret astrorum cursus caelique meatus
 130 turbaret iussis retroacto lumine solis?
 uel ducis imperio sancti cum sisteret idem
 dilata sol nocte diem, ut uictoria sacri
 proffigaretur populi, stetit orbe recurso
 libra poli, ut magnos caperet lux aucta triumphos.
 135 quid soboles uirtusque dei et sapientia Christus,
 nonne satis uanis curas erroribus aufert?
 nosque simul monitis et factis edocet unum
 cuncta deum regere, et nihil ut sine mente putemus
 principis esse dei, dicens non arbore frondem,
 140 aëre non uolucrum sine iussu decidere? et cum
 omnipotens uerbo sternit mare uel pede calcat
 et uerbo morbos abigit uel daemones urget
 aut reduces animas in corpora functa remittit
 iamque diu exanimos tumulis iubet ire reclusis

130] (Ios. 10, 12). 139] (Matth. 10, 29).

124 nunc *N*, nun^o *U* miramur *M* 125 arathi *M*, arat in *B* numeros
om. FPUTz aut] et *N* manaethonis *FLNPUT*, manethonis *M*, manocho-
 nis *B*, maria et honis *z* 126 rapidos *N*¹ nascentibus *MNz*², nascent-
 tium *cet.* oras *L* 127 signais *U* 128 ezachias *N* fidei *FLMPz*,
 fide *NUt*, fidi *B*, sed *O*; post fidei tres litt. (f+r?) *eras. z* precatu
FLMPUTz 129 cursus] casus *O* 130 iussit *O*, iussi *N* retracto *P*,
 retracto *M* 131 sanctis *B* 132 dilato *B* sole noctem ut *coll. Pisaur.*
 diem *om. N* ut *om. BNO* 133 stetit *ex* stet *z m. 2* 134 libera *FPz*,
 librans *coll. Pisaur.* poli ut *BLMOz*², populi ut (aut *z*¹) *Nz*¹, poli aut
FPUT magnus *N*¹, *om. B*¹ triumphis *N* 135 sobolis *BN*, sub oculis *O*
 et *om. FPUTz* 138 cuncta *N*¹ nil *N* ut *om. Ut* 139 principes *N*
 dicens *ex* dictis *z m. 2* arboris *O* 140 uolucrum *L* desiderare *Fz*, de-
 cideret *O* et cum] eumque *coll. Pisaur.* 142 morbos] mortes *coll.*
Pisaur. demones *OPUTz* arguet *N* 143 redices *F*¹ corpore *B*
 144 exanimos *N* tumulos *B*

- 145 integratque putres uita remeante sepultos,
 nonne potestatem propriam satis indicat auctor
 qui solus naturam omnem uitamque gubernat?
 his, precor, his potius studiumque operamque legendis
 scribendisque uoue; cane grandia coepta tonantis,
 150 scribe creatarum uerbo primordia rerum
 et chaos ante diem primaeque crepuscula lucis,
 quaeque dehinc uariis elementa per omnia saeculis
 dicta uel acta deo per sancta uolumina disces,
 quae docuit tabulis legalibus indita Moyses
 155 aut euangelici quae lex noua testamenti
 signat, operta prius retegens mysteria Christi.
 tunc te diuinum uere memorabo poetam
 et quasi dulcis aquae potum tua carmina ducam,
 cum mihi nectareos summis a fontibus haustus
 160 praebebunt dominum rerum recinentia Christum
 atque tuam pollere deo testantia mentem,
 ut simul oris opes a te mentisque capessam
 et quem cognatum iunctum mihi foedere laetor
 gratuler et sancta sub religione propinquum,
 165 nec cum mortali soluendis corpore uinculis
 perpetuo sanctum complectar pignore fratrem.

lege felix, Ioui, in Christo Iesu domino nostro.

145 integrat *Ut* remeante] redeunte *M* 146 potestate propria *z*¹
 indicat *O* 148 studium *B* 149 scribendique *BL* uoce *FLUtz*¹,
 dato *M* 150 scribe* *z* creatarum *LMN*, creaturam *BFOPUtzv*
 151 chaus *N*, quos *O* corpusecula *z* 152 documenta *fort.* sedis *U*
 153 sacra *M* 154 inclita *Ftz* moses *L*¹*N* 155 euangelici *B*
 156 aperta *t* misteria ω christi *LM*, christum *N*, christo *cet.*
 158 aq; *N*, atque *O* poetam *L* 159 haustis *z*¹, austus *N* 160 uerum
FPutz recenentia *B*, retinentia *FNUt* 162 opes a te] operante *B*,
 operate *O* 163 cognato *NO*² uinctū (*corr. m. 2*) *z*, iuncto *M* 164 gra-
 tuler hunc sancta *coll. Pisaur.*, congratuler sancta *ed. Morel.* sub]
 mihi *ed. Morel. mg.* 165 mortalis *B* 166 perpepetus *M* complector
B, compleatur *O* pignorae *O* fratrem *om. N, ed. Morel.*, cuius in
margin.: λείπει. 167 lege—nostro *om. FLMNPUtz* finit *N*

XXIII.

- Ver auibus uoces aperit, mea lingua suum uer
 natalem Felicis habet, quo lumine et ipsa
 floret hiems populis gaudentibus; et licet atro
 frigore tempus adhuc mediis hiberna pruinis
 5 ducat, concretum terris canentibus annum,
 ista luce tamen nobis pia gaudia laetum
 uer faciunt. cedit pulsus a pectore curis
 maeror, hiems animi; fugiunt a corde sereno
 nubila tristitiae. sicut cognoscit amicos
 10 mitis hirundo dies et pinnis candida nigris
 ales et illa piae turtur cognata columbae,
 nec nisi uere nouo resonant acalanthida dumi,
 quaeque sub hirsutis mutae modo saepibus errant
 mox reduci passim laetantur uere uolucres,
 15 tam uariae linguis quam uersicoloribus alis:
 sic et ego hunc agnosco diem, quem sancta quotannis
 festa nouant iusto magni Felicis honore.
 nunc placidum mihi uer gaudente renascitur anno,
 nunc libet ora modis et carmina soluere uotis
 20 uocibus et uernare nouis. deus, influe cordi,
 Christe, meo et superis sitientem fontibus exple.
 sed de te uel gutta meis aspersa medullis
 flumen erit. quid enim mirum, si rore pusillo
 tu minimam repleas animam, qui corpore paruo

XXIII. ABDEQ. — incipit VII. B, incipit liber septimus E *Δ ex h*
 206—213, 309—319 2 limine ADQ 3 hiemps ABDQ et infra po-
 pulis B s. l. m. 3 4 frigere Q athuc D medis A pruinis Q¹
 5 concreto—anno Bv 6 iste tamen lucem B 7 cedit B curris Q
 8 meror DEQ, moeror B 9 tristitiae A cognoscat B 10 mites B,
 mistis Q herundo AQ 11 alis ABDQ piae] pietate B cognati Q
 12 nisi] si B acalantida B, achalãthida E dudũ E 13 sepibus BEQ
 16 et om. B agnusco Q quodannis BD 17 magno Q 18 num B,
 tunc ADQ gaudento B 19 hora AQ carmine B 20 nobis B
 corde B 21 funtibus Q 22 sed det guta Q 23 flumen] crimen E
 24 tu] et Bv

- 25 factus homo aeterno complesti semine mundum
 et totum gutta seruasti sanguinis orbem?
 adnue, fons uerbi, uerbum deus, et uelut illam
 me modo ueris auem dulci fac uoce canorum,
 quae uiridi sub fronte latens solet auia rura
- 30 multimodis mulcere modis linguamque per unam
 fundere non unas mutato carmine uoces,
 unicolor plumis ales, sed picta loquellis.
 nunc teretes rotat illa modos, nunc sibila longis
 ducit acuta sonis, rursum quasi flebile carmen
- 35 inchoat et subito praecidens fine querellam
 adtonitas rupto modulamine decipit aures.
 sed mihi iuge fluat de te tua gratia, Christe.
 et tamen illius mihi deprecor alitis instar
 donetur uariare modis et pacta quotannis
- 40 carmina mutatis uno licet ore loquellis
 promere, diuersas quia semper gratia diues
 materias miris domini uirtutibus addit,
 quas deus in caro Christus Felice frequentat,
 clara salutiferis edens miracula signis.
- 45 cernimus illa diem spectari sueta per omnem,
 uipeream subolem, saeuos cum daemones urget
 occultaque manu clamorosos uerberat hostes;
 sed tamen hac ipsum mirum uirtute notatur,

25 completi *D*¹*Q* 26 serua seruasti (serua *exp. m. 2*) *D* 28 uerbis *D*
 duleis *Q*, dulcia *D* sonorum *B* 29 uiri *Q* uia (** m. 2*) *D* 30 lin-
 guam qui *Q* 32 alis *B* loquellis *BE* 33 rotat *BE*, rogat *ADQ*
 sibi longis *Q* 34 acuta cuta *Q* 35 inchoat *E* subito] sicut *Bv*
 praecedens *BE* querellam *BE*, quaerellam *D* 36 attentas *coni. Bar-*
thius raptō *A* modulamine *Q* deceñ *Q* 38 alis *B* 39 modos *v*
 pacta quotannis (quodannis *D*) *ADEQ*, pactaque mihi *B*, iam mihi pae-
 ta *v* 40 loquellis *DE*, paruulis *B*, Camoenis *v* 41 diuinas *Q* sem-
 per *om. AQ* 44 miracula *E* 45 cernimus *ADEQ*, cernit *B*, cernitur *v*
 illam diem *B*, illa dies *v* expectari *B* 46 sobolem *BDE* seuus *B*,
 seuo *Q* demina surget *B* 47 clamorosos] cognoscet *B*, cum nosset *v*,
 damnosos *coni. Cauchius*, communes *Rosw.*, cunctantes *coni. Ducaeus*
 48 ipsum *ADQ*, ipsa *BEv* mirum in *Ev*

- quod licet in toto cruciatos daemonas anno
 50 exagitet iubeatque hominum discedere membris,
 producat plerosque tamen, quo longior hostes
 poena malos agitet uel ut illi, qui meruere
 uasa malis fieri, ob meritum tardante medella
 plenius omne luant dilato tempore crimen,
 55 siue hoc natali studet indulgere diei,
 ut paucis alias det opem, quo plura benignus
 natali det dona suo. nam cum ista propinquat
 elabente dies anno, tunc crebrior instat
 et grauior. uideas tunc aegra examina cogi
 60 densius et certam repeti prope festa salutem.
 tunc solito grauius succensi daemones ardent
 flebilisque ululant et ui maiore subacti
 ultima iam tormenta gemunt, nec abire sinuntur
 excessu facili, sed miris ante agitati
 65 et uariis male suppliciis tolluntur in altum,
 suspensi solito sublimius, et quatiuntur
 aëris in uacuo uinclisque latentibus haerent
 poenali per inane mora; per non sua quamuis
 corpora uexatos hostes sua poena fatigat.
 70 soluuntur poenis, cum poenas ferre uidentur
 corpore, et immunes animae spectant aliena
 in membris tormenta suis; homo daemone capto
 liber agit, species poenarum in corpore tantum est;
 sensus abest, quia non hominis sed daemonis est crux.
 75 hostis amare, quid insultas, qua spe ruis in nos?
 ecce redemptoris nostri malus arte uicissim

49 tuto *B* anno demona *B* 50 rex agitet *B* descendere *Q* 51 ple-
 rusque *Q* hostis *B* 52 uel ut *Sacch.*, uelut ω ille *Q* 53 ob]
 ut *Bv* tardante *Q* medela *DE* 54 dilato] decreto *v* 55 naui *B*
 56 quod *B* 58 elebente *Q* anno tu nare nare brior *Q* 62 flebilibus-
 que *B* 65 supliciis *B* 66 soluto *Q* paciuntur *Bv* 67 aeriis *Q* uin-
 culisque *B* 71 corpore *ADQ*, corpora *BEv* immunis *B* expectant *B*
 72 capto *om.* *Q* 73 species—*us.* 74 abest *om.* *Bv* 74 quia] qui *v*
 75 quas *DQ* spe ruis *coni. Chatelain*, puis *DQ*, spuis *A*, sperius *B*,
 asperrimus *E*, spe uteris *v* 76 malus] melius *B*

- luderis inlusor; dolus et tuus in tua cedit
 uincla tibi, capiens caperis nectensque ligaris.
 fit laqueus laqueatus homo, et sua praeda latronem
 80 decipit; et capti captius corporis escam
 dum petit illicitam, letalem deuorat hamum.
 his etiam potiora, tamen spectata profabor,
 ante alios illum, cui membra uetustior hostis
 obsidet, ad sacri pia limina martyris aegra
 85 excussum de plebe rapi admotumque sacratis
 ante fores sancti cancellis corpore uerso
 suspendi pedibus spectantem tecta supinis,
 quodque magis mirum atque sacrum est, nec in ora relapsis
 uestibus ut rigidis aut ad uestigia sutis
 90 corporis omne sacrum casto uelatur operto,
 scilicet ut diuini operis reuerentia tectis
 corporibus maneat, nec poena daemon in ipsa
 qua cruciatur ouet, nudis prodendo pudorem
 artibus; inlaeso grauius torquetur honesto,
 95 recta licet uersis sedeant cum tegmina membris.
 mira haec sunt et magna (quis abnegat?), et tamen usu
 nota magis, minus auditu miranda uidentur,
 quamlibet et uisu reuerenda et grandia facta.
 ergo minuta mei simul et noua facta patroni
 100 auscultate, precor, dominus quae Christus in illo
 multimoda uirtute gerit, quibus omnibus unam
 confirmare fidem nobis studet, ut per aperta
 arcanum documenta deum uideamus adesse
 resque hominum et mentes studio curare paterno

- 78 capieris *AD* nectens qui *Q* 81 illicita *B* laetalem *A*
 82 expectata *B*, specta *Q* 83 uegetior *E* 84 obsedit *B* martires *Q*
 85 rapiat *B* motumque *B*, admotum qui *Q* 87 suspensi *AD*, susci-
 piens *Q* expectantem *B* 88 quod qui *Q* est *om.* *Q* atque nefas est
 ignorare *v* nec mora relapsis *Col. in mg.* 90 corpore *ADQ* casta *B*
 91 diuū *B* 92 corporis *Q* 94 artibus *Q* 95 cum tecmine *B*, con-
 tegmina *E*, cum tegmine *v* 96 hae *Q* ambigat *E* 97 uidetur *Q*
 98 uis *Q* 99 minuta *AD* 102 apta *Q* 103 archanum *BDE*
 104 res qui *Q*

- 105 caelestem dominum quo condidit omnia uerbo.
 det mihi prima meus narrandi exordia frater
 Theridius; nam quod potiusue priusue canendum
 suscipiam Felicis opus, quam quod mihi tectis
 ipse meis quibus est idem dominaedius egit?
- 110 ex illa modo nocte diem cadit annus in istam.
 nostis eum morem, quo ieiunare solemus
 ante diem et sero libatis uespere sacris
 quisque suas remeare domos. tunc ergo solutis
 coetibus a templo domini, postquam data fessis
- 115 corporibus requies sumpta dape, coepimus hymnos
 exultare deo et psalmis producere noctem.
 interea meus iste choro digressus amico,
 ut spirante foris aura depelleret aestum,
 quem fumosa dabat ceratis cella papyris,
- 120 porticus angusti qua tenditur agmine tecti,
 nocte licet nullo uia lumine caeca lateret,
 hic tamen intrepido per cognita limina passu
 heu! iam uicini incautus discriminis ibat.
 comminus in medio tecti cameram inter humumque
- 125 nutabat solitus lychnum suspendere funis,
 innectens triugum supremo stamine ferrum,
 quo uitrae inseritur penetrabilis ansa lucernae
 auritusque calix tribus undique figitur uncis.
 funditus albet aqua, super undam flauet oliuo.
- 130 stat liquor in liquido, subiecto lubricus umor
 fonte natat, neque iuncta coit mixtura fluoris.

105 quo ω , qui v uerba A^1 108 quod mentectis Q 109 dñēdius
 B , demōnaedius Q git Q 111 notis Q , hostis v quo] ut Bv
 113 suos D 114 cetibus BE postque Q 115 requies BE , om. ADQ
 ymnos D , hymnis $Rosw.$ 117 digressos B , digressus E 118 ut su-
 spirante D 119 quam B fumoa Q , fumus D adabat D ad cera-
 tis D in $mg. m. 2$: certa papyris B 120 angustia ADQ q' Q
 acmine B , agminae A 121 numine A , numina Q 123 he D iam
 AEQ , uiam BD , nam v 124 cameramine (inter humumque om.) ADQ
 125 lichnum AEQ , lignum Bv 127 penetralis ADQ 128 hauritus-
 que B 130 liquidis Bv lumbricus Q humor E , amor B 131 natet B

- et mirum, quod pingue natat; neque densa solum
 rumpit materies elementum, sed leue crassum
 sustinet, ut solido dilutior unda fluento,
 135 subsistensque oleo liquidis aqua fundamentum est.
 tantaque confusis intus discordia sucis
 lucet, ut admixtos uideas distare liquores,
 communique sinu calicis discrimine claro
 quaeque sui laticis seruat natura colorem.
 140 mergitur in medio plumbum tripes, et cauus illo
 extat apex uncti stipatus fomite lini.
 stuppa madens liquidum tenui face concipit ignem,
 et circumfusum spatio stagnantis oliui
 in uitreis exile uadis funale coruscat
 145 et tremulo uibrans a uertice lumen acutum
 leniter umbrosam iacit in penetralia lucem
 et placido densas aperit splendore tenebras.
 hoc tamen eniensa fuerat iam nocte remotum,
 productas quoniam pueris uigilantibus horas
 150 consumpto bibulum defecerat unguine lumen.
 sed puer, extincto abstulerat qui lumine lychnum,
 quem deponendo funem laxarat, eundem
 neglexit solito adductum restringere nodo.
 laxior hinc humili fluitabat linea tractu
 155 gratae lucis inops et caeci plena pericli.
 nam laquei summum dentata minantibus uncis
 armabatur, et his male tunc fuit obuia fratri,
 paene male aut nutu Christi bene, qui bene uertit

132 nata *B* 133 matheries *Q* elimentum *Q* grassum *B* 134 ut]
 et *E* dilutior *Q*, diucior *A* unde *Q* 135 *om. v* liquidis *Q*
 137 ammixtos *A*, admistos *Rosw.* licores *Q* 138 sinusinu *A*, sinus
 sinu *Q* descrimine *Q* 139 quaque *B* latices *D* seruet *Bv*
 140 plumbus (s *ex m*) *D* 141 extatus *Q* stipatu *AQ* 142 tenuis *Q*
 144 in utries ex ille *Q* choruscat *B*, coruseę *Q* 145 remulo *BQ* ui-
 bras *Q* uirtice *A*¹ 148 hec *Q*, hac *coni. Lebrun.* 149 oras *AQ*
 150 bilum *Q* 151 puere *Q* extinoto *Q* numine *D*¹ lignum *B*
 152 que *Q*, quem *in cum corr. D m. 2* 153 neclexit *A*, neclexi *Q*
 154 hunc *Q* tractū *Q* 157 ouia *Q* 158 poene *Q*, pene *BE* aut
AQ, at *DE*, ad *B*

feralem nobis memoranda in gaudia casum.

- 160 ergo (uidete manum Christi) male pendulus ille
per tenebras solito funis submissior infra
aëris adsuetum spatium pendebat; et inde
e capitis regione pari libramine factus,
ut status huius erat, securam heu! cuspide trina
165 excepit faciem uenientis et induit unco
occurrrens oculum teneroque per intima lapsus
muero salit cilio, qua uix solet arte medendi
cauta manus leuem trepido moderamine melen
ducere palpebramque leui suffundere tractu.
170 percussus subito tam duri uerberis ictu
exclamat trepidasque manus turbatus ad ipsum
fert oculum; et pariter clausum cum lumine ferrum
continet, ut reprimat uel, si cadat, ut labentem
excipiat globulum, qui luminis intima seruans
175 intra folliculum teretem liquido interfuso
sub uitrea nigri latet albus imagine pupi.
hic ueluti radix oculum subeunte medulla
fulcit et umecto uenarum fomite pascit,
dum parili fontes oculorum sidere constant.
180 at si forte graui morbo disrupta uel ictu
heu! male dissiliat membrana fluentis ocelli,
prosilis iste globus sucoque relictus alente
deserit arentem uacuata luce lacunam.

161 summissior *B*, summissior *E* 162 adsuetum] aetũ *Q* 163 e] et *B*
factas *in* factos *corr. D m. 2*, faetas *A*, fetas *Q* 164 securam *B s. l. m. 3*
trino *ADEQ* 165 eunneo *Q* 166 *add. in mg. B m. 3* tenero
qui *Q* 167 salit *scripsi*, silit *ADQ*, subit *BE* celis quia *B* 168 mo-
derande *D*² inelen *B*, melema *A*¹*D*¹, molem *A*²*EQv*, medeleu *D*²
169 lene *AQ* funderet reatum *Q* 170 uerneris *B*, uerbers *Q* 171 tur-
batur *Q* 172 occultum *B* limine *B* 173 si cadat] siccatur *B*
174 seruant *Q* 176 puppi *E*, publi *Q* 177 uelut *ADQ* subeuntẽ *Q*
medulla *om. Q* 178 fulgit *D* humecto *BEQ* 179 *om. ADEQ*
oculorum *B* 181 ocellis *B* 182 relictis *B* 183 arentem *coni. Cha-*
telain, alentem *AD*, talentaẽ *Q* (talentem *Q teste Chatelain*), aridulam
BEv uacuata *Q*

- interea puer excussus clamore dolentis
 185 adcurrit stratum somno fugiente relinquens
 accensamque manu praetendit ad ora lucernam.
 clauserat hic manibus uultus et fronte supina
 contigero similis iuueni spectabat in altum,
 ut daret immotum librato corpore funem,
 190 uulneris arbitrio trepidantia membra gubernans,
 dum timet aduerso uulnus diducere motu,
 captiuique oculi ex uno, quo liber agebat,
 lumine discrimen sociali parte cauebat,
 nec tamen audebat ducendum adtingere ferrum,
 195 ne simul haerentem ductu mucronis et orbem
 extraheret, neque iam poterat sub lumine fixi
 ferre moram teli. sed desperante medellam
 ex ope mortali diuina mox ope Felix
 imploratus adest, quem tanto in uulnere pendens
 200 aduocat et tali depromit uoce querellam:
 ei mihi! quanta meos urgent peccata labores,
 qui tantam merui plagam Felice patrono
 uicinoque simul Felicis et insuper ipso
 natali miser excipere? heu! magno reus ingens
 205 crimine, quem tunc poena ferit, cum soluere sueuit.
 sancte, precor, succurre tuo; scio, proximus adstas
 et de contigua missis huc auribus aede
 audisti, Felix, fletum infelicis alumni;
 siue modo excelso lateri coniunctus adhaeres
 210 ante thronum magni regis confessor amicus,
 pauperis hanc, uenerande, tui trans nubila uocem
 accipis aure dei neque temnis, sed petis illic
 quam mihi deportes Christo miserante salutem.

186 *om. Q* manum *B* 189 fenum *Q* 190 trepidantiam *Q*
 191 diducere *Rosw.*, deducere *ω* 193 limine *Q* sociale *AQ* 196 lumi-
 nes *Q* 197 molam *D* desperanti *ADQ* medellam *BDE* 198 opere *D*
 uox *B* 200 depmit *Q* quaerellam *D* 201 ei *AD²Q*, hei *BEv*, et *D¹*
 meo surgent *AD* pecta *Q* labore *D²* 203 uicinoqui *Q* 205 seuit
Q, saeuit *AD* 206 succurre *B* scio quia proximus *A* 209 adhere *Q*
 210 confessus *A* 211 hanc] an *B* uerande *Q* tuis *B* 213 qua *B*

- ergo ueni, Felix animaeque perenne patronus,
 215 nunc pro corporeo medicus mihi curre periclo.
 curre, precor, sanctasque manus oppone minanti
 lapsum oculo et fixum quod conspicis erue ferrum,
 quod propria reuocare manu non audeo, ne me
 lumine despoliem, dum conor soluere telo.
 220 sic etenim penitus mihi sentio fulmen adactum
 inserto sub operta oculi penetralia clauo.
 tu tantum, diuina manus, quae condidit ipsos
 in nobis oculos, quae te quoque dextra potentem
 sanifera uirtute dedit, qua daemonas atros
 225 excruciendo domas, qua corporis omne caduci,
 pellere tormentum potes alto nomine Christi,
 omnipotente potens domino; quo praesule nunc me
 suscipe sanandum. nec te mea crimina uincant,
 sed magis a te uicta cadant. nam dignior isto
 230 uulnere sum, fateor, placidi quam munere Christi.
 sed domini ipsius uerbum factumque memento,
 qui peccatoris uitam ueniendo redemit.
 iustitiae si iure uelis decernere mecum,
 non sum uno tantum sed lumine dignus utroque
 235 multari, ut talis facie sim, qualis et intus
 corde tenebroso, de quo male uisibus utor
 corporeis, caecus iustis, oculatus iniquis,
 et peccatorem luscum fateor decet esse,
 si deceat talem esse tuum. quocumque ligatus
 240 crimine fit dignus uenia, iam si tuus esse
 coeperit, ut dudum coepi pars esse tuorum,
 quos ego non patriae telluris amore secutus

214 perhenne *B* patrone *v* 217 lapsumque *AQ* serrum *Q* 221 ¶ sub
 (et eras.) *A* operto *B*, op *Q* *un.* 222 *add. in mg. B m. 3* tu scri-
 psi, ut ω 224 que *B*, $\tilde{q}a$ *Q* demona *Q*, daemones *D*¹ sastros *Q*
 225 one *Q* 227 praesole *AQ* 228 carmina *AQ* 229 sed] nec *B*
 a te *om.* *Q* 230 uulnere *A* placidig; *Q* *us.* 232—250 *add. in*
scheda adiuncta B m. 2 ueniendo *ADEQ*, moriendo *Bv* 233 si
om. *Q* metum *B* 235 multaris *B* 237 oculatur iniqis *Q* 238 pec-
 torem *Q* *us.* 239 et 240 *om.* *B* 242 secuntur *Q*

- sed desiderio, quo me tibi, sancte, dicaram,
per maris et terrae contempta pericula ueni;
245 exemploque boni cognatae uincula terrae,
ut tibi seruirem, rupi, consortibus illis,
cum quibus et me iacto tuum; quod in hac ope monstra,
ne perdam tanto confixum uulnere lumen.
da, precor, indigno famulo tam nobile munus
250 in laudem domini, praesta hoc insigne diei,
sancte, tuo, ut, confessa tibi quem gloria Christi
luminis aeterni natalem in saecula fecit,
hunc habeam natalem oculi pariterque celebrem
Felicem et lumen mihi de Felice receptum.
255 talia dum plorat simplex, manus ecce beati
prospera mox Felicis adest dubiamque timentis
adspirans tacite firmat mentemque manumque,
ne timeat tuto ausurus producere ferrum.
uix hoc conatus fuit, et quasi lubricus uncus
260 ex oculo cadit absque oculo; tantum unda secuta
euomuit lacrimis quem subpurauerat aestum.
mox oculus tanti purgatus nocte periculi
tam puro enituit speculo, quam nunc quoque sanus
cernitur aeterni conluens munere Christi.
265 et puto plus hodie solito niteat, quia lumen
addit et ipse dies qui reddidit. ergo fideles
cernite nunc animis tanti discriminis instar
et pariter tanti perpendite muneris actum.
uir iam maturo grauis aeuo et corpore celsus

243 sanctae *B* dicarem *v* 246 tibi] tu *Q* 247 cum] cui *Q* in *om.*
B, et *v* ope *B* s. *l. m.* 3 251 ut *BE*, et *ADQ* 252 in—253 natalem
om. *ADQ* 253 habeat *B* pariterqui *Q* pariterque—254 receptum
om. *B* celebram *Q* 255 dum talia *B* simplex *om.* *B*, supplex *DE*
ecce manus *B* beati *om.* *B* 256 prospera mox *om.* *B* dubiamqui *Q*
257 mentem manumque *D*, mentem nūq; *Q* 258 nec *B* ci meat *Q*
tutu *B*, toto *ADQ* procedere *B* ferro *B* 259 uox *Q* 260 ex oculis *AQ*
oculto *Q* unda secuta *om.* *Q* 262 purgat^uis *Q* nec te periculi *Q*
263 speculoq; nunc quo qui san' *Q* 264 munere] lumine *B* 265 q *Q*
266 addidit *Bv* et *om.* *v* ipsa *ADEQ* que *E* ipsa dies cui *fort.*
reddit *Q* 369 celsi *Q*

- 270 staminis uncino quasi piscis inhaeserat hamo;
 et uice suspensus lychni pendebat aperto
 sed non sponte oculo, quem diducebat inuncans
 subfixo clauus cilio neque uuluus agebat
 diuina prohibente manu, quae fecerat illic
- 275 innocuamque aciem ferri simul et leue pondus;
 qua pituita grauis, pilus intolerabilis et qua
 nec minimae perferre atomum duramus harenae,
 hac graue et incuruo quis credat acumine ferrum
 insuper et lychno concretis sordibus uncto
- 280 fixum, inpune diu tenuem pressisse metallo
 pupillam et nullo temeratum uulnere uisum?
 quae tam subtilis digitis manus aut opis arte,
 quae se tam tenui potuit discrimine iunctis
 inserere et medio palpebrae oculique subactum
- 285 inter utramque uiam fragili per utrumque meatu
 inlaeso penetrans oculo suspendere ferrum,
 quod solidi crasso totum complebat operti
 orbem oculi, figens acie nec uulnere laedens?
 quae manus hoc potuit nisi quae manus omnia fecit?.
- 290 spiritus ille dei penetrator ubique per omnes
 naturas rerum, tenui subtilior omni,
 perdita caecatis qui lumina reddidit et qui
 ex utero et caecum noua lumina fecit habere,
 uultum imperfecti natura corporis inplens
- 295 arte creatoris, qua totum perficit orbem,
 filius ille dei, manus et sapientia patris,

293] (Ioh. 9, 1).

271 ligni *B* 272 deducebat *BDEQ* in unchas *Q* 273 clauis *Q*
 275 innocuamque *D* et *scripsi*, ut ω 276 intolerabilis *Q* et] ex *B*
 277 sufferre *E* atomum *AQ*, thomum *E* harenae *BEQ* 278 grauet
 (*om.* et) *B* ferri *E* 279 ligno *B* sordis *Q*¹ uncto *v*, unctum
ADEQ, unctus *B* 284 subactu *D*, subactu *AQ* 285 inter ueramqui *Q*
 utrumqui *Q* 287 solido et *E* eras *Q* operto *D*², operto *Rosw.*
 288 aciem *AEQ* 289 hoc] hie *B* qui *Q* 290 petrator *Q* 291 te-
 nuis *Q* 292 reddidit *Q* 293 et *om.* *A*²*BDv* 294 imperfec~~ti~~*ti D*
 295 perficit *BQ* hominem *B*

- omniparens rerum fons et constantia, Christus.
 ipse illum quondam non plenae matris in aluo
 finxerat, ut posthac homo factus et ipse creator
 300 hoc quoque diuinis opus admirabile signis
 adderet, ut uacuos expleret uisibus orbes.
 denique humi sputans limum facit, unde negatos
 nascenti obtutus credenti reddit alumno,
 materiaque eadem defecta in parte perornat
 305 semiperactum hominem, qua toto corpore finxit,
 ut se ipsum nostra uenisse in carne probaret
 qui cum patre deo communis imaginis ore
 compositum limo et flatu formauerat Adam.
 ipse opifex, lux nostra, deus, Felicis amici
 310 natalem tanta uoluit decorare medella,
 ut confessoris meritum sublime potenti
 munere monstraret, non ut cumlaret honorem
 martyris hoc opere, ingentes cui contulit olim
 nobilibus titulis benedicto nomine palmas,
 315 quas indefessis in eo uirtutibus omni
 tempore continuat domini elementia Christi.
 sed nobis uoluit specialem tempore in isto
 laetitiam donare deus propriique patroni
 tale aliquod propriis operans signum dare seruis,
 320 quo nos siderei proprios Felicis alumnos
 proderet et merito illius curaue doceret
 uiuere, quo nostram seruans custode salutem
 saepius infestum nocturnis casibus hostem
 a nostris pariter membris et mentibus arcet.
 325 denique iam nostri gaudemus honore pericli,

299 *om.* *Q* posthaec *ADE* 300 ammirale *D* 302 denique] de
 quibus *Q* limum] *lum* *Q* 303 reddidit *B*, reddat *Rosw.* 304 me-
 teriaque *D* de facta *Q* perornant *Q* 305. *semperactum* *A*, *semper-*
actum *Q*, *semper actum* (*et m. 2*) *D* 307 comminis *Q* 308 formauerit *Q*
 309 lux *om.* *AD* opife~~re~~ nostra (lux *om.*) *Q* 310 medela *BED* 311 su-
 plime *B* 313 ingentis *AQ* 316 continua *B* 318 Letiam *Q* pro-
 priiui *Q* 319 aliquid *EQ* 320 quos *B* siderii *D*, desiderii *AQ*
 323 infertum *Q*

cernentesque pari splendentem lumina uisu,
 quem paene amisso deformem uidimus uno,
 laetamur tactis hoc sospite fratre medullis,
 quem tanto nobis donauit munere Christus.
 330 iure oculis hunc aequo meis, in lumine cuius
 Felicis manus in Christo, mea gloria, fulget.
 o felix casus, bona uulnera, dulce periculum,
 per quod cognoui me curam martyris esse.
 tanti namque fuit lumen mihi paene perisse,
 335 ut modo Felicis de munere lumen haberem.

XXIII.

MEROPIVS PAVLINVS CYTHERIO FRATRI IN CHRISTO SALVTEM.

Martinianum spiritu fratrem mihi
 unaque germanum fide,
 quem tu disertis prosecutus litteris,
 ad nos uenire miseris,
 5 nunc uix salutis conpotem factum suae,
 scriptis inanem perditis
 sed caritatis indicem plenum tuae
 ut os tuum suscepimus,
 et ueriores litteris epistolam
 10 de corde signatam tuo,
 cum te referret spiritali littera,
 et mente et aure legimus.
 nunc ambo nexi ad inuicem dextras damus

326 lumine *E* 327 pene *BE* deforme *B* 328 tactis *v*, tectis
ABDQ, totis (o *in ras.*) *E* sospite *E*, hospite *ABDQv* 329 nobis]
 ille bonis *v*, bonus *Sacch.* 330 hanc *AQ* 334 pene *BEQ* 335 mu-
 nere *ADEQ*, lumine *Bv* finit natalis VII · *B*, finit sextus. incipit
 septimus *D*.

XXIII. — *BO*. incipit ad citherium (cyterium *O*) supra memoratum
BO Citherio *B* christo dñō *B* salutem] hoc metro sunt isti uersus,
 id est, iambicus tetrameter *add. B*, iambicus exameter et tetrameter *add. O*
 1 martinum *O* 3 prosequutus *B* 4 iusseras *Schot.* 7 tuae *om. B*
 11 referet *B* spiritali *B* 13 nunc *coni. Zechmeister*, tunc *BOv*

- in osculo pacis sacrae
 15 et inmolamus hostiam laudis deo
 gratesque Christo reddimus,
 quo liberante nostra sospes e mari
 intraret hospes limina;
 nam dira passus et tamen miracula
 20 expertus in periculis.
 patria profectus cognita causa tibi
 iter pedestre legerat,
 sed longa secum spatia terrarum putans
 uertit uiae sententiam
 25 et otiosam fluctuandi nauseam
 pedum labori praetulit.
 Narbone soluit per trucem ponti uiam
 fragili carinae credulus.
 hinc ille gressu uir piger uersa uice
 30 fit nauigandi paenitens.
 namque ut profectus continenti litorum
 in alta processit freta,
 iam nocte densa, sed sereno lucida
 ridente tranquillo maris,
 35 cum sola cursus ordinarent sidera
 absente tunc luna polo,
 nauem repente temporis longo putrem
 usus uehendi deserit,
 laterumque laxis soluitur conpagibus
 40 undasque rimis accipit.
 cunctis soporem suaserat tranquillitas,
 tantum gubernator uigil
 labente blandis classe securus uadis
 iter secabat spumeum

14 et in *B* 17 nostra *om. B* 18 intraret *O*, intrarat *B*, intrabat *v*
 19 tamen et *B* 23 terrenarum *O* 25 ociosum *B* fluctuand in *O*
 nausiam *B*, causeam *O* 27 Iarbone *B* 29 piger] pigro et *v* 31 nam-
 que *v*, iamque *BO* littorum *B*, littore *Gryn.* 36 paulo *O* 37 tem-
 pore ab *v* 39 cumpagibus *B* 40 remis *B* 41 suaserit *B* 43 lam-
 bente *Ov*

- 45 et fortiores prouehendis cursibus
 auras uocabat sibilo.
 interea nauis altius decrescere
 crescente pletura sui,
 tabulisque sese latius laxantibus
 50 incurrit unda largior;
 quibusque nulli de salo fluctus erant
 in naue fluctus nascitur
 et dormientum membra iam subterluens
 udo rigore suscitatur.
- 55 ut sensit unus, mox et alter, omnibus
 formido somnum discutit.
 timent pauore mortis et causas adhuc
 timoris ignorant sui.
 qua miseri fugiant pelagus infestum uia?
 60 merguntur in nauis sua.
 si concitata feruerent uentis freta,
 nauis teneretur salus;
 intra carinae uiscera infuso mari
 quo uita capietur loco?
- 65 quis portus illis, quis et in nauis mare est,
 quod intus oppressos necatur?
 sed adusque portus et salus cunctis deus
 manum paternam porrigit
 et inter alta medii dorsa gurgitis
 70 pietatis expandit sinum,
 quo abrupta mortis incidentes excipit
 et in uado uitae locatur.
 scapham sequacem quadriremis machinae

47 nauis *v*, naues *BO* 48 crescent *B* plectura *O*, scissura *Col.*
in mg. 49 sese] se *B* 51 fluctus *v*, fluctibus *BO* 52 fluctibus *B*
 53 membra *om.* *B* 54 ut origo resuscitat *B* 57 pauere *O* casus *B*
 59 qui *B* 61 feruerent *scripsi*, feruent *BO*, ferueant *v* 64 capietur
BO, captetur *v* 65 illius *Ov* queis et *Col.*, qui et *BOv* 66 op-
 pressos *coni. Zechmeister*, praessos *O*, pressos *Bv* necatur *BOv*, enecat
Col. 67 adusque *scripsi*, absque *BO*, aura *v* 71 incidentes *Rosw.*,
 incidentis *BOv* 73 quadriremis *B*

- ad hanc opem parauerat,
 75 ut quos ab illa plebe nauigantium
 seruare legisset deus,
 susciperet illa, quae ad dehiscentem mari
 classem aduatabat comminus.
 hanc ipse nauis rector et cum litore
 80 in alta primo solueret,
 Nouatianus ille, discissam fidem
 in corde portans naufrago,
 homo mortis <itaque> et apta morti cogitans,
 de more noluit suo,
 85 ut esset onerum portio. in nauem suam
 properat statim conscendere,
 et cum periculo stringeretur ultimo,
 molitus est expellere,
 ut fune rupto, quo cohaerebat rati,
 90 dimitteretur aequori.
 sed plurimorum uoce uictus obuia
 ab utroque mansit irritus,
 quia praeualebat omnium sententia
 auctore Christo fortior,
 95 ut mox salubri barca perfugio foret
 puppi superstes obrutae.
 inuitata naufragi facies erat,
 mors nauitis pax aequoris.
 foris silebat in freto tranquillitas,
 100 in naue tempestas erat.
 non saxa classem, non procella fregerat;
 sed his uetustas fortior

77 quae ad *coni. Zechmeister*, quae *O*, quae *B*, quae *v* dihiscentem *B*
 79 littore *B* 83 itaque *addidi*, *om. BOv* 84 noluit suo *scripsi*,
 suo uoluit *BOv* 85 esse *B* in] et *fort.* 86 suam properat *B*
s. l. m. 3, om. O, stat *v* 88 mollitus ultimo *B* 89 quo *om. O* 91 sed]
 se *B* 93 qua *B* 95 barta *O* 97 inuitata *O* naufragii *BOv*
 forcies *B* 98 nauitis *coni. Zechmeister*, nauis *BO*, nauis et *v* 99 foris
 silebat *scripsi*, fori solebat *B*, foris olebat *O*, foris sedebat *v* 101 pro-
 cела fregerat *O*, procellas regerat *B* 102 forcior uetustas *B*

- clauante ferro firma ligni robora
 aeuo terente soluerat.
 105 caelum serenit enitebat nubibus,
 astris renidebat mare.
 uerum quid illis laeta uentorum simul
 pelagique praestabat quies,
 quos deserebat in profundo marmoris
 110 uectura dilapsae ratis?
 bibit unda nauem, nauis undam conbibit,
 sorbentur et sorbent aquae.
 inebriati nauitae potu salis
 tristi necantur crapula.
 115 ridebat aliis mitis unda nauibus,
 uni(que) saeuibat rati.
 sed in periculo plurimorum cernere est
 caelestis actum examinis.
 commune cunctos una quos nauis uehit
 120 periculum mortis manet;
 et ecce uariis diuiduntur casibus,
 ad mortem et ad uitam dati.
 quod ne putetur forte permixte bonis
 simul tributum uel malis,
 125 constat perisse Christianum neminem
 et interisse perfidos.
 namque aut maligno corde Iudaeus perit
 reus aut superbi schismatis.
 quemcumque Christi recta signauit fides,
 130 hunc uita cognouit suum.
 tamen fuerunt Christianis additi
 necdum hoc sacrati nomine,
 quos de profundo iuncta seruauit fuga,

103 clauante *Bv*, clauente *O*, labante *fort.* robura *O* 104 te-
 rente *v*, terrente *B*, torrente *O* 105 serenum sine nitebat nubibus *fort.*
 enittebat *B* nubibus *BOv*, uultibus *Rosic.* 106 remidebat *O*¹ 107 ue-
 rumq quid *O* 116 unique *v*, uni *BO* 117 periculo *B* 118 exanimis *B*
 123 permixte *O*, promixte *a B*, permixtim *v* 126 interris se perfidos *O*
 128 schismates *O*, crismates *B* 131 fuerunt *B*, fueñ *O*, fuere *v*

- quia Christianis haeserant.
 135 nam cum infideli plebe nauigantium
 nullus fidelis mersus est,
 ut clara magni ueritas mysterii.
 ostendit in paucis deus,
 quod fine mundi diuidendis gentibus
 140 discrimen in cunctis erit,
 cum praenotatos ora uexillo crucis
 transibit ultor angelus.
 sic naue in illa nemo morti traditus,
 qui ueritate praeditus.
 145 uixere iuncti Christianis inpii
 uincente noctem lumine.
 nam Christianos adgregare mortuis
 mors cassa uirtutis fuit,
 quia fronte signum Christianis emicat,
 150 quo mors subacta conruit.
 nauarchus ipse, perditae princeps ratis,
 pereuntibus primus fuit.
 namque ante pelago quam periret naufragus,
 iam mente naufragauerat,
 155 bis mersus ille, quem carina fluctibus
 demersit, error inferis.
 potuisset ille <se> periculo abrumpere,
 sed debitum morti caput
 captiua dignis mens auari uinculis
 160 adstrinxit in finem ligans.
 nam ne superstes nauis et mercis foret,
 necem saluti praetulit.
 Martinianum iam supremo stamine

141] (Apoc. 7, 2. 3).

137 ut] fit *coni.* Zechmeister 139 finem *O* 145 iuncti *v*, cunctis *BO*
 146 uincentem *B* 147 christianus *B* 148 uirtute cassa mors *v*
 149 christianis *B s. l. m. 3 et v, om. O*, baptizatis *fort.* 150 moris *O*
 157 se *v, om. BO* periculo *B* 158 se *B* capit *O* 159 diris *coni.*
 Zechmeister 163 suppremo *B*

- mergentibus mixtum uiris
 165 tumultuantis excitat turbae sonus
 somnoque mortis excitat.
 qui tunc remoto fessus in prorae sinu et
 securus innocentia,
 Ionas ut olim uentre nauis abditus,
 170 somnos anhelabat graues.
 sed excitatus luctuosis undique
 pereuntium clamoribus
 pedibusque turbae membra quassus omnia,
 duro cubili prosilit.
 175 plerisque mersis intus in nauis utero
 laterum per oras, qua solent,
 ut uela tollant siue contis subrigant
 nautae expediti currere,
 tabulis adhuc supernatabat extimis
 180 operta nauis gurgite;
 uiam salutis hac uia rimantibus
 Martinianus iungitur
 et agente Christo de globo mortis fugax
 comes fit euadentibus
 185 seseque saltu mittit in cumbam procul,
 quae plurimis portus fuit.
 et paene morti derelictus haeserat
 cum classe mergendus mari,
 nisi Christus illum ceu manu presum sua
 190 rapuisset e mortis laeu.
 sicut recussis fugit olim uestibus
 Ioseph furentem feminam,
 sic hic relictis omnibus nudus fuga
 euasit infidam ratem.

191] (Gen. 39, 12).

165 tumultantis *B* excitet *O* 171 luctuosis *ed. Schot. in mg.*, fluctuo-
 sis *BOv* 174 duro *v*, dura *BO*, duro a *coni. Zechmeister* 187 pene *B*
 189 presum *v*, prehensum *BO* suo *O* 191 olim fuit *B* 193 fugare *B*
 194 iussit *B*

- 195 et sicut olim iussa Ionan obuio
 exceptit ore belua
 et hiulca late lubricum per guttura
 transmisit in uentrem suum,
 incolume corpus dente suspensio uorans
 200 et quem uorabat non edens:
 sic hunc <ab> alta naue in undas cernuum
 suscepit occurrens scapha
 tutoque uexit fida per noctem sinu,
 donec referret portui.
 205 sed mentione magni uatis edita,
 in quo pii mysterii
 imago mortem triduanis funeris
 reduci salute praetulit,
 paucis reflexo carminis uestigio
 210 recurrere ad Ionan libet.
 commenta domini mira; mersus aequore
 intactus undis fluctuat.
 uiuit uoratus, quique glutiuit manet
 uiuente ieiunus cibo,
 215 et praeda cum sit, esca non est beluae
 domoque uentris utitur.
 o digna sancto claustra fugitiuo dei!
 capitur mari, quo fugerat,
 altumque uastae missus in uentrem ferae
 220 uiuo tenetur carcere.
 de naue <iactus> perit et undis nauigat,
 exul soli, hospes sali;
 spatiaturo antro beluini corporis
 captius et liber reus.

195] (Ion. 2, 1). 207] (Matth. 12, 40). 211] (Ion. 2, 2). 218 sqq.]
 (Ion. 1 et 2).

195 Ionam *v* obuia *B* 197 guttura *B* 199 dentes *B* 201 ab
Rosw., *om.* *BOv* 203 tutoque *coni.* *Gronouius*, totoque *BOv* 207 ima-
 ginem mors *coni.* *Zechmeister* 210 ionã *B* 211 cõnta *B* 214 cybo *O*
 221 iactus *v*, *om.* *BO* 222 soli et *v* 224 liber *om.* *B*

- 225 nam liber undis, intra mare <et> exter maris,
 natat in natante belua,
 claususque quam<quam> corpore exit ad deum
 uolans propheta spiritu.
 corpus tenetur corpore, at mentis fugam
- 230 terrena uincla non tenent.
 inclusus aluo carcerem rumpit prece
 auresque pertingit dei;
 orationi liber et uinctus fugae
 fide sua sese arguit.
- 235 nam qui putarat per mare euadi deum
 et naue celari deo,
 nunc iste et intra beluam mersam mari
 adesse credat arbitrum.
 iam me referre flexilis uerbi pedem
- 240 oportet ad Ionan meum,
 quem more coeti cumba suscepit capax
 uteroque conclusum suo
 uexit trementem frigore et formidine
 saluumque terrae reddidit.
- 245 mirum renarrat se per illud temporis,
 cum puppe praeceps ardua
 saliens in illam decidisset nauculam
 eoque uenisset loci,
 quo cumba multam duxerat rimis aquam
- 250 olente sentinae lacu,
 statim fouente frigidus artus deo
 quiete sopitum sacra
 nudumque et udum, fugere quae somnus solet,
 dormisse lecto mollius,
- 255 spatioque toto, quo relatus litori est,
 somno fuisse deditum,

225 et *ed. Schot.*, om. *BOv* 227 quamquam *v*, quam *BO* 229 ad *B*
 fugam *Rosw.*, fuga *BOv* 235 euadit *B* 238 credit *coni Zechmeister*
 239 redem *B* 240 ionã *B* 241 ceti *B* 245 semper *B* 247 nauiculam *B*
 249 remis *B* 253 quem *fort.* 254 dormire *O* mollius *v*,
 mollibus *BO* 255 que *B* littori *B*

- nec aqua excitatum qua madebat nec gelu,
 quod nuditate traxerat;
 licet esset anni tempus autumnus tepens,
 260 sed naufragis hiems erat,
 quos perditorum dura damna tegminum
 gelidusque quassabat tremor.
 aliud stupendum, quo fidelem gratiam
 Martiniani colligas,
 265 dilecte frater, accipe et lauda deum
 sanctumque fratrem amplectere:
 ut adlabentem portui sensit ratem
 stridente harena litoris,
 abeunte somno fit sui tandem memor
 270 recipitque sese, expergitur
 et adiacentes pectori tangit suo
 epistolas apostoli.
 hunc in pauore codicem sed nesciens
 rebus relictis sumpserat,
 275 uel ille codex spiritu uiuens sacro
 non sentienti adhaeserat.
 metire, quaeso, quis nisi Christus suo
 dedit hunc ministro praesulem?
 testatur iste cogitatum nec sibi
 280 illo pericli tempore,
 ut implicatam sarcinis membranulam
 meminisset illinc tollere.
 quod si subisset in metu mentem suam,
 non et uacasset quaerere.
 285 sed in suarum litterarum corpore
 Paulus magister adfuit
 amansque puro corde lectorem sui

259 esset anni tempus *v*, annus tempus esset *BO* autumnus *B*
 260 hiemps *BO* 261 damnate geminum *B* 264 colligas *v*, collegas *BO*
 267 ut *Rosw.*, et *BOv* 270 sese] se *B* expergit' *B*, expergitus *v*
 271 adiecentes *O* 274 relectis *O* 279 ille *B* cogitatum nec *coni.*
Zechmeister, nec (ne *O*) cogitatum (cogittatum *B*) *BOv* 280 periclitē
 porti *B* 281 membra nulla *B*

- de mortis abduxit manu;
 iterum eximendos e maris fundo uiros
 290 largitus est Paulo deus.
 quae quondam in ipso nauigante apostolo
 fuit potestas gratiae,
 haec nunc per eius suffragata litteras
 Martiniano et ceteris,
 295 qui Christianis tunc eohaeserunt fuga,
 discrimen a discrimine
 tutum parauit, ut fideles impiis
 discriminarat naufragos.
 ergo ut biremis adplicata litori
 300 exposuit umentes uiros,
 uitam tenentes et requirentes simul,
 opem saluti flagitant,
 ne saeuiori fluctibus terrae dati
 algu perirent et fame.
 305 sed propter inde posita Gallorum solo
 Massilia Graium filia,
 alumna sanetae ciuitas ecclesiae,
 pandebat humanos sinus.
 urbem hanc petentes naufragi casum indicant,
 310 ali tegique postulant.
 Martinianum suseipit fraternitas
 teetoque apricat et eibo.
 sed copiosa caritate pauperes
 stipem pusillam commodant.
 315 exigua largus pensat affectus data,
 orando ditant hospitem
 et spiritali diuitem uiatico

288 martis *B* 289 eximendo se *B* uiros *O*¹ 291 in ipso *om. B*
 296 discrimina (a *om.*) *B* 297 fideles *Rosw.*, fidelis *BOv* 298 dis-
 criminaret naufragos *B* 299 littori *BO* 300 tumentes *B* 303 saeuiori *v*,
 seuiore *BO* terrae *v*, terra *BO* 304 alga *B* 305 se *B* inde] de *B*
 306 gradum *O* 309 petentes] suum *add. BO* naufragi *B*, naufragii *Ov*
 315 largus *Rosw.*, largos *BOv*, largo *coni. Lebrun* pensat *Rosw.*, pen-
 sant *Bv*, pensa *O* affectos *B*, affectu *coni. Lebrun* 317 spiritali *B*

- cum pace dimittunt sua.
 tamen iste caligis uilibus donatus est,
 320 ne nautico erraret pede,
 qui maluisset confoueri excalcus
 quam calciari frigidus.
 sed ire terra quamlibet passus mare
 nudi pudore respuit,
 325 reputans et illud, ne putaretur lucri
 amore nudum fingere,
 si ueste Teucer pannea peruaderet
 castella uicos oppida,
 quali uagari per mare et terras solent
 330 auara mendicabula,
 qui deierando monachos se uel naufragos
 nomen casumque uenditant.
 uerum iste noster Christianus quamlibet
 et naufragus uere foret,
 335 similis putari praecauens fallentibus
 aliosque se falli negans,
 non uult uiator esse, ne nomen nouum
 adquirat inpostor sibi,
 mauultque uitae ferre iactum nauigans
 340 quam frontis aestum inambulans.
 panno ergo sordens, calciamento nitens,
 fluitare rursus eligit
 repetitque portum et terreae tuto uiae
 praeuertit intutum maris,

319 tamen iste caligis uilibus *scripsi*, caligis tamen iste uilibus *Ov*, caligis tamen uilibus iste *B* 320 naufrago *fort.* (*cf. us.* 387) 321 excalcus *B*, exaltius *O* 327 eucer *B* 329 quali *scripsi*, qualia *BOv*, quales *coni. Zechmeister* 330 medicabula *O* 332 casusque *B* 333 nostri *B* 336 aliosque *Col. in mg.*, aliisque *Ov*, alique *B* se *scripsi*, de se *BOv*, *om. Col. in mg.* negans *BOv*, non uolens *Col. in mg.* 337 uiator esse ne *coni. Zechmeister*, uiatoris sine *BO*, uiatoris sine re *v* 339 mauult quae *O* fere *O* 340 fontis *B* fronte quaestum *coni. Zechmeister* 342 fluciare *B* eligit *v*, elegit *BO* 343 portū *BOv*, portus *Lebrun* terreae *scripsi*, terrae *BOv*

- 345 ut naue tectus usque uoti litora
 uelut expeditus nauita
 de nuditatis nauticae consortio
 nudi pudorem euaderet.
 fauens fideli rex deus constantiae
 350 prosequitur audacem fidem
 uicesque mutans dura succedentibus
 aduersa pensat prosperis
 solidoque nauem paginatam robore
 ad peruehendum praeparat;
 355 pacem procellis inperat, nubes fugat
 cursumque in aura dirigit,
 tali quiete temperans caelum et mare,
 ne pace cursus haereat,
 periculosa nec ratem flatu graui
 360 perurgeat uelocitas.
 sic iste Christo blandiente molliter
 emensus asperum mare
 longinquiorem portum ab urbe adlabitur,
 cui Centum Cellas nomen est,
 365 abinde nauis promouenda longius
 intraret ut portum phari.
 uix iste credens se potitum litore
 telluris optatae sibi,
 nauis relicta laetus insultat solum
 370 Romamque festinat pedes;
 illic amica tecta fratrum ciuium
 optatus hospes inuenit
 respirat animo, conquiescit corpore,
 dat accipitque gaudia,
 375 patriam fruentes inuicem reddunt sibi,
 deo fatentur gratias.

345 littora *B* 346 uelud *B* 347 de nuditatis *v*, denudatis *BO*
 nautice *O*, nauitice *B* 358 ereat *B* 362 et menso *O* 364 Centum-
 cellis *v* 365 abinde nauis *scripsi*, ad (ac *v*) inde nauis *BOv* promo-
 uendus *v* 366 fari *BO* 367 littorem *B* 368 obtate *B* 372 obta-
 tus *B* 375 patriã *BO*, patria *v* 376 fauentur *B*

- Martinianus maesta gaudens indicat,
 tolerata narrans fratribus.
 lacrimas in ipsis gratulationibus
 380 miscent profuso pectore.
 Theridius aberat inde tunc mecum meus
 uir, munus a Christo mihi,
 uir pacis et uir legis et uir gratiae,
 requies uoluptas mens mea;
 385 huius cohospes mente Paulinus pia
 in urbe seruabat domum.
 Martinianum hic ueste nudat naufraga
 et ueste coperit sua
 donumque tunicae, qua sodalem ornauerat,
 390 geminat cucullae munere.
 largitor ipse tunc uicissim ut naufragus
 in ueste mansit unica.
 post haec et ad nos pergere inceptat uiam,
 qua sternit aggerem silex,
 395 cui munitor Appius nomen dedit.
 terit terentem tramitem;
 qui ueste trita nauigator uenerat
 pedes uiator et terit.
 sed ne uel ista penitus immunis uia
 400 solitis uacaret casibus,
 inpune pigram non tulit sententiam,
 qua tendere ingressum piget.
 ab urbe Capua, quae loco sedis meae
 bis dena distat milia,
 405 nactus uacantem sarcina mulum, ut solent
 iumenta reuocari domum,

378 tollerata *BO* 380 miscent profuso *scripsi*, miscentur fuso *BO*,
 miscent refuso *v* 388 cooperit *v*, conpiti *O*, conpiti *B* 389 quae *O*
 392 tunica *B* 393 inceptam uiam *O* 395 cuique censor Appius *aut*
 munitor Appius cui *fort.* arpius *B* 396 terentem *O* 398 et terit
scripsi, extergit *BO*, exterit *v* 400 uocaret *O* 402 ingressum *scri-*
psi, ingressu *Av*, ingressus *B* piger *BOv*; *em. Rosw.* 404 destat *B*
 405 multum *B*

- paruo per iter breue aere conductum sedet;
 medioque mox spatio uiae
 muli pauore sessor excussus procul
 410 uectore subducto cadit.
 in ora lapsus ora non laedit sua,
 in saxa fusus et rubos,
 nec sente uultum nec lapide artus contudit,
 Felicis exceptus manu;
 415 qui iam propinquantem aedibus fratrem suis
 non passus occurso mali
 suis periculum in finibus capessere
 hostem remouit inuidum,
 et hunc fidelis conpotem uoti suis
 420 confessor induxit locis
 nostrisque iuxta sedibus gratum intulit
 Felix patronus hospitem.
 patriam hic rogatus indicat, casus refert,
 de te beata nuntiat.
 425 referensque paucos de tuis scriptis logos,
 quasi labra melle asperserit,
 sic de fauorum mihi tuorum guttulis
 dulcissimum gustum offerens,
 magis coegit quas auenti non dabat
 430 desiderari litteras;
 sed cum ipse causa litterarum uenerit,
 et litteras uidi tuas,
 non atramento calami sed mentis stilo
 in fratre praescriptas bono.
 435 ignotus ante mox ut esse cognitus
 coepit, fit et carissimus.
 ab intus eius emicabat gratia
 sermone mentis nuntio.

407 per iter breue aere *scripsi*, breue per iter (pariter *B*) aere *BOv*
 408 medio quae *O* 413 contulit *B* 416 occurso *B* 419 uotis *B*
 425 locos *coni. Zechmeister* 426 labra *v*, libra *BO* 427 guttulis *B*
 429 auenti *Rosw.*, habenti *BOv* 432 uidit *B*

- bonus, inquit, omnis de bono profert bona,
 440 et arborem fructu uides;
 sic iste uerbo suauis et castus fide
 et fronte honesta lucidus,
 dulci benignae caritatis flumine
 in nostra fluxit uiscera.
 445 super haec amicum merito se iactans tuum,
 quo plus amaretur, dabat.
 nec enim ulla nocti et lumini concordia est,
 lupus nec agno congruit.
 hinc et propheta, sicut, inquit, alites
 450 pares in unum conuolant,
 sic semper apta qualitate moribus
 iustitia concurrat bonis.
 Martinianum sic tibi longe parem
 germana mens contexuit,
 455 speculumque mentis et fidei instar tuae
 est talium dilectio.
 benedictus auctor fonsque sanctorum deus
 non stulta iam tantum neque
 infirma mundi defluentis eligit,
 460 ut alta mundi destruat;
 sed, ut ipse dixit, cuncta iam sursum trahens
 et alta mundi uindicat.
 quoniam ipse fecit et pusillum et maximum,
 utrosque iungit gratia,
 465 et quos creator opere in uno condidit,
 hos recreat uno munere.
 communis omnes clausit infidelitas,
 mediatur ut cunctis fides,

447] (I Ecli. 13, 21; II Cor. 4, 14). 449] Ecli. 27, 10. 458] (I Cor.
 1, 27). 461] Ioh. 12, 32.

439 inquit *ut solet B* 447 nulla *B* 450 conuolant *O* 451 apta
om. B 454 contexat *B* 456 alium *O* 459 elegit *B* 467 omnis *B*
 in fide deus *coni. Zechmeister* 468 mediatur *O*, mediator *B*, medeatar *r*
 mediatur et *coni. Zechmeister*

- ut fiat omnis subditus mundus deo
 470 omnisque lingua et dignitas
 super omne Iesum nomen unum in gloria
 regnare fateatur patris.
 huic iam et potentes saeculi curuant genu
 deduntque ceruices deo,
 475 regemque Christum confitentur principes
 et sceptrā submittunt cruci.
 coeunt in unum purpurae et panni gregem
 pastore concordēs deo.
 commune regnum, sanguis unus omnibus,
 480 summis et imis, Christus est,
 qui te decorum gloriosis saeculi,
 honore litteris domo,
 ditauit humili corde, ut aeternam tibi
 conferret altitudinem
 485 et ut coheres diuitum caeli <fores>,
 istic amator pauperum.
 beatus es nunc mente pauper <sed> spei
 diues, qua gaudent pauperes,
 qui defraudati lubricis mundi bonis,
 490 caeli fruuntur gaudiis.
 hos inter alto in Abrahae patris sinu
 secretum ab igne diuitum et
 refrigerantem roribus uitae locum
 deus uiuorum praeparat.
 495 insigne tantae iam spei certum tibi
 magno coruscat pignore,
 plantata domino in atriis Hierusales
 tui propage germinis.

471] (Phil. 2, 9).

473 hīc B 475 confitemur B 482 horrore B 485 caeli fores
coni. Zechmeister, caeli O, celi B, coeli esses v, caelestium Col. in mg.
 486 istic BOv, esses Col. in mg. 487 sed v, om. BO spes B 489 de-
 fraudati B 496 choruscat B pēctore (corr. m. 2) O 497 iherusalem B
 498 propage scripsi, propago BOv

- namque ut fideli te patri conponeret,
 500 a te poposcit filium,
 in semine Isac semen adscribens tuum
 ipsumque ut Isac expetens.
 quem tu Abramiae caritatis aemulus
 uiuam dedisti uictimam
 505 deoque tradens iam peremisti tibi,
 ut saluum haberes firmitus.
 nunc iste uobis exter et uester manet,
 terrestris exsors saeculi.
 de matris aluo promptus, antequam patrem
 510 matremque cognosset suam
 bonumue saperet aut malum discerneret,
 beatus elegit bonum.
 et nunc in aula paruulus ludit dei
 et ore lactanti canit:
 515 de uentre matris et die prima mihi
 tu, Christe, protector meus.
 audistis et uos, quod beatis dicitur:
 potens erit semen tuum.
 habes et illud: uentris a fructu tui
 520 in sedibus ponam meis.
 qui sermo Dauid quamlibet Christum sonet,
 in Christo et illis concinit,
 qui Christiani corporis collegio
 in sede ponentur dei.
 525 uobis et Annae sternitur consortium
 infantis exemplo sacri.
 Samuel et iste creuit in templo dei,
 nunc agnus et pastor dehinc.
 contextat illi sedulae matris manus

515] (Ps. 70, 6). 518] Ps. 111, 2. 519] Ps. 131, 11.

499 patre *B* 500 a te *Rosw.*, Et a te *B*, aetate *Ov* poposcet *B*
 501 seminis ac semen *BO*; *em. v* 503 abramiae *Ov*, abramie *B*, Abra-
 maeae *Rosw.* 508 terrestris *B* 510 cognosset *Col.*, cognouisset *BOv*
 514 lactenti *v* 526 sacro *O* 527 samuhel *O* 529 contextat *B*

- 530 ephod staturae congruum,
quem spiritalis in dei uerbo sacris
doctrina texat licis.
sitque in superna ueste reginae aureis
intextus ipse fimbriis,
- 535 sanctumque Christo Nazarenus uerticem
pastis adornet crinibus,
animaequae pulchrum crine uirtutis caput
armetur operosa fide.
nec huius unquam desecans nouacula
540 ascendat in damnum comae.
et ut ille Samsō uir capillorum potens,
uirtute crinitus sacra,
sternat leonem strangulatum fortibus
orationum brachiis
- 545 dulcemque fructum nobilis uictoriae
decerptat ore mortui.
sed ab hoc triumpho caueat exemplo sibi
aliena adire foedera.
allophyla mulier est mihi lex carnea
- 550 blandis dolosa retibus.
si lege mentis ista sit lex fortior,
in iura peccati trahet;
malesuada uerbis fraudis arte dulcibus
animum uirilem effeminat;
- 555 excaecat oculos mentis et radit caput,
spolians et exarmans fidem.
hac parte Samsō nolo sit noster puer,

530 ephot *v*, efoth *B*, eufot *O* statuere *B* 531 quem *Rosw.*, quam
BOv uerbo dei *B* 535 nazaraeus *Bv* 536 passis *v* adornat *B*
537 pulchrum *B* caput *B* 541 samson *B* 542 sacra *v*, sacrae *O*,
diuine *B* 546 decerptat *B* 547 ab hoc triumpho caueat exemplo sibi
Col. in mg., ab hoc exemplo triumpho caueat uir *O*, ab hoc exemplo trium-
pho caueat exemplo uir *B*, hoc ab exemplo monitus caueat sibi *v*, ab hoc
triumpho caueat exemplo illius *coni. Zechmeister* 548 adire *v*, dire *BO*
549 allophila *B* mihi allophyla mulier est *Zechmeister* 551 forcior lex *B*
554 uirilem *v*, uirile *BO* 556 spolians *v*, expolians *BO* 557 sampson *O*

- ne misceatur copulae,
 quam consequatur protinus captiuitas
 560 infirmitas et caecitas,
 licet ille fortis postea receperit
 robur recretis crinibus
 manumque ductus de mola ad ludibrium
 hostilis exultantiae
 565 in caecitate corporis mente intuens
 uocarit ultorem deum.
 et restituto mox capillis robore
 prostravit hostilem domum;
 cuius columnas fortior saxi manus
 570 ut clausit amplexu graui,
 conlapsa fulcris tecta subductis humo
 cecidere in ipsum; sed tamen
 et morte (in) ipsa praepotens heros dei
 hostes ruinae miscuit
 575 et gloriosa morte pensauit sibi
 uitae subactae dedecus.
 qui seruus hoste gloriante uixerat,
 hoste obruto uictor cadit
 et plura moriens interemit milia,
 580 quam uiuus interfecerat.
 imitetur istam filius noster uolo
 sic morte mortem, ut permanens
 in carne carnem uincat et uiuat deo,
 peccata carnis opprimens.
 585 sed nolo carnis gaudiis ut noxiae
 dolis subactus feminae
 addicat animum, postea fiat hostium,

559 captiuitas infirmitas *v*, infirmitas captiuitas *BO* 561 receperit *O*
 562 robore cretis *B* 568 prostravit coniungens cum superioribus *Sacch.*
 573 in *Rosw.*, om. *BOv* 575 tibi *O* 576 subducte *B* 577 hoste
Rosw., hostis *BOv* hostis glorientis *coni. Zechmeister* 579 plura *v*,
 plurima *BO* 582 si *B* 583 carne carnem ex morte mortem *corr. B m. 2*
 584 oprimens *B* 585 solo *O* 587 postea] et praeda *coni. Ducaeus*,
 post et *uel* posthac *fort.*

- uirtute nudus gratiae.
 Samuel in ista parte sit, qua iugiter
 590 sanctus neque accisus comam
 per tota uitæ tempora inrupto sacrum
 pertexat aeuum stamine
 et inchoatam seruitute infantiam
 usque ad senectam pensitet.
 595 occidat Amalech et pie saeuus deo
 peccata carnis immolet,
 quibus peremptis interierit zabulus,
 inuisus aeternum deo.
 Saül in hoc deficiat et regnet Dauid;
 600 pusillus altum destruat,
 ut non sit altus spiritu superbiae
 nec liuidus zeli malo,
 sed corde in humili celsa uirtutum gerens
 ascendat in regni thronum,
 605 et illa Samsø gesta, quae priora sunt,
 sequatur, ut restes nouas
 ceu fila rumpat, nec fidem prodat suam,
 ne perdat ignauus comam.
 ciinitus operum uiribus caelestium,
 610 praetenta rumpet uincula,
 palos refiget, mille prosternet uiros
 una subactos dextera,
 quia nostra uirtus et caput Christus deus,
 qui dextera et uirtus dei est;
 615 eius potentes mille serpentem dolis
 nos adpetentem uincimus.
 sit fortis anima mortificans asinum suum,

589 Samul *O Col. in mg.* 593 seruitutem infantia *coni. Zechmeister*
 595 amalec *BO* 597 interierit *scripsi*, interit *BOv*, interit quoque *Col.*
 599 regne *O* 603 corde in humili *scripsi*, humili cordis *BO*, humile
 cordis *v*, humili corde *Col.* 604 ascendit *B* tronum *B* 605 sampso
O, samson *v* 611 refiget *Rosw.*, refiget et *BOv* 614 dextera *B* dei
 et uirtus *B* 615 eius potentis *BO*, uirtute cuius *v*, ui eius potentes *coni.*
Zechmeister milem *O* 617 si *O*

- pigri iumentum corporis.
 decoctus umor sobriis laboribus
 620 pallore vultum liuidet,
 et tribulata carne uictrix castitas
 consumat ignes criminum.
 exterior etenim noster ut corrumpitur
 terente continentia,
 625 tunc innouatur qui intus est uicti potens
 infirmitate corporis.
 tunc mille a latere, dena <a> dextris milia
 arente maxilla cadent,
 si mala nostra salua fiat otio,
 630 quae est usu edendi mobilis,
 quia succulenti corporis licentia
 retunditur ieiuniis.
 et tunc triumphus fonsque nobis nascitur
 in arefactis ossibus.
 635 maxilla telum proelianti quae dedit
 dat aestuanti poculum
 ieiuna suci carnis ossa mortuae
 sancto rigante spiritu.
 sed quae ante sanctis in figuram gesta sunt,
 640 nobis in actum scripta sunt,
 ut quod parentes gestitarunt corpore
 nos actitemus spiritu.
 fluxere uetera, cuncta facta sunt noua,
 uacuauit umbram ueritas.
 645 adest salutis iam dies, hiems abit

625] (II Cor. 4, 16. 12, 10). 627] (Ps. 90, 7). 639] (I Cor. 10, 11).
 643] (Apoc. 21, 4. 5). 645] (Cant. 2, 11).

619 humor *B* 622 igne *v* 624 terrente *O* 625 uincti *B* 626 cor-
 poñ *B* 627 a latere] altare *O* a *v*, om. *BO* 629 salua fiat otio *v*,
 fiat ocia salua *B*, fiat otio salua *O* 633 nunc *O* 635 telum praelianti
 quae *Col.*, telum quae (que *B*) proelianti *BOv* 639 figura *B* 641 ge-
 starunt *O* 642 actitemus *O* 645 hiemps *BO*

et terra uernat floribus.
 audita iam uox turturis tempus canit
 incisionis adfore.
 epulemur ergo uetere fermento sine
 650 in ueritatis azymis,
 quia Pascha nostrum Christus immolatus est
 intraque nos regnum dei est.
 quare uetustis absoluti legibus
 iam non in umbra degimus,
 655 quos nube legis et statutorum iugo
 quasi comarum sarcina
 Christus leuauit ipse, filius dei,
 factus redemptis in caput.
 quo capite liberi super taetrum caput
 660 dracone uicto incedimus.
 illos decebat impedimentum comae
 umbraculumque uerticis,
 quibus tegebat corda uelamen sacra
 obnubilans mysteria.
 665 at nos remoto litterae uelamine
 in luce corporis sui
 enubilatam ueritatem cernimus,
 faciem reuelati fide.
 puer ergo noster legis atque gratiae
 670 alumnus ex utroque sit
 in spiritalem comparatus gloriam,
 ut uetera promat et noua.
 fortis pudicis actibus crines agat
 ferrumque damni nesciat,
 675 ut a machaera noxiorum dogmatum

649] (I Cor. 5, 8). 660] (Ps. 90, 13).

647 canit *v*, cantu *BO* 648 adforet *B* 649 siue *B* 650 azimis
BO 651 est immolatus *B* 656 comarum sarcinam *Ov*, sarcinarum
 comam *B* 657 filius dei *scripsi*, ille deus *BO*, deus ille suis *v*, deus
 ille et suis *Col*. 659 tretrum *B* 665 ad *O* 672 ueteri *Rosw*.
 674 ferrique damnum *coni. Ducaeus* 675 machera *O* docmatum *B*

- conseruet intactam fidem.
 sed rursus idem et euangelico desuper
 mentem relectus lumine,
 ponat capillos oneris et uelaminis
 680 seruus fidei et liber fide.
 hunc lacte primo per prophetarum ubera
 lex paedagoga nutriat,
 hunc angelorum pane dulcis gratia
 et melle de petra cibet.
 685 inebrietur sobriante poculo
 de fonte sancti spiritus.
 et ipse tu mox copulatus filiis
 ut palma florescas deo.
 et ecce coniux in iugo Christi tua
 690 ut uitis exundat bona,
 domi deoque costa fortis haec tibi
 lateribus in domus tuae,
 curas mariti sustinens, curans fidem,
 sancti corona coniugis,
 695 in castitate liberos enutrens
 uitam nouellantes deo.
 hunc namque uestra uite fusum palmitem
 sic credo firmandum deo,
 radicis ipse ramus ut radix suae
 700 secum suam stirpem trahat.
 ut ille quondam prouidentia dei
 distractus in seruum puer
 ad arua frugum missus est, ut et patrem
 praeiret et fratres suos,
 705 qui mox per orbem consecutura fame
 patris altor et fratrum foret,

684] (Ps. 80, 17). 690] (Ps. 127, 3).

677 euangelico *B* 689 in iugo *om. B* 690 haundat *B* 691 do-
 mui *v* iusta *B* 693 maritis *O* 697 hunc namque *v*, namque hunc
 a *BO*, namque hunc *coni. Zechmeister* 702 distractus in *v*, distractum
 (in *om.*) *BO* pater *O* 703 et *om. B*

- sic iste forsitam in sacram panis domum
 uos antecessit filius,
 ut et parentes pascat et fratres suos
 710 in istius mundi fame,
 ubi terra tribulos parere nobis largior
 eget bonorum frugibus.
 et hic spadoni uenditus dici potest,
 quia castitatis seruus est,
 715 et qui in Seueri ius manumque est traditus
 spadonis ob regnum dei,
 quo nutriente roboratus in fidem
 et castitatem masculam,
 inretientis saeculi pompam inlicem
 720 ut inpudentem feminam
 casto superbus respuet fastidio
 nudaque uitabit fuga
 et anteuertet gaudiis letalibus
 poenas salutare pati.
 725 ut ille quondam, sic modo iste carcerem
 pro castitate perferat,
 ut a iuuenta singulariter sedens
 tacitaque seclusus domo
 amet quietae tecta solitudinis,
 730 spinis et aures sepiat.
 domibus ciborum praeferat luctus domum,
 ut gaudium fletu serat
 seseque duris sponte nectat legibus,
 culpaē ut resoluat uinculis
 735 patientiaeque compedem imponat sibi,
 nec sede nec sensu uagus.

707 forsitam *BO*, forsam *v* 710 fame *Rosw.*, famem *BOv* 714 quia
BOv, qui *Rosw.* 715 uis *O* traditus est *B* 718 castitatem *coni.*
Zechmeister, caritatem *BOv* 719 inretientis *O*, inricientis *B* 721 re-
 spuit *BOv*; *em. Zechmeister* respuit superbus *B* 722 uitauit *BOv*; *em.*
Zechmeister 723 anteuertet *Ov*, antefert et *B*, anteuertit *Lebrun* lae-
 talibus *O* 729 quieto *O* 733 sedque *O* 734 uinculis *B* 735 cam-
 penē *B* 736 sede *cx* de se *O*

- et tunc ab humili celsa promerebitur,
 quia qui superbos deprimit
 humiles inaltat dansque paruis gratiam
 740 resistit adrogantibus.
 sic ille Ioseph ante paruus factus est,
 ut magnus esset, et nisi
 seruus fuisset, non fuisset in sui
 tellure seruitii potens.
 745 ubi sustinuerat seruitutem et carcerem,
 ibi regnum opesque nactus est,
 et sustinendo iniquitatis uincula
 iustitia cepit praemia.
 sit et hic probatus corporis custos sui,
 750 ut claustra teneat carceris.
 si uitia carnis strinxerit Christi metu,
 quasi uinculatis praeerit,
 aliisque mundi carcere inclusis adhuc
 et adligatis saeculo,
 755 ut liber ipse iamque commissus sibi
 magister et custos erit.
 namque ille iure qui suam seruauerit
 aliorum habet custodiam,
 non ut tenebris permanere carceris
 760 seu liberos uinctos uelit,
 sed ut receptos doceat exemplo suo
 mundi catenis exui.
 et facile propriis absolutus uinculis
 solui docebit crimine,
 765 bonusque mentis uir gubernator suae
 et ecclesiae nauem reget.
 nam quomodo ille praesidebit proximis
 praeesse qui nescit sibi?

738 quia qua *B* 747 et *scripsi*, sed *BOv* 748 iusticia *B*, iustitiae *Ov* caepit *O* 753 carceri *v*, carceris *BO* 757 suam *Rosiv.*, sua *BOv*, sui *fort.* seruauerint *B* 760 seu] sed *v* liberos *v*, libero *BO* 761 receptus *B* 763 uinculis *om.* *O* 766 ecclesiae *BOv*

- sed sermo lapsus decucurrit longius,
 770 reuertar ad Ioseph, meum.
 castus beatae flore uernet gratiae
 ut paradisi lilium
 et corde puro caelitis prudentiae
 potum pudicus hauriat;
 775 responsa dubiis exerat mortalibus
 arcanus interpretis dei
 et emicante gloria famae bonae
 notescat in regis domo,
 placitusque regi spiritu prudentiae,
 780 sumatur in regni ducem.
 possessionis regiae princeps eat
 praefectus in magna domo,
 stolam sed iste byssinam et torquem aureum
 gerat, apta Christo insignia;
 785 textam supernae gratiae uestem induat,
 stolatus innocentia.
 contexta bysso uestis inruptam fidem
 signat ualenti stamine;
 nam fila byssi fortiora et sparteis
 790 feruntur esse funibus.
 pro torque collo caritatis aureae
 praedulce circumdet iugum,
 quod suaue Christo nec molestum pondere
 adstringit colla, non premit.
 795 haec inter idem dona sumat, regii
 insigne iuris, anulum,

793] (Matth. 11, 30).

773 et *BO*, ut *v* 776 archanus *B* interpretis dī (pres dī *m. 2*) *O*
 777 fame bone *O* 779 rei *B* spiritu *Rosw.*, spiritus *BOv* spiritus
 prudentia *coni. Zechmeister* 781 possessiones *B* 783 stolamque et
 iste *coni. Zechmeister* byssinam *B* 785 textam *v*, extam *BO* superne
 fort. superna gratia *coni. Zechmeister* 787 bisso *B* 788 signat *v*,
 signa *BO* talenti *O* 789 bissi et *B* et *om. B.* 791 castitatis
 aureo *coni. Zechmeister* 796 anulum *v*

- comptusque trino trinitatis munere
 curru uehatur regio.
 regalis etenim currus est Christi caro
 800 corpusque sanctum ecclesia,
 quo uehitur ipse milibus laetantium
 agitator Israel deus.
 imitare Christum; fac bonum, uita malum,
 caeli uitam in terris age.
 805 et ipse te rex ponet in currum suum
 regnique consortem dabit.
 et summa regni iura committet sui
 pandetque thesauros suos.
 sed ante digna largietur pignora,
 810 ut regis insignibus
 ornatus altum regis ascendas thronum
 reseresque regales penus,
 sapientiae monile, gloriae stolam
 fideique gestans anulum.
 815 sed ut ille totam uir per Aegyptum potens
 fuit exter Aegypti solo,
 et iste mundi uiribus potentior
 sit fortis Aegyptum super,
 Aegyptiorum sed peregrinus domo
 820 sic mixtus, ut non mixtus sit,
 distetque sanctum, sede communi licet,
 de gente non sancta genus;
 nam nunc in isto tamquam in Aegypto situs
 sic demoretur saeculo,

801] (Ps. 67, 18). 804] (Ps. 36, 27).

797 trinitatis *v*, trinitas *BO* 802 israhel *O* 804 uiam *B* 805 rex
 ponet *O*, exponet *B* 807 comitetque *B* 811 ornatus *v*, ornatum *BO*
 tronum *B* 812 paenus *O* 813 gloria est stola *B*, gratiae stolam *coni.*
Zechmeister 814 annulum *v* 816 exter *Rosw.*, ex terra *BO*, extero *v*
 819 domo *Rosw.*, homo *BOv* 820 mixtus non *B* 821 destetque *B*
 set e *B* comuni *B* 823 nam nunc *B*, nam tunc *Ov*, tantumque
Rosw.

- 825 alienus ut sit saeculi negotiis
 caelestis urbis incola.
 in carne uiuens uita carnis exulet
 in lege mentis ambulans
 totamque regni crediti terram sibi
 830 peragret in libris sacris.
 et sicut ille uir dei Ioseph pius
 Memphiticos fines obit
 et ampliatis horreis laetas opes
 fecunditatis congerens,
 835 exuberantum diues annorum bonis
 ieiuna pauit tempora:
 sic iste noster in sacratis litteris
 perambulet regnum dei.
 scriptura namque sancto flata spiritu
 840 regni perennis mater est,
 et iste cura spiritali prouidens
 struat ampla mentis horrea,
 ut dilatato larga uitae perpetis
 alimenta condat pectore;
 845 et cum uitali diuitem substantia
 perfecerit terram suam,
 tunc tu, ut fruaris filii potentia,
 tamquam Israel ibis senex
 et introibis laetus accito simul
 850 cognationis agmine.
 pascetque natus in domo regis tuam
 partis senectam panibus,
 ut pullus aquilae dicitur repascere
 cura parentes mutua,
 855 quos uis senectae rursus inplumes facit

827 exulet carnis uia *coni Zechmeister* 831 de *B* deio seph *O*
 832 memphiticos *v*, memsiticos *B*, mens fiticos *O* 840 perhennis *B*
 843 perpetis *v*, perpetes *EO* 847 tu instruaris *B* filii *v*, filii *BO*
 848 istrahel *O* 850 acmine *B* 852 patris *coni. Ducaeus*, fartim *coni.*
Cauchius 854 parentes *v*, parentis *BO*

nidoque pascendos refert,
 donec replumi uestiantur corpore
 pennisque florescant nouis.
 uersi uicissim more naturae nouo
 860 sunt filiis pulli senes.
 at cum ueterno defaecata fecerit
 novos iuuenta praepetes,
 desueta pennarum remigia denuo
 natis magistris inchoant
 865 mixtique pullis conuolant altoribus
 leni per auras inpetu;
 liquidum sereno tractibus lentis iter
 secare sublimi iuuat,
 placideque sudum uentilantes aërem,
 870 ala pares immobili
 dum se sequuntur et uicissim praeceunt,
 serto coronant circulo.
 ultroque regni caelitis mysteria
 mutae loquuntur alites:
 875 sacrum potentis explicant instar crucis
 suspensa pennis corpora;
 uolatus autem circumactus ambitu
 spondet laboris praemium.
 sic iste pullus gratiarum filius,
 880 uestrae salutis praeuius,
 auium per alta commeantum nubila
 sit spiritalis aemulus,
 cornibus et alis arduae fultus crucis
 uolet in coronam gloriae,

859 noue *B* 860 filii *O* 862 nouus *BOv*, noua hos *coni. Zech-*
meister iuuenta *O* 863 pennarum remigia denuo *scripsi*, longo remigia
 pennarum senio *BOv* remigia desuefacta pennarum senes *coni. Zech-*
meister 865 alcioribus *B* 868 secare *v*, secari *BO* 871 se *om. B*
 873 ultroque *scripsi*, utraque *BOv*, utroque *Rosw.* caelestis *Ov*, cele-
 stis *B; em. Cauchius* 874 multa eloquuntur *B* 881 commeantum *Rosw.*,
 commeatum *BOv* 883 alis et cornibus *coni. Zechmeister*

- 885 qui fonte proprio est deriuatus, ut suam
 fons totus in uenam fluat;
 uestrumque proni riuulum sequamini,
 ut flumen e cunctis eat,
 benedicta prolis sanctae radix, ut bonae
 890 rami feraces arboris.
 deo dedistis nutriendum filium,
 et ille sic uobis alit,
 uti uicissim nutriat canos puer,
 senibus magister paruulus,
 895 pietatis admirabili mysterio
 factus parens parentibus.
 deinde cuncti, tota sanctorum cohors,
 ad corpus illud uerticis,
 quo sicut aquilae congregabuntur pii,
 900 et uos uolantes ibitis,
 quod non ualebunt, quos humo tolli uetant
 patrimoniorum pondera.
 cum prima signum suscitandis mortuis
 caelo tuba intonauerit,
 905 hi nunc obesi spiritu superbiae
 et opibus inflati cauis,
 humi manebunt conpediti nec suis
 sese explicabunt uinculis,
 quibus infideles nunc ligantur, ut uolunt,
 910 tunc adtinendi, ne uolent,
 quia sarcinatos et graues rebus suis
 mundi caduci diuites
 portare tenera non ualebunt nubila

885 deriuatus *B* 887 poni *O* 888 flumen e *Schot.*, flumine *BO*,
 fluminibus *v* 889 prolis *B*, prosilis *O*, proles *v* sancte radix *O*, ra-
 dix sancta *B*, sancta radix *v* ut *scripsi*, et *BOv* boni *B* 891 dedi-
 stis *v*, deditis *BO* 893 uti *scripsi*, ut *BOv*, uos ut *Rosw.* canus *Bv*
 894 senes *Schot.* 897 choors *B* 900 uos *om.* *B* 901 humo *v*, umo *O*,
 summo *B* 904 tube *B* insonauerit *B* 905 hi *v*, hii *BO* obsessi *B*
 spiritibus *B* 908 uinculis *Rosw.*, uiciis *B*, uitiis *Ov*, diuitiis *coni.* *Sacch.*
 909 uolant *B*

- ad regis occursum dei;
 915 sed haesitantes in luto faecis suae
 opumque pressos molibus
 meridiano incendio mundi repens
 ruina mortis opprimet.
 ne quaeso dominus talium uirgam deus
 920 admittat in sortem suam,
 neque nos in horum diuitum fructus sinat
 manus iniquas tendere.
 uos ergo, magna cura pectoris mei,
 paramini Christo leues
 925 iamque expediti sarcinis argentibus
 laxate uinculis pedes;
 ut copiosa luce uestiamini,
 estote nudi saeculo,
 ueniens ut huius saeculi princeps nihil
 930 inueniat in uobis suum.
 et uos prementum mole rerum liberos
 et labe puros criminum
 facile adleuantes perferant tenui sinu
 nubes piorum baiulae,
 935 sponsique regis obuiam uectos deus
 fulgore perfundat suo,
 ut sempiternae clara uitae gloria
 mortale uestrum sorbeat,
 et ad supernam restituti imaginem,
 940 erile conformes decus,
 aeuum perenne perpetes ut angeli
 cum rege uiuatis deo.

915 lito *O* 917 Merianę *BO*, a meridiano *v* 918 oprimet *B*
 925 argentibus *scripsi*, agentibus *B*, egentibus *Ov*, urgentibus *Schot*.
 926 uinculis *O* 933 tenui sinu] in *B* 935 sponsique regi *B*,
 sponsoque regi *Gryn.*, sponsoque reginae *v* uectos obuiam regi
Rosw., obuiam uectos deus *v* fulgore deus *B* 939 restitui *B*
 940 herile *Bv* conformet *Rosw.* 941 perhenne *B* finit ad citheri-
 um *B*

XXV.

- Concordes animae casto sociantur amore,
uirgo puer Christi, uirgo puella dei.
Christe deus, pariles duc ad tua frena columbas
et moderare leui subdita colla iugo.
- 5 namque tuum leue, Christe, iugum est, quod prompta
uoluntas
suscipit et facili fert amor obsequio.
inuitis grauis est castae pia sarcina legis,
dulce piis onus est uincere carnis opus.
absit ab <his> thalamis uani lasciua uulgi,
- 10 Inno Cupido Venus, nomina luxuriae.
sancta sacerdotis uenerando pignora pacto
iunguntur; coeant pax pudor et pietas.
nam pietatis amor simul est et amoris honestas
paxque deo concors copula coniugii.
- 15 foederis huius opus proprio deus ore sacrauit
diuinaque manu par hominum statuit.
quoque indiuiduum magis adsignaret amorem,
ex una fecit carne manere duos.
nam sopitus Adam costa priuatus adempta est
- 20 moxque suo factam sumpsit ab osse parem,
nec lateris damnum suppleta carne uicissim
sensit et agnoui quod geminatus erat;
seque alium ex sese sociali in corpore cernens
ipse propheta sui mox fuit ore nouo.

5] (Matth. 11, 30). 19] (Gen. 2, 21).

XXV. *qs.* — incipit epithalamiũ a sc̄o paulino dictum in iulianum filium epici memoris et titiam clarissimã feminã uxorem eius *q*, incipit epithalanium a sc̄o paulino dictum in iulianum filium epyci memoris et titiam clarissimam feminam uxorem eius *s* 1 sotiantur *q* 3 parili *q* columbas *s* 6 facilis *qs*; *em. Schot.* 7 inuitus *q* 8 pii sonus *s* 9 ab] de *s* his *Schot., om. qs* lasciua *q*¹ uulgi] uani *s* 11 ueneranda *q* pecto *s* 12 iungitur *q* 17 quodque *qs*; *em. Schot.* 18 duas *s* 20 ossa *q* 21 dampnum *qs* cerne *q* 22 quod geminatus] non genitus *s*

- 25 haec, inquit, caro carne mea est, os ab ossibus istud
 nosco meis, haec est costa mei lateris.
 nunc igitur, prisca quoniam sub imagine sanctum
 foedus Aaroneis pignoribus geritur,
 sobria tranquillis agentur gaudia uotis,
 30 Christus ubique pii uoce sonet populi.
 nulla per ornatas insultet turba plateas;
 nemo solum foliis, limina fronde tegat,
 nec sit Christicolam fanatica pompa per urbem:
 nolo profana pios polluat ambitio.
 35 nulla peregrinis fragret nidoribus aura;
 cuncta pudicitiae munditias oleant.
 unguentum sanctis unum est, quod nomine Christi
 diffusum casto spirat odore deum.
 nulla superuacuis ormentur fercula donis;
 40 moribus ornatur, non opibus probitas.
 sancta sacerdotis nurus et matrona sacrati
 iam pueri dotem luminis accipiat.
 horreat inlusas auro uel murice uestes;
 aurea uestis huic gratia pura dei est.
 45 respuat et uariis distincta monilia gemmis,
 nobilis ut domino gemma sit ipsa deo.
 ceruicem Christi domini iuga ferre dicatam
 non premat inuisae pondus auaritiae.
 interiore magis mundo placitura colatur
 50 compta salutiferis dotibus ingenium.

25] Gen. 2, 23.

26 meis haec *s*, meis hec *q*, meum ista est *Schot.*, meum isthaec *Rosw.*
 27 sanctum *Schot.*, sensim *s*, sensum *q* 28 aroneis *Schot.* 29 Sobria *s*,
 S *q*, seria *Schot.* tranquillus *q* 31 ornatus *s* 32 fronte *s* 33 nec
s *Schot.*, hec *q*, ne *Rosw.* pompa *qs*, turba *Schot.* 35 flagret *qs* *Schot.*
 auro *s* 36 pudicitiae *qs* 37 unum est *Schot.*, unum est *s*, uni ē *q*
 38 deo *s* 39 nulla *qs*, nolo *Schot.* superuacuis *s*¹ onerentur *Schot.*
in mg. 40 probitis *s* 41 sacerdotum *s* norus *q* sacratam *Schot.*,
 sacratis *Rosw.* 42 puri *Schot.* accipiet *Rosw.* 43 inlusas *Schot.*,
 inlusa *qs*, inclusas *Rosw.* uestis *s* 45 munilia *qs* 48 pudus *s*
 49 interiora *qs*; *em. Schot.* placit accolat *q* colantur *s* 50 cuncta *s*
 satiferis *q* ingenium *s*

- non cupiat lapidum pretium neque uellera Serum
 in cassum reditus dilapidare suos;
 ornetur castis animam uirtutibus, ut sit
 non damnosa suo, sed pretiosa uiro.
 55 namque ubi corporeae curatur gloria pompae,
 uilescit uitio depretiatus homo,
 et male mens prauī caecata libidine uoti
 sordescit nitidis corporis exuuiis,
 nec sentit quam turpe decus gerat improbus, ut sit
 60 ueste sua leuior qui sibi ueste placet.
 absit ut idolici uideatur filia templi,
 gentis apostolicae filia facta domo,
 non fucis male ficta cutem neque lumina nigro
 puluere nec flauo tincta colore comam.
 65 purum naturae decus aspernata superbo
 crimine diuinum in se sibi damnat opus.
 frustra haec se mulier iactauerit esse pudicam,
 quae se tam uariis ornat adulteriis.
 uos autem, iuuenes Christi, fugite omnia, quorum
 70 in damno pretium est, usus in interitu.
 credite diuinis uerbis de cultibus istis
 poenalem cupidis surgere materiam;
 Esaias rigida cingendas reste minatur,
 quae modo purpureis serica mixta gerunt,
 75 quae tunicas ostro rutilas auroque crepantes
 fluxis talari fine trahunt sinibus;
 funibus accinctae saccos sine fine gerentes
 grandia pistrini carcere saxa molent.

73] (Es. 3, 24).

51 pretio^{um} s neque *qs*, non *Schot.* uellere *qs*; *em. Schot.* ser̃ s
 53 animam *Rosw.*, anima *qs*, animus *Schot.* 55 iamque ibi corporea s
 curatur *Schot.*, cuat̃ *q*, curuatur s pompa *q* 56 uitio—58 sorde-
 scit *om. q* uitio s, pretio *Schot.* depretiatur s; *em. Schot.* 57 cetata s
 58 exuuiis s 61 idolice^q 63 malefacta *q* cui enim *q*, cui est ne-
 que s; *em. Schot.* lumina uirgo *qs*; *em. Schot.* 65 superno *q* 66—240
om. qs 77 gerentes *Rosw.*, gementes *Schot.*

quaeque caput pastis cumulatam crinibus augent,
 80 turpe gerent nudo uertice caluitium.
 talibus ornari fuge dotibus, o noua sancti
 nupta uiri; uacuis sensibus ista placent.
 tu neque odoratis uaga uestibus atque capillis
 naribus agnosci, qua gradiare, uelis,
 85 aut inplexarum strue tormentoque comarum
 turritum sedeas aedificata caput.
 ne multis splendore tuo male sollicitatis
 pestiferae nequam sis caput inlecebrae.
 sed neque uel proprio per corporis incrementum
 90 tu cupias mentem foeda placere uiro.
 tu quoque, sancte puer libris deuote sacratis,
 corporei curam sperne decoris amans.
 compensauit enim Christus tibi largiter ornans
 perpetuis pulchram diuitiis animam,
 95 uosque simul castis ornauit dotibus ambos
 spe pietate fide pace pudicitia.
 sermo dei argentum est, et sanctus spiritus aurum,
 mentibus et gemmae clara bonorum operum.
 si tenuis cultus mentes offendit honestas
 100 et pretio ambiri corda superba iuuat,
 submoueant istum sanctorum exempla pudorem
 castaque primorum simplicitas hominum.
 adspicite antiquos paradisi in sede parentes,
 quorum totus erat mundus et unus ager.
 105 attamen his ouium pelles tegumenta fuerunt;
 nunc uti neto uellere texta pudet?
 pulchra Rebecca sacrum cum sponsa ueniret ad Isac,
 simpliciter uelo tecta pudoris erat.
 non legitur uariis uenisse ornata lapillis,
 110 sed superobducto praedita palliolo,

107] (Gen. 24, 65).

79 passis *Rosw.* 83 tu *scripsi*, tunc *Schot.* neque *coni. Gronouius*,
 quoque *Schot.* 90 cupias *Rosw.*, capias *Schot.* 104 et] ut *fort.*

- quo pudibunda suum textit uelamine uultum,
 oblatam sponsi uirgo pauens faciem.
 an magis Herodias saltatrix uirgo placebit,
 baptistae mortem nancta <pedum> pretio?
 115 inpia maternae sic ulta libidinis iram,
 ut caput acciperet luxuriae pretium,
 illud nempe caput, de quo clamauerat index
 uox populis agnum propter adesse dei.
 unde nefas tantum meruit nisi ab inlice cultu
 120 inpia saltatrix, filia digna patre?
 quem tamen hoc uicit scelere inuitumque coegit
 in facinus placiti corporis inlecebris.
 conuiuas etenim dignos dape regis iniqui
 duxit in adsensum mobilis arte pedum.
 125 nam nisi fulua leues texisset bractea plantas,
 calcibus ut pictis luderet improbius,
 et fluidam crispo duxisset syrmate uestem,
 fronte micans gemmis, pone refusa comam:
 non ita corruptis spectantum mentibus intrans
 130 callida ad infandum praeualuisset opus.
 ipse quoque Herodes regali ueste superbus
 sacrilegis demens flatibus intumuit
 elatusque habitu diuinum oblitus honorem
 uulnere uermifluo foetidus interiit,
 135 digna luens meritis, ut sordidus ulcere obiret
 qui se crediderat uestis honore deum.
 sed, cedo ut insani deceant regalia flatus
 pectora, quae nobis cum Pharaone manus?
 dissidet a nostris caua mundi gloria regnis,
 140 nec coit aduersis lux pia cum tenebris.
 clericus uxorem Christo comente decoram
 diligat et pulchram lumine cordis amet
 auxilioque uiri diuino munere factam
 lector caelesti discat ab historia;

114 pedum uel leui *ada. Schot. in mg., cod. eius om.* 124 mobilis
Rosw., nobilis Schot. 125 nisi *Schot., sibi Lebrun* brattea *Schot.*

- 145 inque uicem mulier, sancto sit ut aequa marito,
 mente humili Christum in coniuge suscipiat,
 crescat ut in sanctum texta compagine corpus,
 ut sit ei uertex uir, cui Christus apex.
 tali coniugio cessauit seruitus Euae,
 150 aequauitque pium libera Sara uirum.
 tali lege suis nubentibus adstat Iesus
 pronubus et uini nectare mutat aquam.
 his Mariam sponsis domini decet adfore matrem,
 quae genuit salua uirginitate deum.
 155 namque deus placitum sacrata in uirgine templum
 ipse sibi arcano condidit inpluuiio,
 descendens tacito adlapsu, uelut imber ab alta
 nube super uellus rore silente cadit.
 nam nemo arcani fuit huius conscius umquam,
 160 quo deus adsumpsit uirgine matre hominem.
 o nota ad humanam domini commenta salutem!
 fit sine concubitu femina feta uterum.
 sponsa uiro tantum non est subiecta marito,
 et genitrix partu nec mulier coitu.
 165 foedere erat coniunx, sed corpore non erat uxor,
 intemerata uiro, mater erat puero.
 grande sacramentum, quo nubit ecclesia Christo
 et simul est domini sponsa sororque sui.
 sponsa quasi coniunx, soror est, quia subdita non est.
 170 * * * * *
 inde manet mater aeterni semine uerbi
 concipiens populos et pariter pariens.
 hinc soror et coniunx, quoniam sine corporis usu
 mente coit cui uir non homo sed deus est.
 175 hac genitrice senex aequae generatur ut infans;
 aetatem et sexum non habet haec soboles.
 haec etenim est benedicta dei generatio, quae non

146 suspiciat *fort.* 147 ut] et *Schot.* 150 Sarra *Schot.* 157 al-
 lapsu *Rosw.*, adlapsa *Schot.* 164 et] est *fort.* 167 quo nupta ecclesia
Schot. in mg. 168 est *Rosw.*, et *Schot.* 175 ut *Rosw.*, et *Schot.*
 176 sobolis *Schot.*

- seminis humani sed generis superi est.
 inde magister ait, quia iam nec femina nec mas
 180 in Christo, sed idem corpus et una fides.
 namque omnes unum corpus sumus, omnia Christo
 membra quibus Christus corporis in caput est.
 et quia iam Christum induti deponimus Adam,
 protinus in speciem tendimus angelicam.
 185 propterea hoc opus est cunctis baptismate natis,
 perfectum ut capiat sexus uterque uirum,
 et commune caput stet in omnibus omnia Christus,
 tradens in regnum rex sua membra patri.
 nubere uel nubi fragilis iam deserit aetas
 190 omnibus aeterno corpore compositis.
 ergo mei memores par inuiolabile semper
 uiuite; sit uobis crux ueneranda iugum.
 illius ut matris nati, quae sponsa sororque est,
 sumite digna piis pectora nominibus,
 195 et uobis fratres sponso concurrite Christo,
 sitis ut aeterni corporis una caro.
 hic uos nectat amor, quo stringit ecclesia Christum
 quoque uicissim illam Christus amore fouet.
 ipse pater uobis benedicat episcopus, ipse
 200 praecinat hymnisonis cantica sancta choris.
 duc, Memor alme, tuos domino ante altaria natos
 commendaque precans sanctificante manu.
 sed quis odor nares adlabitur aethere manans?
 unde meos stringit lux inopina oculos?
 205 quis procul ille hominum placidis se passibus adfert,
 plurima quem Christi gratia prosequitur?
 quem benedicta cohors superis circumdat alumnis
 angelici referens agminis effigiem?
 nosco uirum, quem diuini comitantur odores

179] Gal. 3, 28. 181] I Cor. 12, 27.

187 stet] sit *Schot. in mg.* 189 deserit] desinit *Schot. in mg.* 195 et] in *fort.* fratres sponso *Schot.*, fratri sponsi *Rosw.* 197 quo *Schot.*, qui *Rosw.* 206 quem *Rosw.*, quam *Schot.*

- 210 et cui sidereum splendet in ore decus.
 hic uir hic est, domini numeroso munere Christi
 diues, uir superi luminis, Aemilius.
 surge, Memor, uenerare patrem, complectere fratrem,
 uno utrumque tibi nomen in Aemilio est.
- 215 iunior et senior Memor est. mirabile magni
 munus opusque dei! qui minor, hic pater est;
 posterius natus senior, quia sede sacerdos
 gestat apostolicam pectore canitiem.
 filius est fraterque Memor; laetatur adesse
- 220 communem sibimet pignoribusque patrem.
 iustitia et pax se gemina uice complectuntur,
 cum Memor Aemilio iungitur unanimo.
 infula pontifices diuino iungit honore;
 humano pietas iungit amore pares.
- 225 hinc Memor, officii non immemor, ordine recto
 tradit ad Aemilii pignora cara manus.
 ille iugans capita amborum sub pace iugali
 uelat eos dextra, quos prece sanctificat.
 Christe, sacerdotes exaudi, Christe, precantes
- 230 et pia uota sacris annue supplicibus.
 imbue, Christe, nouos de sancto antistite nuptos
 perque manus castas corda pudica iuua,
 ut sit in ambobus concordia uirginitatis
 aut sint ambo sacris semina uirginibus.
- 235 uotorum prior hic gradus est, ut nescia carnis
 membra gerant; quod si corpore congruerint,
 casta sacerdotale genus uentura propago,
 et domus Aron sit tota domus Memoris
 christorumque domus sit domus haec Memoris.
- 240 esto et Paulini Therasiaeque memor,
 et memor aeternum Christus erit Memoris.

210 siderium *Schot.* 211 hic uir hic *Rosw.*, uir hic *Schot.* 218 pec-
 tore *Rosw.*, pectine *Schot.* 219 laetatur *Rosw.*, testatur *Schot.* 221 com-
 plectuntur *Rosw.*, complectantur *Schot.* 223 pontifices *Rosw.*, pontificis
Schot. 225 non *Rosw.*, nec *Schot.* 236 corpore *Rosw.*, corpora *Schot.*
 238 et] ut *fort.* Aron *Rosw.*, Aroy *Schot.*

XXVI.

- Ecce dies nobis anno reuoluta peracto
 inlustrem reuehit Felicis nomine lucem.
 tempus erat laetis modo promere gaudia uerbis,
 anxia si laetas paterentur tempora uoces.
 5 sed tamen ista dies licet inter proelia nobis
 laetitiae pacisque dies erit; horrida longe
 bella fremant, nostris pax libera mentibus adsit.
 laetitiae dulcem non obliuiscitur usum
 mens adsueta piis sua soluere pectora uotis
 10 et domino festis caste gaudere diebus.
 quare inportunam quamuis sub tempore maesto
 pellite tristitiam; bona gaudia, dulcia uerba,
 omne pium laetumque die Felicis amemus,
 natali sine fine die, quia natus in ista est
 15 perpetuis Felix saeculis, qua corporis aeuum
 functus ad aeternam migravit in aethera uitam.
 ergo metus abeant tristes redeantque refectis
 gaudia pectoribus; fugiant decet omnia sanctum
 maesta diem, tanti quem gloria confessoris
 20 insignem cunctis per tempora tota diebus
 elucere facit populisque frequentibus ornat.
 hunc ego, si Geticis agerem male subditus armis,
 inter et inmites celebrarem laetus Alanos,

XXVI. *ABDEQT*. — incipit natalis VIII. *B*, incipit liber VIII. *E*,
 item uersus de natiuitate eiusdem martyris *T* *A* *exh.* 58—63, 106—110,
 132—134, 145—149, 230—234, 269—275, 308—321; *conuentus Parisinus—*
Hludowico et Hludhario, ed. Mign. tom. 98, p. 1304 sqq. exh. 106—111
 3 erit *D*² 4 anxias *AQ* peterentur *AD*¹*Q* 5 set *B* praelia *D*
 6 letia *Q* errit *T* longi *Q* 8 letite *Q* obliuiscitur *T*¹, obliuiscitur *Q*
 10 caste] castis *BT* 11 queuis *Q* tempore] tem *Q*, pectore *B* maesto
om. Q 12 pellit et *ADQ* tristiã *Q* bonã *AQ* 13 diem *T* 14 qua *T*
 15 qui *T* 16 igravit *Q* in] ad *E* etherea *B* uiteam *Q* 17 ha-
 beant *ABDQ* refectis *Q* 18 figiant *Q, om. Bv* fugiant. fugiant decet *E*
 omnia] pellere *add. B s. l. m. 3 et v* 19 quem—20 per *in ras. Q*
 confessorib: (f *ex c corr.*) *Q* 21 popul:q: *Q* 22 subditur *Q* 23 ha-
 lanos *E*, alumnos *B*

et si multiugae premerent mea colla catenae,
 25 captiuus animum membris non iungeret hostis,
 pectore non uincto calcaret triste superba
 seruitium pietas. licet inter barbara uincta
 liber amor placitis caneret mea uota loquellis.

nunc igitur quamuis uarias uaga fama per oras
 30 terrificis pauidas feriat rumoribus aures,
 nos tamen in domino stabilis fiducia Christo
 roboret et recto fixis pede mentibus armet,
 nec pauor ater in hanc obducatur nubila lucem,
 quam deus aethereo Felicis honore serenat.

35 legifer ut quondam Pharii tellure tyranni
 pascha sacrum Moyses prima sub lege dicauit
 sanctaque tunc Iudaea, domo licet inpius illos
 maturare fugam ualida ui cogeret hostis,
 libertate tamen deuoti pectoris audax

40 nec turbante metu iussum sollempne reliquit,
 sed trepidans fugiensque licet diuina peregit
 festa, salutifero laetis epulatus in agno
 coetibus et ficto Christi iam sanguine uictor,
 duxit ouans laetas uicto Pharaone choreas

45 (inde fugae memores etiam nunc azyma sumunt
 Iudaei solo retinentes nomine gentem,
 infermentatis pulsati quia panibus olim

36] (Gen. 12).

1 mea colla catenae *om.* Q catena B 25 iungere T, iugeret Q
 26 pecto^{re} D, precore Q uincto BTv calcare B 27 pietas (^{im} m. 2) D,
 pietati^s Q 28 maeae Q loquellas Q 29 fama *om.* Q, fuga AD
 horas B 30 terrificis A¹ rumoribus T, riumoribus Q 32 rectos^{is} Q
 33 ater] autem T nebula Q 34 aethereo E 35 farii ADEQ, fari B
 telluri AQ 36 moyses AT, moyses DEQ dicatum T 37 domo BTv,
 dō ADEQ inpius B 38 mutare Q ui] ue Q 40 sollempne ADEQ
 reliquid B, relinquit ADQ strepidans T fugens qui Q 42. laetus
 A, letus Q 43 fecto Q christo Q 44 letus B uictor A faraone
 ABQ 45 azyma BDT, acyma E, zyma Q 46 Iudaei A 47 infre-
 mentatis T

- Aegypto fecere fugam; paribus modo signis
 per patrios, sed iam per inania sabbata, ritus
 50 antiqui recolunt uestigia grata timoris;
 nam frustra ueterem uacua sub imagine legem
 exercent, uerum nobis quia pascha repleuit
 unus pro cunctis patri datus hostia Christus,
 et quia corpus adest uitae, perit umbra figurae):
 55 sic igitur modo nos turbato in tempore laeti,
 mente pia festum dilecti martyris omnes
 conlatis hilarae studiis pietatis agamus.
 forte magis pietas nobis dabit ista salutem,
 si nostras ideo libeat deponere curas,
 60 ut confessori laetantia corda feramus,
 cuius honore deus gaudet, quia martyr honorem
 contempsit proprium domini pro nomine Christi,
 uilior ipse sibi, ut Christo pretiosior esset.
 propterea tali placeat gaudere patrono
 65 natalemque diem sopiti pace beata
 martyris expositis laetantes ducere curis.
 hoc quoque deuotis aderit, si fortior extet
 nunc ad laetitiam affectus quam causa timoris
 ad consternandas obducto pectore mentes.
 70 credite non armis neque uiribus esse timendos
 allophylum populos, quos propter crimina nostra
 offensi mouet ira dei, ut formidine mortis
 excitet ad curam uitae torpentia corda.
 ergo deum mitem saeuo timeamus in hoste,
 75 absit ut hoste metus, quem formidare meremur

48 modosdo *Q* 49 sed iam] etiam *T* sabata *B*, sublata *A*¹*Q*, sab-
 lata *A*² ritus] ret *Q* 50 gratomoris *Q* 52 ueru^m (*m. 2*) *A* pascha**
 (re eras.) *Q* 54 parit *Q* 56 gestum *ADQ* 57 hilarae *AD*, hilares
ET, hilare *BQ* 58 pieta *Q* 59 nostros ideo *Q*, nostra si dō *D*
 libat *T* cognoscere *B* 61 cui *Q* gaudit *Q* qui *Q* 65 pace ~ *Q*
 66 dicere *E* 67 hic *ETv* adherit *B* si *om.* *Q* 68 qui *Q* 69 con-
 sternanda *Q* subdōcto *Q* pecore *Q* 70 credite non] credit enim *Q*¹
 71 allophilum *BEQ*, allophium *T* 73 uiteturpentia *Q* 75 ut] ab *T*
 quam *B*

non metuendo deum; placida quem pace remissi
neglegimus saltem ui compellente tremamus,
placemus maerore humiles quem laeta ferentem
spernimus ex ipsa mox prosperitate superbi.

80 prisca retractemus sanctorum exempla parentum,
qui merita inmissis tolerantés uerbera bellis,
non armis sibi nec muris capienda putabant
praesidia. humanis opibus sperare salutem
nulla salus. nec enim mortem mortalia pellent.

85 ergo quibus curae tempus sit cura precandi
caelestem dominum, quo maesta aut laeta parantur,
qui solus praestare potest ditione superna,
rursus ut exactis renouentur gaudia curis.

hoc etenim regit et uariat deus arbiter usu

90 res hominum, ut semper succedant nubila sudis
atque iterum fugiant imbres redeunte sereno.

quanta precum uirtus, quae sit medicina parenti
flere deo, doceat luctu seruata Nineue

et senis inpensa Moysi prece uictus Amalec

95 et maledictus Aman sanctae prece perditus Esther,
qui bene poenarum uersa uice quae mala sanctis
miscuerat solus bibit inpius et cruce iusta,
quam famulo domini praefixerat, ipse pependit.

ergo fides innixa deo trepidantia firmet

100 pectora et in maesto securum tempore tempus

93] (Ion. 3). 94] (Gen. 17, 11). 95] (Esth. 7).

us. 76 om. B ã Q pare T, parce Q 77 neglegimus Q saltim
BD, salutem Q ui om. Q 78 maerore E, merore BDQ 79 propperi-
tate Q 81 querit anipnis sis Q tollerantes BQ¹, tolerantis ADQ²
ubera Q 82 muri Q putabant] parabant v 83 opim' B 84 morte T
85 quibus scripsi, quia ABDEQT, quia est Rosw., q v curae] hoc
erat T 86 quo] cum T, a quo v 87 parare T postes B ditione
AT 88 remouentur AQ curris Q 89 usus T¹ 91 atqui Q
93 luctus AQ, fleta T ninie B us. 94 om. Q mosi ADE prece]
p̃ B amalech ADET, amalet B 95 amans B aesther AQ, ester B,
hester DE 96 qui Q male v 98 famulo] populo BT 100 pectore Q
et] que T maesto E, mes Q

- praesumat confisa deo, quia non metuendi
 causa timere deum, quem quisquis non timet unum
 omnia iure timet. fidant legionibus illi
 perfugioque parent reparatis moenia muris,
 105 nulla salutiferi quibus est fiducia Christi;
 nos crucis inuictae signum et confessio munit,
 armatique deo mentem non quaerimus arma
 corporis; et quamquam membris uideamur inermes,
 arma tamen gerimus, quibus et sub pace serena
 110 contra incorporeos animis decernimus hostes.
 nunc opus adiutore deo, solusque timendus,
 quo sine et arma cadunt, per quem firmantur et arma;
 ipse intra muros turris tibi, qui sine muris
 murus erit. recolamus abhinc signata sacratis
 115 gesta patrum libris, et perspice qui potiore
 praesidio fuerint, quos urbs circumdata magnis
 absque deo muris an quos sine moenibus urbis
 uallabat socio uirtus diuina fauore.
 illam dico urbem quam perdidit acer Iesus,
 120 mutatus proprium uirtutis nomine nomen,
 quam non militiae solito de more subegit,
 ut solitum est, longa dux obsidione laborans;
 uerum ope diuina sacra per mysteria uibrans
 tela nec exercens tacitis exercitus armis
 125 lustrauit cessante manu septemque diebus
 septenos iterans sibi circa moenia gyros.
 obtinuit captos numeri uirtute potentis
 atque sacerdotum lituis clangore tremendo

119] (Ios. 6).

101 quae <i>T</i>	metuenti <i>T</i>	103 iurae men ^{ti} (en <i>in ras.</i>) <i>Q</i>	timent <i>D</i>
104 reparatis] trepidantes <i>T</i>	leginibus <i>Q</i>	106 inuite <i>T</i>	107 men-
tem] <i>in</i> <i>Q</i>	108 uideamus <i>B</i>	inhermes <i>Q</i>	110 contrai <i>Q</i>
et <i>sqq. om.</i> <i>Q</i>	firmantur <i>D</i> ¹	113 muros <i>T</i>	116 fuerit <i>AD</i>
119 hie-	120 mutato in <i>T</i>	121 non <i>B s. l. m. 3</i>	119 hie-
sus <i>AD</i>	124 tacitus <i>AD</i>	125 debus <i>A</i>	126 sibi <i>om. A</i> , ibi <i>fort.</i>
128 clamore <i>B</i>	124 tacitus <i>AD</i>	125 debus <i>A</i>	126 sibi <i>om. A</i> , ibi <i>fort.</i>
circum <i>Rosw.</i>	giros <i>DET</i>	127 numero et <i>T</i>	potentes <i>ADET</i>

- fulmineos superae tonitrus imitantibus irae.
 130 tunc qui diuitiis populus fidebat et urbe,
 interiit mixtis inter sua tecta sepulchris.
 sola Rahab meretrix, castam quae gessit iniqua
 gente fidem, non freta suis euadere muris,
 sed pietate dei meritum pietatis adepta est,
 135 qua famulis domini tuto fuit hospita tecto
 celatisque pie ciues inlusit iniquos,
 fraude bona fallax, animo mentita fideli.
 hospitibus quia fida piis, infida profanis
 ciuibus extiterat, uitam patriamque domumque
 140 praelato contempta deo mox cuncta benigno
 repperit in domino; quae si posuisset in urbe
 praesidium, patriis cecidisset mixta ruinis
 indefensa deo; meretrix sed mystica Christum
 prouida pollutas empturum sanguine gentes,
 145 puniceo proprium signauit uellere tectum
 excepitque suam patria pereunte salutem,
 significans illos mundo labente tegendos,
 quos crucis inuictae signat cruor. hinc cape quantum
 ipse cruor ualeat, cuius saluabat imago.
 150 semper in omne bonum ualuit confidere Christo,
 credere cuncta deo uirtutum, ponere solum
 omnia summa deum; talis super omnia semper
 arma fides ualuit; tali puer ille pusillus
 robore grandis erat, qui spretis fortior armis
 155 perculit armatum silicis uirtute gigantem.

153] (I Reg. 17, 49).

129 superet *T*, superos *B* tonitruis *B* 130 fiebat *B*, florebat *T*
 131 mixtus *B*, mistis *T* 132 sola raab *ADETA*, solarhaab in *B*
 sugessit *B* 135 que *T* toto *T* hospite *B* 136 piis *T* 137 frande *T*
 139 uitam patriamque] propriamque *E*, propriam uitamque *T* 140 con-
 tenta *T*, contempto *D* 141 reperit *B* posuisset *ETv*, potuisset *B*,
 fuisset *AD* 142 mista *T* 143 myxtica *E* 145 puniceo *BDΔ*
 149 saluaba *T* 150 sem in *T* 151 uirtutum *Av*, uirtutem *cet*.
 152 summa] posse *T* 155 siculis *Bv*, simili *Col. in mg.* giganta *T*

- arma fide semper, numquam cognouimus armis
indiguisse fidem. rupit mare uirga fidelis,
quod uacua arma fide cum principe mersit iniquo.
femineas quoque personas uirtute uirili
- 160 induit alma fides, mulier qua sancta peremit
terribilem Sisaram transfixum tempora palo;
terrentem magnos late populos Holofernem
arte pudicitiae deceptum callida Iudith
risit, in inpuro quae non polluta cubili
- 165 barbara truncato uictrix duce castra fugauit.
nuda fides armata deo est; uirtute fidei
fortior Ezechias paucis quam milibus ille
Sennacherib, cuius Babylon et opima Nineue
regnum erat. Assyrias uires et Medica regna
- 170 mouerat et magnis legionibus omnia circum
regna terens sacram domini tendebat ad urbem
atque unam tota bellorum mole petebat.
dum parat hoc bellis retinentibus inopia uota
impediente deo, praemisit scripta superbis
- 175 dura minis, quae sumpta dolens altaria coram
intulit Ezechias domino, lacrimisque profusis
dum recitat fera uerba lauans prostratus et orans
atrata cum plebe, deum permouit, et una
tam grauis exitii uictor prece perculit absens
- 180 Assyrios pugnante deo, compendia tanta
promeritus, ne nosset eum quem uinceret hostem.

157] (Ex. 14). 160] (Iudic. 4, 14). 162] (Iudith 13). 168]
(III Reg. 19).

159 uirili] fideli *T* 160 qua] quoque *T* 162 terrentem que *B*
magnos] manu *v* olofernem *A*, olofernen *BDT* 163 iudit *B* 165 castra
fugauit] castrauit *T* 166 est *om. B*, et *T* fideique uigore *v* 168 sen-
nacherin *AD*, sennaceri in *B* niniue *v*, niniuite *B* 169 modica *B*
170 magnus *T* regionibus *T* 173 inopia] omnia *T* 174 superbis *T*
175 nimis *T* coram] circa *v* 177 leuans *B¹T* 178 astrata *T*, atrita *E*
ⁿ*do B*, *dm̄ A* et *B s. l. m. 2* 179 exit *B¹* 181 pro meritis *E* ne
¹*A¹v*, te *B*, nec *A²DET* nosceret *AD*, norat *E*, nosse *T* qui nec nosset
quem *fort.* qui *T* uincere *T* hoste *AD*

- nam post Ezechiae querulos trans sidera fletus
 et de corde humili missas super astra querellas
 uoce pia impulsis summi patris auribus, altae
 185 ut patuere fores caeli, delabitur ales
 angelus halantem qua labitur aëra ducens,
 armatus uerbi gladio ferit in pia castra
 et sopitorum taciturna strage triumphans
 centum octoginta dedit uno milia leto,
 190 et nox una fuit tam magni conscia belli.
 mane minax rex surgit adhuc, et mox miser armis
 milite deleto uacuis fugit agmine raro,
 Ezechiam fugiens alio procul orbe diremptum,
 cui modo praesenti fuerat sua uincla minatus.
 195 tunc uelut Ezechiae fuit interuentor Esaias,
 ad dominum nobis isto sit tempore Felix.
 iactemus nostras et transfundamus in istum
 curas atque metus. leuis illi sarcina nostrum
 pondus erit, quia quod paruis onus hoc leue magnis.
 200 sic deus ipse hominum gessit peccata nec hausit,
 et mortem passus non pertulit in cruce culpam.
 perdidit ille meam repararet ut in cruce uitam;
 ille reus factus, ne sim reus; inter iniquos
 condemnatus obit, nos ut discernat iniquis.
 205 morte pia dominus mihi mortuus, ut sibi uiuam
 et merear semper uiuentis uiuere uitam.
 sic potiora eius uenerando in corpore membra
 martyres, e quibus est insigni robore Felix

195] (III Reg. 20).

182 quaerulos *D* transidera *AB*, trans aera *T* 183 missa *B* quae-
 rellas *D* 184 altis *T* 186 alantem *B* 189 uni *v* loeto *A* 190 fuit
 una *B* consciencia *B* 191 rex surgit] consurgit *T* athuc *D*
 192 uacuis *T* 193 urbe *T* diremptum *E* 194 fuera *A*¹ 195 tum *T*
 esayus *B* 196 deum *T* 197 ipsum *Tv* 198 illi *A*, illis *D* nostrum]
 multum *T* 201 in cruce] et quia *T* 202 tuam *E* reparet *B*
 204 obid *AD* 206 uita *T* 207 sic] si *fort.* 208 martyris *BT*
 e *ADET*, et *B*, in *v*

- inter diuini capitis sacra lumina fulgens,
 210 iure deo ualidi, quia Christo proxima passi.
 concurramus ad hunc spe conspirante patronum;
 suscipiet nostras placida pietate querellas,
 et dum natalem ipsius celebramus ouantes,
 ille preces nostras meritis pius adseret altis
 215 inque uicem flebit nobis, quia mente dicata
 nos laetamur ei. non est cura haec noua sanctis
 exorare deum pro peccatoribus aegris
 uique boni meriti meritum superare sinistrum.
 si legimus Moysen populo peccante precatum
 220 extinxisse graues aeterni uindictis iras,
 et cum Pentapolim perfunderet igneus imber,
 exiguam Segor Sodomis discernit iniquis
 Lot fugiens castaque potens prece liberat urbem
 electamque domo sumit, quia sede pudica
 225 integer incestae permanserat incola terrae,
 permixtus Sodomae tectis sed moribus exter.
 quid loquar Eliae precibus clusum atque reclusum
 caelum et sanctiloquo sublimis in ore prophetae
 terrarum mansisse famem, rediisse salutem?
 230 ut quondam hos habuit uetus aetas, sic modo nostra
 Felicem sortita salus petat omne quod audet
 quodque cupit tali speret confisa patrono.
 sancte deo dilecte, dei tu dextera, Felix,
 esto, precor, nobis tu munitissima turris.
 235 nam deus Abraham deus est tuus et deus Isac

219] (Ex. 32).

211 huc *B* 212 placidas *AD* quaerellas *D* us. 213 et 214 in
 scheda separata add. *B* m. 2 214 assere *T* 215 fleuit *AD* 218 in-
 que *T* meriti *om.* *T* meritum precibus superare ministrum *T* 219 legi-
 bus *T* mosen *E*, moyses *AD* precatu *T*, precatu *D* 222 secernit *B* v
 223 loth ω fugient *A*¹ castraque *B* 224 domum *T* sede] sepe *T*
 225 incerte *T* permansit *T* 226 extat *T* 227 haeliae *D*, helie
ABET clusum *AD*, clausum *cet.* 228 profete *AB* 229 redisse *B*
 230 quodam *A*, quandam *B* 232 speret tali *T* 233 de dilecte deo *T*
 234 nunc tutissima *T* 235 isaac *ADET*

- et deus Israel tuus est deus; ille Rubentis
 diuisor pelagi et dulcator fontis amari,
 ille dator mannae caelo, dator ortygis austro
 et sitientis humi percussa rupe rigator,
 240 ipse tuus deus est, qui per deserta sequentem
 praecessit populum et praetentam nocte dieque
 temporis alterna mutauit lege columnam
 quique quater denos inter deserta per annos,
 angelico plebem de caelis pane cibauit
 245 et rupta in fluuios sitientem cote refecit.
 posce, precor, placidum nostris accedere Christum
 partibus; ipse tuus deus est, quo fortis Iesus
 stare suis iussit solem lunamque triumphis,
 et tibi cum dominus Romani prospera regni
 250 adnuerit, famulis elementis praecipe, Felix,
 ad nostrum seruire bonum; procedat et astris
 stantibus aucta dies; stet sol tibi lunaque concors
 haereat obfixo suspendens sidera cursu,
 dum Romana suum capiat uictoria finem.
 255 sicut in Assyria Daniel Babylone leones
 effusa domuit uictor prece, sic tibi, Felix,
 effera barbaries Christo frangente dometur
 et tua captiui iaceant uestigia circum.
 sic aliquando ferae circum iacuere prophetam
 260 orantisque pedes linguis mulsero benignis,
 naturam mutante deo, ut damnaret acerba
 mente feros homines humana pace ferarum.
 sic et crudelem confudit flamma tyrannum
 sanctis spectantem pueris seruire caminos

247] (Ios. 10, 13). 255] (Dan. 14).

236 israhel *AD* deus est tuus *Bv* 238 manna e *D* orticis *T*
 241 protentam *T* nocteque *T* 245 fluuio *ET* cute *B*, caute *ADET*
 247 hiesus *AD* 250 praecipe] praeece *A*, prece *D* 251 *om. T*
 252 sol stet *v*, et sol *T* luna *T* 253 affixo *T* 255 danihel *D*
 babilone *ABT* 259 sic *scripsi*, ceu *ωv* aliquando *ω*, quandoque *v*
 profetam *A* 263 confundit *A*

- 265 atque suos cantare reos, ardere ministros.
 quonam se miseri poterunt defendere reges,
 qui tam degeneres humanae mentis in illos
 saeuierint, quibus et feritas et flamma pepercit?
 sed uelut aeternos pueris recinentibus hymnos
 270 roscidus accensos discussit spiritus ignes,
 sic nobis placido Felicis gratia flatu
 adspirante deo bellorum temperet ignes
 ortaque Romuleis reprimens incendia terris
 sollicitos placida iam pace refrigeret aestus
 275 fessaque restinctis absoluat pectora curis.
 sed cur insipiens, tamquam tibi sim rudis hospes
 oblitusque tui, ueterum te posco parentum
 exemplis, ut opem tribuas in rebus egenis,
 quam tibi dante deo facies tu cedere nobis?
 280 sat mihi sunt, Felix, uirtutum exempla tuarum,
 nec tibi pauperior Christus caelestia fundit
 munera quam patribus, quorum generosa propago es.
 nam patriarcharum, Felix, et filius aequae
 stirpis apostolicae es, tanti non degener heres
 285 seminis; ut sanctae legis simul atque fidei
 confessor patriis uirtutibus aemula sanctus
 signa geris, nec, si species operum tibi dispar,
 non similis uirtus; diuersa est gratia uobis,
 gloria par, quoniam sanctis fons omnibus unus
 290 et regnum commune dei; non una prophetis
 martyribusque sacris opera, ut diuersa fuerunt

269] (Dan. 3, 50).

265 Atque suos *ω*, innocuos *v* reos cantare, suos *fort.* 266 quando *T*
 miseros *AD* 267 digeneres *B* mentes *B* 268 seruierint *T* 269 ym-
 nos *D* 270 mox citus *T* 271 fletu *AD* 274 placita *T* aestas *A*
 275 obsoluat *B* 276 rudes *D* 279 facis *T* cederes *T* 280 uirtu-
 tem *B* 281 fundet *T* 282 es] *ê ADT* 283 et] es *T* aequae *A*,
 atque *T* 284 es] est *AD* tanti] stantis *T* 285 nec minus *T* ut]
 u] *B* 286 sanctis *E* 287 si] sit *D* tibi] nisi *T* 289 *sc̄s T*
 290 *ex ADE inserui, om. cet. v* dei *scripsi, d̄s ADE* 291 ut
BTv, et ADE

tempora, nec coeunt signis distantia causis
 gesta; dei per dona sibi caelestia distant
 aequales meritis. si non eadem omnia Felix
 295 quae Daniel gessit uel pertulit et lacus istum
 non habuit nec terribiles cinxere leones:
 nec Daniel eadem pro nomine passus erili est,
 uerbera uincla metus et noctem carceris atri,
 quae Felix horrenda tulit. qui rostra ferarum
 300 clausit adoranti faciens mansueta prophetae,
 qui fecit gelidos pueris orantibus ignes
 umidaque in mediis dedit indumenta caminis,
 ipse dedit celso Felicem iure potentem
 pestiferis Satanae legionibus inperitare,
 305 in quibus iste feras omnes conpescit et ignes.
 nam quae non serpens, quae non hac belua turba est?
 denique de multis unum loquar, ut sit ab uno
 discere daemoniis sensus constare ferinos.
 quidam homo, non longum tempus, tam prodigiali
 310 daemone distentus fuit, ut iam non modo notos
 ille cibos hominum, uel si congesta daretur
 multa mensa dape, in facili consumeret haustu,
 uerum et gallinas habitantum limine raptas,
 mox ut sustulerat, rabido discerperet ore
 315 et pluma incoctas non suffocante uoraret.
 quin et funeream saniem sitiebat et ossa

295] (Dan. 6, 22).

294 aequalis *ADE* si non] sine *T* 295 daniel *D* 296 cinxere *T*
 297 daniel *DE* pro] $\tilde{\chi}\pi$ pro *T* erili est *om. T* post *us.* 297 *ins.*
T: nec daniel eadem pro nomine passus herili est 298 noctes *T*, uo-
 cem *AD* 300 clusit *T* facies *AD* mansuta *T*, inmansueta *AD*
 301 gelidos ω , tepidos *v* 302 humidaque *ET* 303 celo *B* 305 omnes
om. AD 306 nam qui *T* haec *Tv*, de hac *fort.* est *om. E* 310 non
om. T 311 uel sicut gesta *T* 312 multam *A*, multe *T* dape in *v*,
 dape *E*, dape $\tilde{\zeta}$ *D*, dapem *ABA*, dapis *T* sumeret *T* 314 rabido
ABDETA, rapido *v* decerperet *T* 315 plura *D*, plura* *A* (s *eras.*)
 incocta $\tilde{\zeta}$ *D* (s *eras.*) suffocando *T* 316 sitiebat et] saciebat ex *B*
 et ossa] exossa *Col. in mg.*

- lambebat, pecudum proiecta cadauera mandens,
 obscenus conuiuia canum. hic modo daemone tanto
 sobrius ecce procul conductum exercet agellum
 320 et curante deo sancta Felicis in aula
 redditus ipse sibi claro satis indice monstrat
 Felicem meritis et Christi nomine fortem
 inmanes domitare feras et uincere flammas.
 dicite qui testes operum Felicis adestis,
 325 nonne feras ignesque domat, cum daemonas urget,
 qui uitiiis animas et morbis corpora frangunt,
 qui desideriiis hominem flammantibus urunt
 peccatisque uorant? istos cruciansque fugansque
 nonne feras ignesque domat? fremit igneus ultor
 330 agminis igniferi Felix flammamque nocentem
 opprimit igne dei; tenebrarum uincitur ignis
 luminis igne pio; daemon fugit, et deus intrat;
 et fit homo bene uersa domus, felicior aula,
 possessore deo taetrum infitiata colonum.
 335 candidus et medicans ignis deus; hoc meus igne
 feruet, ut incensum restinguat daemona, Felix
 laxatumque hominem flagrante refrigeret hoste.
 mira manus et uirga potens et celsa potestas
 intra unum mixtis inimico foedere corpus
 340 spiritibus Felix interuenit inter operta
 pectoris et tenues dirimit subtilior auras,
 daemone discernens animam, quo libera pulso
 mens hominem recipit. par hoc operi est opus illi,
 quo merram tristem sacri dulcedine ligni
 345 in populi potus crucis inmutauit imago.

317 pecudum *A* lambens *B* 318 obscenus *ATA*, obscenus *cet.*
 323 inmanes *ω*, immites *v* 325 doma *A* demones *BT* purgat *T*
us. 327 *ex ADET inserui, om. Bv us.* 329 *add. in mg. B m. 3*
 fremit] ferit *T* 334 taetrum *A*, tretim *B*, tetrum *cet.* infitiata *ET*
 335 signis *B* meus *ex m̄s A* 336 restringuat *B* daemona *A*
 337 lassatumque *v* hostem *B* 338 *pr. et ω, sic v* 339 mistis *T*
 340 opertum *E* 343 opus est operi *T* 344 mer^r̄ā (*r m. 2*) *A*, mirram
BD²T, myrram *in ras. E*

sic Felix pietate potens, quia nobilis altae
 confessor crucis est, ipsum quasi tristitia merrae
 poela hominem mutat. qui nunc inflatus acerbo
 daemone uipereum per spumea labra saporem,
 350 concussu laterum et singultu gutturis ampli
 saepius adsiliens flatus ructabat amarus,
 iam totus uel solus homo in sua iura reuersus
 dulce sapit, sanum spirat placidumque profatur.
 ergo et Felicem uirtutis dextera cingit.
 355 inde potens uarias tenebrosi principis artes
 deuorat ut magicos Moseia uirga dracones.
 cernimus ecce pares domini caelestis adesse
 ad meritum Felicis opes, operum quoque formas
 congruere et quaecumque patres in corpore sancti
 360 ediderint documenta dei sine corpore uiuum
 in Christo Felicem agere insignique potentem
 mente animam, positi dum corporis ossa quiescunt,
 ante diem reditus claris praetendere signis,
 qualem pro meritis sit gestatura coronam,
 365 cum steterit toto rediuuius corpore Felix.
 omnes quisque suo radiabunt lumine sancti
 dissimili fulgore pares nec iudice Christo
 alter in alterius meriti dispendia crescent;
 Christus erit cunctis regnum lux uita corona.
 370 cernite distinctos actu honore iugatos
 testamentorum ueterisque nouique magistros,
 in quibus una dedit geminas sapientia leges.

356] (Ex. 7, 12).

347 tristitia *D* myrre *ET*, mirrae *D*², mirre *B* 350 singultū *B*
 gutturis *A* 351 assilens *T* 352 solus] sanus *B* 353 placitumque *B*
 354 uirtutibus *T* cineit *T* 355 tenebras et *T* 356 mosea *B*, moy-
 sei *T* 358 meritis *T* 359 tempore *T* 361 insignique] in christoque *E*
 365 toto rediuuius *ADE*, totus rediuuiuo *BT* 366 omnis *B* quisque
in cumque *corr.* *D m. 2* lumine] corpore *E* 368 crescunt *AD*
 370 actu *DET*, actus *ABr* beatos *T* 371 noui *T* 372 gemina *B*,
 geminam *T* legem *T*

atque ita uirtutes uarias par gloria pensat.
 non Petrus inrupit uirga mare, sed neque Moyses
 375 aequoris incessit liquido; tamen unus utrique
 fulget honos, unus quoniam fuit auctor utrique
 scindere aquas uirga, pedibus calcare fluenta,
 qui deus est ueterum in sanctis, deus ipse nouorum;
 380 ille deus Danielis et ille trium puerorum
 Felicis deus ipse deus nec se minor ipse est
 in sancto Felice deus, per quem bona dona
 et medicas exercet opes terraque marique.
 omni namque die testes sumus undique crebris
 385 coetibus aut sanos gratantia reddere uota
 aut aegros uarias petere ac sentire medellas.
 cernimus et multos peregrino a litore uectos
 ante sacram sancti prostratos martyris aulam,
 dum referunt grates, tolerata referre pericla,
 390 testantes ualidis conlisa naue procellis
 se raptos miserante deo Felicis et ipsa
 educente manu maris emersisse profundo
 et desperatam placidos cepisse salutem,
 Felicis meritis et aquas et cedere flammis.
 395 praeterita ut taceam meriti documenta potentis,
 nouimus experti, pauor e terrore recenti
 uibrat adhuc memores animos, recolentibus illa
 quae tulimus paene absumptis incendia tectis;
 quamlibet extinctae recalent uestigia flammae

374 irrumpit *E* moyses *A* 375 incessu *E* utrisque *Bv*
 378 deus] decus *T* 380 danihelis *DET* et] erat *T* 381 ipso *E*
 383 terra ^{que} *B* (^{que} *m. 3*) 384 omnia *AB¹D* 386 petere *ex* petire *A m. 2*,
 praeter *B* ac *om. B* sentire *ADET*, set ire *B*, ambire *v* medelas
ET 387 a *om. B* littore *ABE* 388 aulam] aram *v* 389 referre *T*
 391 et] ut *Bv* 393 et placidam accepisse *T* 394 meriti *A* et ad
 aquas *T* 395 iaceam *B* meriti *om. B* documenta *AD* parenti *T*
 396 illa nouus *T* e] et *E* e recenti (e *add. m. 2*) *D* 397 at huc *D*
 animis *T* illa] ignis *T* 398 paenae *A*, pene *ET* 399 reculent *A*,
 recolent *D* uestia *T*, incendia *E*

- 400 mentibus et magni cumulant Felicis amorem,
 quem prope corporeo praesentem uidimus actu
 obiectare manus flammis et nostra tueri
 limina iuncta suis, quae tamquam territa sancti
 obstantis facie prope tangens flamma pauebat
 405 pulsaque de nostri rapiendo culmine tecti,
 cominus in tuguri uicina strage perarsit.
 mira loquar, stetit inmotus sine flatibus aether
 nec nemorum foliis ullum dedit aura tremorem,
 ne posset rapidus procedere longius ignis
 410 per contexta uolans sociarum tigna domorum,
 sed uentis deserta cadentibus ire negaret
 flamma et consumpto moreretur languida pastu.
 consimili modo nos, Felix, ope solue periculis,
 nec domibus nostris propient mala, pulsaque per te
 415 horrida sanguineo longe sonet ira flagello.
 illam etiam uirtutem accendis indue bellis,
 qua male labentem uicinis montibus amnem,
 qui subitis aucto pluuiis torrente redundans,
 sic tua praecipitans in limina saepe ruebat,
 420 ut tectis coniuncta tuis habitacula uastis
 quassaret uiolentus aquis, ita flumine uerso
 fecisti mutare uias, ut nunc nouus illum
 alueus insolita ducat regione furentem
 nostraque longinquo uitantem tecta meatu:
 425 sic modo bellisono uenientes flumine pugas
 de nostris auerte locis. manus in pia sacris
 finibus absistat, quibus est tua gratia uallum,
 atque tuam timeant hostes quasi daemones aulam,
 nec cruor haec uiolet quae flamma uel unda refugit.

400 magni] agni *Col. in mg.* 401 quam *B* praesente *A* 404 ob-
 stantis faciem prope terreus *T* 406 cominus *BET* perarsi *T* 407 lo-
 quor *T* aer *T* 410, uolens *B* 411 negatur *T* 412 et] ut *T*
 414 propient *AD*, properent *T* 415 ire *T* 416 accensis *T* 417 la-
 bantem *E* 418 auctus *T* 421 uiolentis *B* 423 insolitam *B* fluen-
 tem *T*. — finit natalis VIII. *B*, finit septimus. incipit octauus *AD*.

XXVII.

Nascere, quae tardo semper mihi redderis ortu
 mox et in occasum properans fugis, aegra redire,
 ales abire, dies. nam te per longa morantem
 tempora, dum tardi nitens rota uertitur anni,
 5 sustineo intentis adfecto pectore uotis.
 quam cuperem totis mihi te lucere diebus,
 uel si quando uenis, ita compensare moras, ut
 aestiuus posses spatii producere lucem
 aut illum pensare diem, qui sistere iussis
 10 sideribus longo lassauit lumine mundum,
 humanos duplicans dilata nocte labores.
 nunc te, cara dies, rapido nimis aëre nobis
 temporis hiberni lex subtrahit et breuiatas
 cogit hiems horas cita lumine, pigra tenebris.
 15 sed bene quod tibi sol, Felix, cui gratia perpes,
 inlustrante micat Christo propriumque coruscat
 natali iubar ipse suo neque conditur umquam

XXVII. ABDEGRT; *A* *exh. us.* 89. 90. 148—153. 154—155. 171—177. 400—407. 436—554. [511—518. 542—557. 580—583. 589—595, *quos Dungalus excerpserat in codice interciderunt*]. 596—606. 616—617; *Beda (expos. in Luc. l. II p. 398 ed. Mign. tom. 92) exh.* 424—427, *Beda de re metr. ed. Keil VII p. 247 sqq. exh.* 72. 620. 637; *Paul. diac. (hom. LIX ed. Mign. tom. 95, 1532) exh.* 424—427; *Conu(entus Paris. ed. Mign. tom. 98, 1304 sqq.) exh.* 510—518. 542—557. 589—595. 607—609. — incipit ad eundem nicete *ēpi* de dacia qui ad natalem *dñi* felicitis occurrat *B*, incipit liber VIII. *E*, item de natiuitate *sc̄i* felicitis et de aduentu nicete *ēpi* de dacia qui ad ipsius natalem occurrat *T* 1 mihi semper quae tardo redderis *R*, mihi redderis quae tardo semper *G* redderis] nasceris *T* hortu *R* 2 occasum *GR* frugis *R* erga *GR* 3 alis *G* morante *T* te morantem (o *ex u*) per longa *G*, per longa te morantem *R* 4 nitens] nimium *T* 5 susteneo *G* intantis *R* affectu *T* 6 te mihi lucere *R*, mihi tellucere *G*, mihi elucere *B*, mihi praelucere *v* 7 conpressare *B* mores *G*¹ 8 posses *AD*, possis *cet.* spatii *GR* 9 iusis *GR*, iussus *T* 10 longa *B* lassauit *GR* 11 humanus *R* delata *R* 12 clara *T* 13 hibernis *T* subtrahit *G* breuitas *GRT* 14 hiemps *BDT* cito lumine breuis pigra *R* 15 flex *G ut saepius* 16 proprium *R* curuscat *R*, choruscat *B* 17 iuar *A*¹*D*

- casibus occiduis aeterni splendor honoris.
 i, fugitiua dies, elabere, non reuocabo,
 20 nec te iam querar esse breuem, quia te sine Felix
 semper inextincto praesens mihi lumine fulget.
 si natalis abest, plus est quod iugiter ipse
 lux huius natalis adest. nec enim ille die fit
 sanctus, cuius honor celebrandi causa diei est.
 25 quod si natalem reliquis praestare diebus
 turba facit, solito quae densius ad sacra currit
 limina, conferta prope semper plebe uidemus
 natalem Felicis agi. nam quae, rogo, uotis
 cassa dies oritur uel magnis rara cateruis?
 30 sed tamen hanc speciale decus retinere fatebor
 iure diem, expleto quondam qua contigit aeuo
 ponere terrenos habitus et ad alta uocari
 sidera Felicem retinendum sede beata.
 firmat enim ratio ista fidem, quae tempora certis
 35 distinguit titulis sacrosque per annua signat
 festa dies, quibus ad domini miracula quondam
 antiqui tremuere patres, horrenda sinistris
 et semper celebranda piis, quia commoda sanctis,
 dura fuere malis. testis Memphitica tellus
 40 et mare tunc factum sanctis humus, aequor iniquis,

39] (Ex. 14, 22. 27).

18 casibus *GR* occiduis *G* aeterni] diuini *E* 19 i *E*, om. *BGR*,
 in *AD* fugitiua *G* elabere *D* 20 quaer *R* sine om. *R* 22 natu-
 lis *R* iugitur *R* 23 adest] est *R* neque *E* dies fit *E*, deficit *GR*
 24 causa om. *GR* 26 fecit *R* solitoq; *GR* 27 limine *R* conserta
GR uide]mus *G* 28 namq; *G*, namque qui *B* 29 causa *AD*
 cara *BT* 30 retinere *GR* diem iure fatebor *GR* 31 quandam *R*
 quae *AD* 32 ponere *T*, deponere *GR* terrenus *R* ad ω , in *v* uo-
 cari] ad cari *R* 33 retinendum *G*, rtenendum *R* 34 ista ratio *GR*
 qua *E*, q; *AG ut solent* certis s. l. *G*, om. *R* 35 sacrasque *BGR*,
 sacros *T* perque *T* 36 certis festa dies in *GR* ad *G*, a *B*, aut
ADERT dñm *D* quibus aucta dei con. *Chatelain* 37 tenuere *T*
 orrenda *R* 38 commoda] quomodo *B* 39 fruere *AD* malis] factum
 seis *add.* *R* testistis *G* memphitica *B*, memphica *R*, memfitica *AD*
 40 factum sanctis om. *R* humor *E*

ceteraque his paria Aegypto multasque per oras
gesta deo memori nobis recoluntur amore.

- sic aequae diuina feruntur munera Christi:
ut ueneranda dies cunctis, qua uirgine natus
45 pro cunctis hominem sumpsit deus, utque deinde,
qua puerum stella duce mystica dona ferentes
subpliciter uidere magi, seu qua magis illum
Iordanis trepidans lauit tingente Iohanne
sacramentum cunctas recreandis gentibus undas,
50 siue dies eadem magis illo sit sacra signo,
quo primum deus egit opus, cum flumine uerso
permutauit aquas praedulcis nectare uini.
quid paschale epulum? nam certe iugiter omni
pascha die cunctis ecclesia praedicat oris,
55 contestans domini mortem cruce, de cruce uitam
cunctorum; tamen hoc magnae pietatis in omnes
grande sacramentum praescripto mense quotannis
totus ubique pari famulatu mundus adorat,
aeternum celebrans rediuiuo corpore regem.
60 hoc sollemne dies sequitur (septem numeramus
hebdomadas, et lux populis festiua recurrit),
qua sanctus quondam caelo demissus ab alto

44] (Matth. 1, 16). 47] (Matth. 2, 11). 49] (Matth. 3, 16).
52] (Ioh. 2, 9, 11). 58] (Matth. 28, 6). 61 sqq.] (Act. 2, 2 sqq.).

41 caetera que *G* his que his *T* patria *GR* aeipto *R* horas
GR 42 memoriae *GR* 43 munere *B¹v* 44 ut] et *GR* uenerando
AD cunctis *E* uirgini *R* 45 utique inde *GR* 46 mistica *GRT*
ut solent, myxtica *E* 47 supliciter *B*, simpliciter *R* 48 tripidus *GR*
lauit *G* iuhanne *R* 50 seu *GR* ligno *B* 51 quod *T* 52 per-
mutauit *R* perdulcis *G*, dulcis *AD* 53 epulum] fuit *add.* *GR*
54 pasca *BT*, paschae *G* cuncti *GR* ecclesiae *B*, aeclisiae *GR*
ores *GR* 55 contestantur *GR* cruce *B s. l. m. 3*, in cruce *GR* 56 in
omnes] honorem *A*, homines *D* 57 grande *om.* *GR* perscribto *R*
quodannis *B*, quod tot annis *GR* 58 totis *R* 59 aeternum *D*
60 solempne *GR*, solempne *DET* dies] aliud *coni. Sacch.* 61 ebdoma-
das *ADET*, eudomas *BR*, ebdumadas *G* populi *AD* 62 quamdam *R*
dimissus *BT*, dimisus *GR*

- spiritus ignito diuisit lumine linguas,
 unus et ipse deus diuersa per ora cucurrit
 65 omnigenasque uno sonuit tunc ore loquellas,
 omnibus ignotas tribuens expromere uoces,
 quisque suam ut gentem peregrino agnosceret ore
 externamque suo nesciret in ore loquellam.
 barbarus ipse sibi non notis nota canebat
 70 uerba, suis aliena loquens; sed in omnibus unum
 uoce deum uaria laudabat spiritus unus.
 ut citharis modulans unius uerbere plectri
 dissona fila mouet uel qui perflantia textis
 labra terit calamis, licet unum carmen ab uno
 75 ore ferat, non una sonat uariosque magistra
 temperat arte sonos, arguta foramina flatu
 mobilibusque regit digitis clauditque aperitque,
 ut rapida uice dulcis eat redeatque cauernis
 currens aërio modulabilis aura meatu,
 80 explicet inruptos animata ut tibia cantus:
 sic deus omnisonae modulator et arbiter unus
 harmoniae, per cuncta mouet quam corpora rerum,
 et naturae opifex deus omnis et artis, in omni
 fons opere et <finis>, faciens bona factaque seruans,
 85 ipse manens in se media pietate uicissim,
 qua pater in uerbo, qua filius in patre regnat,

63 ignitas *T* diussit *R* flumine *ADE*, famine *T* 64 diuisa *v*
 currit *R* 65 omnigenusque *R* sonauit *R* ora *B* loquellas *BET*
 66 expromere *G* 67 peregrino *GR* 68 aeternamque *B* nesciret
ADET, sentiret *BGR*, resciret *coni. Bign.* loquellam *BET*, locellam *R*
 69 rotis *B* 71 $\widetilde{\text{sps}}$ *s. l. G* unus $\widetilde{\text{sps}}$ *R* 72 cytharis *DGR* unius modolans
GR sed G transponendi signa addidit 73 desona *R* mout *T*
 perfluentia *AD* 74 chalamis *E*, clamis *R* canem *R* 75 ferat ore *GR*
 unu *G* sona *T* 76 sonus *GR* furamina *R*, foramine *B* 77 mubi-
 libusque *R* 78 rabido *R* 79 aërio *ADGR*, aëreo *E*, euario *T*, eoleo
B, Aeolio *v* modolabilis *R* 80 explicet *GR* animat aut *G* 81 omnis
 orae *R* modolatur *G*, modulatur *R* 82 armoniae *ADEGT*, armoenie
B, armoine *R* qua || *D* 84 fons ope fons opere et *GR*, fons opere
 fonsque opere et *B* finis *v, om. ω* bona *om. AD*, bona facta bona *R*
 seruens *R*, seruans ^{re} *m. 2) A* 85 pietate *G* 86 patre* (*r eras.*) *R*

quo sine nil factum, per quem sata cuncta in eodem
 consistunt, idem nouat omnia principe uerbo,
 qui cruce purpurea pretiosi sanguinis ostro
 90 arduus ascensu uolueri penetrant in alta
 nube super Cherubin uolitans seditque parenti
 dexter et inde suis caelestia dona profudit,
 spiritum ab unigena sanctum <et> patre procedentem,
 qui deus ipse deo ueniens licet adsit ubique,
 95 conspicuo tamen adlapsu ruit igneus illic,
 pubis apostolicae concors ubi coetus agebat,
 moxque nouo sonitu multis ex urbe coactis
 omni ex gente uiris sedit quasi flamma per omnes
 et simul in cunctis spiramine dissonus uno,
 100 ut lyricas facili modulatus pectine chordas,
 diuiduis eadem cecinit praeconia linguis,
 incutiens uarias humana per organa uoces.
 talis ubi lectas inpleuit crapula mentes,
 ructauere sacras ieiuno gutture laudes
 105 ebria corda deo; quis me miseratus ab isto
 flumine potabit, quod sobriat ebrietate?
 ergo uelut caelum stellis et floribus arua

90] (Marc. 16, 19). 95] (Act. 2, 2. 4. 6).

87 nihil *GR* 88 qui idem *fort.* 89 purpurea *G*, propria *R* pretioso
A, precioso *B*, praetiosi *A¹GR* astro *R*, astra *Col. in mg.* 90 ardius *R*
 ascenso *A*, accenso *D* alto *B* 91 chirupin *G*, hirubin *R*, herubim
 (m *ex n*) *A* uolueritans *G* sedetque *BGR* paranti *R*, parienti *G*
 92 dextra *T* et in seruos *v* celesti *B* profundit *G*, perfundit *R*
 93 unigeno *T* et *v*, *om.* ω 95 tamen conspicuo *G¹R* alapsu *T*
 96 plebis *BGR* consors *GR* caetus *GR* 97 sumptu *R* coactis *R*
 98 ex *om.* *T* iuris *T* seditque *GR* per] in *GR* omnē *T*, omni
 solā *R* 99 et *om.* *R* disonus *G*, deissonus *B*, desonus *R* 100 plecti-
 one *GR* cordas *ABDT* 101 deuiduis *D¹* cecinit *R* 102 humana
om. GR organa *GR* 103 lectus *AD* 104 ieiunio *R* guttore *GR*
 105 qui *B* 106 flumine *Rosw.*, munere *B*, monere *G*, numine *ADERT*,
 nomine *v* potauit *B*, potabat *R* subriat *R*, subruat *T*, subriate *G*
 aebrietate *G*, ebrietatem *ADT* 107 et *AD*, aut *R*, ut *cet.*

- temporibusque annos dominus, sic ipsa diebus
 tempora distinxit festis, ut pigra diurnis
 110 ingenia obsequiis saltem discrimine facto
 post interuallum reduci sollempnia uoto
 sancta libenter agant residesque per annua mentes
 festa parent domino, quia iugiter intemperatos
 iustitiae seruire piget, delinquere suetis
 115 parcere peccato labor est. decurritur omni
 ualle, per ascensum non est euadere cursu.
 hinc uia labendi procliuior et uia uitae
 durior; illa capax multis, haec ardua paucis.
 inde bonus dominus cunctos pietatis ut alis
 120 contegat, inualidis niti uirtutis ad arcem
 congrua sanctorum dedit interualla dierum,
 ut saltem officiis mediocribus ultima Christi
 uestimenta legant, et eos uel fimbria sanet,
 qui non extorres penitus regione salutis
 125 intra perpetuae stabulant praesepia uitae,
 longinqui primis, non longo fine secundis.
 primus enim uitae gradus est pertextere cunctos
 continua bonitate dies et tempore toto
 pascha sacrum Christi cultu celebrare pudico.
 130 quod si mixta seges tribulis mihi germinat et cor
 incultum stimulat terreni spina laboris,

108 temporibus *GR* ipse *Tv* 109 distinxit *GR* festis *B* diurnis *T*
 110 obsequiis *G¹R*, obsequiis *B*, obsequii *T* saltim *BGR* et *infra* dis-
 cremine *GR* 111 interuallum *R* reducis *R* sollempnia *G*, sollempnia
DET 112 agam *B* desidesque *R*, desidesque *T* 113 parant *G*
 deo *GR* intemperatos *GR* 114 siuere *R* delinquere *R* 117 hic *T*
 lauendi *R* procliior *G*, procliuiorum *T* uia] uiae *R* 119 deus *GR*
 ales *B* 120 contingat *GT*, contangat *R*, contegerat *AD* ualidis *T*
 121 interualla *R* 122 saltim *BD* officiis *GR* 123 uel *AD*, sacra
cet. 124 extores *GR* paenitus *D*, poenitus *GR* regione *G*, re-
 legione *R* 125 perpetua *T* 126 longe *D* sine *R* 127 uitae *om. v*
 est] celo *add. B s. l. m. 3* et *v* pertexere *G*, pertextere *R* 128 con-
 tinuata *GR* 129 pasca *B* cultus *AD* celebrare culto *R* pudicos *D²*
 130 mista *T* seges *G* tribulis *D* 131 instimulat *B* doloris *B*

- uel festis domino studeam me offerre diebus,
 ut uel parte mei tangam confinia uitae,
 corpore ne toto trahar in consortia mortis.
 135 quamquam igitur iugi nos, qui statione propinqua
 adcolimus, sancti potiamur honore patroni,
 quem et sine natali deuota frequentia semper
 concelebrat, tamen ut proprii per erilia uernae
 140 huius laetitiae princeps psallentibus ibo
 fratribus et socium ducam quasi signifer agmen.
 nam licet e uaria populi regione frequentes
 comparibus uotis hodie pia gaudia fundant,
 me tamen uberius decet atque insignius isto
 145 exultare die, quia nemo obstrictior est me
 debitor huic, cui priuato specialius astro
 ista dies tantum peperit sine fine patronum.
 salue, cara dies, salue, mihi lux mea, salue,
 semper festa mihi; sed in hoc mihi clarior anno
 150 orta refulsisti, quia cum Felicis honore
 Nicetam reuehis, sanctorum ut amore duorum
 binum habeam natalem hodie, quo corpore sumpti
 martyris excessum celebrans et corpore prompti
 ecce sacerdotis reditum satiatus adoro,
 155 suscipiens humili metantem in pectore Christum.

132 uestis *R* studum me offere *R* 133 ut] et *D* 134 ne] nec *GR*
 trahar *R*, traham *AD* mortis (o *corr. m. 2*) *A*, noctis *T* 136 patiamur
R amore *E* siñę patroni *G* 138 concelbrat *R* propriis *GR*
 herilia *BET*, aerilia *GR* uerna *R*, fernae *G*, uernat *B* 139 rexaemur
R, relaxemus *E* cunis *AD* 140 salentibus *R* 142 regione populi *G*¹
 144 me] ne *A* oberius *G* decet *om. GR* adq. *G* 145 die decet *GR*
 obstrictior *G* me est *GR* 146 priato *G* astro (r *eras.*) *D*, asto *A*,
 aretor *E* 147 tãñ *B* piperit *G* 148 salua *BR*, saluaę *G* cura *R*
 salua *R* meus alue *D*¹, mea salua *R* 149 inih *om. R* clarior *AD*,
 carius *E*, clarior *cet.* 150 refulsit *AD*, refulsis enim *E* 151 necetam
G, Nicetum *B*¹, nec etiam *R*, nycetam *T* 152 Binam *B* odie *G*
 quo] de *T* sumpta *R* 153 prumpti *GR* 155 humillime (humillinae *R*)
 tandem *BGR* in corpore *BT*

- exultet mea nunc anima edicatque quod olim
 sponsa canebat amans domino uocalis amanti:
 imber abit, discessit hiems, uox turturis altae
 in nostra tellure sonat, dat uitis odorem,
 160 florida et in terris miramur lilia caeli.
 unde repente, precor, uersa uice temporis annus
 ner agit et gelidis flores uisuntur in agris?
 iunctus adest domini Christi comitatus amicis
 Nicetes; hinc uernat hiems, hinc undique nobis
 165 spirat odoratos uegetabilis aura uapores;
 hoc de corde uenit benedicti spiritus agri.
 uita pudicitiae et liquido mens candida uero
 Nicetam faciunt, flores et aromata Christi.
 munere quid tanto dignum uel corde uel ore
 170 pauper et insipiens et paruulus edere possim?
 ipso nunc Felice opus est et in hoc mihi munus,
 sumat ut a Christo, mihi quas inperiat ipse,
 ut digne sibi grater, opes. et nunc mihi uellem
 uiua perennis aquae manarent flumina uentre,
 175 ut non ore meo sed Christi munere possem

158] Cant. 2, 11. 12.

156 exultet et *GR* nunc mea *AD* edicatque *E*, dicatque *cet.*
 mihi nunc animus dicatque *coni. Chatelain* ollim *GR* 157 amans]
 canens *GR* 158 ymber abit *B*, imperabit *A*, *om. GR* hiemps *ABDT*,
 hems *GR* alte *G* 159 sonet *B* tellore *G*, telluere *R* 161 annus
ADE, atether *R*, aether *cet.* 162 agitet *T* gilidis *R* uisuntur *BR*,
 uissentur *G* 163 unctus *ADE* at est *D* Christi] sancti *T* 164 ni-
 ceta ^s *E*, nicetis *ABDT*, necetes *R*, necites *G* hic *BT* hiemps *A*,
 hems *GR* hic *T* 165 spiret *D*, sprat *R* hodoratns *G*, odoratus *R*,
 adoratos *T* uigitabilis *R*, uegitabilis *AG*, uegetabiles *B* arua *B*, auara *R*
 166 hic *T* de corde uenit] decus creuit *GR* spiritus] situ *GR* 167 con-
 pudicie *B* uiro *B*, uerbo *R* 168 nyctam *T*, necetam *G*, nectam *R*
 christi ω , uerna *v* 169 manere *R* cor *A*¹ uel corde *om. R* 171 Nunc
 opus est et o felice in hoc *B* ^u munus *G* 172 a *om. GR*, *s. l. A* per-
 tiat *G* 173 grates *BGR* et nunc] nunc nunc *T* uelim *BGR* 174 per-
 hennis *BT* manerent *R*, manarent *D* 175 monere *G* possim *GRT*

- laetitiam enarrare meam, quae munere Christi
uberius solito placidum mihi pectus inundat
natalemque mihi duplicat Felicis amore
multiplici. uideo praesenti lumine coram
180 Niceten ridere mihi, uisoque parente,
cuius prae cunctis amor in me regnat, et ipse
Nicetes fio, benedicti nominis instar
mente gerens, quae nunc uoto uictore triumphat.
hunc ego conspiciens longo post tempore longe
185 natali uenisse tuo, clarissime Felix,
nonne tua ducente manu aduentasse fatebor?
nam quis tam claro poterit non cernere signo
hoc prece mi uenisse tua, ut, quod sumere uotis
uix poteram aut ipso saltem mihi fingere somno,
190 Nicetam rursus coram Felicis in ipso
natali uisu simul amplexuque tenerem
atque iterum sub eo canerem mea debita, Felix,
auditore tibi. sed quid faciam rogo pauper
diuitis adsideo mensae et miser audeo magnis
195 insertare manum dapibus; neque cogito quod me
talia consimili uice, qualia sumo, parare
conueniat dignumque isto dare iudice uerbum.
quare inopi da, sancte, tuo, ut te digna patrono

194] (Prou. 23, 1).

176 uarrare *GR* mune (^{re} *m. 2*) *A* 177 tempus *B* 179 multi-
pli *R* in lumine *E* 180 neciten *R*, neceten *G*, nicetem *D*¹ ridere
ADE, rediisse *T*, reddisse *B*, redisse *GR* parenteꝛ *G*, parentem *T*
182 nicetis *B*, necitis *R*, necetis *G* 184 hunc ergo *BD*¹*G*¹*R*, ergo *v*
hunc longo tempore longe *v* 185 duo *D* 186 docente *D* aduan-
tasse *R* 187 non poterit *GR* 188 haec *R*, hic *AD* ꝑꝛem *AD*
mi uenisse *E*, i*uenisse (*n. eras.*) *AD*, uenisse *BGR*, prouenisse *ex* pre-
uenisse *T m. 2* 189 ipsos *G* saltim *ABDGR* sumno *R*, sumpno *G*
190 necetam *GR* rursus *GRT* filecis *R* 191 natale *T* tenereꝛ *D*
192 atque— canerem *om. GR* sub eo aliterum *Dv* sub eo *om. T*
193 auditure *B*, auditu reddo *GR* 194 adsideo *GR*, adsidens *E*
195 manu *A* 196 uoce *B* summo parere *B* 197 dignosque *T*,
digno *B* istis dare iugiter esus *T* das *BG*

et pariter condigna tuo loquar ausus amico.

- 200 posco tuos, Felix, tecum ad tua uota parentes.
 quae tua uota loquor, mea sunt et uerius haec sunt
 uota mea; at tibi celsus honor terrena recusat
 gaudia. sed quia nostra tuae sunt gaudia palmarum
 et tua dignaris tibi ducere uota tuorum,
 205 ergo tuos etiam, Felix, inploro parentes;
 hic quoque ades, mihi nunc poscas ut adesse uocatos.
 qui colitis laetos paradisi caelitus hortos
 quique sub excelsa domini requiescitis ara,
 pulcher apostolici chorus agminis et patriarchae,
 210 gens prior, ambo chori procerum, quos agmine bino
 per duodena deus signauit nomina patres
 gentibus et populis regnum ad caeleste uocandis,
 uos etiam, sancti, subplex deposco, prophetae,
 in nostra qui carne deum fore praececinistis,
 215 uos quoque corporibus caesis et sanguine fuso
 occisum et uiuum testati martyres agnum,
 omnes diuinis a fontibus una propago,
 quos pius Abraham sacer Isaac lenis Iacob
 progenuere deo per innumerabile semen
 220 et bifidum meritis caelestibus atque caducis,

199 tuo *om. GR* usus *B* 200 tecum] et cum *AD* ad] et *R*
 201 loquar *B* 202 ad *B* at tricelsus *T* celsus *in* celsior *B m. 2*
 recussat *BG* 204 et *D*, ut *cet.* digneris *BTv* 205 ergo ego uos etiam
ADE, ergo tua etiam *T* parentes *G* 206 huc *G*, hinc *R* quoque]
 que *BGR* adesto *BGR* esse *B* uocanti *T* 207 paradisi *A*
 caelitus *AEGR*, celitos *B*, caelites *D*, celitis *T* ortos *ADET*, hortus *GR*
 208 excelsa *B* cura *GR* 209 pulcherara *G* chorus *R* et *om. R*
 patriarcharum *G*, patri arcarum *R*, patriarchum *v* 210 prior] par *T*
 211 dei *T* signauit *G*, signabit *B* nomine *B* parentes *GR*
 212 caelestae *GR* 213 sancti] *cī* *R* suplex *B* profetae *AGR*
 214 praecinistis *R*, praecinuistis *v* 215 cissis *G*, scisis *R* fusso *G*,
 effuso *R* 216 occisum *GR* uiuum *G* martyris *B*, martires *GR*
 218 abraham *GR* sacer Isaac] saeculis ac *D* isaac *R*, isaac *T* lenis *R*
 119 innumerabile *GT*, innumerable *R*, non numerabile *v*, inenarrabile
Col. in mg. 220 et tibi fidum *D*, et bidum *R* atq. *G*, itaque *R*
 caduci *R*

- aequantur his astra poli, his telluris harenam.
 credo equidem uos officio pietatis ad istum
 undique conuenisse diem Felicis amore,
 ut confessoris socii celebretis honorem.
- 225 non autem tanti mihi sum praesumptor honoris,
 ut sanctos idcirco meis modo protinus omnes
 sensibus adspirare precer quasi munere tanto
 dignus, ut illa meo resonet uox turturis ore,
 quam totum tellus audiuit laeta per orbem,
- 230 sed quia uox diuina decet Felicis honorem
 et quia Nicetes, domini puer atque sacerdos,
 longinqua tellure mihi modo missus ad istum
 ecce diem uenit, uir tam bonus ore magistro
 quam sacer est uictore animo uel corpore uicto.
- 235 o mihi fulminea Cherubin si forcipe sumptum
 carbonem ex ipsa domini procul efferat ara
 et peccatoris male pingua labra perurat,
 ut defaecato concretis sordibus ore,
 non ut ab ore meo, sed ut auditoris ab ore,
- 240 ipsius hausta meo depromam dignius ore,
 ne peccatoris stolidi sermo asper et aeger
 et uiolet castas et doctas uerberet aures!
 sed quoniam lateri meus adsidet ipse magister,

235] (Es. 6, 6).

221 atra *A* his is *GR* telloris *G*, tellurus *R* arenam *GR*
 222 credeo *R* quidem *GR* 224 confessores *AD* socii *R* caele-
 bretis *G* 226 sensibus protinus omnes *G* sensibus omnes *R* 228 tor-
 toris *G* 229 orbem *G* 230 docet *B* 231 qua *B* nicetis *BT*, ne-
 cetis *GR* adq. *G* 232 longinqua *G*, longuinquina *R* tellore *G*
 missum *B*, misus *GR* ipsum *GR* 234 animo] meo *T* 235 fulmine
GR, fulmina *B* et hiruphin *G*, hirubin *R*, herubin *A*, cherubim *D*
 236 afferat *B*, hac ferat *v* 237 et mea *GR* pectoris *R* pingui *B*,
 pingua *GR* peruerat *R* 238 ut] et *GR* defecato *R*, defficatio *G*
 surdibus *R* 239 *pr.* ut *om.* *T* ut *om.* *GR*, ut ab *B* auditores *G*,
 abditoris *R* ab *om.* *GR* 240 dignus *GR* 241 ne *ADGR*, nec *cet.*
 stolidique *GR* ager *B* 242 uerberet ω , uulneret *v* 243 sed quia *G*,
 et quia *R* meus] procul *E* adsidet *om.* *GR* ille *T*

comminus e regione situm uenerante frequenter
 245 lumine conspiciam; forsā sapientis ab ore,
 ut quondam effetae pecudes pastoris Iacob,
 concipiam sterili fecundos pectore sensus.
 namque et Nicetes domino benedictus ut ille
 mitis, ut Israel ouibus quoque pastor et haedis
 250 ante lacum uiuentis aquae sedet; hic etiam tres
 corde pari trina sibi legit ab arbore uirgas,
 quis in aqua positis pecus aduocat et coeuntes
 ingrauidat uirgisque tribus concepta colorat,
 ut de interrassa uariatis cortice uirgis
 255 insignita gregis sancti fetura probetur.
 at pecori Laban non est nota. sed nota uitae;
 nam nota mortis erit Christo non esse notatos.
 sic animas steriles in nomine gratia trino
 innouat, et uerbi coitu uir spiritus inplet
 260 conceptosque deo notat intus ecclesia fetus
 uirgineo fecunda utero materque salutis,
 dum uirgis intenta tribus bibit uuida uerbi
 semina et aeterni signatur lumine uultus.

250] (Gen. 40, 37 sqq.). 263] (Ps. 4, 7).

244 e] sedet et *GR* situ *B* ueneranter *G*, numerante *B* fre-
 quentē *G* 245 conspicuam *AD*, conspicuum *E* 246 quandam *R*
 pecodes *GR* 247 concipiam *AD* stereli *A* fecundos *G* 248 et
om. GR nicetis *BT*, necetis *GR* 249 ut *om. GR* istrachel *G*, isra-
 hel *ADRT* aedis *GR*, edis *B* 250 lacum *R* sedet *scripsi*, sed et *o*
 tris *ADE* 251 trinas *BT* ab *om. AD* ab arbore legit *GR* 252 qui-
 bus *B* possitis *GR* ^{et} *ce* *G* coeuntes *R*, coeuntis *T* 253 con-
 caepta *G* decolorat *G¹R* 254 uti *G* interrassa *GR*, interrasso *E*,
 in terra *B* auariatis *B* 255 sancti] xpi *GR* factura *D*, foetura *A*,
 foetora *R* probentur *GR* 256 ad *B* 257 notatis *R*, nouatos *T*
 258 anima *A¹T* scerelis *G*, sterilis *T* nomine] omni *T* 259 nouo-
 uat *G*, nouoat *R* choitu *G*, coetu *R* sp̄s ex sc̄s *R* 260 conceptos-
 que *G* noat *G*, nouat *RT* ecclesia *BT*, aecclesia *GR* foetus *AGRT*
 261 uirginneo *R*, uirgine *T* feconda *G*, foecunda *D* 262 uirguis *R¹*
 intinta *G* ut uada *B*, uiuida *GR*, inuida *T* uerbis *A¹*

hinc sterilis peperit septem et defecit abundans
 265 dilatante deo tenues, tenuante superbos.
 sic ego Niceta uiso quasi fonte reperto
 sicut ouis sitiens ad uiua fluenta cucurri
 aridus et sensi mea protinus ubera tendi,
 adtentusque diu pascentis in ora magistri
 270 inspexi docto uarias in pectore uirgas
 conspectumque bibi per lumina fixa colorem,
 et me diuinis sparsit mens roscida guttis.

sed tamen in tribus his, quia uenit mentio, uirgis,
 si placet, inspiciamus adhuc mysteria regni.
 275 tres patriarcha sibi trina legit arbore uirgas,
 spirantem storacis, leuem platano, nuce firmam.
 spiritus in platano est, uirgo in storace, in nuce Christus.
 nam patulos platanus ramos expandit in umbras;
 sanctus inumbrata formauit uirgine Christum
 280 spiritus, et storacis puto uirga sit arbore Dauid
 prompsit odoratum quae uirgo puerpera florem.
 uirga nucis Christus, quoniam in nucibus cibus intus,
 testa foris et amara super uiridi cute cortex.
 cerne deum nostro uelatum corpore Christum,

264] (I Reg. 2, 5).

264 hinc sterelis *GR*, insterilis *T* difeicit *R*, diffecit *G* habundans
BGR 265 delatante *R* deo ouante tenues tenuante *B*, dote ueste
 (uestae *G*) ouante *GR* 266 neceta *GR* uisa *G* 267 sitiens *R* ad-
 iuua *D* 268 ^{et} *ç* *G* uerba *R* 269 magistri *G* 271 bibi] uidi *GR*
 limina *B* coloreſm *G* 272 asparsit *R* ruscida *G¹R* 273 hijs *G*
 274 athuc *D*, *om.* *GR* 275 tris *E* trinae *GR*, trine *B* ab arbore *R*
 276 thoracis *GR*, storace *Rosw.* laeuem *ET* platano *B*, platoni *GR*
 nucis *GR* formosam *G*, forman sam *R* 277 platano *B* torace *G*
 uirgo in thorace spiritus in platano est *R* 278 patulus *R* platonus *B*,
 platanos *GR* pandit *GR* umbra *G*, humbra *R* 279 *add. in mg.*
B m. 3 280 thoracis *BR* uirga (uirgam *G*) quo (quod *G*) uirgo sit
 quae (q; *G*) *GR* ab arbore dauid *GR*, arbor daut *T* 281 prompsit *B*,
 prumpsit *GR* uirga *T* 282 quoniam *om.* *GR* nuce *R*, noce *G*
 cibus *A s. l.* intus est *GR* 283 testa *om.* *GR* et *om.* *GR* amata *T*
 cortex *GR* 284 nostrum *ADT*, nō *G* uelato *T*

- 285 qui fragilis carne est, uerbo cibus et cruce amarus;
 dura superficies, uerbum crucis et crucis esca est,
 caelestem Christi claudens in carne medullam.
 sed cruce dulcis item, quia protulit arbore uitam
 uita deus noster; ligno mea uita pependit,
 290 ut staret mea uita deo. quid, uita, rependam
 pro uita tibi, Christe, mea? nisi forte salutis
 accipiam calicem, quo me tua dextra propinet,
 ut sacro mortis pretiosae proluar haustu.
 sed quid agam? neque si proprium dem corpus in ignes
 295 uilescamque mihi, nec sanguine debita fuso
 iusta tibi soluam, quia me reddam tibi pro me,
 et quicquid simili uice fecero, semper ero inpar,
 Christe, tibi, quia tu pro me mea, non tua, Christe,
 debita soluisti, pro seruis passus iniquis.
 300 quis tibi penset amor? dominus mea forma fuisti,
 ut seruus tua forma forem; et res magna putatur.
 mercari propriam de re pereunte salutem?
 perpetuis mutare caduca et uendere terram,
 caelum emere? ecce deus quanto me carius emit
 305 morte crucis? passus, deiectus imagine serui,
 ut uiles emeret pretioso sanguine seruos.
 sed quid agam? intuto temerarius euehor alto,
 ausus in excelsum fragili me credere pinna;

292] (Ps. 115, 4).

285 cruce] quice *R* 286 aescā *A*, testa *GR* 287 medellam *GR*
 288 qua *E* ab arbore *R* 289 uita mea *G*¹ 290 uita mea *G*¹ quod
AD rependat *T* 292 me tua *ω*, te mea *v* dextera *G*¹*R* propi-
 nat *coni. Chatelain*, protegat *GR* 293 prolibar *BGR* hastu *R*
 294 si dederō proprium *G*, proprium si dederō *R* 295 neque *BGR*
 fusso *G* 296 iussa *AD* 297 quidquid *G*, quidquid *R* uoce *T*
 oro *T* 298 tibi christe *G*¹ mea *om. E* 300 deus *GR* 301 tuus *G*,
 tuus tua *R* forem forma *GR* tua et *G* 302 magri *G* pereunte
 stautem *R* 303 perpetuus *R* motare *GR* 304 quantum *T* 305 diec-
 tus *R*, delectus *T* 306 uiuos *T* emere *D* praetio *R* 307 intoto
BRT timerarius *GR* euechor *G*¹*R* 308 fragilli *R* penua *BT*, in
 poena *R*

- martyrīs egregiī natalem, qui meus est mos,
 310 materia leuiore canens, in summa repente
 emicui, super astra uolans mentemque procacem
 ad rerum fontem misso sermone tetendi.
 unde mihi hos animos? quae me leuat aura superbum?
 non agnosco tumens mea pectora; maior agit mens.
 315 sentio Nicetam, dum proximus adsidet et me
 tangit et adiuncto lateri uicinus anhelat.
 acer anhelantis iuxta me spiritus intrat
 insolitumque potens meditati suscitāt ignem,
 frigentes animans admoto fomite fibras.
 320 sed reprimam tumidos flatus nec magna super me
 exiguus spirabo loqui referarque relicta
 paruus humo et plano modici pede carminis ibo.
 quamuis Felicis meritum sublime, profari
 non possim sine laude dei, tu, sancte, paterno
 325 suscipe me, Niceta, sinu, et dum pectore docto
 sustineor caput in blando mihi corde reclinans,
 sal tuus insulsum me condiat et sitientes
 diues uena riget riuo mihi perpete sensus.
 dicam iterum gaudens et adhuc uix muneris huius
 330 credulus ingeminabo rogans: dic, quaeso, redisti
 teque ipsum teneo Nicetam, in quo hactenus aeger

309 egregi *A¹G¹R* natale *A* 310 materiam *B*, matiria *R* 311 mi-
 cui *GR*, emicuit *A¹* uolitans *GR* 312 miso *GR* intendi *GR*
 313 uel quae *GR* leuet *BGR*, libet *G* ore *T* 315 necetam *GR*
 dum *ADET*, qui *BGR* proximus mihi *G* adsidet *G* tangit me *GR*
 316 et *om. AD* later *R* anhellat *A*, anchellat *G*, anchelata *R*
 317 anhellantis *A*, anchellantis *GR* 318 ponens *BGR* meditantis *v*
 suscitāt] suggerit *E* igne *T* 319 animas *ADT* 320 reprimam *R*
 exiguus super me *G¹R* 321 sprabo *R*, sperabo *Schot.* referamque *BG*,
 refferamque *R* 322 homo *GR* medici *ADR* carminis] campi missus
 (misus *G*) *GR* 323 probari *R*, propari *B* 324 dei *om. GR* aeterno
GR 325 neceta *GR* et *om. E* rectore *GR* ducto *GR* 326 sus-
 steneor *GR* capud *BGR* reclinas *R* 327 insalsum *R*, insū *A¹*
 et] in *T* 328 uena] unda *GR* 329 iterum] igitur *E* uix] mihi *E*
 330 quesoso *G* 331 nicetum *B*, nectam *R*, niceta *v*, uenisti *G* qua
B, quem *E* actenus *D*, actenus *D*, actenus necetā *G*

- noctes atque dies anima tabente pependi?
 uenisti tandem quarto mihi redditus anno?
 sed grates Christo, quia te uel sero reuexit.
 335 quam metui ne te mediis regionibus hostis
 disclusum opposita bellorum nube teneret!
 sed desideriiis superantibus obuia nobis
 uincula rupisti, nec te mare nec labor ullus
 nec Gothici tenuere metus nec frigora longis
 340 dura uiis; uere in tantis, Niceta, fuisti
 casibus adfectu uictus uictorque benigno,
 fortis et infirmus pariter, sed utrumque potenter.
 uictus amicitia, uictus Felicis amore,
 uicisti duos tenera pietate labores.
 345 nunc age, sancte parens, aurem mihi dede manumque;
 nodemus socias in uincula mutua palmas
 inque uicem nexis alterno foedere dextris
 sermones uarios gressu spatiente seramus.
 enarrare libet simul et monstrare parenti
 350 sollicito nostros toto quo defuit actus
 tempore. nam cui iure magis mea gesta retexam
 Felicisque manu nobis operata reuoluam,
 quam cui cura sumus? gemino qui iure magistri
 et patris ut bene gesta probet, sic improba damnet,
 355 corrigat errata et placidus disponat agenda;

332 adq. *G* anima *AD*¹, animo *cet.* tepente *B* 335 medis *GR*
 336 disclussum obposita *GR* tenere et *R* 337 eide|sideris (side *corr.*)
G, dissidiris *R* 338 uincla *AD* mare — 340 uiis *om.* *R* 339 gu-
 tici *G*, gotici *ET* frigore^a *D* 340 fuisti neceta *GR* 341 cassibus *R*
 affectu *A* uictorque *G* benigno *R* 342 infirmis *T* potenti *T*
 343 *add. in mg.* *B m. 3* uictus *om.* *GR* 344 labres *R* 345 sancte]
 nunc *add.* *GR* pariens *R* aut rem *AD* de manomque (^{de} *m. 2*) *A*
 346 no~~z~~demus *D*, nos demus *Col.* motua *GR* 347 nixis *BGR* fidere
G, fodere *T* 348 uaros *R* gressus *RT*, gresu *G* patientiae *R*
 feramus *D*²*T* 349 et narrare *T* licet *GR* et simul et *T* 350 solli-
 citos *B*, sollita (^{ci} *m. 2*) *A*, sollicita *D* 351 ret^{xa}m *G* 352 resoluam *T*
 353 gemini *E* qui] q^a *E*, quoque *v* iure] cura *T* 354 ut] sui *GR*
 damnet *om.* *GR* 355 errata] reuocet *add.* *GR*

- imperfecta iuuet precibus, perfecta sacerdos
 dedicet, atque ita se Felicis in aedibus ultro
 atque citro referat, tamquam ipsum pectore toto
 Felicem gerat et patria se iactet in aula.
 360 ergo ueni, pater, et socio mihi iungere passu,
 dum te circumagens operum per singula duco.
 ecce uides istam, qua ianua prima receptat,
 porticus obscuro fuerat prius obruta tecto;
 nunc eadem noua pigmentis et culmine creuit.
 365 ast ubi consaepum quadrato tegmine circa
 uestibulum medio reseratur in aethera campo,
 hortulus ante fuit male culto caespite, rarum
 area uilis holus nullos praebat ad usus.
 interea nobis amor incidit hoc opus isto
 370 aedificare loco; namque hunc res poscere cultum
 ipsa uidebatur, uenerandam ut martyris aulam
 eminus aduersa foribus de fronte reclusis
 laetior inlustraret honos et aperta per arcus
 lucida frons bifores perfunderet intima largo
 375 lumine, conspicui ad faciem conuersa sepulchri,
 quo tegitur posito sopitus corpore martyr,
 qui sua fulgentis solii pro limine Felix
 atria bis gemino patefactis lumine ualuis
 spectat ouans gaudetque piis sua moenia uinci

356 interfecta *A* 357 adq. *G* se *om. AD* 358 cit~~o~~ *D* refferat
G, ferat *T* tamquam] tantum *T* totum *E*, suo *GR* 359 patriam
BGR iectet *GR* aulam *BGR* 360 iugere *R* gresu *GR* 361 te
 circum] tecum *GR* agitans *E* 362 istac *coni. Zechmeister* quia *B*,
 quam *GRT* ianuam *GR* 363 obscura *B*, obscuro *R* tecta *A*
 364 figmentis *BG*, pigmentis *R* 365 conseptum *BET*, conspetum *R*
 tecmine *B* 366 reseratur *R* 367 cultu *GR*, casto *v* cispite *G*,
 hiespite *R* raram *B* 368 area] crea *D*, creta *AE* olus *G* nullus
R, nullo *T* ussus *G* 369 isto edificare in loco *G* s. l. m. *alt. anté*
 interea *inseruit* isti *Rosw.*, ipso *v* 370 iedificare *R* in loco *GR*
 huc *T* res poscere *ET*, reposcere *cet.*, deprecere *v* 371 ueneranda *B*
 marteris *G* 372 fonte *T* reculsis *R* 373 honus *B*, nobis *GR* arcis *E*
 374 intimam *GR*, intim *T* 375 conuera *R* 376 possito *R* 377 soli
BGR 378 atrio *D*¹

- 380 caetibus atque amplas populis gaudentibus aulas,
 laxari densas numerosa per ostia turbas.
 ipsaque, qua tumulus sacrati martyris extat,
 aula nouos habitus senio purgata resumpsit.
 trina manus uariis operata decoribus illam
 385 excoluit, biiuges laqueari et marmore fabri,
 pictor imaginibus diuina ferentibus ora.
 ecce uides quantus splendor uelut aede renata
 rideat insculptum camera crispante lacunar.
 in ligno mentitur ebur, tectoque superne
 390 pendentis lychni spiris retinentur aënis
 et medio in uacuo laxis uaga lumina nutant
 funibus, undantes flammis leuis aura fatigat.
 quaeque prius pilis stetit, haec modo fulsa columnis,
 uilia mutato spreuit caementa metallo.
 395 sed rursum redeamus in atria. conspice sursum
 inpositas longis duplicato tegmine cellas
 porticibus, metanda bonis habitacula digne,
 quos huc ad sancti iustum Felicis honorem
 duxerit orandi studium, non cura bibendi.
 400 nam quasi contignata sacris cenacula tectis

380 caetibus *GR* adq. *G* gaudentibus *AD*, rumpentibus *BET*,
 ruentibus *R*, ſiuentibus *G* aulam *T* 381 hostia *BEGRT* 382 tu-
 mulos *B* sacri *GR* marteris *G* existat *GR* 383 nouos uisus
 sermo purgata *T* 384 uaris *AG*, uoris *R* illa *GR* 385 mex coluit *R*
 biiugis *BGRv*, biiugi *Rosv.* loqueari *R* 386 picto *G*, picta *R*
 imiginibus *R*, imaginibus *A* referrentibus *R* hora *G* 387 quantum
GR uelud *BGR* 388 rideat et *AD*, ridebat *R* insculptum *G* ca-
 mara *GR* crespante *G* laconar *GR*, lupanar *T* 389 mentitus *T*,
 metitur *B*, mititur *GR* eburneum *G*, eborneum *R* superno *BGR*
 390 pendentis *A* lichni *BE*, lichini *GR*, lichinis *T* orbes *T*, superis
B, popinis *G*, sopinis *R* retinentur *GR* abenis *G*, habenis *BR*
 391 notant *R* 392 unudantes *R* aura fagat *T* 393 quaque *ADE*
 philis *GR* culminis *R* 394 motato *R* spereuit *R* caetmenta *G*,
 cimenta *B*, cementa *AR*, cœmenta *D* 395 sursum *ADE*, rursum *cet. v*
 396 inpossitas *GR* tecmine *B* celsas *T* 397 bonis] ionis *B*, nobis
GR 398 quo *T* 399 duxerat *G* 400 contegnata *A* cœnacula *A*,
 coenacula *ET*

- spectant de superis altaria tuta fenestris,
 sub quibus intus habent sanctorum corpora sedem
 namque et apostolici cineres sub caelite mensa
 depositi placitam Christo spirantis odorem
 405 pulueris inter sancta sacri libamina reddunt.
 hic pater Andreas, hic qui piscator ad Argos
 missus uaniloquas docuit mutescere linguas;
 qui postquam populos ruptis erroris iniqui
 retibus explicuit traxitque ad retia Christi,
 410 Thessalicas fuso damnauit sanguine Patras.
 hic et praecursor domini et baptista Iohannes,
 idem euangelii sacra ianua metaque legis,
 hospes et ipse mei ueniens Felicis ad aulas,
 parte sui cineris fraternum funus honorat.
 415 hic dubius gemino Didymus cognomine Thomas
 adiacet; hunc Christus pauidae cunctamine mentis
 pro nostra dubitare fide permisit, ut et nos
 hoc duce firmati dominumque deumque trementes
 uiuere post mortem uero fateamur Iesum
 420 corpore, uina suae monstrantem uulnera carnis,
 ut ueniente die, qua iam manifestus aperta

401 supernis *GR* tuta *ADAE*, tua tuta (tota *R*) *GR*, tota *BTv* fe-
 nistris *G*, finistris *R* 402 sedem *G*, sedes *B* 403 apostolicis *G* ci-
 nires *R* caeleste *G* mense *T* 404 depossiti *R*, depositi *D* 405 sancta
om. BGR pulueris alma inter saucti libamina *v*, pulueris inter sacra deo
 libamina *Rosw.* sacri sui *B*, sacra sui *GR* libamina *G* 406 hic *G*,
 hie *R* andrias *R* hic ipse *AD* piscatur *GR* ad agros *D*, ad
 agros *G*, targus *R* 407 misus *GR* uanilocas *R* mutiscere *R*, mi-
 tescere *A* 408 ruptis] pupditis *R* 409 raetia *A* 410 thesalicas *G*,
 thessalica *AD* fusso *G*, fusto *R* patrias *R*, patreas *G* 411 hu *G*
 praecursor *R*, praecussor *B* babtista *B* iohannis *GR* 412 fide *GR*
 euuangelii *B*, euangelii *R* ianuam *G* metaque] et aqua *D* 413 os-
 pes *G* felicis ueniens *GR* aulam *T* 414 porte *R*, pater *G* sua *v*
 415 hic (huic *G*) *ω* et *Beda*, huic *v* didymi *E*, didimus *BDT* nomine
 didimus (dedimus *R*) *GR* 416 adiecet *R* pauide *G* conctamine *GR*
us. 417 et 418 *om. v* et] ad *R* 418 dñm xp̄mque *B* trementis *B*
 419 uero] uiuo *E* 421 ut] et *Bv*

- luce deus ueniet, cruciata in carne coruseum
 agnoscant trepidi quem confixere rebelles.
 hic medicus Lucas prius arte, deinde loquella,
 425 bis medicus Lucas; ut quondam corporis aegros
 terrena curabat ope, et nunc mentibus aegris
 composuit gemino uitae medicamina libro.
 his socii pietate fide uirtute corona
 martyres Agricola et Proculo Vitalis adhaerens
 430 et quae Chalcidicis Euphemia martyr in oris
 signat uirgineo sacratum sanguine litus.
 Vitalem Agricolam Proculumque Bononia condit,
 quos iurata fides pietatis in arma uocauit
 parque salutiferis textit uictoria palmis
 435 corpora transfixos trabalibus inclita clauis.
 hic et Nazarius martyr, quem munere fido
 nobilis Ambrosii substrata mente recepi;
 culmina Felicis dignatur et ipse-cohospes
 fraternasque domos priuatis sedibus addit.
 440 quamuis sancti omnes toto simul orbe per unum
 sint ubicumque deum, quo praesentantur ubique

422 choruseum *B* 423 tripidi *G* crucifixere *R* 424 hiic *G*, bis
Paul. primum *T* loquella *BET* 425 luca *A*¹ quondam *R* cor-
 pore *R*, corpore *G* 426 artus consolidat et nunc *Paul.* in mentibus
Paul., gentibus *G* 427 conpossuit *G* geminos *T Paul.*, om. *GR* me-
 dicamine *B*, medicamenta *GR* libros *T Paul.* 428 sociis *B*, socis *GR*
 pietae *R* firtute *R* 429 martyris *B* agricula *GR*, agricole *E* et
 om. *E* proculus *BGR* ad herentes *GR* 430 et quae calcidicis *D*,
 et quos calidicis *B*, quos caldidicis *R*, caldeicis *G* euphemia *T*, eufemia
ADE, eufemiae *BGR* martyr in] martiris *GR* 431 littus *E*, tellus *G*
 432 agriculam *GR* bona *R* 433 pieatis *R* reuocauit *R* post 433
add. ET: et paribus compsit uictoria celsa coronis 434 proque *v*
 435 transfixas *GR* traualibus *AD*, trabilibus *G* inelyta *AD*
 436 hiic *G* nagarius *R*, nagorius *G*, uagarius *B* qui *GR* monere
G, funere *B* 437 nubilis *GR* ambrosi *G*, ambroso *R*, ambrosius *T*
 subtracta *B*, subtrata *GR* recepit *T*, recipere *GR* 438 carmina *GR*
 feicis *G* dignatu^s *E* coostes^p *G*, conospes *R* 439 paternasque *GR*
 domus *BGR* edibus *B* 440 smul *R* 441 sunt *GR* p̄sent̄ *B*,
 praesentur *R*

- corporis ut sua membra deo, sed didita sanctis
sunt loca corporibus, neque tantum, qua iacet ora
totum corpus, ibi positorum gratia uiuit;
- 445 sed quacumque pii est pars corporis, et manus extat
contestante deo moriti documenta beati,
magna et in exiguo sanctorum puluere uirtus
clamat apostolici uim corporis indice uerbo.
his igitur uicinus erit quicumque supernis
- 450 castus aget tectis et qui procul aduena recto
percitus adfectu sanctas properarit ad aedes;
cum uelit oratum Christo secretus adire,
siue die seu nocte uelit sua promere uota,
inpiger adtigu de limine prodeat hospes.
- 455 hoc etiam mirare, domus quod martyris alta
lege sacramenti per limina trina patescit
(fassus enim est unum trino sub nomine regnum).
et quod contextae iunctis sibi molibus aedes
iure pio signant, quoniam, etsi culmina plura
- 460 sint domibus structis, sanctae tamen unica pacis
est domus et multis unum concordia membris
corpus agit, cui conpago stat uertice Christi.
forsitan haec inter cupidus spectacula quaeras,

442 sed *om. BGR* didita *AD*, dedita *BAE*, debita *Tv*, reddita sunt
GR 443 sunt *om. GR* tam̄ *B* 444 tantum *G* sibi *GR* possitorum
GR 445^{qua} cumque (^{qua} *m. 2*) *A*, quocumque *v* existat *GR* 446 con-
te
stante *G*, constante *T* documenta *ADAR* 447 et in exiguo *G s. l. m.*
alt. puluere] corpore *v* 450 agit *GR*, eget *T* a tectis *G* et
uena *R* tecto *T* 451 peritus *GR* affectu *G*, acuetu *R* sanctus *A¹*,
sc̄a *A* properat *GR*, properaret *B*, propararit *T* 452 qui *R* uelit
ABDAETv, uellit *GR*, uolet *Rosw.* oratorium *GR* xp̄m *T*, sc̄os *fort.*
453 siue die siue *GR* uellit *GR* 454 attiguo *BA²ET* de] e *GR*
prodiat *GR*, p̄beat *T* 455 minare *B* quo *Bv* 456 leges *R* lu-
mina *T* potescit *R* 457 Passus *B*, fas *GR* est enim *GR* numine
AD regem *v*, regnum heri *R* 458 contexe *B*, textu *GR* iunctus *G¹*
moenibus *AD* 459 iure *ADE*, lumine *BGRT*, fune *v* etsi] et *GR*
culimina *R* pura *GR* 460 sunt *BGR* sanctae *AGR*, sancte *DE*,
sancta et *BTv* tamen *om. GR* 461 domus est *R* 462 cui *om. GR*
conpago suo *GR* christi *ADE*, christo *cet.* 463 inter haec *R*

- unde replenda sit haec tot fontibus area diues,
 465 cum procul urbs et ductus aquae prope nullus ab urbe
 exiguam huc tenui dimittat limite guttam.
 respondebo, nihil propria nos fidere dextra,
 nil ope terrena confidere, cuncta potenti
 deposuisse deo et fontes praesumere caelo.
 470 denique cisternas adstruximus undique tectis,
 capturi fundente deo de nubibus amnes,
 unde fluant pariter plenis caua marmora labris.
 quod si etiam interdum obueniatur defectus aquarum,
 ordine disposito uarias distincta figuras
 475 concharumque modis et pictis florida metis
 forte erit et siccis spectabilis area uasis.
 namque tenes etiam magna Salomonis in aede
 quam fuerit decori siccum mare, quod sapiens rex
 aere dedit solido et tauris suspendit aënis.
 480 aspice nunc aliud latus: ut sit porticus una,
 et paries mediis spatium bipatente columnis
 culmine discretas aditu sibi copulat aulas.
 tempus in hanc transire oculis peragrantibus aedem,
 quae longum reserata latus, cum lumine caeli
 485 adquiret spatium tecti, quod in atria iuncta
 panditur, insertos socios disiuncta per arcus
 477] (I. Paral. 18, 8).

464 replenda asit *G* aerea *B*, aërea *G* dius *R* 465 nam *GR*
 urbs *B*, fons *GR* 466 exiguanam *R* hoc *B* demittat *T*, dimitat *G*,
 dimittam *T* 467 nil *T* dextera *GR* 468 nihil *AGR*, nihilo *D*
 ope] per *D* considerare *R* 469 disposuisse *B*, dispossuisse *GR* 470 di-
 neque et *R*, denique et *G* cisternas *G*, histernas *R* adstruximus *G*,
 et traximus *R* 471 capturas *G*¹*D* fundente *G* 472 undae *G* mar-
 more *T* lapsis *E* 473 obueniatur *ADET*, ut ueniatur *Bv*, subueniatur *GR*,
 eueniatur *Rosw.* 474 disposito *R* uariis *E*² distinguat *G*, distingit *R*
 475 concharumque *BGRT* pectis *B* metris *T* 476 uasis *R*
 477 salomonis *G*, salomonis *R* 479 arae *R* edidit *BGR* solidi *D*
 tauris *R*, loris *T* aeneis *BGR* 481 mediis *G*¹*R*, medius *T* 482 editus
BDGRT ibi *BT* copulauit *GR* 483 hac *A*¹, anc *R* 485 ad-
 quierit *R* tecti *om. T* atria *R*, atra *T* 486 panditur — disiuncta
om. T socians *G*¹*R* iuncta *T* arcus *R*

et populis rigui praebet spectacula campi,
 quem tamen includunt structo circumdata saepto
 moenia, ne pateant oculis sacra tecta profanis
 490 uestibulumque patens aurae defendant operta.
 nec mirere sacras spatii aderescere caulas;
 crescit ubique potens aeterni gloria Christi,
 sanctorum cumulatur honor, deus omnibus unus
 495 noscitur, inlustrat quia sanctus spiritus orbem,
 cumque coaeterno regnat pater filius heres,
 inde propagato pia gratia lumine ueri
 multiplicat populis aeternae semina uitae.
 et quia pastor oues auget bonus, ampla redemptis
 crescere cum gregibus fauet altus ouilia Christus.
 500 ingredi haec psalmis recinens, antistes, et hymnis
 et mea uota refer domino et tua gaudia uotis
 iunge meis, celebrans communis festa patroni.
 tempore oportuno pro peccatore rogabis
 gaudentem dominum de confessoris honore.
 505 hoc duce procliui tua tramite uota ferentur,
 Felix diuinas tibi praeuius ibit ad aures,
 teque sacris psalmisque simul deuota litante
 obsequia placido descendet numine Christus,
 ut populum templumque sacra caligine uelet,

488 includent *T*, claudunt *R* strictum *T* septo *BGR*, sepe *T*
 489 moeniae *G* sacra tecta] sacrata *R*, sacramenta *G* 490 aurae *AD*,
 aure *ET*, aule *B*, auiae *GR*, aura *v* defendant *scripsi*, defundat *G*,
 defendat *cet.*, defendit *v* operata *R* 491 miraris *GR* sacris *E*
 spatii *GR*, spatio huic *T* aulas *BGR* 492 patens *R* 493 in omni-
 bus *GR* 494 sanctus quia *B* 495 cum quo eterno *B*, cumque cum
 aeterno *R*, cumque aeterno *G* 496 propagatur *G*, propago *AD* ueri]
 celi *T* 497 eterna *B* uiae *R* 498 postor *R* 499 cescere (^{re} *m.* 2) *A*
 fouet *v*, facit *coni. Sacch.* fauet—501 et mea *om.* *R* 500 palmis *AD*,
 salmis *G* antestes *G*, antestis *B* ymnis *BD*, ymnis *G* 501 et mea
om. *R* deo refer (reffer *R*) *GR* et *om.* *T* 502 iunger *R* communis *R*
 503 peccatare *B* 505 procliui *BGR* uota^{re} *G* 506 diuicias *B*
 507 sacris psalmis simul et *v*, sacra psalmisque simul *Rosw.* psalmisque
AET, palmisque *BD*, psalmis *R*, salmis *G* litante *R* 508 placido] pa-
 uendo *GR* descendet *GR*, defendet *D*² nomine *BGR* 509 aciligne *R*

- 510 infundens niueam per operta sacraria nubem.
 nunc uolo picturas fucatis agmine longo
 porticibus uideas paulumque supina fatiges
 colla, reclinato dum perlegis omnia uultu.
 qui uidet haec uacuis agnoscens uera figuris
- 515 non uacua fidam sibi pascit imagine mentem.
 omnia namque tenet serie pictura fideli,
 quae senior scripsit per quinque uolumina Moyses,
 quae gessit domini signatus nomine Iesus,
 quo duce Iordanis suspenso gurgite fixis
- 520 fluctibus a facie diuinae restitit arcae.
 uis noua diuisit flumen; pars amne refuso
 constitit et fluuii pars in mare lapsa cucurrit
 destituitque uadum, et ualidus qua fonte ruebat
 inpetus adstrictas alte cumulauerat undas
- 525 et tremula conpage minax pendebat aquae mons,
 despectans transire pedes arente profundo
 et medio pedibus siccis in flumine ferri
 puluerulenta hominum duro uestigia limo.
 iam distinguentem modico Ruth tempora libro,
- 530 tempora Iudicibus finita et Regibus orta,
 intentis transcurrere oculis; breuis ista uidetur
 historia, at magni signat mysteria belli,

522] Ios. 3, 15. 532] Ruth 1, 14; 2, 11.

510 niuiam *GR* propter *T* aperta *AD* 511 pictuaras *R* fabri-
 catis *T* 512 pauloque *B et Comu.*, paululum *GR* sopina fagites *R*
 513 cola *G* perlegas *BGR* 514 qui idet *R* uera] umbra *T* 515 sibi
 fidam *G*, sibi sibi fidam *R* pascet *v* 516 tenit *G* siriae *R*, sirie *G*
 517 scripsit *GR* moises *G*, moses *ADE* 518 gesit *G* nom̄ hiesus
AD 519 iordanes *AD* susperso *R* 520 faciae *G* 521 diuissit *R*
 refuso *AE*, recluso *GR*, recusso *D*, recurso *BTv* 522 consistit *R* flui
G¹R labsa *R* 523 distituitque *GR*, destituitque *D* et *om. E*
 funte *R*, forte *v* 524 alter *T* cumulauerat *GR* 525 *om. T*
 trimula *G* conpagine *G* minas *R* 526 despectant *D*, dispectans *G*,
 dispetans *R* transsire *R* arante *AD*, orante *R* 527 et *om. R*
 528 puluerolenta *AD*, pullurulenta *G* uestigio *B* 529 distinguente *B*
 medico *RT* ruht *D*, rhut *E*, nuth *R* 530 et *om. B*, et de *R*
 531 breuius *D* 532 ad *D* mangni *R*

- quod geminae scindunt sese in diuersa sorores.
 Ruth sequitur sanctam quam deserit Orpha parentem;
 535 perfidiam nurus una, fidem nurus altera monstrat:
 praefert uita deum patriae, patriam altera uitae.
 nonne, precor, toto manet haec discordia mundo
 parte sequente deum uel parte ruente per orbem?
 atque utinam pars aequa foret necis atque salutis!
 540 sed multos uia lata capit facilique ruina
 labentes prono rapit inreuocabilis error.
 forte requiratur quamquam ratione gerendi
 sederit haec nobis sententia, pingere sanctas
 raro more domos animantibus adsimulatis.
 545 accipite et paucis temptabo exponere causas.
 quos agat huc sancti Felicis gloria coetus,
 obscurum nulli; sed turba frequentior hic est
 rusticitas non cassa fide neque docta legendi.
 haec adsueta diu sacris seruire profanis
 550 uentre deo, tandem conuertitur aduena Christo,
 dum sanctorum opera in Christo mirantur aperta.
 cernite quam multi coeant ex omnibus agris
 quamque pie rudibus decepti mentibus errent.
 longinquas liquere domus, spreuere pruinas
 555 non gelidi feruente fide; et nunc ecce frequentes

533 quo *T*, quam *v* gemine *GR* diuisa *GR* 534 sam̄ (a ex c) *G*
 orfa *ABDGR* 535 et patriam *GR* 536 preferit *B* patrie et *B*
 537 *om. GR* 538 sequentē *A* partae *A* 539 equa *GR* adq. *G*
 540 uiolata *BT* 541 labantes *R* pronos *T* 542 quantam *BGR* 543 se-
 derit *EGRT*, set erit *B*, ederit *R*², deserit *AD*, sed sit *Conu.* haec *om. R*
 uobis haec *G*, nobis ** (de *eras.*) *A* sentia *A* pinguere *GR* 544 marmore
 raro domus *B*, marmore domus *GR*, raro domus *Conu.* adsimulatis *BR*,
 assimilatis *T* 545 accipe *B* et *Conu.* 546 quos *om. R* agit *BG* et *Conu.*
 caetus *GR* 547 obscurum *R* nullis *A* hic *AD*, his *cet.* 548 cui ru-
 sticitas *GR* casa *G* 549 sacri *R* 550 deo] dum *Conu.* aduera *R*
 551 operari *GR* miratur *GRT* 552 quam *s. l. G* commeant *R*, co-
 meant *G* et *Conu.*, comeante *B* agribus *R* 553 perque *B*, quam *GR*
 direpti *GR* 554 longinquas *R* linguere *T*, longuire *G*, longire *R*
 domos *DEGT* sprauere *T*, spreuire *G*, spraeuere *R* pruinas *E*, ruinas *cet.*
 555 gilidi *R*, lgilidi *G*, geli *T* nece *B*, esse *Conu.* frequenter *A*¹

per totam et uigiles extendunt gaudia noctem,
laetitia somnos, tenebras funalibus arcant.

uerum utinam sanis agerent haec gaudia uotis
nec sua liminibus miscerent pocula sanctis.

560 quamlibet et ieiuna cohors potiore resultet
obsequio, castis sanctos quae uocibus hymnos
personat et domino cantatam sobria laudem
iunolat: ignoscenda tamen puto talia paruis
gaudia quae ducunt epulis, quia mentibus error

565 inrepsit rudibus; nec tantae conscia culpa
simplicitas pietate cadit, male credula sanctos
perfusis halante mero gaudere sepulchris.
ergo probant obiti quod damnauere magistri?
mensa Petri recipit quod Petri dogma refutat?

570 unus ubique calix domini, est eibus unus et una
mensa domusque dei. discedant uina tabernis;
sancta precum domus est ecclesia; cede sacratis
liminibus, serpens. non hac male ludus in aula
debetur, sed poena tibi; ludibria misces

575 suppliciiis, inimice, tuis. idem tibi discors
tormentis ululas atque inter pocula cantas.
Felicem metuis, Felicem spernis inepte,
ebrius insultas, reus oras; et miser ipso
iudice luxurias, quo uindice plecteris ardens.

569] (I Petr. 4, 3).

556 et *om.* *BE et Conu.* 557 sumnos *R* funalibus lichinis *G*, funabilibus lichinis *R* 559 pocula *G* 560 et] haec *v*, hic *Rosw.* ieiunia *R* coors *BT*, chors *GR* potiori *R* 561 quae *D*, que *cet.*, quoque *v* ymnos *BDRT*, iminos *G* 562 cantata *R* 563 ignoscenda *G* alia *A*¹, uel alia *T* 564 quae ducent *R*, ducunt quae *G* 565 inrepsit *ADE*, inripit *GR*, inrepsit *cet.* ne *T* culpa *G* 566 simplicitas *GR* cadat *T* sanctis *BGR* 567 perfussis *GR* alante *BR*, alente *G*, anhelante *T* gaudetque *B*, gaudet *GR* 568 ergone *G* obtimi *GR* damnabere *A* 569 mensa *AD*, mensque *BDT*, mensaque *GR* dogma *G*, docma *B* refuat *R* 570 utique *R* est] et *Dv* 571 dei est *GR* discedant *ω*, diuendant *v* 572 ecclesia *A*, acclisia *GR* 573 limitibus *R* 574 sebetur *T* penatibus *BE* misce *GR* 575 supplicis *GR* tibi *om.* *GR* 576 turmentis *GR* adq. *G* 579 luxurias *GR* uendice *G*

- 580 propterea uisum nobis opus utile totis
 Felicis domibus pictura ludere sancta,
 si forte adtonitas haec per spectacula mentes
 agrestum caperet fucata coloribus umbra,
 quae super exprimitur titulis, ut littera monstret
 585 quod manus explicuit, dumque omnes picta uicissim
 ostendunt releguntque sibi, uel tardius escae
 sint memores, dum grata oculis ieiunia pascunt,
 atque ita se melior stupefactis inserat usus,
 dum fallit pictura famem; sanctasque legenti
 590 historias castorum operum subrepat honestas
 exemplis inducta piis; potatur hianti
 sobrietas, nimii subeunt obliuia uini.
 dumque diem ducunt spatio maiore tuentes,
 pocula rarescunt, quia per miracula tracto
 595 tempore iam paucae superant epulantibus horae.
 quod superest ex his, quae facta et picta uidemus,
 materiam orandi pro me tibi suggero poscens,
 rem Felicis agens ut pro me sedulus ores.
 et decet, ut quem mente pia comitaris eundem
 600 et mentis facie referas animoque sequaris
 par in amore mei; nec enim miser ambigo amari

580 uisum est *BR*, uisum est *G* utile *R* 581 ludere *ov*, illudere
Rosv. 582 haec *G* 583 agrestum *B* umbra *GR* 584 exprimi-
 matur *GR* ut] uel *T* litera *R* monstraret *GR* 585 explicuit *GR*
 adhuc omnes *G* 586 sibi *om. R* aescae *GR* 587 sunt *GR* po-
 scunt *GR* 588 ita *om. R* usis *A*¹ 589 pictora *R* ligenti *R*, le-
 gendi *B et Conu.*, legentibus *G* 590 historis *R* subrepat *G*, sub-
 reopit *R*, subrepat *T* 591 potatur *R*, laudatur *T*, suadetur *v* hianti *R*
 592 sobrietas *GR* nimia *GR* subeunt *R* oliua *B* 593 spatio—
 594 rarescunt *om. AD* maiori *GR* tuentes *Conu.* 594 pocula *G*
 qua *GR* tractu *A*, tracto *R*, subtracto *G*, tractant *v* 595 tempora *v*
 paucae *G* superant *A*¹, subeunt *BGR et Conu.*, suberunt *v* orae *G*,
 ore *B* 596 quod *ADE*, quae *cet.* superest his (hiis *G*) *GR*, super
 extant his *B* denus *G*¹ 597 materiam *R* poscens *BGR*, posces *A*¹,
 posces *DAET* 598 felicis *R* 599 pia mente *R* eundem (ⁿ *m. 2*) *A*
 600 requiras *BGR* aieque *E* 601 per *R* amoe *R* mei] dei *BGR*
 nec] ecce *GR*, ecce et *B* ambigo *BG*

- martyre, uel modici dignatus amore catelli,
 cum mihi uita domus res gratia gloria panis
 sit Felix donante deo. quo praesule posce
 605 montibus in sanctis mea fundamenta locari
 et coeptam peragi inrupto molimine turem.
 de Genesi, precor, hunc orandi collige sensum,
 ne maneam terrenus Adam, sed uirgine terra
 nascar et exposito ueteri noua former imago.
 610 educar tellure mea generisque mei sim
 degener et sponsae festinem ad mellea terrae
 flumina, Chaldaei seruatus ab igne camini.
 sim facilis tectis quasi Lot fore semper aperta,
 liberer ut Sodomis; neque uertam lumina retro,
 615 ne salis in lapidem uertar sale cordis egenus.
 hostia uiua deo tamquam puer offerar Isac
 et mea ligna gerens sequar alium sub cruce patrem.
 inueniam puteos, sed ne, precor, obruat illos
 inuidus et uiuentis aquae caecator Amalech.
 620 sim profugus mundi, tamquam benedictus Iacob
 fratris Edom fugitius erat, fessoque sacrandum
 subponam capiti lapidem Christoque quiescam.

605] (Ps. 86, 1). 609] (I Cor. 15, 48). 615] (Gen. 19). 616]
 (Gen. 22, 26). 619] (Gen. 26, 15). 622] (Gen. 28, 11).

602 catuli *GR* catuli dignatus amore *B* 603 res et *GR* gloria
om. R ponis *R* 604 דִּוֹ *GR* praesulae *GR* 606 post 607
 ponendum indicat *G* turrim *A* 607 genissi *G*, genisi *R* hunc
om. G colliges *G*, colleges *R* 608 ne ne maneam *T* sed] de *E*
 terra ego *G* 609 nascar *G* et *om. GR* exposita *GR*, exposita
 uel exposito *coni. Lebrun* nouare formerer imagine *GR* 610 tel-
 lore *G*¹ ut sim *B* 611 degenerere *GR* et *om. GR* sponte *T*
 mella *GR* 612 flamma *T* caldei *ABDGRT* igni *GR* 613 fa-
 ciles *G*¹ loth *ω* 614 ut] et *B* sodimis *R* 615 neque *GR* talis *G*¹
 mutar *G*, motar *R* sali *R* 616 deo uiua *G*¹*R* puero offerar *R*
 isaac *D*²*AE*, ysaac *T* 617 al**mum G* 619 inuidos *G*¹ uiuentes *R*
 caecatur *R* amalech *ADEGT*, in amalech *R*, amaletch *B* 620 pro-
 fus *G*^u *m. 2* *A* bene benedictus *G* 621 edum *R*, aedum *G*, edom
 s. l. m. 2 *A* fugitius *GR* sacrandum *om. GR* 622 lauidem *G*¹
 quiescem *D*¹

- sit mihi castus amor, sit et horror amoris iniqui,
 carnis ut inlecebras uelut inuiolatus Ioseph
 625 effugiam uinclis exuto corpore liber
 criminis et spoliū mundo carnale relinquam.
 tempus enim longe fieri complexibus, instat
 summa dies, prope iam dominus, iam surgere somno
 tempus et ad domini pulsum uigilare paratos.
 630 sit mihi ab Aegypto bonus exitus, ut duce lege
 diuisos penetrans undosi pectoris aestus
 fluctibus euadam rubris dominique triumphum
 demerso Pharaone canam, cui subplīce uoto
 exultando tremens et cum formidine gaudens
 635 ipsius pia dona, meos commendo labores.
 adsere, Niceta, prece quod precor, et simul omnes,
 qui simul huc sancta pro religione coistis,
 deuoti domino et gratantes dicite mecum:
 haec tibi, Christe deus, tenui fragilique paratu
 640 pro nobis facimus; nec enim te, summe creator,
 facta manu capiunt, toto quem corpore mundus
 non capit, angustum cui caelum terraque punctum est.
 sed sanctis sine fine tuis deuota ferentes
 obsequia exiguo magnos ueneramur honore,

624] (Gen. 29). 627] (Ecl. 3, 5). 632] (Ex. 7, 14).

623 ^aq̄moris *G* 624 inuiolatos *R* 625 uinclis *GR* 626 cre-
 minis *GR* 627 cōflexibus *AD* (*sed f in ras. D²*), amplexibus *GR* 628 et
 prope *GR* iam *om. GR* surge *A¹* sumno *GR* 629 tempus *~ G*
 dominum *GR* sulsum *R* paratus *G*, portatus *R*, parato *E* 630 exodus *E*
 631 diuissos *R* penetrans] acta *add. R* 632 subris *ut uidetur R*,
 duris *T* 633 faraone *ADEGR*, pharahone *B* cui *ADET*, cum *BGR*
 suplice *BR* 634 gaudiens *R* 635 meus *G¹R* 636 adserere *G* ne-
 ceta *R*, necita *G* quam *B*, que *T* 637 huc *ω et cod. L Bedae de re*
m. p. 252, 7 (sed hac P, hac F) relegione *R* 638 et] hoc *E*, hec *T*
 grates *G¹R* discite *BR*, discete *G* 639 fragilique *ω*, facillique *Rosw.*
 640 facinus *B* enim *B s. l. m. 3* 641 toto—642 capit *om. R* que
 in *A* 642 cui caelum angustum cui (cuique *R*) toto corpore mundus
 terraque punctum est *GR* punctum] cuncta *T* 643 referentes *G*
 644 exiguos magno *B*

645 sperantes illis exoratoribus, ut tu
in nobis operum ponas perfecta tuorum
culmina et extractis habitator mentibus adsis.

XXVIII.

In ueteri nobis noua res adnascitur actu,
et solita insolito crescunt sollemnia uoto,
materiamque simul mihi carminis et simul almi
natalem geminant Felicis in aedibus eius
5 nata recens opera haec, quae molibus undique celsis
cernitis emicuisse pari splendentia cultu.
istic porticibus late circumdata longis
uestibula incluso tectis reserantur operto
et simul astra oculis, ingressibus atria pandunt.
10 illic adiunctis sociantur moenibus aulae
diffusoque situ simul et coeunte patententes
aemula consortis iungunt fastigia tignis
et paribus uarie speciosae cultibus extant
marmore pictura laquearibus atque columnis,
15 inter quae et modicis uariatur gratia cellis;

645 exoratoribus *R* 647 et *on.* *G¹R.* — finit *G*, explicit octauus *A*,
explicit octauus *D*, finit quintus liber *R*.

XXVIII. *ABDEGRT*; *A* *exh.* 5. 6. 12. 13. 110—137; *Beda de re metr.*
VII p. 248 sqq. *ed. Keil exh. us.* 37. 65. 91. 202. 215; *Ion(as Aurelian. de*
cultu uirg. ed. Mign. tom. 106, p. 348) exh. 115—136; *Conu(entus Parisin.*
ed. Mign. tom. 98, p. 1321) exh. 115—137. — incipit natalis decimus *B*,
incipit liber ·X· *E*, incipit nonus *AD*, item uersus de natiuitate eiusdem
et de aedificiis basilice ipsius *T* 1 cetu *R* 2 insolita *AD¹G* sol-
lemnia *G* uoto *ω*, ritu *v* 3 mater quamque *D* 4 geminante *B*
5 nota *T* undice *R* caelsis *GR* 7 istis *T*, late] alte *E* 8 in-
cluso *ABDET*, inclusa *R*, incluso *G*, impluuiio *Rosw.*, in eliuo *v* tecti
GR referantur *A*, reserantur *R* operto *AD*, aperto *cet.* 10 ad-
iunctae *Bv* menibus *G* 11 defusoque *G*, defussuque *R* situ *ω*,
sinu *Rosw.* caeunte *R*, coeunte *T* parentes *AD*, patente *B*, pariete
GR, potentes *v* 12 consortis *AD* iungunt *G* 13 uarie *BET*, ua-
rietae *ADA*, uarietates *G*, uarietatum; (tib; *exp.*) es *R*, uariae et *v* existant
G¹R 14 marmora *R* laquearibus *G* columinis *R* 15 celtis *T*

quas in porticibus, qua longius una coactum
porticus in spatium tractu pertenditur uno,
adpositas lateri tria cominus ora recludunt
trinaque cancellis currentibus ostia pandunt.

- 20 martyribus mediam pictis pia nomina signant,
quos par in uario redimiuit gloria sexu.
at geminas, quae sunt dextra laeuaque patentes,
binis historiis ornat pictura fidelis.
unam sanctorum complent sacra gesta uirorum,
25 Iob uulneribus temptatus, lumine Tobit;
ast aliam sexus minor obtinet, inclita Iudith,
qua simul et regina potens depingitur Esther.
interior uariis ornatibus area ridet,
laeta super tectis et aperta luce serenis
30 frontibus atque infra niueis redimita columnis.
cuius in exposito praelucens cantharus extat,
quem cancellato tegit aerea culmine turris.
cetera dispositis stant uasa sub aëre nudo
fonticulis, grato uarie quibus ordine fixis
35 dissidet artis opus, concordat uena metalli,
unaque diuerso fluit ore capacibus unda.
basilicis haec iuncta tribus patet area cunctis,

16 partibus *R* quo *BGR* longus *B* 17 protenditur *B*, por-
tenditur *v* 18 adpussitas *R* cominus *BET* recludunt *AD*, recludunt
E 19 hostia *BEGRT* 20 media *GR* signat *BGR* 21 pari *T*
redimiui *T* 22 ad *AD*, *om. GR* dextera *GR* leuaque (que *s. l.*) *G*
patentes *om. GR* 23 historis *BGR* patura *G*¹ fideles *D*² 24 complet
T 25 iobu *A*, iobus *v* tobi *GR*, toḥbi *R*, tobis *cet.* 26 secus *AD*
miror *R* iudid *G*, iuthit *R* 27 et *om. GR* potens *om. GR* depingitur
GR hester *BERT*, haester *G*, aester *AD* 28 uaris *GR*
harea *GR*, erea *B* 29 lata *BGR* supra *Rosw.* apertis^a *D*
30 gradu *T* redemita culumnis *R* 31 exposito *GR*, expositu *T*
praeuicens *R* et *s. l. G* cantarus *BT*, cantarrus *G* existat *GR*
32 haerea *GR* terris *ADG*¹ 33 dispossitis *GR* uasa *om. GR*
ahere *G* 34 fronticulis *G*, frunticulis *R*; uassa *add. GR* ordine quibus
uariarum *GR* 35 desidet *GR* 36 undique *G* capacibus ω , capaci-
us *v* 37 bassilicis *G*, basalicis *R*, basilis *A*¹ coniuncta *BGR*
atribus *G* harea *GR* tectis *D*

- diuersosque aditus ex uno pandit ad omnes,
 atque itidem gremio diuersos excipit uno
 40 a tribus egressus, medio spatiosa pauito;
 quod tamen ordinibus structis per quinque nitentum
 agmina concharum series denseta coacto
 marmore mirum oculis aperit, spatiantibus artat;
 sed circumiectis in porticibus spatari
 45 copia larga subest interpositisque columnas
 cancellis fessos incumbere et inde fluentes
 aspectare lacus pedibusque madentia siccis
 cernere nec calcare sola et certamine blando
 mirari placido salientes murmure fontes.
 50 non solum hiberno placitura in tempore praesto est
 commoditas, quia sic tecti iuuat umbra per aestum,
 sicut aprica placent in frigore siccaque in imбри.
 parte alia patet exterior quae cingitur aequae
 area porticibus, cultu minor, aequore maior.
 55 ante sacras aedes longe spectabile pandit
 uestibulum, duplici quae extractis tegmine cellis
 per contextarum coeuntia tigna domorum
 castelli speciem meditatatur imagine niuri
 conciliisque forum late spatiable pandit.
 60 quale loco signum Felix uenerandus in isto

38 additus *R* 39 excipito ^u no *G* 40 at rebus *B*, a ribus (^t m. 2) *D*
 egressos *GR* speciosa *T*, spatio *D*² pauimento *GR*, pauimenti *D*²
 41 structus *A* per *om.* *AD* nitentes *T* 42 series choncarum *G*,
 siries chuncarum *R* concarum *BT* denseta *ADE*, densata *cet.*
 43 mirum ω , mira *v* spectantibus *GR* arctat *E*, arte *B*, arta *A*, ab-
 tat *G*, abat ^t *R*, astat *D*, artum *T* miram o. a. sp. artem *coni.* *Chatel.*
 44 circumlectis *R* 45 columnis *E* 46 cancellis *R* incombere *R* ex ^{et} *G*
 47 lacus ω , iocos *Rosw.*, locos *v* pedibus *G* madantia *GR* 48 call-
 care *R* sola *om.* *T* 49 salientes *R* marmore *BGR* 50 hiberno
*G*¹*R* est *om.* *T* 51 quia] quin *fort.* iubat *AD* aestum *G*, hestum
R, actum *B* 52 *om.* *B* aprica *R* imbre *T* 53 exterior *T*
 aquae *R*, aequa *G* 54 horea portibus culto *R* maior aequore *G*¹*R*
 56 uestibulum *om.* *AD* ellis *R* 57 tigna *B* 58 castilli *GR* me-
 diatur *R* mari *R* 59 concilisque *R* locum *GR* spatiable *ADE*,
 spectabile *cet.* 60 quale loco] uestibulum quo *AD* felii *R*

- ediderit nuper, celeri narrabo relatu.
 in medio campi contra uenerabilis aulae
 limina de ligno duo texta tegilla manebant,
 inportuna situ simul et deformia uisu,
 65 quae decus omne operum perimebant inproba, foedo
 obice prospectum caecantia; namque patentis
 ianua basilicae tuguri breuis interiectu
 obscurata fores in cassum clausa patebat.
 haec amoliri cupientibus obuia nobis
 70 uerba dabant tectis qui metabantur in illis
 iurabantque prius uitam se posse pacisci
 quam cogi migrare locis. temnenda quidem uox
 ista uidebatur; sed erat, fateor, mihi id ipsum
 inuidiae; taedebat enim uel uincere rixa.
 75 interea quadam primam iam nocte quietem
 carpere sopitis coeptantibus, ecce relictis
 prosiliens scintilla focus conflauit in una
 cellarum ipsarum latebra de stramine faeni,
 quo forte inciderat, subitum ignem; moxque per ipsam
 80 fusa casam uires alimenta per arida cepit
 ingentem et fragili rapuit de fomite flammam,
 tum facili lapsu per putria ligna uetusti

61 eddiderit *G* caeleri *G* re|uelatu *G* 63 lumina *AD* tigella
BG, tigilla *cet.* 64 deforma *A*¹ 65 primebant *G* inprobia *R* feda
B, fedaque *G*, foedaque *R* et *Beda*, *om. D* 66 obiece *GR*, que obice *B*
 perspectum *T* parentes *A*, parentū (ū *m. 2 in ras.*) *D* 67 bassilicae
GR tegurii *B*, tigori *R*, tegori *G* interiactu *G*, interietu *R*
 68 foris *GR* in casum *A* ut clausa *fort.* petebat *A*¹ 69 aboleri
BGR 70 metabantur *B*, tenebantur *G*, tenebrantur *R* 71 pacissci *B*
 72 cogit *B* temnanda *GR*, temnende *D*, tempta *B* quid *R* uos *A*
 73 erant *GR* pateor *R*, pater *B* in id *GR* 74 inuidiae *BE*, diuidiet *A*,
 diuidi et *D*, desidię *T*, diuitiae *GR* tedebat *GRT*, aedebat *AD* enim^{nos}
G, enim nos *R* rixam *T* 75 quodam *R* prima *T* iam iam *D* 76 cor-
 pore *R* sopitis *R* ceptantibus *GR*, cerptantibus *B* ecec *R* 77 pro-
 silens *R* scintella *G* facis *R* 78 feni *BET* 79 incenderat *G*, incen-
 deret *R*, incederat *B* sibito *T*, sobitum *G* 80 fussa *BGR* cassam *GR*
 uires *AD*, ut uires *cet.* per elimenta (ēlinimenta *G*) *GR* coepit *GR* 81 et
AD, *om. cet.* fumite *G*¹, fomine *R* 82 tum *ADE*, et *cet.* putrida *BG*

culminis erumpens; magnis incendia torsit
 turbida uerticibus calidamque per aëra nubem
 85 miscuit et nigro subduxit sidera fumo.
 ipsaque terribilem dabat insuper ira fragorem,
 materiae fragilis crepitu grauiore resultans,
 cunctaque uicinis circum metata colonis
 atque etiam uico submotos longius agros
 90 sic uapor adflabat, sic horrida lux feriebat,
 sic prope, sic longe sita culmina respergebat
 scintillis late uolitantibus igneus inber,
 ut subito exciti nos planctibus undique maestis
 et circumfusus inmani lumine tectis
 95 omnia circa nos lucere ut aperta uidentes,
 cuncta putaremus flammis correpta cremari
 ipsaque sanctorum simul igne palatia tanto
 feruere et a tectis simul omnibus illa referri
 fulgora, quae sparsis etiam longinqua replebant
 100 ignibus et magno torrebant rura uapore,
 ut quasi uicinas omnes sibi quisque timeret
 ad sua tecta faces, ardentem comminus aestum
 infectasque trahens diris nidoribus auras.
 nos trepidi ut nostris domibus propiore periculo
 105 nil ope de nostra praesumimus: unde etenim uis

83 erumpens *G* 84 arida *ADE* nubem *G* 86 in superiora (*om.*
ira) *BGR* frangorem *G¹R* 87 materiae eragilis *R* stripitu *R*,
 stropta *G* saltans *R* 88 uicinis *R* meta *A*, mea *R* 89 uicos *R*
 submotus *G¹*, summoto *T* longios *R* 90 orrida *GR* 91 sito *R*
 respergebat *B*, res pagebat *D*, respergebant *Beda* 93 excitis *T*, ex-
 citati *GR* nobis *G*, *om. T* ululatibus *T* mestis *GT*, mistis *R*,
 moestis *cet.* 95 lugere *R* ut *om. GR* aperte *T* 96 putaremus *G*
 cremari] putari *T* 97 igni *GR* palatia *B*, patentia *T* tantum *T*
 98 a] ea *B*, *om. T* refferri *GR* 99 fulgora *ABDG*, fulgura *cet.*
 languiumqua *R* replebat *T* 100 magno *ADE*, multe *B*, multo *GRTv*
 terrebant *T*, terrebant *cet.* rura] igne *Bv* uapores *v* 101 timeret
AE, temerent *R*, timerent *cet.* 102 cominus *BET* 103 infestasque *v*
 trahentes *GR* aras *R* 104 nos tripidi *GR*, non strepidi *B* pro-
 piare *T* periculo *R*, periculo *G*, perilo *A¹*, periculum *T* 105 nihil *GR*
 presumpsimus *T* etenim] enim *GRT* cū uis *T*, ui *R*

- et manus infirmis foret illam extinguere molem
sufficiens, cum flamma suis incensior iret
fomitibus paruoque exorta repente tegillo
culmina cuncta simul perfunderet igne minaci?
110 currimus ergo fide tantum et prece subplice nixi
ad uicina mei Felicis limina et inde
contiguam paribus uotis adcurrimus aulam
atque ab apostolici cineris uirtute medellam
poscimus, inpositis subiecti altaribus ora.
115 ipse domum remeans modicum sed grande saluti
de crucis aeternae sumptum mihi fraginine lignum
promo tenensque manu aduersis procul ingero flammis,
ut clipeum retinens pro pectore, quo tegerem me
arceremque hostem conlato umbone relisum.
120 credite nec donate mihi, sed reddite Christo
grates et iustas date laudes omnipotenti;
nostra salus etenim cruce Christi et in nomine constat,
inde fides nobis et in hoc cruce nixa periculo
profuit, et nostram cognouit flamma salutem.
125 nec mea uox aut dextra illum, sed uis crucis ignem
terrui inque loco, de quo surrexerat ipso,

106 foret infirmis (imfirmis *G*) *GR* illum *B* molem] flammam *GR*
107 incensior *scripsi*, incendior *ADE*, ingentior *BG*, ingentor *R*, ingentius *T* ureret *G*, uriret *R* 108 puumque exusta repente *T* tegillo *scripsi*, tigillunr *T*, tigillo *cet.* 109 igni *GR* 110 tam *B* praeces *R* suplice *B* uixi *T* 111 mei felicis limina (lumina *G*¹) uicina (lumina *R*) *GR* limin^a (^a *m. 2*) *A* 112 contiguam *G*, contigua *T* patribus *B* accurrimus *A* aula *T* 113 medelam *D*²*ET* 114 poscimus *D*, de-
poscimus *G*, depossimus *R* alteribus *R* oras *GR* 115 ipse ad *GR* remians *GR* grandea *G* salutis *EG* *Ion.* 116 crucis aeternae (s aeternae *s. l. corr.*) *G* framine *R* 117 promo *ADE*, primo *BGRT* tenens *GR* flammis *A*, iammis *R* 118 clippeo *T*, clepeum *G*, clepium *R* retenens *GR* pro *om. T* tegeram *B* 120 hiñç *G* sed] et *Conu.* riddete *R* 122 nostra] qui (quo *R*) nostra *GR* etenim in *GR* *Ion.* *Conu.*, et in *AD*, enim *A* consistat *G*¹ 123 hoc *om. T*, hac *Ion.* *Conu.* periculo *G*, periculo *R* 124 profua *R* 125 mox *T* aut] nec *T* dextera *GR* 126 iniquo *R* ipse *E* *Ion.*

- ut circumsaeptam praescripto limite flammam
 sidere et extingui fremitu moriente coegit
 et cinere exortam cineri remeare procellam.
- 130 quanta crucis uirtus! ut se natura relinquat,
 omnia ligna uorans ligno crucis uritur ignis.
 multa manus crebris tunc illa incendia uasis
 aspergens largis cupiebat uincere limphis;
 sed licet exhaustis pensarent fontibus imbres,
- 135 ui maiore tamen lassis spargentibus omnem
 uicerat ignis aquam. nos ligno extinximus ignem,
 quamque aqua non poterat uicit breuis astula flammam.
 post ubi decessit metus optatumque reduxit
 lux operosa diem, processimus acta uidere
- 140 noctis et extinctae quamuis fumantia late
 securis spectare oculis uestigia flammae.
 et credebamus nos plurima damna domorum
 uisuros, magni memores terroris et ignis;
 sed cito conspectis decreuit opinio rebus,
- 145 et nihil exustum nisi quod debebat aduri
 cernimus ex illisque unum flagrasse duobus
 hospitii, quae nostra manus, nisi flamma tulisset,
 abstulerat. sed et hoc Felicis gratia nobis

127 circunseptam *BGR*, circunscriptam *A* proscripto *T* 128 sede
 restingui *GR*, surgere (urg *in ras. m. 2*) et extingui *D* cogit *GR*
 129 extortam *AD* remiare *GR* 130 est ut *G* se] re *B* relinquat
*G*¹, relinquad *B* 131 forans *G*¹ lingua *B* 132 celebris *R*, cerebris *G*
 uassis *GR*, uisis *AD* 133 cupebat *R* limpis *R* 134 libet *G*¹
 funtibus *R* ymbres *B* 135 aspergentibus *G*, aspergentibus *R*
 omnem — 136 extinximus *om. E* 136 uincerat *G*¹*R* nos ligno] ligno-
 que *T*, sed ligno *Ion.* extingimus *A*, extinguimus *BGT Conu.*, extin-
 guims *R* 137 quamq̃ *D*², quãq̃ *E* astulã *A*¹, hastula *E*, haustula
Ion. 138 decessit *ADET*, discesit *G*, discens sit *R*, discessit *Bv* ob-
 tatumque *BGR* 139 osierosa *R* 140 fomantia *G corr. R*, uomantia *G*¹
 141 uestigia flammae oculis *GR* 143 merores *DG*¹ terroribus ignis *T*
 144 sed] et *B* openio *G* 146 et cernimus *B* illisque *Av*, illis *cet.*
 flagrase *G* dubus *R* 147 hospitis *GR* manus manus *R* nisi]
 ni *T* tulissent *D* 148 et *om. R* felecis *R* munere nobis *R*

munere consuluit, quod praeueniendo laborem
 150 utilibus flammis operum compendia nobis
 praestitit inde, parem incensae quia liquerat illic
 flamma domum, non ut pateretur stare uel ipsam
 obstantem simili bipatientibus obice ualuis,
 uerum ut et hoc illum puniret flamma colonum,
 155 conseruans illi quod mox euerteret ipse.
 nam sua qui sanctis nuper gurgustia tectis
 praetulerat, primum flamma multatus in uno,
 mox aliud propria ipse manu uastare tegillum
 incipit et celeri peragit sua damna furore
 160 dilectasque domos et inanes plangit amores.
 qui simul aspiciens incensa et diruta tecta,
 dissimiles simili miratur in aggere labes
 ruderis et cineris iuncti bicolore ruina.
 hunc nobis sine lite uidens cecidisse triumphum,
 165 se tantum miser accusat, quem gratia nulla
 manserit obsequii et maneat confusio poenae.
 nunc quia dimoto patuerunt obice frontes,
 eloquio simul atque animo spatiamur in ipsis
 gaudentes spatiis sanctasque feramur in aulas
 170 miremurque sacras, ueterum monumenta, figuras
 et tribus in spatiis duo testamenta legamus,
 hanc quoque cernentes rationem lumine recto,

us. 149 et 150 add. in scheda separata B m. 2 consuluit *G*¹ perueniendo *BG*¹ 150 utilius *Col.* operam *A* 151 quia *scripsi*, quam ω liquerat *ADET*, uicerat *BGR* illis *AD*¹, illi *fort.* 152 non ut] monuit *T* 153 ubipatientibus *G*, ibi patientibus *R*, patientibus *B* obuice *R* 154 et *om. B*, et ut *T* haec *T* ipsum *BGR* 156 tectis] ditis *B*, dictis *v* 157 multatus *ADT*, mutatus *B*, multatur *GR*, muletatur *E* uno] eo *GR* 158 alium *T* propria manu ipse *GR*, ipse manu propria *T* tigillum ω 159 dampna *R* 160 domus *BR* amore~~is~~ (s *eras.*) *D* 161 deruta *GR* 162 desimiles *GR* agere *B* 163 pudoris *R* iunctis *T*, iuncta et *GR* bicolore] squalori *T* 164 sine lite] simul ille *T* 165 tamen *B* mirer *R* acusat *B* 166 manserat *D*² obsequi *GR* manet *R* 167 demoto *R*, demito *G*, dimito *A*, dimito *ex* dimuto *D* patuere *T* 169 spatii *GR* 170 meremurque *GR* monumenta *BD*, munimenta *GR* 171 tribus] rebus *B*, triuus *R* in *om. AD* spatii *GR* 172 hunc *R* credentes *BGR* rationis *AD* certo *BGR*

quod noua in antiquis tectis, antiqua nouis lex
 pingitur; est etenim pariter decus utile nobis
 175 in ueteri nouitas atque in nouitate uetustas,
 ut simul et noua uita sit et prudentia cana,
 et grauitate senes et simplicitate pusilli
 temperiem mentis gemina ex aetate trahamus,
 iungentes nostris diuersum moribus aeuum.
 180 est etiam interiore situ maioris in aulae
 insita cella procul quasi filia culminis eius,
 stellato speciosa tholo trinoque recessu
 dispositis sinuata locis; medio pietatis
 fonte nitet mireque simul nouat atque nouatur.
 185 namque hodie bis eam geminata nouatio comit,
 dum gemina antistes gerit illic munera Christi;
 in geminos adytum uenerabile dedicat usus,
 castifico socians pia sacramenta lauacro;
 sic pariter templum nouat hostia, gratia fontem,
 190 fonsque nouus renouans hominem, quod suscipit, et dat
 munus siue magis, quod desinit esse per usum,
 tradere diuino mortalibus incipit usu.
 nam fons ipse semel renouandi missus in usum
 desinit esse nouus; sed tali munere semper
 195 utendus numquam ueteres renouare facesset.

173 nouo *GR* 174 pingitur *GR* enim *ADR* patriter *R*
 175 nouitas — 176 simul et *om. AD* 176 ut] in *R* sit uita *B*
 177 *pr. et*] ut *v* semplicitate *GR* 178 et temperiem *GR* mentes *T*
 trachamus *GR* 179 iungentes *R* 180 etiam in *GR* situ *A*, situ
D, sinu *cet.* in *om. GR* 181 qua fulgida culmine sedes *T* 182 stel-
 latus *B*, tellato *G²R*, tellatus *G¹* spetiosa *T*, spetiosa *ex* spatiosa *D*,
 spatiosa *E* 183 inuata *B* pietas *R* 184 funte *R* nouat' noua-
 rum *D* 185 nouatio comet *B*, comet nouatio (nauatio *R*) *GR*, nouatio
 gignit *T* 186 gemina *om. R* antestis *B*, antestes *GR* monera *G*
 187 in *om. R* gemnos *R*, geminas *T* aditum *BDGRT* dedicat ue-
 nerabilem *BGR* iuussus *R*, aras *T* 188 castificatio *G* 189 nauat *R*
 gratiaque *GR* funtem *R* 190 fons ^{que} *G*, fons *AD* renouans *G* et
 dat] edit *T* 191 monus *G* siue] ibi *T* magis est *T* ussum *GR*
 193 *om. v* /simel *R* renuendi *R* dimisus *GR* renouandum missus in
 unum *Col.* 194 nouos *R* sed] sed nisi *GR* 195 utentus *T* uete-
 rem *T* renoare *G*, renuare *R* fecisset *B*, feciset *GR*, fas esset *T*

- hoc domini donum, hanc speciem, qua munere Christi
idem homo fit nouus et uetus interit, ecce reffectis
cernite culminibus gemina Felicis in aula.
quae fuerant uetera, et noua nunc extare uidentur;
200 nam steterant uasto deformibus agmine pilis.
nunc meliore datis eadem uice fulta columnis
et spatii cepere et luminis incrementa
depositoque situ reducem sumpsere iuuentam.
namque his et duplex spectandi gratia fulget,
205 qua renouata nouis aequali lumine certant
culmina culminibus; tectorum dissidet aetas,
concordat species; ueterum manus atque recentum
conuenit; in facie simili decor unus utrumque
ornat opus; coeunt olim fundata nouellis.
210 nec discrimen adest oculis, nitet una uetustas
annosis rudibusque locis; niger abditur horror,
et senibus tectis iuuenem pictura nitorem
reddidit infuso uariorum flore colorum.
hinc operum tempus confunditur et nitet extra
215 parietibus nouitas, latet intus operta uetustas;
fronte iuuentatis tegitur fucata senectus,
in pueram faciem ueterana reffloruit aetas;

196 quam *AD* 197 sit *G* nouos *R*, nouus *G* reffectis *R*, reffectus *B*
198 cernete *G* luminibus *GR* 199 fuerunt *R* uetira *R* extiri *R*
200 iam *D* uastatu *G*, uastao *R*, uasto et *B* deuoribus *R* tegmine
GR, undique *E* 201 meliora *BT*, melioris *R* satis uersa uice fulta *T*
culumnis *G*, culomnis *R* 202 spati *GR* coepere *DGR et Beda* cul-
minis *BR et Beda*, culminis et culminis *G* incrementum *D* 203 de-
positaque *B*, depossituque *R* reducem] ueterem *E* 204 his et *B*, et
his *GR*, et in his *cet.* gratia duplex *T* 205 nobis *ABD* 206 culi-
mina *R* desidet *GR* 207 recentu *B* 208 ut *G* 209 coeunt *G*
olim] alis *T* fundata (fundamenta *R*) ollim *GR* 210 discremen *GR*
uetustas *AD*, uenustas *cet.* 211 rudiribus *GR* locis *om. AD*, locis-
que *R*, locisque *G* additur error *A* 212 iuuentem *GR* pictura *R*,
spectare *T* 213 tradit *GR* colorum flore *GR* 215 laetet *G* 216 iu-
uentatis *AE*, iuuentutis *cet.* tegiter *G*¹ fuscata *G*, suffucata *R*
sinectus *GR* 217 ueterata *v* aetas] uetustas *GR*

suntque simul uetera et noua, nec noua nec uetera aequae,
 non eadem simul atque eadem, quae forma futuri
 220 praesentisque boni est; namque et nunc utile nobis
 deterso ueteris uitae squalore nouari
 mente pia Christumque sequi regnisque parari.
 tunc quoque cum dabitur redeunte resurgere uita,
 ille resurgentum potior numerabitur ordo,
 225 qui super inlustri carnem perfusus amictu
 seruilem domini mutabit imagine formam
 conformemque deo conregnaturus honorem
 accipiet Christo similis, sed munere Christi.
 haec eadem species ueterem deponere formam
 230 et gestare nouam monet et retro acta abolere
 inque futura dei conuersam intendere mentem,
 congrua praeteritis obliuia ducere curis
 caelestumque animo regnorum inducere curam
 rebus et humanis et moribus istius aevi
 235 mente prius quàm morte mori neque corporis ante
 nexibus absolui quam criminis. ergo nouemur
 sensibus et luteos terrestres imaginis actus
 discutere a nostro properemus corpore longe
 uestibus excussis, puros ut sorde recussa
 240 corporis atque animae nitidi reddamus amictus.
 nec modo commissum peccati sed meditatam,
 sicut morbiferam de labe cadaveris auram,

230] (Eph. 4, 24; Phil. 3, 14).

218 sunt namque *GR* uetera *R* nec uetera eque *AB*, nec uetera
 aequae (atq. *R*) aevi *GRT* 219 quae *om. GR*, qua *AD* 220 et] est *T*
 224 potiri *R* 225 carne *B* profusus *GR* 226 mutabit *E*, motabit
G, mutuabit *R*, mutauit *ABDT* 228 accipit et *AD* sed] de *T*
 monere *G*, mure *R* 230 aboleri *B* 233 caelestiumque *GR*, celestum *B*
 animum *T* regnoque *E* induce *A*¹ 234 moribus *ADE*, amoribus
cet. 235 morte] mente *T* 236 nexibus *GR* absolui *R* criminis
GR nouemur *G*, mouemur *T* 237 imaginis *R* 238 properemus *R*
 239 excussis *GR* surde *G*¹*R*, corde *Bv* recusso *Rosw.*, recussi *v*
 240 animi *ADT* nitidi *AD* reddamus *E* amictus *AD* 241 com-
 missi *fort.* meditantem *B*, meditati *fort.* 242 morbiferam *ET*

naribus obstructis tristem fugiamus odorem.
 ut faciem colubri Salomon peccata timeri
 245 horrerique monet dicitque armata leonis
 dentibus; et uere, quoniam uelut ore ferino
 saeua uorant animam, quam uicerit aegra uoluptas
 corporis euictamque suae draco duxerit escae,
 qui uorat Aethiopum populos non sole perustos,
 250 sed uitis nigros et crimine nocticolores.
 tales Aethiopus serpens edit, in quibus escam,
 quam capere est, damnatus habet, quia peccatorem
 serpentisque cibum deus uno nomine terram
 dixit, et inde uorans peccata dracone uoratur.
 255 tempus adest mutare uias, exurgere somno
 et tandem uigilare deo, dormire uicissim
 actibus his, quibus inuigilat mens mortua Christo.
 si nobis doctrina dei de lumine uerbi
 non aperit sensum, saltem capiamus ab ipsis
 260 aedibus exempla, et lapides ac ligna magistri
 sint stolidis, ut quale manu confecimus istic
 tale fide faciamus opus; licet absit ab uno
 mentis opus manuumque labor, sed ab inpare causa
 par operis trahitur ratio; ecce uidete, probabo

244] (Eccli. 21, 2). 255] (Rom. 13, 11).

243 obstructis *T* tristem *G* 244 solomon *A*, salomon *GR* 245 orre-
 rique *G*, orremque *R* dicitque *ω*, dicens *v* 247 uicerat *R* uolun-
 tas *GR* 248 euictamque *BEGTR*, et uictam *AD*, enectamque *v* du-
 xerit] conserit *T* aesscae *R*, ipse *AD* 249 perustus *R* 250 uitis *GR*
 creminis *GR* nocticolores *B*, nocticoloros *ADET*, nocte discoloros *GR*
 251 ethiopes *BGR* 252 quam capere] quos capiet *partim in ras. m. 2 D*
 damnatus] donatus *GR* peccatorum *G*, peccator est (*t corr.*) *D*
 253 deus *om. R* 254 inde] de *ADR* 255 motare *BGR* sumno *GR*
 257 uigilat *R*, uigelat *G* 258 uerbi *q̄i G* 259 saltem *BDGR* edibus
 ipsis *R* 260 et (*an ex G?*) templa *GR* 261 sint stolidis et lapides et
 ligna magistri *G*, magistra sint stolidis et lapides et ligna *R* ut quali
 e *GR*, ut equale *B* confecimus *BGR* istis *B* 262 tali e *GR* fide]
 quidem *T* 263 manumque *BG¹* ab *om. GR* inpari *BG*, inparie *R*
 264 operum *BGR* uidere *T*

- 265 dissimiles simili specie concurrere formas.
 qua noua tecta sedent, multi meminere locorum;
 nam breue tempus id est, ex quo sunt omnia coepta,
 quae modo facta manent; annis sudata duobus
 tertius explicuit prece sanctorum atque ope Christi.
- 270 pars spatii breuis hortus erat, pars ruderis agger,
 quem conlata manus populo curante remouit
 et uiles holerum cum sentibus eruit herbas,
 ut nitido purgata patesceret area dorso,
 quae modo marmoreis ornato iugere saxis
- 275 late strata nitet, cultus oblita priores.
 quam bene mutauit speciem! post stercoris usum
 marmoris ornatum, Parias post uilia conchas
 brassica fert et splendet aquis quae sorde nitebat.
 quonam igitur nunc ista modo mihi fabrica formam
- 280 praebebit, qua me colere aedificare nouare
 sensibus et Christo metandum ponere possim?
 prompta quidem ratio est, quae sit mea terra, quod in me
 rudus et unde meo spinae nascantur in agro.
 terra cor est, culpae prauis sunt rudera cordis;
- 285 luxus iners, inpurus amor, maculosa libido
 rudera sunt animae; sic corporis anxia cura,
 liuor edax et auara fames, grauis ira, leuis spes,

265 desimiles *GR*, dissimile *A*¹ 266 sedent *om. GR* meminere *R*
 267 id est] inē *E*, id *R* cepta *GR* 268 subdata *AD* uobus *R*
 270 spatii *GR*, spatiis *T* ortus *BGT* ager *BT* 272 olerum *BRT*
 consentibus *R* erbas *G* 273 patescere *R* harea *GR* 275 et cultus
 et uita *AD* prioris *ABDGR* 276 motauit *GR* stercoris] corporis *E*
 277 ornatu *GR* paria *AD*, uarias *BGR* post uigilia *B*, post uilias *R*
 conchas *BT* 278 brassica *B*, prassica *T*, brastica *GR*, brassiela *Rosw.*,
 brassida *v* splendet *GR* surde nitabat *R* 279 quoniam *ADGR*,
 qua *E* ^{dem} fabrica fabrica *G* 280 praebebit *GR* quam *E*, quibus *T*
 me colere] incolere *T* 281 et] ut a *T* metandem *E* ponere *AD*,
 condere *cet.* passim *T* 282 prumpta *GR*, prompta *AD* mee *B*
 quod] quis (*s in ras.*) *E* 283 nudus *B*, rudēs *G*, rubus *E*¹ nascan-
 tur *T*, nascuntur *cet.* 284 praeui *R* ^{corporis} cordis *G* 285 cineris *R* li-
 uido *B* 286 anxia *GR* 287 lior *GR* famis *DGR*

- prodiga et ambitio proprii, sitiens alieni,
 spinae sunt animo, quia semper inanibus angunt
 290 ancipites animas stimulis, quas iugiter urit
 defectus miseri metus et miser ardor habendi.
 atque ita et inter opes inopes quasi Tantalus ille
 inter aquas sitiunt nec habent quod habere uidentur.
 nam partis uti metuunt, seruata relinquunt,
 295 dumque alimenta parant, uiuendi tempora perdunt.
 has igitur spinas, haec rudera mentibus hirtis
 egerere est opus et primam hanc euellere fibris
 cunctorum stirpem scelerum, qua pullulat arbor
 infelix; domini radicitus illa securi
 300 iacta cadat, nostris ut numquam germinet aruis.
 haec si praeciso de nobis fomite radix
 aruerit, cadet omne nefas, uitium omne peribit,
 matricisque suae casum mala cuncta sequentur,
 et moriente sua simul arbore poma peribunt.
 305 tunc bene purgato domus aedificabitur horto
 et uiuo fundata solo bene surget in altum
 fabrica diuini moliminis. ipse columnas
 eriget in nobis Christus ueteresque resoluēt
 obstructae pilas animae, spatiumque sibi rex

300] (Matth. 3, 10).

288 prodigaque *v* proprii *GR* 289 animi *T*, animae *GR* agunt
GR 291 deffectus *G* abendi *G* 292 inopes *om.* *T* 293 habere]
 bibere *R* 294 namque *GR* partis *Tv*, partes *ABDE*, paratis *GR*
 metunt *G* reseruata *GR* relinquunt *GR*, reliquunt *A* 296 et haec *GR*
 rudi *AD* hircis *B*, nostris *GR*, istis *T* 297 egere *B* primum *T*
 uellere *A*¹, euelle *G*¹ 298 cunctorum *T* stirpe *R* quia *B* pulu-
 lat *GR* arbor *add.* *A s. l. m. 2* 299 infelix *G* secum *R* 300 iacta
GR, uulsa *T* cadant *AD* (n̄ *in D corr.*), eadat *R* aruis *A s. l. m. 2*
 301 praescisso *B*, praecisso *R* 302 et omne *R* et uitium *G*, uitiam *D*
 303 matrisque *G*¹, matris *R* suae quae cassum *R* 304 et *G* pompa
A, pama *R* 305 aeduicabitur *G* horto *GR*, orto *T* 307 diuina *T*
 muliminis *GR* ipse *om.* *GR* 308 ereget *GR* resoluēt *G* 309 ob-
 structaepulas *A*, obstructaepulas (^s *m. 2*) *D*

- 310 sensibus efficiet nostris, ut inambulet illis,
 tamquam in porticibus Salomonis quinque solebat
 ore pio medicos sapientia ducere gressus,
 corpora tangendo sanans et corda docendo.
 non igitur simus ueteres inter noua tecta,
 315 ut qui corde habitat Christus noua corda reuisat.
 peior enim scissura nouo ueterique coactis
 redditur, et noua uina novos bene dantur in utres.
 uita prior pereat, pereat ne uita futura.
 sponte relinquamus mundum, non sponte carendum,
 320 sponte nisi fugimus; moriamur, ne moriamur;
 letalem uitam uitae morte tegamus.
 terrena intereat, subeat caelestis imago,
 et Christo uertatur Adam; mutemur et istic,
 ut mutemur ibi; qui nunc permanserit in se
 325 idem, et in aeternum non immutabitur a se.

XXVIII.

Ver age carminibus, fluat articulata modestis
 uox numeris. ades, o diues mihi causa loquendi
 Felix, et tacito mea corda inlabere flatu.
 spiritus ore meo curret tuus. esto meis fons
 5 eloquiis; ego uero tuis ero fistula riuis,
 quos mihi praebueris diuini a flumine uerbi.

313] (Ioh. 5, 2. 3). 317] (Matth. 9, 16. 17).

310 in nostris *R* utinam ambulet in illis *GR* illic *T* 311 tam-
 quam] ut *GR* portibus *R* solomonis *A*, solomonii *G*, solamonis *R*
 313 tangendo *G* curans *GR* corde *A* 315 et *AD* qui in *G*
 corda v habita *R* christi *AD* reuiset *B*, reuisset *GR* 316 noua
 ueterisque *T* 317 ueteres *G* 318 periat *R* ne pereat *BGR* nec *A*¹
 320 om. *GR* ne om. *T* 321 laetalem *DGR* uitale *R* 322 mago *R*
 323 et in *G* uertamur *ADR* motemur *G*¹ 324 et ibi *ADGR*
 nunc *R* permanserit] mutatur *GR* in] a *G* 325 idem idem *G*
 aeterno *DG*¹*R* mutabitur *GR* explicit nonus *AD*, finit basilicae uo-
 lumen *G*, finit liber III. *R*.

XXVIII. — *Haec fragmenta ech. A fol. 46^u* idem in *XV inscr. A*
 XXX. Paulini Nol. carmina. 20

Surge igitur blandoque meum spiramine pectus
 ingredi, o Felix pater et domine atque patrone,
 tu domus et medicina mihi et sapientia, Felix;
 10 tu nunc obtusam mihi longa per otia mentem
 exacue, ignito uegetans mea lumine corda.

Sed mihi non isto fundendus in aequore sermo est,
 ut per sanctorum merita aut miracula curram
 et quae per sanctos omnes ab origine rerum
 15 praestat agitque deus uersu detexere coner,
 quae nec mens humana capit nec lingua profari.
 et quid in hoc mirum, si charta uolumine toto
 non capiat quae nec mundus capit omnia totus?
 maior enim < mundo > mundi sator, ipse deus rex,
 20 qui terram caelumque implet; quem non capit iste
 mundus, eum capiunt sancti, non corporis amplo,
 sed pietate humiles et mundo corde capaces.

Nunc itaque ut diuina mei bene gesta patroni
 Felicis referam uel quae mihi commoda uitae
 25 contulerit uel quae multis ope caelite praestans
 muneribus conferre piis non desinit omni
 paene die, uariis tribuens pia munera signis,
 Christum laudari meritorum postulat ordo;
 non hominem sed eum potius laudare uidebor,
 30 quo Felix auctore potens uenerabile nomen
 optinet et medicas dat opes, quibus aegra reuisit
 corpora captiuasque animas ui daemonis atri
 absoluit superante deo. nec in hac ope tantum
 munificus Felix operatur munera Christi
 35 et de uipereo fortissimus hoste triumphat.

11 corda] idem in eodem *add.* A 12 fundendis A 15 pertexere
Mur. 19 mundo *add.* *Mur.* 22 capaces] idem in eodem *add.* A
 27 poene A

XXX.

〈BASILICAE VETERIS INSCRIPTIONES.〉

1. Felicis penetral prisco uenerabile cultu
 lux noua diffusis nunc aperit spatii.
 angusti memores solii gaudete uidentes
 praesulis ad laudem quam nitet hoc solium.
-
2. Paruus erat locus ante sacris angustus agendis
 supplicibusque negans pandere posse manus,
 nunc populo spatiosa sacris altaria praebet
 officiiis medii martyris in gremio.
- 5 cuncta deo renouata placent, nouat omnia semper
 Christus et in cumulum luminis amplificat.
 sic et dilecti solium Felicis honorans
 et splendore simul protulit et spatio.

XXXI.

Ante puer patribus claris et nomine auito
 Celsus erat, sed nunc celsus agit merito,

XXX. — 1. *Prior quattuor uersuum inscriptio una linea opere musiuo exarata Nolae in basilica inferiore in fronte peristyllyi singulis uersibus cruce aequilatera appicta inuenitur, unde codicis Cluniacensis sylloge s. VIII, Remondini (Nolan. ss. eccles. I, p. 403) et nuper de Rossi (Inscript. christ. II, part. 1, p. 189, Romae 1888) sumpserunt.* — 2 spaciis *inscr.* 3 uidete gaudentes *syll.* 4 *pictum in peristyllyi latere dextero exteriori loco parum conspicuo sylloge om.*

2. *Inscriptionem octo uersuum zophoro interiori peristyllyi adpictam, cuius litterae musiuae antiquitate et loci squalore ita obscuratae nunc sunt, ut earum plena lectio difficillima sit, sylloge Cluniacensis, Sirmond (cod. Paris. lat. 10809, f. 30 et ad Sidon. epist. IIII, 18), Remondini l. c., de Rossi l. c. descripserunt.* — 1 ante *om. syll. Remond.* 2 *negans ex aegoras syll.* 3 *sacris] piis Sirm.* 4 *medii Sirm., merito Remond.* 7 *sic et] haec et Remond., haec ut Marini ap. Mai script. uet. n. c. V, p. 130, 2.*

XXXI. *BOT.* — *Incipit de obitu pueri B, incipit de obitu celsi pueri O, item uersus eiusdem consolatorii de Celso puero Pneumatii filio defuncto T*

quem dominus tanto cumulauit munere Christus,
 ut rudis ille annis et nouus iret aquis,
 5 atque bis infantem spatio aevi et fonte lauacri
 congeminata deo gratia proueheret.
 heu! quid agam? dubia pendens pietate laboro,
 gratuler an doleam? dignus utroque puer;
 cuius amor lacrimas et amor mihi gaudia suadet,
 10 sed gaudere fides, flere iubet pietas.
 tam modicum patribus tam dulci e pignore fructum
 defleo in exiguo temporis esse datum.
 rursus ut aeternae bona uoluo perennia uitae,
 quae deus in caelo praeparat innocuis,
 15 laetor obisse breui functum mortalia saeclo,
 ut cito diuinis perfrueretur opes,
 nec terrena diu contagia mixtus iniquis
 duceret in fragili corporis hospicio,
 sed nullo istius temeratus crimine mundi
 20 dignius aeternum tenderet ad dominum.
 ergo deo potius quam nobis debitus infans,
 uerum et pro nobis ille deo placitus,
 coeperat octauum producere paruulus annum,
 prima citis agitans tempora curriculis.
 25 iam puerile iugum tenera ceruice ferebat,
 grammatici duris subditus imperiis,
 quaeque docebatur puer, admirante magistro
 sorbebat docili nobilis ingenio.
 gaudebant trepido praesagi corde parentes,
 30 dum metuunt tanti muneris inuidiam.
 nec mora longa fuit, placitam deus aethere Christus
 accersens merito sumpsit honore animam
 et rapuit terris subitum, quia dignior esset

5 atque—fonte] et quem uix fantem sacri eluit unda *T* 6 proueheret
T, perueheret *BO* 8 dignus] dictus *T* 11 iam *T* melleum *coni.*
Zechmeister dulcem pignore *T* fructuum *B* 12 deflexo *O* 13 per-
 hennia *BT* 17 ne *v* mistus *T* 18 fragilis *T* 22 ueterum *B* 25 ge-
 rebat *T* 28 nobis *T* 29 gaudebat *T* 31 placidum *T* 32 accersent *O*,
 accersens *T* 33 subitum *BO*, superum *T* quia *T*, qua *BO*, quo *v*

- adsociata piis uiuere conciliis.
 35 causa fuit leti suffusus faucibus umor,
 quo grauis inflauit lactea colla tumor,
 inde repressus abit, sed lapsus ad intima fugit
 corporis et uitam uisceribus pepulit.
 terra suam partem tumultata carne recepit,
 40 spiritus angelico uectus abit gremio.
 deserti uacuum funus duxere parentes,
 Celsus in excelso lactus agit nemore.
 parcite quaeso, pii, multis peccare, parentes,
 fletibus, in culpam ne pietas ueniat.
 45 in pia nam pietas animam lugere beatam
 gaudentemque deo flere nocens amor est.
 nonne patet quantum tali pietate trahatur
 peccatum? arguimur fraude tenere fidem
 aut reprobare dei leges errore rebelli,
 50 ni placeat nobis quod placuit domino.
 iustius est istas hominum lugere tenebras,
 quas facimus nostrae degeneres animae,
 inmemores primi caelestis imaginis ortus,
 quam reuocat miserans ad sua regna pater.
 55 cuius amore meos suscepit filius artus,
 uirgine conceptus, uirgine natus homo,
 cuncta gerens hominum, cunctos et corpore in uno
 cunctorum dominus suscipiens famulus.
 factus enim serui forma est, qui summus agebat,
 60 forma dei regnans cum patre rege deus.
 suscepit formam serui culpamque peremit,
 qua poenae et mortis quondam homo seruus erat.
 et libertati famulum sub imagine serui
 nostra caro effectus restituit dominus,

35 loeti *O* suffusus *B* humor *BT* 37 abiit *BO* us. 42 et 43
 exh. *T*, om. *BOv* letus *T* memore *T* 49 reuelli *T* 50 ni] in *O*
 51 istarum animarum flere *coni. Zechmeister* 52 nostre *T*, nobis *BOv*
 53 primi *T*, primos *BOv* ymaginis *T* *semper* 57 hominum *T*, homi-
 nem *BOv* cunctas *BO* in uno *BOv*, nro *T* 58 famulus *T*, famu-
 los *BOv* 61 peremit] remisit *B*

- 65 ut mihi per Christum caelestis imago rediret,
 qui cruce terrenum despoliauit Adam.
 carnem igitur mortemque meam meus ille creator
 pertulit et carum morte redemit opus.
 multa mihi dederat prius et promissa salutis
 70 et praecepta, quibus per bona dirigerer.
 sed quia nec legis posito medicamine primi
 inueterata patris uulnera dilueram
 et neque praemissis diuino ex ore prophetis
 expectare dei munera credideram,
 75 et genus humanum passim sine luce fidei
 desperata salus merserat in tenebras,
 regnabatque simul peccatum in corpore nostro,
 mors in peccato, daemon in interitu,
 captiuumque hominem tristis metus et miser error
 80 altius in mortem praecipitare dabant:
 interea pater ipse polo miseratus ab alto
 errantium lapsus pestiferos hominum
 serpentemque truci dominantem in morte cadentum
 non tulit et natum misit ad omne bonum.
 85 paruit ille libens, deus omnia cum patre concors,
 communem curans rem pietate pari.
 aduenit et fit homo et mixtum perfectus utroque
 ostendit fragili carnis inesse deum.
 utitur officiis hominis, sed et intus operati
 90 signa dei medicis exerit inperiis.
 uoce hominis diuina docet, mortalia uero
 extra peccatum corporeus peragit.
 quippe sui rem tantum operis sibi reddere curans,
 naturam uenit sumere, non uitium.

66 despoliauit *coni. Barthius*, se spoliauit *BOT* 68 et carnis m.
 peremit *coni. Zechmeister* 70 praecepita *O* dirigeret *B* 71 neg-
 lectis *B* 72 uulnere *B* 73 promissis *T* profetis *O*, prophetum
coni. Zechmeister 75 luce *T*, lege *BOv* 78 peccatis hostis in *v*
 79 miser et *T* 81 alto est *coni. Zechmeister* 82 errantium *O* pesti-
 ferosque *T* 86 pietati *B* 87 mistum *OT* 89 hominum et inter *T*
 90 imperiis *BO*, officiis *T* 91 uero *T*, uere *BOv* 93 curas *O*

- 95 namque bonum natura hominem bonus ad bona fecit.
 mente sua lapsus se uitiauit homo.
 quare opifex hominum mortali in corpore uenit,
 non et mortali crimine factus homo.
 nam neque deleret culpas nisi liber ab illis
 100 nec laxare reos posset et ipse reus,
 nec peccatori mors cederet utpote uinctum
 peccati uinclis legitime retinens.
 iure igitur cessit rumpenti tartara Christo,
 in quo quod posset nectere non habuit.
 105 ipsaque iudicii iniusti rea facta uicissim
 per scelus occiso iure subacta homini est.
 palluit inuidia serpens, inferna reducto
 claustra homini uersa lege reclusa uidens
 inque uicem uincta mortalem morte resoluti
 110 excussumque sua surgere corpus humo,
 insuper et caelos rediuuium scandere cernens,
 dente truci frustra liuidus infremuit.
 et modo tabescit, cum crebrescente piorum
 agmine per Christum perditor ipse perit.
 115 ergo mei uitiosa animi sanauit et aegra
 corporis exceptit, matre homo, patre deus.
 imbecilla quidem, sed naturalia carnis
 gessit et affectus corporis exhibuit.
 sensibus humanis edit et bibit et sua somno
 120 lumina declinat, lassat eundo uiam.
 tamquam homo defuncto lacrimas inpendit amico,
 quem mox ipse deus suscitatur e tumulo.
 nauigio uectatur homo, et deus imperat austris,
 et uirtute dei ambulat aequor homo.

121] (Ioh. 11, 35. 44). 124] (Matth. 14, 32. 29. 26, 38).

us. 97 et 98 om. T 101 ut post te O uinctum Tv, uictum BO
 104 possit T 106 occisi T 108 auersa T legere clausa B 109 uicta T
 113 crebrescente T 115 anima O 118 exhibuit B 120 declinans T
 121 impedit T 123 homo om. T 124 ambulat BOT, permeat v, iam
 ambulat fort.

- 125 mente hominis trepidat uicinae mortis ad horam,
 mente dei nouit tempus adesse necis.
 in cruce fixus homo est, deus e cruce terruit orbem.
 mortem homo, uerum mors ipsa deum patitur.
 in cruce pendet homo, deus e cruce crimina donat
- 130 et moriens uitam criminis interimitt
 proque reis habitus peiorque latrone putatus,
 quem Iudaea pio praeposuit domino,
 credenti donat regnum caeleste latroni,
 clausus adhuc terris iam paradisum aperit.
- 135 nos igitur firmare animos, attollere mentem
 ignauosque decet trudere corde metus,
 pro quibus ecce animam posuit simul atque resumpsit
 filius ille dei cuncta manente deo.
 de nostra uictor deus egit morte triumphum
- 140 et nostrum secum corpus in astra tulit,
 non sat habens, quod pro nobis mortalia cuncta
 hausit, ut auferret uulnera nostra suis.
 sed ne me dubiae suspenderet anxia mentis
 cura, resurrexit corpore quo cecidit.
- 145 clara fides oculis patuit mortalibus, ipse
 post obitum uisus qualis et ante obitum.
 nam se discipulis dubitantibus obtulit ultro
 rimandumque oculis praebuit et manibus.
 nec sine mente dei dubitauit apostolus olim,
- 150 uiuere post mortem nullus ut ambigeret.
 firmauit dubitando fidem; dum comminus anceps
 arguitur Thomas, omnis homo instruitur.
 cernere quod Thomas coram et palpare iubetur,
 constanter stabili credere disco fide

127] (Matth. 27, 51). 131] (Marc. 15, 28). 132] (Matth. 27, 21).
 133] (Luc. 23, 43). 146] (Ioh. 20, 20, 27).

126 noui *B* 127 est *om.* *T* 129 e] et *T* 130 interemit *O*
 136 docet *B* 138 dei cuncta manente deo *T*, quo sata cuncta deo *BOv*
 140 secus *B* 146 et ante fuit *v* 149 deum *T* 154 credere] pectore *T*
 fidem *T*

- 155 mortem hominum Christi crucifixi morte subactam
 spemque resurgendi corporibus positam,
 corporibus nostris, quia Christus uictor in ista
 carne resurrexit, quam gero, qua morior.
 meque docens pro me dubitantibus ingerit artus
 160 et solidam carnem structa per ossa probat,
 insuper et lateris, manuum quoque uulnera monstrat
 et dubium digitos his iubet inserere.
 cerne, inquit, latus ecce meum, palmasque pedesque;
 ecce crucis clauuos, cuspidis ecce uiam.
 165 ecce ipsam toto conpagem corpore uiuam
 stare patet neruis ossibus ore cute.
 ergo tenete fidem, quam cernitis, insuper et quam
 tangitis, et dubios pellite corde animos,
 et testes tantae cunctis estote salutis
 170 cunctorumque hominum soluite corda metu.
 omnibus intereat mortis timor, et simul omnes
 ista resurgendi spes animet populos.
 credentum tamen ista salus, qui corde fideli
 suscipient quae uos lumine conspiciatis.
 175 ecce in me cunctorum hominum discrimine nullo
 mors superata abiit, stat rediuiua salus.
 uitam ex morte dedi, mortem moriendo subegi
 et genus humanum sanguine restitui;
 peccatum carnis superans in carne peremi
 180 materiam culpae, iustitiam peperit.
 corpore mors cecidit, surrexit corpore uita;
 qua prius occiderat, carne reuixit homo.
 et nunc ecce meo rediuiuum in corpore portans

163] Ioh. 20, 27. 164] Luc. 24, 39. 177] (Osee 13, 14).

158 qua *T*, quam *BO* 159 memque *B* docens *T*, docet dum *B*,
 docet *Or* dubitantis *T* 161 manum *BO* 163 inquit *B* 165 *add.*
in mg. B m. 3 conpage *B* 170 que *B s. l. m. 3, om. O* 172 anima
 et *B* 173 fidelis *B* 175 ecce—nullo *T, om. O*, nam post quam uicta
 gessi (gessi uitā *B*) de morte triumphum *B (in mg. m. 3) et v* 176 abiit
OTv, abit *B Col.*, obiit *Lebrun* 177 morte *B* subaegi *O* 180 rep-
 peri *T* 181 cecedit *T*¹ 183 meo *B (s. l. m. 3) et v, om. O*, meum *T*

- praefero uictorem mortis et anguis Adam.
 185 quae, rogo, sufficient nobis solacia uel quae
 sanabit fessos iam requies animos,
 si nec tanta potest aegris medicina mederi,
 quae uitas obita morte redire docet?
 maeror, abi; discede, pauor; fuge, culpa. ruit mors,
 190 uita resurrexit, Christus in astra uocat,
 morte mea functus mihi mortuus et mihi uictor,
 ut mors peccati sit mihi uita dei.
 denique seruatum iam de cruce duxit aperto
 limite latronem, qua paradusus adest,
 195 munere quo signum dedit et peccata piare
 et nemoris uetiti uincere saepta fide.
 talibus exemplis, tanto sponsore salutis
 erectos laetis uertere maesta decet.
 200 pellamus querulos ingrato corde dolores
 et redeant tersis lumina pura oculis.
 credamus Christo, quod in ipso uidimus, isdem
 nos quibus occidimus surgere corporibus,
 inde superfusa diuini ueste decoris
 sumere mutatos angelicam speciem.
 205 quod si tanta animis nox caligantibus obstat
 et piger obtunso corpore sensus hebet,
 ut, quia corporeis oculis diuina teguntur,
 nullam dicatis scripta tenere fidem:
 sed doceat Paulus quia non aeterna uidentur,
 210 aeterna humanis abdita sunt oculis.
 insipiens, terrena uide, caelestia crede,
 obtutu mundum conspice, mente deum.
 hinc pretiosa fides; nam sicut gratia iam non

193] (Luc. 23, 43).

184 et sanguinis *T* 185 quae rogo] quaero *B* 188 uitas obita *Ov*,
 uita (uitam *T*) subita *BT*, uitam uicta *coni. Zechmeister* 189 moeror *T*
 191 *pr. mihi Tv*, me *BO* 194 limine *B* adest *Tv*, abest *BO*
 198 mesta *BT* 201 isdem *T*, hisdem *BO* 206 piger *v*, piget *BOT*
 optunso *T*, obtuso *O^{2v}* habet *T* 208 ducatis *T* 212 domini *T*

- gratia, si meritis adtribuatur, erit,
 215 sic et nulla fides nisi quæ quod non uidet illud
 credit et aeternam spe duce rem sequitur.
 mortales miseri, querulum genus, impia tandem
 pectora mollitis mentibus exuite.
 heu! quonam, precor, usque graui mendacia corde
 220 quaeritis et uani lubrica diligitis?
 commutate uias, dirumpite uincula mortis
 et date praedulci libera colla iugo.
 sumite diuinas pro libertate catenas,
 crimine quæ soluunt et pietate ligant.
 225 qui sequeris tenebras, in aperto lucis oberras,
 et qui nocte uides, lumine caecus agis.
 ergo oculos mentis Christo reseremus et aures,
 ut mens peccato clausa deo pateat.
 namque et corporeis sua iam promissa reuelat
 230 uisibus et claris monstrat opera deus.
 cuncta resurgendi faciem meditantur in omni
 corpore et in terris germina et astra polo.
 noctes atque dies, ortus obitusque uicissim
 alternant; morior nocte, resurgo die.
 235 dormio corporeae sopitus imagine mortis,
 excitor a somno sicut ab interitu.
 quid sata, quid frondes nemorum, quid tempora? nempe
 legibus his obeunt omnia uel redeunt.
 uere resurgenti cunctis noua rebus imago
 240 post hiemis mortem uiuificata redit.
 quod semel est facturus homo, cui subdita mundi
 corpora, sub caelo cuncta frequenter agunt.

219] Ps. 4, 3.

216 aeterna *T* 219 quō[nam] *T* 220 uana *B* lubrica] *in mg. exh.*
T: ad ludicra 221 dirumpite *BOv* 222 et late *B* 224 qui *B*
 226 qui *T*, quia *BOv* caetus *O* 228 ut] et *B* 229 namque et *T*,
 namque *BO*, nam quæ *v* reuelet. *T*¹ 232 germinet (et *om.*) *B*
 235 mortis] noctis *T* 237 *alt.* quid *B s. l. m. 3* 238 his] isdem *coni.*
Zechmeister 239 resurgenti *T*, resurgentum *BOv* 242 corporea *O*

- sed quaerunt quonam reparetur mortuus omnis
corpore quoue modo fiat homo ex cinere.
- 245 si non sufficiunt sacris signata prophetis,
muta fidem clamant, credite conspicuis.
cernite nulla suis emergere semina campis,
ni prius intereant tabe soluta putri.
nuda seris, uestita legis; iacis arida grana
- 250 atque eadem fructu multiplicata metis.
o peruersa fides et diffidentia nobis,
credere nos terris et dubitare deo!
et certe nil terra mihi spondere nec ausa est
nec potuit; quin et saepe fefellit ager
- 255 uix commissa sibi reddens sata; nec tamen illi
credere deceptus spem segetis dubito,
nec piget incertis certum sudare laborem
fructibus et nudo credere nuda solo.
quod si terra potest corruptum reddere semen,
- 260 quod tamen aeterni lege facit domini,
difficile omnipotentis opus fore creditur, ut nos
ex nihilo factos ex aliquo reparat?
nullus eram, et faciente deo sum natus ut essem;
nunc iam de proprio semine rursus ero.
- 265 nam licet in tenuem redigantur et ossa fauillam,
corporis integri semina puluis habet,
cumque etiam cineres uacuatis terra sepulchris
cognato inmixtos caespite sorbuerit,
tunc quoque corporeis hominum uanescere uisos
- 270 luminibus solidos continet omnipotens,

243 sed quere *T* quonam *T*, quali *BOv* reparentur *BO* 245 sic *O*
248 tabe *coni. Barthius*, labe *BOTv* 249 uestit *O* 253 certe *T*, certa
BOv mihi *T*, fide *B s. l. m. 3 et v, om. O* est *T*, *om. BOv* 255 red-
dens *T* 257 subdare *B*, sit adire *T* 258 frugibus *v* 259 quid *v*
corruptum *BOv*, commissum *T* 261 omnipotenti *B* ut nos *add. in*
ext. uersus B m. 3 262 ut nos ex *B sed* ut nos *exp. m. 3* 263 sum]
cum *O* 264 nuntiam *O* 265 et *om. T* 266 integris *B* 267 se-
puleris *B* 268 inmixtos *T*, inmixtus *B* caespite *BT. us. 269—296*
omissos in scheda separata eadem man. add. O 269 corporeas *T*
uires *T* 270 solidis *T*

- inque die magno, quae nunc absumpta putamus
 corpora, cernemus surgere tota deo,
 nulla cui natura perit, quia quicquid ubique est
 omne creatoris clauditur in gremio.
 275 quos aqua fluminibus pelagoque et piscibus hausit,
 quos uolucres et quos diripuere ferae,
 cunctos terra deo debet, quia quos aqua mersit
 litore uel fundo strata recepit humus,
 quae licet una, tamen non uno sumpta sepulchro,
 280. sparsa locis laceri funeris ossa tegit,
 et quia consumptus simul et consumptor in uno
 telluris gremio morte ferente cadunt,
 siue per egeriem, qua sese animalia purgant,
 reddunt digestis membra uorata cibus,
 285 humanum corpus transfunditur ex alieno
 corpore nec perdit uim proprii generis.
 sed licet e membris in humum transmissa ferinis
 membra hominum uiuo semine salua manent,
 et moriente fera, cui forte cadaueris æsca
 290 humani fuerit, diuiditur ratio.
 namque animal rationis homo est, ideoque et in ipso
 rex aliis praestat corpore corporibus,
 unde licet possit mutis animalibus idem
 praeda dari, tamen his sorte coire negat.
 295 sola resurgendi caro perceptura uigorem,
 quae rationalis uas animae fuerit,
 ut reducem terris animam conpage refecta
 iam non lapsuro tegmine suscipiat,
 et uelut hic omni mens et caro iungitur actu,
 300 sic et in aeternam sint sociata diem,

275 ausit *T*, haurit *BOv* 277 deo terra *B*, deo terra *O* quia]
 uel *T* 278 littore *BT* 279 uno] una *B* sumpta] compta *coni. Zech-*
meister 280 laceri] cari *T* 281 unum *T* unum—gremium *manuult*
Zechmeister 283 qua sese *v*, quas et *B*, qua se *O*, qua sero *T* 286 per-
 dit uim *ex* perditū *B m. 3* 287 scilicet *fort.* 291 nam qđ *T* 293 unde
T, inde *BOv* posset multis *T* 295 uigorem] est *add. Zechmeister*
 297 aniam *T* cum pace *B* 298 tecmine *B* 300 etnū *B*¹ sinit *O*

- ut carpant socio gestorum praemia fructu,
 consortes meriti luce uel igne loci.
 propterea quamuis nos et spirantia cuncta
 unam sortiti corpore materiem,
 305 non tamen in uacuum reuocamur morte soluti,
 exsortes animae carnis ab occiduo;
 sed clangente tuba reddentibus undique terris
 nostra ex arcanis corpora seminibus,
 corpore mente anima rursum in sua foedera nexis
 310 integri dominum sistimur ante deum.
 si dubitas cineres in corpora posse recogni
 et fieri reduces in sua uasa animas,
 Ezechiel tibi testis erit, cui prodita dudum
 tota resurgendi per dominum facies.
 315 illic aspicias toto uiuiscere campo
 arentes ueterum reliquias hominum
 ossaque porrectum late dispersa per agrum
 ultro ad conpages currere iussa suas
 atque medullatis penatralibus edere neruos
 320 moxque supernata ducere carne cutem
 et dicto citius perfectis ordine membris
 puluere de ueteri stare nouos homines.
 ac ne forte, sacri quod fert manifesta prophetae
 uisio, sopiti somnia uana putes,
 325 maiorem super his et plenum suscipe testem;
 ipse prophetarum nam loquitur dominus:
 uita ego sum; qui me credet, nec morte peremptus,
 consorti mecum luce beatus aget.

311] (Ez. 37). 327] Ioh. 11, 25. 26.

303 preterea *T* 304 materiam *T* 305 uacua^π *O* 306 canis *T*
 acciduo *O* 307 tuba *B s. l. m. 3* 308 nostre *B* archanis *B* 311 cor-
 pore *B* 313 zezechiel *T* dudum] est *add. Zechmeister* 314 toto *T*¹
 315 uiuiscere *T*, uiuiscera *O*, uiuiscere *B* 320 supernatam *T* 321 per-
 fertis *T* 323 sacri quod fert *T*, quod est sacri *BOv* profetae *O*
 324 uitio *O*¹ sopiti somnia *T*, sopitis omnia *BOv* 326 profetarum *O*
et sic semper 327 in me *coni. Zechmeister* credit *T* peremptus
BOv, peribit *T*

- denique quod uerbo dixit uirtute probauit,
 330 ipse suum reuocans ex abysis hominem,
 tempore quamquam illo non tantum in corpore Christus
 signa suo dederit, cum cruce uictor obit.
 namque ut concussis patefecit tartara terris
 et uinctum inferno carcere soluit Adam,
 335 fissa resurgentes ruperunt saxa sepulti,
 et nouus in sancta floruit urbe tholus.
 uiderunt multi ueterum renouata piorum
 corpora descensu uiuificata dei.
 tunc etiam refugo caecatus lumine mundus
 340 aeterna timuit nocte piare nefas.
 tunc et discisso nudata altaria uelo
 amisere sacri religionem adyti,
 ut monstraretur uacuandum numine templum
 et fore ab hostili sancta profana manu,
 345 quod duce Romano docuit post exitus ingens
 euersis templo ciuibus urbe sacris.
 fas etenim, ut Iudaea, cui suus hostia Christus
 non erat et per quam uictima Christus erat,
 sede locoque simul ueterum uiduata sacrorum,
 350 infitiata fidem, perderet omne sacrum.
 finis enim legis Christus, quia lege fideli
 praedictus legi lex ueniendo fuit,
 praescribens ueteri finem legemque fidei,
 legem prophetae gentibus instituens.
 355 unde magister ait: uetera effluxere peractis

335] Matth. 27, 52. 53. 355] (II Cor. 5, 17).

330 abyssis *O*, abyssys *B*, habitis *T*, erebis *v* 331 tempora *O* in
T s. l. 334 inferni *T* 335 ruperunt *BOv*, superarunt *T* 336 nonus *O*¹
 in sancta *B s. l. m. 3, om. O* post floruit *spat. uac. O* tholus *BOv*,
 chorus *T* 338 descens *B* 341 discisso *T*, diseusso *BOv* 342 reli-
 gione *BO* aditi *BOT* 344 fore *v*, forte *BOT* 347 ut *om. T*
 348 non erat. *BOv*, nouerat *T* per quam *BOv*, pro qua *T* 350 in-
 ficiata *BT* perdere *BO* 353 ueteris *T* 354 profetae gentibus
O, prophetante gentibus *T*, propheta tegentibus *B*, perfectam gentibus *v*
 355 exfluxere *T*

temporibus, subeunt omnia ubique noua.
 iamque reuelata facie speculamur apertum
 in Christo propriae lucis honore deum.
 et puto quod scissi in templo mysteria ueli
 360 id quoque signarint, gratia quod tribuit.
 nam ueluti rupto patuere sacraria uelo,
 sic reserat nobis legis operta fides.
 inde sub antiquo legitur uelamine Moyses
 Iudaeis nebula cordis opertus adhuc,
 365 quam de luminibus mentis mihi creditus aufert
 Christus, adumbratas discutiens species
 seque docens prisca uelatum legis in umbra
 iamque reuelatum corporis in facie,
 qualem praemissi cecinerunt adfore uates,
 370 qualis apostolicis coram oculis patuit,
 qualem et Iudaei non perspexere uidentes
 mentibus obtunsis impietate sua,
 et qualem, quamuis non uisum in corpore nobis,
 credendo interno lumine conspicimus.
 375 nam quod ueridici sese uidisse magistri
 et palpasse docent, tango fide et uideo.
 et cunctis credendo patet cognoscere Christum
 impia caecantem pectora perfidiae
 fundentemque suam per corda fidelia lucem,
 380 ut placitas habitet clarificetque animas.
 ergo, mei fratres, mea cura, meum cor, in ista
 maerentes animos laetificate fide.
 pellite tristitiam dociles pietate fideli
 fidentesque deo laetitiam induite.

357] (II Cor. 3, 18). 363] (Ex. 34, 33).

357 speculamen *T*¹ 360 signarent *T* 363 tegitur *fort.* 365 aufert
T, adfert *BO*, affert *v* 367 docens *T*, docet *BOv* 369 affore *T*, adesse *O*
 371 et *om.* *B* 372 obtusis *T* 375 quod] quem *coni.* *Zechmeister*
 ueridicis esse *B*¹, ueridicis esse *O* 376 tanto *B*¹ uideo] doceo *T*
 378 perfidie *B*, perfidia *v* 380 placidas *B* 382 letificare *B*, laetificata *O*
 383 pellit et *B*

- 385 illos infelix luctus decet et dolor amens,
 nulla quibus superest spes, quia nulla fides,
 et quibus omne bonum est hoc tantum uiuere saeclo,
 desperare deo, fidere corporeis.
 illis internus stupor insolabile pectus
- 390 desertis uero sensibus obsideat,
 quos infida deo mens abdicat et quibus exsors
 a Christo infernas sors cadit in tenebras.
 nobis ore dei solator apostolus adsit,
 nos euangelio Christus amans doceat;
- 395 nos exempla patrum simul et praeconia uatum,
 nos liber historiae firmet apostolicae,
 in qua corporeum remeare ad sidera Christum
 cernimus et gremio nubis in astra uehi,
 et talem e caelis reducem sperare iubemur,
- 400 ad caelos qualem uidimus ire patri.
 huius in aduentum modo pendent omnia rerum,
 omnis in hunc regem spesque fidesque inhiat.
 iamque propinquantem supremo tempore finem
 inmutanda nouis saecula parturiunt.
- 405 omnes uera monent sacris oracula libris
 credere praedictis seque parare deo.
 festinate, precor, dum copia panditur istic
 procurare bonis praeque cauere malis.
 uertite peruersas conuerso pectore curas,
- 410 monstrat flere fides utilibus lacrimis.
 peccatum lugere iuuat contractaque culpae
 uulnera profusis fletibus abluere,

397] (Act. 1, 9).

387 et quibus—saeclo *exh. T*, heu (hei *v*) mihi quam stultum est oculis
 se credere uanis *v et B in mg. add. m. 3, om. O* 389 aeternum *T¹*
 391 exors *T*, excors *B* 392 inferna *B* 393 solatur *T* 394 euuan-
 gelia *B* amando ceat *B* 396 firmat *B* 397 quo *T* remeasse *T*
 399 e celis *BT*, caelis *Or* 404 nouis *Tv*, nobis *BO* 405 omnis *O*
 409 perueruersas *T* 411 peccatum *T*, peccato *BOv* iuuat] lubet
Schot. in mg. culpae *T*, cultis *BOv*

- qualibus ille suum stratum omni nocte rigabat
 multa gemens Daud, corde potens humili.
 415 si cinerem ut panem ille deo dilectus edebat
 et sua miscebat pocula cum lacrimis,
 quid facere, heu! misero mihi competit? unde piabor?
 unde satisfaciam? quanam ope saluus ero?
 pumiceum cor eget lacrimis, cinis horret ad escam,
 420 deliciaeque iuuant esuriente anima.
 quis mihi suggereret lacrimarum ad flumina fontem,
 quo mea deflerem facta meosque dies?
 nam mihi pro meritis actae per crimina uitae
 ingentes plagas flumine flere opus est.
 425 rumpe mei lapidem cordis, saluator Iesus,
 ut mollita pio uiscera fonte fluant;
 tu, precor, o fons Christe, meis innascere fibris,
 ut mihi uiua tuae uena resultet aquae.
 nam tu fons, quo uita fluit, quo gratia manat,
 430 quo lux omnigenas funditur in populos.
 qui te, Christe, bibent, dulci torrente refecti
 non sitient ultra, sed tamen et sitient.
 nam quos diuini satiarit copia nerbi,
 hos dulcedo magis pota sitire facit.
 435 te, domine, ergo, deus, panem fontemque salutis
 semper et esuriant et sitiant animae.
 non ieiuna fames, sed nec sitis arida uitam
 consumet, si te mens edat atque bibat.

415] (Ps. 101, 10). 416] (Ps. 6, 7). 421] (Hier. 9, 15). 432]
 (Ioh. 4, 13).

413 rigebat *T* 415 si *T*, sic *BOv* ut panem *T*, rex *BOv* 417 com-
 pet *T* unde piabor *add. B m. 3* 418 unde piabor unde *B sed* unde
 piabor *exp. m. 3* inde *O* quianam *B* ope *B s. l.* 419 cinis *om. O*
 421 suggereret *Bv*, suggeret *OT* lacrimarum ad *BTv*, ad lacrimarum *O*
 flumina *T*, lumina *BOv* 424 flumine *BTv*, flumina *O* 425 iesu *T*,
 ihs *O* 427 tu *BO*, teque *T* o *om. BT* 428 uiua tuae *BOv*, ui-
 uacis *T* 430 omnigenos *T* 431 bibunt *T* 433 diuinis *B* saciant *B*
 435 domine *BOv*, nostrae *T* fontem aque salutis *O* 436 esurient *B*
 437 famis *BO*

- iugifluus semper biberis turbamque sitimque
 440 potantum exhaustus largior exuperas.
 totus enim dulcedo, deus, dilectio, Christe, es,
 inde replere magis quam satiare potes.
 et desideriiis semper sitiendus auaris
 influis exciperis, nec saturatur amor,
 445 atque ita perficitur pietas, sine fine ut ameris,
 Christe, tuis uitam qui sine fine dabis.
 da mihi nunc lugere, deus, fletuque salubri
 praeserere aeternae semina laetitiae;
 hoc, precor, hoc potius maneat mihi luctus in aeuo,
 450 in quo quicquid adest per breue transit iter.
 ite procul, laeti, fletum consortia malo,
 ut breuibus lacrimis gaudia longa metam.
 si modo lugentem grauis hirto tegmine saccus
 caprigenum saetis, dum tegit, et stimulet,
 455 tunc patre placato meriti reddetur honoris
 anulus, et cinget me stola laetitiae;
 tunc mihi iure pater uitulum mactabit opimum,
 si modo ieiunus iustitiam esuriam
 malo famem panis quam sancti ducere uerbi;
 460 nolo domum uini, lucis aquam sitio;
 hic cruciet me dira fames, hic turpis egestas
 contractum pannis tristibus obsideat,
 hic licet ante suas diues me transeat aedes,
 spernens uel micis me saturare suis.
 465 nolo mihi Tyrio modo Serica murice uestis
 ardeat, arsuri corporis inuidia,
 ne post purpureos me flamma perennis amictus

439 iugifluus *v*, iugifluis *BO*, iuge fluis *T* 440 potantumque *B* ex-
 haustus *scripsi*, ex haustu *BT*, exhausto *Ov* longior *B* 442 potest *O*
 443 amaris *T* 444 satiatur *T* 446 qua *T* 449 maneat *BO*
 451 iter *B* fletum *T* mallo *BO* 453 hirco *B*, isto *T* tecmine *B*
 454 setis *BT* tegit *T*, teget *BOv* 455 reddentur *v* honoris *BT*,
 honores *Ov* 456 sthola *O* 457 mactabit *T*, mactabis *BOv* 459 mallo
BO 461 famis *B* tempis *T* 464 uel] me *T* me] uel *T* 465 sirica *O*
 467 perhennis *BT*

- ambiat et pretium uestis in igne luam.
 hic potius miseri iaceamus in aggere foedo
 470 stercoris et lambant ulcera nostra canes,
 ut placida tristem post uitam morte solutos
 mitis ad occursus angelus excipiat
 et patriarcharum sinibus deponat ouantes,
 unde gehenna procul saeuit hiante chao.
 475 non commenta loquor uatum terrentia paruos,
 latrantem in foribus per tria rostra canem
 terrentemque umbras tristi squalore Charontem,
 uipereis saeuas crinibus Eumenidas,
 aeternam, Tityon, funesti uulturis escam
 480 arentemque siti Tantalon inter aquas,
 uoluentem sine fine rotam et reuolubile saxum,
 cassaque sudantum dolia Danaidum.
 haec inopes ueri uanis cecinere poetae,
 qui Christum ueri non tenuere caput.
 485 at nos uera deus docuit, sator ipse suorum
 enarrans nobis omnia uera operum.
 disce euangelio loca pauperis et loca ditis:
 pauper in Abraham, diues in igne iacet.
 iustitia mutante uices qui fleuerat istie
 490 gaudet ibi, et pleno paupere diues eget.
 iste bona requie fruitur, gemit ignibus ille,
 diues opum poenas, pauper opes recipit.
 mendicat diues modicum de paupere rorem,
 quem mendicantem spreuerat in superis.
 495 inde in eum ardentem nec parua e pauperis imo

488] (Luc. 16).

469 aggere *T*, agmine *BOv* 472 occursum *T* angelis *B* 474 saeuit
 hiante] se dirimente *T* 476 latrateim *O* 477 torrentemque *T* caro-
 nem *BO* 478 criminibus *B* euminedas *O*, eminedas *B* 479 aae-
 nam *O* tition *T*, tyton *B*, tyron *O* aescam *O* 481 et] met *B*
 482 crassaque *T* 483 eueri *O* uanis *BOv*, uani *T* 484 tenuerit *B*
 485 ad *B* 486 uera *Tv*, uero *O*, uana *B* 487 euuangelio *B* 491 ille
Tv, illa *BO* 494 qui *B* 495 parua e *scripsi*, paruae *O*, paruae *B*,
 pauper *T*, parui *v*

stillauit digito gutta refrigerii,
 de magnis quoniam dapibus nec mica referto
 esurientis in os pauperis exciderat.
 his monitis sanctam discamus uiuere Christo
 500 iustitiam et partem ponere pauperibus.
 tu, cui sordet inops, qui uiso horrescis egeno
 occursumque pii subplicis omen habes,
 qui te miraris pretiosa ueste nitentem
 nec sordere uides interiore habitu,
 505 omnia mente geris, quae corpore pauperis horres,
 sordidior pannis diues et ulceribus;
 contempnis caecum, leprosum tangere uitas,
 diues auare, lepram diligis ipse tuam.
 ille oculis hominum miser est et debilis; at tu
 510 turpis es ante deum debilitate animae.
 inprobe, consortem naturae spernis egentem
 et facis exsortem partis auaritia.
 quicquid, inique, tibi nullo supereffluit usu,
 quod fosso abstrudis caespite, pars inopum est.
 515 cur aliena tenes, qua spe linquenda retentas,
 nec retributa suis nec potiunda tibi?
 tu, cui sordet inops, qui nomine diuitis excors
 triste leuas crispa fronte supercilium,
 nec dignaris eos homines uel nomine fari,
 520 quos simili luxu non fluitare uides,
 filius ille dei qua uenerit aspice forma,
 qui cum esset diues, pauper in orbe fuit.
 et ueniens non alta deus, sed uilia mundi
 legit, ut infirmis fortia destrueret.

522] (II Cor. 8, 9). 523] (I Cor. 1, 27).

497 referti *coni. Zechmeister* 498 in os] inops *O* 499 sancta *T*
 500 iustitia *T* et *om. O* 501 sordit *BO* 502 occursum *B* supli-
 cis *B* 505 que *Ov*, que *T*, qui *B*, quae in *v* horret *O* 506 diues
 pannis *BO* 507 contempnis *BO* 509 at *T*, et *BOv* 511 nature
 supernis *T* 512 auaritiae *T* 514 abstrudis *BOv*, abstrusum est *T*
 caespite *BT* 515 quam *T* 516 potiunda *Bv*

- 525 non iam diuitiis diues nec robore fortis
 nec sapiens magno gaudeat ingenio.
 nemo ope confidat propria aut de se sibi plaudat,
 cum sata uel data sint omnia fonte deo.
 perfugium Christus personaque factus egentum,
 530 diuitibus pudor est, gloria pauperibus.
 huius in ambrosios auidi curramus odores,
 ut procul a nobis mortis odor fugiat.
 quis mihi det pretiosum alabastro fundere nardum
 et domini sacros flendo lauare pedes?
 535 uos, precor, o mea cura, piis operam date curis
 uosque date immenso coniuge mente deo.
 tempus adest, prope iam dominus; properate parari
 regis ad occursum, dum breuis hora patet.
 utimini uestris opibus pietate benigna
 540 radicemque mali uellite pectoribus.
 corde inopum uestrae pretium concludite uitae
 et capita expensis unгите uestra piis.
 castaque lambentes domini uestigia Christi,
 detergete comis ambo, lauate oculis.
 545 si desiderium est Celsi sine fine fruendi,
 sic agite, ut uobis aula eadem pateat.
 nam quem sancta fides et nescia criminis aetas
 et pia mens casto corpore continuit,
 certa fides illa superum regione potiri,
 550 ignea qua sanctos protegit ara dei.
 nolumus ergo, boni fratres, de pignore nostro

533] (Luc. 7, 38). 537] (Rom. 13, 11). 551 sqq.] (I Thess. 4, 13—16).

527 se *om.* *T* plautat *O*¹, plaudeat *B* 528 sata uel data] nobis
 sata *fort.*, uerbo data *coni.* *Zechmeister* 529 personaque *BOv*, per-
 sona *T* 531 ambroseos auidi *T*, ambrosio suauis *B* 533 quos *O*¹
 pretioso *T* 536 coniuge *T*, coniungere *BO*, iungere *v* 537 *add.* *B*
m. 3 538 hoccursum *B* ora *B* 539 utimini *B* 542 expensis *Tv*,
 expensius *BO* unгите *Ov*, iungite *BT* 543 castraque *B* uestigio *O*
 christi *Tv*, christo *BO* 544 comis *ex* meis *B m.* 2 545 siderumque
 celsi *T* 550 ira dei *T* 551 nolumus *T* bonis *O* uestro *v*

uos ita tristari tamquam homines uacuos;
 nam si certa fides uobis quia Christus Iesus
 mortuus est et nunc uiuit in arce dei,
 555 sic et eos, quicumque fide uiuente quiescunt,
 adducet Christo cum remeante pater.
 hoc etenim in uerbo domini docet ille magister,
 quo duce sidereas nitimur ire uias,
 quod quibus in Christo fuerit modo uita peracta,
 560 isdem cum Christo uita perennis erit.
 cumque tuba signum domini aduentantis ab alta
 sede patris princeps angelus ediderit,
 primi qui in Christo mortes obiere resurgent,
 dignati occursum nubibus ire deo.
 565 cumque omnes in qua uixerunt carne reuiuent,
 non omnes uerso corpore lumen erunt.
 namque resurgemus, sed non mutabimur omnes;
 hoc discrimen erit gentibus ante deum.
 incorrupta profanorum quoque corpora surgent
 570 a tumulis, longo pabula supplicio.
 uita erit his sine fine mori et mors uiuere poenis
 et durante suas pascere carne cruces.
 ipse suos proprio peccator corpore gignet
 carnifices et erit uermibus esca suis.
 575 at quos caelesti pietas euexerit actu,
 participata gerent stemmata rege deo
 uestitique suum diuino lumine corpus
 conformes Christo semper agent domino.
 quod cum ita sit, capite ex istis solacia uerbis

566] (I Cor. 15, 51). 578] (I Thess. 4, 17. 18).

553 nobis *T* 554 nunc] nō *B* 555 et *om. T* quaecumque *O*,
 quecumque *B* 556 aducet *T* 557 domini *B s. l. m. 3* 558 quod *B*
 560 isdem *T*, hisdem *BO* perhennis *BT* 563 mortes obiere *v*, mortes
 obire *O*, morte subire *BT* 565 omnis *B* uixere *T* resurgent *B*
 567 mutabimus *B* 569 quoque *Tv*, que *BO* 570 a] ac *O* 571 et
delendum censet Zechmeister 576 gerent *T*, regent *BOv* stemmata *B*,
 stegmata *T* 579 solatia *T*

- 580 et fidos ueri spe recreate animos;
 et pignus commune superno in lumine Celsum
 credite uiuorum lacte fauisque frui.
 aut illum gremio exceptum fouet almus Abraham
 et blandus digiti rore Eleazar alit,
 585 aut cum Bethlaeis infantibus in paradiso,
 quos malus Herodes perculit inuidia,
 inter odoratum ludit nemus atque coronas
 textit honorandis praemia martyribus.
 talibus inmixtus regem comitabitur agnum
 590 uirgineis infans additus agminibus.
 Celse, beatorum castae puer incola terrae,
 Celse, dolor patribus, gloria, Celse, patrum,
 Celse, amor et desiderium lumenque tuorum,
 Celse, breuis nobis gratia, longa tibi.
 595 sed tamen et nobis poterit tua gratia longum
 uiuere, si nostri sis memor ad dominum.
 namque in te parui meritis ingentibus aeu
 tempore uita breuis, sed pietate potens.
 talium enim infantum caeli regnum esse probatur,
 600 qualis eras aeuo mente fideque puer,
 qualis et ille fuit noster, tuus ille beati
 nominis, accitus tempore quo datus est,
 exoptata diu soboles nec praestita nobis
 gaudere indignis posteritate pia;
 605 credimus aeternis illum tibi, Celse, uirectis
 laetitiae et uitae ludere participem,

583] (Luc. 16, 23. 24). 585] (Matth. 2, 16).

580 fides *B* ueris *p* recreate *T* 583 excepto *B* almus abraã *T*,
 abramio *BO* gremio fidei pater excipit almo *v* 585 bethleis *BO*,
 baltheis *T* paradyso *O* 586 herodis *BO* 589 inmixtus *v*, innistus
T, inmixtis *BO* 590 uirginibus *T* 591 caste *O*, caste *o* *T* incola
 terrae *BOv*, inclite terris *T* 592 celsa *O* 594 lunga *T* 595 gra
 longo *T* 596 nra *O* 597 in te] inter *B* 599 infantum *T*, *om.* *BOv*
 caeli *om.* *B* esse *T*; esse dei *BO*, deus esse *v* probatur *T*, profatur
BOv 600 aeras *BO* 601 nostri *T* tuus] nunc *coni.* *Zechmeister*
 602 numinis *BOv* 603 exoptata *B* sobolis *BO*

- quem Conplutensi mandauimus nrbe propinquis
 coniunctum tumuli foedere martyribus,
 ut de uicino sanctorum sanguine ducat,
 610 quo nostras illo spargat in igne animas.
 forte etenim nobis quoque peccatoribus olim
 sanguinis haec nostri guttula lumen erit.
 Celse, iuua fratrem socia pietate laborans,
 ut uestra nobis sit locus in requie.
 615 uiuite participes, aeternum uiuite, fratres,
 et laetos dignum par habitate locos,
 innocuisque, pares, meritis peccata parentum,
 infantes, castis uincite suffragiis.
 quot tibi, Celse, annis, totidem illi uita diebus
 620 hausta; sed ille minor, qua prior, est senior.
 nam minor est, in quo uixit minus; attamen idem
 qua prior abscessit, nunc ibi te senior.
 Celse, tuo cum fratre tuis, quibus addimur, adsta;
 nam tua de patrio sanguine uena sumus.
 625 cum patre Pneumatio simul et cum matre Fideli
 dic et Paulinum Therasiamque tuos,
 ut precibus commune tuis miserante habeamus
 praesidium Christo nos quoque, Celse, tui.
 sed tamen et nobis superest operam dare, qua te
 630 possimus simili simplicitate sequi.
 tum nostro socii poterimus uiuere Celso,
 dulcis et aeternum pignoris esse patres.

XXXII.

Discussi, fateor, sectas, Antonius, omnes;
 plurima quaesiui, per singula quaeque cucurri,

607 cumpludensi *O* 608 tumulis *T* martiribus *B* 610 qui *T*
 illos *O* spargat *B*, spergat *T*, purgat *Ov*, purget *Rosw.* 612 nomen *T*
 614 nostra *T* nobis *om. B* locus *B* 619 quod *B* 620 est *Ov*,
 ac *T*, *om. B* 622 quo *T* abcessit *B* 623 celse tuum fr̄m *T*
 asta *T* 624 patris *T* 625 pneumacio *B* 626 decet *BO*¹, dices *v*
 627 comune *B* 631 tunc *Tv* 632 et *om. O* patres *OT*, patris *B*,
 pares *v*

- sed nihil inueni melius quam credere Christo.
 haec ego disposui leui describere uersu,
 5 et ne displiceat quod talia carmina pango,
 Daudid ipse deum modulata uoce rogauit,
 quo nos exemplo pro magnis parua canemus,
 dicentes quae sunt fugienda sequenda colenda,
 cum tamen in cunctis et res et causa probetur.
 10 Iudaicum primo populum nec gratia mouit
 mira dei; nam tum Pharaoni ereptus iniquo
 et mare transgressus pedibus lucente columna,
 cum duoe qui mergi infestos uidit equestres
 et cui desertis nihil umquam defuit agris,
 15 Manna cui e caelo et fons de rupe cucurrit,
 post haec ipse deum praestantem tanta negauit,
 dumque aliud numen dementi pectore quaerit,
 ignibus incensis quod misit perdidit aurum.
 par quoque paganus; lapides quos sculpsit adorat
 20 et facit ipse sibi quod debeat ipse timere.
 tum simulacra colit quae sic ex aere figurat,
 ut, quando libitum est, mittat confracta monetae
 aut magis in species conuertat saepe pudendas.
 hinc miseras mactat pecudes mentesque deorum,
 25 quos putat irasci, calido in pulmone requirit
 atque hominis uitam pecoris de morte precatur.
 quid petit ignosci ueniam qui sanguine poscit?
 illud enim quale est, quam stultum quamue notandum!
 cum deus omnipotens hominem formauerit olim,
 30 audet homo formare deum; ne crimina desint,
 hunc etiam uendit, dominum sibi comparat emptor.

15] (Ex. 16 et 17). 16] (Ex. 32).

4 conscribere *Mur.* 5 carmine *coni. Vonk* pango *coni. Oehler,*
 pando *AD Vonk* 6 deum *Vonk,* dominum *AD,* chelym *Mur.* ipse
 Daudid dominum *coni. Zechmeister* 9 cunctamen *A* 11 faraoni *AD*
 13 mersos *coni. Mur.* 14 nihilum quoque *Mur.* 18 quo fisus *uel* quo
 fudit *coni. Vonk* 19 sculpsit *Mur.* 21 cum *coni. Oehler* aera *D*
 22 conficta *Mur.* 31 uendidit *A* dominus *Mur*

- philosophos credam quicquam rationis habere,
 qui ratione carent, quibus est sapientia uana?
 sunt Cynici canibus similes, quod nomine produnt;
 35 sunt et sectantes incerti dogma Platonis,
 quos quaesita diu animae substantia turbat,
 tractantes semper nec definire ualentes,
 unde Platonis amant de anima describere librum,
 qui praeter titulum nil certi continet intus.
 40 sunt etiam Physici naturae nomine dicti,
 quos antiqua iuuat rudis atque incondita uita.
 namque unus baculum quondam et uas fictile portans,
 utile quod solum solumque putaret habendum,
 illud ut auxiliū, hoc esset causa bibendi,
 45 cum stare agricolam manibusque haurire supinis
 potandas uidisset aquas, uas fictile fregit,
 quo procul abiecto remouenda superflua dixit.
 rusticus hunc docuit quod spernere posset et istud.
 hi neque uina bibunt nec uictu panis aluntur
 50 nec lecto recubant nec frigora uestibus arcent
 ingratique deo quae praestitit ille recusant.

quid dicam diuersa sacra et dis atque deabus
 condita templa. loquar quae sint Capitolia primum:
 his deus (est) uxorque dei, ipsamque sororem
 55 esse uolunt, quam Vergilius notat auctor eorum
 dicendo et soror et coniunx. plus de Ioue fertur
 et natam stuprasse suam fratrique dedisse,
 utque alias caperet, propriam uariasse figuram:
 nunc serpens, nunc taurus erat, nunc cygnus et arbor

32 philosophis *A* 34 cyni^{ci} *D* 37 definere *A* ualentes *A*, uolentes *D* 39 nihil *A* 40 fysici *AD* 42 portans *in ras.* *D* 43 putarat *Mur.*
 44 auxilii atque hoc *Mur.* 45 staret agricola *AD*; *em. Mur.* 47 remouendo *AD*; *em. Mur.* 48 sperneret *A* 51 quod *Mur.* illi *AD*;
em. Mur. 53 condita templa? Loquar quae sint Capitolia primum *Oehler interpungit (sed Loquar quae sint capitolia. Primus suspicatur), loquar? Quae sunt Capitolia, primum coni. Bursian* 54 est *add. Mur., om. AD*
 dei] de *A* 56 coniunx *Mur. ut infra* 58 utque *Mur., et quae AD, et quo fort.* 59 cignus *Mur.* arbor *Mur., arbo AD, aurum coni. Mur., ardor coni. Oehler, anser coni. Bursian*

- 60 seque inmutando qualis fuit indicat ipse;
 plus aliena sibi quam propria forma placebat.
 turpius his aquilam finxit puerique nefandos
 uenit in amplexus. quid dicit turba colentum?
 aut neget esse Iouem aut fateatur dedecus istud.
- 65 nomen habet certe quod nec ratione probetur.
 sacra Ioui faciunt et ‚Iuppiter optime‘ dicunt
 huncque rogant, et ‚Iane pater‘ primo ordine ponunt.
 rex fuit hic Ianus proprio qui nomine fecit
 Ianiculum, prudens homo, qui cum multa futura
- 70 * * * * *
 posset respicere, <et> duplici hunc pinxere figura
 et Ianum geminum ueteres dixere Latini.
 hic quia nauigio Ausonias aduenit ad oras,
 nummus huic primum tali est excussus honore,
- 75 ut pars una caput, pars sculperet altera nauem;
 cuius nunc memores quaecumque nomismata signant,
 ex ueteri facto ‚capita‘ haec ‚et nauia‘ dicunt.
 de Ioue quid sperant, <ut> qui est a rege secundus,
 quique sacrificiis apponitur ore precantum?
- 80 hic habet et matrem captam pastoris amore;
 nam prior est pastor quam Iuppiter aut Iouis ipse;
 sed melius pastor, castum seruare pudorem
 qui uoluit spreuitque deam, cui saeua uiriles
 abscidit partes, ne quando tangeret ille
- 85 alterius thalamum, qui noluit eius adire.
 hoc tamen, hoc egit sententia iusta deorum,
 ne fieret coniunx qui non est factus adulter?
 nunc quoque semiuiri mysteria turpia plangunt

62 puerisque A 66 iuppiter *Mur. ut infra* 67 et] at *coni. Vonk*
 70 lacunam ita supplendam censet *Bursian.*: posset <prospicere nec non
 transacta soleret | sollers> respicere 71 et *addidi, om. AD* duplici
 hun A, hunc duplici *Mur.* 74 excusus A 75 scalperet *Mur.* 78 spe-
 rant D ut *addidi, om. AD* quique *coni. Vonk* qui est isto *coni.*
Zechmeister 79 qui*que (c *eras.*) D sacrificiis D praecantum D
 80 haberet et D 81 Iuppiter, haud Iouis ipso (sc. pastore) *coni. Vonk,*
 Iouis, ipse sed *fort. interpungendum* 82 melior *coni. Mur.* 85 chala-
 mum AD; *em. Mur.* 86 num tamen *coni. Burs.,* attamen *fort.*

nec desunt homines, quos haec contagia uertant,
 90 intus et arcanum quiddam quasi maius adorant
 idque uocant sanctum, quo si uelit ire pudicus,
 iste profanus erit. sic artior ipse sacerdos
 femineos uitat coitus patiturque uiriles.

o mens caeca uirum! de sacris semper eorum
 95 scaena mouet risus, nec ab hoc errore recedunt.
 Saturnum perhibent Iouis esse patrem huncque uorasse
 natos ante suos et mox e uentre nefandas
 euomuisse dapes, sed postea coniugis arte
 pro Ioue suppositum mersisse in uiscera saxum,
 100 quod nisi fecisset, consumptus Iuppiter esset.
 huncque Cronon dicunt fiteque Chronon, quia tempus
 quae creat absomit rursusque absumpta promittit.
 cur tamen oblique nomen pro tempore fingunt?
 hunc etiam, quod saepe sibi de prole timebat,
 105 ab Ioue deiectum caelo latuisse per agros
 Italiae Latiumque ideo tunc esse uocatum.
 magnus uterque deus! terris est abditus alter,
 alter non potuit terrarum scire latebras.
 hinc Latiare malum prisca statuere Quirites,
 110 ut mactatus homo nomen satiaret inane.
 quae nox est animi, quae sunt inprouida corda!
 quod colitur nihil est <et> sacra cruenta geruntur.
 quid quod et Inuictum spelaea sub atra recondunt
 quemque tegunt tenebris audent hunc dicere Solem?
 115 quis colat occulte lucem sidusque supernum
 celet in infernis nisi rerum causa malarum?
 quid quod et Isiaca sistrumque caputque caninum

92 prophanus *A* artior] castior *coni. Bursian* 93 post uiriles uersum
intercidisse susp. Mur. 95 scena *Mur.* 96 hunc quoque *D*¹ 98 poste
 (^a *m. 2*) *A* 101 Cronon *Mur.*, chronon *AD sed ronon in ras. D* ch*ro-
 non *D* 102 remittit *coni. Mur.* 109 etinc *A* statuare *D*¹ 110 numen
fort. inanem D 112 et *Mur.*, *om. AD* 113 spelea *AD* 114 quem-
 que *Mur.*, quaeque *AD* solent *AD* 116 rerum] inhaeret *coni. Zech-*
meister malarum *Mur.*, malorum *AD* 117 Isiaca *A*, isiacas *D*, isiacum
Mur., Isiaca uel Isiaci *coni. Bursian* istrumque *D* caninum *A*

- non magis abscondunt, sed per loca publica ponunt?
 nescio quid certe quaerunt gaudentque repertum
 120 rursus et amittunt quod rursus quaerere possint.
 quis ferat hoc sapiens illos quasi claudere solem,
 hos proferre palam priorum monstra deorum?
 qui Serapis meruit, qui sic laceratur ab ipsis
 per varios turpesque locos? hic denique semper
 125 fit fera fitque canis, fit putre cadauer aselli,
 fit homo nunc pannis, nunc corpore languidus aegro.
 talia dum faciunt, nihil hunc sentire fatentur.
 quid loqui et Vestam, quam se negat ipse sacerdos
 scire quid est? imisque tamen penetralibus intus
 130 semper inextinctus seruari fingitur ignis.
 cur dea, non deus est? cur ignis femina fertur?
 ista quidem mulier, sicut commendat Hyginus,
 stamine prima nouo uestem contexit olim
 nomine de proprio dictam, quam tradidit ipsa
 135 Vulcano, qui tunc illi monstrat opertos
 custodire focos; hic rursum munere laetus
 obtulit hanc Soli, per quem deprehenderat ante
 Martis adulterium; nunc omnis credula turba
 suspendunt Soli per Vulcanalia uestes.
 140 utque notent Venerem, tunc et portatur Adonis;
 stercora tunc mittunt, ipsum pro stercore iactant.
 omnia si quaeras, magis et ridenda uidentur.
 additur hic aliud: Vestae quas uirgines aiunt
 quinquennis epulas audio portare draconi,

118 portant *coni. Bursian* 120 admittunt *AD*; *em. Mur.* 123 *pr.* qui
Zechmeister, quis *AD*, quid *Mur.* 124 iocos *fort.* 125 fit] et fit *AD*
 fit canis et fit *fort.* turpe *Mur.* 126 fit homo nunc *scripsi*, nunc
 homo nunc *AD*, nunc homo cum *coni. Bursian* panis *A* languidos
 aegri *AD* 128 et de uesta *AD*; de *del. Mur.* ipsa *coni. Zechmeister*
 129 imis quae *AD* 131 faemina *A* 132 commentat *coni. Vonk*
 134 nom̃ *A*, nomen *D* dicta *AD* 135 monstrat *AD*; *em. Mur.*
 136 hinc *AD*; *em. Mur.* 137 deprehendat *praefert Bursian* 141 ipsum
 prob! stercore *coni. Oehler* 143 his *coni. Bursian*, hoc *coni. Zechmeister*
 Vestae quod uirginis *coni. Zechmeister* 144 quinquennes *Mur.* audis
Mur., audio *coni. Zechmeister* draconi *A*

- 145 qui tamen aut non est aut si est diabolus ipse est,
 humano generi contrarius antea suasor,
 et uenerantur eum, qui nunc in nomine Christi
 et tremit et pendet suaque omnia facta fatetur.
 quae mens est hominum, ut pro ueris falsa loquantur,
 150 qui linquenda colunt contraque colenda relinquunt!
 iam sat erit nobis uanos narrare timores.
 haec ego cuncta prius, clarum quam lumen adeptus,
 meque diu incertum et tot tempestatibus actum
 sancta salutari suscepit ecclesia portu
 155 postque uagos fluctus tranquilla sede locauit,
 ut mihi iam liceat detersa nube malorum
 tempore promisso lucem sperare serenam.
 iam prior illa salus, quam perdidit immemor Adam
 tunc uento suadente malo, nunc remige Christo
 160 eruta de scopulis semper mansura resurget.
 rector enim noster sic undique cuncta gubernat,
 ut modo qui nobis errorem mentis ademit
 hic meliore uia paradisi limina pandat.
 felix nostra fides uni certoque dicata.
 165 unus enim deus est, substantia filius una
 unus, in utroque est unus uigor, una potestas.
 namque dei uerbum patrio de pectore Christus
 emicuit semperque fuit, qui non quasi natus,
 ore sed egressus chaos illud inane remouit
 170 et tulit informem contextae noctis hiatum
 distribuitque locis mare terras aëra caelum
 hisque dedit geminam pulsa caligine lucem.
 ast ubi cuncta nouum stupuerunt surgere solem,

146 humani^o *D*, humani *A* generis *Mur.* 148 pendit *AD* fa-
 tentur *AD*. 152 post prius lacunam esse susp. *Mur.*, timebam *Bursian*,
 ueneratus sum uel pro ueris habui supplenda censet *Vonk* quam con-
Bursian, cum *AD* prius. Clarum sum lumen adeptus uel clarum cum
 lumen adeptum con- *Vonk*; cuncta pius clarum nec lumen fort. 154 e-
 clesia (c *eras.*) *D* 158 immemorandam *AD*; em. *Mur.* 159 uentu *D*¹,
 uero *A* 160 resurgit fort. 164 uno *A* dicata est *Zechmeister*
 167 pec*tore *D* 168 fuit *D* s. l. 171 aere *A*

- quattuor haec auxit uariis exordia rebus:
 175 sunt homines terris, sunt addita sidera caelo,
 <aëre> pendet auis, liquido natat aequore piscis.
 sic elementa suis decorauit singula formis;
 nexuit haec diuersa licet discretaque iunxit
 iunctaque discreuit, quae nunc diuisa cohaerent.
 180 claudit enim Oceanus terram, mare clauditur ipsa,
 axe sub aetherio medius concluditur aër.
 hoc etiam caelum quod nos sublime uidemus
 sex aliis infra est spatio surgentibus aequo,
 postque thronos septem, post tot caelestia regna
 185 cetera pars omnis, quae cunctis eminet ultra,
 quae super excedit, quae passim tendit in altum,
 quae sine fine patet, quam nec mens colligit ulla,
 lucis inaccessae domus est sedesque potentis
 sancta dei, unde procul quae fecit subdita cernit.
 190 omnia sic constant, dum spiritus omnia cingit.
 haec itidem, quorum nobis conceditur usus,
 quae polus inferior magno complectitur orbe,
 cuncta licet distent, una cum pace tenentur,
 denique nomen habent unum, sunt omnia mundus.
 195 hunc etiam Graeci cosmon dixere priores;
 hinc ita compositum distinguens utraque lingua
 cosmon ab ornatu, mundum de lumine dixit.
 nam qua sol nitet, hoc totum sordebat in umbra,
 et manet exemplum, quotiens nox omnia foedat,
 200 et docet ex tenebris quae sit data gratia lucis.
 tot bona qui fecit, qui sic operatus ubique est,

^h
 174 auxit *coni. Vonk*, ausit *D*, hausit *A* 176 aere *Mur.*, om. *AD*
 pendet aues liquido natant aequore pisces *AD*; em. *Mur.* 180 terra *D*
 mare *AD*, aere *coni. Bursian* terram, mare clauditur, ipse *Oehler*
 ipsa *scripsi*, ipso *D*¹, ipse *AD*² 181 aethereo *Mur.* 187 patent *AD*
 188 inaccessae *A* sedisque *AD* 191 itidem *Zechmeister*, idem *AD*, ea-
 dem *Mur.*, item *coni. Bursian* 192 populus *AD*; em. *Mur.* magna *AD*
 Vrbe *A* 196 hunc *coni. Mur.* 198 qua sol nitet hoc totum *scripsi*,
 quod sol nitet hoc tunc *D*, quod sol nitet hoc nunc *A*, quod sole nitet
 totum *coni. Bursian et Zechmeister* 199 et *A*, ut *D*

hic dominus de corde dei, hic spiritus oris,
 sancti sermo patris, tantarum fabrica rerum.
 nec se paganus laudet, si qui idola uitat
 205 aut satis esse putat quod numine credat in uno.
 qui colit ille deum, qui uerbum non colit eius,
 qui non uirtutem simili ueneratur honore?
 quique inuisibilem inconspensibilemque fatetur
 esse deum, hic etiam Christum, si cogitet, idem
 210 inueniet, quoniam uerbum comprehendere nemo,
 nemo uidere potest, opera eius sola uidentur.
 in patre natus enim, in nato pater omnia fecit
 et quicquid uirtute dedit pietate tuetur.
 sic fuit, est et erit uerus saluator in aenum,
 215 qui tulit errores, qui fecit uera uideri
 placatoque patri pereuntem reddidit orbem.
 nec mirum si cuncta regit qui cuncta creauit,
 qui dedit ex nihilo totum lucique tenebras
 reppulit atque diem iussit succedere nocti
 220 quodque in carne fuit carnis peccata remittit;
 cernit enim fragilem faciles incurrere lapsus
 corripiensque tamen ueniam dabit omnibus unam,
 remque nouam dicam nec me dixisse pigebit,
 plusque pius quam iustus erit. si denique iustus
 225 esse uelit, nullus fugiet sine crimine poenam;
 iustus enim mala condemnat, pius omnia donat.
 hoc facit, ut rata sint uenturae munera uitae
 et quod culpa tulit rursus indulgentia reddat;
 quae si non fuerit plebi concessa roganti,

202 dominus *scripsi*, deus *AD*, deus est *Mur.* dñi *D in ras.* 204 si
 uitat idola *coni. Mur.* 205 aut *scripsi*, at *A*, ac *D Mur.* numine *Mur.*,
 nomine *AD* 206 qui *coni. Bursian*, quid *AD* colet *A* 208 incom-
 prehensibilemque *Mur.*, incomprehensibilique *AD* 209 dñm *AD* si
 cogit et idem *D* 210 comprehendere *AD*; *em. Oehler* 211 uidetur *D*
 212 pater] patre *D* 213 quidquid *D* 214 fuit et steterit uersus *A*
 216 reddit *D* 218 lucique *scripsi*, lucemque *AD*, qui luce *coni. Bursian*
et Zechmeister tenebris *Mur.* 219 praetulit *Mur.* 223 *spurium habet*
Ebert 225 fugiet (*ugiet in ras.*) *D* paenam *D* 228 reddat *D in ras.*
 229 fuerit *coni. Bursian*, fuerint *AD*

- 230 tunc prope nullus erit delicto liber ab omni.
 quis poterit meritis promissa luce potiri?
 tangere tunc laetis caelorum regna licebit,
 tunc poterit mors ipsa mori, cum tempore toto
 uita perennis erit, qua tunc in sede beata
- 235 nullus peccandi locus est, ubi nulla cupido est.
 gloria tanta manet populo seruata fideli.
 amplius hoc tribuit, maius dedit hoc quoque munus,
 quod peccatorem quem paenitet antea lapsum
 non facit in numero turbae peccantis haberi.
- 240 quippe satis poena est, cui sit sua culpa dolori;
 supplicium proprium timor <est>; tormenta reatus
 tam ueluti patitur qui se meruisse fatetur.
 quid poterit melius uel quid moderatius esse?
 iudicat inquit castigat parcit honorat
- 245 omnia qui uincit nec ab ipsa uincitur ira.
 quod de praesenti iam cernimus esse futurum;
 nam cum saepe minax horrentia nubila cogit
 et terrore pio rutilo nimis igne coruscat
 tristibus et pluuiis et nubibus intonat atris,
- 250 omne genus timet interitum; sed uiua potestas
 desinit et pariter caelum mentesque serenat.
 hoc quoque tunc sperare iubet qui se modo cuncta
 perdere posse probat, sed perdere uelle recusat.
 sic iteranda salus uenturo ostenditur aeuo
- 255 aeternique dei pietas aeterna manebit.

XXXIII.

O uir beatus, cui remissa iniquitas
 nec imputata est pigra credendi mora,

- 231 qui possit *Mur.* 234 qua *AD*, quia *Mur.* 238 paeniteat *D*
 240 poenae est *coni. Bursian* cui *Bursian*, cum *AD* 241 est *Mur.*,
om. AD 242 tam *AD*, tum *Mur.*, iam *coni. Bursian* 243 moderatus *A*
 245 uin(citur *lacuna hausit*) *D* 249 pluuis *A* 250 uita *A*, diua uel
dira coni. Oehler, uisa *coni. Vonk* 251 desinit *Bursian*, desinet *AD*
 253 sed *AD*, si *Mur.*

XXXIII. N. — Incipit bebiani (obitus bebiani *supplet Brandes, Wiener Stud. XII, p. 281*) diuerso modo et metro dictis (dictus *corr. Brandes*) N

- operum cui cassa contulit uitam fides!
 en iste, celsi quem sub auro culminis
 5 pictura ueris exprimit miraculis,
 clarus superbo Veriorum nomine
 et consulari Baebianus sanguine
 ipse est potentis larga Christi gratia.
 prius iste captus uinculis mortalibus
 10 opes et inter saeculi pauper deo
 uitam paratis blandientem copiis
 mortalitatis immemor cucurrerat.
 ut se subactum fine mortalem uidet,
 fesso benignum quaerit aspectu deum
 15 statimque Christum luminatus inuenit;
 ueniam precatur et sacerdotum pedes
 supplex adorat ipse culpator sui
 negansque dignum gratia dignum facit
 uouetque uitam, <si> supersit, integram
 20 et obire gaudet, si renatus oppetat.

Credidit oranti et sitientem flumina <uitae>
 praecinctus puro perfudit episcopus amne.
 quo peragente pios solito mox ordine ritus
 et diuale sacrum libans et chrismate fragrans
 25 attonitum mira se maiestate fatetur;
 sed quis odor, quaerit, quem sentiat in sua labi
 pectora praedulci medicantem nectare fibras?
 sedula tunc coniunx ζωήν de nomine Christi

21] (Ioh. 7, 38).

3 operumque *Fabricius* (*Poet. uet. eccles. opera, Basel 1564, p. 782*)
 6 Veriorum *Brandes*, ueriorum *N* *edd.* 10 inster *N* 11 paratis *uel*
adparatis con. Brandes, ut peractis *N* 12 cucurreat *P* (*corr. m. 3*)
 13 subactum *scripsi*, subacto *N*, sub arto *con. Brandes* 14 quaeri *N*
 (*corr. m. 3*) 15 illuminatus *N*^s 19 si *add. N m. 3*, quae *con. Brandes*
 20 si] si ñ (ñ *exp. m. 3*) *N* 21 uitae *add. N m. 3* 22 episcopis *N*¹ (?)
 24 et *Morel*, e *N*, en *con. Brandes* uitale *Bodl.* fragrans *N* 25 ato-
 nitum *N* mira (i *ex a m. 2?*) *N* magestate *N* fatetur *ex* faere
N m. 2 fatetur et, quis *fort.* 27 febras *N*¹ 28 ζωήν *scripsi*,
 somen *N*, omen *edd.*, fomen *con. Brandes*

unguentum spirare docet, spondetque sacerdos
 30 et monet, ut longi spatium sibi postulet aevi.
 ille dei iam totus ad haec: satis hoc mihi donum,
 quo potior; nunc mors lucrum mihi uitaque Christus!
 ecce per aeternum terris data gratia Christum!
 hic est ille latro felix, qui fine sub ipsa
 35 confessus Christum meruit reus astra fidelis;
 hic donatus abit solida mercede diei,
 serus ab undecima iam mercennarius hora.
 ergo ut sanctifica nituit renouatus ab unda,
 ipse grauis artus in mollia fulcra refusus
 40 unaniam alloquitur recreato corde iugalem:

Aetatis spatium lustra nouem mihi,
 annum uita super ducere coeperat,
 felix unanimo coniugio mihi,
 dulcis pigneribus clara et honoribus,
 45 et nunc mortificis eluta sordibus
 sancto fine pium transmeat in deum.
 haec ad uerba piis sedula fletibus
 coniunx, oret adhuc uiuere, supplicat.
 tunc ille: o mulier nescia quid petas,
 50 iam scis an ualeam uiuere tam pie,
 ut tanti maneam muneris integer?
 et quid uita iuuat, qua moritur salus?
 haec ut fortis ait, toruum oculis micans
 et caelum stupide suspiciens ait:
 55 flammantem uideo luminis ambitum,
 in quem nulla uenit femina circulum.
 o felix, cui adhuc corporeo datum
 aeterni speciem cernere saeculi,

32] (Phil. 1, 21) 37] (Matth. 20, 6). 57] (Matth. 22, 30; Gal. 3, 28).

31 ad] had *N*¹ 35 fidelis (l ex e) *N* 36 abiit *N*¹ solidae *coni.*
Brandes 40 r-ato *N* (recreato *plene scripsit m. 3*) 44 honeribus *N*,
 onoribus *corr. m. 3* 51 integar *N* 52 ecquid *coni. Brandes* 53 agit
fort. 58 specimen *Bodl.*

in quo conubiis nulla necessitas,
60 sexus perpetuis corporibus perit!

Rursus ut haec dixit, subita quasi morte solutus
exanguem porrecta trahit per membra rigorem.
at trepida et uisis exterrita talibus uxor
soluitur in speciem leti, iam muta trementes
65 tendit in ora manus membrisque intenta iacentis
pendet in exanimum pallentior ipsa maritum.
ipsa fidem mortis suadet mora; namque bis acto
orbe duplex reuoluta dies, bis uespere clausa est,
mortales oculos dum fallit mortis imago.
70 ille autem angelicis manibus per nubila raptus
liquerat hospitium repetendi corporis et tunc
aetherii secreta poli sedesque beatas
spectabat monstrante deo dignataque Christo
mens pia, dum fletur terris, gaudebat in astris,
75 hoc tantum maerens, quod adhuc remea(re time)ret.
demissa excessu redit, ut conspecta referret
firmaretque fidem dubitantum uiuere functos.
utque redux membris admotae coniugis ora
uidit, pollicitus quiddam mirabile sese
80 dicturum, in lucem sua distulit orsa sequentem.

Ergo dies primos ubi crastina fulsit in ortus,
mane nouo sacris (aderat nam forte) sacerdos
fungitur, utque pio gessit solemnia cultu,
suspiciens caelum ille manus dispandit et in se
85 braccia constringens quasi quaedam munera caelo

59 connubii *edd.* 62 nanque *N* 64 laeti *N* rementes *N* (*corr.*
m. 3) 65 iacentis *Brandes*, iacentis *N*, lacertis *N*³ 70 nubilia *N*
72 secrata—sedisque beatus *N* (*corr. m. 3*) 73 spectabat *Brandes*,
expectabat *N*, expectat *N*³ 74 a*stris (r *eras.*) *N* 75 hoc] unum
add. N m. 3 quo *N* (*corr. m. 3*) remeare timeret *scripsi*, remearet
(earet *in ras.*) *N*, remeare maneret *coni. Brandes* 76 demissa excessu
scripsi, ex cursu demissa *N*, ex cursu medio *edd.*; demissa ex cursu *transp.*
Brandes 81 primus *N* (*corr. m. 3*)

- missa auido premit amplexu, meane omnia sunt haec?
 percontans. cuncti dictis stupuere rogantque,
 quidnam conspiciat clausum mortalibus. ille
 πάντα καλῶς inquit, patriarcham saepius Isac
 90 commemorans, graece θεῖον, γλυκὺ θεῖον ὀραῖσθαι
 horrescens ueneransque refert, utque angelus illum
 sustulerit per inane uehens, ut milia multa
 uiderit angelicis mixta agniniisque cateruis
 regnantemque deum super omnia cum patre Christum,
 95 narrat et aeternam portis gemmantibus urbem,
 narrat <et> aetherii caeleste nemus paradisi.
 inter et haec dextram secreta in pectora misit
 coniugis, hoc dicens: unum sumus ambo et idem, quae
 ingeminans, sancto placidam sic ordine complens
 100 finem, euangelico uitam in sermone refudit.

- Et nunc ille deo fruitur curamque beatae
 coniugis aeterno uinctus amore tenet;
 attamen unius rapuit solatia nati
 inpatiens tota prole carere pater.
 105 sed postquam iusto tua tempora clauseris aeuo,
 eductis genetrix inclita pignoribus,
 tunc puer ille tuus florentem luce coronam
 praeditus occurret cum genitore tibi;
 quo comite adueniens tibi laetus ab aethere coniunx
 110 dextram cum blandis porriget alloquiis:
 tempus adest! curis iam soluere, soluere membris!
 uixisti natis, nunc redhibere mihi.
 iam non coniugium nobis mortale, ut in aegris

98] (Matth. 19, 5).

87 perconstans *N*, percunctans *N*³ 89 panta calos inquit *N* 90 com-
 merans *N* corr. *m.* 3 theon glycent theon *N*; *em.* Morel ὀραῖσθαι *Brand-*
des, migranste *N*, ἄγασθαι *Morel* 91 horriscens *N*¹ 93 agniniisque
coni. *Brandes*, maguisque *N* 96 et *om.* *N*, *add.* *m.* 3 97 interea *Bodl.*
 98 et idemq; *N*, corr. *Morel* 99 placidam uel placitam *N*¹ 105 cau-
 seris *N*¹ (corr. *m.* 3) 106 eductis *Brandes*, edoctis *N* 109 aetere *N*
 110 porrigit *N* (corr. *m.* 3)

APPENDIX.

CARMEN I.

Age, iam precor, mearum
comes inremota rerum,
trepidam breuemque uitam
domino deo dicemus.
5 celeri uides rotatu
rapidos dies meare
fragilisque membra mundi
minui perire labi.
fluit omne quod tenemus
10 neque fluxa habent recursum,
cupidas uagasque mentes
specie trahunt inani.
ubi nunc imago rerum est?
ubi sunt opes potentum,
15 quibus occupare captas
animas fuit uoluptas?

Qui centum quondam terram uertebat aratris,
aestuauit, ut geminos possit habere boues.
20 uectus magnificas carpentis saepe per urbes
rus uacuum fessis aeger adit pedibus.
ille decem celsis sulcans maria ante carinis
nunc lembum exiguum scandit et ipse regit.
non idem status est agris, non urbibus ullis
omniaque in finem praecipitata ruunt.
25 ferro peste fame uinclis algore calore,
mille modis miseris mors rapit una homines.
undique bella fremunt, omnes furor excitat, armis

I. $\sigma\tau$. — Versus prosperi ad coniugem suam τ , incipit tetrametron σ
.i. dedicem .i. sacremus
4 dicemus τ , dicemus σ 9 fluit σ , fugit τ 11 cupidisque $\sigma\tau$ uagas-
que *Prosp.*, uanas σ , uana τ 13 imago τ 19 uetus σ magnificas $\sigma\tau$,
magnificis *Prosp.* 23 est *om.* τ 24 fine τ 27 fremunt] fremunt
cunctos σ , sed cunctos *exp. m. 2* omnis τ arma *ex armis* $\sigma m. 2$

- incumbunt reges regibus innumeris.
 impia confuso saeuit discordia mundo,
 30 pax abiit terris; ultima quaeque uides.
 et si concluso superessent tempora saeclo
 aut posset longos mundus habere dies,
 nos tamen occasum nostrum obseruare deceret
 et finem uitae quemque uidere suae.
 35 nam mihi quid prodest, quod longo flumina cursu
 semper inexhaustis prona feruntur aquis,
 multa quod annosae uicerunt saecula siluae
 quodque suis durant florea rura locis?
 ista manent, nostri sed non mansere parentes.
 40 exigui uitam temporis hospes ago.
 non haec ergo sumus nequiequam in saecula nati,
 quae pereunt nobis et quibus occidimus,
 sed uitam aeternam uita ut mereamur in ista
 et subeat requies longa labore breui.
 45 et tamen iste labor sit forte rebellibus asper,
 ac rigidas leges effera corda putent;
 non autem haec grauis est mansueto sarcina dorso
 nec laedit blandum mitia colla iugum.
 tota mente deus, tota ui cordis amari
 50 praecipitur: uigeat cura secunda hominis.
 quod sibi quis nolit fieri, non inferat ulli,
 uindictam laesus nesciat exigere.
 contentus modicis uitet sublimis haberi,
 sperni non timeat, spernere non soleat.
 55 parcus, uera loquens, et mente et corpore castus
 insontem uitam pacis amator agat.
 de proprio cunctis quos cernit egere benignus
 non sua non cupiat, quae sua sunt tribuat.

49] (Matth. 22, 37).

31 si s. l. σ fi^o cluso τ temporae secl^o τ 32 aut *Prosp.*, ut τ ,
 eras. σ 33 decet (~ m. 2) σ 34 su (e m. 2) σ 36 exhaustis $\sigma\tau$ 39 set σ
 40 exiguum τ uita σ^1 temporis] corporis τ 41 non hec ergo sumus
 σ , ^{quid} non nos ergo sumus (quid m. 2) τ , non ergo sumus hic *Prosp.* 43 set σ
 uita σ^1 ut uita τ 45 sit fit (fit in ras.) σ 47 autem $\sigma\tau$, tamen haec
Prosp. sarsina τ 48 nec] naeque τ 49 cor (dis m. 2) σ 50 secund^o
 (i in ras.) σ 52 uindactam τ 53 uite σ 54 soleat $\sigma\tau$ (sed ole in
 ras. σ), libeat *Prosp.* 55 pr. et σ s. l. m. 2 57 de proprio $\sigma\tau$, det pro-
 prium *Prosp.* benignis τ

- quid, rogo, mandatis durum censeatur in istis?
 60 aut quid erit quod non possit obire fides?
 qui credunt sacros uerum cecinisse prophetas
 et qui non dubitant uerba manere dei,
 qui Christum passum poenas crucis, ultima mortis,
 in toto celsi patris honore uident
 65 quique ipsum multa cum maiestate tremendum
 expectant pingui lampade peruigiles,
 his sordent terrena, patent caelestia nec se
 captiuos seruos temporis huius agunt.
 non illos fallax cepit sapientia mundi,
 70 nec curas steriles inseruere polis.
 imperia et fascēs, indocti munera uulgi,
 quasque orbis scelerum semina fecit opes,
 calcarunt sancta caelum ambitione petentes
 suffragiis Christi et plausibus angelicis.
 75 nec labor hos durus uincit nec blanda uoluptas.
 quaerere nil cupiunt, perdere nil metuunt.
 omnia non Christi qui Christi est odit, in illo
 se statuens, in se qui gerere optat eum.
 ille deus rerum, caeli terraeque creator,
 80 me propter sacra uirgine natus homo est.
 flagris dorsa, alapis maxillas, ora saluius
 praebuit et figi se cruce non renuit.
 non ut tanta deo quicquam patientia ferret,
 cuius nec crescunt nec minuuntur opes,
 85 sed uictum quod erat in me ut superaret in illo,
 factus sum Christi corporis, ille mei.
 me gessit moriens, me nieta morte resurgens

59 rogo] ergo τ rogo mandatis *in ras. m. 2* σ 60 obire *in* habere
corr. m. 2 σ 61 uerū^m (*m. 2*) σ cecinisse τ 63 et 64 σ *m. 2 in mg.*
add. 63 pena τ 64 excelsi *Prosp.* 65 tremendum *in* τ *legi uix potest*
 67 nec se *in* τ *legi uix potest* 68 serui τ huius] unius τ 69 non
 illo^o (*s. m. 2*) σ, nullosque τ capit fallax τ, fallax ^{ci}cepit (*a in ras. m. 2*) σ
 70 cura τ, cur^{am} (*am m. 2*) σ sterelis τ inserue^{re} (*re m. 2*) σ 72 quas-
 que *om.* τ orbi^h (*s. m. 2.*) σ facit τ 73 petentes] potentes τ 74 et
 σ *s. l.* 75 os (*h m. 2*) σ 77 *pr. christi* σ *s. l.* 78 set statuens σ, sed
 studens τ 81 alapas (*i m. 2*) σ maxilla^s σ 82 rennuit σ τ 83 ut
 tanta] uitanda τ quisquam τ 85 uictum quod erat τ, quod erat uic-
 tum σ, quod erat uitiatum *Prosp.* ut *om.* τ superasset τ 87 *pr. me*
ex mea τ morteque surgens τ

- et secum ad patrem mo super astra tulit.
 quidnam igitur tanta pro spe tolerare recusem?
 90 aut quid erit quod me separet a domino?
 ignem adhibe, rimare manu mea uiscera, tortor;
 effugient poenas membra soluta tuas.
 carcere si caeco claudar nectarque catenis,
 liber in excessu mentis adibo deum.
 95 si mucrone parot ceruicem abscindere lictor,
 inpauidum inueniet; mors cita, poena breuis.
 non metuo exsilium, domus omnibus una est,
 sperno famem, domini fit mihi sermo cibus.
 nec tamen ista mihi de me fiducia surgit,
 100 tu das, Christe, loqui tuque pati tribuis.
 in nobis nihil audemus, sed fidimus in te,
 quos pugnare iubes et suporare facis.
 spes igitur mea sola deus, quem credere uita ost,
 qui patriae ciuem me dedit alterius.
 105 sorte patrum occiduam iussus transcurrere mundum
 sub Christi sacris aduena miles eo,
 nec dubius me iure breui terrena tenere
 sic utar propriis, ceu mea non mea sint.
 non mirabor opes, nullos sectabor honores,
 110 pauperiem Christo diuite non metuam.
 qua stetero aduersis, hac utar mente secundis;
 nec mala me uincant nec bona me capient.
 semper agam grates Christo, dabo semper honorem,
 laus domini semper uiuet in ore meo.
 115 tu modo, fida comes, mecum isti accingere pugnae,
 quam deus infirmo praebuit auxilium.
 sollicita elatum cohibe, solare dolentem;
 exemplum uitae simus uterque piae.

88 et om. τ ad secum τ 89re cusem (re m. 2) σ 90 erit quod σ
 s. l. m. 2 separat τ 91 manu τ s. l. tortor] *legi non potest in τ*
 92 effugient] *legi non potest nisi* gent in τ 95 scindere σ 97 exsilium]
 mandus add. τ, mundus add. σ est σ s. l. m. 2 98 fit in sit corr. τ
 100 tuque (que in ras. m. 2) σ pati] peti τ 101 nichil ex χ̄p̄e σ m. 2
 103 mea sola σ s. l. 104 patre (ut uidetur) τ 105 transcendere τ
 106 milies τ eo σ s. l. 110 metuam in metuo corr. σ m. 2 111 qua]
legi non potest in τ hac] ac τ 114 ore] *ore (h eras.) σ 115 ist̄
 (i in ras. m. 2) σ pugnae τ, pugne σ, pugna *Prosp.* 116 qua fort.
auxilio σ; post auxilium in τ duo tantum uersus secuntur, quorum uerba
postrema legi etiamnunc possunt: licet uilis est in ope non pdat | . . .
 ternam a pio patre

120 custos esto tui custodis, mutua redde;
 erige labentem, surge leuantis ope,
 ut caro non eadem tantum, sed mens quoque nobis
 una sit atque duos spiritus unus alat.

CARMEN II.

Lux festa sacris uult litari paginis,
 remoue profanos codices;
 hymno sacrandae nominis primordia,
 quae Christus imperat coli.
 5 in ore Christus nectar, in lingua fauus,
 ambrosia uiua in gutture,
 lotus beata in pectore, a qua nescias
 abire gustata semel,
 10 mel in medullis, lux serena populis,
 120 in auribus uitae sonus.
 chelys uel plectrum suauis eloquentiae
 hoc nomine audito redit.
 cursu uagante, lubrico infortunio,
 temptationibus mali,
 15 siti et fame, calore et algu mortuis
 malagma praebet potens.
 penetrabile mentis dira desperatio
 peccaminum ob molem quatit,
 saeuit paterna in uiscere imo prauitas,
 20 libido succendit faces,
 auri cupido molle pectus incitat
 per fas nefasque cogere,
 faetentis animus sorbet ingluuiem gulae
 Venere atque Baccho perditam,
 25 cruentus ultor raptat iracundiam
 mucrone prompto stinguere,
 inferre mandat terror infortunium,
 cauere quod possis male,
 uis impotens sui eicit patientiam

119 custodi^s (^s m. 2) σ 120 leuantis *in ras. m. 2* σ 121 non. ~~///~~ ea-
 dem σ 122 adque σ

II. — 1 litare *Barth* 3 nominis] luminis *Lebrun* 11 chelys uel
scripsi, elin uel *cod.*, elingue plectrum *Barth* 17 enuntiata penetrabile—
us. 32 non diu ut interrogatiua exh. Barth 18 peccaminum *em. Barth*
in mg., peccatorum *cod.* 23 sorbet *scripsi*, horret *cod.*, ardet *coni. Lebrun*

- 30 et arma quaerit perdita,
 fidem sinistra quassat obstinatio,
 felix reorum. non diu.
 hoc ad salutem nomen auditum uenit,
 hoc omne tollit pharmacum.
- 35 obsessa inembra spiritusque daemone
 uexatus impurissimo
 hoc hoc medelam sortiuntur nomine,
 redeuntque sursum ab inferis
 cantata diro carmine et bustis sono
- 40 deuota sago corpora
 uim colligantis perfidam excutiunt luis,
 et sana uertuntur domum.
 compago quem soluta membratim iubet
 lecto sedere debilem,
- 45 quem caecitas, crux omnium miserrima,
 addixit alieno pedi,
 utroque claudum quem uenire poplite
 uidet uniuersa ciuitas:
 suis redire gressibus domum queunt
- 50 nomen celebrantes dei.
 salue, o Apollo uere, Paeon inclite,
 pulsor draconis inferi!
 dulcis tui pharetra testimonii,
 quod quattuor constat uiris,
- 55 sagitta melle tinctilis prophético,
 pinnata patrum oraculis,
 arcus paternae forte uirtutis sonans,
 miraculis neruus potens
 strauere ueterem morte serpentem sua.
- 60 io triumphe nobilis!
 salue, beata saeculi uictoria,
 parens beati temporis!
 salue, quod omnes caelici medii inferi
 nomen genu flexo audiunt!
- 65 salue, unus unus unus in trino deus,
 salue una in uno trinitas!
 haec, lux Eoo cum leuata cardine
 iter diurnum suscipit,
 haec, cum occidente sol subit curru fretum,

32 felix (i. e. filix) reorum *scripsi*, felix errorum *Barth* post reorum
interpuncti 53 pharetra *Barth* 55 profético *Barth* 61 saeculis *cod.*;
em, Barth

- 70 benedictio me consecrat.
 crucifixe uictor, expiator criminum,
 in morte uita praepotens,
 fac, cum supremo seuocabor tempore,
 ab obruto malis chao
- 75 traducat ista me tibi benedictio,
 quod utile interim dato,
 neu se inquieta mentis excruciet mora,
 faetente uincta carcere.

CARMEN III.

- Sancte deus, lucis lumen, concordia rerum,
 aeterni uerbo conditor imperii,
 expers principii nec fini obnoxius, ex quo
 totum quod nunc est, quod fuit et quod erit;
- 5 corporis ignote oculis, uix cognite menti,
 nec linguis facilis nec capiende animis,
 indulgens, sanctus, iustus, patiens, miserator,
 plenus, perfectus, maximus, omnipotens,
 solus nec solus terque unus et in tribus unus,
- 10 hoc semper maior, quo fide es uberior!
 uiderit an ueniam speret, si dicere laudes
 hinc tibi quis dubitat, quod minor esse timet.
 ignosci certe merito fas nouerit ille
 atque reus stolidae simplicitatis erit.
- 15 innumeras qui res temptet numerare paretque,
 uirtutes possit pernumerare tuas.
 et quod sentimus plus est quam lingua loquatur
 et quod sentimus, cum loquimur, minus est.
 omnia quae dudum uariis elementa figuris
- 20 credimus audimus tangimus aspiciamus,
 lata mari, terris grauia, splendentia caelo,
 aëre mobilia, tristia nocte nigra,
 frondosis inserta iugis, sidentia planis,
 consita uinetis, omnibus apta satis,
- 25 inuia desertis, concreta frigore pigro,

76 quod utile interim dato (*i. e.* dum mihi interim detur quod salubre est) *cod.*, caro (*uel* carne) interim terrae data *comi. Lebrun* 77 neu *cod.*, ne *Lebrun*

III. *T.* — S. Paulini episcopi Nolani carmen I ad Deum post conuersionem et baptismum suum *inscr. Ang. Mai, inscr. om. T* 13 ille *scripsi*, illi *T* 15 paretque *Mai, patetque T*

- ignea sideribus, uiuida fluminibus,
 ut primum placuit, uerbi uirtute creasti;
 quodque aliis facere est, hoc tibi uelle sat est.
 nil rerum natura parit non iussa, tibi que,
 30 principio, debent omnia principium:
 officium praebens obscuris luna tenebris
 et iussus claro sol radiare die,
 saecula saeculorum, menses dies annus et horae,
 quodue agimus cuncto tempore quoue agimus,
 35 angelicus populus, patriarchae et turba piorum,
 quam caelo asciiuit religiosa fides,
 qua Romanus agit, saeuit qua barbarus orbis,
 infusus quicquid summouet oceanus,
 quae nexis constant membris, quae membra recusant.
 40 uerbis respondent, indiga uocis hiant,
 quaeue metus cursu seruat uirtusue tuetur,
 antra tegunt, uolunt flumina, penna leuat,
 unum discretis referunt tibi uocibus hymnum
 et quod non possunt explicuisse uolunt.
 45 ipsa etiam te bruta tremunt, tibi muta loquuntur;
 quoue modo id faciant, nescia mens hominis.
 quae scimus, <scimus> occultis omnia causis,
 nec rationis egens quod facis esse potest.
 me solum e cunctis male conscia pectora terrent,
 50 indigno laudes ne loquar ore tuas,
 ne peccata premant, grauior ne sarcina plumbo
 inis captiuum detineat tenebris.
 sed mihi dum uariis curarum ambagibus erro,
 occurrit trepido quod sequeremur iter.
 55 si defendo, reus; fateor si crimina, saluus;
 spero tuam potius quam merear ueniam.
 quicquid commisi scelerum sine teste, probasti;
 nam facienda uidens, facta uidere potes.
 si caelum tibi, sancte, thronus, si terra tuorum
 60 scamnellum merito creditur esse pedum;
 crimina non dubia ei, totum qui penetrat orbem,

59] (Act. 7, 49).

33 secula seculorum *T* 34 quoue *Mai*, que *T* 43 ymnum *T*
 47 scimus *addidi*, manant *add. Mai* 55 crimine *T*; *em. Mai* 57 com-
 misi, scelerum sine teste probasti *interp. Mai* 58 na~~z~~ *T* potes. Si
 caelum *interp. Mai* 60 scamnellum *T* 61 dubia ei *scripsi*, dubie *T*
 totum qui *Mai*, totusq; *T* orbem *Mai*, orbis *T*

- qua patet accessu uel pede uel pelago.
 quicquid in occasu zephyrus uidet, eurus in ortu,
 austro si qua tepent, si qua aquilone rigent,
 65 sunt oculis subiecta tuis, licet arbiter absit
 et scelus admissum nox sibi fida tegat,
 antris claudatur, mergatur flumine, montis
 desuper inmissi ponderibus lateat,
 ueletur denso tectorum culmine; solus
 70 testem uitabit qui male non faciet.
 Lyncei fertur felicitis acumine uisus
 intentos paries non tenuisse oculos.
 uisibus humanis (hoc si) licuisse putatur,
 ignotum quicquam credimus esse tibi,
 75 qui mare qui caelum terrasque et quicquid in his est
 omnibus immistis extra uel intra regis?
 nec miror; proprio parent elementa parenti
 et penetrata suo cuncta patent domino.
 si quisquam sine se poterit peccare, latebit;
 80 nam si peccabit, testis adest animus.
 ergo ego sum primis semper lasciuus ab annis,
 cuius amor licitis miscuit illicita,
 audax, periurus, simulator, dissimulator,
 ambitor, uarius, inuidus, impatiens,
 85 crudelis, rationis egens, furiosus, auarus,
 profusor proprii, plus aliena petens.
 et quicquid scelerum molitur perficit audet
 pollutum corpus, mens rea, lingua loquax,
 totum placato quamuis sub iudice feci;
 90 non habet in tanto crimine poena locum.
 sed tibi laus, tibi, sancte pater, laus tempore in omni,
 qui potes addictam uiuificare animam;
 parcere subiectis, tenebris infundere lumen
 et brutis sanctos de scopulis facere.
 95 e medio mortis uitiorum gurgite mersus
 eripior sanctis purificatus aquis
 et modo qui merui tortorum uincula flammis,
 idem non idem iam quasi liber ago.
 quid loquimur ‚liber‘? frenant hanc crimina uocem;
 100 seruus peccati post ueniam teneor.
 nam uetus et studio pugnandi promptior hostis

63 zephyrus *T* 67 megatur *T* 71 lyncei *T* 73 hoc si *add. Mai*
 76 immistus *fort.* 78 patent *Mai*, parent *T* 81 primis *Mai*, primus *T*
 86 pl *T*, plura *coni. Mai* 89 quamuis *T*

- incautum uariis artibus exagitat,
 auditu uisu gustu tactuque placentes
 obiciens semper callidus illecebras,
 105 ut, pars si qua meis membris male firma uacillet,
 cen patulum populans intret ouile lupus
 et leo secretis rapidus prorumpat ab antris,
 incustoditum si patet ire pecus.
 sed tu, sancte deus, sensus si uerba loquuntur
 110 et non mens aliud, lingua aliud loquitur,
 sollicitus cupidus deuotus pectore et ore
 pulso; patere iube, da, peto quaero, doce,
 qua fas quaque pium est mortalem noscere, quam sis
 supplicibus facilis quotue quibusue modis.
 115 peccatis ignosce meis; leuioribus utor
 quam sint factorum pondera nominibus.
 criminibus ignosce magis; iam sentiat ipse
 quae mihi molitur tela furens coluber,
 atque per innumeros escis fallentibus hamos
 120 captiuum teneant, sic rogo, quae sua sunt.
 non aurum gemmasque uelim, non ditia regum
 regna nec immensas quas habet orbis opes,
 non ut densatos fascas curuasque secures
 pone sequar celsis conspiciendus equis,
 125 non ut seruandi signent mea nomina fastus
 turbaque nobilium limina nostra terat,
 non ut sic saltem subrepat blanda uoluptas;
 sed mihi contento quod satis est habeam.
 non longum uitae cursum, non gaudia quaero
 130 corporeis nimium congrua deliciis,
 hibernis totum citius cum transeat umbris
 floribus et, rigidi quos rapuere noti.
 in quis uita breuis, post mortem poena perennis.
 ipsum se damnat qui peritura rogat.
 135 da potius sensus dociles, da lumina menti,
 da mortem membris quae perimunt animam.
 instrue sollicitum, nutantes dirige gressus,
 credenti plenam plenior adde fidem.
 sit mihi iustitiae studium, custodia ueri,
 140 sit purum corpus, sit sine labe animus,
 simplicitas probitas patientia, mens sibi recti

105 firma uacillet *Mai*, fida bacillet *T* 109 sensus *scripsi*, sensu *T*
 116 sunt *fort.* 119 atque *scripsi*, seque *T* 125 seruandis *T* fastos *T*
 130 delitiis *T* 132 nothi *T* 133 perhennis *T*

- conscia, sit pietas, sit bene suadus amor.
 non aliena petam; facilis iactura meorum;
 sim mundo stultus, ut tibi sim sapiens.
- 145 perpetuo imposito moriatur fine uoluptas,
 nec recolant sensus quod meminisse nocet.
 non ullum bona formidet conscientia testem;
 quae loquimur rata sint, quae facimus deceant.
 ambitio ebrietas odium tumor ira libido
- 150 ac uarii mater criminis inuidia
 sint procul, et iugi mereatur uita precatu,
 excusso temptent ne mea colla iugo.
 sic humilis modo mane nouo, modo uespere facto
 susceptae curem tempora militiae,
- 155 ut nox si qua uenit semper postrema putetur
 atque diem mundo ceu moriturus agam.
 cessabunt fraudes periuria furta rapinae,
 impendens metuam si cito iudicium.
 uotis sermoni factis modus utilis assit,
- 160 assit praecipuus in tuo amore modus,
 ut mihi uisceribus totis totisque medullis,
 si mereor, totum te, pater, insinues.
 nox dies, hora et quodque momentum, scripulus omnis,
 puncta etiam nostrae crescere dent fidei,
- 165 ad quam seruandam tua sum pietate iuuandus.
 totum posse tuum; uix mihi uelle subest,
 ac si multiplices in cassum porrigo curas,
 paucis rem uerbis plenius expediens.
 sunt qui saepe sibi dictis contraria poscunt;
- 170 utile quod nobis scis, deus, hoc tribue.
 accenso maerens si quaerit lumine drachmam
 et gaudet mulier quod sibi non pereat,
 si fuit et pecudis non uilis cura relictæ
 pastori centum qui numerabat oues,
- 175 cuius, cum posset facilis iactura uideri,
 dulcia curuatis pondera sunt humeris,
 si pater, amisso remeat cum faenore natus,
 testatur largis laetitiam dapibus:
 cur dubitem totum quod sit tua cura per orbem,

171] (Luc. 15, 8). 173] (Matth. 18, 12).

154. susceptę uel suspectę curam *T* 156 ceu *Mai*, heu *T* 164 no-
 strae *scripsi*, nostra *T* 166 tuumst *fort.* 168 expediam *fort.* 171 ac-
 censo (a *postea add.*) *T* dragmã *T* 174 oues *Mai*, opes *T*

- 180 ne quisquam pereat qui tibi crediderit?
nam si quem dudum rebus ratione fruendis
formauit madido dextera sancta luto,
de nihilo sumptum nihilum finxisse putatur
ludentis potius quam facientis opus.
- 185 denique cum proprio damnatus crimine iusto
transgressus legem morte perisset homo,
personam mntans, fecisti cedere causam,
nec nimium durus nec nimium facilis
dignatus dominus dominum demittere terris,
- 190 uirtutem faceret qui crucis opprobrium
et quidquid poterat pro maiestate iubere,
hoc potius faceret subditus imperio,
uincula captiuus, captiuos demeret hosti
et fixos leti detraheret laqueos,
- 195 ut quod credulitas fallacis uinxerat anguis,
posset nunc melior soluere credulitas.
ex te qui genitus sine tempore et ordine, per te
sic totum accepit, quod tibi nil minuit;
unus homo, uirtus similis, substantia par est,
- 200 de sancto sanctus, de pietate pius,
plenus de pleno, iusti de fomite iustus,
de nero uerus deque deo deus est.
edita coningio poterit natura uideri
tertia, cum medium composuere duae.
- 205 naturae dominus, rerum sator, omnia per quem,
non aliud potius quam quod eras generas.
hunc post pro nobis sumpturum pondera carnis,
cuius principium saecula nescierant,
infusum reddens dominum sine coniuge mater
- 210 intacto praegnans uirgo parit gremio.
editur in terra, cognoscunt omnia lucem;
<nec tamen hanc mundus nec tenebrae capiunt.>
uerus homo est uerusque deus, non inter utrumque;
hoc natura negat, hoc probat officium.

184] (Prou. 8, 30). 212] (Ioh. 1, 9).

187 cedere causam (sc. mortis) *scripsi*, credere causam *T* 188 nec —
nec *scripsi*, ne — ne *T*, heic — nec *coni. Mai* 189 dimittere *T*
194 leti *T* 200 *sc̄o* sancto sanctus *T* 202 uero uirus *T* 203 na-
ture *T* 204 mediam uel duo *coni. Mai* due *T* 209 reddes *T*
211 in *T*, e *Mai* 212 uersum a *T spat. uac. omissum ex Ioh. 1 sup-*
pleuit Mai amicus

- 215 Christus, securi tandem noua gaudia mundi
 innumeris dudum scripta uoluminibus,
 Christus, caecorum lumen, purgatio leprae,
 auditus surdis, sollicitis requies,
 claudorum gressus, mutorum lingua, redemptor
 220 orbis et addicti uera salus populi,
 pertulit aeternus communis claustra sepulchri
 et manet aeternus quem tenuit tumulus.
 immortalis erat; est mortuus, et modo uiuit;
 aute deus homo est; nunc deus ex homine
 225 conscendit caelum sacrata sede receptus;
 perpetuus dominus est erat et ueniet.
 tu pater ingenitus; genitus tibi filius, ex te
 non genitus sanctus spiritus egreditur;
 qui semper medius inter natumque patremque
 230 sentitur sentit, traditur accipitur,
 sanctificat spirat dominatur, totus ubique est,
 accessu emundat, munditiis capitur.
 dummodo qui religat tria nomina, tres quoque formas
 unum consultus non neget esse deum,
 235 uirtutis similis, similis pietatis, id ipsum,
 unum non unum, sed mage credat idem.
 haec ego, non quantum uolui pro pondere rerum,
 sed quantum uitii implicitus potui.
 tu concede, pater, duret mihi semper ut ista
 240 una super trina nomina credulitas.

CARMEN IIII.

- Verba tui famuli, rex summe, attende serenus
 respice et affectum cum pietate meum.
 sum miser, ut mereor, quantum uix ullus in orbe est;
 semper inest luctus tristis et hora mihi.
 5 septimus annus adest, ex quo noua causa dolores
 multiplices generat et mea corda quatit.
 captiuus extris extunc germanus in oris
 est meus, afflicto pectore nudus egens.
 illius in patria coniunx miseranda per omnes
 10 mendicat plateas ore tremente cibos.
 quattuor hac turpi natos sustentat ab arte,

217 xp̄e cecorum T 233 tresque quoque T

IIII. T. — De domesticis suis calamitatibus *inscr. Mai* 9 coniux *Mai*

10 plates^a T tremento T

- quos uix pannuciis, quis ualet, illa tegit.
 est mihi quae primis Christo sacrata sub annis
 excubat egregia simplicitate soror.
 15 haec sub sorte pari luctum sine fine retentans
 priuata est oculis iam prope flendo suis.
 quantulacumque fuit direpta est nostra supellex,
 nec est heu miseris qui ferat ullus opem.
 coniunx est fratris rebus exclusa paternis,
 20 iamque sumus seruis rusticitate pares.
 nobilitas periit miseris, successit egestas.
 debuimus, fateor, asperiora pati;
 sed miserere, potens rector, miserere precantum
 et tandem finem his, pie, pone malis.
 25 captiuum patriae redde et genitalibus aruis,
 cum modicis rebus culmina redde simul,
 mens nostra ut Christo laudes in saecula frequentet,
 reddere qui solus praemia digna potest.

19 coniunx *Mai* 26 sumul *T* 27 secula *T* 28 potest τελως *T*

I. INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE.

<p>Gen. 1, 7 (218*), 4)</p> <p>— — 26 (209, 16; 335, 20)</p> <p>— 2, 7 (209, 16)</p> <p>— — 9 (263, 28)</p> <p>— — 12 (183, 18)</p> <p>— — 18 (373, 23)</p> <p>— — 21 (XXV*) 19)</p> <p>— — 23 (372, 17); XXV 25</p> <p>— 3, 1 (182, 15)</p> <p>— — 5 (327, 19)</p> <p>— — 6 (147, 7; 263, 22); 264, 15</p> <p>— — 7 (179, 25; 248, 10); 264, 18</p> <p>— — 13 (173, 1)</p> <p>— — 14 243 11</p> <p>— — 15 (215, 6)</p> <p>— — 16 (374, 2)</p> <p>— — 18 (241, 10; 310, 25)</p> <p>— — 19 24, 5; 175, 11; (323, 19)</p> <p>— — 20 184, 9</p> <p>— 4 (XVII 234)</p> <p>— — 7 202, 8</p> <p>— — 8 (327, 1)</p> <p>— — 25 (74, 23)</p> <p>— 6, 8 (74, 27)</p> <p>— — 15 (223, 3)</p> <p>— — 20 (398, 13)</p> <p>— 7, 1 (74, 27)</p> <p>— — 7 (398, 16)</p> <p>— — 15 (397, 28)</p> <p>— — 17 (396, 17); 398, 10</p> <p>— 8, 9 (398, 18)</p> <p>— — 11 (235, 10; 398, 17)</p> <p>— — 21 (379, 21)</p> <p>— 9, 22 (327, 1)</p> <p>— 10, 9 55, 18; (332, 15)</p> <p>— 11, 2 (V 48)</p> <p>— — 4 (296, 20)</p> <p>— 12 (XXVI 36)</p> <p>— — 1 8, 18; (87, 11)</p> <p>— — 4 (203, 14)</p> <p>— — 10 (327, 2)</p> <p>— 13, 2 (101, 20)</p> <p>— 14, 15 (222, 15)</p> <p>— 15, 13 (75, 7)</p>	<p>Gen. 17, 5 (400, 23)</p> <p>— — 11 (XXVI 94)</p> <p>— 18, 3 (101, 1. 20; 196, 7)</p> <p>— — 27 (323, 20)</p> <p>— 19 (XXVII 615)</p> <p>— — 2 (101, 1; 196, 7)</p> <p>— — 8 (102, 7)</p> <p>— — 15 (102, 17)</p> <p>— 22 (256, 23)</p> <p>— — 17 (410, 3)</p> <p>— — 26 (XXVII 616)</p> <p>— 23, 2 (87, 4)</p> <p>— — 9 (87, 9)</p> <p>— 24, 31 (196, 7)</p> <p>— — 65 (XXV 107)</p> <p>— 26, 15 (XXVII 619)</p> <p>— 27, 1 (108, 17)</p> <p>— — 27 158, 8</p> <p>— — 28 158, 13; (XV 356)</p> <p>— — 43 (327, 2)</p> <p>— 28 (XXVII 622)</p> <p>— — 12 (XVII 154)</p> <p>— — 13 (XVII 146)</p> <p>— 29 (XXVII 624)</p> <p>— 32, 12 (410, 3)</p> <p>— — 24 (29, 7; 207, 6)</p> <p>— — 26 (208, 7)</p> <p>— — 28 (400, 23)</p> <p>— — 30 (400, 20)</p> <p>— 35, 19. 20 (87, 16)</p> <p>— 37, 28 (327, 3; 420, 5)</p> <p>— 39, 12 (XXVIII 191)</p> <p>— — 20 (420, 5)</p> <p>— 40, 37 sq. (XXVII 250)</p> <p>— 48, 10 (108, 17)</p> <p>— — 14 (196, 27)</p> <p>— 49 (388, 6)</p> <p>— — 2 (365, 26)</p> <p>— — 9 174, 3</p> <p>— — 11 388, 13</p> <p>— — 17 241, 17</p> <p>— 50, 10 (88, 3)</p> <p>— 63, 28 (XVII 163)</p> <p>Exod. 2, 3 (327, 3)</p>
---	--

*) Numeri arabici voluminis XXVIII quod Paulini epistulas continet paginas, numeri latini huius voluminis carmina, numeri arabici utrisque adiecti paginarum lineas et uersuum numeros significant. uncis adlusionum loci, quibus scripturae sacrae non ad uerbum citantur, inclusi sunt.

Exod. 3, 2	(218, 4)	Deuteron. 32, 32	(140, 17); 368, 1
— 5—10	(321, 3)	— — 39	254, 10; 265, 5.
— 7, 12	(XXVI 356)		11; 344, 22
— — 14	(XXVII 632)	Ios. 3, 15	XXVII 522
— 12, 3	(257, 4)	— 6	(XXV 119)
— — 11	(37, 4; 69, 11)	— 10, 12	(XXII 130)
— 13, 21	297, 20. 22	— — 13	(XXVI 247)
— 14	(XXII 90; XXVI 157)	Iudic. 4, 14	(XXVI 160)
— — 14	328, 4 (328, 19)	— 6, 37	(378, 2)
— — 19	297, 20	— 12, 13	(178, 26)
— — 22. 27	(XXVII, 39)	— 13	(XXVI 162)
— 15, 1	(220, 6)	— 14, 1. 16	(169, 6)
— — 25	(302, 24, 317, 14; XVII 31)	— — 6	(168, 25)
	(XXXII 15)	— — 8	(173, 15)
— 16, 17	(303, 1; 378, 1)	— — 14	174, 10
— 17, 6	221, 2	— — 16	(169, 6)
— 20, 13	294, 16	— 16, 9	(178, 26)
— 22, 25	(294, 21)	— — 17	177, 22
— 23, 8	(308, 27)	— — 19	(168, 22)
— — 15	297, 20	— — 21	(169, 23)
— — 20	(297, 19)	— — 30	(170, 20)
— 25, 40	(297, 19)	Ruth. 1, 14. 2, 11	XXVII 532
— 26, 30	(XXVI 219; XXXII 16)	I Reg. 1, 11	(177, 7; 255, 7)
— 32	82, 23	— 2, 1	238, 14
— — 32	(XXXI 363)	— — 3	433, 17
— 34, 33	(66, 11)	— — 5	208, 14; (XXVII 264)
Leu. 3, 6	(148, 10; 376, 18)	— — 6	344, 24; 429, 13
— 10, 1	(66, 9)	— — 7	259, 14
— — 16	206, 8	— — 30	438, 21
— 11, 44	230, 1	— 3, 1	(255, 13)
— 19, 18	294, 16	— 15, 17	(360, 18)
— 25, 36	(168, 15)	— 16, 11	(360, 18)
Numer. 6, 5	(400, 20)	— 17, 4	(149, 13)
— 12, 8	(165, 9)	— — 49	(XXV 153)
— 13, 24	(445, 26)	— 19, 23	(135, 16)
— 15, 38	76, 19	II Reg. 2, 18	(149, 13); 152, 19
— 21, 22	(74, 11; XV 36)	— 6, 7	299, 2
— 22, 28	(168, 13)	— 12, 22	(90, 2)
Deuteron. 2, 12	76, 19	— — 23	90, 16
— — 27	242, 5	— 14, 25	(17, 21)
— 4, 24	221, 2	— — 26 (177, 7); 178, 5; (178, 17)	
— 5, 17	(206, 11)	— 21, 20	(149, 13)
— 6, 5	80, 2	III Reg. 3, 23	(256, 14)
— — 13	(11, 26); 71, 22;	— 5, 8	185, 5. 24; (187, 5)
— 8, 3	113, 23; 236, 4	— 9, 29	(187, 6)
	80, 2	— 10, 1	(25, 11)
— 10, 20	30, 17	— — 22	(187, 6)
— 13, 3	(294, 21)	— 16, 21	(208, 17)
— 16, 19	294, 16	— 17, 4	(235, 8)
— 23, 19	457, 27	— — 16	(166, 1. 10)
— — 21	(315, 22)	— 18, 13	(258, 20)
— 28, 44	198, 12	III Reg. 1, 8	(248, 2; 400, 12)
— 32, 9	(370, 7)	— 2, 1	(46, 15)
— — 13	(314, 26)	— — 23	460, 8
— — 22		— — 24	460, 9

III Reg. 4, 8	(235, 4)	Ps. 6, 8	20, 18
— — 40	164, 12	— 9	351, 3
— — 41	(164, 9)	— 19	271, 22
— 6, 2	(235, 4; 376, 18)	— 7, 4	349, 23
— 19	(XXVI 168)	— 10	421, 22
— 20	(XXVI 195)	— 16, 17	3, 19
I Paral. 18, 8	(XXVII 477)	— 8, 3 (53, 5; 77, 18; 184, 19); 222, 3; (XV 37)	
— 24, 10	(252, 15)	— 4	9, 10
— — 21	(327, 4)	— 5	138, 15
II Paral. 1, 10	(256, 14)	— 9	147, 21
— 8, 18	187, 6	— 9, 9	3, 17
— 9, 1	(25, 11)	— 10	147, 15; 434, 3
— — 10	187, 6	— 12, 15	355, 17
— — 21	185, 5	— 10, 2	351, 2
— 20, 15	328, 1	— 3	344, 14
I Esdr. 4, 4	(146, 11; 299, 5)	— 4	360, 3
— 5, 3	(I 146)	— 6	159, 2; 309, 8; 315, 24
Tob. 3, 1	(XXI, 110)	— 11, 6	319, 9
— 4, 16	284, 22	— 7 (103, 8); 137, 1; 148, 5; 165, 6; 349, 25; 360, 5; 370, 12	
— 5, 5	(XVII 141)	— 12, 4	395, 18
— — 17	(334, 2)	— 5	238, 16; 319, 7; 395, 21
— 12, 7	390, 7	— 6	146, 15; 138, 18
— — 12	(87, 26)	— 13, 3 3, 8, 10; 39, 15; 218, 16; (342, 22; 408, 22)	
Esth. 7	(XXVI 95)	— 14, 3	448, 12
Iob 1, 14	(108, 19)	— 5	294, 16
— — 21	103, 3; (122, 27; 203, 14); 214, 15; 360, 8	— 15, 2	68, 9; 73, 24; (307, 8)
— — 22	(102, 26)	— 3, 4	404, 18
— 2, 7	(108, 19)	— 3	(405, 5); 407, 8;
— — 8	(249, 28)	— 4	99, 21; 408, 1
— 4, 1	(108, 19)	— 5	(73, 12)
— — 11	309, 16	— 7	433, 1
— 5, 1	(108, 19)	— 9	31, 3
— 8, 14	(315, 6)	— 10	(274, 16)
— 10, 10	184, 16	— 16, 4	153, 1; 285, 11; (317, 5)
— 13, 19	441, 9	— 5	(2, 16; 56, 16)
— 27, 6	441, 7	— 7	82, 12; 223, 7
— 29, 15	(102, 23)	— 8	(37, 13; 67, 15)
— 31, 16	(101, 1)	— 11	(76, 26); 330, 8; 343, 15
— 40, 6	(250, 5)	— 12	310, 22
— 42, 8	(363, 12)	— 14	409, 4
Ps. 1, 1 28, 11; (97, 8; 170, 5); 233, 21; (433, 1)		— 17, 2	200, 24; 431, 17
— — 2	287, 15	— 12	185, 21
— — 3	261, 16; (370, 9)	— 26	3, 13
— 2, 1, 4	(XVI 121)	— 28	(147, 15; 253, 23)
— — 3	181, 7	— 29	264, 27
— — 11	(78, 7)	— 30	352, 6
— 3, 9	432, 18	— 31	(55, 12)
— 4, 3	XXXI 219	— 33	36, 11; 179, 5
— — 7	183, 28	— 34	(56, 15); 55, 15; (317, 7)
— 5, 6	3, 12	— 35	(104, 2); 175, 17
— — 10	3, 10	— 49	55, 23
— 6, 6	232, 6; 355, 7	— 18, 2	(218, 12)
— — 7	(88, 4; 343, 6; XXXI 416)		

Ps. 18, 5.	(132, 1)	Ps. 33, 8.	394, 22
— 6 36, 18; 133, 15; (153, 13);	317, 9	— 9.	(360, 15)
— 8.	9, 10; 330, 13	— 11.	6, 13
— 9. 11.	110, 13	— 13. 14. 15.	440, 5
— 11.	317, 11; 439, 4	— 34, 2. 3.	319, 3
— 19.	342, 15	— 6.	(178, 15)
— 19, 4.	104, 9	— 10.	138, 14
— 20, 3.	153, 20	— — sec. Ps. Rom.	110, 17
— 4.	341, 22	— 13.	328, 25
— 14.	138, 18	— 19.	33, 17
— 21, 7.	11, 5	— 26.	(111, 25)
— 16.	113, 18	— 35, 4.	(330, 7)
— 23.	172, 4	— 9.	(20, 8); 138, 16; 167, 12
— 22, 2.	(242, 29)	— 10 141, 9; 149, 6; 176, 22; 250, 12	
— 3.	(372, 25)	— 36, 2.	329, 23; 341, 12
— 4 36, 8; 149, 1; (213, 24; 360,	26); XVI 152	— 7.	109, 2
— 5.	189, 26; (240, 2)	— 11.	385, 15
— 7.	425, 24	— 16.	433, 7
— 23, 8.	134, 21; 223, 8; 355, 15	— 23.	250, 13
— 24, 8.	158, 5	— 26.	(381, 22)
— 16.	394, 17	— 27.	(XXIII 804)
— 21.	158, 26	— 37.	381, 16
— 25, 2.	211, 12; 431, 22	— 39.	432, 19
— 5.	158, 26	— 37, 4.	31, 3
— 8.	(22, 20)	— 5.	82, 7; 179, 2; 343, 8
— 26, 1.	148, 19; 214, 17	— 6.	343, 11
— 2.	320, 16	— 12.	61, 27; (62, 4)
— 6.	(95, 19)	— 21.	326, 20
— 12.	139, 9; 319, 23	— 38, 2.	74, 3; 152, 17; (278, 26)
— 13.	105, 15	— 4.	159, 4
— 27, 3.	362, 5	— 5.	(89, 21; 315, 4)
— 7.	167, 12	— 6.	432, 9
— 28, 5.	(372, 10)	— 7.	(100, 15); 432, 13
— 29, 2.	55, 23	— 8.	54, 13; (384, 1)
— 10.	53, 23	— 39, 3.	167, 9
— 11.	394, 22	— 9.	(315, 7)
— 12 (111, 25); 111, 19; (103, 26)		— 13.	82, 18; 168, 4; 343, 8
— 30, 5.	(213, 24)	— 40, 2.	2, 8; 101, 4; 103, 21;
— 6.	250, 11		(308, 6); 309, 16
— 13.	164, 18	— 3. 4.	103, 23
— 20.	158, 5	— 4.	(107, 22); 111, 6
— 31, 1.	248, 3	— 9.	90, 24
— 3.	343, 13	— 41, 2.	149, 4
— 4.	(153, 13)	— 4.	391, 14
— 6.	69, 23	— 5.	(181, 6); 297, 24; 332, 8
— 8.	(222, 6; 338, 7)		429, 13
— 9.	76, 27; 169, 13; 334, 2	— 6.	90, 23
— 10.	126, 14	— 42, 4.	237, 11; 459, 21
— 32, 1.	342, 19	— 43, 20.	(92, 6)
— 2.	238, 4	— 22.	369, 4
— 10.	(415, 19)	— 44, 5.	36, 23
— 33, 2.	167, 9	— 8.	(162, 19)
— 7.	167, 5; 394, 9	— 10.	25, 20; (107, 2)
		— 10. 15.	203, 9
		— 14.	182, 10

Ps. 74, 9	429, 16	Ps. 95, 8	146, 3; (268, 25)
— — 11.	(44, 10)	— 99, 3	13, 16; 15, 6; 74, 19; 200, 5; 353, 3
— 75, 2.	(XXII 95)	— 100, 2	441, 11; 459, 20
— — 5.	76, 4	— — 5	448, 14
— — 6.	432, 14	— — 8	(12, 22)
— 76, 10.	254, 10	— 101, 4	345, 13
— — 11	54, 1; 56, 24; 265, 27; (266, 8); 373, 3	— — 6	113, 20
— 77, 25.	167, 12	— — 7	315, 24; 346, 7
— — 33.	167, 12	— — 7. 8	394, 20
— — 39.	(170, 14)	— — 8	346, 10; 349, 9; 350, 9
— — 49.	185, 14	— — 10	(XXXI 415)
— — 57.	319, 8	— — 25	(315, 5)
— — 70.	(360, 18)	— 102, 1	162, 12; 240, 3
— 78, 8.	394, 15	— — 3	141, 7; 300, 6; 343, 18
— 79, 14.	(59, 10; 332, 14)	— — 3. 10	238, 4
— — 15.	(140, 25)	— — 5	36, 28; (152, 20); 265, 26; 346, 3
— 80, 2.	146, 1	— — 7	407, 11
— — 7.	(298, 10); 394, 26	— — 10	(21, 3); 139, 16
— — 17.	(XXIII 684)	— — 15	432, 2
— 81, 5.	3, 6	— 103, 13	141, 1
— — 6.	199, 2	— — 18	55, 16
— — 7.	(199, 4)	— — 25	(187, 17)
— 83, 2.	227, 21	— — 26	220, 1
— — 3.	31, 3	— — 30	140, 21
— — 4.	349, 12; 372, 15	— — 31	360, 8
— — 5.	384, 9	— 104, 10	419, 17
— — 11.	(22, 20); 373, 18	— — 19	422, 13
— — 13.	441, 13	— 105, 9	394, 23
— 84, 2.	138, 16	— — 20	163, 10
— — 9.	(418, 2)	— — 21. 22	(218, 4)
— 85, 11.	193, 17	— — 47	353, 1
— 86, 1. 5	243, 21	— 106, 8	139, 3; 352, 28
— — 1.	(XXVII 605)	— — 9	10, 9; 301, 5
— 87, 5. 6	75, 23	— — 10	436, 4
— — 6.	205, 2; (205, 4); 436, 8	— — 14	(17, 9); 167, 5
— — 7.	436, 4	— — 16	355, 16
— 88, 15.	36, 24	— — 20	141, 9
— — 16.	(37, 12)	— — 24	394, 24
— — 38.	435, 6	— — 29	394, 22
— — 49.	341, 18	— — 30	(54, 12; 187, 23)
— 89, 15.	138, 24	— — 33. 35.	377, 23
— 90, 5.	380, 18	— — 35	(141, 17)
— — 5. 6. 7	352, 14	— — 42	(33, 7)
— — 6.	(67, 15); 241, 13	— 107, 10	(62, 4)
— — 7.	215, 2; 320, 10; 376, 8; (XXIII 627)	— 108, 5	(216, 24)
— — 11. 12	37, 9	— — 8	161, 12
— — 13.	6, 19; (97, 15); 133, 17; 348, 8; (XXIII 660)	— 109, 3	277, 3
— 91, 11.	111, 20; 154, 2	— 110, 2	435, 13
— — 14.	59, 8	— — 4	138, 7; 433, 9
— — 15.	185, 26	— — 10	(3, 23; 176, 18)
— 93, 11	(416, 1)	— 111, 2	381, 23; 382, 3; XXIII 518
— 94, 6	195, 10; 343, 3	— — 4	77, 12; 180, 25; 264, 28

- Ps. 111, 5 (381, 22)
 — 10 146, 9, 14
 — 112, 2 360, 8
 — 5 . 194, 8; (350, 1); 399, 21
 — 7 . (14, 7); 250, 4; 378, 24
 — 7. 8 10, 20
 — 8 (14, 6; 23, 4)
 — 113, 1 (261, 17)
 — 4 8, 1
 — 8 113, 14; 293, 6
 — 12 153, 18
 — 14 376, 3
 — 15 235, 12
 — 114, 7 176, 15
 — 8 (104, 6); 108, 1
 — 9 381, 17
 — 115, 3 36, 1
 — 4 (XXVII 292)
 — 12 60, 16; 199, 24
 — 13 (351, 13)
 — 16. 17 193, 1
 — 17 (28, 6)
 — 117, 15 . 111, 21; 153, 16; 301, 5
 — 18 31, 20; 126, 13
 — 22 12, 15
 — 23 298, 1
 — 24 34, 25; 153, 19
 — 26 36, 1
 — 27 146, 7
 — 118, 10 (22, 16)
 — 18 (404, 17)
 — 25 54, 3
 — 37 . 179, 21; (265, 24); 357, 4
 — 57 198, 13
 — 61 178, 27
 — 67 431, 24
 — 71 434, 7
 — 72 434, 9
 — 80 (362, 4)
 — 101 248, 12
 — 103 1, 4
 — 105 . (17, 20; 74, 9); 379, 5;
 (XVII 172)
 — 120 (343, 1)
 — 162 371, 14
 — 171 138, 17
 — 176 167, 9
 — 119, 4 214, 3; (343, 1)
 — 5 . 89, 24; 143, 16; 261, 5
 — 7 33, 18
 — 120, 1 21, 1; 55, 9; 343, 16
 — 5 37, 12
 — 6 37, 14; 435, 7
 — 121, 1 (107, 20; 323, 13)
 — 2 (323, 20)
- Ps. 121, 3 242, 16
 — 6 (299, 1)
 — 7. 8 352, 23
 — 125, 1 240, 14
 — 3 . 35, 25; 107, 22; 360, 2
 — 5 345, 10
 — 6 37, 20; (142, 2);
 239, 17; (375, 19)
 — 126, 1 146, 18; 297, 6
 — 2 (163, 20)
 — 5 233, 13; 374, 22
 — 6 233, 23
 — 127, 2 . (69, 6; 103, 8); 324, 4
 — 3 240, 9; 376, 6;
 (XXIII 690)
 — 4. 5 425, 20
 — 5 355, 19; 425, 23
 — 128, 3 285, 13
 — 6 341, 12
 — 7 158, 16
 — 129, 6 401, 4
 — 130, 1 80, 22
 — 2 80, 26
 — 131, 1 248, 3
 — 7 272, 4; 402, 15
 — 8 146, 5
 — 11 XXIII 219
 — 15 166, 5
 — 16 (10, 22)
 — 132, 1 35, 1
 — 2 11, 2
 — 133, 2 193, 8
 — 134, 6 225, 20; 314, 23
 — 7 131, 2
 — 135, 25 . 65, 14; 237, 9; 393, 27
 — 136, 1 261, 11
 — 9 (372, 6)
 — 138, 11 190, 21
 — 12 (74, 9); 348, 19
 — 13 211, 15
 — 17 413, 11
 — 18. 19 344, 25
 — 21 413, 7
 — 21. 22 326, 6
 — 23 211, 12
 — 139, 4 3, 8
 — 8 297, 21
 — 140, 3 (98, 23; 142, 7)
 — 5 (129, 24); 189, 25;
 (358, 10); 430, 15
 — 10 237, 13; 349, 11
 — 141, 6 . 57, 1; 198, 13; 206, 20;
 355, 21
 — 142, 2 (139, 22); 250, 22
 — 6 137, 23

Ps. 142, 10. 11. 242, 13
 — 143, 1 (175, 19)
 — — 4 329, 24
 — 144, 3 126, 17; 158, 1
 — — 13 104, 8
 — 145, 3 493, 3
 — — 8 . . . (14, 7; 21, 4; 199, 18;
 265, 2); 330, 12
 — 146, 3 . (111, 25); 129, 26; 399, 25
 — — 9 185, 19
 — — 10 399, 23
 — — 11 146, 15
 — 147, 17 55, 2
 — 148, 14 (132, 12)
 Prouerb. 1, 7 (3, 23)
 — — 8 (45, 17)
 — — 9 46, 9
 — — 17 350, 19
 — 2, 20 443, 16
 — 3, 12 . . 146, 24; (254, 19);
 430, 18
 — — 34 . . (233, 3); 406, 7
 — 4, 23 . . 210, 19; 354, 6;
 459, 17
 — 6, 6 . . (53, 16; 336, 3)
 — — 10 (53, 18)
 — — 11 (153, 13)
 — — 27 (204, 21)
 — 7, 23 170, 11
 — 8, 2 (349, 20)
 — — 29 (157, 4)
 — — 30 . . (append. III 184)
 — 9, 1 243, 22
 — — 7 329, 9
 — — 10 3, 23
 — 10, 2 224, 21
 — — 9 (241, 12)
 — — 19 . . . (74, 4; 142, 6;
 245, 11; 278, 29); 363, 6
 — 11, 4 88, 17
 — — 16 88, 15
 — — 28 226, 3
 — — 31 (109, 9)
 — 12, 4 375, 3
 — 14, 1 429, 11
 — — 4 . . . 147, 4; 299, 26
 — — 12 310, 17
 — — 31 233, 5; 304, 7; (307, 26)
 — 15, 19 . . (153, 9); 241, 11
 — — 30 . 1, 6; (10, 8; 60, 12;
 153, 16)
 — 16, 8 (230, 19)
 — — 24 60, 11
 — — 25 310, 17
 — 17, 5 304, 7

Prouerb. 18, 11 sec. LXX . . (99, 12)
 — — 19 8, 22; 17, 14;
 (42, 2); 84, 25; (314, 20)
 — — 21 99, 1
 — 19, 17 . . 233, 4; (294, 21);
 304, 19; (371, 6)
 — 20, 13 447, 27
 — — 20 358, 8
 — 22, 2 (233, 2)
 — — 13 53, 15; 241, 12
 — 23, 1 (XXVII 194)
 — 24, 12 (459, 15)
 — — 16 460, 16
 — — 33, 34 (53, 18)
 — 25, 25 . . . 10, 7; 60, 11;
 138, 20; 316, 19
 — 26, 13 . . . 53, 15; 241, 12
 — — 22 449, 10
 — 27, 6 136, 7; 216, 15
 — — 27 (184, 6)
 — 30, 17 185, 15
 — — 25 (53, 16; 336, 3)
 — 31, 12. 13 374, 18
 — — 14. 17 374, 9
 — — 19 88, 18; 374, 8
 — — 20 374, 15
 — — 22 374, 25
 — — 26 88, 19
 — — 31 375, 15
 Eccle. 1, 14. 180, 12
 — 2, 19. (100, 15)
 — 3, 1 91, 16; 312, 11
 — — 3 (345, 5)
 — — 5 (XXVII 627)
 — — 7 (84, 9); 341, 4
 — — 17. 340, 4
 — 5, 3 457, 27
 — 7, 2 233, 14
 — 10, 1 (162, 25)
 Cant. 1, 1 99, 24; 184, 10
 — — 2 . 194, 18; 351, 17; 358, 12
 — — 3 (11, 1); 351, 10
 — 2, 5 195, 2
 — — 10. 190, 10
 — — 11. (XXIII 645)
 — — 11. 12 XXVII 158
 — 4, 1 184, 4
 — — 9 (195, 2)
 — — 11. (341, 24)
 — — 16. (378, 5)
 — 5, 2 190, 10; (191, 1)
 — — 11. 183, 16; 185, 2
 — 8, 6 341, 15; 383, 14
 Sapient. 1, 4 178, 2; 365, 20
 — — 13. 394, 1

Sapient. 2, 5	105, 11	142, 7, 22; 328, 10; 357, 3);
— — 6	(5, 25)	448, 7
— — 24	146, 8	Eccli. 28, 29
— — 3, 5	183, 21	— 29, 1
— — 6	137, 2; (298, 17)	— 31, 5
— — 4, 1	88, 26	— — 6, 7
— — 2	88, 17	— — 10
— — 7	88, 29	— 33, 13
— — 8, 9	89, 3	— 35, 21
— — 14, 11	89, 14	— 36, 27
— — 5, 4	329, 20	— 38, 1
— — 6	3, 7	— — 16
— — 6, 17	131, 19	— — 17, 18
— — 7, 11	(256, 14)	— 49, 1
— — 27	131, 18; 330, 19	Ose. 6, 6
— — 8, 1	335, 25; 344, 6	— 13, 14
— — 10, 21	(53, 5)	Ioel. 1, 4
— — 14, 11	(213, 24)	— — 20
— — 15, 7	(75, 18)	— 2, 28
— — 16, 12	(75, 13)	Ion. 1
Eccli. 2, 4	113, 21	— 1, 2
— — 7	354, 5	— 1, 3
— — 3, 3, 4	344, 7	— — 4
— — 7	437, 10	— 2, 1 (398, 24; XVII 129; XXIII
— — 11	376, 4	195)
— — 17	344, 6	— — 2
— — 20	451, 5	(XXIII 211)
— — 22	(76, 28)	— — 11
— — 4, 25	(436, 17)	— 3
— — 28	437, 11	— — 10
— — 5, 4	109, 4	Habac. 3, 17
— — 8	226, 19	Sophon. 1, 11
— — 12	(104, 5)	Zachar. 2, 10
— — 6, 15	60, 7	Malach. 1, 6
— — 9, 15	359, 8	— — 3, 1
— — 20	(213, 24)	— — 4, 2
— — 10, 9	(323, 19)	Es. 1, 3
— — 11, 3	(336, 3)	— — 5
— — 20	(100, 15)	— — 7
— — 30	(XXI 113)	— — 13
— — 13, 1	89, 19; (204, 22)	— — 18
— — 20	158, 25	— — 22
— — 21	(XXIII 447)	— 3, 12
— — 19, 23	(80, 19)	— — 24
— — 21, 2	266, 9;	— 5, 4
	(XXVIII 244)	— — 7
— — 22, 13	(215, 21; 315, 10)	— — 20 80, 17; (155, 22); 342, 19;
— — 23, 6	113, 21	454, 4
— — 24, 10	330, 20	— 6, 3
— — 29	(65, 20)	— — 5
— — 41	(67, 9)	(82, 21); 136, 8; 317, 25;
— — 25, 21	96, 13	(382, 11)
— — 26, 10	88, 15	— — 6
— — 27, 10	XXIII 449	— — 7
— — 28, 28 3, 15; (33, 23; 56, 7; 59, 1;		— 7, 14
		— 8, 18
		— 9, 1

Es. 9, 16	449, 12	Matth. 1, 1 (150, 26; 253, 8, 15; 407,
— 11, 1	186, 20	14; 361, 3; XXVII 44)
— — 7, 8	(XVII 253)	— 2, 11 (XXVII 47)
— 14, 2	199, 6	— — 16 . . . (21, 14; XXXI 585)
— 26, 19	182, 5	— 3, 3 (237, 2)
— 29, 13	(218, 8)	— — 4 (248, 2; 400, 10)
— 35, 3	(12, 14; 36, 11)	— — 7 (140, 12; 147, 10;
— 38, 5	(XXII 118)	330, 24)
— 40, 3, 4	(XVII 308)	— — 9 (196, 25; 401, 9); 405, 13
— — 4	37, 8	— — 10 (12, 21; 59, 16;
— — 6	227, 16	XXVIII 300)
— — 6, 7, 8	432, 4	— — 12 (367, 17)
— — 31	36, 26	— — 13 (402, 24)
— 42, 3	(29, 25; 30, 3)	— — 16 (XXVII 49)
— — 14	30, 8; 328, 10	— 4, 4 (12, 1); 71, 22;
— 51, 20	(337, 13)	113, 23; 236, 4
— 52, 7 62, 13; (133, 13); 241, 20;	350, 8	— — 7 80, 2
— 53, 4 (36, 9; 301, 4; 327, 6)	141, 7	— — 19 (361, 12)
— — 4, 5	220, 16	— — 22 (28, 22)
— — 7 30, 7; 67, 20; 75, 27; (360, 21)	75, 27; 199, 28	— 5, 3 (99, 11; 144, 16; 394,
— — 9	128, 4	27; 434, 3)
— — 12	(214, 27)	— — 4 381, 17
— 58, 9 sec. LXX	37, 1	— — 5 233, 10
— 59, 17	(315, 7)	— — 6 (235, 19; 237 9)
— 60, 31	(54, 22; 366, 10); 406, 13;	— — 8 (366, 10)
— 65, 20	451, 7	— — 11 2, 27; 454, 7
— 66, 2	(165, 2)	— — 12 (5, 2); 326, 14
Hier. 1, 13	414, 19	— — 13 (19, 13); 53, 10; 337, 18)
— 2, 13	58, 25	— — 14 . 181, 19; 198, 15; 243, 19
— — 21	(157, 4)	— — 15 . (19, 15; 133, 19); 319, 26
— 5, 22	(343, 4)	— 17 (75, 7); 220, 21
— 9, 1	(XXXI 421)	— — 20 220, 23; 221, 16
— — 15	357, 1	— — 22, 28 (221, 2)
— — 21	172, 1	— — 25 31, 1; (315, 11, 15)
— 17, 9	(75, 18; 164, 17)	— — 28 (221, 2)
— 18, 6	299, 19	— — 29, 30 4, 25
— 50, 23	217, 21; 324, 11	— 34 450, 17; (III 14)
Baruch 3, 36	360, 22	— — 37 38, 17; 450, 18
— — 38	30, 5	— — 40 (217, 3)
Thren. 3, 28 sec. LXX	(163, 8)	— — 44 (216, 23; 217, 5)
Ezech. 4, 5	(164, 1)	— — 48 (221, 19)
— — 9	(183, 28; 223, 2)	— 6, 7 (XXXI 416)
— 9, 4	(414, 2)	— — 17 (18, 1; 340, 15)
— 14, 14, 16	(459, 7)	— — 19 (100, 15; 375, 13)
— 18, 24	(366, 19)	— — 22 (30, 2)
— — 31	(342, 26)	— — 24 50, 59; 212, 13; 225,
— 36, 36	(XXXI 311)	13; (231, 12; 345, 9)
— 37	(377, 6)	— — 27 (157, 7)
Dan. 3, 24	(XXVI 269)	— — 34, 33 72, 1
— — 50	(169, 20; 177, 7)	— — 34 (22, 13; 71, 10)
— 4, 30	(XXVI 295)	— 7, 3 (203, 23)
— 6, 22	(XVI 188; XXVI 255)	— — 6 7, 1
— 14, 12 sqq. (XVI 188; XXVI 255)		— — 12 . (201, 3); 445, 21; 447, 15
		— — 13 (28, 10; 106, 21;
		234, 7; 433, 5, 24)

Matth. 21, 13	(300, 2)	Matth. 28, 6	(338, 14; XXVII 58)
— — 19	(249, 26; 366, 15)	— — 13	(269, 19)
— — 42	12, 15	— — 19	(275, 7)
— 22, 12	(94, 11)	— — 20	393, 17
— — 13	316, 1	Marc. 1, 2	(150, 26); 253, 3
— — 16	(394, 3)	— — 6	(243, 2; 400, 12)
— — 21 (147, 3; 148, 1; 183, 26;	231, 1; 374, 12)	— — 20	(28, 22)
— — 30	(XXXIII 57)	— 2, 14	209, 4
— — 32 91, 6; (270, 15); 393, 23		— 3, 16	(400, 23)
— — 37 (206, 11; append. I 49)		— 4, 4	(44, 14)
— 23, 3	(408, 15); 453, 7	— — 8	(335, 14)
— — 5	(446, 4)	— — 21	(19, 15); 319, 26
— — 32	(408, 19)	— — 31	7, 1
— 24, 17	350, 12	— — 38	(187, 19)
— — 20	54, 15	— 6, 39	(93, 23)
— — 40 64, 4. 20; 69, 27; (336, 6)		— 8, 8	(94, 5)
— — 41	(64, 28); 235, 21	— — 38	(4, 1)
— — 42	459, 1	— 9, 22	128, 5
— — 46	312, 4	— — 49	53, 10
— — 51	(315, 18; 411, 9)	— 10, 21	209, 4
— 25, 3	(197, 21; 356, 20)	— — 22	100, 8
— — 9	(58, 4)	— — 25	248, 16
— — 10	(356, 9)	— — 27	44, 4
— — 13	459, 1	— 11, 13	367, 8
— — 14	(305, 7)	— — 14	(366, 15)
— — 15	(375, 12)	— — 15	(299, 23)
— — 21 305, 15; 308, 24; 316, 16;	337, 5; XVII 274	— 12, 14	(394, 3)
— — 27	(315, 18)	— — 16	(148, 1)
— — 29	305, 19	— — 17	(374, 12)
— — 33	(188, 2)	— — 27	393, 23
— — 34	274, 23; 458, 14	— — 43	(305, 24)
— — 40 . 2, 8; (26, 20; 103, 20;	198, 7; 295, 11; 361, 22)	— 13, 18	54, 15
— — 41	5, 20; 458, 20	— — 28	(336, 6)
— 44 et ex u. 37. 38	5, 18	— 14, 5	(191, 23)
— 26, 10	(191, 6)	— — 6	(191, 6)
— — 11	295, 15	— — 9	(188, 20)
— — 13	(188, 20)	— — 32	(338, 14)
— — 15	(191, 23); 460, 26	— — 36	11, 8
— — 36	(338, 14)	— — 38	235, 21
— — 38	(XXXI 124)	— 15, 16	(402, 25)
— — 41	(85, 14; 212, 15); 395, 23; 427, 1	— — 28	(XXXI 131)
— — 42	11, 8	— — 36	(367, 23)
— — 45	395, 25	— — 38	268, 22
— — 49	(216, 18)	— — 46	(402, 26)
— 27, 21	(XXXI 132)	— 16, 6	(402, 26)
— — 34	(367, 23)	— — 19	209, 6; (393, 22); XXVII, 90
— — 51	268, 22; (XXXI 127)	Luc. 1, 5 (150, 26; 252, 10); 252, 15. 19	
— — 52. 53	XXXI 335	— — 44	138, 12
— — 57	(101, 3)	— — 47	(145, 28); 238, 14
— — 58	(101, 5)	— — 48	(111, 23; 130, 9)
— — 66	(269, 19)	— — 49 . 140, 19; 167, 12; 256, 10	
		— — 51	(331, 14)
		— — 52	433, 15
		— — 53	259, 15

- Luc. 1, 69 44, 8
 — 2, 7 (361, 3; 402, 24)
 — — 13 (270, 23)
 — — 34 265, 7; 266, 14; 419, 7
 — — 35 419, 7. 19; 421, 16; (422,
 8 sqq.); 423, 1
 — 3, 4 37, 8
 — — 8 405, 13
 — — 9 (59, 16); 368, 10
 — — 14 (227, 3)
 — — 17 (367, 17)
 — — 23 (253, 15)
 — 4, 4 (12, 1) 113, 23; 236, 4
 — — 8 80, 2
 — — 24 34, 14
 — 5, 11 (28, 22)
 — — 27 209, 4
 — 6, 4 438, 12
 — — 6 (27, 5)
 — — 23 (5, 2)
 — — 24. 25 224, 25
 — — 25 233, 12
 — — 41 (263, 23)
 — — 45 58, 14; 85, 31; (313, 17);
 360, 11
 — — 48 (362, 18)
 — — 49 (71, 29)
 — 7, 5 (145, 22; 294, 3)
 — — 21 (265, 2)
 — — 25 (6, 10); 178, 19
 — — 26 253, 3
 — — 38 (136, 5; 182, 1; 188, 24;
 197, 17; XXXI, 533)
 — — 39 195, 19
 — — 44 (196, 3)
 — — 45 194, 14
 — — 50 195, 15
 — 8, 5 (44, 14)
 — — 8 (335, 14)
 — — 11 (165, 15)
 — — 23 (187, 19)
 — — 24 (372, 13)
 — 9, 14 (93, 23)
 — — 23 71, 15
 — — 26 (4, 1)
 — — 62 (17, 10; 55, 7; 70, 19); 350,
 15
 — 10, 6 (37, 16); 160, 18
 — — 19 (243, 16)
 — — 31. 32 (171, 12)
 — — 34 (171, 19)
 — — 35 (35, 5)
 — — 36 (128, 3); 309, 8
 — — 42 (434, 14)
 — 11, 5. 8 (193, 8)
- Luc. 11, 5 (302, 16)
 — — 23 319, 26
 — — 31 (25, 11); 187, 10
 — — 32 (250, 27)
 — 12, 3 (52, 4)
 — — 7 183, 13; (188, 4)
 — — 15 226, 12
 — — 20 100, 2
 — — 21 (100, 5)
 — — 31 72, 1
 — — 35 (148, 23)
 — — 36 (69, 15)
 — — 37 (198, 5)
 — — 40 (212, 15; 368, 17)
 — — 49 148, 14; 165, 3; 211, 23;
 242, 3; 376, 24; 422, 15
 — 13, 6 (336, 6)
 — — 8 (59, 13. 19; 249, 22; 368, 15;
 378, 9)
 — — 19 7, 1
 — — 21 207, 17
 — — 32 (407, 15)
 — — 34 (408, 15)
 — 14, 14 26, 18; (371, 8)
 — — 15 36, 4; 243, 3
 — — 27 224, 17
 — — 28 (296, 24)
 — — 30 8, 7
 — — 34 (53, 12)
 — 15, 5 (68, 7)
 — — 8 (205, 16; append. III 171)
 — — 13 (312, 22)
 — — 16 (113, 26)
 — — 18 313, 5
 — 16 (XXXI 488)
 — 3 (377, 15)
 — 8 6, 5
 — — 9 (97, 18; 110, 6); 296, 1
 — — 12 (333, 27)
 — — 16 207, 25; 226, 22; (269, 5)
 — — 19 (100, 4; 296, 3)
 — — 20 (99, 7)
 — — 22 (8, 19; 158, 20)
 — — 23. 24 (XXXI 583)
 — — 24 (98, 19; 262, 3; 308, 13;
 313, 3; XVII 310)
 — — 25 (97, 22); 233, 8
 — 17, 2 2, 24
 — — 10 (139, 26); 160, 10; (250, 15;
 319, 13)
 — — 21 (269, 5)
 — — 22 (177, 19)
 — — 35 (64, 28)
 — 18, 10 (406, 4)
 — — 11 (249, 25; 405, 15)

Luc. 18, 13	(248, 21)	Ioh. 4, 24	180, 25
— — 22	209, 4	— — 34	(174, 23)
— — 23	100, 8	— — 35	(104, 14)
— — 27	44, 4	— — 38	(196, 1; 197, 5)
— 19, 10	199, 18; 264, 25	— — 45	(336, 6)
— — 13	(58, 1)	— 5, 2	(300, 4)
— — 17	308, 24; 337, 5	— — 2. 3	(XXVIII 313)
— — 22	305, 16	— — 8	(300, 14)
— — 23	(315, 18)	— — 17	(254, 17); 390, 11
— — 26	305, 19	— 6, 10	(93, 23)
— — 40	(74, 14)	— — 11	(93, 10)
— — 46	(300, 2)	— — 27	(19, 8)
— 20, 21	(394, 3)	— — 33	65, 17
— — 24	(148, 1)	— — 35	(69, 8; 243, 17)
— — 25	(374, 12)	— — 41	(236, 1); 393, 27
— 21, 3. 4	(305, 24)	— — 48	165, 1; (174, 24)
— — 29	(336, 6)	— — 58	165, 1
— — 34	(54, 27); 458, 27	— 7, 28	(237, 2)
— 22, 5	(191, 23)	— — 38	(302, 20; XXXIII 21)
— — 42	11, 8	— 8. 12	176, 22; 198, 14; (264, 26; 408, 10)
— 23, 34	(134, 29); 409, 20	— — 35	54, 20
— — 36	(367, 26)	— — 39	196, 14; (196, 22)
— — 43 (274, 19; XXXI 133. 193)		— — 44	(177, 1)
— 24, 6	(418, 22)	— — 56	(102, 5)
— — 16	(418, 4)	— 9, 1	(XXIII 293)
— — 30	(418, 10)	— — 4	(254, 17)
— — 32 (36, 27; 95, 10; 148, 12; 314, 6; 377, 2)		— — 16	(407, 17)
— — 37	(418, 4)	— — 39	264, 23; 265, 8
— — 39 105, 28; (275, 5); XXXI 164		— — 41	179, 23
Ioh. 1, 1 150, 22; (253, 8; IIII, 9; XXII 54)		— 10, 7	242, 25
— — 3 . 152, 2; 225, 18; 321, 17; (III 13)		— — 11	184, 17
— — 9 . 180, 6; 351, 5; (408, 10; append. III 212)		— — 12	(171, 16)
— — 11	367, 20; (405, 8)	— — 15	25, 7; (360, 18)
— — 12 . 61, 4; 198, 27; 243, 17		— — 17. 18	(67, 22)
— — 13	61, 3	— — 18 . (141, 16; 171, 16; 174, 8)	
— — 14 . 78, 24; 152, 7; 164, 14; 219, 2; 321, 17		— — 25	(254, 17)
— — 16	353, 13	— 11, 4	(108, 10)
— — 17	(75, 7)	— — 25, (126, 12; 270, 15; 408, 10)	
— — 29	75, 27; (360, 21)	— — 25. 26	105, 20; XXXI 327
— — 30	189, 14	— — 35	(88, 5; XXXI 121)
— — 47	(29, 6)	— — 44	(273, 16; XXXI 121)
— 2, 9. 11	(XXVII 52)	— 12, 3	(188, 20)
— — 15	(146, 23)	— — 6	(191, 9)
— 3, 8	193, 19	— — 10	(254, 17)
— — 13	325, 25	— — 25	(8, 2); 159, 2; 355, 2
— — 15	209, 9	— — 31	(328, 20)
— — 27	461, 16	— — 32 (35, 22); 210, 8; (349, 22); XXIII 461	
— 4, 6	(67, 11)	— — 35	185, 23; 308, 21
— — 13	(XXXI 432)	— 13, 1	25, 7
— — 14	20, 6; 95, 8	— — 2	(191, 6)
		— — 5	194, 10
		— — 9	(161, 24)
		— — 16	5, 2; 326, 1

- Ioh. 13, 23 (150, 9; 151, 13; 400, 22)
 — — 35 (201, 1)
 — 14, 2 (293, 19)
 — — 6 55, 14; (106, 18); 140, 27;
 242, 25; (330, 4); 354, 6;
 (408, 10); 409, 2; 445, 5
 — — 9 (III 20)
 — — 15 439, 17
 — — 16 (174, 21)
 — — 21 439, 17
 — — 23 (316, 14)
 — — 27 (316, 5)
 — — 30 436, 7
 — 15, 1 140, 27; 338, 10; (367, 26)
 — — 2 (165, 8)
 — — 4 (180, 19)
 — — 5 211, 17
 — — 15 (307, 18)
 — — 17 (238, 20)
 — — 18 325, 24
 — — 19 5, 8; (325, 19)
 — — 20 5, 6
 — — 22 315, 13
 — — 24 (254, 17)
 — 16, 8 315, 13
 — — 33 223, 11, 327, 25; 395, 27
 — 17, 22 393, 14
 — — 24 384, 8
 — 18, 1 (402, 24)
 — 19, 2 (402, 25)
 — — 17 (402, 26)
 — — 25 (420, 6)
 — — 26 (420, 16)
 — — 34 (362, 28; 427, 20)
 — 20, 4 (150, 8)
 — — 14 (418, 4)
 — — 17 418, 13
 — — 20 (XXXI 146)
 — — 27 105, 25; (275, 5;
 XXXI 146); XXXI 163
 — — 29 196, 16
 — 21, 7 (428, 3)
 — — 20 (150, 9; 151, 13)
 — 35, 12 176, 24
 Act. 1, 3 (890, 14)
 — — 8 (321, 3)
 — — 9 271, 22; (XXXI 397)
 — — 20 (361, 11)
 — — 24 (459, 15)
 — 2, 2 sq. (XXVII 61)
 — — 2. 4. 6 (XXVII 95)
 — — 27 (274, 16)
 — — 37 (408, 4)
 — — 44 101, 12
 — 3, 6 192, 9
 Act. 4, 12 (352, 26)
 — — 22 (21, 11)
 — — 32 (42, 5; 63, 10); 101, 12
 (129, 16; 201, 2)
 — 5, 15 (194, 4)
 — — 41 (6, 16)
 — 7, 3 8, 18
 — — 30 (218, 4)
 — — 49 (append. III 59)
 — — 51 (196, 22)
 — — 57 (327, 4)
 — 8, 23 (342, 21)
 — 9, 8 (254, 13)
 — — 15 (214, 27)
 — 10, 38 (184, 8)
 — 11, 28 (412, 7)
 — 12, 7. 10 (XV 263)
 — 17, 28 (68, 13)
 — 21, 11 (412, 7)
 — 26, 24 262, 9
 — 27, 6 (397, 28)
 — — 24 (398, 3; 399, 1)
 Rom. 1, 3 324, 13; (407, 14)
 — — 17 (12, 2; 407, 2)
 — — 20 218, 12
 — — 21 (21, 1); 116, 4
 — — 22 (20, 17)
 — — 24 222, 13
 — — 25 (7, 26; 180, 19)
 — 2, 4 82, 11
 — — 13 (27, 3); 446, 13
 — — 14 (218, 10)
 — — 23 (405, 12)
 — — 28 143, 25; (407, 5)
 — — 29 (221, 2); 433, 14
 — 3, 4 (327, 13)
 — — 20 401, 8
 — 4, 2 (406, 21)
 — — 11 (75, 7)
 — — 16 (222, 15)
 — — 17 215, 10; 378, 11. 12;
 396, 14
 — 5, 1 316, 5
 — — 3 (119, 21); 431, 12
 — — 4 (30, 20)
 — — 5 432, 20
 — — 14 (170, 27)
 — — 19 (209, 22)
 — 6, 4 (78, 13; 176, 10; 197, 23;
 217, 17); 329, 17
 — — 6 (212, 18)
 — — 13 (213, 4)
 — — 18 (130, 19)
 — — 19 334, 6; 344, 1
 — 7, 3 (166, 6)

- I Cor. 6, 20 (147, 8; 192, 5; 306, 15)
- 7, 1 456, 19
- — 2—4 456, 22
- — 4 455, 28; 458, 1
- — 5 456, 28
- — 5—7 457, 2
- — 26, 29, 32 69, 13
- — 27 228, 10
- — 28 228, 20
- — 29 69, 13; 228, 2
- — 30 (204, 4)
- — 31 (68, 26); 180, 10; (204, 20); 213, 21; 224, 14
- — 32 69, 13; 228, 16
- — 39 (166, 7)
- — 40 (324, 22)
- 8, 14 296, 7
- 9, 9 367, 14; (XX 438)
- — 11 (296, 11)
- — 17 305, 3; 375, 11
- — 18 (319, 19)
- — 24 215, 22; (216, 5)
- — 25 (208, 22)
- — 27 79, 24; 416, 17; (452, 25)
- 10, 4 (146, 20); 198, 21; (362, 18)
- — 11 (XXIII 639)
- — 17 41, 3
- — 31 35, 18
- — 32, 33 453, 16
- — 33 (309, 12); 453, 16
- 11, 1 (180, 21; 215, 13); 444, 20
- — 3 181, 19; (375, 7); 454, 27
- — 5 (182, 22)
- — 7 (221, 11)
- — 10 182, 12; (183, 5)
- — 16 33, 19
- — 32 430, 14
- 12, 1 40, 12
- — 4 (203, 3)
- — 10, 28 (386, 10)
- — 11 351, 15
- — 12 41, 3
- — 13 (31, 13)
- — 27 XXV 181
- — 28 (386, 10); 411, 15
- 13, 1 386, 4
- — 4 202, 1
- — 7 (19, 12); 38, 21; 152, 16
- — 8 61, 13
- — 12 (293, 12); 297, 16
- 14, 15 183, 1
- — 19 193, 16
- — 20 (11, 13; 159, 14); 315, 8; (401, 19)
- I Cor. 14, 34 (182, 16)
- 15, 9 461, 2
- — 18 (91, 7)
- — 20 (324, 17)
- — 33 89, 18
- — 47 (263, 2)
- — 48 (XXVII 609)
- — 49 66, 2; (266, 3); 333, 25; 343, 20; 362, 11
- — 51 (XXXI 566)
- — 52 355, 12
- — 53 (243, 14)
- — 54 (70, 17; 106, 13; 174, 22)
- — 58 (329, 6)
- II Cor. 1, 22 (106, 6)
- 2, 7 92, 7
- — 14 (301, 14; 327, 14)
- — 15 66, 4; 192, 16; 351, 12; (401, 23)
- — 16 2, 11; (155, 21)
- 3, 3 25, 14; 266, 23
- — 6 184, 13
- — 18 180, 22; (268, 26; 293, 12; XXXI 357)
- 4, 7 (10, 19; 39, 8)
- — 10 192, 16
- — 14 (XXIII 447)
- — 16 266, 18; (459, 6; XXIII 625)
- — 17 (322, 19); 431, 19
- 5, 1 (243, 25); 297, 14; 301, 5
- — 3 (55, 1)
- — 6 (34, 13)
- — 10 442, 23
- — 14 18, 19
- — 15 (78, 13; 176, 10; 383, 23); 439, 13
- — 16 (373, 2)
- — 17 180, 25; (XXXI 355)
- — 19 172, 22; (209, 22)
- — 21 172, 15; 221, 16; 318, 17
- 6, 2 181, 8; 344, 11; 401, 10
- — 6 322, 24
- — 7 (186, 15)
- — 11 (77, 3; 143, 2)
- — 14 7, 6; (231, 12); 242, 11; 276, 21
- — 16 (401, 13)
- — 18 (19, 11)
- 7, 3 144, 9
- — 5 221, 23
- — 6 129, 26; 138, 8
- — 10 92, 1
- 8, 7 11, 20

II Cor. 8, 9	5, 23; 53, 20; (195, 23); 361, 4; (XXXI 522)	Eph. 2, 16	318, 24
— — 14	74, 2; (78, 4); 236, 20	— — 17	(12, 12)
— 9, 7	329, 5	— — 19	(11, 3; 243, 25; 257, 19)
— 10, 3	351, 24	— — 20	37, 27; (296, 22)
— — 5	(12, 20)	— — 21	(12, 17; 206, 6; 212, 6; 297, 5)
— — 13	77, 2	— 3, 17	(71, 27)
— — 17	(22, 15)	— — 20	138, 9; 256, 10
— 11, 15	(416, 13)	— 4, 3	12, 8
— — 19	152, 14	— — 5	50, 61
— — 30	430, 19	— — 8	(78, 21); 271, 22
— 12, 4	(385, 8)	— — 8. 9. 10	350, 3
— — 8	431, 4	— — 11	411, 15
— — 9	36, 20; (322, 22; 327, 8; 329, 14); 352, 8	— — 12	(12, 11)
— — 10	(32, 20; 215, 19); 266, 20; (XXIII 625)	— — 13	(268, 11)
— — 14	(57, 12; 312, 16)	— — 14	(123, 26)
— 13, 3	(227, 25; 324, 20; 380, 17)	— — 15	(362, 18)
— — 4	141, 19. 20; 222, 7	— — 22	266, 1
— — 13	37, 24	— — 23	(57, 2)
Gal. 1, 10	5, 13; (29, 10)	— — 24	265, 28; 346, 4; (XXVIII 230)
— — 15	10, 20; 22, 20	— — 26	(368, 23)
— — 16	169, 4	— 5, 2	(401, 17)
— 2, 10	304, 25	— — 8	213, 18
— — 20	(176, 10); 329, 16; 436, 10	— — 14	54, 4; 295, 4
— 3, 7	(75, 7)	— — 19	35, 17
— — 8	181, 27	— — 23	(362, 18)
— — 12	71, 23	— — 32	(174, 2; 228, 13; 372, 18)
— — 13	79, 3; 172, 15	— 6, 2	29, 8
— — 28	(268, 10; XXV 179; XXXIII 57)	— — 12	(213, 17; 214, 22; 218, 19; 348, 11); 352, 1; 400, 26
— 4, 4	171, 2	— — 14	7, 9; (214, 27)
— — 6	237, 23	— — 15	(215, 3; 241, 17)
— — 31	(242, 15)	— — 16	(320, 9)
— 5, 9	(3, 11)	— — 17	(12, 21; 422, 4)
— — 17	(32, 21; 70, 1); 263, 17	— — 19	(74, 8)
— — 24	443, 1	— — 19	(XXI 64)
— 6, 1	175, 15	Phil. 1, 2	(323, 2)
— — 2	237, 14	— — 12	(XXXIII 32)
— — 8	(69, 2); 233, 26; (293, 13)	— 2, 4	(26, 14)
— — 14	192, 22; (269, 11); 329, 15	— — 5	(78, 9); 81, 14
— — 15	(405, 7)	— — 7	(75, 22); 76, 8; (172, 14; 210, 1; 327, 16)
Eph. 1, 4	(13, 15)	— — 8	141, 12; 210, 5; 349, 17
— — 11	(177, 1)	— — 9	48, 5; 243, 18; (XXIII 471)
— — 22	(158, 4); 181, 19; (184, 2; 362, 18)	— — 10	(324, 8)
— — 23	10, 17; 361, 6; 366, 3	— — 11	361, 9; (XXII 61)
— 2, 2	178, 20	— — 15	(190, 18; 453, 12)
— — 6	265, 16	— — 21	(192, 24)
— — 13	(62, 4)	— 3, 1	(XVIII 102. 192)
— — 14	35, 22; 64, 8; (78, 2. 18); 79, 8; 171, 6; 241, 24; 316 10; 395, 30	— — 8	(324, 25)
— — 14. 15	372, 3	— — 12	(11, 12; 55, 5)
		— — 13	79, 25; 215, 16; (435, 1)
		— — 13. 14	459, 13

- Phil. 3, 14 . . . 70, 22; (XXVIII 230)
 — — 17 444, 20
 — — 19 178, 23; (405, 6)
 — — 20 . . . 175, 11, (243, 8; 323, 4);
 351, 19; (407, 3)
 — — 21 (75, 17); 209, 9
 — 4, 1 (56, 21)
 — — 7 33, 12
 — — 13 (215, 20)
 Col. 1, 12 (177, 1; 361, 11)
 — — 18 (158, 4; 362, 18)
 — — 19 366, 3
 — — 20 (35, 23)
 — 2, 3 (325, 2)
 — — 9 361, 6; 366, 3
 — — 11 (168, 9)
 — — 12 (176, 10); 329, 17
 — — 14 . . . (172, 19, 25); 318, 21
 — — 15 265, 13
 — — 18 414, 6
 — — 20 (383, 17)
 — — 21 415, 1, 17
 — — 23 416, 4
 — 3, 1 . . . (78, 13); 81, 18; 180, 10;
 (243, 9)
 — — 2 351, 22
 — — 3 (198, 4; 205, 5)
 — — 4 (92, 6)
 — — 5 79, 23
 — — 9 265, 25
 — — 10 (221, 11)
 — — 16 35, 18; (383, 10)
 — — 17 35, 18
 — — 18 454, 29
 — 4, 6 . . . (53, 7; 314, 8; 360, 14)
 I Thess. 2, 9 (319, 19)
 — 4, 3 (383, 20)
 — — 4 (417, 1)
 — — 12 (91, 7)
 — — 13—16 (XXXI 551 sqq.)
 — — 16 301, 9; (384, 5)
 — — 17, 18 (XXXI 578)
 — 5, 8 7, 9
 II Thess. 3, 8 (319, 19)
 — — 9 (333, 11)
 — — 10 (69, 4)
 I Tim. 1, 4 (8, 4)
 — — 5 . . . 38, 17; 65, 23; 73, 21;
 129, 10; 210, 11; 340, 17
 — — 15 319, 12
 — 2, 1 412, 12
 — — 4 . . . 133, 12; 209, 9; 307, 9;
 (330, 26); 393, 29; (413, 3)
 — — 5 12, 4; 361, 8
 — — 9 (183, 11); 455, 14
 I Tim. 2, 12 (182, 16)
 — 3, 13 (11, 13)
 — — 15 308, 27
 — — 16 (407, 12)
 — 4, 1 (414, 12)
 — — 6 11, 23
 — — 7 (8, 4)
 — — 8 . . . (7, 12sq.); 175, 20; 315, 17
 — — 10 2, 20
 — 5, 23 (113, 8)
 — 6, 7 . . . (68, 14, 21); 103, 4; (122,
 14; 205, 25); 304, 27
 — — 8 71, 9
 — — 9 (7, 24)
 — — 11 3, 21; (8, 3)
 — — 19 (69, 25)
 — — 20 7, 12 sq.
 II Tim. 1, 11 320, 16
 — — 14 7, 12 sqq.
 — — 18 261, 27
 — 2, 4 (373, 21)
 — — 5 (206, 26)
 — — 15 329, 5
 — — 19 3, 14
 — — 22 7, 12 sq.
 — — 23 (8, 4)
 — 3, 4 7, 12 sq.
 — — 5 6, 1; 415, 10
 — — 7 (124, 15)
 — 4, 5 7, 12 sq.
 — — 7 (12, 24)
 — — 8 . . . 7, 12 sq.; 12, 25; 24, 16;
 (322, 20)
 Tit. 1, 12 10, 11; 54, 2
 — — 16 . . . 6, 1; (411, 10); 442, 9
 — 3, 9 (8, 4)
 Philem. 14 . . . (161, 6); 206, 14; 461, 15
 Heb. 1, 3 209, 7
 — 2, 18 (215, 20)
 — 4, 12 422, 5
 — 5, 10 (67, 25)
 — 7, 1 (222, 15)
 — — 17 (174, 7)
 — 10, 38 (407, 2)
 — 11, 37 (327, 5)
 — 12, 6 254, 20
 — — 9 242, 5
 — — 29 148, 18
 Iac. 1, 22 (27, 3; 28, 15)
 — 2, 7 (351, 18)
 — — 17 (315, 20)
 — — 21 (75, 7)
 — 3, 5 (386, 15)
 — — 11 (365, 17)
 — 4, 4 225, 5

Iac. 4, 6	(233, 3); 406, 7	I Ioh. 3, 15	209, 9
I Pet. 1, 2	(13, 15)	— — 23	(238, 20)
— — 8	(25, 5)	— 4, 4	83, 7; 146, 13; 299, 16
— 2, 5	(242, 14; 298, 14)	— — 16	431, 18
— — 9	(16, 13; 147, 10); 185, 8	— 5, 3	(177, 5)
— — 15	(329, 8)	— — 19	89, 17
— — 19	(XV 239)	Apoc. 1, 4	(75, 17); 321, 2
— — 21	445, 8	— — 6	(227, 11)
— — 22	220, 17	— — 8	(326, 25; 362, 18; 366, 4)
— — 24	75, 27	— — 13	(17, 16)
— 3, 1	454, 31	— — 14	(392, 27)
— — 3	455, 5	— — 16	320, 6
— — 9	450, 11	— — 20	(29, 25)
— — 14	(XV 239)	— 2, 1	320, 6
— — 15	437, 12	— 3, 3	(96, 15)
— — 20	(398, 16)	— — 11	31, 4
— — 21	(399, 11)	— — 16	(245, 3)
— 4, 3	(XXVII 569)	— — 18	183, 20; (269, 5; 379, 8)
— — 8	194, 16	— — 19	146, 24; (254, 12)
— — 18	(109, 9)	— 5, 5	174, 2
— 5, 5	(233, 3); 406, 7	— 7, 2. 3	(XXVIII 141)
— — 8	174, 14; 310, 12	— — 5	(410, 10)
II Pet. 2, 5	(74, 27)	— 14, 4	410, 14
I Ioh. 1, 1	(106, 3)	— 17, 14	225, 19
— 2, 2	172, 11	— 20, 6	227, 12
— — 6	220, 13; 445, 6	— — 12	(96, 21)
— — 15	180, 9	— 21, 4. 5	(405, 8; XXVIII 643)
— — 16	180, 3	— — 5	(265, 10)
— — 18	368, 10	— — 23	(435, 8)
— 3, 5	78, 25		

II. INDEX RELIQVORVM AVCTORVM ET IMITATORVM. *)

a) LOCI EPISTVLARVM (VOL. XXVIII).

16, 18 Verg. Aen. VIII, 114 qui genus unde domo?; cf. XVI, 18.	36, 16 Sallust. Cat. c. 1 animi imperio, corporis seruitio magis utimur.
20, 11 Verg. Aen. VII, 338 tibi nomina mille mille nocendi artes; cf. XVIII 159.	45, 8 Terent. Ad. 96 sq. haec quom illi, Micio, dico, tibi dico.
21, 6 Verg. Aen. II, 724 sequiturque patrem non passibus aequis.	48 us. 1 Verg. Aen. III, 569 heia age, rumpe moras; Georg. III, 412 tenacia uinclā.
34, 19 Cicero pro Mil. 26 illucescet aliquando dies.	48 us. 11 Verg. Aen. III, 436 et repetens iterum iterumque monebo.

*) In congerendis similibus quae hic index continet, quem tralaticio auctorum et imitatorum nomine inscripsi, praeter M. Manutii collectiones amplissimas amicorum Ioh. Huemeri et Ant. Zingerli opera, qui de his rebus in quaestionibus suis (*Zu späteren lat. Dichtern* II fasc. 1879) accuratissime egit, usus sum. nolui operose collecta abicere, quamquam non omnia ita sunt comparata, ut imitationem ueram probent.

- 49 us. 27 cf. XXIII 793.
- 49 us. 29 Verg. Georg. III, 188 det mollibus ora capistris.
- 49 us. 41 Hor. e. I, 24, 9 multis ille bonis flebilis.
- 50 us. 65 Verg. Aen. III 336 dum spiritus hos regit artus.
- 77, 15 Ennius tr. 277 V caeli scrutantur plagas.
- 101, 11 Terent. Heaut. 77 homo sum; humani nil a me alienum puto.
- 113, 10 sq. Ambros. de fide ad Grat. I, c. 20, 135 ex hoc ergo botryone est unum quod laetificat cor hominis, sobrietatem inebriat, crapulam fidei et uerae religionis exhalat, crapulam castitatis infudit.
- 117, 18 cf. Verg. Aen. I, 52 sq.
- 118, 8 cf. Plat. Rep. X p. 617 B
— 21 Verg. Aen. II, 6 quorum pars magna fui.
- 124, 5 Verg. Aen. III, 188 tam ficti prauique tenax quam nuntia ueri.
- 127, 7 Verg. Ecl. I, 11 non equidem inuideo; miror magis.
- 141, 5 Paul. carm. XXV, 157 descendens tacito adlapsu, uelut imber ab alta nube super uellus rore silente cadit.
- 149, 11 Verg. Aen. XII, 489 leuis cursu.
- 156, 20 cf. Verg. Aen. VII, 323 sq.
— 25 Verg. Aen. III, 493 uiuente—peracta.
— 26 Plaut. Aul. prol. 2 ego Lar sum familiaris.
- 162, 22 Verg. Georg. II, 460 fundit humo facilem uictum; cf. Paul. VI, 233.
- 168, 10 Paul. carm. XXIII, 537 animae pulchrum crine uirtutis caput.
- 188, 8—194 cf. Ambros. Expos. euang. Luc. VI ad us. 37—47 (Migne 1671 sq.) inprimis:
190, 2 sq. cum Ambros. l. c. 46 multorum enim florum in unum collecta gratia spargit odorum uarias suauitates.
- 193, 21 cum Ambros. (ib. 1673 M.): quocumque uel in domum indigni uel in domum pharisaei audieris iustum uenisse, contende, praeripe hospiti gratiam, praeripe regnum caelorum. — ubicumque audieris Christi nomen, accurre; in cuiuscumque interiorum domum Iesum intrasse cognoueris, et ipse festina. cum repereris sapientiam, cum repereris iustitiam in alicuius penetralibus recumbentem, occurre ad pedes, hoc est, uel extremam partem quaere sapientiae. noli fastidire pedes. fimbriam illa tetigit, et sanata est.
- 194, 9 cum Ambros. l. c. ad us. 44: lacrimis confitere delicta, dicat de te quoque iustitia illa caelestis: lacrimis—tersit. et fortasse ideo non lauit pedes suos Christus, ut eos lacrimis nos lauemus.
- 194, 22 Verg. Aen. I, 687 oscula dulcia figet; II, 490 tenent postes atque oscula figunt.
- 199, 28 Ambros. l. c. ad us. 41 (1675 M.) et ideo quoniam nihil est quod digne deo referre possimus (quid enim referamus pro susceptae carnis iniuria? quid pro uerberibus? quid pro cruce obitu sepultura?) uae mihi, si non dilexero. audeo dicere: non reddidit Petrus et ideo plus dilexit. non reddidit Paulus? reddidit quidem mortem pro marte, sed alia non reddidit, quia multa debebat. audi ipsum dicentem quia non reddidit: quis prior dedit illi, et retribuetur ei? reddamus licet crucem pro cruce, funus pro funere, numquid reddimus quod ex ipso et per ipsum et in ipso habemus omnia. reddamus ergo amorem pro debito, caritatem pro munere, gratiam pro sanguinis pretio; plus enim diligit cui donatur amplius.
- 214, 1 Verg. Aen. VII, 338; cf. Paulini Epist. p. 20, 11.
- 222, 18 sq. Eucherii Comment. in genesin lib. II, c. 17 (Bibl. magn. patr. Lugd. VI, 894): sed quid haec uictoria Abrahae de quinque regibus indicabat? nisi quod fides nostra sic confirmata sit in spiritu principali, ut toti-

- dem corporis nostri sensus dei uerbo subigat; nam sicut ille de proximo in regibus uictor, ita et fides per animam uictrix de exteriori homine triumphat. quod uero ille non in multitudine nec uirtute legionum, sed tantum in trecentis decem octo comitantibus aduersarios principes debellauit, iam tunc in sacrae crucis figuram, quae per tau litteram graecam et Iesu nomen, qui iota et theta graecis characteribus scribitur, qui Saluator interpretatur, in numero trecentorum decem octo exprimitur; quod nos Christi passio liberaret a dominatione quinque carnalium sensuum, qui nos antea uariis uitiiis captiuantes exsuperauerant.
- 241, 2 Verg. Aen. VI, 688 uicit iter.
263, 8 pauper ego — 22 infecit = August. epist. 186 (106) c. 12, 40,
- ubi exstant uariae scripturae*
l. 10 carnis, l. 12 inficiator, l. 15 misero mihi, l. 17 mei] et, l. 18 et om., l. 20 qui] qui in me, l. 21 ab] per.
- 272, 13 Verg. Aen. III, 415 aevi longinqua ualet mutare uetustas.
276, 26 Horat. Sat. I, 4, 38 contra euenit.
288, 4 Verg. Aen. VI, 638 amoena uirecta.
290, 8 Verg. Aen. VIII, 109 noua lux oculis offulsit.
307, 8 Terent. Ad. 394 quantus quantus es, nihil nisi sapientia es.
311, 6 Horat. c. II, 1, 7 incedis per ignes suppositos cineri doloso.
371, 23 sq. August. epist. 27 c. 3 et 2.
383, 2 et 22 August. epist. 95 c. 2.
391, 12 Verg. Aen. III, 192 nec iam amplius ullae | apparent terrae, caelum undique et undique pontus.
392, 12 Verg. Ecl. VI, 3 Cynthius aurem uellit.

b) LOCI CARMINVM.

I.

3. 4 Ouid. Met. XV, 474 nec uolucrum uiscata fallere uirga.

III.

11. 12 Verg. Aen. VI, 14 (Daedalus) gelidas enauit ad Arctos | Chalcidicaeque leuis tandem super asti-tit arce.

III.

- 1 Verg. Aen. X, 100 pater omnipotens rerum cui summa potestas; cf. Auson. Eph. III, 3, 1; Cyprian. c. VI, 83; Prudent. Hamart. 20; Paulin. Pell. 519; Sedul. I, 60; Corippus Ioh. I, 286.
3 Verg. Aen. III, 5 placidam membris dat cura quietem.
6 Auson. Eph. III, 3, 64 male posse facultas nulla sit et bene posse adsit tranquilla potestas = Paul. V, 64.
8 Iuuen. I, 571 gens dedita lucris.
10 Gramm. lat. V, p. 581, 17 K illecebras turpesque iocos.

- 15 Paulin. Pell. 205 adsit laeta domus — nitidusque minister.
— Verg. Georg. III, 133 dapibus uenas onerabat inemptis; Hor. ep. II, 48 dapes inemptas apparet.
16 Mart. epigr. II, 90, 9 sit mihi uerna satur, sit non doctissima coniunx.
17 Iuuen. I, 18 cara tibi mox e coniuge natum.
19 Iuuen. III, 812 aeternam capiat diuina in saecula uitam.

V = Auson. Eph. III.

- 3 Dracont. satisf. 5 principio seu fine carens et temporis expers; c. Laus Christi (Claudian. epigr. XX K.)
1 Proles uera dei cunctisque antiquior annis.
5 cf. XXVIII, 16 Quae nec mens humana capit nec lingua profari.
8 Ouid. Met. I, 79 opifex rerum; cf. Auson. Grat. act. 80.
12 C. de rosis 45 rutilus — Eous.
14 Es. 66, 1 caelum sedes mea est, terra autem scabellum pedum meorum (cf. Ps. 102, 19).
15 Prudent. Cath. VIII, 81 noctis

- aeternae chaos; Dracont. de deo II, 13 chaos spatio sub noctis.
- 16 Auson. us. pasch. (VIII Sch.) 21 ut spiritus—uegetaret membra.
- 17 cf. VI, 168.
- 28 Verg. Ecl. III, 17 reget patriis uirtutibus orbem.
- 31 Paulin. Pell. carm. ench. 602 da precor intrepidam contra omnia tristia mentem.
- 34 Auson. us. pasch. 14 deceptus miseratus Adam quem—Implicuit socium blandis erroribus Eua.
- 36 Ouid. ep. II, 142 laqueis implicuisse lubet.
- 38 Ouid. Met. I, 69; Auson. us. pasch. 7.
- 41 Sedul. I, 179, 181 aurea flammigeris euectus in astra quadrigis—sidereum penetrauit iter.
- 48 Auson. us. pasch. 20 ut super aequoreas nabat qui spiritus undas.
- 50 Orientins common. I, 65 colimus non ture dato, non sanguine fuso; cf. Arat. I, 192.
- 52 Iuuen. III, 29 errori obnoxia prauo.
- 57 Verg. Aen. VI, 743 quisque suos patimur manis.
- 59 Hor. ep. I, 16, 35 qui cupiet, metnet quoque.
- 64 Paulin. III, 6 mihi male uelle facultas nulla sit ac bene posse adsit tranquilla potestas.
- 66 Iuuen. I, 325 et tenuem uictum praebent.
- 72 Tibull. I, 1, 59 suprema mihi cum uenerit hora.
- 73 Mart. X, 47, 13 summum nec metas diem nec optes.
- 75 Verg. Aen. III, 660 ea sola uoluptas.
- 78 Auson. us. pasch. 15 blandis erroribus.
- 80 Auson. us. pasch. 31 Christe, apud aeternum placabilis adsere patrem.
- 82 Sedul. c. pasch. I, 313 de lumine lumen, de solo solus—in genitore manens; Prud. Apoth. 278.
- 83 Iuuen. III, 812 qui in saecula regnat.
- 84 cf. XV, 24.
- VI.
- 1 Iuuen. I, 16 rerum pater unicus.
- 11 Verg. Georg. II, 433 atque impendere curam.
- 14 Sedul. c. pasch. II, 35 dixere prophetae.
- 20 Verg. Georg. III, 176 si parna licet componere magnis.
- 21 cf. Epist. p. 100, 13 aeterna caducis.
- 22 Sedul. c. pasch. I, 197 cum spirante deo
- 23 Ouid. Amat. III, 407 et erat uenerabile nomen.
- 67 Verg. Aen. III, 550 sine crimine uitam degere.
- 81 Martial. XII, 9, 3 ergo agimus laeti tanto pro munere grates; Arat. II, 141 pro munere tanto; cf. XX, 255.
- 96 Ouid. Met. VI, 306 cum duro lingua palato congelat.
- 100 Verg. Aen. VI, 155 pressoque obmutuit ore.
- 110 Verg. Aen. VI, 477 inde datum molitur iter.
- 114 Verg. Aen. I, 561 uultum demissa profatur.
- 122 Dracont. de deo II, 89 uerbo fectante marito.
- 124 Sedul. c. pasch. II, 100 semper adest semperque fuit semperque manebit.
- 132 sq. Verg. Aen. III, 276 sq. mortales uisus medio sermone reliquit et procul in tennem ex oculis euanuit auram.
- 141 Stat. Theb. XI, 427 multum et uenerabilis aeuo; cf. Rutil. Namat. I, 3; Alcim. Auit. poem. I, 180.
- 159 Paulin. Pell. 4 placide mihi deprecor adsit; cf. Verg. Aen. III, 578. X, 461.
164. 165 Auson. ep. X, 1 si qua fides falsis umquam est adhibenda poetis.
- 168 cf. V, 17.
- 175 Iuuen. I, 719 firmato robore uinct.
- 177 Sedul. c. pasch. I, 282 nunc coeptam iuuat ire uiam; Arat. II, 558 patriae repetamus iter.
- 232 Venant. Fort. VIII, 2, 128 fulgida zona ligat.

- 233 Verg. Georg. II, 460 fundit humo
facilem uictum; Iuuen. I, 325
et tenuem uictum praebent sil-
nestria mella.
- 237 Iuuen. III, 43 iustae penetralia
mentis.
- 243 Ouid. Met. I, 130 In quorum subiere
locum fraudesque dolique | Insi-
diae et amor sceleratus habendi.
- 261 Sedul. c. pasch. II, 141 placi-
dam Iordanis ad undam.
- 263 = Paulin. Pell. 439.
- 276 Marc. Vict. in gen. II, 45 omni-
potens auctor mundi rerumque
creator; Verg. Aen. XII, 829 ho-
minum rerumque repertor; Se-
dul. c. pasch. II, 38 rerumque
creator.
- 297 Cyprian. c. VI, 333 humana mali
pendet commissa propago; Arator
I, 373 humana propago.
- 299 Iuuen. III, 234 immenso quon-
dam uenere profundo.
- 320 Verg. Aen. VIII, 97 cui tanta deo
permissa potestas.

VII.

- 1 Hor. Epod. II, 1 Beatus ille qui
procul negotiis.

VIII.

- 20 Lucan. Phars. I, 98 mansit con-
cordia discors.
- 24 Verg. Aen. VI, 620 Discite iusti-
tiam.

VIII.

- 52 Sedul. c. pasch. I, 159 Christus
petra.
- 64 Arator II, 102; Dracont. de deo
I, 418 terrena propago.

X.

- 2 Verg. Georg. III, 442 et horrida
cano | Bruma gelu.
- 4 Ouid. Amor. I, 11, 14 cera notata
manu.
28. 29 Hor. c. III, 25, 2 quae ne-
mora aut quos agor in specus | Ve-
lox mente noua.
- 30 Terent. Andr. 189. nunc hic dies

- aliam uitam defert, alios mores
postulat.
- 104 Paulin. Pell. 27 Orbis ad alterius
discretas aequore terras.
- 108 Paulin. Pell. 431 gratanda haec
nunc mihi sors, 457 plena do-
mus caris affectibus.
- 116 Catull. 64, 59 Ventosae rapiunt
haec uota procellae; Stat. Ach.
I, 960 Inrita uentosae rapiebant
uerba procellae.
- 119 Paulin. Pell. 175 ni tibi—mei cura.
- 121 Verg. Aen. III, 210 et inania
murmura miscent.
- 123 Paulin. Pell. 366 qui—totus ubi-
que.
- 126 Paulin. Pell. 494 contraria uotis.
- 150 Paulin. Pell. 542 in noua uersus
Consilia.
- 151 Paulin. Pell. 614 dum sum.
- 157 Venant. Fort. III, 14, 1 uita bre-
uis hominum.
- 169 Sedul. c. pasch. I, 335 spesque
fidesque meum comitantur in
ardua gressum.
- 176 Verg. Georg. III, 3 leuium spec-
tacula rerum.
- 178 Verg. Aen. XI, 551 uix haec sen-
tentia sedit.
- 192 Iuuenal. VI, 566 Tanaquil tua;
cf. Auson. ep. XXIII, 31, Sidon.
Apoll. V, 7 Tanaquil sua.
- 203 Auson. ep. XXV, 69 (Sch.) iuga
ninguida Pyrenaei.
- 213 Hor. c. I, 22, 1 Integer uitae sce-
lerisque purus.
- 223 Auson. ep. XXIII, 57 Rilbilius aut
haerens scopulis Calagorris ha-
bebit.
- 224 Verg. Aen. VIII, 668 minaci | Pen-
dentem scopulo.
- 233 Verg. Aen. VII, 740 quos—de-
spectant moenia Abellae.
- 245 cf. Sil. Ital. XVII, 89.
- 252 Ouid. Trist. I, 8, 37 placida reor
urbe Quirini.
- 255 Sedul. e. pasch. I, 103 meritis
uiuacibus.
- 263 Pers. V, 86 mordaci lotus aceto.
- 273 Hor. Sat. I, 6, 63 qui turpi se-
cernis honestum.
- 289 Hor. c. III, 7, 16 Puluis et umbra
sumus.
- 299 Verg. Aen. II, 14 tot iam laben-
tibus annis.

327 cf. XVIII, 76, 363; Coripp. Ioh. VI, 623.

XI.

- 1 Verg. Aen. XI, 241 facta silentia linguis.
 5 Paulin. Pell. 393 in sua uiscera uerso.
 6 Hor. c. IIII, 1, 2 parce precor, precor.
 7 Venant. Fort. IIII. 546 qui melli absinthia miscet.
 37 Verg. Ecl. I, 25 inter uiburna cupressi.
 47. 48 Verg. Ecl. I, 61 ante.. 63 Quam nostro illius labatur pectore uolatus.

XII.

- 2 Stat. Theb. VI, 146 pietate potens.
 11 Arator II, 178 fragili quos corpore condat; cf. Orient. common. I, 48.
 19 Verg. Aen. XI, 365 miserere tuorum.
 22 Verg. Aen. III, 529 Ferte uiam uento facilem.
 27 Verg. Aen. VIII, 817 ac molli-bus extulit undis.

XIII.

- 4 Verg. Aen. XII, 96 tempus adest.
 11 Ouid. ep. XVII, 175 toto procul orbe remotus.
 13 Paulin. Pell. 23 uiae pelagique incerta.
 29 Verg. Aen. III, 54 uictriciaque arma secutus; cf. Paul. XIII, 87.
 31 Verg. Ecl. V, 65 Sis bonus o felix-que tuis; Aen. VI, 621 domi-numque potentem.
 33 Verg. Aen. I, 333 uastis et fluctibus acti.
 35 Verg. Aen. VII, 106 religauit ab aggere classem.

XIII.

- 7 Iuuenc. I, 579 Occulti solus scrutator praemia cordis.
 16 Verg. Aen. VII, 726 Vel cum sole nouo; Ouid. Trist. IIII, 7, 1 gelidae post frigora brumae.

47 Verg. Aen. V, 844 Aequatae spirant aerae.

48 Auson. c. VIII, 7 plaga lactea caeli.

52 Verg. Aen. I, 727 Incensi et nocent flammis funalia uincunt.

60 Verg. Georg. II, 224 diues erat caput.

61. 62 Verg. Aen. VII, 725 uertunt felicia Baccho | Massica; 715 Qui Tiberim Fabarimque bibunt.

63 Verg. Georg. III, 151 sicci ripa Tanagri; cf. Ecl. I, 63. X, 65; Horat. c. IIII, 15, 21. — Verg. Georg. IIII, 126 Qua niger ume-ctat flauentia culta Galaesus.

64 Verg. Aen. VII, 630 Atina potens; 762 quem mater Aricia misit.

73 Verg. Aen. VII, 682 Quique altum Praeneste uiri.

75 Verg. Aen. VII, 728 Aequora quique Cales lineunt.

77 Hor. c. II, 6, 15 uiridique certat | Baca Venafro; cf. Mart. XIII, 101.

79 Verg. Ecl. X, 69 omnia uincit amor.

80 Verg. Aen. VI, 688 Vicit iter durum pietas.

94 Claud. III cons. Hon. 183 regunt uinctas moderamine gentes.

98 Verg. Aen. I, 469 niueis tentoria uelis.

110 Verg. Aen. VI, 884 purpureos spargens flores; IIII, 202 uariis florentia limina sertis.

111 Verg. Ecl. VIII 40 hic uer purpureum.

132 Verg. Aen. V, 282 promisso munere donat.

XV.

1 Paul. Petr. V, 451 annua uota; Aldhelm. 903, ep. ad Acirc. 247, l. 31.

18 cf. Ouid. Met. I, 1

20 Arator I, 365. II, 368 semine uerbi; Aldhelm. 527, de laud. uirg. p. 27, l. 17, G.

39 cf. XXI, 682

50 Verg. Georg. IIII, 286 prima repetens ab origine famam; cf. XVIII, 71. XXI, 361.

61 Verg. Georg. IIII, 448 deum praecpta secuti.

69 Aldhelm. 895.

- 70 Paulin. Petr. VI, 471 meritis uirtutibus; Venant. Fort. VIII, 2, 131 omnipotens Abrahae qui semen adauxit.
- 75 Verg. Aen. I, 14 diues opum.
- 82 Cypr. Ex. 376 solum uertit.
- 102 Verg. Aen. III, 234 tunc arma capessant.
- 125 Verg. Ecl. VI, 80 cursu deserta petiuerit; cf. huius carm. 321.
- 134 Verg. Aen. V, 194 neque uincere certo.
- 140 Verg. Aen. VII, 325 infernisque ciet tenebris.
- 160 Prudent. Cath. X, 158 atra morte triumphans; Venant. Fort. I, 3, 5; Beda hymn. II, 165; Aldhelm. 1065 de morte triumphans.
- 161 Verg. Aen. VI, 49 et rabie fera corda tument.
- 169 Sedul. c. pasch. I, 82 seruat amoenum pastor ouile.
- 183 Dracont. de deo III, 415 nec ferrea uincla tenebunt.
- 195 Verg. Aen. I, 54 uinclis et carcere; VI, 734 clausae tenebris et carcere caeco.
- 203 Ouid. Met. III, 194 qui terras ignibus uris, ueris igne nouo.
- 206 Verg. Aen. VIII, 418 per tempus utrumque.
- 230 Iuuen. I, 319 lumen tractare serenum.
- 231 Verg. Aen. VII, 505 tacitis latet aspera siluis.
- 234 Verg. Aen. VII, 274 equos numero pater eligit omni.
- 238 Verg. Aen. III, 527 sub nocte silenti.
- 241 Iuuen. I, 517 soluieris carceris atri.
- 243 Sedul. c. pasch. III, 102 uocem— aure trahebat.
- 244 Ouid. Met. XIII, 216 deceptus imagine somni.
- 247 Iuuen. III, 292 carceris aut saepto claustris; cf. 253.
- 255 Verg. Aen. II, 494 fit uia ui.
- 256 Verg. Aen. II, 255 tacitae per amica silentia lunae; Sedul. c. pasch. III, 219 per opaca silentia noctis 263; cf. Val. Flacc. II, 288. Stat. Theb. I, 441 tranquilla silentia noctis.
- 269 Verg. Aen. VI, 197 uestigia pressit.
- 283 Verg. Aen. III, 217 et pallida super ora fame; VI, 91 in rebus egenis.
- 289 Iuuen. I, 736 nec sentibus uuas prouenisse.
- 291 Ouid. ex Pont. III, 5, 19 pomum decerpere ramo.
- 299 Beda de arte metr. VII, p. 233 K donec adspirante deo conatibus aegris.
- 303 Verg. Aen. III, 217 calor redit ossibus.
- 306 Verg. Aen. VII, 533 et udae uocis iter; Sedul. c. pasch. III, 62 et uoci patefecit iter.
311. 312 Verg. Aen. II, 282 quae tantae tenere morae.
- 327 Dracont. de deo II, 50 pietatis opus.
- 333 Verg. Aen. VIII, 224 pedibus timor addidit alas.

XVI.

- 2 Hor. c. II, 18, 15 truditur dies die.
- 10 Iuuen. II, 420 sanae redierunt munera linguae.
- 18 Verg. Aen. VIII, 114 qui genus unde domo?
- 31 Verg. Aen. II, 525 sacra longaeuum in sede locauit.
- 34 Verg. Aen. III, 186 aut summo culmine tecti.
39. 40 Verg. Aen. III, 518 caelo constare sereno.
- 44 Iuuen. I, 255 monitis caelestibus actus.
- 64 = Beda de arte metr. Gramm. lat. VII, p. 249, 36.
- 74 Verg. Aen. VI, 493 clamor frustratur hiantes.
- 82 Verg. Aen. V, 159 iamque propinquabant.
- 96 Ouid. Met. XIII, 212 munimine cingo
- 100 Ouid. Met. VI, 145 antiquas exercet aranea telas.
- 105 Verg. Aen. VIII, 67 qua temptat ratione aditus.
- 125 = Beda de arte metr. Gramm. lat. VII, p. 248, 4.
- 129 Prosper de ingratis 645 sapientia diues.
- 144 Verg. Georg. III, 72 sonitus imitata tubarum.

- 145 Ouid. *Met.* XV, 725 litoream tractu
—arenam.
147. 148 Beda *Vita S. Felicis* 94,
193 M.
- 149 Verg. *Aen.* I, 730 tum facta si-
lencia tectis.
- 152 Iuuen. I, 417 in mortisque illis
umbra; cf. *Prosp. de ingr.* 650.
- 178 *Sedul. c. pasch.* I, 170 Heliam cor-
ni quondam pauere ministri.
- 181 = Beda *de arte metr.* VII, p. 249,
30.
- 188 *Alcim. Auit.* III, 267 angelicis
manibus.
- 202 Verg. *Ecl.* VII, 47 iam uenit aestas
| Torrida.
- 211 Iuuen. III, 38 labem puris quod
solueret undis.
- 249 *Claud. IIII cous. Hon.* 118 largi-
tor opum, largitor honorum.
- 254 *Prudent. Apoth.* 1064 Calcata de
morte.
- 266 cf. XV, 75.
- 283 *Dracont. de deo* II, 727 ditas opi-
bus—egentes.
- 286 Verg. *Ecl.* VII, 34 custos es pau-
peris horti; *Sedul. c. pasch.* I,
15 de paupere carpsimus horto.
- 293 *Sedul. c. pasch.* II, 58 Obsitus exi-
guis habuit uelamina pannis.

XVII.

3. 4 *Gramm. lat. ed. Keil V*, p. 584,
14 Semper—futuros.
- 9 *Hor. c. III*, 27, 14 Et memor no-
stri.
- 19 *Hor. c. III*, 29, 63 per Aegaeos
tumultus
23. 24 *Hor. c. III*, 5, 28 lana refert
medicata fucō; *ep. I*, 10, 27 po-
tantia uellera fucum.
- 41 Verg. *Aen.* I, 282 rerum dominos;
Iuuen. IIII, 300 rerum dicet
dominus.
- 75 *Sedul. c. pasch.* V, 237 meruerunt
cernere uultum.
82. 83 Verg. *Georg.* II, 391 uallesque
cauae.
- 92 Verg. *Aen.* III, 619 altaque pulsat
| Sidera.
- 106 *Gramm. lat. ed. Keil V*, p. 589, 17
Et rate armata titulo salutis.
- 109 *Venant. Fort.* VIII, 19, 6 nauta—
quando celeuma canit.

- 171 *Sedul. c. pasch.* I, 80 uerbique
lucernam | Da pedibus lucere
meis.
- 177 Verg. *Aen.* IIII, 313 undosum pe-
teretur classibus aequor.
- 220 *Prudent. Cath.* III, 55 Pacis alum-
na.
235. 236 Verg. *Aen.* VIII, 213 pretione
redemptum; Iuuen. IIII, 633
pretium quod sanguinis esset.
- 249 *Hor. c. II*, 2, 11 et uterque Poenus
| Seruiat uni.
- 259 *Hor. c. I*, 10, 2 Qui feros cultus
hominum recentum | Voce for-
masti.
267. 268 *Gramm. lat. ed. Keil V*, p. 580,
20 Paruus extracto—ludet.
- 273 *ib.* p. 585, 20 Has opes condens
domino perenni.
- 274 *ib.* p. 582, 12 His sacrum lueris
cumulans talenti.
- 293 *ib.* p. 581, 24 Nulla nos aetas tibi
labis unquam.

XVIII.

- 4 Verg. *Ecl.* X, 41 Carmina . . mo-
dulabor auena.
- 6 Verg. *Aen.* VI, 688 iter durum.
- 7 Verg. *Culex* 42 aetherias iam sol
penetrarat in arces.
- 18 Verg. *Georg.* IIII, 312 effusus nu-
bilens imber.
- 19 Ouid. *Fast.* III, 363 atque caput
niueo uelatus amictu.
- 33 Verg. *Aen.* VII, 634 Aut leues
ocreas lento ducunt argento.
36. 37 Verg. *Aen.* I, 726 dependent
lychni laquearibus aureis | In-
censi et noctem flammis funalia
uincunt; cf. XVIII, 412, 13.
- 40 Verg. *Aen.* II, 704 Cedo equidem.
54. 55 Iuuen. IIII, 7 inspiciens saeui
penetralia cordis.
- 63 Verg. *Aen.* V, 304 laetasque ad-
uertite mentes.
- 71 Verg. *Aen.* I, 372 repetens ab ori-
gine pergam, *Georg.* IIII, 286
repetens ab origine famam.
- 72 *Paulin. Petr.* V, 476 praesentis
tempore uitae.
- 74 *Claud. de Saluat.* 3 tantique dedit
consortia regni.
- 95 Verg. *Aen.* I, 249 placida com-
postus pace quiescit.

- 116 Verg. Aen. VI, 733 dolent gaudentque.
- 126 Verg. Aen. II, 239 funemque manu contingere gaudent.
- 127 Verg. Aen. VI, 487 Nec uidisse semel satis est, iuuat usque morari.
- 141 Iuuen. I, 356 caeli septemplex aethra.
— Orient. common. II, 376 angelicos choros; cf. Alcim. Auit. IIII, 191.
- 187 Sedul. c. pasch. I, 55 semina uitae.
- 189 Arator I, 256 medicina potens.
192. 193 Iuuen. II, 660 rediuiuo corpore necti.
220. 221 Hor. c. III, 2, 1 Angustam, amice, pauperiem pati.
- 228 Verg. Aen. IIII, 33 Nec dulces natos.
- 235 Verg. Aen. II, 265 somno uinoque sepultam.
- 246 Verg. Aen. X, 648 spem turbidus hausit inanem.
- 249 Verg. Aen. II, 490 tenent postes atque oscula figunt; Arator II, 412 oscula figat.
- 251 Verg. Aen. VI, 423 Fusus humi; cf. Sedul. c. pasch. V, 55.
- 253 Verg. Aen. VII, 237 ac uerba precantia.
- 255 Prosper de proud. 518 seruis diues egenis; Dracont. de deo III, 39 bene diues egenis.
- 259 Verg. Aen. XII, 59 in te omnis domus inclinata recumbit.
- 260 Verg. Aen. VI, 56 Phoebe graues Troiae semper miserate labores.
- 297 Prudent. Sym. I, 484 dextera uindex; cf. Alcim. Auit. V, 311.
- 300 Iuuen. III, 701 nec dictis facta repensat.
- 309 Verg. Aen. VII, 611 ubi certa sedet patribus sententia; cf. Paul. X 178.
- 310 Verg. Aen. V, 360 sacro Danais de poste refixum.
- 313 Dracont. de deo II, 591 mente fideli.
- 327 Claud. bell. Goth. 625 pulsaretque — aures.
- 331 Verg. Aen. XII, 607 resonant late plangoribus aedes; Sedul. c. pasch. IIII, 219 silentia noctis.
- 337 Verg. Aen. XII, 7 excutiens ceruice toros.
- 339 Verg. Ecl. VI, 54 pallentes ruminat herbas; Ouid. Amor. III, 5, 17; Haliut. 119 epastas solus qui ruminat escas.
- 341 Verg. Aen. IIII, 5 nec placidam membris dat cura quietem.
- 346 Verg. Aen. VII, 480 noto nares contingit odore.
- 348 Verg. Aen. II, 753 Qua gressum extuleram, repeto et uestigia.
- 349 Sedul. c. pasch. IIII, 214; Alcim. Auit. V, 203 palpante manu.
- 355 Verg. Aen. V, 721 nox atra polum bigis subuecta tenebat.
- 372 Verg. Aen. VIII, 373 sublustri noctis in umbra.
389. 390 Verg. Aen. V, 158 iunctisque feruntur | Frontibus.
- 392 Verg. Aen. I, 56 Circum claustra fremunt.
- 393 Verg. Aen. IIII, 298 Omnia tuta timens.
- 415 Verg. Aen. VIII, 227 emuniit obice postes.
- 416 Verg. Aen. II, 242 quater ipso in limine portae.
- 424 Verg. Georg. III, 508 fauces premit aspera lingua.
- 431 Iuuen. I, 50 celabat gaudia coniux.
438. 439 Verg. Aen. VII, 676 dat euntibus ingens | Silua locum.
- 441 Verg. Aen. I, 491. XII, 125 mediis in milibus.
- 444 Iuuen. II, 420 redierunt munera linguae.
- 454 Stat. Theb. V, 728 maduerunt lumina fletu.

XVIII.

- 5 Verg. Aen. V, 230 uitamque uolunt pro laude pacisci.
- 7 Iuuen. III, 611 pretioso sanguine seruat.
- 9 Verg. Aen. VI, 706 Hunc circum innumerae gentes; cf. huiuscarm. 105.
- 19 Sil. Ital. XV, 677 sparsa micant stellarum lumina caelo.
- 20 Lucan. I, 120 stimulos dedit aemula uirtus; cf. Claud. bell. Gild. 349.
- 29 Prudent. Apoth. 582 Sub titubante fide.
- 41 Verg. Ecl. VI, 31 magnum per inane coacta.

- 46 Verg. Aen. II, 268 mortalibus aegris.
- 56 Iuenc. II, 517 Caecorum tenebrae.
- 67 Verg. Aen. V, 140 ferit aethera clamor.
- 68 Verg. Aen. II, 629 concusso uertice nutat.
- 72 Verg. Aen. VIII, 341 fremit ore cruento.
- 80 Prudent. Perist. XIII, 26 Discutit et tenebras.
- 90 Lucan. I, 573 flagranti uertice pinum.
- 101 Ouid. Amat. III, 407 et erat uenerabile nomen.
- 109 Claud. bell. Gild. 346 At iuuenem stimulis . . . | Exacuit.
- 111 Prudent. Sym. I, 629 Isidis amissum semper plangentis Osirim.
- 134 Dracont. de deo I, 563 uirtus trina deus, triplex deus omnis et unus.
- 143 Lucan. I, 368 per calidas Libyae sitientis arenas.
- 147 Verg. Georg. II, 341 duris caput extulit aruis.
159. 161 Verg. Aen. VII, 338 tibi nomina mille, | Mille nocendi artes.
- 195 Verg. Aen. III, 13 Degeneres animos timor arguit.
- 222 Ou. Fast. II, 149 nitidum iubar extulit undis.
- 234 Hor. c. III, 7, 3 Mutat terra uices.
- 269 Verg. Aen. I, 736 laticum libauit honorem.
- 278 Hor. c. I, 4, 5 choros ducit Venus.
- 281 Verg. Aen. VII, 389 Euhoe Bacche fremens.
281. 282 Verg. Aen. III, 556 fractaeque ad litora uoces.
- 297 Dracont. de deo I, 202 medicina salutis; Paulin. Petr. II, 690 medicina salutem.
- 301 Verg. Aen. VI, 140 telluris operta subire.
- 307 Verg. Aen. I, 254 hominum sator atque deorum.
- 317 Cypr. Gen. 1302 totum diffusa per orbem.
- 329 Verg. Aen. I, 5 dum conderet urbem.
- 332 Verg. Aen. XII, 116 magnae sub moenibus urbis.
- 333 Verg. Aen. VIII, 15 Quid struat his coeptis.
- 338 Claud. in Ruf. II, 54 Urbs etiam magnae quae ducitur aemula Romae.
- 350 Beda mir. s. Cuthb. XXXIII, 2.
- 353 Verg. Aen. I, 520 coram data copia fandi.
- 356 Ouid. ep. XVII, 163 pretium non uile laboris.
- 377 Ouid. Met. I, 415 Et documenta damus.
- 389 Verg. Aen. XI, 337 stimulisque agitabat amaris.
- 412 Verg. Aen. I, 726 pendent lychni laquearibus aureis; cf. XVIII, 36. 37.
- 415 Verg. Aen. V, 376 alternaque iactat | Bracchia.
- 419 Venant. Fort. uit. Mart. II, 290 numerosa luce coruscus.
- 451 Ouid. ep. XVII, 78 in tacita nocte.
493. 494 Verg. Aen. VIII, 392 uestigia retro | Obseruata legit.
- 512 Verg. Aen. X, 244 Crastina lux.
- 523 Verg. Aen. II, 57 manus iuuenem iuterea post terga reuinctum.
- 527 Verg. Aen. II, 486 miseroque tumultu | Miscetur.
555. 556 Verg. Aen. X, 663 latebras iam quaerit imago.
- 556 Verg. Aen. VIII, 25 campis exercitus ibat apertis.
- 561 Lucret. III, 413; Verg. Aen. I, 422 strata uiarum.
- 571 Verg. Moret. 70 et occultae committere semina terrae.
- 574 Iuenc. III, 170 et furta nefanda.
- 631 Dracont. de deo II, 69 triua mente deus.
- 648 Prudent. Cath. VIII, 11 Alpha et Ω cognominatus.
- 649 Sedul. c. pasch. V, 427 cuncta tenens excelsa uel ima.
- 651 Iuenc. III, 145 caelum transcurrit apertum.
- 655 Sedul. c. pasch. I, 337 signo sacrata crucis uexilla.
- 658 Ouid. ep. VIII, 114 pollutas credor habere manus.
- 669 Verg. Aen. I, 190 Cornibus arboreis.
682. 683 Verg. Aen. VI, 733 dolent gaudentque, II, 105 Tum uero ardemus . . . quaerere causas (*al.* casus).

- 696 Verg. Aen. V, 465 quae tanta animi dementia cepit.
 704 Claud. in Ruf. I, 34 praeceps Audacia.
 709 Verg. Aen. V, 509 auem contingere ferro.
 718 Iuuen. II, 548 gloria seruit | Fulgentis caeli.

XX.

- 4 Ouid. ep. VIII, 49 Nec uirtute cares.
 9 Verg. Aen. I, 14 diues opum.
 15 Iuuenal. Sat. III, 229 Vnde epulum . . possis dare.
 26 Verg. Aen. VIII, 399 non te rationis egentem.
 76 Verg. Aen. VIII, 754 atque illi partibus aequis.
 95 Iuuen. III, 785 concurrens turba suorum.
 102 Valer. Flacc. II, 650 hospita pandi tecta.
 106 Iuuen. I, 339 Cuius uincla pedum; Prudent. Cath. V, 35 nexa pedum uincla soluere.
 107 Verg. Aen. XI, 274 lacrimosis uocibus implent.
 115 Iuuen. III, 516 caperet miserabile uulgus.
 116 Verg. Aen. II, 613 sociumque furens a nauibus agmen.
 127. 128 Verg. Ecl. VIII, 65 hoc te fasce leuabo.
 131 Verg. Aen. II, 711 seruet uestigia coniunx.
 132 Verg. Georg. III, 84 micat auribus; Aen. XII, 115 elatis naribus efflant.
 140. 141 Verg. Aen. II, 490 Amplexaque tenent postes atque oscula figunt; cf. XVIII 149.
 153 Hor. c. I, 4, 1 grata uice ueris.
 168 Verg. Aen. VI, 621 dominumque potentem.
 190 Verg. Aen. VIII, 537 et postibus haesit adesis.
 194 Ouid. ep. I, 82 immensas increpat usque moras.
 200. 201 Verg. Aen. I, 212 Pars in frustra secant . . | Litore aëna locant.
 203 Claud. c. min. Phoenix 13 Non epulis saturare famem; Arator ad Parth. 82 exsaturare famem.

- 223 Dracont. de deo I, 544 exsurgit censura dei.
 253 Aldhelm. 1113.
 255 cf. VI, 81.
 271 Verg. Aen. XII, 827 potens Itala uirtute propago. — Prudent. Sym. II, 1131 Et uirtute potens; Orient. de natiu. d. 82 et uirtute potens; Arat. II, 78 uirtute potens.
 301 Verg. Aen. VIII, 283 et mensae grata secundae | Dona ferunt.
 311 Verg. Georg. III, 441 in miracula rerum.
 324 Venant. Fort. VIII, 3, 134 uoce manu; Orient. common. II, 232 lumine uoce manu.
 326 Arator II, 1059 mens anxia semper.
 343. 344 Ouid. Met. III, 600 aurora rubescere primo | Coeperat.
 348 Stat. Theb. X, 822 lambit uestigia saxi.
 376 Alcim. Auit. II, 358 tendatur tramite recto.
 390 Verg. Aen. VII, 209 Tyrrena ab sede profectum.
 391 Verg. Georg. III, 187 depulsus ab ubere matris; Auson. Parent. V, 9 Praereptum cuius et ab ubere matris.
 402 Dracont. de deo I, 580 usibus humanis data.
 426 Verg. Aen. VII, 639 Ad inga cogit equos.
 431 Lucan. I, 144 sed nescia uirtus | Stare loco.

XXI.

- 1 Tibull. 1, 10, 45 pax candida; Hor. c. I, 4, 1 grata uice.
 4. 5 Claud. III cons. Hon. 182 qui mente serena.
 13 Verg. Georg. I, 413 iuuat imbribus actis.
 17 Verg. Aen. III, 697 subitoque accensa furore; cf. Alcim. Auit. VI, 593.
 22 Lucan. V, 345 fortis in armis; Coripp. Ioh. VI, 518 Romanis fortis in armis.
 28 Verg. Aen. VI, 608 dum uita manebat.
 31 Verg. Aen. VI, 706 hunc circum innumeræ gentes.

- 35 Verg. Aen. II, 6 Et quorum pars magna fui.
- 37 Verg. Georg. IIII, 485 Iamque pedem referens; Sedul. c. pasch. II, 285 ab hac ergo pedem retro faciamus.
- 40 Aldhelm. octo. princ. uit. 382.
- 41 Prosper de ingr. 702 deus omnibus unum.
- 67 Verg. Aen. VII, 484 quem matris ab ubere raptum; cf. XX, 391.
- 69 Iuuenc. IIII, 413 Vnguenta ab summo perfudit uertice Christum.
- 73 Verg. Aen. IIII, 73 haeret lateri letalis arundo.
- 75 Claud. bell. Goth. 627 gemmata monilia matrum; cf. Eugen. Tolet. miscell. 88, 5.
- 90 Verg. Aen. XII, 442 simul agmine denso.
- 264 Iuuen. III, 48 Carceris immersum tenebris.
- 291 Sedul. c. pasch. I, 325 Ambo errore pares quamquam diuersa sequentes.
- 298 Verg. Culex 407 et semper florida pinus.
- 311 Verg. Aen. VIIII, 682 Attollunt capita.
- 320 Iuuen. I, 651 caelestia quaerite regna.
- 339 Venant. Fort. VIII, 4, 24 corpore mente fidem.
- 352 Verg. Georg. II, 43 Non mihi si linguae centum sint oraque centum; Aen. VI, 625; Hostius fr. 4; Ouid. Met. VIII, 533 non mihi si centum deus ora sonantia linguis; Pers. V, 2; Sil. IIII, 528; Claud. in Olybr. cons. 55; Sedul. c. pasch. I, 99.
- 354 Verg. Aen. VI, 627 omnia—percurrere nomina possim.
- 357 Verg. Aen. IIII, 371 Quae quibus ante feram.
- 361 Verg. Georg. IIII, 286 primam repetens ab origine famam.
- 367 Verg. Aen. III, 108 primum est aduectus in oras.
- 368 Venant. Fort. II, 16, 95 uix tetigit sacrati limina templi.
- 372 Iuuen. III, 709 Namque fidem . . | Hauserunt.
- 395 Verg. Ecl. VIIII, 65 ego hoc te fasce leuabo.
- 412 Ouid. Pont. IIII, 8, 23 tua numina placa.
- 423 Verg. Aen. V, 523 docuit post exitus ingens.
- 446 Verg. Aen. I, 664 mea magna potentia solus.
- 449 Beda mir. s. Cuthb. XXII, 44.
- 479 Verg. Aen. I, 718 et interdum gremio fouet.
- 482 Verg. Aen. II, 445 ac tota domorum | Culmina.
- 486 Verg. Ecl. I, 68 Pauperis et tuguri.
- 499 Ouid. ep. XVII, 163 pretium non uile.
- 511 Verg. Georg. I, 43 Vere nouo. 538 cf. XXIII, 448.
- 554 Dracont. de deo III, 543 quota portio rerum.
- 571 Verg. Ecl. II, 71 quorum indiget usus; Iuuen. II, 89 firmato corporis usu.
- 604 Iuuen. IIII, 307 soror anxia curis.
- 613 Verg. Aen. X, 295 findite rostris | Hanc terram.
- 635 Verg. Aen. I, 680 Hunc ego sopitum somno.
- 670 Verg. Aen. X, 87 et corda aspera temptas.
- 674 Verg. Aen. I, 465 largoque umectat flumine.
- 679 Sedul. c. pasch. I, 150 Christus petra.
- 685 Hor. c. II, 7, 22 funde capacibus unguenta de conchis.
- 696 Prudent. Apoth. 278 deus est de lumine lumen; cf. Sedul. c. pasch. I, 313; Prosper epigr. 65, 12.
- 702 Verg. Georg. IIII, 427 arebant herbae et caua flumina siccis | Faucibus.
- 719 Dracont. satisf. 9 tam longa uetustas.
- 725 Verg. Aen. VIII, 228 petit ardua montis.
- 726 Iuuen. III, 570 caperent mercedis honorem.
- 729 Verg. Aen. VIII, 675 classes . . | Cernere erat.
- 731 Verg. Georg. III, 325 Carpamus dum mane nouum.
- 732 Verg. Aen. VI, 678 summa cacumina linquunt.
- 734 Verg. Georg. III, 315 et amantes ardua dumos.

- 735 Verg. Ecl. II, 13 Sole sub ardenti resonant.
 752 Sedul. c. pasch. V, 288 unda cucurrit.
 753 Verg. Georg. IIII, 474 hibernus agit de montibus imber.
 759 Verg. Aen. XI, 401 Ne cessa turbare metu.
 774 Verg. Aen. XII, 829 hominum rerumque repertor.
 789. 790 Sil. Ital. VIII, 543 pauper sulci cerealis Abella.
 791 cf. 726.
 811 Verg. Georg. II, 147 perfusi flumine sacro.
 837 Hor. Sat. II, 3, 242 par nobile fratrum.

XXII.

- 6 Verg. Aen. VIII, 11 noua lux oculis offulsit; Iuuenec. I, 11 caelo descendere aperto.
 11 Verg. Ecl. IIII, 5 Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo.
 12 Verg. Aen. I, 27 Iudicium Paridis.
 25 Iuuenec. I, 764 celeris transcurrunt munera uerbi.
 27 Ouid. Met. VI, 375 Litibus exercent linguas.
 35 Ouid. Met. XV, 67 magni primordia mundi | Et rerum causas; cf. Dracont. de deo II, 296.
 40 Verg. Georg. IIII, 286 prima reprensens ab origine mundi.
 41 Verg. Georg. IIII, 345 curam Clymene narrabat inanem.
 42 Sedul. c. pasch. II, 176 sacro spiramine plenum.
 45 Verg. Ecl. VI, 41 Hinc lapides Pyrrhae iactos .. | .. furtumque Promethei.
 66 Prudent. Cath. I, 98 rumpe noctis uinacula.
 67 Arator I, 528 propriis quam legibus uti.
 78 Ouid. Met. II, 169 flectat habenas.
 93 Cyp. Ex. 1014 quem cuncta tremiscunt.
 105 Paulin. Pell. 343 sorte pericli.
 129 Verg. Aen. VI, 849 caelique meatus | Describent radio.
 130 Verg. Aen. VI, 255 primi sub lumina solis.

- 136 Iuuenec. III, 184 uanus late dispererat error.
 139 Verg. Georg. III, 352 apparent aut arbore frondes.
 141 Ouid. Amor. III, 11, 5 pedibus calcamus amorem.
 151 Ouid. Met. XV, 651 pepulere crepuscula lucem.
 157. 158 Verg. Ecl. V, 45 Tale tuum nobis carmen diuine poeta | . . quale per aestum | Dulcis aquae saliente sitim restinguere riuo.
 159 Hor. epist. I, 3, 10 Pindarici fontis—haustus.

XXIII.

- 1 Ouid. Fast. IIII, 87 uer aperit tunc omnia.
 4 Verg. Georg. I, 230 ad medias sementem extende pruinas.
 7 Sil. Ital. XIII, 263 pulsus e pectore curis.
 8 Sedul. c. pasch. II, 80 fronte serena | Nubila mentis alens.
 12 Verg. Georg. I, 43 Vere nouo, III, 338 resonant acalanthida dumi.
 15 Verg. Cat. VI, 9 uersicoloribus alis (*al.* mille coloribus ales); Aen. VIII, 723 Quam uariae linguis.
 28 Ouid. Amat. III, 311 quae uoce canora.
 29 Verg. Georg. II, 328 Auia tum resonant auibus uirgulta canoris; Culex 390 uiridi sub fronde latentem.
 30 Verg. Aen. VII, 34 mulcebant cantu; cf. Ambros. Hex. V, 12.
 34 Ouid. Trist. V, 1, 5 ita flebile carmen.
 44 Sedul. c. pasch. I, 26 clara salutiferi taceam miracula Christi; cf. Auson. uers. pasch. 1.
 105 Verg. Aen. IIII, 284 quae prima exordia sumat.
 113 Iuuenec. I, 47 Inde domum remeat.
 142 Ouid. Met. XV, 348 ea concipit ictibus ignes.
 167 Ouid. Met. VII, 526 pugnatum est arte medendi.
 170 Ouid. Met. XIII, 820 et ictu | Verberis increpuit.
 186 Verg. Aen. VIII, 116 manu raram praetendit oliuae.

- 200 Iuuen. III, 348 depromit pectore uocem.
 209 Verg. Aen. VIII, 69 lateri castrorum adiuncta.
 220 Verg. Aen. III, 25 adigat (*al.* abigat) me fulmine.
 224 Iuuen. II, 437 uirtutes daemonis atri.
 236 Prudent. Apoth. 127 Corde tenebroso.
 242 Verg. Aen. I, 171 ac magno telluris amore.
 244 Verg. Aen. III, 528 Di maris et terrae.
 269 Verg. Aen. X, 246 annis grauis atque animi futurus; cf. Liuius XXX, 32, 11 celsus corpore.
 275 Ouid. Met. II, 161 Sed leue pondus erat.
 290 Prudent. Hamart. 875 et penetrator operi est.
 297 Prudent. Sym. II, 477 sciat omniparentem | Esse deum.
 329 Verg. Aen. V, 361 praestanti munere donat.
 331 Iuuen. II, 548 gloria seruit | Fulgentis caeli.

XXIII.

- 16 Prudent. Cath. III, 75 Grates reddimus.
 27. 28 Hor. c. I, 3, 10 qui fragilem truci | Commisit pelago ratem.
 39. 40 Verg. Aen. I, 122 laxis laterum compagibus omnes | Accipiunt inimicum imbrem rimisque fatiscunt.
 43 Verg. Aen. VIII, 91 Labitur uncta uadis abies; Verg. Aen. VI, 899 ille uiam secat.
 61 Verg. Georg. I, 455 uento nimisque uidebis | Feruere.
 70 Verg. Aen. VIII, 712 Pandentemque sinus.
 105 Verg. Aen. II, 285 serenos | Foe daut uultus.
 111 Ouid. Amat. III, 196 Quaeque bibant undas.
 112 Ouid. Amat. II, 352 arida sorbet aquas.
 177 Verg. Aen. VI, 302 Ipse ratem conto subigit uelisque ministrat.
 208 Dracont. de deo I, 516 reducisque salutis.
- 211 Verg. Aen. VI, 342 medioque sub aequore mersit.
 225 c. de Iona 101 maris intimus-exter.
 262 Verg. Aen. II, 120 gelidasque per ima cucurrit | Ossa tremor.
 287 Iuuen. I, 463 puro qui caelum corde tuentur.
 351 Hor. c. III, 7, 3 Mutat terra uices.
 362 Verg. Aen. VI, 351 maria aspera iuro.
 366 Verg. Aen. III, 254 portusque intrare licebit.
 367 Catull. XXXI, 7 uix mi ipse credens.
 368 Verg. Aen. I, 172 optata potiuntur arena, Aen. III, 509 optatae gremio telluris.
 415 Verg. Aen. V, 159 Iamque propinquabant.
 448 Hor. Epod. III, 1. 2 lupis et agnis quanta sortito obtigit | Tecum mihi discordia est.
 483 Paulin. Petr. II, 500 corde humili.
 513 Verg. Aen. III, 328 si quis mihi paruulus aula | Luderet.
 536 Verg. Aen. VII, 391 sacrum tibi pascere crinem.
 553 Prudent. Dittoch. 1, 2 per anguinum malesuada fraude uenenum.
 554 Verg. Aen. III, 342 animosque uiriles.
 646 Ouid. Met. VII, 284 Vernat humus floresque—surgunt.
 750 Iuuen. III, 292 Carceris ut saepto claustris.
 759 Iuuen. III, 48 Carceris immersum tenebris.
 793 Sedul. c. pasch. I, 290 cuius onus leue est, cuius iuga ferre suaue est; cf. Paul. XX 47 et Epist. p. 49 us. 27.
 797 Iuuen. I, 249 tum munera trina.
 843 Iuuen. II, 508 gaudebit perpete uita.
 863 Verg. Aen. I, 301 Remigio alarum.
 867 Verg. Aen. V, 217 Radit iter liquidum.
 926 Iuuen. I, 339 Cuius uincla pedum non sum contingere dignus.
 937 Iuuen. II, 470 comitatur gloria uitae.

XXV.

- 4 Prosper epigr. 102, 8 subdere colla iugo.

- 5 cf. XXIII, 793.
 9 Ouid. Amor. III, 14, 19 lasciuia
 protinus omnis | Absit.
 13 Dracont. de deo I, 100, 692 pie-
 tatis amore.
 32 Ouid. Fast. II, 26 tempora fronde
 tegit; VI, 156 Limina fronde
 notat.
 38 Verg. Aen. I, 403 diuinum uertice
 odorem | Spirauere.
 40 Hor. ep. II, 1, 2 moribus ornes.
 43 Verg. Aen. VIII, 614 picta croco
 et fulgenti murice uestis.
 — Verg. Georg. II, 464 inclusas auro
 uestes; cf. Prudent. Perist. X,
 512. XIII, 105. Ham. 291.
 47 Sedul. c. pasch. I, 290 cuius iuga
 ferre suauest.
 51 Verg. Georg. II, 121 Velleraque
 ut foliis depectent tenuia Seres.
 57 Sedul. c. pasch. I. 248 caecatis
 mentibus acti.
 74 Venant. Fort. uit. Mart. II, 88, 90
 Serica purpureis sternuntur uel-
 lera uillis *sq.*
 75 Verg. Aen. X, 314 Per tunicam
 squalentem auro.
 75. 76 Verg. Aen. XI, 775 sinusque
 crepantes | . . collegerat auro.
 80 Auson. epigr. 68, 2 nudum iam
 cute caluitium; Verg. Aen. XI,
 642 nudo cui uertice.
 86 Prudent. Psych. 183 Turritum tor-
 tis caput . . | Crinibus; Iuuenal.
 Sat. VI, 503 aedificat caput.
 90 Ouid. Amat. I, 328 uni posse pla-
 cere uiro; III, 380 ulli cura
 placere uiro.
 109 Propert. I, 1517 Eois pectus ua-
 riare lapillis.
 118 Sedul. c. pasch. II, 148 agnus ecce
 dei ueniens.
 127 Senec. Oedip. 429 (Peip.) fluidum-
 que syrma.
 128 Verg. Aen. X, 134 Qualis gemma
 micat.
 143 Iuuenec. II, 187 diuino munere.
 146 Prudent. Psych. 199 Mens humilis.
 203 Verg. Aen. VII, 480 nares contin-
 git odore.
 210 Verg. Aen. III, 150 egregium
 decus enitet ore.
 211 Paulin. Pell. 227 munere Christi.

XXVI.

6. 7 Verg. Aen. VII, 41 dicam hor-
 rida bella.
 28 Ouid. Rem. am. 662 Liber aberrat
 amor.
 29 Verg. Aen. III, 173 magnas it
 fama per urbes.
 33 Verg. Aen. VII, 527 lucem sub
 nubila iactant.
 38 Verg. Aen. I, 137 Maturate fugam.
 39 Iuuenec. I, 609 deuoti pectoris
 aptum.
 40 Verg. Aen. XI, 401 Ne cessa tur-
 bare metu.
 43 Sedul. c. pasch. I, 119 sanguine
 Christi.
 59 Verg. Georg. III, 531 licet tristes
 animo deponere curas.
 72 Ouid. Met. XV, 153 formidine
 mortis.
 76 Verg. Aen. I, 249 placida com-
 postus pace quiescit; cf. 274.
 83. 84 Verg. Aen. II, 354 Vna salus
 uictis nullam sperare salutem.
 89 Arator I, 450 deus arbiter orbis;
 cf. Alcim. Auit. II, 338.
 99 Iuuenec. III, 772 praeceptis pec-
 tora firmat.
 120 Verg. Aen. III, 18 nomen de no-
 mine fingo.
 121 Verg. Aen. VII, 357 solito matrum
 de more locuta.
 176 Iuuenec. I, 296 lacrimis te quaero
 profusis.
 189 Verg. Aen. V, 807 milia multa
 daret leto.
 202 Iuuenec. III, 349 clarae uobis re-
 paratio uitae.
 227 Prudent. Apoth. 1001 sanctilo-
 quus Lucas.
 244 Sedul. c. pasch. I, 148 caelesti
 pane cateruas | Angelicos sump-
 sisse cibos.
 272 Dracont. de deo I, 299 temperat
 ignes.
 278 Verg. Aen. VI, 91 supplex in re-
 bus egenis.
 280 Sedul. c. pasch. I, 95 constant uir-
 tutur signa tuarum.
 281 Dracont. de deo I, 317 munera
 funduntur.
 282 Rutil. Namat. I, 7 Romanorum
 procerum generosa propago; cf.
 Prudent. Sym. II, 655.

- 286 Verg. Ecl. IIII, 17 reget patriis uirtutibus.
- 293 Verg. Georg. IIII, 1 mellis caelestia dona; cf. XXVII, 92.
- 298 Iuenc. I, 517 e tenebris solueris carceris atri.
- 305 Ouid. Trist. IIII, 3, 65 compescuit ignibus ignes.
- 330 Ouid. Amat. I, 2, 46 flamma uapore nocet.
- 340 Stat. Theb. VI, 146 haec pietate potens; cf. c. XII, 2.
- 362 Verg. Ecl. X, 33 molliter ossa quiescant.
- 365 Iuenc. II, 660 animas rediuiuo corpore necti.
- 366 Ouid. Trist. II, 325 radiantia lumina solis.
- 377 Ouid. Amor. III, 11, 5 pedibus calcamus amorem.
- 387 Verg. Aen. VII, 124 ignota ad litora uectum.
- 399 Verg. Aen. IIII, 23 adgnosco ueteris uestigia flammae; cf. XXVIII 141.
- 405 Verg. Aen. IIII, 186 aut summi culmine tecti.
- 415 Verg. Aen. VIII, 703 cum sanguineo sequitur Bellona flagello.
- 421 Verg. Aen. VI, 356 Vexit me uiolentus aqua.
- XXVII.
- 11 Verg. Aen. V, 688 labores | Respicit humanos.
- 15 Verg. Georg. IIII, 35 frigore mella | Cogit hiemps.
- 31 Prosper de proud. 220 hoc homini speciale decus.
- 34 Verg. Aen. VI, 639 sedesque beatas.
- 39 Mart. epigr. XIII, 38, 1 Memphitica tellus; Cyprian. Exod. 4; Aleim. Auit. VI, 535 tellus Memphitis.
- 58 Dracont. de deo II, 72 famulentur adorent.
- 62 Verg. Aen. I, 297 genitum demittit ab alto.
- 74 Verg. Ecl. II, 34 calamo triuisse labellum.
75. 76 Verg. Aen. VIII, 442 omni nunc arte magistra.
- 78 Verg. Aen. VI, 122 Itque reditque uiam.
- 89 Orestis trag. 419; Aldhelm. 583 (cf. 1222. 2440).
- 133 Iuenc. IIII, 315 et uitae confinia summa tenentem.
137. 138 Iuenc. I, 108 gaudia mira frequentes | Concelebrant.
- 148 Verg. Aen. V, 49 iamque dies adest quem semper honoratum— habebō.
- 158 Verg. Ecl. I, 58 Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.
- 174 Ouid. Fast. III, 298 Manabat saxo uena perennis aquae.
- 191 Verg. Aen. VIII, 582 complexu teneo.
- 222 Verg. Aen. IIII, 12 Credo equidem.
- 224 Verg. Aen. V, 58 laetum cuncti celebremus honorem.
- 233 Arator II, 134 ore magistro.
- 242 Verg. Aen. VIII, 582 neu nuntius aures | Vulneret.
- 281 Prudent. Cath. VIIIII, 19 uirgo cum puerpera | Edidit nostram salutem.
- 283 Verg. Ecl. VI, 62 musco circumdat amarae corticis.
- 306 Iuenc. III, 611 pretioso sanguine seruat.
- 308 Verg. Aen. VI, 15 pennis ausus se credere caelo.
- 309 Hor. Sat. I, 9, 1 sicut meus est mos.
- 313 Hor. c. IIII, 2, 25 Multa Dircaeum leuat aura cygnum.
- 314 Verg. Aen. VIII, 187 mens agitat.
- 318 Verg. Aen. V, 743 sopitos suscitāt ignes.
- 320 Ouid. Amat. I, 715 tumidos accedere flatus (*al.* fastus).
- 336 Verg. Aen. X, 809 Aeneas belli nubem . . | Sustinet.
- 344 Verg. Aen. VI, 688 Vicit iter durum pietas.
- 345 Verg. Aen. V, 80 Salue sancte parens.
- 348 Verg. Aen. VI, 160 Multa inter sese uario sermone serebant.
- 359 Verg. Aen. I, 140 illa se iactet in aula.
- 385 = Beda de arte metr. VII, p. 251, 10 (biugis laquearii).
390. 392 Verg. Aen. I, 726 dependent lychni; VI, 218 et aëna undantia flammis.

- 393 Prudent. Apoth. 522 fultum subline columnis; Iuuenal. VII, 182; Paulin. Petr. II, 709; cf. XXVIII, 201.
- 404 Verg. Aen. I, 403 diuinum uertice odorem | Spirauere.
- 411 Tertull. c. II, III 45, adu. Marc. 108. 110 Iohannes. . | Praecursor; Aldhelm. laud. uirg. 413, 4; Eugen. Tolet. append. III, 1.
- 416 Iuuenec. I, 68 cunctatio mentis.
- 418 Iuuenec. III, 49 dominumque deumque.
- 420 Tertull. c. I, I, 18 tunc carnis uulnus amare.
- 421 Verg. Georg. III, 466 Te ueniente die; cf. Arator I, 643.
421. 422 Iuuenec. II, 668 manifestior omni | Luce nitet.
- 433 Verg. Aen. X, 241 uocari | Primus in arma iube.
- 448 cf. XVIII, 147.
- 450 Iuuenec. I, 55 caste pubescere tectis.
- 462 cf. XVII, 140.
- 468 cf. XXXI, 525.
- 479 Verg. Aen. VIII, 809 solida aere fatiscunt.
- 487 Ouid. Amat. II, 581 praebent spectacula capti.
- 502 Ouid. Met. X, 431 Festa piae Cereris celebrabant.
- 511 Verg. Aen. V, 90 ille agmine longo.
515. 516 Verg. Aen. I, 464 animum pictura pascit inani.
519. 520 Verg. Aen. VII, 810 fluctu suspensa tumentis.
524. 525 Verg. Aen. I, 105 cumulo praeruptus aquae mons | Hi summo in fluctu pendent.
- 527 Ouid. Met. XIII, 50 pedibus super aequora siccis; cf. XXVIII, 47.
- 541 Verg. Aen. V, 591 et inremeabilis error.
- 543 Verg. Aen. XI, 553 uix haec sententia sedit; cf. Paul. X, 12. 178.
- 545 Beda Hymn. II, 260.
- 603 Aldhelm. aen. tetrast. 16, 3.
- 619 Ouid. Pont. III, 2, 17 limus uenas excaecat in undis.
- 620 Arator II, 485 benedictio Iacob.
627. 628 Verg. Aen. II, 324 Venit summa dies; Cat. 62, 3 surgere iam tempus.
- 663 Verg. Aen. VIII, 61 Supplicibus supera uotis.

XXVIII.

- 7 Verg. Aen. II, 528 Porticibus fugit longis.
- 29 Sedul. c. pasch. II, 80 fronte serena.
- 35 Ouid. Amat. II, 14 hoc erit artis opus.
- 61 Arator II, 328 Luca narrante relatu; Beda mirac. s. Cuthb. VI, 2 celeri narrabo relatu.
- 64 Ouid. Amat. III, 217 sed erunt deformia uisu.
- 65 Verg. Ecl. V, 34 Tu decus omue tuis.
- 71 Verg. Aen. V, 230 uitamque uolunt pro laude pacisci.
75. 76 Verg. Aen. VII, 414 Iam mediam nigra carpebat nocte quietem.
- 79 Verg. Aen. XII, 576 subitusque apparuit ignis.
80. 81 Verg. Aen. I, 175 atque arida circum | Nutrimenta dedit rapuitque in fomite flammam.
- 85 Verg. Aen. III, 582 et caelum subtexere fumo.
- 92 Prosper de proud. 350 igneus imber.
- 115 Iuuenec. I, 47 Inde domum remeat.
138. 139 Verg. Georg. I, 249 diemque reducit.
- 141 Verg. Aen. III, 23 adgnosco ueteris uestigia flammae.
- 147 Verg. Aen. II, 600 Iam flammae tulerint.
- 170 Verg. Aen. III, 102 ueterum uolens monumenta uirorum.
- 173 Iuuenec. I, 536 Antiquae leges.
- 201 cf. XXVII, 393.
- 210 Aldhelm. 2177.
- 240 Orient. common. I, 108; Arator II, 496 corporis atque animae.
- 249 Claud. Olybr. et Prob. cons. 218 nec sole perustam.
250. 251 Gell. XVIII, 7, 6 et Memnonem nocticolorem.
- 255 Verg. Aen. XII, 96 tempus adest.
- 258 Arator II, 1066 de lumine crescere uerbi.
- 286 Iuuenec. III, 307 soror anxia curis.
- 287 Ouid. Amor. I, 15, 1 Quid mihi liuor edax.

- 289 Hor. ep. I, 14, 4 spinas animone
ego fortius an tu | Euellas agro.
292 Hor. c. III, 16, 28 Magnas inter
opes inops.
293 Ouid. Amat. II, 606 in media Tan-
talus aret aqua.
294 Hor. Sat. II, 3, 109 nescius uti |
Compositis metuensque.

XXVIII.

- 16 cf. V5 = Auson. c. III, 5 Nec mens
conplecti poterit nec lingua pro-
fari.
24 Lucret. III, 2 inlustrans commo-
da uitae.
30 Ouid. Trist. I, 8, 15 sanctum ac
uenerabile nomen.
32 Iuuen. II, 437 uirtutes daemonis
atri.

XXXI.

- 1 Ouid. Met. VI, 239 et auiti no-
minis heres.
3 Verg. Aen. V. 531 Acesten | Mu-
neribus cumulat magnis.
18 Orient. common. I, 48 in fragili
corporis hospitio; cf. Dracont.
de deo III, 457.
36 Verg. Aen. VIII, 660 tum lactea
colla.
52 Verg. Aen. III, 13 Degeneres
animos timor arguit.
68 Arator II, 779 propria de morte
redemptum; c. adu. Marc. 125.
76 Arator II, 1112 desperata salus;
Iuuen. III, 450 Carceris et mer-
sum, tenebris.
81 Verg. Aen. V, 727 caelo tandem
miseratus ab alto.
102 Prudent. Cath. VIII, 96 uinculis
peccaminum.
103 Prudent. Apoth. 637 abdita rum-
pit | Tartara.
110 Ouid. Trist. III, 4, 18 surgere pos-
sit humo; Amat. III, 11, 10 In-
genium duro ponere corpus humo.
119. 120 Verg. Aen. III, 185 declinat
lumina somno.
127 Iuuen. III, 662 Iamque cruci
fixum.
135 Verg. Aen. XII, 4 Attollitque ani-
mos.
136 Verg. Aen. I, 562 Soluite corde
metum; cf. 168.
147 Verg. Aen. VIII, 611 seque ob-
tulit ultro.
176 Dracont. de deo I, 650 rediuiua
salus—nascitur.
183 Iuuen. II, 660 animas rediuiuo
corpore necti.
188 Lucret. I, 136; Verg. Aen. X, 641
Morte obita.
199 Verg. Aen. I, 209 premit altum
corde dolorem.
205 Verg. Aen. XI, 733 quae tanta
animis ignauia uenit.
207 Iuuen. I, 319 Corporeisque oculis.
213 Arator II, 739 pretiosa fides.
217 Verg. Aen. XI, 182 miseris mor-
talibus almam.
222 Ouid. Rem. am. 90 subtrahe colla
iugo.
231 sq. cf. Prudent. Cath. X, 121 sq.
235 Verg. Aen. II, 369 et plurima
mortis imago.
254 Ouid. Amat. I, 450 saepe fefellit
ager.
255 Verg. Georg. I, 223 committas
semina.
280 Verg. Aen. VIII, 491 Et funus
lacerum tellus habet.
282 Verg. Aen. III, 509 Sternimur op-
tatae gremio telluris.
291 Dracont. de deo I, 329 animal
rationis amicum.
317 Ouid. Met. XI, 35 iacent dispersa
per agros.
327 Verg. Aen. VI, 163 indigna morte
peremptum.
338 Prudent. Apoth. 166 deum mor-
talia uiuificantem.
345 Verg. Aen. V, 523 docuit post exi-
tus ingens.
351 Dracont. de deo III, 219 positus
sub lege fideli.
359 Sedul. c. pasch. V, 272 discisso
nudauit pectora uelo.
416 Verg. Georg. I, 9 Poculaque
miscuit, uuis.
419 Plaut. Pseud. I, 75 pumiceos ocu-
los habeo, non queo | Lacrumam
exorare.
423 Ouid. Met. X, 243 aeuum per cri-
mina agentes.
425 Iuuen. II, 245 Seruator Iesus.
437 Dracont. satisf. 269 fames—ie-
iuna.
452 Sedul. c. pasch. I, 366 lacrimasque
serendo | Gaudia longa metam;

- cf. Prudent. Perist. III, 104; Prosper epigr. 95, 16.
- 455 Verg. Aen. V, 347 redduntur honores.
- 461 Verg. Aen. III, 256 Quam uos dira fames; VI, 276 et male suada fames ac turpis egestas.
- 465 Verg. Aen. VIII, 614 fulgenti murice uestis.
- 477 Verg. Aen. VI, 299 Terribili squalore Charon.
- 478 Verg. Aen. VI, 280 Eumenidum . . | Vipereum crinem.
479. 481. Verg. Aen. VI, 748 ubi mille rotam uoluere per annos; Stat. Theb. IIII, 537 remeabile saxum | . . Tityonque alimenta uoluerum.
- 480 Ouid. Amat. II, 606 in media Tantalus aret aqua.
- 481 Ouid. Ib. 189.
- 489 Hor. c. IIII, 7, 3 Mutat terra uices.
- 490 Dracont. de deo II, 770 iam modo diues eget, cui confert indiga dextra.
- 492 Verg. Aen. I, 14 diues opum.
- 503 Ouid. Amat. I, 303 pretiosas sumere uestes.
- 515 Cypr. c. ad senat. 45 cur linquenda tenes aut cur retinenda relinquis?
- 531 Verg. Georg. IIII, 415 ambrosiae defundit odorem.
- 539 Coripp. in laud. Iust. I, 168 pietate benigna; cf. XXI, 43.
- 547 Verg. Aen. VII, 365 Quid tua sancta fides.
- 560 Iuuen. II, 226 uitae iunctura perenni.
- 577 Iuuen. III, 331 uestibat lumine montem.
- 587 Verg. Aen. VI, 658 inter odoratum lauri nemus.
- 624 Verg. Georg. III, 460 salientem sanguine uenam.
- 63 Ouid. Rem. am. 668 Venit in amplexus.
- 67 Hor. ep. I, 16, 59 'Iane pater' clare, clare cum dixit 'Apollo'.
68. 69 Verg. Aen. VIII, 357 Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem, | Ianiculum huic . . nomen.
- 81 Ouid. Met. XIII, 480 castique decus seruare pudoris.
83. 84 Ouid. Amat. III, 560 Qui tectigit thalamos praeda nouella tuos.
- 92 Ouid. Amat. III, 766 concubitus quos libet illa pati.
- 94 Lucret. II, 140 miseris hominum mentes.
96. 97 Ouid. Met. XV, 75 dapibus temerare nefandis.
- 97 Verg. Aen. VIII, 612 promissae coniugis arte.
104. 105 Verg. Aen. VIII, 322 Latiumque uocari | Maluit, his quoniam tutus latuisset in oris.
- 116 Auson. ep. XXIII, 22 Isiacos agitant Mareotica sinistra tumultus.
- 152 Verg. Aen. III, 708 tot tempestatibus actis.
- 155 Verg. Aen. II, 525 sacra longaeuum in sede locauit.
- 163 Verg. Aen. VI, 525 et limina pandit.
- 169 Ouid. Amat. II, 470 cessit inane chaos.
- 176 Ouid. Pont. II, 7, 27 Et quot aues motis nitantur in aëre pennis | Quotque natent pisces.
- 181 Ouid. Fast. III, 368 ab aethero uenit axe.
- 188 Cypr. c. VI, 85 inaccessam habitans in saecula lucem.
- 189 Verg. X, 3 sideream in sedem, terras unde arduus—adspectat.
- 195 Verg. Aen. III, 693 nomen dixere priores.
- 200 Iuuen. IIII, 150 lunaris gratia lucis.
- 217 Prosper eprigr. 55, 1 quae cuncta creauit.
- 220 Iuuen. II, 88 peccata remittere cernent.
- 223 Verg. Aen. IIII, 335 nec me meminisse pigebit.
- 249 Verg. Aen. IIII, 248 cui nubibus atris.

XXXII.

- 5 Lucret. I, 932 quod—tam lucida pango carmina.
- 45 Ouid. Met. VIII, 681 manibusque supinis | Conciunt.
- 56 Verg. Aen. I, 47 Et soror et coniunx.
- 59 Ouid. Met. XI, 243 sed modo tu uolueris—nunc grauis arbor eras.

XXXIII.

1. 2 cf. VII, 1.
 9 cf. XXI, 172.
 42 cf. XXXI, 23.
 61 Ouid. Ib. 144 morte solutus; cf. XXXI, 471.
 62 Verg. Aen. III, 101 traxit per ossa furorem.
 63 Verg. Aen. III, 450 fatis exterita Dido; III, 172 talibus attonitus uisis.
 64 Verg. Aen. III, 530 soluitur in somnos.
 68 Verg. Aen. X, 256 reuoluta dies.
 69 Verg. Aen. III, 277 mortales uisus; II, 369 mortis imago.
 72 Verg. Aen. VI, 639 sedesque beatas.
 73 cf. XXI, 477.
 74 cf. Epist. p. 281, 3.
 75 Verg. Aen. VIII, 636 Hoc tantum Ascanius.
 76 Verg. Aen. III, 263 demissa ex umeris.
 81 Verg. Aen. III, 118 ubi primos crastinus ortus | Extulerit Titan.
 82 Verg. Georg. III, 325 Mane nouo.
 84 cf. XVI, 4. XVIII, 180. XX, 36. XXVIII, 324.
 94 cf. Epist. p. 50 us. 61.
 96 cf. Epist. 292, 12.
 110 Hor. Epod. XIII, 18 dulcibus alloquiis.
 111 cf. XIII, 3. XXVIII, 255.
 127 cf. XV, 245. 327. XVIII, 711.

APPENDIX.

I.

- 13 Verg. Aen. 730 rerumque imagine.
 17 Verg. Aen. VII, 539 et terram centum uertebat aratris; cf. Hor. Sat. I, 1, 28.
 21 Verg. Aen. X, 197 longa sulcat maria alta carina.

- 25 cf. XXIII, 304.
 26 Hor. c. III, 7, 12 temptat mille modis.
 37 Verg. Georg. II, 294 multa—saecula uincit.
 38 Verg. Aen. I, 430 florea per rura.
 41 cf. XXXI, 12.
 48 cf. XXIII, 792.
 56 Prosper epigr. 101, 1; Eugen. Tolet. misc. 83, 8 pacis amator.
 61 Cyprian. VI, 356 sancti quotiens cecinere prophetae.
 79 Tertull. c. II, 3, 34 caeli terraeque creator.
 75 Verg. Georg. II, 412 durus—labor.
 81 cf. XXXI, 56.
 87 Aleim. Auit. VI, 267 uicta quod morte resurgens; cf. Eugen. Tolet. opusc. 16, 1; Paul. XXXI, 137. 155.
 88 cf. XXXI, 140.
 93 Verg. Aen. VI, 734 clausae tenebris et carcere caeco; cf. XV, 195.
 96 Hor. c. III, 3, 8 inpauidum ferient ruinae; Hor. c. II, 16, 29 cita mors.
 98 cf. XXXI, 437. 438.
 101 cf. XXVI, 31. XXVIII, 105.
 102 cf. Epist. 327, 24.
 104 cf. XVII, 322.
 109 Hor. c. III, 29, 11 noli mirari—opes.
 121 cf. XXV, 17. 18.

II.

- 15 cf. App. I, 25.
 22 Hor. Epod. V, 87 fas nefasque.
 73 cf. XXIII, 573.

III.

- 11 Hor. c. saec. 76 dicere laudes.
 93 Verg. Aen. VI, 854 parcere subiectis; cf. c. de Iona 16.
 125 Orient. Comm. II, 123 mansuri signent tua nomina fastus.
 153 Verg. Georg. III, 325 mane nouo.

III. INDEX NOMINVM ET RERVM.

- Aaron filii 148, 10. 376, 19; Aaron nomen principale in sacerdotibus 252, 27; domus Aron XXV 238.
- Aaronea pignora XXV 28.
- Abella urbs XXI 705. 726. 788. 816.
- Abellina urbs XX 68.
- Abessalon 90, 3. 177, 8. 20.
- Abraham 196, 8sq. 203, 14. 231, 16. 256, 23. 327, 2. 405, 3. 406, 21. 410, 4. 455, 10. XV 61. 70. XXVIII 491. XXVII 218. XXXI 488. 583; Abraham exitus 8, 19; peregrinos suscipit 102, 2; angelorum pedes lauat 196, 11; aduersus quattuor reges uictor 222, 15; A. et Iob amici deo facti 101, 1; Sarrae mortem luget 87, 3 sq.; Abrahæ sinus 158, 20. 303, 13 *saep.*
- Abramia caritas XXVIII 503.
- absis ecclesiae 286, 4 sq. 291, 4 sq.; absis aut absida 291, 24.
- Achiui XVIII 336.
- Ad Puluinos, insulae (Sardiniae) locus 390, 28.
- Adam 209, 15. 263, 10. 264, 14 sq. 399, 12. XXIII 308. XXXI 184. XXXII 158; Adam costa priuatus adempta XXV 19; non Adam sed Euam coluber adgressus est 182, 15; Eua deceptum adiunxit Adam XXV 103 sq.; saecula ab Adam usque ad Moysem 170, 27; Adam Christum induti deponimus XXV 183. XXXI 66. 334; Adæ caro 79, 6 sq.; Adam terrenus XXVII 608. XXXI 66.
- Adam secundus Christus XXXII 182.
- Adonis XXXII 140; Adonidis fano Bethlehem profanata 270, 4.
- aëdon XI 36.
- Aegei aestus XVII 19.
- Aegyptia auis 347, 17.
- Aegyptus 298, 7. 346, 19. XVII 45. XVIII 98. 105; XXIII 815 sq. XXVI 48; in apide demens XVIII 85; Aegypti exitus ingens XXII 91, Aegyptus uita terrena XXVII 630.
- Aemilius episcopus XXI 330. XXV 212. 214. 222; Aemilii pignora XXV 226.
- Aeschino dicitur quod audit Micio 45, 8.
- Aethiopes XXVIII 249. 251.
- Afri episcopi 34, 9.
- Africa 18, 8. 42, 14. 396, 22. XVIII 149.
- Africanæ ecclesiae 43, 24.
- Agabus 412, 7.
- Agilis 41, 21.
- agnus paschalis XXVI 52; agnus in picturis 236, 18. 292, 13; agni (= credentes) 292, 18 sq. XIII 134. XXXI 589; aguinæ cateruæ XXX 93. (*cf.* ouile 275, 15. 280, 19. XIII 131. XV 169. XVI 231; agni rudes *i. e.* recens baptizati 280, 16.
- Agricola martyr XXVII 429. 432.
- Alani XXVI 23.
- Albiga urbs 390, 1.
- Albina XXI 281. 838.
- Alethius 301, 12. 390, 2.
- Alexandria XVIII 84.
- Alfa soror Philemonis XXI 64.
- Alingonenses 83, 27; Alingonensis ecclesia 145, 25.
- alpha et ω Christus XVIII 645 sq.
- altaria trichora 286, 4; uelis ornata XIII 98, reliquias sanctorum includunt 281, 5. 283, 24. 286, 24. 292, 21. XXVII 402 sq.
- Alypius 13, 6. 23, 13. 40, 14. 42, 17. 50, 83; Paulino Augustini libros mittit 19, 5. 23, 19.
- Amachius Delphini subdiaconus 126, 20.
- Amalec XXIII 595. XXVI 94. XXVII 619.
- Aman XXVI 95.
- Amanda Apri coniunx 339, 15. 369, 23; Amandæ laudes 372, 15 sq.
- Amandus Burdigalensis presbyter, Delphini successor in episcopatu 10, 4. 73, 14. 82, 14 sq. 110, 9. 149, 9. 313, 14. 389, 30.
- Amandus (alius) 340, 1. 342, 8.
- Ambrosius Mediolaniensis episcopus 16, 17. 17, 4. 293, 1. XVIII 153. 325. XXVII 437.
- Amor in simulacris colitur 118, 3.
- Anastasius papa 144, 21. 23 sq.
- Andreas apostolus 292, 25. XXVII 406; Patris sepultus XVIII 19. 78. 336;

- eius reliquiae in Fundana ecclesia asseruatae 292, 25, in S. Felicis basilica XXVII 406.
- angelorum spiritalis natura 384, 20sqq.
- Anna 255, 7, 17. 436, 13. XXIII 525.
- Antonius XXXII, 1.
- Aonia rupes XV 31.
- Aper 323, 11. 331, 23 sq. 333, 4 sq. 334, 14. 335, 15 sq. 369, 22. 371, 9.
- Apis Aegyptiorum XVIII 85.
- Apollinaris error de Christi natura 321, 23.
- Apollo X 21. App. II 51.
- apophoreta 39, 4.
- apostolorum sollempnitas quotannis celebrata 125, 20. 128, 12. 144, 28 sq. 145, 1. 364, 13. 379, 15; apostolica sepulchra XIII 88; apostolica historia XXXI 396.
- Appia uia 259, 8. XIII 70.
- Appius (censor) XXIII 395.
- Apra uxor Baebiani XXXIII 129.
- Apronianus Turciae gentis decus XXI 210.
- Apulus X 55. XIII 76. XVII 21. XX 313.
- aquaeductus Nolanus XXI 719 sq.; *cf.* XXVI 473 sq. XXVII 470 sq.
- aquilarum pulli XXIII 853.
- Aquinum XIII 73.
- Aquitania XVIII 154.
- Arati numeri XXII 125.
- area diluuii 223, 4. 398, 9.
- Archelais XVI 265.
- Arctoi Daci XVII 16.
- Ardea XIII 74.
- Arelate: sis Genesis 425, 27 sq.
- Argi XXVII 406.
- Argonautae 397, 20.
- Aricia XIII 64.
- armilaua (sagum militare) 125, 27. 155 8.
- Arriani 257, 24.
- Arrius 151, 19.
- Aruerni 390, 2.
- Asael 149, 12. 152, 19.
- ascensionis sacramentum 271, 19, sollempnitas XXVII 44, locus ab Helena exornatus 372, 18 sq.
- Asia III 1. XVIII 79. 337.
- Assyria VIII 7. XXVI 169. 255.
- Assyrii 146, 12. XXVI 180; Assyrius rex 177, 10.
- Asterius XXI 313.
- athletarum continentia 208, 23.
- Atina XIII 64.
- Atlans X 228.
- Atticus sermo 120, 20; A. faui 120, 20.
- auaritia cunctorum stirps scelerum XXVIII 298. III 4 sq. VI 243 sq. 303, 21 sq.
- aucupis doli I 2 sq.
- Auelis Numida III 6.
- Augendus 424, 3.
- Augusta (Helena) 271, 9. 15.
- Augusti puer XXI 21.
- Augustinus 15, 19. 42, 17. 50, us. 57. 73. 79. 83; coepiscopus Valerii 43, 12 sq., summus pontifex 44, 15; scribit Paulino 417, 10 sq.; A. scribunt Paulinus et Therasia 18, 16. 39, 19. 379, 3. 404, 7; A. Licentia magister 45, 17. 46, 1. 14. 47, 4. 14; Augustini doctrina 44, 12. 46, 7. 48, 7, libri quinque contra Manichaeos 14, 16. 19, 4. 23, 19. 40, 15, de resurrectione epistula 417, 10; pater Augustini 49, 23.
- Auita XXI 283.
- aula apostoli 92, 22.
- Aurelius episcopus 15, 19.
- Auruncus XIII 76.
- Ausonia X 250; Ausoniae orae XXXII 73.
- Ausonio Paulinus mittit carmina X et XI; A. Paulini magister X 147 sq.
- Austri regina 25, 11, imago ecclesiae mystica 26, 1 sq.
- azyma Iudaeorum XXVI 45.
- Babylon 389, 10. VIII 21. 46. XXVI 168; Babylon nomen confusio VIII 54; Babylonis filia (Roma) 260, 25. 261, 2, filii 372, 6.
- Babylonius rex 169, 20.
- Bacchus XVIII 169. 281.
- Baebianus XXXIII 1. 41 sq. 101, consulari sanguine XXXIII 7; eius filius XXXIII 103.
- Baetis X 236.
- balteus cum inscriptionibus 286, 22.
- baptismatis natura et condicio 279, 8 sq. 427, 12 sq. VI 282 sq. XXXIII 21 sq.
- baptista Iohannes 252, 11.
- baptisterium a Sulpicio Seuero extractum 275, 16 sq., titulis Paulini ornatum 279, 7 sq., basilicae Nolanae XXVIII 183 sq.
- barea (nauigium) XXII 94.

- Barcino 8, 13, 9, 15. X 232; Barcilo 17, 3.
 basilica Alingonensis 145, 25 sq., Fundana 291, 12 sq., Hierosolymis (bas. ascensionis) 271, 21, in passionis loco 273, 24. XXXI 336, Romae S. Petri 92, 22. 93, 4. 94, 20 sq.; basilicae Sulpicii Seueri apud Primuliacum 267, 12. 275, 15 sq. 279, 1 sq. 282, 22. 289, 2. 19; — basilicae S. Felicis duae vetus et noua 275, 15 sq. 284, 22. 285, 9. 288, 1. 11. 19 sq. 289, 19. 290, 13. XXVIII 368 sq. XXVII 6 sq. 458 sq. XXVIII 4. XXX 1 sq.; basilicae absis marmorata 286, 4. 288, 14. 291, 24; aditus 287, 24; altaria XXVII 401, trichora 286, 3; aquae XXVI 473 sq. XXVII 464 sq. *cf.* XXI 719 sq.; arcus 287, 13. 288, 17. 289, 19; arcus bifores XXVII 374. 486, arcus medianus 289, 19; atria XXVII 378. 395. 485. XXVIII 9; aula XXVII 380. 482. XXVIII 180; balteus 286, 22; baptisterium XXVIII 183; camera 286, 6. 13. XXIII 124. XXVII 388; cancelli XXVIII 19. 46; cancellatum culmen XXVIII 32; candelabra XXVIII 410 sq. *cf.* cera lychni papyri; canthari 94, 25. 290, 3. XXVIII 31; capellae 287, 14; caulae XXVII 491; cellae XVIII 477. XXVII 396. XXVIII 15. 56. 181. *cf.* XXIII 119; columnae XVIII 409. XXVII 393. 481. XXVIII 14. 30. 45. 201; concha 287, 11. 288, 14. XXVII 475. XXVIII 42. 277; culmina XXVII 459 *cf.* 287, 2. XXVIII 32; crepido 286, 23; crux, cruces *cf.* crux; cubicula 287, 14; fores XXVII 372; gypsum 286, 23; ianuae 289, 2. XXVII 362. XXVIII 68 sq.; ingressus 95, 2; impluuium (*ita Rosv. pro incluso*) XXVIII 8; ingressus priuatus 288, 2; inscriptiones XXX nr. 1 et 2; lacunatum culmen 287, 12; lacus XXVIII 47; limina tria XXVII 456; memoria religiosorum 287, 16, Felicis 288, 12. XVIII 134; metae pictae XXVII 475; moenia XXVII 489. XXVIII 10; monasterium 35, 2; musium 286, 6; picturae 279, 7. 285, 9. XXVI 414. XXVII 386. 511. 543 sq. XXVIII 23. 170; porticus 287, 12. XXIII 120. XXVII 363. 397. 480. 511. XXVIII 7 sq. 44. 54. XXVIII 3. 15; prospectus 288, 11; reliquiae XVIII 365. XXVII 406 sq.; secretaria 291, 7; sepulcrum S. Felicis XXVII 357 *cf.* S. Felix; tectum XXVII 485. XXVIII 206; tholus stellatus XXVIII 182; transenna 288, 19. 289, 17; uestibulum XXVII 366. 490. XXVIII 8. 56.
 basilicae orientem spectant 288, 11.
 basilicula 292, 2.
 Basilus presbyter 109, 19. 111, 19. 112, 20 sq.
 Bassula Sulpicii Seueri socrus 268, 8 (*cf.* 28, 19).
 Bel XVIII 251.
 Bellerophon X 191.
 bellum Gothicum XXVI 425 sq.
 benedictiones 160, 21, duodecim patriarcharum 389, 18.
 Beneuentum XX 313; Transbeneuentani fines XX 378.
 Bessus XVII 206. 214.
 Bethlaei infantes XXXI 585.
 Bethlehem Adonidis fano profanata 270, 4. 17, sacra panis domus XXIII 707.
 Betis *cf.* Baetis.
 Bigerri X 246.
 Birbilis (Bibilis) X 223. 231.
 Boeotia XVIII 83.
 Boii X 241.
 Bononia XXVII 432.
 Boreas XVII 201; Borrae plaga XVII 245.
 buricus asellis uilior 259, 5.
 Brutii 403, 20.
 Brutus XXI 222.
 bucellatum 45, 2.
 Burdigala 17, 2. 112, 3. 390, 1. X 241.
 Cadurci 390, 2; Florentius Cadurcensis episcopus 359 *adn.*
 Caesar 147, 3. 148, 2. 225, 15. XVI 22.
 Caesarea Augusta X 232.
 Cain XVII 234.
 Calabri XIII 56. XVII 28.
 Calagurris X 223. XX 231.
 Cales XIII 75.
 calix auritus XXIII 128.
 Calpe X 230.
 Camenae X 21. XXII 16.
 camera *cf.* basilica.

- Campana litora X 29; C. loci XXI 380.
 Campania 32, 4. 33, 14. 34, 6. 38, 26.
 112, 26. 114, 11. 144, 26. 396, 21.
 XIII 58.
 cancellatum culmen XXVIII 32.
 cancelli circa altare XXVIII 19.
 candelabra septena 29, 24; candelabra
 in ecclesiis XVIII 409 *cf.* cera,
 lychni, payri.
 Candidianus 317, 3.
 canthari in templorum ingressu 94,
 25. 290, 3. XXVIII 31; cantharuli
 XVIII 463.
 Canusinus fucus XVII 23.
 Capena XIII 67.
 capita nummorum XXXII 77.
 Capitolia XVIII 68. XXXII 53.
 Capua 109, 24. XIII 60. XXIII 403
 Caranus Macedoniae rex III 7.
 Cardamas clericus 107, 19. 110, 11.
 113, 1. 15. 138, 2. 11. 142, 8. 144, 18.
 145, 13. 150, 4. 152, 18. 153, 26.
 154, 1. 10.
 caro filia Babylonis VIII 54; carnea
 lex est allophyla mulier Samsonem
 decipiens XXIII 549.
 Carthago 13, 12. 16, 1. 18, 7. 417, 11.
 XVIII 141.
 Castalidas Musas XV 30; Castalidis
 Musis X 112.
 catholica dilectio 194, 19.
 Cato 120, 23.
 Cedar apud Hebraeos obscuritas 89,
 27. 261, 7.
 Celancia 436, 16 sq.
 celeusma nautarum XVII 109.
 cellae *cf.* basilica.
 Celsus puer Pneumatii et Fidelis filius
 XXXI 2 sq. 23. 619 sq. 625 sq.
 Centum cellae (urbs) XXIII 364.
 centurio euangelicus 293, 22.
 Cephas 183, 17.
 Cerberus XXXI 476.
 Cerealis 388, 19.
 cerae pictae XVIII 35. XVIII 410;
 cerati papyri XIII 100; *cf.* lychni.
 Chalcidicus III 12. XXVII 430.
 Chaldaei 270, 21. XXVII 612.
 Chananaeus XV 63.
 Charon XXXI 477.
 Cherubim XXVII 91. 235.
 Christus 26, 1. 93, 10. 94, 10 sq. 173,
 15. 196, 11. 241, 23. 243, 4. 257, 1.
 321, 12 sq. 366, 1. VIII 52. X 124.
 XXIII 295 sq. XXIII 613. 657 sq.
 XXV 148. 167. 180 sq. XXVI 53.
 55 sq. 66. 333. 351. XXVII 91. 282.
 App. II 51, crucis monogrammate
 designatus XVIII 618 sqq., agno
 286, 9. 292, 13.
 Clarus presbyter 160, 16. 240, 1. 280,
 22. 281, 1. 11. 16. 25. 282, 11. 283,
 17.
 Clemens 287, 25.
 coepiscopus 43, 18.
 columba spiritus sancti symbolum
 286, 10 sq. 292, 15; columbae cruci
 insidentes 289, 10.
 coma Absalonis 177, 7 sq. 20 sq., mu-
 lierum 181, 15 sq. XXV 83 sq.
 Comes 16, 3.
 comes Victicii iudex 134, 18.
 comissiones ad sepulchra martyrum
 XXVII 559 sq.
 comitua 229, 16.
 compendia signorum breuium scrip-
 turae 426. 16.
 concha *cf.* basilica.
 Condatinus uicus X 259.
 confessorum floridae purpurae 136, 28.
 coniugii condicio et officia 454, 22 sq.
 XXV 8 sq. XXXIII 59 sq.
 Conplutensis urbs XXXI 607.
 Constantinopolis XVIII 333 sq. 338.
 Constantinopolitanus (?) episcopus Eu-
 sebius 15, 11.
 Constantinus princeps inter principes
 Christianos 271, 6. XVIII 321. 329.
 contiger ('*bateleur, farceur Lebrun*)
 XXIII 188.
 corax 185, 2. 9 sq.
 corona (dignitas pontificalis) 15, 17.
 109, 21.
 coruus scripturae sacrae 185, 2 sq.
 cosmos XXXII 195. 197.
 crepido 286, 23.
 Creta XVIII 83. 86.
 Crispinianus 229, 19.
 Cronos XXXII 101. 105.
 crumilus 164, 1.
 crux diuina 268, 6. 269, 14. 273, 25 sq.
 XVII 30. XVIII 460. 608 sq.
 655 sq. XX 53; crucis formae 289,
 6 sq. XVIII 635 sq.; biformis, bi-
 cornis XVIII 609. 610; uis mira
 XXVIII 116. 126 sq. XXXI 66.
 cubicula (oratoria) basilicae 287, 14.
 cuculla XXIII 390.
 Cupido XXV 10.
 curtalini 155, 13

- Cybeleia XVIII 87.
 Cynici XXXII 34.
 Cyprianus martyr XVIII 141.
 Cyprus XVIII 204.
 Cytherius XXIII 1 sq.; Cytherii filius
 XXIII 500 sq.
- Daci XVII 17. 143. 249.
 Dacia 261, 23.
 Daducius 83, 24.
 daemon 119, 13. XVIII 32. XXVI
 342. *cf. ind. pag. 422.*
 daemonia 50 us. 50.
 Danaides XXXI 482.
 Daniel XVI 187 sq. XXVI 255. 295. 297.
 Dardanus XVII 196.
 Daud 88, 4. 89, 29. 90, 29. 135, 17.
 149, 18. 200, 22. 248, 3. V 84. VI
 23. 166. XVII 116. XXIII 521.
 599. XXXI 414. XXXII 6.
 Dauticus 90, 26. 434, 7.
 defunctorum cura 86, 19 sq. 92, 15 sq.
 107, 1 sq. 312, 17 sq., sepultura
 101, 7, iuxta martyrum corpora
 314, 12 sq. XXXI 606.
 Delphi XVIII 91.
 Delphica specus X 25.
 Delphinus Burdigalensis episcopus 17,
 2. 57, 8. 107, 18. 109, 10 sq. 126,
 21. 137, 21. 142, 20. 147, 21. 148,
 9. 312, 8. XVIII 154.
 Demosthenes 120, 21.
 Desiderius 363, 19.
 diaconorum officia 235, 5. 17 sq.
 Diana XVIII 95.
 diatrita species parietis 288, 23.
 Didymus cognomine, Thomas XXVII
 415.
 dies annuorum festorum XXVI 35 sq.
 Diogenes XXXII 42.
 Diogenianus 390, 1.
 δῶρυξ (riuus a fontibus) 67, 9.
 diuus euangelicus 296, 3. 308, 12.
 diuitum condicio 98, 1 sq. 99, 16 sq.
 100, 10.
 Domnio 15, 15. 16, 4. 18, 10.
 donaria XVIII 29 sq.
 Donatistae 44, 11.
 Dynamius 390, 1.
 Ebromagus oppidum 72, 26.
 ecclesia Christi sponsa, fidelium ma-
 ter XXV 167 sq., quasi uidua legis
 Christo nupsit 166, 4; ecclesiac
 typus arca Noe 223, 4. 398, 9, mu-
 XXX. Paulini Nol. carmina.
- lier Christi pedes unguens 65, 2.
 388, 9. 22; ecclesiarum tumultus
 333, 3; ecclesia Nolana tempore
 Maximi episcopi persecutionem
 passa XV 115 sq.; sedentium in
 ecclesia ordines XX 114. *cf.* 93, 7.
 Ecolisna 390, 1.
 edicta damnatorum ceris impressa
 426, 22.
 Edom VIII 39. XV 96. XXVII 621.
 Eleazarus 97, 22 sq. 98, 17 sq. 308, 13.
 376, 21. XXXI 584. *cf.* Lazarus.
 eleemosynae laus et fructus 99, 11 sq.
 294, 4 sq. 308, 28. 310, 9. XVI
 275 sq. XXXII 500 sq. *cf.* opera bona.
 elegi X 17.
 Elias Elisaei magister 46, 15; eius
 hydria 166, 1; panibus pietatis
 pastus 235, 7. XV 222; caelum pre-
 cibus claudit et aperit XXVI 227;
 translatus 248, 1. V 42. VI 7; eius
 melotes 400, 12; Iohannis prae-
 cursor VI 74 sq.
 Elisabeth mater Iohannis VI 31. 106.
 141.
 Elisaeus 46, 15. 164, 9. 235, 3.
 Eluso urbs. 9, 24.
 Emmanuel 360, 26.
 Endelechius 247, 2.
 Enoch translatus V 42.
 Eous V 12. App. II 67.
 Ephesus XVIII 78. 95.
 ephod XXIII 530.
 Ephrem Christianorum ex gentibus
 uocandorum typus 196, 26.
 Epicurus XXII 36.
 Epidaurius draco 397, 23.
 epiphaniae dies festus XXVII 44.
 Epirus XVII 18.
 epithalamium XXV 1 adn.
 erinacei quomodo se defendant 56, 1.
 Esaias XXII 114 sq., XXV 73. XXVI 195.
 Esau XV 91.
 Esther XXVI 95. XXVIII 27.
 Euam non Adam coluber adgressus
 est 182, 15. V 33; Adam et Eua
 antiqui parentes XXV 103 sq. 149.
 euangelistae quattuor fontibus quat-
 tuor designati 286, 20.
 euangelium Iohannis praedicatur 150,
 20.
 Eucherius 423, 16.
 Euilath terra 183, 18.
 eulogiae ad amicos mitti solitae 18,
 14. 24, 5. 38, 26. 39, 1 sq. 45, 4.

- Eumenides XXXI 478.
 Eunomia XXI 66. 79. 285.
 eunuchi 50, 43.
 Euodius 16, 3.
 Euphemia martyr XXVII 430.
 Europa III 1. 3. XVIII 79.
 Eusebius episcopus Caesariensis (Constantinopolitanus *sec. codd.*) 15, 11.
 Eustochium 107, 15.
 Exsuperius presbyter 83, 22; episcopus Tolosanus 389, 30.
 Ezechias XX 128. XXVI 167. 176. 182. 193. 195.
 Ezechiel 163, 8. XXXI 313.
 Fama 49, 18.
 fasti consulares XXI 221, fastus App. III 125.
 Fata 118, 6; fatum profantis expressio 117, 26; tria Fata XXII 124.
 Felix S. 34, 22. 126, 28. 127, 10. 14. 27. 130, 13. 260, 11. 290, 4. 14. 16. 22. 23. 393, 1. XII 1. XIII 1. 19. XIII 2. 14. 20. 25. 43. 91. 95. XV 3. 14. 53. 57. 65. 103. 122. 126. 134. 154. 166. 194. 234. 240. 242. 257. 268. 282. 293. 329. 335. 341. 345. 351. 354. 358. XVI 14 sq. 30. 160. 165. 184. 201. 216. 240. 267. 294. XVIII 150 sq. XVIII 11. 165. 196. 219. 230. 256. 286. 289. 299. 368. 379. 502. 546. 599. 604. XX 11. 110. 158. 168. 180. 191. 212. 248. 254. 265. 270. 279. 305. 318. 328. 394. 428. XXI 3. 6. 26. 34. 38. 40. 43. 45. 48. 60. 87. 90. 106. 145. 164. 187. 195. 204. 266. 334. 345. 354. 408. 409. 412. 414. 422. 446. 465. 469. 471. 474. 478. 479. 481. 521. 534. 566. 615. 636. 656. 672. 683. 707. 708. 727. 749. 762. 792. 795. 812. 814. 824. 827. 828. 834. 841. 849. 852. 855. 858. XXIII 2. 17. 43. 108. 198. 202. 203. 208. 214. 309. 320. 331. 335. XXIII 414. 422. XXVI 2. 13. 22. 208. 226. 283. 294. 324 sq. XXVII 28. 200. 323. 546. 604. XXVIII 3. 8. 23 sq. — Felicis genus et origo XV 51 sq. XVI 20 sq.; eius pater XVI 22; frater Hermias XV 78 sq.; Felicis persecutio XV 177 sq., mors XVIII 12 sq. XXI 145 sq., sepulchrum XVIII 131 sq. XXI 580 sq. XXVII 375 sq., dies natalis uel sepul-
 turae XXI 164 sq. XXVI 13 sq.; eius opera et miracula 130, 12. XIII 23 sq. XVIII 196 sq. 212 sq. XXIII 46 sq. 255 sq. XXIII 414 sq. XXVI 299. 303. 322 sq. 382. 405. XXVII 352 sq. XXVIII 60 sq. XXVIII 32 sq.; eius basilicae. *cf.* basilica.
 festi dies XXVII 36. 44 sq. 111.
 ficus euangelica 366, 14.
 Fidelis mater Celsi XXXI 625.
 fimbriae uestium sacerdotum 445, 26.
 Florentinus 359, 4.
 fores ecclesiarum ornatae XIII 98. 110. XVIII 31.
 formae aquarum XXI 745. 749. 799. 807.
 Formianus 380, 10.
 fors uerbum dubitantis 117, 26.
 Fortuna 118, 5.
 fulica XI 36.
 Fundi oppidum 291, 13, Fundana basilica 291, 12.
 Furia Vergiliana 156, 20.
 Furor 118, 4.
 Gabriel nuntius Mariae missus VI 108 sq.
 Galaesus XIII 63.
 Galla Eucherii soror 423, 16.
 Galli Cybeles sacerdotes XVIII 87.
 Gallia 131, 17. XVIII 154. XXI 407.
 Galliae 83, 25.
 Gallicanus 127, 5.
 Gallus XXIII 305.
 Gaurus XIII 61.
 gazophylacium templorum, in quo recondebantur eleemosynae 303, 5 adn. 17. 304, 14.
 Gelasius monachus 424, 3.
 genesis 209, 16. 388, 6. XXVII 607.
 Genesis, eius uita et martyrium 425, 29 sq. 426, 13 sq.
 gentiles canes in euangelio dicti 411, 7; eorum de fati opinio 115, 26.
 Geruasii reliquiae 293, 2 sq.
 Gestidius I 1.
 Getae XVII 249. XXI 10.
 Getica arma XXVI 22.
 gigantum bella XXII 12.
 Gnostici 152, 3.
 Gothicum bellum XXVI 5 sq. 425 sq.
 Graecia 399, 20. XVIII 91.
 Graecus 347, 6. 387, 20. XVIII 614. 620. XXXII 195.

- Graius XXXIII 306.
 gratia divina necessaria 353. 2 sq.,
 quid sit XXXI 213; eius libertas
 legis austeritati praeferenda 184,
 11 sq.; ad gratiae libertatem tran-
 situm facit ecclesia 166, 8.
- Hadria XVII 102.
 Hadrianus imperator 270. 2.
 haeretici doctrinas daemoniorum pro-
 munt 414, 12, non tenent caput
 (Col. 2, 18) 414, 16.
- Hebraei 38, 8. 252, 17. 261, 8.
- Helena nomine conregnans Augustae
 271, 7; Hierosolymis ab ea basi-
 licae aedificatae *ib.*
- Hellas XVIII 623.
- Hermias pater S. Felicis XV 96.
- Hermias frater S. Felicis XV 76. 79.
- Herodes XV 265. XXV 131 sq.
- Herodias XXV 113.
- Hiberus flumen X 236; Hibera habi-
 tacula X 221; Hiberi XVIII 153.
 XXI 399.
- Hieremias 165, 2.
- Hierico XVI 139.
- Hierosolyma 271, 8. 272, 7. 22. 287, 6.
 402, 12. 24 sq. 412, 8.
- Hierusalem 146, 11. 242, 16. 257, 18.
 268, 6. 435, 8. VIII 33. 38; XXXI
 336; Hierusales 132, 7. XXIII
 497.
- Hilerda, X 224. 231.
- Hippo Regius 15, 19. 18, 7.
- Hipponensis ecclesia 43, 18.
- Hispania 17. 3. X 207. 235; Hispaniae
 9, 26.
- Hispanus X 205. 227.
- Holofernes XXVI 162
- homo animal rationis XXXI 291 sq.
- Honoratus presbyter 424, 6. 16.
- horrea fiscalia 390, 22.
- Hydruntum XVII 85.
- Hyginus XXXII 132.
- Ia Aemilii episcopi filia, uxor Iuliani
 filii Memoris XXV 1 adn. 201. 212.
 214. 225 sq.
- Iacob 87, 15. 207, 6. 14. 208, 7. 11.
 327, 3. 388, 7. XV 93. XVII 148.
 XXVII 218. 620.
- iambus X 15.
- Ianiculum XXXII 69.
- ianuuae ecclesiarum uclis et floribus
 ornatae XIII 98. 110. XVIII 31.
- Ianus geminus XXXII 72. 74; 'Iane
 pater' XXXII 67.
- Iapheth 189, 11.
- Iecarius III 11.
- Ida mons XVIII 19.
- idola a gentilibus inuenta 115, 17 sq.,
 ab Hadriano Hierosolymis crecta
 270, 2; idololatras perstringit Pau-
 linus 50 us 50 sq.
- Idumaeus XV 98.
- ieiunium Quadragesimae 113, 4, uigi-
 liarum XXIII 111; est uestimen-
 tum animae 248, 8.
- Iesus acer (Iosue) XXVI 119. XXVII
 518.
- Iesus (Christus) pronubus XXV 151,
 saluator XXXI 425.
- ignis arbiter (purgatorium) VII 32.
- Ilerda *cf.* Hilerda.
- Illibanus III 6.
- imago Christi in petra stantis 286,
 18, agni specie expressa 286, 9.
 292, 13, columbae agnum perfun-
 dentis 292, 15; imagines sancto-
 rum 276, 15. 277, 9. XXVIII 20.
- India XVIII 81.
- infula 136, 27. 252, 17. XV 114. XXV
 223.
- innocens est qui ne in eo quidem
 nulli noceat quod prodesse desi-
 stat 441, 19.
- inscriptiones ecclesiarum 276, 12 sq.
 277, 14 sq. 279, 1. 283, 2 sq. 284, 9.
 285, 20 sq. 287, 18 sq. 289, 2. 291,
 22 sq. XXVIII 20. XXX nr. 1 et 2.
- insignia sacerdotum XXIII 783.
- Inuictus (Sol) XXXII 113.
- Ioab 149, 13.
- Iob 101, 1. 102, 22. 108, 17. 203, 14.
 249, 28. 363, 12. XXVIII 25.
- Iohannes baptista 237, 1. 248, 1. 252,
 11. 400, 12. VI 1. 7. 58. 144. 169.
 191. 268. XXVII 48.
- Iohannes euangelistes 150, 6. 15 sq.
 151, 13. 189, 14. 400, 22. 410, 11.
 XVIII 95. XX 245. XXII 53,
 Ephesi sepultus XVIII 78.
- Iohannes episcopus Hierosolymitanus
 268, 7.
- Ionas 398, 20. XXII 105. XXIII 169.
 210. 240.
- Iordanis 235, 4. 376, 18. 427, 28. VI
 261 XXVII 48. 519.
- Iosaphat 327, 27.
- Ioseph patriarcha 88, 3. 327, 3. 419,

17. 420, 3. XVIII 100. XXIII 192.
 701 sq. 741. 770. 831. XXVII 624.
 Ioseph coniunx Mariae 422, 9.
 Ioseph ab Arimathaea 101, 3.
 Iosue XX 130. XXVI 119. *cf.* Iesus.
 Iouinianus 456, 11.
 Iouis *cf.* Iuppiter.
 Iouius Paulini cognatus 114, 10. 115,
 7 sq. 120, 17 sq. 121, 6 sq. XX
 1 sq. 167.
 Isaac Christi typus 327, 2; Isac XV
 356. XXIII 501. 502. XXV 107.
 XXVII 218. 616. XXXIII 89.
 Isaias uates VI 308. *cf.* Esaias.
 Isiaea XXXII 117.
 Isis XVIII 111. 129.
 Israel nomen 207, 12. XV 103. XVII
 163.
 Israelita 29, 5; Israelites XVII 166;
 Israelitarum insignia 445, 25 sq.
 Italia XXXII 106.
 Ithamar 376, 21.
 Iuda 164, 21.
 Iudaea VI 163. XXVI 37. XXXI 132.
 347.
 Iudaei 79, 9. 173, 26. 189, 5. 18. 272,
 20. 294, 2. 324, 24. 367, 22. 405, 3.
 406, 18 sq. 412, 20. XV 91. XXII
 95. XXIII 128. XXVI 46. XXXI
 371.
 Iudaicus 163, 9. 269, 24. 298, 11.
 XXXII 10.
 Iudas 191, 5. 216, 18. 388, 7. 389, 19.
 iudex prouincialis 403, 24.
 Iudices XXVII 530.
 Iudith 436, 11. XXVI 163. XXVIII
 26.
 Iulianus Paulini domesticus 13, 12.
 Iulianus episcopi Memoris filius XXV
 1 sq.
 Iuno XXV 10.
 Iuppiter 270, 3. XVIII 85. 86. XXXII
 8. 56 sq. 66. 81. 96. 100. 105.
 iusti euangelii (Matth. 9, 13) quinam
 sint 404, 17 sq.
 Laban XXVII 256.
 lacus basilicae Nolanae XXVIII 47.
 Lampius Barcinonensis episcopus 17, 3.
 Lares VI 157.
 Latiaris Quirinus X 252; Latiare ma-
 lum XXXII 109.
 Latinae montosae strata XIII 72.
 Latini XXXII 72; L. fasti XXI 221.
 Latinus XVIII 619.
- Latium XIII 57. XVIII 153. XXXII
 106; Latiæ urbes XXI 18.
 latro cum Christo crucifixus 274, 20.
 XXXIII 34.
 Lazarus 231, 23. 273, 16. 296, 3. XXXI
 488; *cf.* Eleazarus.
 Lebbaeus martyr XVIII 82.
 Lerinus 424, 18. 19.
 Lerus 424, 18.
 Libanus 186, 4; cedri Libani 372, 10.
 Libya III 2. XVIII 143.
 Libyes XVIII 82.
 Licentius Romaniani filius 44, 13. 45,
 5. 16. 46, 1 sq. 14. 47, 4 sq. 14 sq.
 51 us. 85.
 lictor App. I 95.
 limina ecclesiarum ornata XIII 98. 110.
 XVIII 31, lamnis obducta XVIII
 34, oculis intrantium adorata
 VII 249.
 locusta quid sit apud Ioël 338, 20 sq.
 Lot 102, 6. 16. 203, 14. XXVI 223.
 XXVII 613.
 Lotophagi 121, 9. 14.
 Lucani 396, 30. X 256. XIII 55.
 Lucas 252, 10; in Boeotia sepultus
 XVIII 83; eius reliquiae in basi-
 lica S. Felicis XXVII 424, in ba-
 silica Fundana 292, 25.
 Lucretia X 192.
 luctus mortuorum 91, 18 sq.
 Lupiae XVII 85.
 luxus malorum fons VI 144; luxus
 uestium XXV 73 sq.
 Lyaeus XVIII 204.
 lychni in ecclesiis die noctuque ac-
 censi XIII 99 sq. XVIII 35 sq.
 XVIII 409 sq. 457. XXVII 390.
 Lycia X 157.
 Lynceus App. III 71.
 Macarius 390, 6 sq.
 Macetum agri XXVII 93.
 Magdalena 182, 1. 188, 9. 189, 7 sq.
 magi mystica dona ferentes XXVII
 47.
 Maiæ idus 387, 1.
 Manasse 196, 27.
 Manetho XXII 125.
 Manichaei 20, 9. 44, 11. 15.
 Manichaeus 151, 24. 456, 12.
 Manna XXVI 238. XXXII 75.
 Marcella 429, 1 sq.
 Marcellinus consul 253, 28.
 Marcion 151, 23.

- Marcus de arefacta ficu 367, 5; Alexandriae sepultus est XVIII 84.
mare Rubrum XXII 100 sq. XXVI 236; mare siccum in Salomonis aede XXVII 477.
Maria mater Christi 451, 21. 418, 13. 419, 11. 420, 6 sq. 421, 18. 422, 9. 19. VI 110. 140. 149. XXV 153; eius immaculata conceptio XXIII 298. XXV 153 sq. 160 sq. App. III 210.
Maro XI 38. *cf.* Vergilius.
Maroialicae thermae X 242.
Marracinus Seueri domesticus 154, 19. 155, 2 sq.
Mars XXII 138.
Martinianus naufragus XXII 2 sq. 182. 264. 294. 311. 377. 387. 453.
Martinus Turonensis 127, 10. 13. 136, 11. 160, 15. 161, 19. 240, 1. 252, 4. 261, 21. 277, 21. 278, 5. 13. 281, 12. 282, 10. 14. 283, 17. XVIII 154; Martini imago picta 276, 15. 277, 9; Martini uita a Seuero scripta 70, 7.
martyr sine passione est S. Felix XII 10. XIII 3; martyres in porticu basilicae S. Felices depicti XXVIII 20; martyrum sepulchra 283, 2 sq. XVIII 15 sq. 108. XXXI 608 (*cf.* memoriae), dies festi XXI 138 sq.; martyrium idem quod baptisma efficit 427, 14.
Massicus XIII 61.
Massilia Graium filia XXIII 306.
matrimonium non prohibetur ab apostolo 227, 24 sq., condemnatur a Manichaeo 456, 12 sq.; matrimonii officia 455, 19 sq.
Matris magnae mysteria XVIII 187.
Matthaeus in Parthiae sepultus XVIII 81.
Maximus episcopus Nolanus XV 121. 188. 339. 350. XVI 28. 230.
Medi XVII 142.
Medica regna XXVI 169.
medicorum ars XX 254 sq.
Mediolanensis 145, 11.
Mediolanium 16, 14.
Melanius sancta Paulino cognata 246, 1. 251, 11. 22 sq. 268, 6. 287, 5. 380, 22. XXI 279. 285; eius origo et uita 252–262; eius filius 380, 22. 381, 11 sq. 382, 9, soror XXI 72, coniunx XXI 294. 840.
melotes 400, 12.
Memor episcopus XXV 199. 201. 213. 215. 219. 222. 225. 239. 241.
memoriae sanctorum 132, 9. 287, 16, floribus ornatae XIII 110, Romae 126, 6; memoria Felicis in basilica Nolana 288, 13. *cf.* basilica martyres reliquiae.
Memphiticus XXIII 832. XXVII 39.
mendicantes Romae 92, 20 sq., in ecclesia Nolana XX 115 sq.
mensa in ecclesiis XXVII 569, mensa pauperum 303, 19. 304, 14; = tumulus sepulchralis XXVII 403. 569.
Meropius Paulinus 340, 1. XXIII 1. *cf.* Paulinus.
merra (aqua amara) 317, 13.
Micio 45, 9.
militiae incommoda 48, us. 12 sq. 225, 4 sq; militia prouincialis 426, 14; militiam fugientes ecclesiis recepti XVIII 446.
miracula ueteris et noui testamenti XXII 90 sq.; miraculum in inuentione S. Crucis patrum 273, 11; miraculum quinque panum 93, 10; miracula in Victore naufrago probata 392, 10; de miraculis per Felicem patris *cf.* Felix.
Moab 164, 22.
monachi 155, 11 sq.; monachorum quinque milia a Melanio seruata 258, 11 sq.; orexis monachorum 163, 2 sq.
monasteria a Victricio Rotomagensi instituta 131, 16.
monogramma Christi XVIII 618.
Morini 131, 7.
mors uera uirtutis aduocatio 92, 3; mortuorum sors 91, 5 sq., luctus 91, 18 sq.
Moseia uirga XVI 356.
Moyses 150, 23. 170, 27. 317, 14. 327, 3. 400, 21. 461, 20. VI 166. 214. XV 224. XXII 39. XXVI 219. XXVII 517. XXXI 363.
mulierum luxus 181, 15. 455, 4. XXV 43 sq.; eis cur docere non liceat in ecclesia 182, 16.
mundi incendium XXIII 917, creatio XXXII 170 sq.
Musae X 22. 26. 112. 115. XV 30.
musium 286, 6.
myoparo 403, 21.
Nabuchodonosor 177, 8.
Narbo XXIII 27.

- Narbonensis 9, 26. 244, 12.
 natales cathedrae S. Petri 125, 20. 128,
 12. 144, 28. 145, 1. 364, 13. 379,
 15; natales martyrum XIII 122 sq.
 XVI 7 sq. XXI 170.
 nauia nummorum XXXII 77.
 Nazaraeus crinis 168, 15. 21.
 Nazarenus XXIII 435.
 Nazarius martyr 292, 26. XXVII 436.
 Neapolis 258, 28. XIII 60.
 Nebroth 55, 17. 332, 15.
 Necessitas depicta 118, 9.
 Nechepsos III 8.
 Nemesis 118, 3.
 neophyti uestibus albis induti 280, 15.
 401, 25.
 Neruicum litus 131, 22.
 neruus in suppliciis XV 184.
 Nicetas Dacorum episcopus 261, 23.
 XVII 7. 54. 57. 114. 143. 149.
 161. 165. 187. 237. XXVII 151.
 164. 168. 180. 190. 231. 266. 315.
 333 sq. 340. 636.
 nigellatum 39, 5.
 Nilus 346, 19.
 Nineue XXII 118. 168. XXVI 93.
 Niniuitae 250, 26.
 nobilitas Romana 49, 37.
 Noe 189, 10. 235, 10. 327, 1. 397, 28.
 Nola urbs 128, 20. 259, 1. 287, 5.
 XIII 68. 82. 85. XV 73. 164.
 XVIII 109. 166. XVIII 12. 165.
 210. 500. 511. 516. XXI 712. 716.
 758. 812. 817. 822. 831; Nolanae
 basilicae 285, 21 sq. XVIII 109.
 166. XXVII 383 sq. *cf.* basilica,
 Felix, Paulinus.
 Nolanus 258, 28. 291, 12. XV 120.
 XVIII 197. 198. XVIII 219.
 Nouatianus XXIII 81.
 Nucerinus episcopus XVIII 517.
 Numa XVIII 64.
 Numida III 6.
 nummi a Iano excussi XXXII 74.
 nycticorax 346, 22 sq. 347, 4 sq.
 Obsessi XXIII 45 sq.
 Occasio depicta 118, 5.
 Oceanus X 236. XXI 406. XXXII 180.
 oculi descriptio XXIII 172 sq.
 olla apud Hieremiam (1, 13) 165, 2.
 Olympus 84, 12.
 Olympus XVIII 92.
 opera bona 104, 15 sq. 191, 7 sq. 293,
 13 sq. 306, 11 sq. 307, 3 sq. 308,
 4 sq. 309, 17 sq. 311, 12 sq. 319,
 14 sq.; *cf.* eleemosyna.
 ordines sacerdotum XV 109 sq.
 Oriens 132, 7. 268, 2. XV 52.
 Orpha XXVII 534.
 Osiris XVIII 111. 131.
 ostrea II 8.
 Paeon Apollo App. II 51.
 paganus XXXII 204.
 pallia camelorum pilis texta 247, 15.
 palmata X 253.
 Pammachius 84, 8. 86, 22 sq. 88, 12 sq.
 92, 15 sq.
 panegyricus Theodosii 247, 7, de obitu
 Celsi XXXI 1 sq.
 panis pro eulogia missus 18, 14. 24, 5.
 38, 26. 39, 1. 45, 4.
 papyri cerati XIII 100; *cf.* cera.
 Pariae conchae XXVIII 277.
 Paridis iudicium XXII 12.
 pascha XXVI 36. 52; paschale epulum
 XXVII 53 sq.
 Parthia XVIII 81.
 Parthus III 6.
 Paschasius Victricii diaconus 128,
 12 sq. 20. 130, 1. 11. 16. 21. 137, 8.
 passer solitarius Christi typus 349, 9 sq.
 passio Christi a Samsone praefigu-
 rata 170, 22 sq.
 Patrae XVIII 78. XXVII 410.
 patriarcharum benedictiones duode-
 cim 389, 18; patriarchae patres
 fidei 108, 13.
 Paula Pamachii uxoris mater 107, 15.
 (Paulina) Paulae filia 86, 22. 92, 15 sq.
 Paulinus pater S. Paulini Christianus
 Burdigalae sepultus cum uxore
 83, 19.
 Paulinus qui et Pontius Meropius
 340, 1. XXIII 1, affinis Melaniae
 senioris 251, 12, Pneumatii et Celsi
 XXXI 623, Iouii XXII 163 sq.;
 oriundus ex familia Christiana et
 diuite 73, 1. 83, 19; eius frater
 mortuus 312, 14. 314, 13 sq.; patri-
 monia Ebromagi et Fundis 72, 26.
 291, 13 sq. XXI 495; fascigerum
 gessit primaeus honorem XXI
 374. 395; fuit poeta X 22 sq.;
 in fori strepitu occupatus 27, 19,
 in historicis scriptoribus parum
 uersatus 245, 19, graeci sermonis
 ignarus 387, 23; Martinum Turo-
 nensem et Victricium Rotomagen-

sem Viennae uidit 136, 11. Burdigalae a S. Delphino baptizatur 17, 2; in Hispaniam se confert XXI 398; Therasiam in matrimonium duxit 13, 8. *cf.* Therasia; filius recens natus moritur et Compluti sepelitur XXXI 607; praediis uenditis studiisque mutatis monasticam uitam sequitur 17, 8 sq. XXI 288 sq.; Ausonio ideo ipsum uituperanti respondet X 1 sq. XI 1 sq.; amicitiam iungit cum Sulpicio Seuero 61, 20 sq. 63, 20 sq. 64, 12; Barcinone ui coactus presbyter ordinatur 8, 25. 9, 16. 10, 20, a Lampio die dominica natiuitatis Christi 17, 2 sq.; primum natalicium S. Felicis carmen in Hispania scribit XII 1 sq.; in Italiam profectus a S. Ambrosio amice excipitur 17, 4, male a Romano pontifice et quibusdam clericis 33, 15 sq. 26; Nolae ad S. Felicis sepulchrum consistit 260, 6 sq. XIII 8. XV 14; sanctorum memorias quotannis Romae uisitat 125, 20. 128, 12. 144, 28. 145, 1 sq. 364, 13. 379, 15; S. Felici die natali quotannis carmina dedicat XV 1. XVI 7. 17. XVIII 1; Carthagini exhibemat (?) 417, 12; basilicam aedificat nouam ueteremque instaurat XXI 382 sq. 575 sq. *cf.* basilica S. Felicis; amicitia coniungitur cum Augustino 423, 10 sq., cum Endelechio 247, 2, cum Theridio et Postumiano 114, 11. 238, 9. XXIII 107. 246; ab Anastasio papa honoratur 144, 20 sq.; uisitur a Niceta XVII 1 sq., a Melania 251, 22 sq., a legatis episcoporum Africae 34, 9; historiam regum ex Suetonii libris excerpit III 1 sq.; recognitiones Clementis Romani interpretatur 387, 25; a Seuero, dum annales scribit, consulitur 245, 17 sq.; ei opuscula duo, natalicium carmen et librum Endelechio scriptum mittit 246, 21 sq.; corpus eius infirmius 27, 13. 34, 3. 85, 14; imagines suam et Martini inscriptionibus ornat 277, 9. 19 sq.; litteras mittit Alethio 301, 13, Alypio 13, 6, Amando 10, 4. 52, 3. 73, 14. 110, 10. 149, 10.

313, 14, Sancto et Amando 340, 1, Apro et Amandae 334, 15. 369, 23, Apro 323, 11, Augustino 18, 16. 39, 19. 379, 4. 404, 7, Ausonio X 1 sq. XI 1 sq., Celanciae (?) 436, 16, Crispiniano 229, 19, Cytherio 229, 19, Delphino 57, 8. 107, 18. 137, 21. 142, 20. 312, 8, Desiderio 363, 19, Eucherio et Gallae 423, 16, Florentino 359, 4, Gestidio I 1 sq., Iouio 114, 10. XXII 1 sq., Macario 390, 6, Marcellae (?) 429, 1, militi 223, 14, Pammachio 84, 8, Romaniano 42, 12, Rufino 387, 8. 388, 18, Sancto 340, 1, Sebastiano 234, 10, Seuero 1, 1. 24, 8. 60, 5. 125, 4. 154, 18. 157, 2. 201, 10. 238, 3. 240, 24. 247, 11. 262, 8. 267, 10. 275, 10, Victicio 128, 7. 316, 18. Paulini frater a Delphino baptizatus 312, 19; eius mortem S. Paulinus luget 312, 12. Paulinus ciuis Romanus qui Martinianum naufragum excepit XXIII 385. Paulus apostolus 171, 20. 181, 18. 290, 5. 20. 320, 17. 324, 21 sq. 412, 8 sq. XIII 66. XVIII 54. 97. 340 sq. XXI 7. 29. 65. XXIII 286. 290. XXXI 209; magister 169, 3 *saepe*. Paulus episcopus Nolanus 290, 20. pauperes parricidali crimine contemnantur 101, 14; diuitibus sunt materia iustitiae 236, 17. 294, 4 sq. 295, 19 sq. 303, 18 sq.; pauperum praemia/ XXIII 485 sq. *cf.* Lazarus; pauperes in basilica S. Petri Romae a Pammachio pascentur 93, 4 sq. peccatum Adami 209, 20 sq. 263, 10. 399, 12, Christus destruxit 78, 13 sq. 79, 5 sq.; omnia paria esse docebant Stoici 440, 17; baptismo et paenitentia delentur VI 263 sq. XXXII 238; radix eorum auaritia XXVIII 298. Pegaseus eques X 158. Pegasius episcopus 390, 2. Pelicanus auis 346, 18 sq. Pellae nomina III 7. Pelusiaci saltus XVIII 111. Pentapolis XXVI 221, Pentapolitanum incendium 102, 16. Pentateuchus Moysis in porticibus basilicae S. Felicis picturis illu-

- stratus XXVII 517 sq.; pentateuchus Augustini contra Manichaeos 20, 9.
- Pentecostes sollemnitatis XXVII 60 sq.
- peregrinationes ad loca sancta Hierusalem 402, 12, ad apostolorum et martyrum reliquias 128, 12. 145, 1. XXVII 552 sq. *cf.* memoria, martyr, Paulinus.
- Peripateticus 121, 6.
- Persae 299, 4.
- persecutio Arrianorum in catholicos 257, 24, Nolae in Christianos excitata XV 116 sq.
- petra Christus 298, 5. 362, 19. XXI 679.
- Petricorium 390, 3.
- Petrus apostolus 147, 23. 192, 11. 388, 20. 408, 5. 428, 3. 451, 20. XIII 66. XV 263. XVIII 54. 340. 342. XX 245 sq. 248. XXI 7. 29. XXVI 374. XXVII 569.
- Pharao 403, 25. XXV 138. XXVI 44. XXVII 633. XXXII 11.
- Pharii reges XVI 139; Pharius tyrannus XXVI 35.
- Pharisaeus 188, 13. 189, 4. 8. 22. 195, 18. 249, 2. 405, 16. 406, 4. 446, 2.
- Pharum 396, 20, portus Phari XXIII 366.
- Philemon XXI 64.
- Philippei agri XVII 193.
- Philippus in Phrygia sepultus XVIII 82.
- philosophorum falsae doctrinae 77, 7. 105, 9. 115, 26 sq. XXXII 32 sq.
- Phoebus X 25. XV 31.
- Phosphorus XVIII 223.
- Photinus haereticus 151, 22.
- Phryges XVIII 82. 87 sq.
- physici (philosophi) XXXII 40.
- picturae 276, 14 sq. 279, 7. 285, 9. XXVII 364. 511. XXVIII 170 sq., Baebiani historiam illustrantes XXXIII 1 sq.
- Pictonica arua X 249.
- Pilatus 207, 15. 408, 18.
- Piniades XX 840.
- Pinianus XXI 217. 241. 294.
- piscis aquae uiuae Christus 93, 10; piscina medens 300, 7.
- Plato 118, 8. 120, 23. XXII 124. XXXII 35. 38.
- Plautinus prologus 156, 27.
- Pneumatius Celsi pater XXXI 1 (adn.) 625.
- poetae mendaces et uani 105, 8. X 37 sq.; poetarum commenta de inferis XXXI 475 sq.
- pompa fanatica XXV 33.
- porta regia 93, 5, speciosa XX 247; *cf.* limina.
- porticus. *cf.* basilicae S. Felicis; porticus gemini basilicae S. Petri 94, 23; picturis ornata XXVII 363. 511 sq. XXVIII 14 sq.
- Posthumianus Paulini amicus 114, 11. 238, 9. 244, 12.
- Posthumianus senator 403, 19. 30.
- presbyterorum uxores 372, 16 sq. 374, 5 sq. 375, 7 sq.
- Primuliacum oppidum 267, 13. 282, 22.
- Priscus martyr XVIII 516.
- Proculus martyr XXVII 429. 432.
- procurator 403, 18.
- Proforus Paulini domesticus 38, 8.
- Profuturus episcopus 42, 17.
- Prometheus XXII 45.
- prophetae montes dei 55, 11 sq.
- Protasius martyr 293, 2.
- protectores 229, 12.
- psalmus I. uersibus explicatur VII 1 sq., psalmus II. VIII 1 sq., psalmus CXXXVI. VIII 1 sq.
- publicanus euangelii 248, 20.
- pultes farina confecti aut milio 163, 1.
- Puluini *uel potius* Ad Puluinos (portus in Sardinia) 390, 28.
- Pyrenaeus 9, 26. X 203; Pyrene XXI 399.
- Pyrrhae lapides XX 45.
- Pythagoras 121, 6.
- Pytho XVIII 97.
- Quadragesimae ieiunium 113, 4.
- quinque uirgines prudentes et fatuae imago sensuum quinque 357, 11 sq.
- Quintus diaconus 379, 13. 386, 21.
- Quintus presbyter Maximi episcopi successor XVI 237. 242.
- Quirinus Latiaris X 252.
- Quirites XXXII 109.
- Rachel 87, 15.
- Rahab XXVI 132. 143.
- Raphael XVII 141.
- Rauranus (Raraunus) X 250.
- Rebecca XV 87. XXV 107.
- regia porta basilicae S. Petri 93, 5.
- regina (Saba) ecclesiae typus 26, 2.
- reliquiae sanctorum per orbem disper-

- sae XVIII 19 sq. 47 sq. 77 sq. 313, ad dedicandam nouam ecclesiam necessariae 282, 20. 283, 20 sq.; eas altaribus includendi ritus antiquus 283, 21. XXVII 402; reliquiae in basilica S. Felicis conditae XXVII 406 sq.; reliquiae Constantinopolim translatae XVIII 323 sq.
- Restitutus Paulini domesticus 38, 8.
- resurrectio mortuorum 105, 22 sq. V 37 sq. XXXI 231 sq.
- Rhodanus 427, 26.
- Riphaeae orae XVII 201.
- Roma 15, 14. 33, 6. 14. 48, us. 5. 50, 44. 92, 21. 96, 15. 109, 24. 125, 20. 128, 12. 144, 28. 155, 4. 254, 22. 256, 5. 261, 1. 11. 379, 18. 380, 1. 387, 14. 399, 17. 403, 27. X 247. XIII 5. 66. XVIII 63. 338. XXI 259. XXIII 370; *cf.* Babylon, basilica.
- Romanianus Alympii cognatus 42, 12 sq.
- Romanus a Paulino ad Augustinum missus 41, 21.
- Romanus, Romani 41, 21. 120, 20. 261, 5. 23. 270, 22. 396, 20. III 5. XVII 263. XVIII 32. 54. 330. XXI 9. 12. 28. XXVI 249. 254. App. III 37; Romane 399, 20.
- Romuleus X 257. XVIII 483. 538. XXI 32. XXVI 273.
- Rotomagus urbs 132, 3.
- Rubens pelagus XXVI 236.
- Rufinus presbyter 246, 1. 346, 17. 387, 8. 388, 18.
- Ruth XXVII 529. 534.
- Sabbatum 54, 16 sq.
- Sabellius 151, 19.
- Sabinus Sulpicii Seueri cognatus 125, 25.
- Sallustius III 2.
- Salomon 127, 6. 9. 256, 12. XXI 113. XXVIII 244, Salomonis aedes XXVII 477. XXVIII 311.
- Samarites 171, 13.
- Samnites XIII 78.
- Samso 169, 6. 179, 14. 173, 26 sq. 175, 13 sq. 176, 13 sq. 177, 7. 178, 21. XXIII 541. 557. 605.
- Samuel 177, 7. 255, 17. XXI 316. XXIII 527. 589.
- sancti sunt abietes nigrae 185, 26 sq., aurum cephas 183, 19, crines Christi 190, 17, montes dei 55, 20, regnum dei 227, 12; sanctorum dies natalis XXI 170, uirtutes XXVI 216. 366 sq.; sanctorum reliquiae XXVII 440. *cf.* reliquiae.
- Sanctus Paulini amicus 340, 1. 345, 25. 356, 8.
- Sanemarius epistulae portitor 83, 15. 17.
- Sara (Sarra) 87, 3 sq. 455, 10. XXV 180.
- Sardi 400, 8.
- Sardinia 390, 21.
- Sarepta 166, 3; Sareptana 235, 5.
- Satanas XVIII 58. 98. 246 sq.
- Saturnus XXXII 96.
- Saul 135, 16. XXIII 599.
- Scupi XVIII 195.
- scutella buxea 39, 3.
- Scytha XVII 246.
- Sebastianus 234, 10 sq.
- secretaria basilicae 291, 7.
- sector XXI 418.
- Secundinianus 390, 9. 403, 14. 16. 28.
- sedilia ecclesiae XX 114.
- Segor XXVI 222.
- Sem 189, 11.
- seminis humani uis 184, 15.
- Sennacherib XXVI 168.
- sensus quinque 356, 23 sq.
- sepulchra in ecclesiis sita 287, 12. XVIII 479; prope martyrum memorias XXXI 605; sepulcrum S. Felicis XVIII 134 sq., apostolorum et martyrum *cf.* basilica, martyr, Paulinus, Roma.
- Serapis XVIII 100 110. XXXII 123.
- Sericus XXXI 465.
- Serus XXV 51.
- Sesostris III 9.
- Seth 74, 24.
- Seuerus Sulpicius Paulini amicus 1, 1. 24, 8. 28, 1 sq. 30, 15 sq. 31, 12. 42, 17. 60, 5. 61, 20 sq. 63, 7 sq. 20 sq. 64, 12. 125, 4. 19 sq. 127, 5. 154, 18. 157, 2. 201, 10. 238, 2. 240, 24. 247, 11. 251, 6. 252, 2 sq. 262, 8. 267, 10. 275, 10. 277, 26. 279, 22. 282, 2. 16. 283, 13. 364, 20. 26. 365, 9. XXIII 715; Seueri socrus 28, 19, mater 38, 2, uxor 268, 8; Seuerus Martini discipulus 72, 20. 160, 15. 261, 20 sq., uitam Martini scribit 70, 7, annales 245, 17 sp., apud Primuliacum basili-

- cam condit 267, 13 sq. 277, 26.
 279, 22.
 Sibylla XVIII 64.
 Sicilia 396, 23.
 sidera 117, 14 sq.
 Sigma, figura crucis XVIII 614.
 Silua 268, 2.
 Simplicius episcopus 389, 30.
 Sion 260, 24. VIII 9. 21. 25. XVIII 93.
 simulacra 50, us. 50.
 Sirenae 121, 9. 14. 17. 18. 186, 25.
 Sisara XXVI 161.
 (Sisyphus) XXXI 481.
 Sodoma, Sodomi 140, 17. XXV 222.
 226. XXVII 614.
 Sol XXXII 114. 117. 139.
 solium locus excelsior, ubi corpora
 sanctorum conduntur 94, 22.
 Sorianus litterarum portitor 154, 21.
 156, 16. 238, 10.
 Spes dea 118, 3.
 sphondylus (ostreorum genus) II 7.
 spiritus sanctus XXIII 290 sq. XXVII
 62. 93, in picturis columba design-
 natus 284, 3. 286, 17.
 Stoici 440, 17.
 Suerius XXI 62.
 Sulpicius *cf.* Seuerus.
 Sunamitis 235, 6.
 Symeon 206, 13. 421, 14. 423, 6.
 synagoga 189, 21. 294, 3; synagogae
 et ecclesiae typus duae molentes
 65, 1.
 Syria VI 27.

 Tabellarii 115, 2.
 tachygraphia. *cf.* compendia.
 Tanagri sicca colentes XIII 62.
 Tanaquil X 192.
 Tantalus XXVIII 292. XXXI 480.
 Tarraco X 232.
 Tartarus XXXI 475 sq.
 Tau littera figura crucis 223, 2.
 Teanum XIII 75.
 templum Hierosolymitanum XXXI
 339 sq.
 tenebrae secundum apostolum pecca-
 tores 209, 19.
 terra serpentis cibus XXVIII 253.
 testamentum uetus et nouum picturis
 expressum XXVIII 171 sq.
 Teucer XXIII 327.
 Thagaste 18, 7.
 Tharseusis 397, 29.
 Tharsi 187, 6.
 Tharsus XXII 105.
 Theodosius imperator 246, 7.
 Therasia Paulini uxor 13, 6. 18, 17.
 39, 20. 42, 12. 201, 10. 234, 11.
 282, 1. 334, 15. 340, 1. 363, 20.
 369, 23. 379, 4. XXI 281. XXV
 240. XXXI 626.
 Theridius Paulini amicus 114, 11.
 238, 9. XXIII 107. 245 sq.
 Theridius alter qui Martinianum nau-
 fragum suscepit XXIII 381 sq.
 Thessalicae Patrae XXVII 410.
 Thessalonice XVII 20.
 tholus 95, 1. XXVIII 182. XXXI 336.
 Thomas apostolus cognomine Didy-
 mus XVIII 81. XXXI 152. 153.
 Thraso 156, 2.
 Tigridius monachus Lerinensis 424, 4.
 Timotheus 46, 16, in Asia sepultus
 XVIII 337.
 Titia XXV adn.
 tituli uotui 279, 1. 287, 18 sq. 289, 2.
cf. inscriptiones.
 Titus in Creta sepultus XVIII 83.
 Tityon XXXI 479.
 Tobias 87, 25. XVII 142.
 Tobit XXVIII 25.
 Tolosa 389, 30.
 Tomitana urbs XVII 194.
 tonsura 178, 4.
 Transbeneuentani fines XX 378.
 transenna 288, 19. 289, 17.
 trecenti *cf.* Tan.
 trinitas 321, 1 sq. XVIII 628 sq.
 XXXII 165 sq. 206. App. III 227.
 in basilica S. Felicis pictura ex-
 plicata 286, 8.
 trichora altaria 286, 4.
 tubellum aureolum 269, 2.
 Tullianae litterae 29, 1.
 Tullius 120, 21. XI 38.
 Turcius XXI 62. 288.
 Turoni 127, 7.
 Tychicus Victricii nuntius 130, 23.
 Tyrius 187, 7. XXXI 465.
 Tyrrhenum niare X 236.

 Valens imperator 257, 14.
 Valerius episcopus 43, 17.
 Valerius consul XXI 220 sq.
 Valgius qui et Victor 392, 3.
 Varro 120, 23.
 Vasates arenosi X 248.
 Vasco saltus X 212; Vasconiae saltus
 X 203, Vasconicae orae X 218.

- Venafrum XIII 77.
 uela liminum in ecclesiis *cf.* limina.
 Venerandus Auernis sacerdos 390, 2.
 Venerius Mediolanensis episcopus 145, 11.
 Venus 270, 24. XVIII 169. 178. 184. XXV 10. XXXII 140.
 Vergilius 156, 20. XXXII 55. *cf.* Maro. ueris descriptio XXIII 1 sq.
 Verii XXXIII 6.
 Veseus mons XVIII 510. 541.
 Vesta XXXII 128. 143.
 Vfens XIII 62.
 Victor litterarum portitor Seueri et Paulini socius 160, 8. 18. 162, 5. 163, 18. 165, 25. 166, 14. 19. 167, 4. 19. 223, 15. 229, 22. 25. 230, 22. 234, 22. 240, 25. 241, 1. 9. 11. 19. 244, 6. 10. 245, 14. 251, 21. 267, 11. 279, 3. 285, 5. 291, 22. 301, 16. 363, 22. 364, 3. 24. 365, 10.
 Victor qui et Valgius 391, 30. 392, 4.
 Victricius Rotomagensis episcopus 128, 7. 134, 10 sq. 136, 11. 316, 18.
 uidua euangelii 305, 20. XVIII 55. 213 sq.
 Vienna 136, 11. 389, 30.
 Vigilantius litterarum portitor 32, 4. 11 sq.
 Vincentius martyr in Hiberis sepultus XVIII 153.
 uirgae tres Iacobi XXVII 275.
 uirgines sapientes et fatuae 356, 19 sq.; uirgo apostolus 421, 1.
 Virinus litterarum portitor 238, 10.
 Vitalis martyr XXVII 429. 432.
 Vlixes 121, 21.
 Vonones Parthus III 6.
 Vulcanalia XXXII 139.
 Vulcanus XXXII 135.
 Vranius litterarum portitor 138, 5.
 Vrsus Paschasi comes 130, 5.
 Vtica XVIII 144.
 uxoris officia XXV 31 sq. XXIII 690 sq.
 Xenophon 120, 22.
 Xystus 290, 20 (adn.).
 Zacharias VI 27. 109.

III. INDEX VERBORVM ET LOCVTIONVM.

A, ab: ab infirmitate superatus est 168, 27, potionati a uino 351, 13, a bello indomiti XVII 210, ab hostili sancta profana manu XXXI 344, periclitari a falsis fratribus 8, 5 *saepius*; — destructus est a superbo, adsumptus in humilem — inanitus a diuite 331, 20 sq., quem a familiaritate carnali in aeternam necessitudinem formauit 61, 10, in spem sanitatis a praesenti aegritudine fouebamur 31, 22, quem ab indigno uocauit 9, 13, ab humili (= ut humilis) celsa promerebitur XXIII 737, habitu mutatus ab atro XVI 294, immutari a se XXVIII 325. *cf.* 234, 4, a generosa institutione degenerare 147, 11, mori ab clementis mundi 383, 17; spem copiosam habere a sancta Siluia 268, 2, quid a me metuis famem? 71, 24, a nobis saluta 42, 8, ingrediens pe-

netralia ab ipso culminis introitu XVIII 334, tantis ab interuallis ultimi orbis excita 25, 16, quantum a terris opulentiae suggeris 106, 24, fons nos ab interno rigat 95, 9, discere ab historia XXV 144, robur membris accessit ab aeuo VI 219, est ab illo nomine crimen X 215, a fluctibus saeculi emergere 12, 4, pio petra Christus ab ubere fluxit XXI 679. *cf.* XXVII 105. App. III 11, dispositi ca saeculis sacramenti ordo 189, 9, praeparati a netustis saeculis filii XXI 231, a fide nostra solacium de fiducia resurrectionis habeamus 91, 11; — apes a rore caeli mella condiderunt 173, 21, a tacito contractam pectore nubem ducere in parentem XI 15, ab infirmis confundere fortia XVI 130, celebrare diuerso ab ore 290, 16; — prope- ruit in lucem a nocte XIII 50,

- Jordanis a facie diuinae restitit arcae XXVII 520, cuperem calicem ipsum a me transire 11, 8, a iuuenta singulariter sedere XXIII 727, a calumniis requiem capere 27, 17, a nobis Romae zelotyporum incendia longinquitas urbis extinguit 33, 6, longum tibi multa dilectio fecit mora hiemis a nobis (= *fern von uns*) silere 159, 24, ieiunatur ab operibus tenebrarum 378, 22; — animam a confusionis nuditate munire 248, 12, discrimen a discrimine tutum parauit XXIII 296, saluos nos faciat a pusillo animo 187, 21, a machaera noxiorum dogmatum conseruet intactam fidem XXIII 675, longe secreta tuentur ab usu XX 297, non timebis ab ira 309, 15, a morsu metuens 215, 6; — malus ictus securi prosiliuit a uulnere 391, 26, blandae pietatis ab ira mente manens placida XXI 755, longa ab oris tui panibus fames 139, 10, felix a peccatis egestas 99, 10, ab eiusmodi filiis sterilitas 240, 13, a cibo inedia 166, 11. *cf.* 378, 22, multa a patriarchis exempla 108, 12, ille diues a tartaro 308, 12, Theridius munus a Christo mihi XXIII 382; — exsortes animae carnis ab occiduo XXXI 306, a rege secundus XXXII 78, a caritate dissimiles 362, 14, a fide naufragus 7, 25, desperatis ab ope uel manu sua fructibus 377, 25, purus ab occultis V 74. *cf.* 266, 11. 452, 18. XXIII 92, defraudatus a corona XXI 152, ab oraculis sacer heros 168, 22; — separata ab inuicem XXI 167, ab intus eius emicabat gratia XXIII 437, foras a cordibus 176, 26.
- abdicare: sibi totum substantiae abdicat 306, 4, quos infida deo mens abdicat XXXI 391.
- abesse (= deesse): multis regionibus martyres afuerant XVIII 319, eum tibi non afuisse 129, 12. *cf.* nec mortuus aforet XVIII 293.
- abhorrent amore salutis X 168.
- abiectio 76, 10.
- abigere: Hermiam mundum abegit (= rapuit) XV 79, tua fraternae uota preces abigent 51 us. 92.
- abinde nauis promouenda XXIII 365.
- abiuncta diuersis regionibus 285, 26, procul orbe XVII 291, genere iuuenca XX 389; aliquem a proposito abiungere 374, 6.
- abiurante fide XXI 425, abiurata carnis stirpe 16, 12.
- ablatiui usus rarior*: benedictus domino XXVII 248, adsumptus deo 321, 23, data lex domino XXVI 379, missus domino XX 347, gesta deo XX 347. XXII 153. XXV 28. XXVII 42, apostolo erudiri 113, 8, accitus Christo XVIII 117, propheta deo lectus XXII 114 *saeptius*; — alios se (= per se) falli negans XXII 114, diem coram semet ipso (= per s.) exhibet 102, 5; — caelo in terram relaberis 4, 8. XVIII 24. *cf.* X 58. XVII 298. XXV 238, mente caelo conligit aurum (*contr.* humi manue) XVII 215, aethere manans XXV 203, sensus attollere terra XXII 5. *cf.* 330, 10, caput extulit aruis XVIII 147, terrenis et inferis nos eleuat 82, 2, profundis fluctibus extrahendus 147, 24, Transbeneuentanis finibus huc adueniens XX 378, discedit ille platea XVI 73, continenti litorum in alta processit XXIII 31, iste choro digressus amico XXIII 117, fontes diffuere in multas urbes urbe tua iussit XXI 836, eximere libro 83, 6, maxima multis excerpenda XXI 648, saluus euolabit ignibus VII 36. *cf.* XI 58, ciere Phoebum Delphica specu X 25, superstitio hominum doctrinis ueniens 416, 4, longe fieri complexibus XXVII 627. *cf.* X 155. XVII 151; — caelo reponi X 73. XIII 31, deus aethere Christus XXXI 31, terris absentia longa XI 45. *cf.* XVIII 536, dumca prostratus humo XV 207, Rahab gessit iniqua gente fidem XXVI 133. *cf.* VIII 11, quae non hac belua turba est? (= in hac turba) XXVI 306, Felicis sinu locati fontes XXI 834, ouium grege statui XIII 131, uehitur ipse militibus laetantium agitator XXIII

- 801, recumbes conuiuio Christi 94, 11, ferrea iunguntur tenebrosis uincola claustris XV 183, gratia tenebris relucente 30, 2; non carne sed spiritu incedis 36, 15, non carne sed spiritu ambulat 407, 3. *cf.* XXVIII 310, dum refrigeramur in spiritu, etiam corpore reficiebamur 130, 1, deum timeamus in hoste, absit ut hoste metus quem formidare meremur XXVI 75; — qua potestate (= sub q. p.) cum omnis creatura pareat 117, 21; — *abl. comp.*: iam prior hoc liber XVI 17, deus nec se minor est XXVI 381, humano sensu minor 369, 6; — *abl. abs.*: desperante medellam — Felix adest XXIII 197; — conuenienter dictum est timore diuino 81, 7, terrenae possessionis usu facere participes 101, 18.
- abnegare (= negare) 415, 9. XXIII 96 *saepius*.
- abolitio 83, 2.
- abortiui fetus 254, 3.
- Abraham: Abrāham XXXI 488, *gen.* Abraham filii 401, 10 *saepius*, filii Abrahae 405, 3, honor generis Abraham 410, 4, *dat.* Abraham patri 406, 21.
- abrumpere se periculo XXVIII 157, abrupta mortis XXVIII 71.
- abscidere (= abscindere) 4, 22. 66, 24. 67, 1. 402, 11.
- absis: *gen.* absidae, *accus.* absidam, *abl.* absida 291, 4. 6. 21. 23, absidem 286, 4.
- absitus procul XXI 405.
- absoluere (= soluere) morbum 90, 9, metus VI 273.
- abstemius 156, 6, uino VI 68.
- abstrusi martyris solium XXI 587.
- abunda tuis aqua potibus XXI 787.
- abusio (*i. e.* abstinentia) licitorum 319, 20.
- abuti (= abstinere, non uti): abutens licito 319, 18, dulcibus ac speciosis abutitur 80, 10, simplici sensu non abutendum est 402, 18.
- abyssus: abysis XVIII 651. XXXI 330.
- acceptare officium 145, 6.
- accepto ferre alicui aliquid 26, 25. 68, 12.
- accedere: ora tua accessi XI 13.
- accidua aegritudo 126, 11, accidui index XX 137.
- accinge delectum pubis 240, 18; operam fissionis accingi iussit 272, 25. *cf.* App. I 115.
- accisio (comarum) 168, 6.
- accitus (= obitus) 89, 6.
- accola (= incolae) caeli XII 2.
- accomodus XVIII 197.
- accorporare 19, 10.
- accubitus (= mensa) 93, 7.
- accumulare (= addere) orbibus duolustra tribus XXXIII 116.
- accusatiuus*: Italiam profectus XV 58, sacrum huc uenere locum XX 337, adcurrimus aulam XXVIII 112, abrupta mortis incidentes XXVIII 71. *cf.* XI 13. XII 29. XV 64. XVIII 355. — corpuscula parua aspero tegmine armati 56, 2, oculos mentis obsutus 170, 3, uultus demissa pudicos VI 114, regios cultus atra ueste mutatus 90, 7 prauo rectum, religiosa profanis, luxurie parcum, turpi mutatus honestum X 272, (Pyrenaeus) Narbonensi nomen magis quam iugum horrendus interiacet 9, 27, pia conditus ossa sepulchro XIII 97, sub altariis artus conditur 281, 13, dies innumeris lucem geminata lucernis XIII 103, compungitur artus sentibus XV 207, tellus niue tecta, solum niue siluas culmina colles compta XVIII 20 sq., uela coloratis textum fucata figuris XVIII 32, (urbs) populos effusa fideles XVIII 114, membra substratus es 134, 14, paupertas caput adclinata XVIII 259, artus in mollia fulcra refusus XXXIII 39, suffusus pectora suco XVIII 38, tremunt liquidos crines XVIII 421, furaces post terga manus nodata reuinctus XVIII 523, sanatus carnemque animamque XX 234, relaxatis uestigia uinclis XX 241, tincta comas animae et mentis caput uncta XXI 70. *cf.* XXV 64, linea laquei summum dentata XXIII 156, praenotati ora XXIII 141, accisus comam XXIII 590, capillum ad eutem caesi 155, 15, mentem re-tectus lumine XXIII 678, uestiti

- lumine corpus XXXI 575, ornetur castis animam uirtutibus XXV 53, compta ingenium XXV 50, turritum aedificata caput XXV 86, refusa comam XXV 128, transfixus tempora palo XXVI 127. *cf.* XXVII 435, uarias distincta figuras XXVII 474, longum reserata latus XXVII 484, captiua corpora deprensi XIII 30, impositis subiecti altaribus ora XXVIII 114; — erile conformes decus XXVIII 940, pauperes spiritalia (?) 337, 10, plenus pectora Christo XV 174, anxius pectora XV 282. — omnia tibi impar 15, 10, omnia potens 215, 19, pro honoribus omnia uanis XV 13, minor omnia XVI 242, deus omnia Christus XVIII 643, ponere solum omnia summa deum XXVI 152, commune caput stet in omnibus omnia Christus XXV 187, Christus deus omnia cum patre concors XXXI 85, filius ille dei cuncta manente deo XXXI 138, unde domum uel qui genus XVI 18; — factis iter omne campis XVII 81, ire, pergere uiam XVI 21. XVII 137. XX 375. XXXI 120. 558, incerta reptantem 21, 9, toruum micare oculis XXX 53, fragrare unguenta 192, 21, terrena sapiens 81, 11. *cf.* XX 421, spirare XVIII 303. *cf.* XIII 47, mortis pabula uiuens X 135, mortem emori 382, 23, diuina ualere X 47.
- acetum satirae mordacis X 263.
- aciem (= oculos) per hiantia claustra inserit XVIII 369, ipsa acie uidebimus 293, 12.
- actus (= res gestae) 115, 16. 211, 26. VI 284. VII 28; (= agendi ratio) 387, 15. 424, 8. 9. X 143. XVIII 383. XX 368. XXVII 350; caelestis actus examinis XXIII 118, quae ante sanctis in figuram gesta sunt, nobis in actum scripta sunt XXIII 640.
- acumen: poenalis acumine lectus XV 186; acumen uisus App. III 71.
- ad (= apud): nostri sis memor ad dominum XXXI 596; — ad sacerdotium consecratus 17, 1, ad frugalitatis annonam militamus 45, 3, ad iustitiam deputabatur conclamatio 96, 10, peccatrix ad ueniam iustificatur 189, 8, fides ad iustitiam deputatur 401, 9, infirmitates tuae non sunt ad mortem 108, 9, ad Indaicae deprauationis typum percussi 207, 11 (lignum crucis) ad fidei gratiam haberi datur 274, 9, quasi ad compendiosum locum eligenda sententia est, quae ad totius iustitiae breuiarium profertur 446, 18 sq., ad condignas grates ne dubiam suspende fidem VI 81, ad delicias cantare VIII 12, mercedem officii praesidia ad priuata domum sibi quisque referunt XVIII 357, ad nostrum seruire bonum XXVI 251, ad saucia corda medella XVIII 257, cinis horret ad escam XXXI 419; — nycticora congruit ad pauperem maestum 347, 11, tradit ad Aemilii pignora manus XXV 226; — ad hoc mens nulla caligat 218, 24, fatemur nos gemuisse ad infelicitatem nostram 240, 12, ad omnia miracula antiqui tremuere patres XXVII 36, ferus ad nostrum uatem XVII 133; credamus ad iustitiam, confiteamur ad uitam 362, 7, contentus ad omnia XVI 275, ad omnia concordare XXI 342; deus uitens ad humum XVII 158.
- adaequare salebras XVII 83.
- adapertio oris 74, 8.
- adcommoda nomina uariis monstris XVIII 99.
- ad crescere: lumen ad crescit mentibus 41, 18, oneribus aliquid ad crescit 161, 9, hoc uoluit fascibus ad crescere suis 285, 8, sacras spatiis ad crescere caulas XXVII 491.
- addicere: quem caecitas addixit alieno pedi App. II 46.
- adducere (= addere) meritum 132, 8, addicta (= damnata) anima App. III 92.
- adeps frumenti 309, 19.
- adesse (= esse): si certus esses tantum te adhuc adesse uicturum 231, 5; — adesse debemus nostrae salutis 232, 1.
- adepsus fidei 293, 20.
- adfecta (= ficta) canere XX 28.

- adfigere: uestigiis uniuscuiusque co-
mes adfigitur 310, 14, se adfigere
deo 210, 14.
- adfore (= adesse): fures adfore cre-
dens XVIII 360. *cf.* XVIII 298.
507. XX 268. XXV 153.
- adfundere: quid adfundam rorans tibi
51 us. 81.
- adgaudens tibi dicit 337, 4, caelicolas
Christo adgaudere ministros XVIII
14.
- adhuc (= iam) te nemo non credit
281, 7.
- adiacentes pectori suo tangit episto-
las XXVIII 271.
- adimplere defectiones fidei 166, 22.
- adimpletio 220, 22.
- adinuentiones 4, 14.
- adire aliquem alloquio, epistulis 40, 2
saepe, dispendium salutis adire
303, 18, crimen XVIII 441.
- aditorium 61, 21. 302, 7. 361, 21.
392, 6.
- adiuuare: dei uoluntati nostra pote-
state adiuuemus 461, 12.
- adlabi portum XXII 363, portui XXVIII
267.
- adlapsus tacitus 141, 5. XXV 157, con-
spicuus XXVII 95.
- adlidere: erigere adlidos 199, 18.
- adligat densis fluuios pruinis (Boreas)
XVII 202.
- adloquia (= litterae) 1, 12 *saepe*.
- adludere: quos adluit aestus XIII
56, possessio adluitur 403, 20, ad-
ludent delphines XVII 121, epulis
adludat inemptis III 15, sibi solitos
adluere tactus credula XX 407.
- admeabunt monstra lasciuo natatu
XVII 119.
- adnascitur nobis noua res XXVIII 1.
- adnexa tecum mens XVII 3.
- adnuere munus 41, 15, prospera XXVI
250.
- adolere ignes VI 37, lumina XIII
100.
- adopertio uirtutis 92, 4.
- adorea confessoris XVI 232.
- adoro (= oro) XXVI 300. XXXIII 17.
- adpetitus bonorum aeternorum 330, 3,
negotiationis 309, 22.
- adquisitionis tantae auctores 239, 23
(*cf.* acquirere 7, 4. 213, 17. 225,
12. 327, 15. XX 291).
- adsalutare 311, 13.
- adscendere excelsa uirtutum 55, 19.
- adscribere in libro uitae 96, 22.
- adsensor frandis 199, 14.
- adserere: poterit nos nel humilitas
confessionis adserere quasi mo-
destos apud dominum 250, 24,
labor in proximis adserendis 342,
13, ille preces nostras adseret
XXVI 214 *saepius*.
- adsertio fictorum 77, 8.
- adsertor causae peioris 4, 7, opinio-
num 116, 2.
- adsignare (= confirmare) 105, 25.
XXV 17.
- adspergi (= impleri) calicibus minu-
tis 154, 8.
- adsto limina XVIII 453.
- adsumptio corporis 318, 17, naturae
157, 19.
- ad tactus 244, 1.
- adtenuatio 142, 16.
- adtinguus 272, 3. XV 219. XVI 158.
XXI 384. XXVII 454.
- adting(u)ere oleo 162, 8.
- adtollere sensus XXV 5, ipsum apo-
stolum adtollebas gaudio 94, 19.
- adtrita uis animae XV 216.
- aduena turba XXVII 550, omnis
terrae aduena 87, 13.
- aduersis (= in rebus adu.) stare App.
I 111.
- aduocatio praepotens 237, 21.
- adulant pectus XVIII 421.
- adultuli Babylonis filii 372, 6.
- adusque sepulchrum XVIII 100; adus-
que porrigit XXIII 67.
- aedificare nouitatem uitae 212, 18.
- aegrimonia 36, 9. 111, 13.
- aemula pernicitate contendere 149, 12,
bene comparantur illarum abietum
aemuli crines 185, 5. *cf.* 248, 24.
348, 12. X 257. XVIII 217. XVIII
20. 247. 333. 338.
- aemulemur pelicano 349, 5.
- aequor ponti XII 20; exstabat in
aequore claro XVIII 557; aequore
(= spatio) maior XXVIII 54; isto
fundendus in aequore sermo
XXVIII 12.
- aequoreum nectar II 9.
- aërius XV 49. XVI 136. XXVII 79,
aeria phantasmata 152, 4.
- aestimare (= iudicare) 383, 1. 411, 8.
427, 16.
- aestuans quietis et latebrae suae 261,

- 5, aestuantium curae 273, 8. *cf.* App. I 18.
- aestus (= cura) 76, 13. 245, 4. 387, 13. 401, 5. X 67. XVII 178. XXIII 340; sub aestu (= aestate) XXI 779.
- aeterna dies 308, 10, aeterni dies XVI 16; aeternum cogitare 230, 26; uenturi aeternum saeculi X 180, in aeternum largitus diuina 62, 19, cum coniuge aeternum placeas domino 104, 7, animam gehenna torquet aeternum 355, 11. *cf.* XX 279. XXI 691. XXII 73. XXIII 598. XXV 241. XXXI 615. 632.
- aetherius honor XII 9. XXVI 34.
- aeuum = aetas, tempus: a quo studio aevi quondam tui non abhorruisti 47, 19, uita aevi breuis 165, 15, longum aeuum XIII 122. XVI 299, quantum erit aevi XVIII 82, omne per aeuum XIII 90, in aeuum XXXII 214; dies aevi patet VII 45, praesentis aevi trames X 68; corporis aeuum XVIII 184. XVIII 288; antiquitas aeni 272, 13; maximus ueteris aevi VI 308, aeuo iunior 21, 20, aevi minor 189, 13, aeuo antiquior V 4; tantis numquam retro conditus aeuus XXI 574; Christi memor, inmemor aevi (= saeculi) XV 173, aevi pondere tardior 150, 7.
- affectus (= amor, uoluntas) 18, 9. 23, 18. 24, 5. 38, 5. 40, 18. 86, 20. 73, 23. 85, 11. 112, 3. 319, 15. XXI 271 *saepius*; affectu magis quam iudicio sentiens 53, 4, affectu curandi par 150, 7, affectus uoluntatis 112, 14, uoluntarius 250, 19, obsequii 188, 10, largitatis 306, 25; compensatio affectuum 254, 6, utrisque diuine affectus XVII 326, dissimiles sociare affectus VIII 21.
- affectio: corporalium necessitudinum 61, 22, sensuum 112, 4, piissima 144, 24; ad affectionem tuam litteras fecimus 143, 10, accepimus litteras sanctae affectionis tuae 57, 9.
- affluere opibus 107, 2, lacte pietatis 370, 2, donis XXI 570.
- agere (= uiuere) 30, 4. 38, 6. 83, 25. 85, 7. 183, 4. 281, 25. 386, 3. XV 101 *saepe*; rectas agamus semitas VII 46; — (= facere) uulnus XXIII 273, caedem 173, 29, bonam XVIII 163, flumen 279, 10, documentum diuini muneris XXI 751; pascha agitur 274, 1, circumcisio cordis spiritu agitur 407, 6, de tumultibus agere pia dona XVIII 309, quibus gladiatores perimas agis (= conducis) 97, 14; se captiuos agunt App. I 68.
- agger: aggeres egerere 219, 18, latentem exuis aggeribus densis XXI 803; (= uia) XII 25. XVIII 501. 566. XX 35. 87. 379, sternit aggerem silex XXIII 394; Pyrenaeus agger 9, 27, agger ruderis XXVIII 270, caespitis XVIII 146.
- agitare (= uiuere) X 161. 197.
- agitator Israel deus XXIII 802.
- agmen: porticus angusti qua tenditur agmine tecti XXIII 120.
- agninae cateruae XXXIII 93.
- agnitio dilectissimorum 240, 5.
- agnitus ueritatis 123, 4.
- agnouisse (= nosse) 18, 12.
- albetibus propinqua messe regionibus 104, 14.
- algere: nec algentes nec aestuantes 245, 6.
- algu et calore App. II 15.
- alimonia 73, 11. 184, 24. 296, 6.
- aliquarum gentium rex 225, 16; non temere sinistrum aliquid audire 449, 1, sinistri aliquid 453, 20.
- alius (= alter) 282, 22. 290, 21. XXVIII 26. 158 *saepius*, aliud stupendum XXIII 263; alter—alius 248, 2; alio destinatus 9, 2.
- almus (pater, Iohannes, Sion, confessor) VI 300. 315. VIII 9. XV 235. XXI 7. 543. XXV 201. XXVII 617. XXXI 583.
- allophyla mulier XXIII 549, allophylum populi XXVI 71.
- altaria (= altare) 281, 13. 283, 24, altario deseruire 11, 13.
- altiugi montes XXI 713.
- altipeta leuitas 82, 3.
- altitudo aeterna XXIII 484.
- altor XXI 773. XXIII 706. 865.
- altus (Christus, dominus, iudicium, uirtus, crux) XV 69. XVIII 440. XX 223. 287. XXI 825. XXVI 346. XXVII 499; alta 179, 10, terrae alta 381, 21, mundi XXIII 460.

- 462, altum profundum II 6, altum intutum XXVII 307, alti huius saeculi 381, 20; — alte cumulare undas XXVII 524, altius est locutus 367, 6.
- alueus cordis 150, 10.
- alumnus collis XVIII 93.
- amandare XVIII 428. 658.
- amans: amantissimus 43, 5. 358, 21.
- ambages molarum 170, 4, insularum 396, 25.
- ambit solis circulus VI 116, domum regalis affinitas 430, 7, sacra gloria XIII 114, gratia sepultos XVIII 192; pretio ambiri XXV 100.
- ambitor aeternae laudis 97, 12. App. III 84.
- ambitus uolatus XXIII 877, crux Christi digno ambitu consecratur 273, 24. *cf.* 371, 4, ambitus seruitutis 195, 24, luctuosus 254, 22.
- ambrosii odores XXXI 531.
- ambulare aequor XXXI 124.
- amicae umbrae VIII 6.
- amodo resilire VIII 28.
- ampliare horrea XXIII 833.
- amplum corporis XXVIII 21.
- anacoluthi exempla* 7, 20—8, 3. XIII 15.
- angariauit iumentum in uias duras 317, 5.
- angelicus 131, 15. 241, 15. VI 318. XV 346. XXXI 40. XXXIII 70.
- angustare 268, 15 *saepius*.
- anhelare sitim 372, 1, somnos XXIII 170, ultima uitae XVI 29.
- anhelus XV 278. XVIII 427. XVIII 281.
- animantia inrationabilia 303, 7.
- animos dubios corde pellere XXXI 168, animis in paradiso deambulat 104, 19.
- anne XXI 49.
- annosi loci XXVIII 211, a. siluae App. I 37.
- annuere pia uota XXV 230.
- antecessor XVII 170.
- anteuertere (= praeferre) 28, 20. 159, 16. XXIII 723.
- anteuolare XV 192, tarditatem 70, 22. 258, 8.
- anticipator mundi V 9.
- antistes XV 132.
- anxietudo 85, 28. 109, 16.
- anxia tempora 39, 4.
- apophoreta 39, 4.
- apostolici oculi XXXI 370.
- applaudit sibi aliquis de nobilitate generis 452, 3.
- apricare aliquem tecto et cibo XXIII 312.
- aptus (= dignus): munus aptum fide feci 85, 24, aptum opera in ipsum sua nomen imposuit 392, 5, apta Christo insignia XXIII 784; apta morti cogitans XXIII 83, carmina castis choris apta VIII 15.
- apud Barcionem 17, 3. *cf.* 261, 5. 267, 13; si tu apud te esses 326, 13, apud mentem tuam 342, 2, apud hoc saeculum 217, 10, apud dubiam terrae fidem 104, 24.
- aquosum adulationis 80, 15.
- arbiter deus XXVI 89, ignis VII 32.
- ardet furor in urbibus XXI 18, ardentia uota 427, 13, Tyrio murice uestis ardet XXXI 466.
- ardor (= studium) 226, 21, habendi XXVIII 291.
- arduus conditor XXI 230, ardua mens 151, 4, ardua sensu et digna cognitione 388, 11.
- arenae (= circi) gloria 97, 11.
- arida istius orbis 297, 20.
- armentale pecus XX 389.
- aromata 190, 6, Christi XXVII 168.
- arripere (= aggredi) nefas XVIII 451. *cf.* 391, 24. XXI 619.
- articulata uox XXVIII 1, articulati pedes 149, 16.
- aspis extractus XVII 268. *cf.* Prudent. c. Symm. praef. 36.
- ast *in initio hexam.*: ast ego VIII 8, illum XIII 114. XVIII 138, alii XVIII 35. XXVIII 26, aliud XXI 313, ubi XVII 25. XXVII 365, 49 us. 19. XXXII 173.
- astrum priuatum XVII 146.
- astu callidus XVI 111.
- atomum segmentum 268, 14.
- atrae iniquitates XXI 181, atro frigore XXIII 4, atri sectores XVI 88.
- attonita urbs 49 us. 38.
- auctibus indeprehensis comesta subplens 93, 17.
- auctoritates exemplorum 91, 14.
- audere: non audendus dici frater 172, 5; opus perfectionis ausi su-

- mus 8, 10; grande ausum XVIII
 395. *cf.* XVIII 607, XX 374; ausim
 dicere 64, 4.
 audire (= uituperari): ne uidear
 serus audisse 85, 5.
 auditor primus repromissionis 87, 7,
 euangelii 28, 15.
 auditus: nouus in isto auditu XVIII
 386, auditu miranda XXIII 97,
 auditus (= aures) pulsare 44, 12.
 auere epistolas XXIII 429.
 auersio saecularium rerum 179, 20.
 auerti (= repudiare) 63, 19. 292, 19.
 VIII 23; Christus auertitur altis
 XXI 485.
 augmentum patrimonii 2, 5, caritatis
 34, 12.
 auia rura XXIII 29, auia colere X
 158, per auia XV 223.
 aureolum tubellum 269, 2.
 auritus calix XXIII 128.
 austeritas legis 184, 13.
 aut: siue—aut 281, 23, (= an) XVIII
 274.
 axis: quo me locarit axe XI 59.
- Bacchatur licentia 170, 28.
 baiulae piorum nubes XXIII 934.
 balat alleluia ouile 280, 19, Felicis
 nomen XVI 231.
 barca XXIII 95.
 beare 394, 27. 400, 10. VIII 50. XV
 74.
 beatificare 342, 18.
 beatitudo tua (*titul.*) 145, 15 *saepius*.
 bellisono uenientes flumine pugnas
 XXVI 425.
 beluinum corpus XXIII 223, cor 169,
 22.
 bene uersa domus XXVI 333, aut in
 male cura aut bene amore anima
 comeditur 299, 12 (*cf.* male); bene
 quod 276, 24. XXVII 15.
 benedicere aliquem 433, 1 *saepius*;
 benedictus 18, 5. 19, 4, benedictus
 domino 241, 9. 379, 13 *saepius*.
 benedictio 94, 1. 110, 11. 142, 9. 251,
 11. 267, 14. 402, 22. App. II 70. 75,
 benedictiones 160, 21.
 beneficentia 295, 16. 307, 1.
 beneficium (*Gefälligkeit*) 15, 16. 112,
 17.
 bestiae indomitorum sensuum 362, 2.
 bibunt vntem Sarnumque XIII
 62, bibere sensum altiore 151,
 15, conspectum XXVII 271.
 bibulum lumen XXIII 150.
 bicolor ruina XXVIII 163.
 bicornis crux XVIII 610.
 bifores arcus XXVII 374.
 biformis crux XVIII 609.
 biuges fabri XXVII 385.
 bimaris Calpe X 230.
 binus natalis XXVII 152, binum
 agmen XXVII 210, binae historiae
 XXVIII 23.
 bipatens spatium XXVII 481, bipa-
 tentes ualuae XXVIII 153.
 bipes ueredus 241, 2.
 bis geminus 30, 15. 292, 17. XXVII
 378, bis geminatus XXVIII 185,
 bis congemинatus XXXI 5, bis me-
 dicus XXVII 425.
 bissenum agmen XV 262.
 biuium: sermo in biuium patet 354,
 18.
 bonus dominus (*de deo*) 369, 16 *saepe*;
 haec bonus accipe uota 281, 26,
 bona uoti mens patris X 267.
 bos: *gen. pl.* bouum 299, 24. 26.
 botrum suauitatis 367, 27.
 bractea fulua XXV 125.
 brauium supernae uocationis 55, 6.
 breuiare sermonem 324, 20.
 breuis: in breui 322, 19. XX 237 (*cf.*
 breui 72, 12. 272, 26. XVIII 204.
 XVIII 589); breui stilus retro
 ductus XVIII 624; breue quid-
 quid homo est X 288; tuguri bre-
 uis interiectu XXVIII 67.
 brumae gelidae tempora XIII 16.
 buccae deducere 155, 9.
 buccellatum 45, 2.
 burico uiliore asellis sedere 259, 5.
 busta pecudum ara fumabat 270, 14.
 byssi fila XXIII 789, bysso uestis
 contexta XXIII 787.
 byssina stola XXIII 783.
- Caccabata aedificia 284, 16.
 caecare prospectum XXVIII 66, re-
 fugo lumine mundus caecatus
 XXXI 339, fidem poena caecabat
 420, 12.
 caecator aquae Amalech XXVII 619.
 caecum carcer XV 195, periculum
 XXIII 155.
 caeles XXI 130. XXIII 773, caelite
 mensa XXVII 403, thesauro XXI

- 507, ope XXVIII 25, caeliti stirpe XI 64.
 caelestis: *gen. pl.* caelestum XVI 15. 214. 277.
 caelicola XVIII 14.
 caelicus App. II 63.
 caeliflui fontes XXI 833.
 caelitus paradisi horti XXVII 207.
 caelos penetrauit XVIII 651.
 caesus (= occisus) martyr XVIII 150.
 calcaneum 215, 7.
 calcare fluentia XXVI 377; (= contemnere) XVI 254. XVIII 92. XXVI 26.
 calculus congruit 246, 4.
 caleant mens fidesque deo XIII 11.
 calicli uitreoli XVIII 416.
 caligat intellectus 421, 15, obscuritate cuncta animalia caligant 347, 3, caligare putat XVIII 401.
 candidare 353, 21.
 canere: morum sanctitate canuerat 89, 8; canentes terrae XXIII 5.
 canina facundia 29, 4.
 canities 403, 5, gestat apostolicam pectore canitiem XXV 218.
 canorus XXIII 28.
 cantharuli XVIII 463.
 cantilena anilis fabulae 118, 15.
 canus: cani anni XV 172, honores XVIII 21; cani (= senes) XXIII 893; spargit canis caput 345, 16, ipsam in canis (= senectute) uelocitatem mirati sumus 154, 5.
 capacitas fidei 353, 14.
 capax dei 120, 10. *cf.* 227, 8. XV 106. XVIII 346.
 capere: naufragorum aerumna capitur 115, 25; similitudinem diuinam capere 209, 14, nec iam se capit ipse XV 175; mereri non capit VIII 23, ut mori sic oblinisci non capit XI 67.
 capessere periculum 115, 23. XXIII 417, damnum 388, 24, mores VIII 24, laudem XXII 28. 162.
 caprigenum saetae XXXI 454.
 captare aditus 328, 14.
 captiuare 78, 21. 319, 1.
 captura salutis 147, 25.
 captus meriti 106, 15.
 caritas tua, uestra (*titul.*) 24, 6 *saepe.*
 carneus 82, 16. 263, 10. XVI 205. XXI 171.
 caro aestimare 192, 2.
 carpere strata Latinae XIII 72.
 carrucis nutantibus 259, 7.
 cassus praedae XVIII 364, opum XXI 500, uirtutis XXIII 148, uotis XXVII 29; cassa fides XXVII 548, cassi errores XVIII 240.
 castificum lauacrum XXVIII 188.
 castimonia ieiuniorum 436, 13.
 casus: nomen casumque XXIII 232; Satanae XVII 233; (= res accidens) 28, 28. XX 93; nomina casuum 124, 4, nocturni casus XXIII 323.
 caua (= inanis) pompa XVIII 44, gloria XXV 193, cauae opes XXIII 906.
 causa: *abl.* causam XXXII 44. 116; (= uis): excitis ab operto puluere causis XXI 560, suam loquar ordine causam XXI 583.
 causari XV 246.
 cedo ut deceant XXV 137.
 celeuma nautarum XVII 109.
 censere: ipsius presbyter censeat 17, 7; (= aestimare) 26, 1. 123, 14. 392, 2. XVIII 63.
 censoris acerbum X 11.
 census (= patrimonium) 306, 1. XV 340. XVIII 51. XXI 418. 495.
 centenus fructus 137, 11.
 cerati papyri XXIII 119.
 cernuus XXIII 401.
 ceruical 372, 15.
 cerula fronte 93, 5.
 cessare: coniunx effeto iam cessabat in aeuo VI 49.
 cete tremefacta XVII 117.
 chelys XX 59. XXI 327. XXII 9. App. I 11.
 chirographum mortis abolere 172, 25.
 choreae XIII 109. XXI 83. XXVI 44.
 chrisma 188, 24.
 christicolae 288, 5, Constantinus cum conderet urbem et primus christicolam gereret XVIII 331
 christorum domus XXV 239.
 cibare XXVI 244.
 ciere Phoebum X 25. XV 31.
 cilium XXIII 167.
 cineris imber XVIII 18.
 cingere: crux cingitur orbe coronae 289, 8; resurgentes gloria cinget XVIII 190.

- circa quaestiones aniles aegrotare 8,
 4. *cf.* 12, 3. 13, 10. 189, 24 *saepius*.
 circum iacere prophetam XXV 259,
 uestigia circum XXVI 258.
 circumägunt XVIII 42. XXVII 361;
 — circumactus uolatus ambitu
 XXIII 877.
 circumfixa munera per columnas
 XVIII 408.
 circumflui senatores 259, 6.
 circumlatrant nos uerba 2, 18.
 circummetata cuncta colonis XXVIII
 88.
 circumsona aestu maris Gallia XXI
 406.
 circumsonat Latium unda XIII 57.
 circumstantiae 266, 4.
 circumstat limina terror XVIII 97,
 iacentem turba XX 95.
 circumuolare aras XVIII 75.
 citra uerbera castigationis euadere
 109, 8.
 ciuica caritas 291, 15.
 clamare (= praedicare) XVIII 24.
 349. 564. XXVII 448. XXXI 246.
 clamorosus XX 182. XXIII 47.
 clarere 239, 8. XV 127. XVIII 598.
 clarificare XVIII 304. XXXI 380.
 clarificus 19, 18.
 classis (= nauis) XXIII 78.
 clauante ferro robora XXIII 103.
 claudit metus uias 364, 7, tempora
 uitae XVIII 73, claudit omnes in-
 fidelitas XXIII 467. *cf.* 570; claud-
 dentem (= claudicantem) iussit
 exurgere XX 245.
 cliuosus 276, 10.
 coaeternus 151, 5.
 coanhelare anxietudini 85, 28.
 cogere: non cogitur libertas sed sua-
 detur 220, 11.
 coepisse: quo coepti sumus perficia-
 mur 220, 7, coepta moenia XVIII
 333, turris XXVII 606; coepta
 XXI 662. XXII 26. 149.
 coetus pii XVIII 520. XX 193, im-
 piorum VII 2. *cf.* 293, 3. XVI
 193. XVII 278. XXVII 96. 546.
 coexultare gaudio 109, 25.
 cogitatus peregrinationis 26, 16.
 cognitio (= iudicium) 226, 2.
 cognomen: Hermia cum fratre sui
 cognomine patris XV 76.
 cohaeret lingua VI 98.
 cohospes XXIII 385. XXVII 438.
 cohospitare 280, 27.
 colere alio orbe XXI 405. *cf.* 389,
 terrae medio XVII 250.
 collyrium 379, 8. XVIII 34.
 coma perenni lignum VII 12.
 comare amans pinus celsis iugis XXI
 299.
 combibit unda nauem XXIII 111.
 combinabamus cum fratribus 64, 23.
 comeditur anima in cura 299, 12.
 comitabilis error X 291.
 comitamur multorum comitum uiam
 443, 22.
 commaculare VI 164.
 comneatus (= mora) 59, 13. 90, 30.
 145, 7. 417, 18.
 commemorata compago 375, 9.
 commercerere XXI 401.
 committere in dominum 73, 10; com-
 missum peccati (*contr.* mediatum)
 fugiamus XXVIII 241. *cf.* VI 262.
 committere equum onagro XI 35.
 commodare 274, 12. 295, 19. 296, 11.
 commonitorium 245, 29.
 commori hostibus 176, 13. 198, 2,
 morte 197, 24.
 commortales homines 400, 4.
 commoueri (= moueri) 85, 15. 116, 6.
 communes (= socii) unanimi 238, 9.
 compages 86, 15. 122, 5. XVIII 635.
 692. XX 45. XXI 276. XXVII
 525. 625. XXXI 165. 297. 318;
 compago XXVII 462.
 compaginare 1, 8. 285, 23.
 compallidus 155, 11.
 comparibus uotis XXVII 143.
 compassio 85, 1. 111, 7.
 compassor 309, 6.
 compati aegritudini 32, 7 (*cf.* 31, 13),
 infirmitati 314, 22, dolori 312, 19.
 XV 189.
 competitur Felix XV 134; competens
 (= aptus) 284, 11.
 compingens omnigenas populos in
 unum XX 56.
 complanare cliuosa 276, 10.
 complanatio animae 248, 25.
 complaudere carminibus XVIII 8.
 complere: carnalem alacritatem spiri-
 tali uelocitate compleuit 150, 14.
 compluitur ager 336, 22.
 componere mortuum 87, 9.
 computiri gratia 125, 24; computita
 auditum 26, 5.
 computis uoti spes XVIII 246.

- comprecatio pauperum 96, 11.
 comprobator 114, 20.
 compungere 247, 17. 328, 7. 408, 5.
 conamiua religiosa 31, 7.
 concelebrare 9, 19. XXVII 138.
 conceptio spiritus 182, 24, fidei 184, 24.
 conchula 288, 14.
 concisio in carne 144, 5.
 conciuus 230, 22.
 concluditur (= completur) forma 222, 22, sollempnitas paschalis concludit 244, 16.
 concolor XXI 77.
 concreescere: concretus carcer squalore 170, 8, annus XXIII 5; concreta uiarum III 10.
 concretio 427, 28. 477, 11
 conculcare 97, 16.
condicionales periodi: haec quoque quis spreuit, redeat (*i. e.* si spreuit) VI 282, uel indigni uel Pharisaei in domum audiam (= si audiam) uenisse 193, 21. *cf.* 118, 24. IIII 18. VI 286. X 199; — credebamus quia cinis et terra essemus, si—confirmentur 323, 19, si possim, scriptis essem molestior 245, 16; opus accesserat et creuisset 318, 7.
 condignus VI 30. 81. XV 233.
 condiscere 16, 16. 387, 24.
 conditura 162, 25.
 confamulus 138, 2. 204, 10.
 conferta frequentia XVIII 306.
 confictor falsi 151, 25.
 confido parem tibi requiem 203, 18.
 confinia uitae XXVII 133. *cf.* 286, 22.
 confiteri: confessa gloria Christi XXIII 251.
 confluus XVIII 113.
 conformis imaginis 230, 10, imagini 243, 15.
 confortare 36. 11. 257, 14. 391, 21.
 confouere 17, 5. 191, 5. 454, 19. VI 138. XXIII 321.
 confundi (= pudere) 62, 3.
 congaudere 280, 18. 387, 16.
 congeries multa XXI 802.
 congratulari patientiae 85, 29.
 congrege coetu XX 402.
 congruus 84, 9. 314, 18. XXI 84. XXVIII 232, congrue 166, 12.
 coniuere otis X 319.
 coniugalia uincola 227, 24.
 coniuge mente uos date deo XXXI 536.
coniunctiui rariores: nihil mandaui quam properarent 239, 14, praestat opes saluo desint XVI 281, tu, petes, simus XVII 299; *cf. condicionales periodi.*
 conlaborare 12, 10.
 comm- *cf.* comm-.
 comp- *cf.* comp-.
 conqueri deo XV 88.
 conregnare 271, 9. XXVIII 227.
 consacerdos 145, 3.
 consepelire 197, 22, consepulti Christo 176, 8.
 conserere: pax nos cum deo conserit 316, 7. XX 48; uestis saetis conserta VI 229, litterae gratiarum flore consertae 369, 25, anima spiritus 249, 11.
 conseruulus 155, 11.
 conseruus 33, 25. 162, 8.
 consimilis 74, 34.
 consolari *pass.* 83, 13.
 consona exultatio 323, 17, monasteria pace 131, 16.
 consors omnium ad unum bonum cursus est 215, 26; mentibus consors XVII 335.
 consortia regni XVIII 74, uitae X 105.
 conspersio 70, 5.
 conspicuus (= uisus) XVIII 201; (= uidens), conspicuo subductus ab ore sequentum XVI 89.
 constitutae urbes XXI 260, pedibus constitutis 349, 7; infantem Christo constituere sacrum XXI 315.
 constringere (= obligare) 27, 8. 83, 5.
 consubstantialis 151, 5.
 consulatum Christi militans XXI 252.
 contendere capreis pernicitate 149, 12.
 contenebrare 4, 25. 136, 20.
 contentae paupertatis opes XVIII 283; contentis ad dominum sensibus 179, 19. *cf.* 245, 22.
 conteri pannis gestiebant 260, 3.
 contestato affectu inter eos numerari 47, 13.
 contigero similis inueni XXIII 188.
 contigua aula XXVIII 112, aedes XXIII 207, contiguae loquellae XVI 79.
 contignata cenacula XXVII 400.
 continens litorum XXIII 31.

- continentia: tricesimum fructum de uestra inter uos continentia proferentes 335, 12.
- contingentes propinqui VI 183; signum contingere ferro XVIII 709, caelum merito XIII 92.
- contra est in agone terreno 215, 23, contra uidere 295, 12.
- contractor mortis 191, 22.
- contristatio 312, 11.
- contritio 163, 7.
- conuenire (= accusare) 202, 16. 249, 5.
- conuersatio (= uitae ratio) 33, 5. 59, 11. 82, 15. 186, 14.
- conuersio 65, 12. 190, 23.
- coomnipotens 151, 6. 221, 16.
- cooperari 132, 13.
- cooperator 321, 16.
- coopifex 151, 6.
- cōperit XXIII 388.
- copulae (coniugio) misceri XXIII 558.
- corona (*titul.*) tua 15, 18.
- corporaliter 24, 13.
- corporata species 118, 1. 397, 23.
- corporeus 46, 4. 93, 14. 109, 5. 159, 9. 160, 25. 252, 5. 257, 14. 431, 3. XVIII 78. XXXIII 57.
- corpus uitae (*contr.* umbra figurae) XXV 54, corpus feritatis 173, 20; puer corpore 401, 19, paucos annos corpore uixit XVIII 285.
- cors (= misericordia) XXXI 541.
- cote in fluuios rupta XXVI 245.
- creatix 151, 14.
- creatura 93, 11. 384, 21.
- crebrum coruscare XVIII 421.
- credere deum 184, 7. 195. 25. 218, 7 *saepe*, fidem XV 139, numine in uno XXXII 205; in excelsum se credere XXVII 308.
- credulitas X 280. App. III 195. 196. 240.
- credulus XX 408. XXIII 28. XXVII 330.
- crinitus 155, 14. XXIII 542. 609.
- crispans camera XXVII 388.
- crucifixor 134, 29.
- cruda mens concordiae 368, 23.
- crumilus(?): uiciam miscuit in crumilum 164, 1.
- cubator domini pectoris 151, 13.
- cucullae mumms XXIII 390.
- cū XXV 148, cui (operum cui cassa contulit uitam fides) XXXIII 3, manna cui e caelo XXXII 15.
- culmen (= templum) 280, 4. 290, 23. XVI 194. XVIII 173, culmina 277, 27 *saepius*; te celsum meritis in altum culmen inponet XVII 302.
- culmeus: culmea culmina 280, 4.
- culpabilis XX 368.
- culpator XXX 17.
- cum: homine cum 396, 17.
- cumulare (= augere, ornare) 130, 10. 157, 6. 159, 28. XVII 274. XXI 828. XXV 79.
- cumulus luminis XXX 26, cumulum amoris facere 157, 8, benedictio in coronae tuae cumulum super-texta 109, 22.
- cunctamen mentis XXVII 416.
- cunei (= spectatores) 97, 10.
- cur (= quia) 202, 16.
- curare curationes 227, 4, curas 374, 3, curare famae 453, 8.
- currit musica XXI 102, da uerbo mihi currere uerbum XXI 673, noua currere pocula riuus XXI 685; uitam mortalitatis cucurrerat XXX 12.
- curtaliini chlamyde 155, 13.
- Daemon: *acc.* daemona XXV 336. *nom. pl.* daemonēs XVIII 71. 253. 267. XXV 428. XXVI 428, *acc.* daemonās XVIII 232. XXIII 46. 49. XXVI 325, *abl.* daemonis (= daemoniis?) 234, 18.
- damnum utile facere 230, 14, damnum pium XXI 780; ferrum damni (= damnosum) XXIII 674, damnum comae 400, 15; damnis emere 400, 15.
- dare (= facere, efficere) 142, 11. 291, 16. VIII 10. XXIII 119. 189. 224. XXII 218; (= componere, fingere) 289, 1. XXVII 479; agnosci datur X 137; metus et error hominem altius praecipitare dabant XXXI 80.
- datiui rariores*: uiuere deo 179, 15. *cf.* X 32, mori naturae 147, 25, occidi mundo XV 25. *cf.* 50 us. 67. 355. 8, oriri perpetuis 279, 18, renasci gratiae 167, 3. *cf.* 346, 2, dormire actibus (*contr.* uigilare deo) XXVIII 257, deo sapere XVII 125, uisui stare non usui 304, 6. *cf.* 217, 7. 237, 8. X 135. 287. XXVII 622; de suis deo donis superbis 100, 20, ne me illi accuses 156, 17, domino

effici unguentum 192, 15. *cf.* 179, 26. 195, 11, desperare impio requiem 90, 5, luci tenebras reppulit XXXII 218, oculos caecare caelestibus 121, 15. 180, 1. 5. *cf.* 263, 23; — nostro bono essemus boni 307, 6. *cf.* 68, 10. 168, 21. 244, 25. 307, 26. 413, 15; auxilio uiri uxorem factam XXV 143; coire pecori XVII 257. *cf.* XXXI 294, alicui coniurare 213, 18, iustitiae rebelare 213, 11, dissonare uocibus piis 260, 16, deo dubitare XXXI 252, deo trepidare VIII 25; praeualere forti 168, 27. *cf.* 211, 6. 217, 13; utero excidi XXI 180; impiis fideles discriminare XXIII 298. *cf.* 100, 10. VIII 31; — tectis inducere mendicos 99, 8, litori exponere incolumem 398, 25, mucro salit cilio XXIII 167, gaudentibus inuehi astris XV 152, turba non resurget gloriae VII 25. *cf.* 8, 13. 28, 13. 93, 20. X 267. XV 152. XVI 209. XVIII 126. 205. XVIII 387. XX 118. XXI 748. 851. XXIII 420. 856. XXV 129. XXVII 307. 571. XXVIII 36. 129. XXXI 400; — urbem domo sumit XXVI 224, cretura cibus 93, 11, nersos monachis (= in monachos) latrones XVII 219. *cf.* XVII 222. XXVIII 323; faxit(?) iter omne campis XVII 81, soluere doctis ora modis XV 35. *cf.* 345, 20, libros lectioni habere 19, 7, religioni habere 114, 22. *cf.* 39, 5. 90, 5. 108, 2. 119, 14. 133, 26 sq. 177, 17. 329, 18. 428, 6. XV 180. XXI 457. XXVIII 248, ager leuandis satis imbrem sitit XVII 62. *cf.* 346, 2. XXVIII 222; — liber iustitiae 80, 7. 8. *cf.* 152, 23. 166, 7. 306, 18. XI 29. XXIII 233, tacitus uanitati 121, 7, obliterati memoriae 100, 12; — peccatis mater VIII 55, uobis fratres XXV 195, discors agnis genus 292, 18. XXI 538, supplex Musis X 112.

dator 96, 6. 394, 1. XX 204. XXV 238.

Dauiticus 90, 26. 434, 7.

de (= *partit. uel alius genitiui loco*) unum de Alingonensibus 83, 27, de gentilibus philosophi 122, 16 *cf.* 95, 13. 145, 29. 244, 18. 246, 11. 22. 292, 3. 395, 15. XV 182 *saepius*;

— (= secundum) 112, 21. 114, 21. 406, 9 sq.; — (= *loco ablatiui*) neque uideare de negligentia tui serus audisse 85, 5, Abraham et Iob de opibus suis amici facti 101, 1. *cf.* 52, 6. 68, 24. 114, 3. 118, 7. 120, 22. 121, 9. 129, 19. 130, 1. 142, 9. 143, 2. 170, 12. 28. 204, 9. 222, 21. 252, 18. 274, 19. 294, 3. 13 sq. 296, 12. 20. 307, 19. 324, 3. 332, 19. 371, 17. 406, 16 sq. X 162. XX 57. XXV 231; — facti de hostibus ciues 12, 12 sq. *cf.* 360, 20. VIII 18. App. III 94; — de uulnere sanatus XX 256. *cf.* 110, 1. 130, 13. 352, 24, de facultatibus affluentes 19, 2. 165, 26. 215, 11. 259, 16. *cf.* 353, 9. 367, 12. XVI 287, libera de curis X 165. *cf.* XX 161 — de cetero 154, 11. 342, 17, de more XXVI 121, de pleno 86, 9, de proprio 45, 9, de proximo 194, 24, de suo 171, 23 (*cf.* de me mea debita soluo XVIII 47); — de (= ex) uia dimicare 27, 23.

deambulare 104, 19.

decachorda cythara XXI 334; decachorda sonant XXI 274.

decantare hymnum 113, 12.

deceptor 199, 19.

decernere cum aliquo iustitiae iure XXIII 233, (= certare) 209, 1.

decerptis umbras nostras sidere XVIII 230. *cf.* XXIII 546.

declarationis collyrium 379, 8.

declinatio: *gen.* caprigenum XXXI 454, (*cf.* 398, 13), superum XXXI 549, Sirenum 186, 25, uirtutum X 52. — *dat.* ullo(?) 281, 10, nullo XXI 722. — *dat.* auditu XVIII 386, sinu XVIII 554. XXI 408, uisu XXIII 98, morsu XX 382, accessu App. III 62. — *abl.* maiori 306, 13. ueteri 147, 17. 245, 23. 280, 11. 288, 20. 370, 8. 392, 9. 409, 15. X 251. XVIII 16. 300. XX 65. XXI 212. 495. XXVII 609. XXVIII 1. 175. 316. XXXI 322, iuuenile VI 107. — *gen.* Moysi 303, 23. 461, 20, Samsou 176, 13. 17, Sion VIII 21. 25. — *cf.* bos, caeles, domus, fastus, hebdomada, hospes, daemones, martyr, materia, phantasma, sanguis.

decocta spei gratia 125, 22, decoctior caro 27, 14.

- decoctio onerum 2, 7.
 deducere caput unguento 90, 14, buccas 155, 9.
 defaecatus animus 210, 17.
 defectio inopum (*contr.* refectio) 304, 10; ingenii defectiones 387, 25.
 deferre (= offerre) 145, 3.
 deficere (= mori) XV 323; interrupta aedificatione defecti 297, 1, defecta materia XXIII 304, mens 348, 18.
 defluente fronde VII 11, mundi defluentis infirma XXVIII 459, per omnia prospera defluere 6, 10.
 defore (= deesse) 16, 5. 259, 1. XVIII 2.
 deforis 7, 3.
 defrudatus XXVIII 489.
 degener generis XXVII 611, ab aliquo 58, 21. 147, 12. 169, 3. 208, 13. *cf.* 196, 9. XVIII 195. XXXI 52.
 deierando se monachos XXVIII 331.
 deinde (= e loco) moueri XX 323.
 deitas 151, 20.
 delectatio delectationum 195, 1.
 delibuta melle sermonis praecordia 1, 2, uerba 340, 15.
 deliciarum in Christo 6, 21.
 deliramentum 118, 7.
 demessus racemus XV 294.
 denique (= igitur, itaque) 87, 2. 195, 19. 264, 26. 336, 2. 356, 22. XX 86. XXI 668. 741. XXIII 302. 325. XXVII 470. XXXI 193. XXXII 124.
 densetus XVIII 123. XX 340. XXVIII 42.
 depascitur fames animalia 303, 11.
 depastio 59, 10.
 depictae (= pictae) cerae XVIII 410.
 deplere sentinam 391, 29, laborem 35, 10.
 deponere apud iudicem querelam 403, 24, fraude aues 350, 22; depositus (*de aegroto*) 365, 8. 393, 25. XV 353 (*contr.* compositus).
 depopulatus *pass.* 367, 12.
 depretiatus XXV 56.
 deputare (= destinare) 169, 11. 391, 8.
 derepente 460, 30.
 deserit nubere uel nubi fragilis aetas XXV 189.
 desiderabilis 13, 11.
 desiderantissimus 24, 2. 38, 2. 45, 14. 107, 17. 283, 2. 312, 7. 363, 21.
 desolare 214, 6. 234, 18. XVIII 277.
 despectat Tarraco pontum X 233.
 desplendescit nitor 339, 21.
 despuere (= contemnerè) 277, 10.
 destillare 190, 28. 193, 14.
 destimulare XX 23.
 dstricta nauis humore 392, 18.
 destructio mortis 78, 14.
 desudare liquorem XXVIII 863.
 desueta pennarum remigia XXVIII 863.
 desumere poenam XX 144.
 detexere (= canere) XXVIII 15.
 deuiare 426, 25.
 deuius 123, 23. 208, 15. XVI 22. 85. XX 414.
 deurare uolumen 380, 7, cantica XVII 134.
 dextre positi XIII 134. *cf.* XXVII 92.
 diatrita species parietis 288, 23.
 dicere (= canere) XVIII 3. 27. 71. XXII 115. App. III 11.
 dictionem facere meritorum 252, 20.
 dies illa 104, 12 (unus dies 91, 20. 24. 309, 15. 17. XXVII 35); diei V 72. XIII 67.
 differre aliquem a sede XIII 11.
 diffidenter amare 14, 13.
 diffidentia 71, 29. 87, 4. 88, 14. 256, 2. X 324. XXXI 251.
 dignari (= uelle) 18, 6. 11. 23, 13. 38, 29. XV 8 *saepius*; (= dignum putare) 23, 9. 88, 7. XXVII 438; dignatum *pass.* XXVII 602.
 dignus ad munia X 144.
 dilapidare substantiam 312, 22. 313, 8.
 dilatare terminos 217, 9. *cf.* 260, 8. 287, 12. XIII 84, dilatato ore dicere 322, 23.
 dilectio uestra, tua (*titul.*) 10, 5 *saepius*.
 diluere debita 193, 6.
 dilutior unda XXIII 134.
 diluuii huius mundi 186, 5.
 directio (= uia recta, iusta) 11, 25. 81, 23. 323, 4. XV 270.
 dirigere (= pergere) 112, 28. 276, 10. 354, 8. 424, 7. XX 377.
 dirigit sacerdos VI 86.
 diremptus (= diuersus, separatus) II 5. XVII 305. XXVI 193.
 discernere (= liberare, separare) daemone animam XXVI 342. XI 52.
 discolor plebs XIII 24.

- discretio longinqua 33, 27. 255, 21.
 326, 9.
 discrimine ueteris tecti destructo 289,
 23.
 discriminare impiis naufragos XXIII
 298.
 discussor animarum 298, 19.
 discutere (= examinare) XXXII 1.
 dispandere manus XXXIII 84.
 dispensa crux XVIII 611. 640.
 dispescere (= separare) XXI 539.
 dispoliare 67, 18. 168, 21. 207, 2. 265,
 13.
 dispoliatio 248, 9.
 disponere (= sibi proponere) 441, 18.
 dispositor 306, 8.
 disquatere membra 357, 11.
 dissiliunt decreta 182, 17.
 dissimulare (= repudiare) concinere
 260, 14.
 distentio corporis 417, 3. 331, 23. *cf.*
 166, 18.
 distillare 141, 7. 313, 2. 341, 24.
 distinguere numerosa luce tenebras
 XVIII 419; Neapolis urbs a No-
 lana breui spatio distincta 258, 29.
 distractio bonorum 206, 23.
 distractus in seruum puer XXIII
 702.
 districtus (= ligatus) 402, 25, in uer-
 bera 134, 10.
 distributor 96, 6.
 ditare 103, 7. 192, 12. 359, 19. XV 10.
 XXI 815. XXIII 316. 442. 483.
 ditificare 107, 6.
 diu: noctu diuque 132, 23.
 diuale sacrum XXX 24.
 diuersari 28, 4.
 diuersorium 132, 11.
 diuersus (= procul situs) 396, 9. XXI
 684. 746; e diuerso 255, 15. 260, 12.
 diues *c. gen. cf. genitiuus, cum abl.*
 99, 13. 231, 20.
 diuidua 274, 13, XXVII 101.
 diuortia pelagi X 237, terrae XVIII
 343.
 diuulsio 37, 20. 90, 21. 324, 14.
 dominaedius 34, 21. 130, 13. 246, 22.
 260, 11. 286, 1. XXIII 109.
 dominicus 151, 13.
 domnus 111, 2.
 domus: *abl. domu* 176, 1.
 donas inter umbrosos tibi uiuere lucos
 X 243; (= condonare) XXXII 226.
 ducere: pax annum ducit XXI 2; na-
 talem ducere (= celebrare) XXVI
 66; uespere ducto XVIII 319; du-
 cere gressus XXVIII 312, d. me-
 len XXIII 169; callum XVIII
 215, cutem XXXI 320, salem 53,
 12, amaritudinem 317, 16, pectore
 nubem XI 16, contagia X 214.
 XXXI 18, obliuia XVI 218. XVIII
 455, uerba 143, 13, mala semina
 VIII 55, honorem XIII 97; in-
 firmam carnem manus ducit (=
 mulcet) 162, 17.
 dulcator XXVI 237.
 dulciter potens 175, 5.
 dumosa humus XV 207.
 duplex reuoluta dies XXXIII 68.
 durat peccatum 147, 12. 355, 12; du-
 rare artus VI 230.
 E geminis bubus alebat pauperiem
 XVIII 220, e uariis scite distincta
 lapillis XVIII 432, e blandis aspera
 penso animo X 12; huius e tar-
 taro diuitis nomen 100, 3; e re-
 gione basilicae 289, 19; e contra-
 rio 76, 7, e contra 185, 22. 264, 22.
 eclesia XV 117. XXIII 766. XXV
 167. 197. XXVII 260. XXXII 154.
 ecquid: timebat ecquid forte haberet
 XXI 605.
 edax liuor XXVIII 287.
 edentulus 167, 5.
 edisserere 16, 13. 412, 18. 419, 4.
 editor spectaculi 94, 18.
 edolatae uerbo dei gentes 186, 6.
 edomita caro 36, 20.
 educere (= efferre, sepelire) 88, 2.
 effectus dei uoluntatum 22, 17; effec-
 tus perfectio 47, 14; effectibus ope-
 rationis 46, 13.
 efferre barbaries XXVI 257, corda
 App. I 46.
 efferre: Vticam conlatis caudida massa
 martyribus extulit XVIII 146, ca-
 put extulit aruis XVIII 147, mar-
 tyras extulit uirtus XXI 129; elatus
 in cupiditatem dominicae aequali-
 tatis 209, 24.
 effetum aeuum VI 49. 107.
 effici (= fieri) 2, 15. 20, 7. 144, 12.
 147, 10. 18. 21. 25. 165, 6. 169, 20.
 172, 10. 174, 18. 185, 1. 202, 13.
 262, 20. 316, 8. XV 128. XXXI 64.
 effugitur peccatum 142, 6.
 effulsit gratia XVIII 152.

- effusor sanguinis 225, 12.
 egenae stipis cupidus 192, 11, res egenae XV 284.
 egener redimere (*contr.* sumptuose emere) 97, 2.
 egenulus 259, 19.
 egestio alta 273, 1.
 egressus (= porta) 310, 13. 15. XXVIII 40.
 ei mihi XXIII 201.
 elatio (= superbia) 12, 19.
 electus boni 264, 5.
 elixus 337, 17.
ellipsis exempla: deest sum App. III 55, es 158, 11. 433, 25. XXVIII 516, est 26, 24sq. 35, 10. 86, 12sq. 104, 14. 105, 23. 116, 9. 249, 17 *saepius*; sunt 105, 19. 117, 5. 151, 12. 158, 3. 384, 6, erat fuit erant 168, 24. XV 129. XX 339. XXIII 144, erit erunt VIII 32. XX 293, sit 47, 3. 213, 16. XX 184, esse XXI 762; eum 161, 7, nos 122, 17, me 292, 2, se XXXIII 18, te 23, 11; — uerbum factum, cadauer inlatum est 273, 11; plus huius inportunitas (*sc.* ualebat) 189, 9; haec ego cuncta prius (*sc.* putabam) XXXII 152, qui Christum in eodem leone (*sc.* putabant) 173, 26; haec ego (*sc.* cecini) App. III 237, quid tibi (*sc.* prodest) curare 227, 3; gratias domino 111, 11. 165, 19. 239, 17. 266, 21. 301, 14. 327, 13. 338, 2. 344, 5. 348, 7; unde tantos panes quantos postulas? 302, 16 *cf.* XVIII 131. XXVII 313; sic et (*sc.* effundunt) XXI 615; — aliquem praeter officii (*sc.* sermonem) de scripturis adicere sermonem 57, 10, consumpta iam uita de brtae (*sc.* uitae) apparatus cogitare 100, 1; — pauper in Abraham (*sc.* sinu) XXXI 488; adsumptione nostrae (*sc.* naturae) 157, 19; — ista (*sc.* dies) propinquat XXVI 22. *cf.* 364, 13. XVIII 434. XXIII 58; Latina (*sc.* uia) XIII 72; paucis (*sc.* uerbis) feras me 399, 27, felicibus (*sc.* temporibus) XXI 280; mollibus (*sc.* uestibus) uestiri 6, 10; canis (*sc.* capillis) caput spargere 345, 16; herous (*sc.* uersus) XXI 104; de hac tua plena (*sc.* manu) 94, 18; meus, tuus, noster, uester, suus exterior, interior (*sc.* homo) 70, 4. 17. 243, 14. 265, 23. 266, 15. 275, 18. 316, 2. 337, 26. 345, 4. 348, 6. 16. 422, 3. XXIII 623. *cf.* quam.
 elogiō martyri XVIII 287.
 elongare 139, 15. 161, 12. 347, 20.
 eloquium litterarum 301, 14.
 eluere animam 162, 18. XXXIII 45.
 emarcuit neruus 208, 12.
 emensus *pass.* XVII 189.
 emicare ad nobilem famam 120, 1; Felix nominis titulo emicuit XVIII 12; in summa emicui (= elatus sum) XXVII 311. *cf.* XXVIII 6.
 emollire duritiam 342, 26.
 enare III 12.
 eneruis 208, 21.
 enubilare 19, 19. XXXIII 667.
 enutrire 11, 24. 46, 3. 82, 15. XXIII 695.
 equestres (= equites) XXXII 13.
 ergastulum 347, 19. 398, 27.
 erile (*i. e.* dei) nomen XXVI 297.
 erraticae opiniones 105, 9, erratica nauis 396, 11.
 erubescit ipsa se 33, 11, erubescentes nomen suum erubescet inuicem confiteri 4, 1 *cf.* 321, 13; erubesco paucitatem I 7. 8.
 eruere: non eruar (= repellar) istine XVIII 321.
 esciferae uolucres XV 223.
 esurire rem 139, 7. 235, 19. 237, 10. XXXI 458.
 et (= sed, et tamen) 147, 9. 159, 6. 208, 19. 251, 28. 255, 1. 374, 5. 413, 6. 447, 25. X 134. XIII 134. XXIII 126. 507. — et—non (= neque) 113, 6. 119, 6. 122, 13. XXVI 295, et numquam 311, 25, et—nec (nec malagma debilibus et sauciis nec ligatura) 75, 13, et neque XXXI 73. non—et (= ne—quidem) XVIII 283.
 euacuare fecunditatem 255, 8.
 euadere poenas XII 5, putarat euadi deum XXIII 235.
 euaporare dolorem 91, 13.
 euectus apostolicae sedis 133, 20.
 euehi: locus magistri resuscitati euectique 402, 27.
 eulogia 18, 14. 39, 1.
 euocatio ad deum sanctae sororis 86, 21.

- ex eo (= ideo) 407, 9, ex hinc XXI 701; amicum te ex seruo uoco 307, 18.
 exactio et desiderium 284, 14. (cf. 227, 5. 386, 25).
 exacto (= perfecto) tempore VI 179.
 exaltatio diaboli 149, 20.
 examina (= populi multitudo) XIII 54.
 exanimus 281, 14. XXXIII 66.
 exarmare fidem XXIII 556.
 excalcium XXIII 321.
 excerpit (= excepit) Neruicum litus in uas electionis 131, 23. cf. XX 315; maxima multis excerpenda XXI 649.
 excessus (= exitus) 8, 19, excessus uoluntarius (= mors u.) 383, 1. cf. XXVII 153; mentis in excessu XVI 164. App. I 94, uxor demissa excessu redit XXXIII 76.
 excitus XV 27. XVII 131; exitis causis XXI 560.
 excitatio mortuorum 270, 12.
 excolere (= colere) XI 9. XXI 144.
 excreta mola cordis similago 66, 7, excretum corpus XX 396.
 excursus (= impetus) uelut insultans XX 424.
 excutere flagellum pietatis 146, 24; excussus (= inuestigatus) XV 243, excussus (= excitatus) XXIII 184.
 exerere iubar XVIII 222, caritatem, curam 403, 12. XVIII 49, responsa XXIII 775, signa dei XXXI 90.
 exhaustio ruderum 219, 20.
 exlicmare 417, 12.
 eximere aliquem gladio XXI 420.
 exinanitus dominus in formam serui 210, 1.
 exinde (= inde, ex eo) 423, 4.
 exire fores XV 254, terminos infirmitatis 182, 25.
 exitus a militia 134, 1, exitus mortis 225, 8.
 exarator XXVII 645.
 exortus (= ortus) 21, 10. VI 16. 201. XVIII 644.
 expectatores temporalium oculi 41, 10; inter expectatores suos incessit 273, 17.
 expergitur XXII 270.
 expiator App. II 71.
 explicitum finem opus sumit XXI 743.
 expoliatio cordis 210, 16.
 exponit in gremio anus pensum Necessitatis 118, 10; expositis (= depositis) curis XXVI 66; expositum areae XXVIII 31.
 exsors *cum gen.* 396, 10. XXIII 508, exsors a Christo sors XXXI 391.
 exter (= alienus) XXIII 507. 816. XXVI 226, extris captiuus App. III 7.
 extranei ueritatis 444, 7.
 extuuc App. III 7.
 exuere (= in lucem proferre) XXI 803.
 exules a finibus 116, 2 (*cum gen.* 123, 22. 257, 19).
 exulare a sensibus humanis 177, 13, uita carnis XXIII 827.
 exulcerare (= offendere) 47, 21.
 exultantia hostilis XXIII 564.
 exultare hynnos deo XXIII 115.
 Fabrica (= aedificium) 145, 21. 146, 12. 273, 20. 293, 18. 299, 5.
 fabularum humanarum litterae (*contr.* ueritatis eloquia) 345, 21.
 fabulosae (= uanae) litterae 397, 20. X 34.
 facere: nauis uela faciebat 392, 26; scheda nimiam festinationem fecit (= festinauit); eruptio terrae interualla fecit XXI 617; facto (factu?) grandia XXIII 98.
 facesset renouare XXVIII 195.
 factu probare 269, 9.
 faciem altaris adornare XVIII 664; facies resurgendi XXXI 314; ambiguum faciem miscere XVIII 423; ante faciem frigoris eius ualeas subsistere 67, 17; facie ad faciem loqui 400, 21, facie peccatorum nostrorum spiritalia condimenta fugerunt 337, 19.
 facilis uictus 162, 22. VI 233, ruina XXVII 540, lapsus XXXII 321; facilis tectis XXVII 613.
 facinus (= furtum) sub ueste premens XVIII 569.
 factor legis 27, 3. 28, 15.
 falsum facere 277, 12.
 famae sinistrae conflantur 453, 26.
 famelicus 371, 26. 388, 4.
 famulari 124, 14. 397, 15. VI 266. VIII 17.
 famulatio dei 161, 5.
 famula dilectio 161, 6. cf. 161, 15.

- famulatus 160, 25. 161, 3. XXII 58. XXVII 58.
 fari aliquem XXI 695. XXXI 519.
 farciri toga 400, 3; agmine farso XXI 744, farsos XXI 545.
 farinula 165, 25.
 fas hospitale 196, 7.
 fascigerum honorem gerere XXI 374.
 fastigat iugum lene Christus XVIII 94.
 fastus seruandi App. III 125.
 fatiscienti laxare catenam XX 186.
 fauces urbis XXI 10.
 fauorum uersus 278, 22.
 felicitas (= occasio) ueniendi 40, 9.
 fenea siccitas 298, 21.
 fenerari Christum 2, 10. 191, 8, fenerare dominum 294, 15. 306, 11, pauperes 304, 22, fenerari aliqua re 307, 14. 375, 15.
 feralis 135, 5. XV 199. XVIII 101. XXIII 159.
 feriant gemitus patrem et inuitent 309, 5, ferire aëra uocibus V 85. XVIII 67. XXVI 30. XXVIII 90.
 ferini ritus X 219.
 fermentare iocos satirae aceto X 263.
 fermentum malitiae 300, 3.
 ferre (= prae se f.) similitudinem 177, 15; (= auferre, tollere) X 114. XVIII 401. XXVII 386. XXVIII 147. XXXI 140. 282. XXXII 170. 215. 228.
 feruere operum sacrorum documenta uidet XXI 370. feruerent uentis freta XXIII 61.
 festinata inuidia X 184.
 festinus XX 182.
 fibris totis pax deo consona XXI 338. cf. XV 27, trepidis corda tremunt X 304; fibris insitus XI 54.
 fides: fidei VII 42. XV 67. 127. 129. XX 24. XXVI 166. 285, fideique XXIII 814; fidei et XXIII 680, fiducialiter 435, 20.
 figure oscula 194, 22. XVIII 249.
 fragmenta 124, 21. X 38. XVIII 64.
 figura incauta te laedere timui XI 12.
figuræ frequentiores: fidei spem et spei fidem 2, 1, uolentes consilio inuitos silentio 32, 15, in perniciem uincere quam pro salute superari 45, 1, uictima sacerdotii sui et sacerdos suae uictimae 68, 1, letalem uitam uitali morte te-
 ganus XXVIII 321. cf. 62, 16. 67, 18. 24. 71, 21. 97, 1. 91, 3. 97, 5. 102, 15. 155, 20. 156, 7. 188, 12. 210, 23. 217, 20 sq. 274, 21. 393, 5. X 51. XXIII 909 sq. XXVII 634 *saepius*. — soli uel sali interca-
 pedine 23, 16, exul soli hospes sali XXIII 222; carere laeto formidine leti VIII 23, iubente et iuante Christo 22, 13, spem et rem in deo ponere 433, 26, terit terentem tramitem XXIII 396, uia est uiuere uita deo 52 us. 109; morte morientem 366, 21, ornatu inornati 155, 16, uiuere uitam cf. *accusat.*, uiuamus uitae patri X 32, uita uiuet XVII 295, fetor fetet XVIII 347, angusto angustior 249, 8, plenam plenior App. III 138, famulis famulos suggerere uentos XII 28, perfugioque parent reparatis moenia muris XXVI 104; — discordia concors VIII 20, mens demens X 156, diues inopia 231, 20, mors uitalis XXI 141, impia pietas XXXI 45, sufficientia indeficiens 166, 2, pie saeuus XXIII 595, miseræ felicitates 400, 28; — notissima comminus ora | Felicis uidet ora sui XV 307 sq., hoc hoc medellam sortiuntur nomine App. II 37; — en—en 447, 10, quo—quo XVI 138 sq., his—his XXVII 221 et *alibi*.
 filius *uocat.* 230, 11.
 fine talari XXV 76, in primo fine uiarum XX 355, longinqui primis, non longo fine secundis XXVII 126, saccos sine fine gerentes XXV 77.
 finiri (= mori) 255, 1.
 flagrare sanguinea siti XV 162, pateris incensa flagrantibus 190, 7, flagrant uellera medicata fuco XVII 23; — flagrantius accendi desiderium 34, 17, flagrantissimâ sollicitudo 44, 18.
 flamine dextro XVII 184.
 flammantes equi VI 78.
 flata sancto spiritu mater XXIII 839.
 flatu celso spirare XV 167, sacrilegis flatibus intumuit XXV 132.
 flauescentes regiones 336, 7.
 flauet calix oliuo XXIII 129.

- flectit Christo omne genu 324, 8.
 flexilis uerbi pedem referre XXIII 239.
 flexu uulnera declinare XVI 84.
 florea rura I 38.
 florifer 289, 8. 292, 12.
 fluenta (= aqua) 94, 26. XV 39. XXI 682. 783. 815. XXVI 377, uiaa XXVII 267, uitiorum 373, 6; fluentum XXI 715. XXIII 134.
 fluere: aqua fluxit et sanguine 362, 23, catenas de manibus fluere uiderunt 135, 9, fluentibus animis coningi adquiescere 169, 2.
 fluida uestis XVIII 576. XXV 127, sagina XX 356.
 fluitare (= nauigare) 122, 6. XXIII 342; (= nutare) XXIII 154. *cf.* 122, 5, uagae mentis fluitamus aestu XVII 178. *cf.* XXI 118. XXXI 520.
 flumine (*sc.* lacrimarum) flere XXXI 424.
 flumineis facundia undis XXI 351.
 fluoris mixtura (*i. e.* aquae et olei) XXIII 131.
 foedere portarum culmina iunguntur 290, 1; foedus (= coniunx) XXI 840; (= amicitia) 23, 8. XXII 163 *saepe*.
 folliculus (oculorum) XXIII 175.
 fomes ueri luminis Christus 120, 8. *cf.* 282, 4. X 45.
 foras a cordibus 176, 26.
 forceps uerbi caelestis 66, 23.
 forem, es, et (= essem, es, et) 288, 2. 307, 13. XX 50. 120. XXIII 334.
 forma (aquarum) XXI 745. 749. 799. 807.
 forsan XVII 329. XXVII 245.
 forsitan 109, 5. XXI 707.
 fortassis 418, 18.
 forte Felicis percurrere munera XXI 354, sonare App. II 57.
 fractio panis 418, 11.
 fragili carnis inesse deum XXXI 88, fragile hoc corporis XV 318.
 fragilitas nostra 91, 27. 144, 16.
 fragmen testarum 134, 13, muri XVI 94, fragmina testae XV 185, prae-dae XVIII 680.
 fragrare 108, 6. 182, 10. 190, 3. 192, 18. 21. 371, 26. 379, 22. XVIII 399. XXV 35. XXXIII 42.
 fraternitas tua. uestra (*titul.*) 23, 8. 34, 20. 38, 4 *saepe*, (= fratres) 38, 5. XXIII 311.
 frequentat uirtutes Christus XXIII 43, agitare frequentant X 161.
 frequentationibus innumeris occupari 126, 7.
 frondosa iuga App. III 23.
 fructificare domino 197, 15, (deus) labores colentium fructificat 60, 1.
 fulciuntur (?) toga 400, 3 (*cf.* fultus 90, 8. XVIII 325. XXII 64. XXIII 884).
 fulgöre: sacer maiorque uideri—et honorem fulgere uultu XV 176.
 fulica XI 36.
 fulmineus XXVI 129. XXVII 235.
 fumigante lino 29, 26.
 fungi: functi diem aei XXI 140, aeuum XVI 229. XXVI 16, mortalia iura XV 228, mortalia XXXI 15, lege carnea XXI 171; functus (= defunctus) 90, 29. XVIII 77. 162. XVIII 52. XXI 634. XXII 143. XXXIII 77.
 funebribus uinculis expeditus 273, 16.
 funerea sanies XXVI 316.
 funus (= cadauer) 86, 29. 273, 14. XXXI 280.
 fundere: basilica fusa uestibulo est 94, 25; fusus humi XVIII 251; fusi nummi 278, 9.
 Gementes rotae XX 424, gemit Appia 259, 8.
 geminus: bis geminus 30, 15. 292, 17. XXVII 378 (*cf.* bis geminata uocatio XXVIII 185. XXXI 5).
 gemma libare 400, 3.
 gemmantibus portis urbs XXXIII 95.
 gemmula 278, 24.
genitiuus: clari sophorum X 159, in-nubae sororum XVII 86, multis pauperum egentior 305, 24, rari praetereuntium 85, 8, omnia operum 118, 20 *sq.* XX 48. XXI 650. XXXI 401. 486, singula operum XXVII 361, ille patrum uenerabilis Isac XV 356, infantium infantissimus 77, 20; uiuorum sumus mortui 213, 1, Felicis scribi XXI 792, postea fuit hostium XXIII 587, furor et libido religionis erant XVIII 175; nbique loci XVIII 77, eo meriti ualuit

- 294, 1. *cf. neutrum*. — ferrum damni XXIII 674, (Nola) a Felice dei cumulata XXI 828, uiri diuitiarum 306, 26. — *adiectiui c. gen.*: anxius X 10, aestuans 261, 5, capax XVIII 346, cautus X 305, incautus XXIII 123, cassus XXIII 148, copiosus 268, 1, credulus XXVII 330, discors 263, 17, diues 71, 2. 3. 135, 25. 361, 5. XV 75. XVI 266, esuriens 188, 15, exsors 396, 10, extraneus 444, 7, ferax 337, 12, indignus XV 9. XX 4, ieiunus 189, 5. XXIII 637, inops X 162, 205, inritus 162, 8. XVIII 498. XXX 51, integer XXX 51, inuidus 91, 22, leuis 399, 14, liber XXI 501, metuens 89, 20, nescius XVI 180. XXXI 547, nullus XVIII 47, pauper 47, 9. 71, 2, plenus V 29, potens 135, 24 sq. 348, 11. XXIII 615, inpotens App. II 29, purus 401, 15, securus 61, 15. 83, 3. XVI 251, sterilis 165, 16, uacuus 138, 6. 154, 22. 358, 9. XVIII 12; — sponsique regis obuiam uectos XXIII 935; — in mentem uenit epistolae tuae 47, 18.
- generale initium Christus 158, 2.
- generatio: in generationem suam (= genus) transfert 61, 8.
- generator fons 279, 9.
- genitalis domus, terra 206, 19. XXI 397. 451. App. III 25.
- gentes (= gentiles) 413, 1 *saepius*.
- gentiliter uiuere 411, 9.
- genus (= stirps) 292, 2. XXI 219.
- gerere actum XI 29, gratiam 359, 6, christicolam XVIII 332.
- germen 367, 24. XXI 285. XXIII 498.
- germinare frugem 309, 19.
- gerundiuum*: ueniendo (= dum uenis) fleueris, redeundo gaudebis 37, 23. *cf.* 171, 5; *gerund. cum* esse: certum est lignum crucis conterendum fuisse (= contritum iri *uel* futurum fuisse, ut contereretur) 269, 18. *cf.* 87, 19. 403, 30. 442, 22. XXIII 698. XXVI 147. XXXI 343.
- gestitare XXIII 641.
- gigans 36, 13. 133, 15. XVI 143.
- glaciatus sanguis XV 219.
- globulus (oculi) XXIII 174.
- glomeratus currus VI 78.
- gloriantur Abraham patrem 196, 22. glorificare 384, 24.
- gradum capere XV 109; elegi fecere aliis orsa gradumque X 18.
- gratati male haedi XIII 133; gratandas saluis affectibus iras (amplector) X 108.
- gratificus 119, 16. XXI 346.
- gratulatio (= gaudium) 110, 19. 111, 13, 273, 4 *saepius*.
- gregantur oues in aulam XVII 207.
- gressus medicos ducere XXVIII 312, suo gressu digredi XX 122. *cf.* 21, 9, gressu spatiente (= ambulantes) XXVII 348. *cf.* VI 311. XVI 117. XXIII 29.
- gurges (= mare) II 4.
- gurgustium XXVIII 156.
- guttulae XXIII 427.
- Habere: sibi habeant sapientiam 5, 27. *cf.* 196, 20. 329, 11; prout impetus festinationum habebat 364, 21; habere (= habitare) X 210; habeo tibi aliquid dicere 201, 11; proque reis habitus XXXI 131.
- habilitas corporis 1, 8.
- haerere lateri alicuius XXI 73 *cf.* XVIII 288. XX 330. XXIII 134, haerebo hoc crimine 363, 10.
- hastulae segmentum 268, 14. 287, 3.
- haurire fidem oculis 272, 9, uitam XXXI 620. pudorem 179, 26; deus hominum peccata gessit nec hausit (= commisit) XXVI 200 (*cf. contr.* pro nobis mortalia cuncta hausit XXXI 142).
- haustus roris precor XV 44. XXII 159.
- hebdomada: hebdomadās et lux XXVII 61.
- hebet sensus XXXI 206.
- hederatae pompae XVIII 278.
- heros dei XXIII 573.
- herous uindex X 14, heroae uirtutes XVI 144; herous (= hexametrum) XXI 104.
- hiatus*: errori obnoxius V 52, dei ambulat XXXI 124, auxilii hoc XXXII 44, tē animo(?) XI 60.
- hiatus contextae noctis* XXXII 170.
- hiberna (= hiemem) ducere XXIII 4.
- hic (= is) *ante relat. uelut* hi quos 238, 12 *passim*.

- hiems animi XXIII 8.
hinc (= de ea re): quid ego hinc
plura loquar XXI 25; portio lau-
dis hinc quoque XXI 40; puer
hinc (= huius cohortis) XXI 294.
hirtae mentes XXVIII 296.
hiscere: ausus sum hiscere duplici
gratia 47, 11.
hodieque XVIII 345.
honestas tua (*titul.*) 229, 22 *saepius*;
honestas (= studium honesti)
XXVII 590.
honora sanctorum milia X 310.
honorabiliter despicabiles 115, 17.
honorificentia tua 157, 11.
honorandissimus (*an* honorantissi-
mus?) 45, 14.
horrere aliquem (= repudiare) 156, 1.
231, 31.
horror peccatorum 247, 18. XXVII 623.
hospes: *gen. pl.* hospitium 204, 6;
hospita tecta XX 102.
hospitium communis aquae negare
XXI 760.
humiliatio 210, 2.
humilitas 13, 10. 16, 14. 152, 21.
hymnisoni chori XXI 283. XXV 200.
- Iacenter paenituit XX 235.
iacere mentem caelo altius XXII 51.
iactatio marina 391, 28.
iactum (= iacturam) uitae ferre XXIII
339.
iacere: simulacra icta piis uocibus
XVIII 70; ictis dentibus XV 28.
ictus oculi 96, 3.
idem: hic etiam Christum, si cogitet,
idem | inueniet XXXII 209; *abl.*
eādem 279, 16. XV 334. XX 331.
idōla XXXII 204.
idolicum templum XXV 61.
ieiunatur ab operibus tenebrarum 378,
22.
ieiunus animus a uitiiis 452, 18, suci
XXIII 637.
igneae flagra piorum XVIII 242.
igniculi 117, 15.
igniri tentationum examine 431, 22,
ignitus 245, 1. X173. XXVIII 11.
ilicet (= statim) XV 177. XVI 72.
XVIII 504.
ilico ut 85, 4. 123, 2. 244, 16. 251, 13.
ill- *cf.* inl-.
ille: illius XXV 193; refert ut angelus
illum (= se) sustulerit XXXIII 91.
- illex imago XXI 504.
imaginatio spiritalis 152, 5.
imago pupi XXIII 176; cerui imagine
currit XX 209.
imber igneus XXVIII 92.
imm- *cf.* inm-.
imp- *cf.* inp-.
inr- *cf.* irr-.
in *cum accus.*: in Hierosolymam con-
gregare 272, 22; haec temptatio
in profectum euangelii uenit 323,
2, in hoc facti sumus 333, 28, in
alta uirtutum perfecti 346, 9, rupta
in fluuios cote XXVI 245, amor
impius in scelus ardet XVI 58, in
saltus exurgere plantis XX 246.
cf. XV 181. XX 332. XXI 173.
XXVIII 217. XXXIII 81; in fidem
confirmari 3, 5, dare litteras in
solatium 32, 28. *cf.* 8, 20. 12, 11.
63, 21. 67, 2. 87, 21. 175, 7. 177,
10. 11. 18. 197, 9. 216, 19.
220, 21. 242, 9. 268, 11. 274, 7.
VI 42. XV 126. XXVI 150; socrum
sortitus in matrem 28, 19, te ele-
git nobis dare in fratrem 63, 8.
cf. 12, 16. 102, 18. 164, 24. 196, 25.
214, 28. 234, 13. 360, 17. 361, 11.
373, 24. 420, 4 sq. XXI 445. XXIII
658. 702. 780. XXV 182; — in
altum XVIII 569, in bonum 109,
15 (in bono 126, 13), in cassum
49 us. 21. 183, 10. XVIII 361.
XVIII 92. 499. 602. 657. XXI 177.
XXV 52. XXVIII 68. App. I 167,
in commune 183, 12, in multum
435, 14. XXI 786, in quantum 232,
12, in tantum 122, 15. 322, 9. in
unum 197, 14, in uacuum XXII 38.
- in *cum abl.*: dominum et in seruo
honorare 26, 27, in omni egeno
Christum cibari 103, 19, laborare
in corpore 130, 8 sq. Christum stat
in agno (= agnus) 292, 13. *cf.*
160, 12. 247, 7 *saepius*; in quo
magis quam in pane uiuitur 12, 1.
cf. 11, 19. 40, 2. 10. 53, 2. 61, 9.
85, 17. 110, 11. 114, 5. 129, 27. 130,
4 sq. XXI 28. XXVI 312. XXVIII
122; salutifero epulatus in agno
XXVI 42, non est in pretio san-
guinis (*i. c.* non habet pretium)
420, 14.
- in *cum accus. loco abl. et uice uersa*:
in quem dominus experiri uoluit

- 130, 11, habitat in medium domus 315, 23. *cf.* 338, 16. 357, 11. 420, 14; filii Delphini reputabuntur in filiis Aaron 148, 9, in domo domini ibimus 323, 15. *cf.* 201, 11. 310, 19. 433, 20. 435, 15. XX 310. XXXI 12.
- inaccessibilis 340, 7.
- inaccessus XVI 119. XXXII 188.
- inadprehensibilis 295, 12.
- inadtritrus X 245.
- inaltare humiles XXVIII 739.
- inambulare sensibus XXVIII 310.
- inane magnum 116, 3, per inane XVI 188. XVIII 41, praesentis inane X 180.
- inanitus a diuite 331, 22.
- incapax 260, 9.
- incensior flamma suis fomitibus XXVIII 107.
- incantor lacrimarum 254, 23, carminis XV 32.
- inceptare uiam XXVIII 293.
- incertos tumultus laetitia miscebat et ira XVIII 527.
- incircumcisus corde 196, 22.
- incisionis tempus XXVIII 648.
- incisae carnes XX 77.
- incita celeri gressu VI 149.
- inclementia VI 167.
- incola deus XVIII 233.
- incolatus 245, 6.
- inconciliare mundum 209, 22.
- inconcussus 298, 2. 4. XV 214.
- inconprehensibilis XXXII 208.
- inconsummandus 434, 20.
- incorporeus 20, 16. 116, 15. XXVI 110.
- incompactibilis 263, 3.
- incompactio 106, 11.
- incredulitas VI 95. 202.
- increpita tuba X 308.
- incurrere uitium 338, 27.
- incussu membrorum tremuli XIII 32.
- incusso Capitoliaculmine nutant XVIII 68.
- indage frustrata XVIII 242, uacua XVIII 497, indagem praeuertere XVIII 699.
- indebitus 90, 5. 202, 6.
- indeficiens 310, 10, sufficientia 166, 2.
- indemnitas XVIII 303.
- indeprehensus 93, 17.
- indetribilis 274, 15.
- index sermo, indices litterae 16, 2. 31, 11. 110, 12. 315, 15. 370, 14. XVIII 326. XXV 117. XXVII 448.
- indigenae montes XXI 819.
- indignari in feminam 191, 13, dolis XX 411.
- indigus App. III 40.
- indiguus XV 9. XVI 195. XX 4.
- indiuuans 60, 19. 187, 1. 266, 26. 282, 8. XXV 17.
- indiuulsus 46, 16. 130, 6.
- induere sollicitudinem 90, 19. *cf.* 107, 8. 209, 3. 255, 3. XV 196, induere oculum unco XXIII 165.
- indulgere (= donare, praebere) 172, 3. 198, 26. 202, 10. 349, 4. 359, 21. 437, 19. X 27. XVIII 308.
- indurantes (= pertinaces) 331, 3.
- ineffabilis 93, 45. 134, 27. 253, 13. 339, 26. 385, 9.
- inemptas manus (= gratis) inpendere XXI 728.
- inexhaustus App. I 36.
- inexpugnata uoluptas 132, 23.
- inextinctus XXVII 21. XXXII 130.
- infantia uitiorum VIII 62.
- infermentati panes XXVI 47.
- inferunt pueri uespere ficedulas I 7.
- infidelis (= ἀπιστος) 5, 11 *saepe*.
- infinitiu*: cernere est XIII 83. *cf.* 76, 4. XXIII 117. XXVIII 252, discere sit XXVI 307, cernere erat XXI 729, nobis uelle adiacet 22, 15. 211, 4, domino seruire libertas est 80, 3. *cf.* 49, 33. 197, 25. 198, 1. 218, 11. I 103. III 28, in domino uigilare requiescere est 260, 24; — facultatem daret loca purgare 271, 10 sq., male uelle facultas nulla sit III 6. *cf.* 302, 17. V 64. XX 399. XXI 709. XXVIII 44, a quo ipsum uiuere accepisti 439, 2, ipsum desiderare desiderat 22, 18, expectare dei munera credideram XXXI 74, quid potius memorare legam? XXI 359, elegeram abiectus esse 22, 20 (63, 8. 417, 15), esse deuouerat persecutor 135, 15, celsior omnibus esse emit 50 us. 48. X 286, crines et aurum esse mereamur 184, 3. *cf.* 40, 8. 199, 10. 225, 16. 256, 17, locus penetrabilis esse negabat 218, 23. XXI 723. (XXX nr. 2, 2), crescere summa non recipit

- 157, 3, nubere uel nubi fragilis aetas deserit XXV 189, cotidianus esse nobis conuiua non fugit 154, 7, praemonemur ponere 98, 23 (122, 14), omnes uera monent sacris oracula libris credere XXXI 406, rogauit ignosci 135, 1, matrem salutari peto 38, 3 (58, 6. 12. 59, 18. 162, 4), fieri cuius optabat 25, 23 (18, 9. 20, 8. 22, 16. 29, 10. 34, 23. 112, 1. 179, 16. X 72. XX 196), figi se cruce non renuit App. I 82, spero euadere 70, 27 (102, 1), crimen non indigebit detegi VII 21; — tibi cohaerere non dubium est 42, 8. XXXI 150, necesse habui scribere 11, 8, dignante deo comes ire XV 8, cum ipso esse permanentibus 345, 1, esse persistimus 5, 27; consecrari adductus sum 9, 15, accidit diem concurrere 128, 12, ignem uenit accendere 148, 14, hunc panem eulogiam esse facis 18, 14 (83, 25. 85, 25. 140, 22. XXXI 434), intellegi datur 190, 16 (XIII 105. XVI 102). *cf.* 84, 15. 91, 9. 93, 23. 99, 7. 123, 21. 129, 8. 130, 10 *sq.* 213, 3. 342, 3. 6. 408, 6. XVII 76. XVIII 394. XX 80 *sq.* XXI 603. XXII 114. XXVII 499. XXXI 196. 604; — ramus esse cognoscar 13, 5. *cf.* 98, 6. 114, 20. 140, 7. 263, 12, panem edere praecipimus 69, 13. 363, 13, sinitur uenire XVIII 443. XXII 63, permittuntur adsumere VIII 59. *cf.* XX 86; — inflari nescia 61, 15, regi faciles XX 361, parere largior XXIII 711, aegra redire, ales abire dies XXVII 2, laudem sumere dignus XXII 24, timida deprehendi 258, 16. *cf. ellipsis, gerundium.*
- inflatio scientiae 320, 19. *cf.* 354, 11. influere cordi XXIII 20. *cf.* XXI 784. influa dona dei XV 107. informare picturam 277, 5. infortunium App. II 27. infra: caelum sex aliis infra est XXXII 183. infundi roribus 107, 5. ingeminare (= iterare) XXXIII 99. ingemit dicens 89, 24. ingenium (= inuentum, consilium) XVI 161.
- ingluies uentrium 156, 5, gulae App. II 23. ingrauidare XXVII 253. ingressus (= porta) 95, 2. 288, 2. inhabitatio corporea 186, 11. inhiare in fauos litterarum 380, 8 (427, 25. XXXI 402), inhiare alicui 19, 11. 21, 18. 52 *us.* 97. inhonorare deum 438, 24. inhorruit criuibus XVI 52. initiare uestitum 251, 14. iniuria rigidi cubilis 260, 22 (*cf.* XVIII 345), loci 270, 2. iniussu (domini) 31, 25. inlabi corda XXVIII 3. inlapsus lateris 207, 4. inlex gustus 357, 7, saeculi pompa XXIII 719, cultus XXV 119, indices caeci fraude aues deponunt 350, 22. inlidere ad Christum 372, 9. inluminari testimoniis philosophorum 105, 10, ad intellectum bonum 110, 4. inluminator 191, 2. inlusa camera musiuo 286, 6, auro uestis XXV 43, inluso carmine metris XXI 85. inlusor XXIII 77. inmarcescibilis 208, 24. XV 360. immensi gloria Christi XIII 43. inmulgere ubera 184, 18. innascere, o fons Christe, meis fibris XXXI 427. innocuus uorator 398, 23. *cf.* 292, 14. XXII 107. XXIII 275. XXXI. 14. innubae XVII 86. innubere 166, 9. innumerae frequentationes 126, 7. innutriri ad fidem 17, 5. inoffensa orationis intentio 299, 14. inopinus XVIII 398. XXV 204. inpasta aluus XVII 135. inpauidus App. I 96. inpendia orationum 347, 15. inpense largus 307, 10, inpenso fletu XXII 117. inperturbati animi VI 128. inpeza anima 168, 6. inpigrum habeatis rescribere 425, 4. inpiissima iniuria 123, 9. inpinguare 10, 8. inplumis XXIII 855. inpluio arcano sibi in uirgine templum condidit XXV 156.

- impossibilis 8, 15. 447, 14.
 impossibilitas 447, 12.
 inopositor XXIII 338.
 improbius (= indecentius) ludere XXV 126.
 inputat te natum (= dedicat) VI 316.
 inputribilis uirtus crucis 274, 15. 372, 11; inputribiliter 186, 8.
 inrationabilis 91, 26. 303, 7. 322, 5. 369, 11.
 inremota comes App. I 2.
 inrepletus XVII 67.
 inrequies V 16.
 inreuoecabilis error XXVII 541.
 inriguae aulae XXI 463.
 inrorare ariditatem cordis 193, 14. XXI 681.
 inrupti cantus XXVII 80.
 insalutatus 114, 18.
 insculptum lacunar XXVII 388.
 insensatus 274, 11.
 insequi uestigia 445, 5.
 insertus locus altis scopulis XXI 722, insertus penetralibus dei 9, 6, alicui amore XXI 562. *cf.* XVIII 463. XXII 81, XXIII 127; sinu mandauerat insita praedae pondera XVIII 554, uirga insita XVIII 637, insitus animis XVII 11, deo uincti et insiti 106, 5, locus aedibus coniunctus et insitus XXI 467, homo habet insitam mentem 321, 22; curas inseruere polis App. I 70. *cf.* interserere.
 insertare manum dapibus XXVII 195.
 insigne tantae spei tibi magno coruscet pignore XXIII 495; insignius exultare XXVII 144.
 insolabilis 200, 17. XXXI 389.
 inspicere in omnia uerba 304, 13.
 inspirantiae siccitas 302, 22.
 inspirata uerecundia 155, 3.
 inspiritalis monachus 145, 19.
 instantia orationum 436, 13, in literis exigendis 386, 23.
 instar magnae urbis dant fastigia XVIII 180, ipsius instar enarrabo crucis XVIII 608, cernite nunc animis tanti discriminis instar XXIII 267, benedicti nominis instar mente gerens XXVII 182. *cf.* 84, 24. XVIII 460. XXI 579. XXIII 98. XXIII 455. 875).
 instaurare lapsum amicum X 276.
 instructu tuo (= te docente) 15, 13.
 insultare (= saltare) XX 244. XXIII 369. XXV 31; excursu uelut insultante praeteruecta XX 424.
 integrare sepultos XXII 145.
 inter: haec inter VI 237. XVIII 426. XXIII 795, has inter XVIII 637. XXIII 491, altiungos montes inter XXI 713, opes et inter XXXIII 12.
 interapedine soli 23, 16.
 intercludit hiems 125, 14.
 interiectus tugurii XXVIII 67.
 interlatrantibus peccatis 22, 12.
 interlidere dentem X 261.
 interluit cantharus atria 290, 2.
 interrassa cortex XXVII 254.
interrogatio indir. c. indic.: 100, 15. 326, 3. 388, 10. XVIII 102. 348. XX 215. XXXII 129.
 interserere zizania 4, 14. 336, 11, saepes 319, 15; quasi gemma intersita tectis XVIII 177.
 intersibilante impetu 377, 5.
 interstare 130, 3.
 interstrepere 299, 8. 15.
 intertexere XXI 103.
 interuentor 112, 23. XXVI 195.
 interuentus (= auxilium) 17, 13. 54, 5. 63, 20. 84, 1. 106, 9. 112, 10. 138, 11.
 interuolare 96, 7.
 intexta corona floribus 107, 12, abietes ratibus intextae 187, 5.
 intimare 119, 27.
 intonare diuinos actus XXII 34.
 intrā App. III 76.
 intuens (= uidens) mente XXIII 565.
 intutum apertum XVI 101, intuto euehor alto XXVII 307, intutum maris XXIII 344.
 inuicem: inque uicem XXXI 109.
 inuisibiliter 145, 17. 19. 407, 6.
 inuisitatis nobis abire 389, 8.
 inumbrando alios sanauit 194, 5.
 innuicare XXIII 272.
 inundat pectus XXVII 177.
 inungere collyrio XVIII 34.
 inuolitare 281, 21.
 inuulnerabilis 102, 26.
 ipsa (= eadem) gratia XXI 196.
 ira (flammarum) XXVIII 86.
 ire (= obire) XXXI 4.
 Israel (*gen.*) oues XXVII 249.
 iste, istic, istinc *de praesente uita* 62, 21. 68. 21. 87, 10. 98, 8. 101,

17. 253, 20. 266, 25. 308, 15 sq. 312, 15. 353, 8. 355, 7. X 138. XXIII 486.
- iubilatio 95, 19.
- iucundare 88, 21.
- iugalis XI 4. 34. 40. XXV 227. XXXIII 40.
- iugantia uultum lunina XVIII 668.
- iuge fluere XXIII 37.
- iugifluus XXXI 439.
- iugiter 91, 5. 159, 11. 380, 3. XXVII 22.
- iugo aequali socius XXI 216.
- iumentarium opus 169, 25.
- iungere amplexus VI 162, unitatem trinitatis 321, 5; illum patriae iunxit uictoria dextrae XVIII 653; diuinis sacris animae iungantur odores 281, 7; lux crastina iungit utrumque sibi XVIII 513; iunctus (= socius) XXIII 133. XXVII 163. cf. XVI 269; amicus iunctior 4, 20, iunctissima amicitia 63, 18.
- iunxerit XX 19.
- iurata fides XXVII 433.
- iura debita reddi recusat XVI 272, in iura reposedere fundos amissos XVI 263.
- iustificare 65, 13. 189, 9. 12. 195, 20. 279, 16.
- iuuenis nitor XXVIII 212.
- iuuenta 184, 25, iuuentas 28, 8. XXVIII 216.
- iuxta (= secundum) 182, 1. 285, 3. XVI 268. XVIII 304.
- Laborata (*de aedificiis*) construximus 285, 26.
- laboriosus peccator 20, 14.
- lacrimabile probrum XX 25.
- lactans (= infans) 11, 15. 21, 17. 77, 19. XV 37. XX 391; lactare aliquem 46, 3. 184, 21. XVI 20. 210. XXIII 514.
- lactea caeli semita V 38, colla XXXI 36.
- lactificare 14, 5. 51 us. 78. 90, 22. 94, 23. 109, 14. 111, 4. 113. 10. 383, 12. XXXI 382.
- lamenta colere XVIII 123.
- lanitium 248, 15.
- laqueatus homo XXIII 79.
- Lar barbaricus X 209.
- largitor 100, 17.
- lassat eundo uiam XXXI 120, curres et non lassabis 37, 1.
- late spatiale forum XXVIII 95.
- laterem lauare 298, 9.
- latet Appia turbis XIII 70 (cf. Verg. Aen. III 582).
- latorem per unum duo testamenta pacta 280, 2.
- lauare eriuina XXII 117.
- lectiunculae hora 404, 12.
- legales tabulae XXII 154.
- legifer XXV 35.
- legere Christi uestimenta XXVII 123; quid memorare legam (= eligam)? XXI 359. cf. X 104. 162. 222. 278. XV 325. XXIII 22. 76. XXVII 251. 275. XXXI 524; lecta Maria deo VI 111. 119; legere uestigia XVIII 494, agrum 158, 9.
- leguli auri XVII 269.
- letalis hamus XXIII 81.
- letaliter fastidiosi 98, 10.
- letifer 122, 1. XXI 524.
- leuigare caput 168, 10.
- leuis: mea sarcina leuis (*an lenis?*) 49 us. 27; leui dicentem magna relatu XVIII 216; leuis cursu 149, 11.
- libamina barbae XXI 377, obsequii XVIII 50, sancta XXVII 405.
- libramen par XXIII 163, mentis 354, 2.
- libriger 245, 15.
- licet: ad amantissimos licet 358, 21. XVIII 48. 181; licet manus una tenet XVIII 296; licet—sed XVIII 425. XXIII 259, licet—at XVIII 51.
- licita 319, 20. cf. XXI 475.
- linen primum uiarum XX 323, patriae XVII 188.
- limes: de limite eodem scyphus est⁸ XVIII 466. cf. 461, tenuis limes (aquarem) XXVII 466.
- liquidus animus 51 us. 68.
- litare obsequia XXVII 507, lucem festam App. II 1. cf. XVIII 181.
- liuidare pallore uultum XXIII 620.
- logus XXIII 425.
- longum patere 94, 21; (= diu) potiri felicitate 254, 1. VIII 29. X 254. XXI 658. XXXI 596.
- longinquitas meritorum 318, 5.
- loquella prima fuit domini nomen XXI 319.
- loqui opus XXI 333, te loquar XXI 692. cf. 73. 22. 247, 13. 262, 11. 371, 22. 386. 24. XXI 583. 703.

- lotor 161, 15.
 lotus (= λωτός) App. II 7.
 lucerna sermo Christus pedibus XVII 172.
 lucrari poenas 109, 16. XIII 5.
 lucrifacere 159, 4. 230, 16. 324, 26.
 lucta 215, 23.
 luctamen 208, 9. VIII 60.
 ludere pictura sancta XXVII 581;
 mirum lusit opus Felix XX 305.
 lumine (= oculis) uidere XVIII 291.
 XXVIII 172. XXXI 226 (lumina
 XXI 582. XXXI 270).
 luminare 108, 14. 263, 26. 348, 19.
 358, 10. XXXIII 15.
 lurida ora XV 283.
 lutea aedificia 298, 8.

 Machaera linguarum 320, 13.
 machinula XVIII 458.
 mage 51 us. 96. VI 111. X 75. XVI 237. XX 385.
 magis (= potius) XX 385. XXXII 118.
 magistrae animi lineae 267, 1; magistro ore consuleret 47, 2.
 magisterium 80, 20.
 magnificare 430, 11. XXI 272.
 malagma App. II 16.
 male ludus in aula debetur XXVII 537, male dissilire XXIII 181, aut in male cura aut bene amore anima comeditur 299, 11; male prodigus, diues, securus *et sim.* 98, 4. 118, 5. 232, 2. 254, 26. 310, 16. 357, 10. 414, 15. X 263. XIII 133. XV 10. XVI 94. XVIII 243. 459. XX 84. 259. XXIII 160. XXV 63. 87. XXVII 237. 566. App. III 105.
 maledictum eramus 172, 18.
 malesuadus 48, 5. 147, 7. 169, 1. 216, 17. VI 69. 242. XI 24. XXI 520. XXIII 553.
 manare lacte et melle 310, 4.
 mancipare diem operi 380, 11.
 mancipulum 114, 7.
 mandata (= destinata) uasa sacris XVIII 405.
 mane nouo XXI 731. XXXIII 82. App. III 153.
 manere (= habitare) 204, 12; manebat sine fine sonitus XVIII 365.
 mansio (= domicilium) 160, 20. 235, 4. 293, 19. 316, 15.
 manufacta tecta 280, 20. XVII 330.
 manus: quae nobis cum Pharaone manus? XXV 138; manum summam dare factis XXI 665; manus (= uis) exstat XXVII 445.
 mapalia texta culmo X 245.
 marina iactatio 391, 27.
 maritales thorus 133, 2.
 maritare aquas caelesti fonte 279, 12.
 marmoris profundum XXIII 109.
 marmorata absis 286, 6.
 martyres XXVII 216, martyra XVI 179.
 mascula castitas XXIII 718.
 massa possessionis 335, 6; massa candida conlatis martyribus XVIII 144.
 mastruca 400, 8.
 mater nucis XXI 303.
 materia, materiam, materias 119, 1. 140, 14. 322, 21. 453, 27; materies, materiem XVIII 82. XXXI 304.
 matrix XXI 807. XXVIII 303.
 maturare: a primis annis honorata persona potuit maturare grauiorem 27, 13.
 meat per membra mens diuina XV 144, dies App. I 6.
 meatus XVIII 352. XXI 781. 808. XXII 7, XXIII 285, caeli meatus turbare XXII 129.
 medella XVIII 210.
 medianus 289, 19. 290, 14.
 mediat rho XVIII 620; mediator cunctis fides XXIII 468.
 mediator Christus 76, 21. 249, 15. 316, 9 (*cf.* medius XVIII 726).
 medicatum oleum 162, 9. XVIII 39,
 medicata uellera fuco XVII 23.
 medicum munus XVIII 183. *cf.* 158.
 meditantur cuncta resurgendi faciem XXXI 231.
 meditatus (?) peccati XXVIII 241.
 medullare 124, 21. 197, 14. XXXI 391.
 melen ducere XXIII 168.
 meloten Eliae imitabatur 400, 12.
 membrana (= epistula) 16, 1. 18, 10.
 membranula XXIII 281.
 memior terror XVIII 388.
 memoria (= sepulcrum) 126, 6. 132, 9. 280, 23.
 mendicare rorem XXXI 493.
 mendicabulum XXIII 330.
 mensula 113, 6. 164, 6.
 mente (= consilio) totum conciderat XVIII 687, non sine mente dei XXXI 149.

- mentitur aues auceps I 3; in ligno ebur mentiri XXVII 389.
- meruerunt litterae peruenire 40, 8.
- meretrix Rahab XXVI 132. 143.
- meridianum incendium XXIII 917.
- meritare stipem 92, 21.
- merra XVII 32. XXVI 344. 347.
- mersos spectat Hispania soles X 207; mersi lumina fletu XVIII 454.
- messor et seminator 158, 18.
- metari (= habitare) 132, 17. 376, 18. XXI 380. 481. XXVII 155. 397. XXVIII 70. 281.
- metator anguli 204, 10.
- metere gaudia XXXI 452.
- metus hominum putabant XXI 609.
- mi (= mihi) X 101.(?). 142. XXVII 188.
- migrare a sua natura in nostram 152, 9.
- militare deo 301, 16, Christi consulum XXI 252.
- mimicum nomen (Cardamas) 142, 10.
- ministro amne 290, 3, ministra fluenta 94, 25, membra 213, 4.
- ministrabar a seruo iustitiae 161, 1.
- ministratio 235, 9. 246, 13.
- ministratus 132, 23.
- minuta duo omnis census erant 305, 24.
- mirandis uariare modis XVIII 536.
- mirum: grauida (mirum) distenditur aluo VI 105.
- miscere per pocula laetitiam 35, 14, metum VIII 19, ambiguam faciem XVIII 423; Christus miscuit alium deum XX 35; tectis cibusque aliquem miscere XX 404, hostes ruinae XXIII 574. XXVI 142. cf. XXVI 131; cum indicatis mixto fine uacuabitur 176, 26.
- miserationes dei 21, 8. 197, 9.
- miserator XVIII 314.
- miseri cordiae 182, 7.
- mittere (= inmittere, dimittere) 165, 19. 306, 4. 370, 20. XIII 124. XXXII 18; se mittere (= uehi) XX 380.
- mixtura fluoris XXIII 131.
- modo (= nunc, hoc tempore) 8, 22. 98, 10. 197, 20. 267, 13. 281, 12. XI 32. XV 361. XVII 33. 177. 185. 215. XVIII 437 sq. 442. XVIII 235. 460. 661. XXI 25. 672. XXVI 3.
- moderamen VIII 5. XIII 94.
- modicus (= exiguus): post modicum tempus 364, 3. cf. 367, 4. XI 41. XVI 107. 284. XX 336. XXVII 322. 529. 602. XXVIII 15. XXXI 11. 493; modicum dormire 53, 17, quis uel modico te fari queat? XXI 694.
- modulabilis aura XXVII 79.
- modulamen 357, 4. VI 24. XXI 56.
- modulari carmina V 84. cf. XVII 114. XVIII 4.
- modulis euoluere dicta VI 18. cf. XVII 110.
- moles sacra 9, 8, furoris XV 153, pecuniae 204, 9. cf. XXVI 172. XXVIII 106.
- molimen 209, 18. X 312. XVIII 414. XX 425. XXI 664. XXVII 606.
- molieram opera 293, 6. 11, (moliri 74, 23. VI 97. XVIII 130. XXIII 88).
- molitionis labor 272, 26.
- monacha fraternitas 166, 16.
- monachalis caliga 125, 26.
- moneta doctrinae 148, 4.
- monile sapientiae XXIII 813.
- monogramma Christi XVIII 618.
- mons aquae XXVII 525.
- montosa Latina XIII 72.
- morbifera aura XXVIII 242.
- mortes VI 245. XVI 133. XXXI 563.
- morticinorum contagium 205, 3.
- mortiferae languores 408, 9.
- mortificare 148, 22. 213, 1. 383, 20. XXIII 617.
- mortificatio 79, 28.
- mortificus XXXIII 45.
- Moseia uirga XXVI 356.
- Moses: *gen.* Moysi 303, 23. 461, 20.
- motando rostro (sus) dat oscula XX 350.
- motus gradu titubabis 4, 7; magna mouere XXII 10; nosse moues causas rerum XXII 35.
- mox ut sustulerat XXVI 314.
- mulcere deum 240, 17, gregem monitis XVI 44, pedes linguis XXVI 260. cf. 98, 14. 132, 15.
- multicomae flammae XVIII 418.
- multifores lychni XVIII 36.
- multiugae catenae XXVI 24. cf. XXI 664.
- multiloquium 74, 4. 142, 6. 143, 1. 152, 13. 245, 11. 278, 29.
- multimodus 190, 5. 335, 17. X 9. XXI 85. XXIII 30. 101.
- multiplicabiles cedri 186, 1.
- multiplicator 375, 13.
- multiplex uirtus 203, 8.

multa nascentium prima 184, 16.
 multo boue diues XVII 251; multum
 desiderans 38, 9, multum grata
 lingua III 11.
 munerarius ecclesiae 97, 11.
 munificus XVIII 135. XXVIII 34.
 munimen 20, 10. 134, 5. XV 136 XVI
 97. 132.
 mūnitor (Appius) XXIII 395.
 murmura miscere X 121, soluere XXI
 318.
 musica Christus est XX 32, currit
 XXI 102.
 musicus Christus XX 43.
 myoparo 403, 21.

 Naeniae insipientiae (= uersus) 284,
 15.
 naeus in lumine 319, 25. cf. XI 10.
 namque *tertio loco* XXI 554.
 narrare Felicem XV 51. cf. 251, 28.
 natator 206, 26.
 natatus XVII 120.
 nati (= liberi) XI 24. XXI 841.
 natura matre germani 98, 16.
 nauarchus XXIII 151.
 naucula XXIII 247.
 naufragum litus 393, 3, cor XXIII
 82, naufraga uestis XXIII 387, a
 fide naufragi 7, 25.
 nauita 401, 1.
 nauticus pes XXIII 320.
 ne forte (= num) 411, 8. 415, 9; ne
 in eo quidem nulli noceat 441, 19.
 nec (= neue) 352, 7. 357, 6. X 84.
 154. 190. XI 6. XXIII 228. 359. XXV
 83. 89, nec—quidem XI 31, nec (= *ne—quidem*)
 100, 21. X 114. 150.
 necdum 126, 25. XV 58.
 necesse habere optare 359, 13. cf. 244,
 15. 250, 15.
 nectar liquorum 310, 5.
 nectarei haustus XXII 159.
 nefas arripere XVIII 451.
 negant Camenis nec patent dicata
 Christo pectora X 21; his sorte
 coire negat XXXI 294; alios se
 falli negans (= a se f. nolens)
 XXIII 336.
 nemo (Felix) oculis exstat (= non ui-
 detur) XVIII 94.
 nesciuit uitam suam nosse 254, 25.
 netum uellus XXV 106.
neutrum: linquenda XXXI 515. cf.
 245, 23. 274, 9. XVIII 209. XXI

12. XXXII 150, ludicra XXII 14,
 e blandis aspera penso animo X
 11. cf. 158, 12. X 16. 171, sanctum
 et caelestia fari XV 33, mihi uile
 fides et carum haec uita XV 320,
 carere laeto VIII 23, nullo excel-
 lere 263, 6. cf. 66, 15 70, 17. 88,
 17. 186, 15 *saepe*; modicum iustum
 230, 19; inclusum opertum XXVIII
 8, omne immodicum 91, 23. cf. II
 6. VI 299. XI 26. XV 149. XVII
 22. XXVIII 40; — manens quod
 erat propter nos coepit esse quod
 non erat (homo Christus) 152, 10,
 aliud natus aliud factus est 361, 1.
 cf. 41, 5. 6. 7. 75, 23. 76, 21. 146,
 20. 197, 5. 6. 198, 4. 5. 202, 13. 309,
 10. 324, 3. 331, 12. 340, 8. X 288.
 XVIII 475. XXI 278. XXVII 342;
 — *neutrum sing. cum genituo*:
 mite patris, censoris acerbum X
 11, in huius uitae incerto 28, 22,
 fragile hoc infirmi corporis XV
 318, fragili carnis inesse deum
 XXXI 88, per illud temporis XXIII
 245, ipsum temporis 126, 4. cf.
 102, 11. 131, 3. 164, 16. 173. 18.
 306, 3. 315, 6. 23. 391, 12. 387, 14.
 VII 47. X 180. XV 357. XVI 150.
 208. XVIII 301. XXI 591. XXIII
 225. 287. XXIII 37. 109. 344. XXVI
 375. XXXI 306; — *neutrum plur. c.*
gen.: lubrica militiae 48 us. 12, ex-
 celsa uirtutum 55, 20, pacis beata
 90, 2. cf. 118, 22. 131, 13. 133, 23.
 201, 15. 215, 5. 12. 219, 22. 276, 9.
 346, 9. 349, 6. 7. 383, 2. 428. 3. X
 164. 199. 200. XIII 13. 16. XIII 45.
 XV 91. 93. 125. 215. 266. 280. 315.
 XVI 130. XVII 126. 127. XVIII
 494. XX 48. XXI 14. 704. 715. 725.
 XXII 86. XXIII 459. 460. 462. 481.
 603. XXV 98. XXVI 249. XXXI 57.
 115. 362. 401. 523. App. I 63.
 nigellatum 39, 5.
 nigrare 186, 13. X 245.
 niueus amictus XVIII 19.
 nimis (= ualde) XVII 13. XXI 604.
 XXXII 248.
 nimium (= ualde) 402, 7. XVII 313.
 nimius (= magnus, ingens) 127, 22.
 XVI 202; a dextris nimiis reuocati
 76, 25.
 ninguidus X 203.
 nisus ad deum 210, 25, corporis nisu

- 207, 2. VI 78. *cf.* VI 133. 210, labo-
riosus nisibus VII 49.
nocticolores crimine XXVIII 250.
nodamen lori XVIII 593.
nodamenta truncorum 219, 21.
nodare amictum XVIII 575, palmas
XXVII 346.
nodus in scirpo 329, 25.
nomisma signare 183, 26. XXXII 76.
non: (= ne) 106, 17. 109, 4. 139, 8.
V 61. XXV 51; ut non (= ne) 90.
26. X 268; — admonet metus fa-
tigationis tuae non solum autem
sed et peccati 142, 5; — non capax
(= incapax) 120, 10, non misera-
bilis 232, 4, non uincta (= libera)
uox XII 4, non uigiles uigiles
XVIII 454, non uisibilis XXI 846,
non, plenae matris in aluo XXIII
298, non ad diuina precatus X 111;
non olim (= nuper) 17, 9. 10.
XVIII 324; non nostrum (= alien-
um) 125, 28, non tuus 156, 15,
non suus 32, 10. XXII 123. XXIII
70. App. I 58, non unas uoces fun-
dere XXIII 31, omnia non Christi
qui Christi est odit App. I 77, non
prophetiae 160, 7.
notitia 23, 14. 359, 6. 18.
nouare diem XXIII 17.
nouatio bis geminata XXVIII 185.
nouellae oluarum 376, 10. XXI 97.
nouellare uitam deo XXIII 696.
noxia contagia VI 223.
nubila VI 306.
nubilant figmenta uatum X 38.
nudo sub aëre XXVIII 33.
nullus (= non) 404, 1, nullas (= in-
cassum) rogas Musas X 114.
numerus (= populus) XXVI 127.
numerosa pagina X 8, lux XVIII 419.
nummularii 58, 1. 183, 24.
nunc—nunc—nunc 214, 8 sq. XVIII
612. 617; (= tum) hoc tempore
273, 21. XVIII 322.
nutat rerum natura 270, 12. *cf.* 259, 7.
XVI 100. XVIII 68. XXIII 125.
nycticora 346, 23. 347, 3.
- Obducunt aciem mundi amores XVIII
40. *cf.* 180, 4. XI 20, obductis uul-
neribus 134, 16, obducto lychno
XVIII 473.
oberrat inimicus caput daemonibus
XVIII 163.
- obfixo cursu suspendens sidera luna
XXVI 253.
obices rerum 364, 6, insularum 396,
25, obice claustrum XVI 91.
obiectus piae seruitutis 373, 13.
obire: obiuit XVI 143. XVIII 153, nox
diesque totus obit XVIII 486; obita
morte uitas redire iubet XXXI 188;
obiti mortales XVIII 160, obiti
XXVII 568.
obitus. per necessarios obitus 396, 29,
ortus obitusque alternant XXXI 233.
oblaciones et orationes 361, 24.
oblatrix 299, 15.
oblique nomen fingere XXXII 103.
oblitteratores patriae 121, 9.
obliuia ducere XVIII 455.
obnixi molliter XVIII 421.
obnubilare mysteria XXIII 664.
obrigescere in lapides 196, 25.
obsequium (= officium) 83, 20. I G.
XVI 13 *saepe*.
obsita lingua siccis faucibus XV 304,
ossa puluere XVIII 186.
obstipuerunt senes XX 115.
obstipus rigor (litterae tau) XVIII
623.
obstruere fenestras 357, 2.
obsutus oculos mentis 170, 3.
obtentio marmore XVIII 93; mira fides
oculis obtenditur XX 210.
obtentus: per obtentum iusti sui re-
cipit iniustos 83, 6.
obtinere natura 116, 10.
obtritio 278, 14.
obtusio corpore XXXI 206 (obtusis
mentibus XXXI 372).
obtusio corporeus 179, 18. *cf.* XXXI
212; negatos obtutus reddere XXIII
303.
obuenit defectus aquarum XXVII 473.
occasio (= causa) 106, 2; occasioni-
bus aliquem requirere 125, 11.
occasus passionis 217, 17, occasu fe-
lici fungi 279, 17.
occiduus 105, 8. 380, 20. X 289. XVIII
223. XXXI 306. App. I 105, occi-
duae orae XXI 367, casus occidui
XXVII 18.
occiput caluum 118, 4.
occursare (= in mentem uenire) 48,
us. 8.
occursus X 309. XX 380. XXIII 940,
mali XXIII 416; mitis ad occur-
sus angelus XXXI 472.

- oculare 265, 21. XXIII 237.
 odor bonus notitiae tuae 234, 21.
 odoriferum sepulchrum XIII 97.
 odorus 190, 5. 393, 9. XIII 100. XVIII
 137. XVIII 411. XXI 307.
 offendiculum 342, 18.
 olfaciens sus XX 350.
 olim: non ita olim 17, 9. 10. XVIII
 324.
 oliuifer XIII 77.
 omniformis artifex 48, 1.
 omnigenae populi XX 56, XXXI 430,
 loquellae XXVII 65, omnigenum
 pecus XVIII 380; omnigenum se-
 minum arca plena 398, 13.
 omnimedens XVIII 46.
 omnimodus XXI 102.
 omniparens XXII 85. XXIII 297.
 omnipotentia 407, 1.
 omnes sibi quisque XXVIII 101, omnes
 quisque XXVI 366, omnes quicum-
 que XX 286.
 onerose loqui 64, 20.
 operas ad aquaeductum—praebuit gra-
 tis operis XXI 719.
 operari dilectionem 14, 4. *cf.* 109, 1,
 145, 18; operari egeno 295, 8; ope-
 rata Felicis manu reuoluere XXVII
 352.
 operaria (apes) 336, 5.
 operator unitatis 32, 1. 392, 22. XX
 309.
 operosus (= laborans) XVIII 290.
 351. XXIII 538. XXVIII 139.
 operto (= operimento) casto uelare
 XXIII 90; (= adytum) XXVIII 8.
 opifex 116, 13. 335, 25. V 8. XXIII 309.
 XXVII 83. XXXI 97.
 opificium 209, 16. 321, 22.
 opimari 332, 13.
 oportune inportune pulsemus 193, 7.
 optato uehi ad urbem XVII 55.
 ora uel orae (= regio) XV 59. XVIII
 155. 229. 540. 642. XX 118. 312.
 XXIII 176. XXVI 30. XXVII 41;
 ora altaris XVIII 427.
 orat ante suam salutem tuam 311, 18.
 orba domus XV 340, uirga crucis
 XVIII 488.
 orbes fermentati 166, 17.
 orbita VI 173.
 ordinatio sacerdotii 8, 26. 17, 5. 145,
 12.
 ordinis cateruae et populi XXI 730,
 plebe uel ordine concors XXI 796.
 orexis monachorum 163, 2.
 organa VIII 9.
 originalis terrâ 73, 2, gloria 209, 13.
 orsa (= initium) X 18; orsum texen-
 di carminis XXI 47. *cf.* uolente
 orso XVIII 602; (= carmina)
 XVIII 212. XVIII 378, (= opera)
 XXXIII 80.
 osor iniqui XXII 74.
 ostrum pretiosi sanguinis XXVII 89.
 otiamur deo negotiis implicati 212, 17.
 otiosam pecuniam sterili fide reser-
 uare 305, 10, otiosa fides 315, 18.
 Pacificus 235, 4.
 pacificare 35, 23.
 pacisci uitam XVIII 5. XXVIII 71.
 paedagoga lex XXIII 682.
 paenitet quicumque commissa VI 263,
 agnoscens iacenter paenituit XX
 236.
 paenitudo 378, 18.
 paginarum perennium auctoritas 99,
 15, pagina saxi VI 215.
 paginata nauis XXIII 353
 palaestra pietatis 162, 14.
 pallentior XXXIII 6.
 palmata 400, 3.
 palpante opinione 125, 20. *cf.* XX
 263, palpata membra 357, 10.
 pandit (= panditur) uestibulum
 XXVIII 55; paudenti panditur ef-
 fugium XVI 87.
 panicium (= panicum) 163, 3. 22.
 panneae uestis XXIII 327.
 pannucii natos tegere App. III 12.
 par (= socius) 130, 21. 293, 2. XXI
 281; par boum XVIII 381. *cf.*
 XXI 837. 840. XXV 16. XXXI 616.
 paralysis 300, 10.
 paratus (= parata) inferre XVI 168;
 crux dissimili compacta paratu
 XVIII 617. *cf.* 269, 3. VI 28.
 XVI 164. XX 346. XXI 448. 668.
 XXVII 639.
 parcere sibi de rebus terrenis XX
 290, peccato XXVII 115; parcit
 omittere 310, 20. *cf.* 378, 8. XVIII
 354. XXI 44. 569.
 parebimus (= apparebimus) pecca-
 tores 109, 9.
 parilis VIII 8. X 253. XVIII 634.
 XXI 43. XXIII 179. XXV 3.

- parricidale crimen 101, 14, osculum 216, 18.
- pars: ego pars hominum minima XV 43, pars mea Felix XV 310, Felix in precibus pars magna fuit XXI 35; suam partem ponere in sorte alicuius 13, 5. 98, 3. 315, 19. *cf.* 411, 10, partem ponere pauperibus 98, 3. XXXI 500, facere 145, 21; quorum partim amicitia partim religio contrahebat 126, 8.
- parsimonia sermone 314, 10.
- participe marito defleuit 254, 3.
- participare alicui regnum 198, 27. *cf.* 283, 10, te participans testas misi II 8; ex eius gloria participare 282, 9; participantum uita fugax hominum X 156; nominis angelici participatus honore VI 318.
- parturire tribulos 241, 10, rem XXI 430.
- partus animae eloquia 153, 25.
- paruuli sensus 354, 17.
- pasce cruce XXXI 572.
- paschalis 244, 16. XXVII 53.
- pascua decerpere 67, 14; pasti crines XXV 79.
- passu premere uestigia XV 269.
- pati magna palatia 50 us. 43, nuptias 253, 29, Romam 50 us. 44. 387, 14. *cf.* 211, 9. 347, 9. 373, 23. XXIII 323.
- pauire 271, 24.
- pauitare XX 88.
- pauitum (= pauimentum) XXVIII 40.
- pauper spiritu 99, 13, deo XXX 10.
- pauperare 253, 26. 295, 13. 347, 12. XXI 208.
- paupercula 306, 6.
- pace cursus haeret XXIII 358.
- peccamen App. II 18.
- peccator populus 83, 1.
- peccatrix proles 173, 3, materia 318, 21.
- pectori meo (= amico) 246, 15.
- peculiariter dominus 57, 6, gratum 64, 11.
- pedissequa pigrorum inopia 153, 13.
- pellere (= depellere) XV 110. XXI 627.
- pelliti Bigerri X 246.
- pendere in aduentum alicuius 308, 30.
- penetrabilis ansa XXIII 127.
- penetral Felicis XXX 1; — penetralia mentis VI 237. *cf.* 66, 7. App. II 17.
- penetrare uiam XX 359.
- penetrator aurium 248, 27. *cf.* XXIII 290.
- penita sedes XXI 603.
- pensare crimen XXI 518. *cf.* X 12. XX 371. XXIII 315. 575. XXV 352. XXVI 373. XXVII 9. 300. XXVIII 134.
- pensitare 309, 26. 374, 16. XXIII 594.
- pensitatio 334, 16.
- pentateuchus 20, 9.
- penus sceleris XVIII 577. *cf.* 291, 7.
- per: leuem per XV 93, per egentum accenderat acrem | ora famem XX 74.
- perabsumpta substantia 313, 7.
- peradstrictus XVII 77.
- percuti caecitate 134, 27, sapientia saeculi 325, 7; uerbo percutere 366, 15. 18, cytharam XXI 335, monetam 183, 22.
- perditionis filius 191, 18.
- peregrinari a Christo 34, 12, a scriptoribus 254, 24. *cf.* 257, 10.
- perenne lugere 400, 29, uiuax XI 68, patronus XXIII 214.
- perfunctio sollemnitas 159, 23.
- perfunctus longum aeuum episcopus XVI 229.
- pergere iter XVII 137.
- periclitari a falsis fratribus 8, 5.
- perlabitur Christus pectora 120, 9.
- perlator litterarum 156, 15. 364, 1. 404, 9.
- perlegere uestigia 362, 17, emolumenta 335, 24.
- perlucens transenna 288, 18.
- permilitare 226, 16.
- permixtus tectis XXVI 226, permixte XXIII 123.
- permittere lumina (= oculos) ad arcanum XXI 581; permittuntur adsumere uires VIII 59. *cf.* XX 86.
- perornare XXIII 304.
- perpes XVIII 460. XXI 309. XXIII 843. 941. XXVII 15. 328. XXXIII 132.
- perpetuare hominem 61, 15.
- perquam: per cuncta mouet quam XXVII 82.
- persentire 30, 12. XVI 70.
- persistimus esse 5, 27. 403, 7.
- personalitas 151, 21.
- personare hymnos XXVII 562.

- personus 260, 10. XXI 352. XXII 34.
 perspicua mens XVIII 26.
 pertenditur porticus XXVIII 17.
 pertextere dies XXVII 127. *cf.* XXIII
 592.
 pertingere aures XXIII 232. *cf.* 23,
 18.
 pertransire 62, 2. 422, 10.
 peruadere uicos XXIII 327. *cf.* 75, 13.
 peruagata natione diuersa spatia 87,
 12.
 peruirens lignum VII 11.
 perurere animam 214, 5. *cf.* 362, 21.
 perurgere ratem XXIII 360, perurget
 pudorem laudator 353, 10.
 petessere 51 us. 95.
 petrosus asper ager 158, 12.
 phantasma, *dat. plur.* phantasmatis
 46, 11. 105, 2. 124, 14. 152, 5. 414,
 14. XV 30.
 pharmacum App. II 34.
 phoenicium 141, 24.
 phrenesis 300, 10.
 piare caedem VIII 69, genus huma-
 num XVIII 201. *cf.* XXXI 195.
 picei Boii X 241.
 pie prodigus 191, 13, saenus XXIII
 595.
 pigmentarius 351, 14.
 pignorare 373, 20.
 pignora (= liberi) 62, 24 *saepius*.
 pilleatus XVII 251.
 pingit plebs uias uario agmine XIII
 24. *cf.* XVIII 420.
 pius (= sanctus) Felix 281, 6. 13, deus
 X 279, pium sepulchrum XVIII
 39, regio piorum XVIII 23. *cf.*
 XXXI 34; piissimus 44, 22. 59, 7.
 144, 23.
 plaga: in p. positus 327, 8.
 plaga lactea XIII 48.
 planescere VI 314.
 plebs (= multitudo) 131, 16. XV 239.
 XXIII 135.
 plenitudo legis 64, 16.
 plena (*sc.* manus): de hac tua plena
 spectaculum exhibebas 94, 18; ple-
 nae matris alius XXIII 298.
 pletura XXIII 48.
 pluria enarrare 382, 6.
 plurima gaudiorum messis 238, 11.
 pocla merrae XXVI 348.
 poenalis lectus XVI 86, materia XXV
 72, mora XXIII 68.
 poenaliter 431, 2.
- pollutius incaluisse XVIII 178.
 polus (= caelum) XV 190. XVIII 103.
 XXXI 81. 232. XXXIII 124. 130.
 App. I 70.
 pondus gloriae 322, 19.
 ponere animam et carnem 67, 23,
 corda aspera 131, 12. *cf.* 171, 10.
 174, 8. 396, 30. XIII 81. XV 68.
 XVII 31. 248. XVIII 19. 73. XXIII
 679. XXVII 32. XXXI 137; in di-
 nersis terris positi 31, 15. *cf.* 130,
 18; positi (= sepulti) XVIII 95.
 157. XVIII 294. XXV 362. XXVII
 376. 444; ponere desertum in flu-
 mina 141, 17. *cf.* X 220; confirmata
 et posita 141, 20; ponere nascenti-
 bus horas XXII 127.
 pontifex (= episcopus) XXV 223.
 populus (= multitudo), populi (= *'Leute'*)
 131, 9. 290, 16. XVII 59.
 XVIII 98. 122. 436. XXI 143. XXIII
 3. XXVII 380. XXVIII 462.
 portio (= pars) 31, 19. 116, 10. 129, 2.
 160, 27. 203, 11. X 229. XIII 130.
 XXI 794. XXIII 85.
 portitor litterarum 83, 15. 156, 9. 317,
 2. 379, 12. 424, 27.
 posse: poterimus XXXI 631; *cf.* sum.
 post hominem monstra futura 105, 2. 6.
 postea XXIII 587.
 potare sobrietatem XXVII 591.
 potenter XX 213. XXI 422. XXVII 342.
 potens peccatorum 348, 11. *cf.* XXIII
 615.
 potionare 351, 13.
 potius dignior 246, 18, nos potius
 elixi, nos culpabilis insulsi 337,
 17; potius *deest ante* quam. *cf.*
 quam.
 praecauere: praeque cauere XXXI 408.
 praecelsa humilitas 28, 13. *cf.* XXI
 482. 487.
 praeciditur Arrii lingua 151, 19.
 praecinctus flumine uitae XXXIII 22.
 praecinere cantica XXV 200.
 praecipere: Iob facere praeceptus est
 363, 13.
 praecordia 19, 14. X 57.
 praecursor 150, 27. 252, 13. XXVII
 411.
 praedestinare 13, 15.
 praedicabilis frater 84, 7.
 praedulce iugum XXIII 792. XXXI
 222. *cf.* II 10. XXXIII 27.
 praefiguratio 207, 13.

- praefringit lex ramos peccati 221, 7.
 praefulget imago 348, 15. *cf.* XVIII
 223.
 praegressus animae 251, 27.
 praelibare sanguinem oculis 189, 3.
 praelineare 170, 20.
 praeloqui 75, 9.
 praenitere 304, 17. XXI 826.
 praenotare 287, 18.
 praepalpate 392, 12.
 praeparatus uestium 312, 4.
 praepes XXIII 862.
 praerasi fronte 155, 16.
 praereptor operum 161, 16.
 praerogatiua familiae 253, 6, muneris
 87, 25, operum 65, 10.
 praescientia futuri 209, 20.
 praeserere semina XXI 448.
 praestant auaritia et libidini, ne
 credant 329, 27, quisque alium
 praestans propior consistere certat
 XVIII 125, quomodo Mariae passio
 praestaret (= magis conueniret)?
 422, 19.
 praestolari retributionem 304, 22.
 praesul: quo praesule me suscipe sa-
 nandum XXIII 227. XXVII 604.
 praesumere panem uiuificantem 189, 1;
 (= exspectare) XXVII 469. XXVIII
 105. *cf.* 256, 11; magis praesumpsi
 scribere tibi 223, 20.
 praesumptio 196, 27. 389, 7.
 praesumptor XXVII 225.
 praetendere diem reditus XXV 363.
cf. 257, 5. 268, 23.
 praeter et aulae ipsius in spatio ua-
 riis insignia formis XVIII 405,
 me praeter 51 us. 82.
 praeterere tunicam 251, 15.
 praeualescere inimicis 211, 6. *cf.* 44,
 20. 149, 19. 207, 14. 391, 1.
 praeuenire (= superare) 195, 29. 196,
 8, notitiam caritate 13, 19. *cf.* XVIII
 414.
 praeuertere (= praeferre) aeternis ca-
 duca 100, 13, intutum tuto XXIII
 344, casus proposito X 326. *cf.*
 XVIII 698.
 praeniare itinera 108, 4.
 praenius 171, 17. V 42. XV 264. XVII
 79. XXVII 506.
 pransor 307, 23.
 precatu deplorationis 247, 15. V 58.
 X 109. XXI 33. App. III 151.
 presbyteratus 8, 26.
 pretiosa uirtus XVII 302. *cf.* 192, 5.
 primaeuus 88, 28. 426, 13. XXI 374.
 primogenitus 253, 11. 255, 19. 322, 8.
 primordialis dignitas 221, 8.
 primores 248, 9.
 principalis spiritus 222, 17. 370, 17.
 principari 213, 21.
 priseus sanguis XXI 218, prisce Qui-
 rites XXXII 109.
 proceres caelestes XIII 65, aërii XV
 49. *cf.* XVIII 10. XXI 29. 77.
 XXVII 210.
 procliui (= procliuiter) deficere 303,
 10, procliuus superare 372, 8.
 procurare bonis XXX 408, procurata
 latebra 427, 4.
 producere annum octauum XXXI 23.
 profari (= loqui) 117, 26. 382, 11. V
 5. XVIII 377. XX 30. 66. XXIII 82.
 XXVI 353. XXVII 323.
 profatus concludere XVIII 717.
 proferre solium Felicis splendore XXX
 nr. 2, 8.
 profectus experiri 159, 13. *cf.* 32, 24.
 72, 22. 293, 21. 323, 2.
 profligare patrimonium 219, 10.
 profluere urbem XXI 716.
 profluus 93, 8. 334, 23. XXI 842. XXII
 82.
 profundum (= mare) VI 299. XVII
 130. XXVII 526; de profundo
 eruere 414, 14.
 profusor proprii App. III 86.
 profusus (= diues) XVIII 44. XXI
 644. XXIII 380.
 prolapsa de caritate commentatio 277,
 12.
 proluxa epistola 317, 2.
 proludit ordo expeditionis 207, 7.
 proluere (= lauare) 51 us. 82. 343, 8.
 XXVII 293.
 prouittit tempus absumpta XXXII
 102.
 promptus: in promptu est 218, 23.
 295, 18. 307, 4.
 promptuarium 245, 21, promptarium
 XVIII 42.
pronominum pers. genitiuus loco pos-
sessiuorum: mei 85, 21. 245, 5, tui
 47, 13. 14. 85, 5. 95, 26. 106, 23.
 332, 24. 337, 5. 388, 3. 29. XIII 15.
 XXXI 628, sui 2, 23. 38, 28. 63, 7.
 110, 6. 117, 1. 123, 12. 210, 7. 213,
 23. 164, 2. 249, 4. 254, 24. 288, 7.
 14. 357, 26. 406, 11. 15. 436, 20.

- 449, 17. 456, 19. XVII 247. XX 97. XXIII 48. XXV 24. XXXI 7, nostri 31, 19. 85, 23. 106, 6. 118, 24. 175, 23. 220, 5. 276, 3. 353, 24. 445, 17. X 127, uestri 346, 16.
- pronubus Iesus XXV 152.
- propages V 19. XXIII 498, propago VI 59. 297. XV 64.
- properare opem XVIII 318.
- propheticus 186, 22 *saepius*.
- propiare XVIII 226. XX 409. XXVI 414. XXVII 292.
- propinquo pulsare merito XVI 36.
- propinquat illi sanguis 251, 13, propinquatus domino 67, 12.
- propitiare 139, 22.
- propositum (= agendi ratio) 27, 23. 65, 12. 64, 24. 85, 6. 257, 12. 261, 14. 269, 11. 424, 12. X 327.
- propter adesce VI 39. VIII 52. XVI 158. XXIII 305. XXV 118; patriam propter considere dextram V 7; te propter XIII 17.
- propulsus pedum 207, 3.
- proruere aliquid XV 131.
- prosapia XXI 212.
- prosilunt lacrimae XIII 42.
- prouehere cursus amicos XII 42.
- prouida (= prouidens) XXVI 144.
- prouolare terra XI 58.
- prudentiam huius prouidentiae reuelauit 103, 18.
- pruinae XVII 202. XXIII 4. XXVII 554.
- psalmographus 431, 21.
- puget uti neto uellere texta XXV 106; pudendae species XXXII 23.
- puerpera uirgo XXVII 281.
- puerus(?) XXI 377, puera facies XXVIII 217.
- pulsare auditus 44, 12. XVIII 327, sidera XVII 92, pulsor draconis App. II 52.
- pulsus dant tintinabula XVIII 336; pulsu mobile corpus XV 279. *cf.* XXVII 629; pulsibus mentis adfligi 85, 1.
- puluerulentus sudor 186, 12, p. uestigia XXVII 528.
- pumiceum saxum XXI 683, cor XXXI 419, p. arenae XXI 805.
- pupula (= oculus) App. II 9.
- purgator auri 137, 3.
- purificare VI 72. App. III 96.
- purpurare 185, 9. XXI 161.
- putari ad fructum (*contr.* amputari ad ignem) 211, 20.
- putribiles tabulae 266, 22.
- Qua (= quatenus, in quantum): qua uoce parens qua sanguine frater 51 us. 93. homo fieri dignatus est qua et ipso hominis ortu nihil habet commune nobiscum 172, 6. *cf.* 158, 6. 195, 22. 204, 18. 206, 15. 241, 24. 280, 2. XVIII 94. XVIII 301. XXXI 620. 622. XXXII 234. App. III 113. — qua (= ubi): in porticibus qua XXVIII 16. *cf.* 94 us. 20 sq. V 38 sq. X 206. 235. XV 94. 264. XVII 47. XVIII 6. 24. 131. 142. 275. 370 *saepius*; *cf.* omnibus in spatiis quacumque XVIII 347.
- quaestuosius 187, 8.
- qualitas resurrectionis 275, 5.
- quam (= potius, magis quam) 121, 4. 284, 10. 294, 15. 325, 15, totam quam longa dies aestate moratur XXI 736.
- quamlibet et foret XXIII 333, ostenderit 386, 4; quamlibet expetendos comites 239, 3. *cf.* XVIII 213. XXIII 521. XXVI 399.
- quamquam *cum con.*: 24, 13. 87, 18. 201, 11. 216, 21. VI 288.
- quantitas non imperii sed imperantis 441, 2.
- quantus (= quantus quantus) es, totus desiderium es 158, 6, totus ipse, quantus est 307, 8; quantum illi admirati sunt! 240, 7; quantum (= in quantum) est bonitas 118, 26. 244, 20. *cf.* XXII 15; omnis, quantum in ipso est, homo 330, 26. *cf.* 307, 8; si tanto laus, quantum plausus emeretur 97, 7.
- quasi: ne forte quasi hominem excludentes et angelum repellamus 101, 23, dulcedinem litterarum quasi Lotophagos, ut Sirenarum carmina euita 121, 8. *cf.* 178, 26. 181, 24. 186, 12. XV 135. XXI 759. XXII 158. XXVII 266.
- quatere ostia XVIII 389, animam bello 176, 3. *cf.* XV 344.
- queritari X 147.
- querula tristitia 90, 26. *cf.* 115, 13. XXVI 183. XXXI 199. 217.
- qui (= quomodo) X 85. XXXII 123.

- 205; quis (= quibus) XVIII 41. 218. XVIII 193. XXIII 65. XXVII 252. App. III 133. III 12. *cf.* cui. quia *post uerba dicendi et sentiendi cum indicatio*: 8, 27. 9, 22. 31, 9. 60, 7. 65, 27. 67, 20. 82, 13. 14. 84, 25. 85, 13. 190, 10. 220, 6. 222, 7. 263, 2. 295, 16 *saepius*; *cum coniunctio*: 136, 10. 197, 2. 230, 2. 323, 19. 342, 9. 424, 17. XVIII 266; — me maiore opera quia minore spe desiderastis 26, 7, negligens uentris quia diligens animae 87, 28, liber auaritiae quia seruus iustitiae 103, 13. *cf.* 123, 27. 204, 5; — quia *cum coni.* 431, 25. quicumque: nunc et de psalmis quodcumque (= quaecumque est) proponam 411, 12. quiescere (= sepultum esse) 107, 6. XV 68. quinam: quonam precor usque quae-ritis? XXXI 219. quinquennis (= quinquenniis) epulas portare XXXII 144. quippe ut (= ὅς) 397, 17. *cf.* 390, 21. quisque (= quicumque) 288, 9. — omnes quisque XXVI 366; in te quisque se diligit 311, 19. quoad: breue spatium quoad concluderet 244, 16. quod *post uerba dicendi et sentiendi cum ind.*: 216, 10. 218, 24. 297, 9. 321, 12. 358, 22. XXXI 559; *cum coni.* 44, 20. 156, 13. 184, 11. 218, 1. 267, 16. 327, 19. 425, 1. 427, 14. App. III 179. quoniam: recognosco quoniam uritur 210, 28. *cf.* XXVII 459. Radicati in uia pacis 140, 6, in caritate dei 431, 16. rapere (= trahere, accipere) 122, 11. 282, 7. 307, 5. 370, 24; cursu rapi XII 30, se rapere XX 417, rapere manu compendiis notata 426, 16. raptat ultor iracundiam stinguere App. II 25. rarescere XIII 66. XVIII 406. XVIII 95. XXVII 594. rata dat temporis ordo VI 104, rata munera debere XVI 10, rata uota dicare XIII 45. rationem aequam ducere perfectionis cum eorum opere 204, 17; cum multa ratione reddere usuram 307, 15. rationabilis 66, 6. 123, 16. 369, 11. rationalis 169, 17. 321, 21. XXXI 296. rea pietas patris inculti XI 26, rea uoti XX 430. *cf.* III 12. App. III 88. reaedificare 146, 11. reatus V 79. XV 240. XVIII 491. XXXII 241. reboat asina XV 36. recalent uestigia flammae XXVI 399. recaua laquearia XXI 462. receptus communis XVIII 81. recessu trino sinuata cella XXVIII 182 (*cf.* 378, 21. XXII 80). recinere hymnos XXVI 269, Christum XXII 160, hymnis XXVII 500. recipere: locus numquam tegi marmore recepti 271, 24. reclamare domino dura imperia 447, 11. reclinatio capitis 276, 4. recocto luto uasa ficta VIII 14. recogere cineres in corpora XXXI 311. recolere iustitias suas 405, 16; nomen recolunt de stirpe parentum VI 193. recompensatio 433, 18. recretis erinibus XXIII 562. recrinitus Samsó 175, 13. recurso orbe stetit libra poli XXII 133. recessus ad uicina XVIII 603, recessus loris XX 413. redamare XI 43. XXII 32. redemptor dominus 191, 21. 271, 20. redigere passus XVIII 600. redimitae aulae porticibus XXI 463. rediuuius 273, 17. XVII 234. XVIII 96. 192. redonare de naufragio 403, 18, debita XIII 128. redundantia fragmentorum 94, 6. redux dies XVIII 237, reduces escae XVIII 339. *cf.* XVIII 450. XX 122. XXI 807. XXII 143. XXIII 208. XXVIII 203. XXXI 399. refectio cenandi 114, 3. *cf.* 276, 15. 304, 10; (= baptisma) 141, 23. 189, 22. 231, 18. 243, 1. referre saporem 53, 10, patrem ore consimili 74, 25. *cf.* 66, 15. 177, 15. 223, 15. 263, 10. XVIII 90; uidua primo sermone relata XVIII 213.

- refestinare 364, 4. 387, 5.
 reflorescere 152, 24. 170, 15, in pueram
 faciem XXVIII 217, refluoruiti
 sapere 342, 3.
 reformare honorem XXI 636.
 refouere aliquem 424, 7, refotus XV
 236. *cf.* XVI 293.
 refrigerare aliquem de sua copia 232,
 25; refrigeratur inopis misericor-
 dia 232, 24.
 refrigerium 54, 27. 98, 20. 137, 22.
 190, 14. 387, 9.
 refuga XX 171.
 refugus sol 270, 11. XXXI 339.
 refundere aliquid alicui explicandum
 365, 18, se refundere taciturnitati
 342, 2; refuso amne XXVII 521.
 regeneratio 392, 2.
 regifucus 188, 6.
 regnatae terrae III 4.
 regnator XXII 73.
 regula uitae Martinus 277, 21.
 relabi a iustitia 169, 23, ad prauitatem
 210, 24.
 relatus XVIII 216. XXVIII 61.
 relegere iter XVIII 504.
 relictio bonorum 206, 23.
 religare contritiones 111, 24.
 religionis uiri 114, 17, opera 161, 8
saepius.
 religiosum (*i. e.* officium r.) soluere
 87, 17.
 relisus hostis XXVIII 119.
 relucescit exemplum 444, 21.
 reluminare 264, 26.
 remansio 364, 24.
 remeabile iter V 23.
 remittere manus 297, 9, remittere se-
 curitatem 395, 16.
 remixtum corpus XVIII 80.
 remoratio 364, 2.
 remotio loci 85, 6.
 remunerare 188, 6.
 remunerator 104, 11. 188, 5
 renarrare XXIII 245.
 renectere catenas 135, 9.
 reoscerere nota XV 342. *cf.* XVIII
 383.
 renuit figi se cruce App. I 82.
 renutrire 167, 1.
 repagula linguae VI 196.
 repascere 371, 5. XXIII 853.
 repensari in plures partus 255, 18.
 repeto non pauca me narrasse 382, 8.
 replantare 197, 13.
 replumi uestiuntur corpore XXIII
 857.
 reprimere arduos montes XVII 82.
 reprobus sensus 389, 8.
 repromissio 405, 3.
 reputatio muneris XXI 555.
 resides mentes XXVII 112.
 resolubilis 116, 11.
 resolvere (= liberare) XI 44. XVIII
 238; uua resoluta XV 302.
 resonare Christum XVII 262; acalan-
 thida resonant dum XXI 12.
 respondet fundus agricolae uotis 334,
 23.
 resultat testudo XXI 276. *cf.* XVIII
 332.
 resupini securas manus remittunt 297,
 8.
 resuscitare 105, 24.
 retentare (= tenere) martyras XVIII
 50.
 retexere epistolam 417, 13, speciem
 175, 13.
 retractare aurem 402, 9, familiaritatem
 calicum 142, 17. *cf.* XVIII 349.
 retributor 62, 28. 342, 14. 371, 7.
 retro plurima dicere XVIII 599, tau-
 tis numquam retro conditus aeuis
 XXI 574.
 retroactus XVIII 538. XXII 130.
 XXVIII 230.
 retrorsum longe XXI 224.
 reualescere 31, 14. 126, 19.
 reuelatio 38, 19.
 reuerendus XXIII 98.
 reuiuere XXXI 565.
 reuolubile saxum XXXI 481.
 reuomere 245, 7.
 rictus auidi XVI 191. *cf.* XXII 106.
 ridet aethra XIII 46, area XXVIII
 28, campus XVIII 132.
 rigator animarum 338, 11. *cf.* XXVI
 239.
 rigida mors XXII 66.
 rigor obstipus litterae tau XVIII 623.
 rimante nusquam sepulchro (*i. e.* sine
 rimis) XXI 628.
 riguus Galaesus XIII 63
 riuare in atria fontes XXI 667.
 rorare uerbo dei 158, 15, rorari (in)
 flammis 377, 5.
 ros (= gutta) XVIII 360.
 roscidus spiritus XXVI 270. *cf.* XVII
 315.
 rotatus I 5. XIII 32. XVIII 282.

- rinctare hymnum 113, 11. *cf.* 94, 26.
 XXVII 104.
 rudis (= recens) XXVIII 211.
 ruit (= corrui) mors XXXI 189, superbia 327, 21.
 ruminare escam 174, 12. XVIII 339.
 rumpere moras 48 us. 1. XIII 52, rumpente mane XVIII 405, rumpentibus uinculis 391, 2.
 rumphaca 430, 22.
 rusticitas (= rustici) XXVII 548, (= simplicitas) App. III 20.
 rutilantes sanguine malac VI 115.
 rutilus Eous V 12.

 Sacerdotale genus 147, 10. XXV 237.
 sacrare nauem litteris 397, 21. *cf.* XIII 23. XVI 186.
 saeculum (= uitam saeculare) commutare 257, 17; saecula XYI 298. XXVI 15.
 saepe milies 258, 22.
 saeuire: saeuibat XXIII 116.
 sagittare aliquem 344, 17.
 sago sono deuouere App. II 40.
 salebrosae uiae XXI 120.
 salit mucro cilio XXIII 167.
 saluator 33, 14. 101, 5. 390, 15. XXXI 425. XXXII 214.
 salum nitae 22, 12. 122, 3.
 salutifer V 27. X 5. XIII 17. XXVII 434.
 Samūel XXIII 589.
 sanator XVIII 294. XX 275.
 sanctifica unda XXXIII 38.
 sanctificatio 206, 7.
 sanctificator 172, 15.
 sanctiloquus XXVI 228.
 sanctitas (*titul.*) 13, 13. 15, 3. 5. 16, 9. 18, 5. 12. 23, 20 *saepe*.
 sanctus frater, amicus 85, 9. X 283.
 sanguis: *gen.* sanguis XXI 376.
 sanifera uirtus XXIII 224.
 sapere deo X 135. XVIII 378.
 sat habere 62, 10; satis (= ualde) 339, 13.
 satagere 330, 22. 459, 16. XVI 169.
 Satan 299, 18, *alibi* Satanas.
 satietas uos estis nostra 36, 5.
 satis poena est XXXII 240.
 sator mundi X 50. XXVIII 19, ingenii 51 us. 84. *cf.* 59, 23. 336, 12. XVII 164. XVIII 307. XXXI 485.
 saturamen inopum XX 197.
 saxicolae cultores XVIII 168.
 scaeuus rumor X 269, scaeuia fabula XI 44, uoluntas XVIII 246.
 scalpere uenulam 302, 20.
 scamma 221, 23.
 scamnellum tuorum pedum App. III 60.
 scaturire XXI 849.
 scelus (= furtum) portat XVIII 482. *cf.* XVIII 597.
 scholasticus 19, 2. 246, 5. 370, 1.
 scissura 268, 23.
 scita mobilitas 207, 3; scite distinguere XVIII 432.
 scitamenta 370, 24.
 scribere se seruum 38, 13, scribitur homo ad imaginem dei 209, 19, scribi S. Felicis XXI 792.
 scriptura (= epistola) 417, 14.
 scripulus App. III 163.
 scrutator cordis XIII 7.
 secare fluctus 186, 8. 372, 12.
 secretus (= separatus) 15, 9. 234, 17. 347, 19. 396, 15.
 sectatio 210, 7.
 sectio pestifera 168, 8.
 sectores atri XVI 88.
 secundare cuncta XVII 45.
 secutor et socius 223, 19.
 sed: licet—sed XVIII 429. XXIII 260; quamuis—sed 420, 13. XXVII 442; quod si—sed XXXI 205 sq.; hunc in pauore codicem sed nesciens sumpserat XXIII 273. *cf.* 253, 29.
 sedere mulum XXIII 407; sententia sedit X 178. XXVII 534, mihi patris acerbum sedet X 12.
 segmen 287, 4.
 segmentum XXI 502.
 semideus uir VI 252.
 semiperactus homo XXIII 305.
 semita lactea caeli V 38.
 senecta aetatis 401, 19.
 senibus tectis nitorem reddere XXVIII 212.
 sentinaculum 392, 18.
 sentinator 400, 7.
 sentosae uiae VI 310.
 separat peccatum inter nos et deum 79, 8. *cf.* 22, 12. 352, 7
 sepimentum 56, 6. 59, 2.
 septemplex caelum XVIII 141.
 sepultus somno XVIII 235.
 sequaci fonte prosequi 362, 20; sequax (= socius) 160, 16.

- serenum (= caelum) XVI 206. XXVIII 333. 867.
- serere uerba in aures XVI 62; Felix satus arma capessere XV 102; sata cuncta rerum XVII 126. XXVII 87; omnia sata uel data fonte deo XXXI 528.
- sericatus 259, 23.
- sermone VI 208.
- sermo lucerna est Christus XVII 172, sermo deus XVIII 26; sermo (= epistula) 1, 5. 43, 2 *saepius*.
- sero uespere XVIII 486; seri minores XVIII 172.
- seruitus sacra 9, 1, religiosa 83, 20.
- essor muli XXVIII 409.
- setigera uestis 400, 13, s. grex XX 314.
- si tamen 46, 7. 342, 16. 343, 20. 352, 19. 353, 5.
- sibilo auras uocare XXVIII 46, sibila populi 97, 6.
- sic: et uelut—sic et XXXI 300. *cf.* 279, 26, sicut—sic et XXI 610 sq.; sic ego quasi fonte reperto sicut ouis cucurri XXVII 267.
- sidere flammam coegit XXVIII 128; sidentia planis App. III 23.
- sidereus honor XIII 20, Felix XXIII 320. *cf.* XXV 210. XXXI 558.
- signare (= notare) 63, 18. 85, 24. 178, 10. 194, 2. XIII 20. XXI 3. XXIII 788; (= constituere) 99, 17. 118, 12; (= describere) 150, 4. XXII 156. XXVI 114. XXXI 245.
- signum (= nomen) gentilicium 392, 3.
- silentia amica noctis XVIII 256. 331; silentia clamatura nefas XVIII 563.
- silet tranquillitas XXIII 99, silente nocte XV 238, rore XXV 158; s. umbrae XVIII 454.
- siligneus panis 39, 2.
- sine: famulo sine XVI 286, quo sine XXVI 112. XXVII 87, te sine XII 16. XIII 15. XXVII 20, fermento sine XXIII 649.
- singulariter sedere XXIII 727.
- sinuata absis 288, 14.
- sinus: sinibus ruptis (uulneris) XVIII 217, sinu pleno XXI 95, liquidi sinus XXII 103.
- siparum 392, 16.
- siquidem 61, 12. 67, 3. 72, 14. 386, 14.
- sitere imbrem XVII 62, Felicem XV 59, Christum XVI 205; sitiendus desideriiis XXXI 443.
- situs XVI 113. XXVIII 11. 64. 180. 203, pigritiae 360, 6. *cf.* X 59.
- siue (= uel si) XXXI 283; siue—siue 201, 20, seu—seu XII 25; sen—siue XX 379. XXVII 47. 50; siue—seu XXI 138. XXVII 453; seu—uel 316, 13; uel—siue XXIII 52. 55; siue—ue 281, 22. XXI 498; — *cum con.*: 201, 20. 254, 24. XII 25. XXI 498. XXIII 209.
- sobriare XXVII 106.
- sobrius daemone XXVI 319.
- sociale membrum 12, 10. 32, 6. 86, 17, pars XXIII 193, corpus XXV 23.
- socius labor 32, 7. *cf.* XVIII 692. XXVI 118. XXVII 360.
- solamen XVI 195. XVIII 120. 234. XX 263.
- solamentum XVIII 342.
- solari famem 371, 18, desideria 152, 27. *cf.* XVIII 112.
- solator lacrimarum 254, 23. XXXI 393.
- soliditas humilitatis 18, 13.
- solium Felicis XVIII 130. XXVII 377. XXX nr. 1, 3.
- sollemniter 145, 7. 153, 1.
- soluere litteris linguam 345, 20. *cf.* XX 3, mentes in gaudia XIII 20; corpora in morbos XVII 39, solui praesenti dolori 87, 18; amorem Christo soluere pignore XVIII 446.
- solus (= desertus) XV 198. XVI 28.
- sonat Christus uoce populi XXV 30; sonare castos modos XXI 93, loquellas XXVII 65.
- sonori fontes 286, 20.
- sophorum uis callida X 37.
- sopire uiolentiam uentorum 117, 20, planctum XVIII 114; sopiri (= mori) 174, 4. X 317. XXVII 376, sopiti pace beata XXVI 65.
- soporifer XVIII 356.
- sorbere docili ingenio XXXI 28.
- sordent terrena App. I 67.
- sors: in sortem transferre, uocare 61, 8. 177, 2. 282, 16. 361, 11; in uestra uoluit sorte munerari 14, 8. *cf.* 101, 9. 203, 11; cum diuitibus tibi sors est 103, 12. *cf.* 23, 5. 433, 6; in medio diuinarum sortium 203,

- 18; sorte pericli in mare deiectus XXII 105.
 sortiri (= accipere) aliquid 28, 19. 281, 4. XIII 28. XIII 86.
 sospitare 15, 2.
 sospitas 107, 20. 138, 21.
 sparteum stamen 259, 24. cf. XXIII 789.
 spatiable forum XXVIII 59.
 spatio stagnantis oliui circumfusum funale XXIII 143.
 specialis laetitia XXIII 317, amor XXI 562. cf. 158, 3. XV 9. XXI 25. 50. XXVII 146.
 specialiter 80, 17. 83, 15. 87, 25. 101, 4. 268, 8. XVI 200.
 speculari (= uidere) XXXI 357.
 spelaeum XXII 113.
 spem et rem in deo ponere 433, 26; spebus peremptis XVIII 242.
 spiramine sacro adflari XX 42.
 spirare suauitates 190, 6, uernum XIII 47. 111. cf. XV 167. XVIII 303. XXI 453. XXV 38, floribus 120, 18, in uirum perfectum 182, 25; magna spirabo loqui XXVII 321.
 spiritalis conceptio 183, 3, frater 163, 6 *saepius*.
 spiritualiter 446, 8.
 spiritus libertatis 193, 1; spirituum nomina 117, 24; adfectus sanctorum spirituum 132, 9; spiritibus uisitantium confundi 133, 4.
 sponsare animam XVIII 43.
 spontanei luctus 251, 2.
 spumeum iter XXIII 44.
 spumosa oscula XVIII 419.
 stabulata bubus loca XVIII 343.
 stamine (= fato) supremo mergentibus mixtus uiris XXIII 163, stamine (= filo) supremo innectere ferrum XXIII 126.
 stat manibus chalybs XV 184; stare pro fide 257, 26; stat uita mea deo XXVII 290; stare magno nomine alicuius XIII 19.
 statio angelorum et creatura 386, 8. status exterioris interioris casus est 266, 17.
 stellans aula X 118.
 stellatus tholus XXVIII 182.
 stemma consulare XXI 220. 454, meritorum VI 78.
 sterilitas ab eiusmodi filiis 240, 13.
 sterni faciles uiae XVII 78; sternuntur pectora liminibus XIII 39; stratis mentibus VIII 16. cf. XVII 212; uobis Annae sternitur consortium XXIII 525.
 stillicidia poculorum 114, 4, oris tui 138, 3. cf. 313, 16. 314, 25.
 stingere iracundiam App. II 26.
 stipare 94, 20. 204, 9. XIII 53. XVIII 113. XVIII 519. XX 137. XXIII 141.
 stolari innocentia XXIII 786.
 storax XXVII 276. 277.
 stringere lumina 94, 22. XXV 204, uictia carnis XXIII 726. cf. 373, 6, se in humilitatem 248, 25; strictis dentibus XV 295.
 struere aures clamoribus XVI 218; omnia caecis structa latebris XVIII 276.
 stupere (= mirari) aliquid 48 us. 4. 149, 14. 259, 17.
 suadus: bene suadus amor App. III 142. cf. malesuadus.
 suasor contrarius XXXII 146.
 suauitates uirtutum 318, 15, multimodae 190, 5.
 subducunt tenebrae obducto culmina lychno XVIII 473.
 subfarcinatus 249, 6.
 subgrunnire XX 349.
 subigere proelia XVI 246.
 subit terris pontus XVII 101; subeuntibus alis uertimur in uolucres XV 19.
 subitum animam rapuit XXXI 33.
 subiugare 132, 24. 169, 1. 173, 8.
 sublimiter (= sublimi animo) 28, 25. 253, 25.
 sublucere XVIII 407.
 sublustre lumen XVIII 372.
 subneruatur uirtus fidei 208, 22.
 subobseura lux XVIII 407.
 subpurare (= concipere) aestum XXIII 261.
 subrecti deo sensus XXII 5.
 subrept alicui honestas XXVII 590.
 substistere ante faciem 67, 18.
 substantia 28, 3, rerum temporalium 68, 14. cf. 103, 1. 305, 21. 360, 1. XV 15. XVIII 56. 254.
 subterluere membra XXIII 53.
 subuectare XX 108.
 subuehi in caelestia 82, 1; subuecto corpore pendens XX 123.

- succulentum corpus XXVIII 631.
 sudare laborem XXXI 257; sudata
 annis duobus XXVIII 268.
 sudum XVII 34, suda XXVI 90.
 sufficientia 166, 2.
 suffragata XXVIII 293.
 suffragiis App. I 74.
 suggestu (= paratu) diuino 93, 13.
 sulcare maria App. I 21.
 sum: erimus XVII 287, adfueritis
 XVIII 387; *cf.* fore.
 sumere (= suscipere) uerba 425, 2, dei
 uerbum 173, 24, Christum X 161,
 finem XXI 734, hominem XXVII
 45.
 sumina pulsare rostro XX 315.
 summas XIII 2.
 supellex morum 437, 17.
 super: pictura super exprimitur titulis
 XXVII 584. *cf.* XXXII 186. XXXIII
 42; libertas super legem est 220,
 11, intellegere super egenum 308,
 6, super trina nomina credulitas
 App. III 240; super (= de) 166,
 13. 246, 9. 382, 8. XVIII 83; super
 urbe uiuentes XVII 303; Aegyptum
 super XXVIII 818.
 superabundat abundantiae 82, 12. *cf.*
 211, 7. 232, 13. 342, 5. 435, 14.
 superaedificare 170, 7. 242, 27. 298, 14.
 superactis undique silis XXI 801.
 supercaelestis 151, 25.
 supereffluere XXXI 513.
 supereminere affectum 63, 26.
 supererogare de suo 171, 24.
 superest modius capiti XVIII 103.
 superfluere obices 157, 2.
 superfluo donare 90, 27, sollicitus 427, 9.
 superfundere minora maioribus 256,
 16, superfusa ueste XXXI 203.
 superi (= caelum) 281, 21. XVIII 106.
cf. XXXI 549, supra regna XVII
 223, s. uirtutes XVIII 157.
 superiacere XVIII 344.
 superinduere 70, 17. 375, 6.
 superiudicialis consessus 435, 16.
 supernatare 186, 15.
 supernata caro XXXI 320.
 supernauigare saeculum 223, 5.
 supernus ignis XVII 203.
 superobductum pallium XXV 110.
 superpictae minio cruces 289, 6.
 superscribenda sententia cordi 446, 20.
 supertexta benedictio 109, 22.
 superuadere polos 180, 16.
 superuentus furtiuus 54, 27.
 superundare 359, 18. XVIII 102.
 superuolitare 350, 2.
 supinant uirgae XVIII 633.
 supp- *cf.* subp.
 supra esse omnibus 49 us. 34.
 suprascriptus frater 155, 5.
 surgit in mortem gradibus poenarum
 XV 181, cupidis poenalis materia
 XXV 72. *cf.* App. I 99.
 suscensus Christi amore 134, 2.
 susceptio 105, 18.
 susceptor 305, 8. 423, 12. XXI 345.
 susceptus et carus 311, 8.
 suspectare summum patrem X 194.
 suspectus 120, 11. 180, 8.
 suspicere (= mirari) 14, 17. 16, 17.
 20, 2. 31, 3. V 45. XVII 308.
 suspirare uitam (= queri de u.) 165,
 16. 220, 5, exilium VIII 4.
 sui loco pronominis poss.: *cf.* pro-
 nomen; -- suus (= eius, eorum)
 161, 10. 267, 7. XV 161. App. III
 120; Samarites hominem suum
 accessit 171, 17, praesentantur ubi-
 que corporis ut sua membra deo
 XXVII 442.
 syrmate fluidam crispo ducere uestem
 XXV 127.
 Tabernaculum corporis 297, 18.
 tactus soliti XX 407.
 tam (= eodem gradu) XXXII 242.
 tamen: cum tamen XXXII 9; *cf.* si
 tamen.
 tangere (= contingere) XXXII 232.
 tanto—quantum 97, 6; -- tanti (=
 tot) 214, 12. 357, 16. XVIII 98.
 XXI 574. XXXII 203.
 tardum (= tarde) conqueri XV 309;
 tardi anni VI 220, cultri XX 352.
 tartareus 101, 2.
 tegilla arta tugurii XXI 486. *cf.*
 XXVIII 63, tegillum XXVIII 108.
 158.
 tegimen (= tegillum) adtiguum cul-
 minibus XXI 384. (*cf.* turritum
 tegmen 280, 5, tegmen mendici
 XVI 295, tegumentum 55, 2. 181, 17).
 temnere XXIII 212 XXVIII 72.
 temone subrecto iugum XVIII 667;
 sedebat ut nautico usu dicitur ad
 temones 393, 2.
 temperies aestiua 390, 23, mentis
 XXVIII 178.

- temporalis mors 91, 8, t. diuitiae 103.
 6. *cf.* 157, 5. 187, 9.
 temporaliter 91, 4. 173, 12. 199, 13.
 305, 6.
 temptator 182, 25.
 tendere uotum 362, 15; tendit Hispania
 in aequor X 235. *cf.* VI 238. XVI
 166. XX 420. XXIII 402.
 tendiculae aucupum 350, 21.
 tenebrae (= infernum) 347, 25. 348,
 10 *saepe*.
 tenor propositi 261, 14.
 tenuare XXI 850.
 terere iugum XXI 250, pedes XXIII
 388, tramitem XXIII 396. *cf.*
 XXIII 104. 624. XXVII 74. App.
 III 126.
 teretes modi XXIII 33.
 terrenus rex 225, 17, t. propago VIII
 64.
 terreus XVII 179. XXIII 243.
 terrificus XXVI 30.
 terrula 83, 23.
 testatio uoti XIII 12.
 testimonialis 39, 3.
 testudo cordis XV 28.
 texere ordinem XXVII 73; calami texti
 XXVII 73.
 textura membrorum 181, 26.
 thalamos meditari 51 us. 89.
 thesaurizare 57, 12. 14. 15. 58, 4 *saepe*.
 thorax meriti XVI 128.
 tignum: in adtiguis tignis habitare
 XVI 158.
 timida deprehendi 258, 16.
 tinctilis melle sagitta App. II 55.
 tollere (*imper.*) humo 50 us. 65. *cf.*
 330, 10.
 tonans (= deus) XXII 149.
 tormentum comarum XXV 85.
 torquere incendia turbida XXVIII 83.
 totus desiderium es 158, 7. *cf.* 394, 1;
 totus in astra animo XV 173.
 tractibus longis Campaniam legit 396,
 21, longo tractu tegimen consurgit
 XXI 384, tractu leui palpebram
 suffundere XXIII 169, tractus sae-
 clorum peruidere VI 329.
 traditor 191, 9.
 traduces in corpora aliena animae
 105, 5.
 trahere uitam XII 11, ima uitae XV
 315, patrium Sion pectore VIII
 3, suspiria XV 272, altam noc-
 tem trahit error XVIII 28.
 trames aei, uitae X 68. XXI 409.
 transcendere (= superare) aliquem
 150, 23.
 transcursu properante legere XXI 567.
 transgressio (*sc. legis*) 265, 19.
 transilibo 258, 24.
 transitum aduenae suscipere 102, 1.
 tremere aliquem XXII 93. XXVI 77.
 App. III 45.
 trepidant offerre 162, 3.
 trepidis conspectibus aëra turbant
 XVIII 424.
 trichora altaria 286, 4.
 triduanum funus XXIII 207.
 trieteris X 103.
 trifidus ignis X 121.
 triiugum ferrum XXIII 126.
 trinitas 151, 6 sq. *saepe*.
 trinum nomen 279, 25, t. ianua 289,
 5, epistola X 7. *cf.* 291, 2. XVIII
 134. 631. 646. XX 114. XXIII 164.
 XXIII 97. 251. 258. XXVII 275.
 384. 456. 457. XXVIII 19. 182.
 tripes plumbum XXIII 140.
 tristari 317, 16.
 trudendo dies diem fugit XVI 2, in-
 fernis trusi XVIII 243, se tru-
 dere XVIII 259, trudere metus
 corde XXXI 136.
 tubellum 269, 2.
 tumefacta corpora XVII 39.
 tundit Oceanus terram 131, 9. XXI
 406.
 turribus geminis (*i. e. corporibus apo-
 stolorum*) exstat Constantinopolis
 XVIII 337. *cf.* XVII 304.
 turritum tegmen 280, 5, caput XXV
 86.
 tutamenta locorum XVIII 375.
 tutator 229, 10.
 Vacare ad inspectionem 219, 25.
 uacuare rem 151, 19. 305, 22. X 44.
 XXIII 183, ab aliqua re 239, 5.
 uacuum aurum XVIII 40, uacuum
 est percurrere cuncta XVIII 206;
 uacuum *cum gen.* 138, 6. 358, 9.
 XVIII 12; uacuum (= uanus) XXV
 82. XXXI 552.
 uada caeca saecli XVII 173; uitrea
 uada (funalis) XXIII 144.
 uaga odoratis uestibus XXV 83.
 uagierat infantia 271, 2.
 uallatus amicis XVI 62.
 uaniloquus XXVII 407.

- uaporare 164, 7.
 uarieque gestis aut probandus aut reus VII 29, uarie speciosus XXVIII 13. 34.
 uasa psalmodum XXI 80.
 uasculi sui ultra fines mulier agit 183, 4.
 uber Aegypti XVIII 105.
 ubertim XXI 721.
 ubicumque 193, 20.
 ubilibet 130, 18.
 ue: potiusue priusue XXIII 107. *cf.* siue.
 uectare XIII 125. XVIII 348. XX 113.
 uectatio 372, 14.
 uectrix nauis 397, 23.
 uectura ratis XXIII 110.
 uegetabilis aura XXVII 165.
 uegetare 162, 13. 311, 14. XVIII 302. XXI 740. XXVIII 11.
 uegetator V 16.
 uel—uel (= siue—siue) 193, 21; uel—siue XXIII 52. 55; seu—uel 316, 13. *cf.* siue; uel (= etiam) 41, 14. 44, 21. 54, 1. 59, 1. 214, 10. 246, 14. 251, 9. 297, 8 *saepissime*.
 uelamen (= uestis) XVI 293, clausi altaris XVIII 663.
 uelare (= ornare) 284, 2. *cf.* XVI 123.
 uelle: data copia ut sibi uellent decerpere XVIII 354.
 uenerandus XXV 11, uenerandissime pater 140, 23, uenerantissimus 84, 7. 326, 10.
 ueneratio tua (*tit.*) 143, 5. 144, 20.
 uenialis X 100.
 uentilare memoriam 417, 8. *cf.* VIII 30.
 uentosus (= uanus) XXI 497, u. procella X 166.
 uento (= spiritu) suadente malo XXII 159.
 uerbo ut dici solet alendus erudendus tuendus 256, 6; uerbum factum, cadauer inlatum est 273, 11; uerba dare XXVIII 70.
 ueredarius epistolarum 241, 2.
 uerendus sermo VI 270.
 ueridici monitus 49 us. 24. *cf.* XXXI 375.
 uermifluum uulnus XXV 134.
 uernare XVIII 417. XXI 199. XXIII 20. XXIII 646. 771.
 uernum spirare XIII 47.
 uerrit ira dei iniquos VII 15.
 uersicolores alae XXIII 15.
 uertere terram App. I 17; (= euertere) 48 us. 6. 175, 22; Felix solum caelo uertit XV 82. *cf.* XXXI 198; (= auertere) XVI 114.
 uerticosa freta 396, 23.
 uero (= re uera): si uero 444, 5, quasi uero I 9; uere ignarus 192, 2, uere nostra 206, 3. *cf.* 206, 18. 221, 8.
 uesperis ortus XVIII 511.
 uestigium (= pes) 56, 16. 104, 5. 184, 25. 188, 9. 310, 24. XX 348. XXIII 89. XXVII 528.
 uestiri metallo XXI 589.
 ueterana aetas XXVIII 217.
 ueterescere 359, 9.
 ueterno abeunte XX 50. *cf.* XXI 745. XXIII 861.
 uiator (= grassator) XXIII 337.
 uibrare animos e terrore XXVI 397.
 uicani coloni XXVIII 88.
 uicario amore copulare 447, 18.
 uice affectionis 138, 23, fraternitatis 156, 11. *cf.* 159, 19. 332, 11. X 62. XXI 511; uice meliore XXVIII 201. *cf.* 325, 11. XXVII 297; uicem praesentiae reddere 145, 5. *cf.* 159, 22. XV 352; uices orationum 454, 15.
 uidebar (*de re manifesta*) legere non legenda 245, 23, librum ad Endelechium scripsisse uideor 247, 3, opes uidemur spernere X 70; uiderit an ueniam speret App. III 11.
 uigor subtilitatis 82, 4, laetitiae 111, 26.
 uilesce 192, 14.
 uili aestimare 191, 25. 192, 7.
 uiolator propositi 156, 22.
 uipereus 328, 9. 330, 24. VIII 53. XVI 57. XXVIII 35.
 uiri diuitiarum 306, 26, uir spiritus XXVII 259.
 uirago XXI 66.
 uirecta 288, 4. XXXI 605.
 uirentes delphines XVII 121, uirentibus meritis XVIII 299.
 uirginea caterua XXI 78.
 uirgo terra XXVII 609.
 uirtus (= uis) peccati 222, 9, uirtutes sanitatum 407, 15, precum XXVI

- 92, silicis XXVI 155, cineris XXVIII 113.
uisibilis 150, 24.
uisibiliter 145, 17. 20. 275, 17.
uisus oculorum 264, 20; (= oculus) VI 132. X 175. XVIII 180. XXIII 281. 301. XXXI 230. App. III 73.
uitalia porci XX 79
uitea brachia XVIII 414.
uitreoli calicli XVIII 416.
uiuax arbor XXI 307, meritum X 255, uiuacia monumenta 426, 4.
uiuere uitam XXVI 206. *cf. accusatus*; uiuere pacem XVII 264, saecula XXII 123, XXXIII 122, iustitiam XXXI 499.
uiuescere moriendo 217, 20, uiuiscere XXXI 315.
uiuudum lignum VII 12.
uiuificare 65, 18. 148, 3. 22. 189, 1. 190, 27. 289, 14.
uiuificus XVIII 188.
ultrix petra VIII 67, u. ferae XVIII 565.
umbraculum frontis 181, 17.
umbrosa lux XXIII 146.
umectare XXI 703.
umectare fomes XXIII 178.
umentes acini XV 297.
unanimitas 9, 24. 14, 18. 24, 5. 34, 4. 83, 16. 113, 1.
unanimus 24, 4. 84, 12. 244, 23. 301, 21. XXXIII 40; unanime perfrui 395, 30.
uncinus hamus XXIII 270.
undantes flammae XXVII 392.
undecunque 193, 21.
undosum salum 22, 12. XVII 177, undosi pectoris aestus XVII 631.
unguen XXIII 150.
unguere osculo pedes 195, 3.
unicolor XXIII 32.
unicuba coniunx XXXIII 130.
unificare 171, 10.
unigena V 47. XXVII 93.
uolatus exercere 347, 2.
uoluitur ordo VI 105, uolente orso XVIII 602.
uoluntatum dei effectus 22, 18. *cf.* 13, 18. 65, 26. 199, 3. 222, 13. 242, 12. 382, 21.
uolutans in pelago mundi 395, 3, uolutati in tenebris 124, 13. 346, 1, uolutare maiora VI 109. 263. *cf.* VI 87.
uomitum facere 245, 4.
uorator 398, 23.
uouebat Felicem sedis heredem XV 123.
urbicus papa 33, 26.
urit cura XV 203, blanditiis urentibus ludere X 262.
usitata auis in Aegypto 346, 19, usitatio possessio 291, 14.
usque metam XXI 127, senectam XXI 533, diem XXI 638, uoti litora XXIII 345.
usus egentum incoluit XXI 385.
ut: nos trepidi ut propiore periculo XXVIII 104, gloriam aestimare ut stercora 324, 25. 335, 3; est crinis ut iugum 177, 5; (= ὄς) 121, 9. 129, 16. 181, 7. 266, 10. 272, 20. 298, 1. 325, 3. XXIII 89 *saepius*; — docemur, ut lacrimas non effundamus 90, 26. *cf. ne.*
utendus fons XXVIII 195.
utrique (*de duobus*) 282, 4. 344, 19. I 10.
Xenium 401, 27. 403, 8.
Zabulicus 178, 18. 213, 22.
zabulus 3, 17. 8, 5 *saepius*.
zelotypus 33, 6.
zelus 33, 4.
zoe (ζωή) XXXIII 28.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Vol. XXVIII. pag. 17, 16 accensa etc.] *cf.* Matth. 5, 14 sq. — 29, 25 *cf.* Es. 42, 3. Matth. 12, 20. — 30, 16 totiens (*pro* toties). — 87, 11 qui (*pro* quid). — 85, 22 *adn.* 21 qui (*pro* 22 qui). — *ib.* 22 et (*pro* et). — 92, 1 *adn.* tristitia (*pro* tristitia et). — 121, 20 uenenum (*pro* uenemum). 233, 30 *adn.* 14] Eccl. (*pro* 16] Eccl.). — 246, 1 Rufinum (*pro* Ruffinum) *et in adn. add.:* ruffinum *PU.* — 269, 14 *adn.* reseruatae (*pro* reuersatae). — 296, 7 *not.* II Cor. 8, 14 (*pro* I Cor. 8, 14). — 298, 5 *cf.* Apoc. 21, 6. I Cor. 10, 4). — 422, 8 *cf.* Luc. 2, 35. — 450, 30 Eccli. (*pro* Eccl.).

Vol. XXX. pag. 3 c. IIII us. 10 *adn.* turpisque *N* (*pro* turpis *N*). 4 us. 14 *cf.* Es. 66, 1. — 19 us. 34 perenni (*pro* perrenni). — 29 us. 112 *adn. add.:* Castalisin *uel* Castaliis *coni. Nic. Heinsius Aduers. p. 352.* — 37 us. 228 *adn.* est *BO*, est homo *NV* (*pro* *NO*). — 49 us. 99 lychnis (*pro* lichnis). — 94 us. 293 labis umquam *Gramm. lat. V pag. 581, 24* (*pro* labis unquam *Lebrun*). — 96 XVIII *adn.:* *A exh.* 82—92. 121—129. 154—161. 181—195. 452—468, *Beda.* — 280 (*pro* 281). — 107 us. 218 ex uilibus *A* (*pro* ex uilibus *T*). — 121 us. 83 *adn. add.:* sumsit et Antiochia et Ostia Lucam *edd.* — 124 us. 179 *adn.* ut *AE* (*pro* ut *BE*). — 147 *in paginarum indice* carmen *XX* (*pro* carmen *VI*). — 167 us. 272 *adn.* 272 *dm̄n A* (*pro* 273 *dm̄n A*). — 246 XXVI *adn. A exh.* — 309—322 (*pro A exh.* — 308—321).

0 1164 0195599 6

LP BE60 .C6 v. 30

Corpus scriptorum ecclesiastico-
corum latinorum.

DATE

ISSUED TO

38622

